

**Ja Jembyꝯ Kajxy'átyꝯꝯ
Mꝯdu
Jesukristuꝯkyꝯjxm**

**El Nuevo Testamento
de Nuestro Señor Jesucristo
en el mixe de Juquila**

LigaBíblica®
INTERNACIONAL

El Nuevo Testamento en el mixe de Juquila

La Liga Bíblica 1980	1M primera edición
La Liga Bíblica 2004	5C segunda edición
La Liga Bíblica 2008	1M tercera edición
La Liga Bíblica 2009	versión electrónica

Publicado por
© **La Liga Bíblica 2009**

Se permite copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra bajo las siguientes condiciones:

- ▶ Reconocimiento. Debe reconocer los créditos de la Liga Bíblica (pero no de una manera que sugiera que tiene su apoyo o que apoya el uso que hace de su obra).
- ▶ No comercial. No puede utilizar esta obra para fines lucrativos.
- ▶ Sin obras modificadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra a partir de ésta.

Prólogo

El Nuevo Testamento forma parte de las Sagradas Escrituras, mejor conocidas como la Biblia. Consta de veintisiete libros distintos, cada uno de los cuales es proveedor de ricas bendiciones al que lo lee. Fue escrito originalmente en el idioma griego, pero a través de casi dos mil años se ha traducido en más de mil doscientos idiomas. En la actualidad, millones de personas de miles de pueblos pueden leerlo en su propio idioma.

El vocabulario y la gramática del idioma mixe son muy distintos a los del griego, y también a los del español; sin embargo, el mixe posee abundantes formas gramaticales y retóricas que pueden expresar a fondo el significado del griego original.

Índice

Mateo	1
Marcos	64
Lucas	103
Juan	167
Hechos	219
Romanos	277
1 Corintios	304
2 Corintios	329
Gálatas	345
Efesios	355
Filipenses	364
Colosenses	370
1 Tesalonicenses	376
2 Tesalonicenses	381
1 Timoteo	384
2 Timoteo	391
Tito	396
Filemón	399
Hebreos	401
Santiago	420
1 Pedro	427
2 Pedro	434
1 Juan	439
2 Juan	446
3 Juan	447
Judas	449
Apocalipsis	451

Índice

Matewù	1
Markùs	64
Lukùs	103
Fwank	167
Apostulúty	219
Romanùs	277
1 Korintù	304
2 Korintù	329
Galasyù	345
Éfesù	355
Filipùs	364
Kolosù	370
1 Tesalónikù	376
2 Tesalónikù	381
1 Timotee	384
2 Timotee	391
Titù	396
Filemón	399
Ebreesúty	401
Santya'agù	420
1 Peedru	427
2 Peedru	434
1 Fwank	439
2 Fwank	446
3 Fwank	447
Juudùs	449
Di'ibù Jatanùp	451

Aclaraciones sobre el alfabeto mixe de San Juan Juquila

Para escribir el idioma mixe de Juquila se utilizan las mismas letras del alfabeto en español, con las siguientes excepciones:

La letra **a** como en **ma** *donde*

La letra **u** como en **mut** *con*

La letra **g** (siempre dura) como en **tugekyu** *todos*

La letra **x** como en **xim** *allí*

El saltillo ' como en **tuxu'aty** *su nombre es*

Ejemplos de palabras que no están formadas como las palabras en español:

► con vocales alargadas

juut   *sácalo*

koots   *oscuro*

xuu   *sol*

► con vocales quebradas

yu'u   *este*

ja'ay   *persona*

ana'amun   *mandato*

► con vocales seguidas con la letra *j*

mij   *tú*

pajk   *hueso*

majtsk   *dos*

► con vocales seguidas con el saltillo '

una'k   *niño*

yajma'xp   *están perdonados*

tye'kypy   *lo vende*

Oybyu Ayuk Di'ibu Matewu Jyaay

Jesukristu 'yaptajkut

1 ¹Tyaadu du'un tu'ugu listu ma 'yity kuxjaay yu xyuujuty ja 'yaptajkudyu Jesukristu, di'ibu tuump'ajt aats'ajtu rey Davit, di'ibu tuump'ajt aats'ajtudu Abraan.

²Abraan yu'u teety'ajtu Isaa, di'ibu teety'ajtu Jakoob, di'ibu teety'ajtudu Judaa esu myuga'axuty. ³Judaa yu'u teety'ajtu Fares esu Zeru, di'ibu tyak'ajtu Tamar. Fares yu'u teety'ajtu Esrom, di'ibu teety'ajtu Aram, ⁴di'ibu teety'ajtu Aminadap, di'ibu teety'ajtu Naason, di'ibu teety'ajtu Salmón.

⁵Salmón yu'u teety'ajtu Booz, di'ibu tyak'ajtu Raap. Booz yu'u teety'ajtu Obed, di'ibu tyak'ajtu Rut. Obed yu'u teety'ajtu Isa'ii, ⁶di'ibu teety'ajtu rey Davit.

Davit yu'u teety'ajtu Salomonk, di'ibu tyak'ajtu ku'ekytyo'oxy di'ibu ñado'oxy'ajtu Urius. ⁷Salomonk yu'u teety'ajtu Robwam, di'ibu teety'ajtu Abiius, di'ibu teety'ajtu Asaa, ⁸di'ibu teety'ajtu Josafat, di'ibu teety'ajtu Joram, di'ibu teety'ajtu Uziius, ⁹di'ibu teety'ajtu Jotam, di'ibu teety'ajtu Akaz, di'ibu teety'ajtu Ezekiius, ¹⁰di'ibu teety'ajtu Manasés, di'ibu teety'ajtu Amón, di'ibu teety'ajtu Josiius, ¹¹di'ibu teety'ajtudu Jekoniius esu myuga'axuty ma ja tiempu ko ja babiloñudu rey tmunejxy ja israelitu ja'ayuty tsimy jap Babiloñu ñaaxóty.

¹²Ko tyaadu du'un ñajxy, Jekoniius yu'u teety'ajtu Salatyel, di'ibu teety'ajtu Zorobabel, ¹³di'ibu teety'ajtu Abyut, di'ibu teety'ajtu Elyakim, di'ibu teety'ajtu Azoor, ¹⁴di'ibu teety'ajtu Sadok, di'ibu teety'ajtu Akim, di'ibu teety'ajtu Elyut, ¹⁵di'ibu teety'ajtu Elyazaar, di'ibu teety'ajtu Matán, di'ibu teety'ajtu Jakoob. ¹⁶Jakoob yu'u teety'ajtu Josee, di'ibu Mariiu munt pyejky. Esu Mariiu yu'u taak'ajtu ja Kristu, ja'a njuna'anum ja Nindsun'ajtam Jesukristu.

¹⁷Pes du'un oj kya'pxy majmajkts naska'axu Abraanu tuump 'yaadsuty extu jabaat ma rey Davit, es nan jamajmajkts naska'axu Davitu tuump 'yaadsuty extu jabaat ma yu Babiloñu ryey dyajnejxy tsimy ja ja'ayuty jap ñaaxóty, es nan jamajmajkts naska'axu extu jabaat ma myiin jyajty ja Kristu.

Jesús myiñ jya'ty

¹⁸Du'un myiin jyajty ja Jesukristu. Yu Mariiu, Jesukristu tyak, yu'u naty pukánup ja Josee. Es maanumu naty kyapuktá, Mariiu oj wye'emy u'unkmunt mut ja Espiritu Santu myuk'ajtun. ¹⁹Josee jyiky'ajty tui'ajtun

muet es kyaj jyanayajnidu'xánu ma Mariiu, jyadimmastu'udán wi'ix kyaju ja'ayuty tñijáwudut.

²⁰Ko du'un twinmaay, tu'ugu Diosu 'yanklus t'ijxy tsyuujóty mya'ayóty es 'yanmaay:

—Josee, Davitu tyuump 'yaats, katu xyjawa es xy'axájut yu Mariiu éxtumu mudo'oxy, mut ko ja u'unk di'ibu yajminaampy jajja'taampy, yu'Espírítu Santu jya'a. ²¹Yu Mariiu tpaada'añ tu'ugu u'ungu'unk, es xpyujtákat ja xyuu Jesús. Du'un txu'átut mut ko yajnitso'ogaampy ja jya'ayuty ko dyajtugoyánnu pyojputy.

²²Tugekyu tyaadu du'un tyuun jyajtu es yajkuydyúnut di'ibu naty ja Diosu kyugajxpu tu tñigajxy:

²³Yu kixyudo'oxy wu'umaamp u'unkmuut es tpaada'añ tu'ugu myaangu'unk

di'ibu yajtukxu'ataamp Emanwel,
di'ibu ayuk wimbudsuump Dios ijtp mut udsajtum.

²⁴Ko ja Josee dyajwijy ja tsyuu mya'ay, du'un ttuun éxtum ja Nindsun'ajtum 'yánklusu naty tu tyuknipékyuty. Ta t'axaju ja Mariiu éxtumu nudo'oxy es oj tmunujxnu ma tsyuunu. ²⁵Per kyaj tsyunaaydyu éxtum tsyunnudu kasaadu ja'ayuty extu ko ja Mariiu dyajmiin dyajjajty ja myaangu'unk. Es ja Josee tpujtáku ja xyuu Jesús.

Di'ibu tni'uxpákuu wi'ixu du'un yu mudsa'a tni'ixtu ja mixyu'unk Jesús

2 ¹Ko Jesús myiin jyajty ma yu Belén kajpn, Judeeu ñaaxóty, ma naty Erodus ryey'aty ma tadu naxwíndu, ta jyajttu Jerusalén naagudyu ja'ay di'ibu miindu ma xuu pyudsemy, es jap tni'uxpákuu wi'ixu du'un yu mudsa'a. ²Es dyajtuudu:

—¿Maá net ja israelítudyu ryey di'ibu tu myiin tu jya'ty? Pes ndsoon ma xuu pyudsemy. Tu n'ixtuts ja myudsá'a es paadyats nnimindu es n'awdata'anduts.

³Ko ja rey Erodus tmudooyu tyaadu, ta wye'emy amoñu, es nidugekyu nandu'un ja Jerusalén ja'ayuty. ⁴Netu rey dyajwooju nidugekyu ja teedywyindsánuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpúktup, es dyajtuuy:

—¿Maá net myina'añ jya'ta'añ ja Kristu?

⁵Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Jam Belén, Judeeu ñaaxóty; mut ko ja Diosu kyugajxpu tkuxjaay du'un:

⁶Es mij Belén, Judeeu ñaaxóty,

kyaj mnugogajpnuty ma tadu nax,
mut ko ma mij pyudsuma'añ tu'ugu yajkutujkpu
di'ibu kywentu'ataambyuts ja nja'ayuty, ja israelítuty.

⁷Netu Erodus tñigajxu ayu'udsyu ja di'ibu naty tu jya'ttu, es dyajtuuy na'a du'un meeru naty tu kyuxe'eky ja mudsa'a. ⁸Net yajkajxtu Belén, es ya'anmaaydyu:

—Nujxtu jam, es xta'aydyu tadu mixyu'unk; es ko xpyaattut, awa'anuguts esuts uj nandu'un nujx n'awdátuyts.

⁹Mudu tyadu rey 'yayuk ñujxtu ja ja'ayuty. Net ja mudsa'a di'ibu naty tu t'ixtu ma ja ñaxuty, kyuxe'ky jatugok, es ya'ujuty tpanujxtu extu ko

iyajttu mā naty ja mūdśa'a tu wy'umu tujk nikujxm mā naty ja mixyu'unk. ¹⁰Es yu'ujuty xyondaktu ko t'ijxtu ja mūdśa'a. ¹¹Ta tyujkudu tugoty, es tpattu ja mixyu'unk mudu tyaak Marii. Net űaygyoxtnaaydyakudu es t'awdajttu ja mixyu'unk. Ta t'agajtu ja myay'atyaty es tmooydu ooru, ja oybyu pa'ak xu'kpu es jatu'ugu pa'ak xu'kpu di'ibu xyu'ajtypy mirru.

¹²Dios anmaayudu tsyuujoty mya'ayoty es kudiibu jyumbittut mā Eroodus, paaty tpujktu wiink tu'u es jyumbijttu mā ja űaxuty.

Jesús yajmuge'eky

¹³Ko tyaadu jyumbijttu, ta ja Josee t'ijxy tsyuujoty mya'ayoty tu'ugu Diosu 'yanklus. Ta 'yanmaayy:

—Pudu'uk. Muniyx ja mudo'oxy esu 'yu'unk, es nujxtu tsojk Ejiptu es wu'umdu jap extu kots uj mij n'awanudut es mjumbittut, mut ko Eroodus 'yuxta'ayaampy yu mixyu'unk es dya'ooga'añ.

¹⁴Netu Josee pyude'ky es tmunejxy ja mixyu'unk esu tyaak. Ta tso'ondu koots, űujxnudu Ejiptu. ¹⁵Jap wye'emy extu koonam 'ye'ky ja Eroodus.

Tyaadu du'un tyuun jyajtu es yajkuydyunut di'ibu naty ja Nindsun'ajtam tu ttukkajxwa'xy ja kyugajxpty: “Jap Ejiptuts nngaxu n'U'unguts.”

Eroodus tni'ana'amu es 'yooktat ja mixyu'ungaty

¹⁶Ko ja Eroodus tnija'aju ko ja di'ibu naty tu kyu'ixudu tu tyukxi'igudu, yu'u ko oj kyaj 'yokjumbijnudu, ta jyantsytyugoyjyot'ambejky. Net tni'ana'amu nidugekyu ja yedyujku'ungaty 'yooktat, yu majtsk jumajtpu es waanu mutskpty, jam Belen es tugekyu myugajpna'ajaty. Du'un ttuun mā ja tiempu mā naty tim jawyiin tu kyux'e'ky ja mūdśa'a, extumu naty tu tyukmamadya'agudu yajxon di'ibu oj kyu'ixudu. ¹⁷Es mut ko du'un dya'o'ktaaydyu ja űna'ku'unk, net yajkuydyuun di'ibu naty ja Diosu kyugajxpu Jeremius tu dyajwe'emy kuxja'ay:

¹⁸Yajmudooy mā Ramaa kajpn

ko pún jy'u'uy ya'axy ya''ayow ya''ama'at.

Rakeldumu du'unu naty űijjiipy ja 'yu'ungaty

es kyaj ttseky es pún pyumay pyutajudut

mut ko tu naty 'yo'ktaayñudu.

¹⁹Es ko 'ye'ky ja Eroodus, ta ja Josee tsyuujoty mya'ayoty t'ijxy ja Diosu 'yanklus jam Ejiptu, es 'yanmaayy:

²⁰—Pudu'uk. Tsoon yaa mudu mixyu'unk esu tyaak, es jumbittu mā ja israelitudyu űax, mut ko tu 'yooktu di'ibu naty ya'oogaampy yu mixyu'unk.

²¹Netu Josee nejxy mudu mixyu'unk esu tyaak mā israelitu űaxuty. ²²Es ko Josee tmudooy ko Arkelawu naty ana'amp jam Judeeu ko tkuwe'emy ja tyeety Eroodus, ta tsu'ku ko űujxan jam. Es kom tu naty Dios 'yanu'umxaty tsyuujoty mya'ayoty kudiibu űujxt Judeeu, ta oj nejxy Galileeu űaaxoty. ²³Ko oj jya'ty jam, ta oj tsyunaaydyaknbéky mā ja Nazaret kajpn. Tyaadu du'un tyuun jyajtu es yajkuydyunut extum jyunandu ja Diosu kyugajxpty: “Ya''anuumap ja Kristu: Nazarenu ja'ay mij.”

Fwank Yajnubajtpu tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk mā muj it

3 ¹Es mā tadu tiempu ja Fwank Yajnubajtpu myiin mā muj it Judeeu, tkajxwa'xy, ²es jyuna'añ:

—Yajjumbíttu mjet mwinma'añaty, mut ko ja tsajpótmadu kutujkun tu wyingóñ.

³Tyadu Fwank yu'u naty di'ibu ja Diosu kyugajxpu Isaiiu tu tkuxja'ay du'an:

Yajmudóy tu'ugu ja'ay ya'axy jyeky ma tu'ugu muj it:

“Uxkúkudu ja Nindsan'ajtamú ñu'u tyu'u.

Yajtújudu tyu'aa.”

⁴Yu Fwank yu'u wyit'ajtypy ijty ja kameyu jumk es po'o twuun'áty, es yu'u ijty jye'xy'ajtypy ja mu'u esu tsimba'ak. ⁵Es ma ja Fwank ñimiinudu Jerusalén ja'ayaty es nidugekyu di'ibu tsunaaydyap ma ja Jordán mujñubá'a, es tugekyu di'ibu Judeeu ñaaxóty, ⁶es tmayatsta ja pyojpu. Esu Fwank dyajñubéty ma ja Jordán mujñuu.

⁷Es ko ja Fwank t'ijxy ko mayu fariseeuty esu saduseeuty ñimínudu ma yajñubéty, ta t'anmaay:

—Miidsuty du'an éxtamu awa'andsa'añun. Es éxtamu tsa'añaty tkuga'aktu ja juun kudiihu tyóyat, miits mjunándup xytyijy ko mnitso'oktut mudu mnubajtun es ko du'an ja Dios kyaj mdudyúnudut éxtamu pojpu ja'ayaty. ⁸Kyaj tyu'ajtunaty! Jawyiin xytyuk'ixtat mut ja mjiky'ajtun ko tui'ajtun tu mjodumbittu, ⁹es katu mnayjyuna'anudu: “Udsajtam yu'u tyuump 'yaats ja Abraan.” Tui'ajtun n'anuumu ko yu Dios mbaat dyajtugátsyu tyadu tsaá éxtam ja Abraanu tyuump 'yaadsuty. ¹⁰Es ja Diosu tyudyu'unun tim wingoomp mudu pojpu ja'ayaty, éxtam ko mudu jatsyu ndukpo'tukam ja kepy di'ibu kyaj 'yóyaty. Paaty tugekyu kepy di'ibu kyaj tyuump'áty oyaty, yajpo'tu'ugup es yajpujta'agut juunóty. ¹¹Uj tyámats miidsuty nyajñubéty mut ja nuu es ya'ixut ma nidugekyu ja'ayaty ko miidsuty tu mjodumbittu ma mbojpaty. Per miimp ja di'ibu myudajtypy ni'igu ja muk'ajtun es kyajts uj ndu'unaty. Es kyajts xyñitaku esuts yu'u nmudúnut éxtam tu'ugu ja'ay ja tyuumbu di'ibu yajñujxup ja kyu'uk. Yu'u myajñubátudup mut ja Espírítu Santu esu juun. ¹²Es yu'u kyujóty tmudaty ja tyuumbajn es dyajwa'adsa'añ ja triigu, es yajpujku'agut ja triigu ma ja tsa'x, es ja triigu pyosta'ak yajno'ogut mut ja juun di'ibu ni na'a kya'eeky.

Jesús ñubety

¹³Net ja Jesús tso'oñ Galileeu, es tnimiin ja Fwank ma Jordán mujñuu esu Fwank yajñubátudut. ¹⁴Tim jawyiin kyaj tjakupakáñ ja Fwank, es t'anmaay ja Jesús:

—Mijtsu du'an mjarátup xyajñubátudats, ¿es wi'ixuts uj mij nyajñubátut?

¹⁵Jesús 'yadsooju:

—Tyam wa'an du'unaty, mut ko oyu du'an es ndu'unam di'ibu Dios tsyejpy.

Net ja Fwank tkupejky.

¹⁶Ko naty ja Jesús tu ñubajtta'ay, netyu pyudseemy nujoty. Ta pójunu tsajp 'yawatsy esu Fwank t'ijxy ko ja Diosu Jya'ajun kyada'aky éxtam tu'ugu paku'unk, es ñiguda'agyuty kyubajkkujxyu Jesús. ¹⁷Es net yajmudooy jyuna'añ tsajpótm:

—Tyaadudsu du'un ja n'U'unguts di'ibuts njantsytsyejpy, di'ibuts muut njotkujk'áty.

Mujku'ugópk tja'ixy esu Jesús pyekytyúnut

4 ¹Netu Espírítu Santu jajnujxu Jesús ma muj it es ja mujku'ugópk t'ixut wi'ix ja Jesús dyajpekytyún. ²Justyikxyxyxu justyikxy ux 'yijty ni nu'un kyakaay. Ta pyatu ja yuu. ³Ta ja mujku'ugópk tmawingooñ ja Jesús, es t'anmaay:

—Pun mijtsu du'un ja Dios m'U'unk'ajtup, anuumu tyadu tsaa es jyumbítut tsajkaaky.

⁴Es ja Jesús t'adsooy:

—Ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Kyaj jyatyim'yu'uyudyu tsajkaaky muut jyiky'aty ja ja'ay, tyukjiky'átup mut tugekyu Diosu 'yayuk.”

⁵Net ja mujku'ugópk dyajnejxy ja Jesús ma Jerusalén kajpn, es dyajpejty ma muj tsajptujk kopk. ⁶Ta t'anmaay:

—Pun mijtsu du'un ja Dios m'U'unk'ajtup, naygyujubijpnáxudu, mut ko ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ:

Ja Dios tyuk'ana'amdap ja 'yánklusuty es mgwentu'átudut.

Myajpudu'ugudap mudu ky'u

kadiibu tsaa dyajtsayútut ja mdeky.

⁷Netu Jesús t'adsooy:

—Nandu'un ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Katu xy'ijxmátsy yu mWindsún Dios.”

⁸Ta jatugok ja mujku'ugópk dyajnejxy ja Jesús ma tu'ugu kopku kujxmbu, es ttuk'ijxy nidugekyu naxwíñudu ja'ayaty es ja myuj'ajtun. ⁹Ta t'anmaay:

—Ujtsuts mij nmo'oyup tugekyu tyaadu pun xywyingoxtunaabyuts es xy'awdátuduts.

¹⁰Net ja Jesús t'anmaay:

—Nujx, Satanás. Mut ko ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “M'awdátup ja mWindsún Dios, es xymudúnut yu'uy je'eyu.”

¹¹Net ja mujku'ugópk tmastuty ja Jesús, esu anklus ñimiinudu yajkaay ya'úkudu, es myuduunudu.

Jesús tkajxwa'xtso'oñ ja Diosu 'yayuk

¹²Es ko Jesús damudooy ko Fwangu naty 'yity pujxndugóty, ta oj ñejxy Galileeu ñaaxóty. ¹³Per kyaj oj wye'emy Nazaret, nik jap oj ñejxy tsunaabyu Kafarnaúm, mejyñbyu'ay ma Zabulongu ñax esu Neftalii ñax. ¹⁴Tyaadu du'un tyuun jyajtut es yajkuudyúnut di'ibu ja Diosu kyugajxpu Isaiiu naty tu tkaxja'ay:

¹⁵Ja Zabulongu ñax esu Neftalii ñax

esu nax di'ibu jadsoo ma mejyñun, ma xuu tsi'ity es ma xuu pyudsemy, ja ñax ma Jordán mujnuu mut ja Galileeu ñax,

ma jyiky'attu di'ibu kyaj 'yisraelítuty,

¹⁶ja ja'ay di'ibu jiky'ajttu kubi'its ku'ook

tá t'ixtá ja mǎjpu jaj tǎ'xǎn.

Es má yǎ di'ibǎ naty jiky'ajttǎp

mǎ éxtǎm mbaat njǎna'anǎm 'yawaxǎ o'kǎn,

tǎ kyuxǎǎǎn mǎt ja jajǎn.

¹⁷Net ja Jesús tkǎjxwǎ'xtsondáky es jyǎnáǎi:

—Yajtǎgátstǎ mwinmǎ'aǎnǎty es jodǎmbittǎ, mǎt ko ja tsǎjptǎmǎdǎ kutujkǎn tǎ wyingóǎi.

Jesús twoy nimajtǎxku ajkxmajtsputy

¹⁸Tu'uye'ebyǎ natyǎ Jesús má yǎ Galileǎ Myejyǎǎbya'a, ko t'ijxy nimajtsk tukka'axǎ ǎnǎ'k. Yǎ'ǎ natyǎ Simonk di'ibǎ nandǎ'ǎn xyǎ'ajtypy Peedrǎ, es jatǎ'uk ja'adǎm ja Andrés. Ajkxmajstǎbǎ naty, yǎ'ǎ naty kyujǎbjpnajxtǎp ja 'yajkxmajtsn nǎjoty. ¹⁹Netǎ Jesús t'anmaǎy:

—Pamiindǎgǎts, es ǎjts miits n'ǎxpujkrǎ'áttǎp es nmo'oydyǎt jatǎ'ugǎ tuunk. Tyamyǎ xyajtsondá'áktǎt es xy'ǎxtǎ'ǎyǎt may ja ja'ǎyǎty es xytyuknimíndǎdǎts esǎts nandǎ'ǎn yǎ'ǎjǎty n'ǎxpujkrǎ'áttǎt.

²⁰Netyǎ tnikaktǎ ja 'yajkxmajtsn es tpanǎjxtǎ Jesús.

²¹Ko waanǎ 'yaknǎjxtǎ, tá Jesús t'ijxy nimajtsk tukka'axǎ ǎnǎ'k, Santyǎ'ǎgǎ esǎ Fwǎnk, 'yu'ungǎdyǎ Zebedeǎ. Tamǎ naty má tu'ugǎ barkǎ mǎdǎ tyeety t'axuyǎ ja 'yajkxmajtsnǎty. Netǎ Jesús oj yǎxǎdǎ, ²²es nan jamyǎ tnikaktǎ ja byarkǎ es ja tyeety. Tá tpanǎjxtǎ ja Jesús.

Jesusa mayjya'ay dya'ǎxpeky

²³Jesús tyuk'yo'oydyaabyǎ naty ja Galileǎ it, yǎ'ǎxpeky majaty ja tsyǎjptǎjǎk, nidu'uk nidu'ugǎ kajpn tkǎjxwǎ'xy ja oybyǎ ayuk di'ibǎ ñigǎjxypy ja tsǎjptǎmǎdǎ kutujkǎn, es dya'ǎgǎdǎ'aky ja ja'ǎyǎty di'ibǎty pujkǎdǎp.

²⁴Ko oj tñijǎwǎdǎ Jesús má tǎgekyǎ Siryǎ naxwíǎdǎ, tá ttuknimiindǎ nidǎgekyǎ di'ibǎ ayoodǎp mǎt kanǎk nax ja pujk adǎ'onǎn, di'ibǎ pujkǎdǎp ja ka'oybyǎ pa'am, mo'tpǎty esǎ xǎxǎty, esǎ Jesús dya'ǎgǎdǎ'aky.

²⁵Pyanǎjxǎdǎ mayǎ Galileǎ ja'ǎyǎty es ja ja'ǎy di'ibǎ tsǎnǎǎydyǎp má ja Dekápolǎs kajpnǎty esǎ Jerusalén, nǎ'ǎn di'ibǎty tsǎnǎǎydyǎp wiink tsoo Judeǎ ñǎǎxóty es má Jordán mǎjǎnǎ má xǎn pyǎdsemy.

Jesusa mayjya'ay dya'ǎxpeky

5 ¹Ko Jesús t'ijxy ja mayjya'ay, tá pyejty má ja kopkǎn, es ñǎxwe'tsy jam. Net tyuknabíkǎdǎ ja 'yǎxpujkrǎty, ²esǎ Jesús yǎ'ǎxpujktsondákydǎ dǎ'ǎn:

Pǎnǎty kuni'xyty

³—Kuni'xy ja di'ibǎty nay'ǎxkǎjǎpǎdǎp ko pyojpuja'ǎy'áttǎ, pes yǎ'ǎ itǎp má tsǎjptǎmǎdǎ kutujkǎn.

⁴Kuni'xy ja di'ibǎty jǎygyujk yǎxkujkǎdǎp, pesǎ Dios pa'ayowǎnǎdǎp.

⁵Kuni'xy ja di'ibǎty kyaj myǎj pyǎadǎdǎ, ja'a ko Dios mo'oyǎnǎdǎp ja naxwíǎdǎ éxtǎmǎ kyumǎ'aǎi.

⁶Kuni'xy ja di'ibǎty jyantsytsyojktǎp es ttúnǎt di'ibǎ Dios tsyejpy, ja'a ko dǎ'ǎn yǎjpujta'ǎgǎ'ǎndǎ.

7'Kuni'xy ja di'ibuty naymyuma'xtujkudap, pes nandu'un muma'xtúkudap ja Dios.

8'Kuni'xy ja di'ibuty wa'ats ja 'yanmaja'anaty, pes yu'udyu du'un ítup mudu Dios.

9'Kuni'xy ja di'ibuty yajtsipwa'xtup, pesu Dios puja'tagudap éxtamu 'yu'ungaty.

10'Kuni'xy ja di'ibuty ijttap witsy po'oty mut ko jyiky'aty éxtamu Dios ttseky, pes yu'u ítup ma tsajpótmadu kutujkun.

11'Kuni'xy miidsuty ko ja ja'ayuty m'oojudu es mnixi'ik mduksi'igudu, es m'udu'uts mgajxtu'udsudu miidsuty mut kots miits nmaduumbu'áttu.

12Xonda'aktu es jotkujk'áttu, mut ko ja Dios mmudajtxudap puje'eky tsajpótm muj may'aty di'ibu mmo'oyánudap, pes nandu'un trajudijttu ja Diosu kyugajxputy di'ibu jiky'ajttu maanumu naty miits mgajaa'áttu.

Kaan esu jajun

13'Extum ja kaan dyajta'amdsu ja tsu'utsy kudiibu mya'adut, miidsuty mbaat xyujpkuwa'agudu ja axuk'ajtun ya naxwiiñ kudiibu ja'ayuty mya'attut. Pün ja kaan tugeepy ja tya'amts'át, ¿ti muut mbaat nbujtákum ja tya'amts'át jatugok? Ni wi'ix tsoo mbaat kyanakytyúñ, ¿kudii? Je'eyu ya'uxko'ot esu ja'ayuty ttuktaandut.

14'Extum ja xuu xykyudu'xum ma njudijttu kudiibu ngunajp nguja'pxum, miidsudyu du'un éxtum ja jajun es xytyukni'ixudut ja ja'ay di'ibu du'un pojpu es wi'ixu du'un ja Dios ttseky es njiky'ajtum. Du'un miidsuty éxtum tu'ugu kajpn di'ibu ijtp kopkkujxm, 'yíxtup miidsuty mjiky'ajtun. 15Ni pün tkayajtoye'eky tu'ugu seeru juun es netyu tkujiidsut mudu armuun; nik ni'igu trajta'aky kujxm ma ttukjajudyu'ayut tugekyu ja tugot. 16Nandu'un jajtpu du'unaty, wa'an yu mjájunaty tjajy muk éxtum mbaat ja ja'ay t'ixtu ja oybyu mduungaty es t'awdátut ja mDeedyu tsajpótmadu.

Wi'ix ja Moisés ja 'yana'amun tyuñ

17'Kyaj xywyinmádyut ko uj nyajtugoya'añ ja Moisesu 'yana'amun o ja 'yuxpukunu Diosu kyugajxputy. ¡Ni wi'ix tsoo! Ja'ats tu nnimíñ esats nguydyuna'añuts. 18Pes uj n'anmaaydyupts miits ja tui'ajtun, ja tsajp esu nax tugóyup jawyiin maanumu naty kyatugoy tu'ugu letru kyukón di'ibu ja ana'amun jya'a'ajtypy. Tugekyu yajkuydyuunda'aya'añ. 19Paaty di'ibu kyaj tkuydyúñ tu'ugu tyadu ana'amun, oy yu'ujty ja yi'inum waanubu, es ttukni'ixut ja wiinkputy es kyaj tkuydyúndut tadu ana'amun, tyadu ja'ayu du'un 'yítut pi'ixy jujp amu'unk jam tsajpótm. Per di'ibu kyuydyiimpy es ttukni'ixu ja wiinkputy tkuydyúnut, tyadu du'un ítup muj jam tsajpótm. 20Tui'ajtun n'anamudu, pün kyaj miits mjiky'ajttup tui'ajtun muut kudiinam ja fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktup, kyaj mdákudut tsajpótm.

Win'ak'ajtun

21'Miidsuty tu xymyudowdu ko ja n'aptujk'ajtum ya'anmaaydyu: "Katu myajja'ay'eeke. Di'ibu ya'e'kypy tu'uk pün, yu'u yajmunujxup ma

tkumadówut.” ²²Per ɛj n'anmaaydyɛpts miits ko di'ibu tyukjot'ambejkypy yu myugu'uk, yu'ɛ dɛ'ɛn yajpayo'oyɛp ja pyeky; di'ibu 'yoo yaxypy ja myugu'uk, pátɛp es tyukkumadówudɛt di'ibu ana'amdɛp mɛj tsajptugóty; es di'ibu pyejty kyɛdakypy ja myugu'uk, kudsu'ugu ko ñɛjxɛt ayoodaknóty mɛ jɛnɛ'a'ank.

²³Es pɛn mmɛnejxypy ja mwindsu'kun mɛ artal es jam xyjamyetsy ko ja mmugu'uk tɛ mij xymyɛdugoy, ²⁴nika'ak yu mwindsu'kun jam artal windum es nɛjx jawyiin mnayyaji'igyɛdɛ mɛdɛ mmugu'uk. Net mjɛmbítɛt mɛ artal es xyɛɛjta'agut ja mwindsu'kun.

²⁵Pɛn ja pɛn mni'ɛnɛdɛ es mmɛnejxypy kumdaat, kajx'óyɛdɛ tu'aay kɛdiibu mgɛyákudɛt mɛ justisɛn, ja'a ko yu justisɛ mgɛyákudɛp mɛ ja polusiɛ, es mbɛjta'agudɛp pujxndugóty. ²⁶Tɛy'ajtɛn n'anɛmɛdɛ ko kyaj mbɛdsúmat jap extɛ ko xykyɛbajtta'ayɛt tɛgekyɛ ja mbeky.

Ja'ay dyajtugóty ja pɛjk úkɛnɛ wyindsu'kun

²⁷Miidsɛty tɛ xymyɛdowdɛ ko yajniɛajxy jékyɛp: “Katɛ xyajtugóty ja pɛjk úkɛnɛ wyindsu'kun.” ²⁸Per ɛj n'anmaaydyɛp miits ko oytyim pɛnɛty di'ibu 'yadsejpy tu'ugu toxytyɛjk es tmɛdugoya'añ, ñapatyɛ éxtɛm mɛt tɛ tyɛgoy, oy j'e'eyɛ tɛ jɛnɛ'a'ñ jyodoty wyinmɛ'añóty.

²⁹Pɛn m'aga'añ wiin myajpekytyunɛp, juut es naska'adsɛ jagam.^a Waanɛ oy ko xyajtugótyt tuk pedazɛ mnini'x es kɛdiinɛm ko mwɛ'ɛmɛt mɛt amuumɛ mnini'x es myajɛjta'agut ayoodaknóty. ³⁰Es pɛn m'aga'añgyɛ'ɛ myajpekytyunɛp, niboot es ɛxjɛwip jagam. Waanɛ oy ko xyajtugótyt tuk pedazɛ mnini'x es kɛdiinɛm ko mwɛ'ɛmɛt mɛt amuumɛ mnini'x es myajɛjta'agut ayoodaknóty.

Kasáadu ja'ay ñaymyastu'udɛdɛ

³¹Nandɛ'ɛn yajniɛajxy jékyɛp: “Di'ibu myastu'udaampy ja ñɛdo'oxy, jawyiin tsyékyɛty tmo'oyɛt tu'ugu neky mɛ jɛnɛ'a'ñ ko tmastu'uty ja ñɛdo'oxy.” ³²Per ɛj n'anmaaydyɛp miits ko pɛn ja toxytyɛjk t'ɛxwejpy, pɛn kyaj ja'agyɛjxmɛty ko dyajtugóty ja pɛjk úkɛnɛ wyindsu'kun, ña'aygyɛjxm ja toxytyɛjk dyajtugóty ja pɛjk úkɛnɛ wyindsu'kun ko wiink yedyɛjk tpeky. Es ja di'ibu pyejkypy ja toxytyɛjk di'ibu dyajmatstu'uty, nandɛ'ɛn dyajtugóty ja pɛjk úkɛnɛ wyindsu'kun.

Ja'ay wyanda'aky

³³Nandɛ'ɛn miidsɛty tɛ xymyɛdoodɛ ko ya'nmaaydyɛ ja n'aptɛjk'ajtɛm: “Katɛ xywyanda'aky tii andakɛngyɛjxm. Mgyudyúnɛbɛ dɛ'ɛn di'ibu mwandakypy mɛ Nindsɛn'ajtɛm.” ³⁴Per ɛj miits n'anmaaydyɛp: Ni na'a mgajɛnɛ'andɛt “por tsyos” ko ti xywyanda'aktɛt; es ni mɛdɛ tsajp, mɛt ko yu'ɛ ja Diosu 'yuñaaybyajɛn mɛ jajkutíky; ³⁵es ni na'a xykyawanda'aktɛt mɛdɛ naxwíñɛdɛ, mɛt ko yu'ɛ dɛ'ɛn éxtɛm mɛ tkɛxkapy ja tyeky; es ni mɛdɛ Jerusalén, mɛt ko yu'ɛ dɛ'ɛn ja kyajpɛn Dios, ja mɛj Rey; ³⁶es ni mɛdɛ mgabajk, mɛt ko kyaj mbaat xyɛɛjta'aky

^a 5:29, 30 Xytyuk'ijxɛmɛ Jesús ko di'ibu xyajpekytyu'unɛm, yu'ɛ jot winmɛ'añ, es kyaj yu'ɛdyɛ wiin, es ni yu'ɛ ja kɛ'ɛ. Ix Matewɛ 15:17-20

poop o yúk tu'uk je'eyu mwaay. ³⁷Du'uñu mjuna'andut “oy” o “kyaj”, ja'a ko di'ibu ñikeempy yu ayuk, tyaada du'un miimp ma yu ka'oybyu.

Katu ja'ay naydyukmujumbítudu axuuk

³⁸Miidsuty tu xymyudowdu ko yajnigajxy jékyur: “Mdukkubátur ja wiin ak wiin esu tats ak tats.” ³⁹Per uj n'anmaaydyur miits ko ja ja'ayuty mduna'anudut axuuk, katu miits xyñiwa'k'óyudu. Pün mgojxur ma m'aga'añdsyoobu m'ama'atsy, koojumbít jatuk adu'um. ⁴⁰Pün ja pün tsiyptuna'añ mut mij es mbujkuya'añuty ja mnixuy, mo'oy nandu'un ja mdsyamarru. ⁴¹Pün jaa tu'ugu soldaadu o justisu agwanu mdukmunjxa'añuty ja tsyemy tuk mil metru, munujx majtsku du'unun jyagámuty. ⁴²Ko pün ti m'amdówodut, mo'oy; es pün ja ti pün m'amdóyuty ani'xy, tuk'anu'x.

Wi'ixu mudsip yajtsókut

⁴³Nan tu xymyudoodu ko yajnigajxy jékyur: “Mdsókur ja mmudujkra'a, es mduk'ak'átur ja mmudsip.” ⁴⁴Per uj n'anmaaydyur miits ko mdsóktur ja mmudsíputy, es mninu'xta'aktur ma Dios di'ibáty axuuk mduunudur. ⁴⁵Du'unu dun xya'ixudut ko m'u'unk'átudu mDeedyu tsajpótmudu. Pes yu'u tyukni'aampy yu xuu ti'igyu ja oyjya'ayuty es di'ibuty kyaja Dios tmudundu, es yajtiipy ma ja ja'ayuty di'ibu jiky'ajttur tuy'ajtun muut es nandu'un di'ibuty kyaj jyiky'attu tuy'ajtun muut. ⁴⁶Pün miits mdsojktur yu'uyu di'ibu miits mdsojkudur, ¿wi'ix xymyubujkrudu ko Dios miits mgumaya'anudu? ¡Pes extu yu pojru ja'ayudyu du'un tyuundur! ⁴⁷Pün mgajxpo'xtur miidsuty yu'uyu mmugu'uguty, ¿ti oy'ajtun dunu taadu? Pes extu di'ibuty kyaj t'uxkaptu Dios tyuundubu du'un. ⁴⁸Du'un éxtumu mDeedyu tsajpótmudu wy'a'adsuty, ittú miits wa'ats nandu'un.

Oybyu tu'unun

6 ¹Ko xytyundu ja oybyu, éxku es xykyatúndut mayja'ayóty es yu'u je'eyu t'ixtat ti mduundur. Pün mdiimbyu du'un, yu ja mDeedyu tsajpótmudu kyaj mmay'átudut. ²Paaty ko xypyudákut mut tii di'ibu tugoy'ajtxudur, katu ja'ay xytyuknijáwut éxtum 'yadu'atstu di'ibu nay'andíjudur jyiky'attu tuy'ajtun muut, mut ko du'un yu'ujuty 'yadu'atstu esa ja'ayuty 'yixudut ko dyaktu ja naybyuduku ma ja tsajptujk, o ma ja muj tu'u di'ibu kajpnóty, es du'un myujpudsúmdu ko jyiky'attu tuy'ajtun muut. Pes uj n'anmaaydyurpts miidsuty ko mut yu'uyu taadu, tu t'axájudu ja myay'aty. ³Per mij ko xypyudakuya'anut di'ibu tugoy'ajtxur, mo'oy ayu'udsyu, éxtum mbaat njuna'anum katu m'anajñgyu'u xytyuknijawu di'ibu tyiimpy ja a'oybyu. ⁴Ko du'un xymyo'oy ayu'udsyu, net ja mDeedyu tsajpótmudu t'ixut di'ibu mdiimpy ayu'udsyu, es yu'u mmay'átudur.

Kajxtáku

⁵Ko mgajxta'aktut, katu du'un xytyundu éxtum di'ibu nay'andíjudur jyiky'attu tuy'ajtun muut. Yu'ujuty kyajxta'aktu tanu ma ja tsajptujk o ma ja muj tu'u di'ibu kajpnóty es du'un ja ja'ayuty 'yixudut. N'anmaaydyur

miidsuty ko yu'ujuty tã t'axájudu ja myay'aty. ⁶Per mij ko mgajxta'agut, tukã mgwartu tugoty es nayñi'agájudu, es jap ayu'udsyu xymyugajxta'agut, es du'an mDeedyu tsajpótmudu di'ibu 'yijxypy ti ja'ay tyuundap ayu'udsyu, yu'u mmo'oyudap ja mmay'aty.

⁷Ko mgajxta'agut mij, katu je'eyu xyñikajxpéty ja m'ayuk, éxtum 'yadu'utstu di'ibu kyaj t'ixy'attu Dios es jyuna'andu ko mut ko kyajxut ni'igã, jantsy tmudaty ko Dios myudoo'ítudat. ⁸Katu miju du'an xytyuñ, ja'a ko mDeety wa'ats tñijawu di'ibu miits mdugoy'ajtxap maanumã naty xykya'amdoy. ⁹Paaty ko miits mgajxta'aktat, du'an mgajxta'aktat:

Tatitu'unk di'ibu ijtp tsajpótm,
wa'an nidugekyu ja'ayuty mwindsu'ugudu es m'awdátudu.

¹⁰Min mij es myajkutúkat ja ya naxwiiñ,
es yajtúnup ja mdsokun yaa éxtum jam tsajpótm.

¹¹Meegyats tyam di'ibats xytyugoy'ajtxap esats ngay n'uugut.

¹²Es xymya'xut uudsuty ja nbojpadyats,
éxtumts uudsuty tã nma'xtu di'ibats axuuk tã xytyundu.

¹³Es kudii xyajkutíky es ja ka'oybyu xyajpekytyúnat.

¹⁴Paaty ndukjaygyukudu, pun miits mma'xtup ja di'ibáty mduunudap axuuk, yã mDeedyu tsajpótmudu mma'xudap miidsuty nandu'an. ¹⁵Per pun kyaj xymya'xtu di'ibu mduunudap axuuk, yã mDeedyu tsajpótmudu nan kyaj mma'xudat ja mbojpu.

Ja'ay 'yayu'aty

¹⁶Ko miits m'ayu'áttat, katu xypyujta'aktã mwiin mjuppty ya'ayow ya'ama'at, éxtum 'yadu'utstu di'ibu nay'andíjudap jyiky'attu tã'yajtãn mæut. Yu'ujuty tyuundabu du'an esa ja'ayuty 'yixudat ko 'yayu'atta. Tã'yajtãn n'anumã ko mudu taadu tã dun tpuktã yu myay'aty. ¹⁷Per ko miits m'ayu'áttat, wimbuj kupuj es naywyoogudu yajxon, ¹⁸kudiibu ja ja'ayuty tjagyúkudat ko m'ayu'atta. Yu'uyu du'an ja mDeedyu tsajpótmudu di'ibu ñija'ap ti ja'ay tyuundap ayu'utsy, es yu'u mmo'oyudap ja mmay'aty.

Pujku'uktã ja m'oy'ajtun tsajpótm

¹⁹Katu mjiky'aty xywyindsimy xywyinwuuñ ja meeñ ya naxwiiñ, ma yu juyuk añimal dyajwindugóy oytyiity, ma tyowu ja meeñ es ma ja ma'tspu tñidúkudu. ²⁰Nik oy pujku'uktã ja m'oy'ajtun jam tsajpótm, ma ni ti tkayajwindugóyut es ma kyajpu ma'tspu. ²¹Ja'a ko ma xymyudaty pujke'eky yu m'oy'ajtun, jamu du'an nandu'an 'yity yu mjot mwinma'añuty.

Du'an ja wiin éxtumã kudu'xn

²²Yu mwiinu du'an éxtum tu'ugu kudu'xn es tkudu'xut ja mdu'u. Pun oy yu mwiin, mdu'uyo'oyup yajxon kude'xy. ²³Per pun yu mwiin ma'at, mjadítup kubi'its. Es pun kyaj xytyuk'ixy ja mwiin, ñugoo jyantsyyúkaty ja koots'át ma mjúdyty!

Dios esa meeñ

²⁴Ni pãn mbaat tkamudúñ majtsku wyindsún, ja'a ko pun tuump yajxon ma ja jawyiimbu wyindsún, kyaj mbaat ñakytyuñ yajxon ma ja

myumajtskræ. Es pæn ja myumajtskræ wyindsún tseyjpy ni'igü es tyuñ yajxón müt y'u, kyaj mbaat ja jawyiimbu tnakymyudúñ. Kyaj mbaat xymyudúñ yu Dios pæn mbajtákyry ja mwinma'añ es ja mmújaa ma ja meeñ. ²⁵N'anmaadyur ko katu mnaydyukjotmaydyúnudu di'ibu m'okkay m'ok'uuktur es mjiky'áttut, es ti wit m'oktuktúkudur. Pes müt y'u'uy yu mjiky'ajtun es yu mnini'x di'ibu Dios tu mdukmay'átyuty, y'u'ü du'un ni'igü oy kudiinam ja mje'xy mbeky esu mwit mnijam. ²⁶Ixtu yu joon juyujkuty. Kyaj ñi'iptu es ni kyatsiktü, es ni tkapujku'uktü ja ryujta'aky ma yu mok tujk. Pes yu mDeedyu tsajpótmudu mooyudur yu jye'xy pyeky. Dios mdsojkudur miidsuty ni'igü kudiinam ja joon juyujkuty. ²⁷Pánu du'un mbaat dyaj'yón ja jyiky'ajtun müt ko myay tyajy? ²⁸¿Ti ko mmay mdajtu mudu mwit mnijámuty? Ixtu wi'ix aamyóty yondu ja púy, es ni kyatundu es ni kyata'áktü. ²⁹Es n'anuumu ko ni ja rey Salomonk, müt tugekyu tsuy'ajtunu wyit, kyaj oj tyi'igyü tsuy'ajtun müt y'u. ³⁰Es pæn ja Dios yajpipy ja púy di'ibu pi'tsp pojün es jakumbom yajno'knu, ¿ti ko kyaj xymyubaktu es udsajtum y'u'ü xywyítxum? ¿Es ti ko miidsuty je'eyu waanu xymyubaktu? ³¹Paaty katü mmay mdajtu: “¿Tii net n'okka'ay n'ok'úkum?”, es “¿Tii net nwit'ajt nnijam'ajtum?” ³²Müt ko ja ja'ayuty di'ibu kyaj tmadundu Dios maay tajtur müt tugekyu tyaadu. Pes ja mDeedyu tsajpótmudu ñija'ap ko mdugoy'ajtxudur tugekyu tyaadu. ³³Es du'un jotmo'oydu ja Dios es jyiky'áttut éxtum y'u'ü yajkutíky, es m'axájudur nandu'un tugekyu tyaaduty. ³⁴Pes kyaj xymyumay xymyudajtur pæn ti bom uxtajm miimp kudakp, ja'a ko bom bom miits xymyudattu di'ibu mmamay mmudájur. Tu'uk tu'ugu xuu di'ibu mmamay mmudájur.

Kyaj wiinkpüty nügoo nbayo'oyum

7 ¹Katu miits xypyayo'oydu nügoo yu wiinkpüty, kudiibu Dios mbekymyo'oyudut. ²Müt ko éxtum miits xypyayo'oydu ja wiinkpüty, Dios nandu'un mbayo'oyudur miidsuty. Extum mbaat njuna'anum, müt ja armuun di'ibu müt xkykiyxu ja wiinkpüty, nan y'u'ü müt Dios mgijxudut ja mja'ajuty. ³¿Ti ko xy'ixy tu'uk ja kepywyayu'unk di'ibu jap mmügu'uk wyiinóty es kyaj mij xytyuñu kwentu ja muj kepy di'ibu jap mwiinóty? ⁴¿Es wi'ix mjana'añ: “Mügu'uk, n'okju'tumu tadu kepywyayu'unk di'ibu jap mmudajtyru mwiinóty”, es kyaj mnayjyáwuty ko mij xymyudaty ja muj kepy jap mwiinóty? ⁵Mnay'andijyuty éxtumu ja'ay di'ibu jiky'ajtr tuj'ajtun müt. Yajpudsüm jawyiinu tadu muj kepy di'ibu jap mwiinóty, es du'un mbaat xy'ixy yajxón es xyjuudut tadu kepywyayu'unk di'ibu jap mmügu'uk wyiinóty.

⁶Katu xymyo'oy ja úkuty yu tsu'utsy di'ibu tu ñejxy windsu'kun es nan katü xywyúy ja perlu ma yu udsüm, ja'a ko ttuktaandut, ta mnijumbítudut es mduktsu'uts mduknúkudut.

Amdowdu, uxta'aydyu es koxtu jun'aa tujk aa

⁷Amdowdu, es m'axájudur; uxta'aydyu, es mbaattur; koxtu jun'aa tujk aa, es m'awátsxudur. ⁸Müt ko di'ibu 'yamdeepy, 'yaxájur; es di'ibu 'yuxtaapy, pyatypy; es di'ibu kyojxypy ja jun'aa tujk aa, awátsxur ja tyujk aa.

9'Pán nidu'uk miidsuty myo'oyur ja 'yu'unk tu'ugu tsaa ko 'yamdówdut ja tsajkaaky, 10'o tu'ugu awa'andsa'añ ko 'yamdówdut ja ajkx? Kyaj pán, žkadii? 11'Es miidsuty pojpu ja'ayuty, mmoodyur ja oyatypyu ja m'u'unk m'una'kuty, waanu ni'igu ja mDeedyu tsajpótmudu tmo'oyut ja oyatypyu pánuty amdoojūdpu.

12'Pes du'an di'ibu miits mdsojktur es ja wiinkpūty mdukmudúnudut, miits mdukmudúnduba taadu. Tyaadu du'an tu ya'awijtsmíky tugekyu ja Moisesu 'yuxpūjkun esu Diosu kyugajxputy.

Tajk aa xu'utspu

13'Tákudu ma ja tajk aa xu'utspu. Ja'a ko wyooñuty ja kemy'aa es ja tu'u di'ibu najxp ma ja kutugo'oyun, es may ja ja'ayuty di'ibu najxtur jap. 14'Per xyu'udsuty ja kemy'aa es ja tu'u di'ibu najxp ma ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu, es niwaanuty yu'u di'ibu pyáttur.

Ya'uxkajptur ja ja'ay éxtumu du'an 'yadu'atstu

15'Naygywentu'átudu ma yu andákpūty di'ibu janándur ko yu'ujuty ja Diosu kyugajxpu. Naybyujtákuđur tuda'agyuty éxtumu borreegu, per du'unu đun yu'ujuty éxtumu waxka'luk awa'anu. 16'Miidsuty mbaat xy'uxkaptu mut éxtumu du'an 'yadu'atstu. Kyaj jajtíky yu uuvu ma yu apyñgyery, es ni yu iigu ma yu botonus puju. 17'Tugekyu oykyery yajkupy ja tyuump oy, es tugekyu axuk kepy yajkupy ja tyuump axuuk. 18'Yu oybyu kepy ni na'a kyatuump'áty axuuk, es ni yu kepyu axuukpu kyatuump'áty oy. 19'Tugekyu yu kepy di'ibu kyaj tyuump'áty oy, ya'uxpo'tu'kp es yajkujabípu juańoty. 20'Paaty n'anuumudu ko miits m'uxkáptur pán oyjya'ay es pán kyaj 'yoyjya'ayuty mut yu di'ibu tyuundur.

Kyaj nidugekyu tyákudu tsajpótm

21'Kyaj nidugekyuty di'ibuts xy'anmaaydyur: "Windsún, Windsún", tyákudut tsajpótm, yu'yuu tákudur di'ibu tyuundur ja tsojkuđu nDeedyuts di'ibu jam tsajpótm. 22'Ko ja'ay yajpayo'oydyut, máyuts xy'anuumudut: "Windsún, Windsún, mut ja mxuugyujxmuts tu ngajxwa'xyuts ja m'ayuk, es tats nyajpudsúmdu ja ka'óybyuty, es tats may nduñ ja muj'ajtun." 23'Nétats uj n'anuumut: "Ni na'ats miits tu ngaja'ay'áttu. ¡Mastúttuguts miidsuty ka'oybyu mduumbuty!"

24'Pes du'an di'ibuts xymyadoolijtp es ttuñ éxtumts uj n'anuumu, du'an éxtum tu'ugu ja'ay kuwíjy di'ibu kyoj ja tyajk ma tu'ugu muj tsaade'eky. 25'Myíiñ ja nuu tuu, kyeemy ja mujnuu es myíiñ ja muk poj ma tadu tajk. Per kyaj kyadaay, mut ko yu'u pyotsy'ujx'ajtypy ja muj tsaade'eky. 26'Per ja di'ibuts xymyadoolijtp es kyaj tkudyúñ di'ibuts nja'anmaapy, du'an éxtum tu'ugu ja'ay kujuumbu di'ibu kyuxkoj ja tyajk ma yu pu'ujun. 27'Myíiñ ja nuu tuu, ja mujnuu kyeemy es myíiñ ja muk poj ma tadu tajk. Ta kyadaadaay ja tajk.

28'Ko ja Jesús du'an jyuñandaay, ta ja ja'ayuty du'ũñ wyu'amudyaaydu ja'agyujxm ja Jesusu 'yuxpūjkun, 29'mut ko ya'uxpákudu éxtum tu'uk di'ibu myudajtypy ja kutujkun, es kyaj éxtumu di'ibu ya'uxpūjktur ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpūjktur.

8 ¹Ko ja Jesús jyúnajky jam kopkkujxm, may ja ja'ayuty oj pyanujxudu. ²Ta ñimúwingoonu tu'ugu ja'ay di'ibu myudajtypy ja lepru pa'am. Ta ñaygyoxtonaaydyáku Jesús wyindum, es t'anmaay:

—Windsún, mij pæn mdsejpy, mbaaduts xya'aguda'aky.

³Net ja Jesús tku'unikooñ, es t'anuumu:

—Ndsejpyuts es m'aguda'agut.

Es ko t'anmaaydyay du'un, netyu ja lepru puma'ay 'yagudaky. ⁴Esu Jesús t'anmaay:

—Ix jaygyuku. Katu pún xy'anuumu. Nujx winguwa'agu ja teety, es yak ja mwindsu'kun éxtumu Moisés dyajngutujku, es du'un nidugekyu ja'ayuty tñijáwudut ko tu m'aguda'aky.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu soldaadu windsunu tyuumbu

⁵Ko Jesús jyjty ma ja Kafarnaúm kajpn, tu'ugu soldaadu windsún ñimiinu, es myunu'xtáku, ⁶'yanu'umxuty du'un:

—Windsún, yu nduumbuts mabajngujxy 'yity madsu ndujk, tu xyujxnu es jyantsy'ayoy muk.

⁷Jesús 'yanmaay:

—Ujtsuts nujx nya'aguda'aky.

⁸Ja soldaadu windsún 'yadsooy:

—Windsún, kyajts uj xyñituku es mij mdúkut madsu ndujkun. Je'eyu ko mjuna'anut, es aguda'agup ja nduumbuts. ⁹Uj ku'am nmudajtypyuts ja nwindsún di'ibuts xy'ana'amp, es nandu'un nmudátyuts ja soldaaduty di'ibuts n'ane'empy. Kots n'anuumu yu'ujuty nidu'uk: “Nujx”, nujxp, es kots n'anuumu jat'u'uk: “Min”, miimp, es kots nduk'ane'emy yu nduumbuts ti ttúnut, tyiimpy.

¹⁰Ko ja Jesús tmadooyu tyaadu, du'uñu oj wyu'umu es t'anmaaydyu di'ibu naty panujxudup:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko ma nidugekyu israelitu ja'ayuty, kyajts nbaaty ni pún mut kajaa myubujkun éxtumu tyadu ja'ay. ¹¹Ujts miits n'anmaaydyup ko may myíndut ja ja'ayuty di'ibu tso'ondup ma xuu pyudsemy es ma xuu kyunaxy, es ñaxwaatstut kyádyut mudu Abraan, Isaa esu Jakoob ma ja tsajpótmudu kutujkun. ¹²Per ja di'ibu du'un tu jyapaadudu es 'yítut ma yu tsajpótmudu kutujkun, yu'ujuty yajjubijppudsúmdup awa'atstuuy ma ja koots'át, ma ja'ayuty jyu'uy ya'axtut es ñaydyutskaadudut mudu ayo'on.

¹³Net ja Jesús t'anmaay ja soldaadu windsún:

—Nujx ma mdujk, es yajtúnudu du'un éxtum tu xymyubekyuu.

Ta ja tyuumbu netyu oj 'yagudaknu.

Jesús dya'aguda'aky ja Peedru myu't toxytyujk

¹⁴Jesús oj ñejxy ma tyujku Peedru, es t'ijxy ja Peedru myu't toxytyujk mabajngujxy pya'amgo'knu mudu muk juun. ¹⁵Ta ja kyua' ttoon. Net ñiwatsu ja juun. Ta pyudu'knu es tmooy ja kya'ay 'yukun.

Jesús dya'aguda'aky may ja puma'ayuty

¹⁶Es ko oj tsi'tnu ja xuu, net tmamindu ma Jesús may ja ja'ayuty di'ibu myudajttup ja ka'oybyu. Es mut tuk aagajxyu dyajpudsemy ja ka'oybyu,

es nandu'un dya'agudaky nidugekyu ja puma'ayuty. ¹⁷Tyaadu du'un jyajty es yajkuudyunat di'ibu ñigajx ja Diosu kyugajxru Isaiiu ko jyunañ: “Yu'u yajpudu'k ja nbagi'ix'ajtam es dyajnejxy ja nba'am'ajtam.”

Púnuty pyatsoonándup ja Jesús

¹⁸Jakumbom mejyñbyu'aay ko ja Jesús t'ijxy tyukmíkyuty ja mayjya'ay, ta t'anmaay ja 'yuxpújkpúty es 'yawinnáxtut ma ja mejyñ. ¹⁹Tu'ugu di'ibu tsajptugóty ya'uxpújkp ja 'yana'amun tmawingooñ ja Jesús, es t'anmaay:

—Windsún, nbanújxaambyuts mij oytyim maaty mnejxy.

²⁰Jesús 'yadsooy:

—Yu wax myudajtypy ja 'yaank esu joon juyujkuty myudajttup ja pya'an, per uj ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kyajts nmudaty ja ngukóyuts madsu ngubajk nyajpo'xut.

²¹Jatu'uk ja 'yuxpújkp 'yanmaayu:

—Windsún, nbanújxupts mij, per extu koonumdsu ndeedyuts 'yoogut esuts n'okku'uy n'oktájudats, net nbanújxut.

²²Netu Jesús t'adsooy:

—Pamiinguts tyam es nika'ak yu o'kpúty, wa'anu wiink ja'ayuty dyajnaxtúkudu. Ja'ats n'andijpy di'ibu kyaj jyotmaydyúñuty esu Dios tmudúnat.

Jesús dyajmo'oty ja poj es dyajtamijtku ja mejyñ

²³Net ja Jesús es ja 'yuxpújkpúty tyujkudu ma tu'ugu barku, es 'yawinnaxánudu ma ja mejyñ. ²⁴Ti'in myiiñ tu'ugu muk poj. Ta ja mejyñ ñikapy extu tyujkunu nuu barkoty. Maabu natyu Jesús. ²⁵Ta ja 'yuxpújkpúty oj ñinújxudu es oj yúxudu. Ta t'anmaaydyu:

—¡Yajtsóktuguts, Windsún! ¡Tyap ngupa'tsunu!

²⁶Ta ja Jesús 'yanmaayudu:

—¿Ti ko ngoo m'oktsu'kudu? Miits mmudajttup je'eyu waanu ja mmubújkunuty.

Ta pyude'ky ja Jesús, es t'ooy ja poj es ja mejyñ. Ta oj wyu'amudya'ay amoñ es tumijtku. ²⁷Es ja 'yuxpújkpúty ak du'uñu wyu'amudyaaydyu, es ñayjyunánudu:

—¿Púnu da dunu tyaadu?, ko extu yu poj es yu mejyñ tu myumudóyuty.

Gadaru ja'ayuty di'ibu myudajttup ja ka'óbybyuty

²⁸Ko Jesús jyajty mejyññináxy ma Gadaru ñax, majtsku yedyujk pyudseemy kampoonyoty. Ta ñimiinudu. Nimajtsk tmudattu ja ka'óbybyuty es ngoo jyantsy'awa'an'áttu, ko ni pán mbaat kyanaxy ma tadu tu'aa. ²⁹Ta oj yaxka'aktu:

—Diosu 'yU'unk, ¿ti mdunaampy mut uudsuty? ¿Tii ja'a mnamiimpy es xytyudyuna'andats maanum tkapaaty ja tiempo?

³⁰Natuknas'ixu jamu naty nimayu udsu jyu'xu'uktu, ³¹es ja ka'óbybyuty yajjunánudu ja ja'ayuty, es ja Jesús t'anmaay:

—Pun xyajpudsumándupts ma tyadu ja'ay, na'ijxtuguts esuts ndúkut ma tadu udsúmuty.

³²Netu Jesús 'yadsooju:

—Oy. Tákuđu.

Ja ka'óbyuuty pyúdsuúmdu ma ja ja'ayuty, es tyújkudu ma ja udsúmuty. Net nidugekyu ja udsúmuty ñujxtu jantsy puye'egyú nax jujp'ám es kyurpuy'knajxtu mejyñóty, es jap oj jyi'xta'aydu.

³³Di'ibu kywentu'ajttap ja udsuñay'adsu'kudu, es kyaktu. Ko jyajty ma ja kajpn, ta tmadyaktu tugekyu tyaadu éxtum naty tu tyuñ tu jyátyuty mut ja ja'ayuty di'ibu myudajttu ja ka'óbyuuty. ³⁴Net nidugekyu ja kugajpnuty tso'o'ndu es tñinajxtu ja Jesús, es tmánu'xtáktu es pyúdsúmut jam es ñujxut wiinktuuy.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu xux ja'ay

9 ¹Net ja Jesús jyambijnú mut nan ja'ayu barku, es ñujxnu ma yu'u ja Kafarnaúm kajpn. ²Ko jam jyajty, ta tyuknimiinudu tu'ugu ja'ay di'ibu tu xyujxnu, kyo'knu ma tu'ugu mabajnu'unk. Ko Jesús t'ijxy ja myubajknuty, ta t'anmaay ja puma'ay:

—Jotkujku. Yu mbojpu yajma'xp.

³Net nidu'uguty ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktap twinmaaydu: “Tyadu ja'ay myudageepy ja Dios éxtum jyuna'añ.”

⁴Komu Jesús ñija'abu naty di'ibu wyinmaaydu, ta t'anmaaydu:

—¿Ti ko xymudattu axuugu winma'añuty? ⁵Kyaj ñimajaaty njuna'anum: “Yu mbojpu yajma'xp”, mut ko kyaj ya'ixy pun t'uy'ajtun. ¿Tii kyaj dyu'unuty? Es mjana'andap miidsuty ko ni pún tka'anumut yu tyadu xux: “Pudu'uk, es ñujx”, mut ko netyu mbaat ya'ixy ko kyaj tmudaty ni ti muk'ajtun. ¿Tii kyaj dyu'unuty? ⁶Pes oy. Min n'oktuk'ixtu ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, ujtsu du'un nmudajtypyuty ja muk'ajtun ya naxwiñ es nma'xuduts ja pojpu.

Net t'anmaay ja xux ja'ay:

—Pudu'uk. Yajmúk ja mmabajn es ñujx ma mdujk.

⁷Net ja xux ja'ay pyude'ky es oj ñujxnu ma ja tyujk. ⁸Ko ja mayja'ay t'ijxtu tyaadu, ta tsyu'kudu es t'awdajttu Dios mut ko tu tmo'oy ja myuk'ajtanu Jesús.

Jesús twoy ja Matewú

⁹Ta Jesús jam tso'o'ñ es t'ijxy tu'ugu ja'ay di'ibu xyu'ajtypy Matewú, ja 'yu'uñu ma yaj'yáky ja kugubety. Ta t'anmaay:

—Pamiinguts es n'uxpajkpu'átut.

Ta Matewú pyude'ky, es tpadso'ñ ja Jesús.

¹⁰Ma tadu xuu 'ya'ux'ajty ja Jesús ma yu Matewú tyujk, mut mayu yajkugubajtputy es nan niganaaguty di'ibu 'yandijttap pojpu ja'ayuty, es t'igyu mut ja 'yuxpajkpuudyu Jesús. ¹¹Es ko ja fariseeuty t'ijxtu tyaadu, ta dyajttudu ja Jesusu 'yuxpajkpuuty:

—¿Wi'ixu du'un ko yu mwindsún kyay 'yiiky mudu yajkugubajtputy es mudu pojpu ja'ayuty?

¹²Jesús myudoo tyaadu, es t'anmaay:

—Kyaj tsyékyuty ja kudsooy ma yu di'ibu oy'ajt muk'ajttap, jaayu du'un ma yu puma'ayja'ayuty. ¹³Ñujx jattu di'ibu 'yandijpy ja Diosu jyaaybyajtan

ma jyuna'añ: “Uj ndsejpyuats es xymyudáttut ja pa'ayo'on, es kyajts xytyukwindsa'uguduts ja juyujk añimálaty.”

Jesús dyajtáwdu ti ko kya'ayu'aty

'Pes kyajts uj nwoy ja ja'ay di'ibu jiky'ajttup tuy'ajtan muut, yu'u du'unu pojru ja'ayuty es jyodumbíttut.

¹⁴Net nija'ajuty ja 'yuxpújkpadya Fwank Yajnuabajtrpa tnimiindu ja Jesús, es dyajtuudu:

—¿Ti ko kya'ayu'attu yu m'uxpújkpadya éxtam 'yayu'attu fariseeuty es uudsuty, yu 'yuxpújkpadya Fwank?

¹⁵Netu Jesús t'adsooy:

—¿Tii mbaat 'yittu jotmaymyuut yu di'ibu tu yajwówdu ma tu'ugu ja'ay pyekey maanum ja pújkpu yedyujk 'yak'ity mut yu'ujuty? Miimp ja tiempu ma yajpújkudut ja pújkpu yedyujk, taanumu du'un 'yayu'áttut.

¹⁶Ni pán tka'abatsu tu'ugu tyuk wit mudu jemywyit, mut ko ja jemywyit nuumúkut, ta kyudsut ja tuk wit waanu kaja. ¹⁷Ni yu vinu jembya kyaya'adamu ma yu tukpu nuu'abutsunbyo'o, mut ko pun yajtuumbu du'un, ja po'o kuudsap, es du'un ja vinu es ja po'o tyugóyut. Paaty n'ada'amum ja jembya vinu ma yu jembya nuu'abutsunbyo'o es du'un yajmudáttut yajxon nimajtsku tyaaduty.

Jayru nuux es ja toxytyujk di'ibu Jesusu wyit tyoon

¹⁸Ma ja Jesús t'anuumudu tyaadu, tu'ugu israelítudyu wyindsún jyajty ma ja Jesús, ñaygyoxtonaadyáku es t'anmaay:

—Yu nuuxuts tu 'yeeky. Pun mnújxp mij es mgu'unikeempy, jiky'átup jatugok.

¹⁹Netu Jesús pyude'ky es ñejxy mut yu'u, ti'igyu mudu 'yuxpújkpadya.

²⁰Net tu'ugu toxytyujk puma'ay di'ibu majmajtsk jumujtu naty tmudajnu windaxyu, tmwingoon ja Jesús xku'p tsoo, es ñaydyukpatu ja wyit pa'a, ²¹mut ko du'un ñayjyuna'añuty: “Mut yu'uyu kots nnaydyukpaadudut yu wyitu Jesús, aguda'agupts.” ²²Per ja Jesús wa'kumbijt, ti'ijxy ja toxytyujk es t'anmaay:

—Jotkujk, tu m'aguda'aky mut ko tu xymyubeky.

Ta netyu 'yagudaknu.

²³Ko Jesús jyajty ma ja windsunu tyujk, ta ti'ijxy ko ja xúxputy t'uxkujkunudu es nújx dyajnaxtukuyánudu ja o'kpu, es ja ja'ayuty jyantsjyu'uy jyantsyya'axtu. Ta t'anmaadyu:

²⁴—Pudsundu yaa. Yu kixyu'unk kyaj tu 'yeeky. Maabu dun jam.

Ja ja'ayuty je'eyu ttukxi'iktu. ²⁵Ko ja Jesús dyajpudsuumdaay ja ja'ayuty, net tyujku ma ja o'kpu es tku'umamajtsu. Ta ja kixyu'unk pyude'ky. ²⁶Ta yajmadyakwa'xtaay oymyaaty yu tyadu muj'ajtan.

Jesús dya'ijxpéky majtsku wiints

²⁷Ko pyudseemy jamu Jesús, majtsku wiints pyanújxudu es myuyaxkákudu:

—¡Pa'ayoodugats uudsuty, Davitu tyuump 'yaats!

28 Es ko Jesús jyajty ma ja tujk, net ja wiindsuty niniinudu, es yu'a dyajtuuy:

—¿Mmubujktap miidsuty ko uj mbaadudsu tyaadu nduñ?

Net ja'ajaty jyunandu:

—Ti ko kudii, Windsun.

29 Net ja Jesús ttoonu ja wyiin, es t'anmaay:

—Wa'an dyajtun éxtam ja mmubujkunuty.

30 Ta ja wyiinuty oj wyu'umdaaydu yajxon. Jesús tyuknipujkudu jantsy yajxon, 'yanu'umxudu:

—Katú pún xytyuknijawudu.

31 Per je'eyu yu'ujaty pyudsuumdu ma ja Jesús, ta tmadyakwa'xtu ma tugekyu ja kajpn di'ibu naty ja Jesús tu ttuñ.

Jesús dya''aguda'aky tu'ugu uum

32 Ko yu'udyu naty jam pyudsuumdu, naagudyu ja'ay dyajmiindu ma Jesús tu'ugu yedyujk uum, di'ibu naty myudajtypy ja ka'oybyu. **33** Ko ja Jesús dyajpudseemy ja ka'oybyu ma tadu uum, ta ja uum oga'an oj kyajxy. Du'añu ja ja'ayuty oj wyu'umdaaydu, es jyunandu:

—¿Ni na'anum kyaya'ixy du'an éxtamu tyaadu ma yu israelítuty!

34 Per nik ni'igu ja fariseeuty ñajjyuna'anudu:

—Tyaadu yajpudseemy ja ka'oybyu mut ko pyudúkaty ja mujku'ugópk.

Jesús tpa''ayooy ja ja'ayuty

35 Jesús dya''abudseemy tugekyu nax kajpn, es ya'uxpejky majatyu tsajptujk nidu'uk nidu'uga kajpn, es tkajxwa'xy ja oybyu ayuk di'ibu ñigajxypy ja tsajpótudu kutujkun, es dya''aguda'aky oytyim di'ibadyu pujk ado'onu. **36** Ko ja Jesús t'ijxy ja mayja'ayuty ñimínudu, ta tpa''ayoodu, mut ko moon tujktubu naty éxtamu borreegu di'ibu kyajpu 'yij'ijit kywentu'ajtpu. **37** Ta t'anmaaydu ja 'yuxpujkruty:

—Tuy'ajtun ko ja pujta'aky oy myáuty, per ja tuumbuty oytyim waanuty. **38** Paaty amdowdu es manu'xta'aktu ja Dios, ja ñiWindsunu tyadu pujta'aky, es t'akkáxut ja tuumbuty es min dyajpudu'aktu ja pujta'aky.

Jesús twin'ixy nimajmajtsk ja 'yapóstuluty

10 **1** Net ja Jesús dyaxu ja nimajmajtskpu 'yuxpujkruty, es tkutujkunmooy es dyajpudsúmdut ja ka'oybyu es dya''aguda'aktut tugekyu oytyim di'ibadyu pujk ado'onu. **2** Tyaadadyu du'an ja xyuujaty ja nimajmajtskpu apóstuluty: Tim jawyiin Simonk di'ibu nandu'an xyu'ajtypy Peedru, es ja myuga'ax Andrés; Santya'agu esu myuga'ax Fwank, 'yuna'kudyu Zebedeu; **3** Felipe; Bartolomee; Tomás; Mawu ja yajkugubajtpu; Santya'agu ja Alfeu myaank; Tadeu; **4** Simonk ja kananeu ja'ay; esu Juudu Iskaryotu di'ibu óknum kyuyajk ja Jesús.

Jesús tkexy ja 'yuxpujkrutujk Diosu 'yayuk kajxwa'xpu

5 Jesús ttuk'ane'emyu tyadu nimajmajtskpu es ñujx 'yayuk kajxwa'xtu mudu tyadu kajxwíjun:

—Katá mnejxy majaty tsyuuñudu di'ibu kyaj 'yisraelítaty, es ni mgatúkut majaty samaritaná kajpn. ⁶Nujxtu jamyu má ja borreegu tũgoybyu má yu ñaxwíñudu Israel. ⁷Nujx kajxwá'xtu ko ja tsajpótmdu kutujkun tu wyingóñ. ⁸Ya'aguda'aktá ja puma'ayuty, yajjikypyúktá ja o'kputy, tukniwá'atstu di'ibu myudajttap ja lepra pa'am, es yajpádsúmdá ja ka'óybyuty. Miits m'axájudu tyádu muk'ajttan nadu'uñu, nan katá myajmájúdyu ko du'un xytyúndat. ⁹Katá xyajnujxtu ni di'ibu meen, ¹⁰ni yu mdu'amgyujxmudu. Yu'u je'eyu myajnujxtap ja mnixuy tu'uk. Katá xymyuuñjxtu wiinkpu mgu'uk es ni mdajk, mut ko di'ibu tuump, páttap kya'ay 'yuugut.

¹¹Ko mja'ttut miidsuty má tu'ugu kajpn o rantsyu, xta'aydyu jap tu'ugu ja'ay di'ibu ijtp windsu'ugu, es wu'umdu má yu'u tyujk extu koonam mdsóoná'andut. ¹²Ko mdújktúkudut, kajxpo'xtu es amdow ja Dios es kyunu'xudut yu'ujaty. ¹³Punu tadu ja'ay di'ibu má tadu tujk nitujkup ja Diosu kyunu'xun, yajkuudyúnup; es pun kyaj ñitúkuty, miidsuty ni tii mgatúgo'oyxudut. ¹⁴Es pun jam má kyaj m'axájudu es ni je'eyu mgamúdo'ita'anudu, púdsúmdá má tadu tujk o tadu kajpn es winxittu yu naxjok má yu mdékyuty. ¹⁵N'anuumudu tuj'ajttan ko ja'ay yajpayo'oydyut, ja tyudyu'ununu tyádu kajpn waanu o'ktúy kudiinam ja ja'ayuty majaty Sodomu kajpn esa Gomorra kajpn.

Jesús tnigajxy ko ja 'yuxpújkputy yajpajudijttá'aktut

¹⁶Ixtu! Újts miits ngajxtap éxtam ja borreegu waxká'uk agijky. Du'un m'íttut pe'typy éxtamu tsá'añun, per kyaj m'awa'an'áttut. Ittu éxtamu paku'unk. ¹⁷Nay'ix'it naygywentu'átudu, mut ko ja'ayuty mguyakánudup má yu justisu, myajwopánudup má tsajptujkuty, ¹⁸es extu myajnujxudup gobernador windum es má réyuty mut ko n'apostulu'attu, es du'un xymyadya'aktudats uj miidsuty má yu'ujaty es má di'ibu kyaj 'yisraelítaty. ¹⁹Ko mguyákudut má yu justísuty, katá mjetmay'ooktu wí'ix m'okjana'andut o wí'ix xy'ok'anuumudut, ja'a ko mbaadudut má mgajxa'andut, Dios myajmi'inxudup ja m'ayúkuty, ²⁰ja'a ko kyaj miidsuty di'ibu dun kajxándup, yu'u du'unu mDeedyu Jyá'ajun di'ibu mgugajxánudup.

²¹Yu ja'ayuty kyuyáktup ja myuga'axuty es 'yoogut, esa u'unkteedyuty kyuyáktup ja 'yu'unguty; ja u'unk uná'kuty myúdsiptsoondup ja tyaak tyeedyuty es 'yooktut. ²²Nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty mduk'ak'ata'añny miits mut újtskyujxm. Es di'ibu 'yakmubejkyuyum du'uñum, yu'u nitso'ogup. ²³Ko mbajudítudut má tu'ugu kajpn, nujx wiink tsoo. Tuj'ajttan n'anuumudu ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, minaaambats maanumá naty miits xkyatuk'yo'oydyu'ayduñum nidugekyu yu israelitu kajpnuty.

²⁴Ni tu'ugu uxpújkpu kya'ity windsu'ugu ni'igu kudiinam ja di'ibu ya'uxpújkup, es ni tu'ugu po'oduumbu kya'ity windsu'ugu ni'igu kudiinam ja wyindsún. ²⁵Ja uxpújkpu mut yu'uyu ko du'un yajwindsu'ugut éxtam di'ibu ya'uxpújkup, es ja po'oduumbu mut yu'uyu ko du'un yajwindsu'ugut éxtamu wyindsunun. Újtsu du'un éxtam tu'ugu kudujk, es miidsuty, du'un éxtamsu njiiky nmugu'uk. Pun ja kudujk ya'anuumu mujku'ugópk

Belzebuu, ¿tii kyaj waanu axuuk ya''anuumudut ja di'ibu tsyunaaydyur ma ja jyuun tyujk?

Pún yajtsu'ugur

²⁶Paaty katu xytsyu'ugudu ja'ayuty. Ni ti kya'ity ayu'udsyu di'ibu kyaj ñide'xyuty, es kyaj ni ti ayu'udsyubu di'ibu kyaj yajnijáwut. ²⁷Di'ibu n'anmaaydyur ma ja koots'át, kajxwa'xtu miits ma ja xuñ'át; es di'ibu n'anmaaydyur ayu'udsyu, nigajxtu miidsuty muk extu tujkkujxm. ²⁸Katu xytsyu'ugudu di'ibu ya'e'kypy yu'uyu nini'x es kyaj mbaat dya'eeky ja anmaja'an; ja'a du'un mjaw mdsu'ugur di'ibu mbaat dyajkutugóy ma ayoodákn ja nini'x es nandu'un ja anmaja'an.

²⁹¿Tii kyaj yajteekey majtsku joonu'unuk mut tu'ugu meeñu'ungu? Es ni tu'ugu tadu joonu'unuk kyaka'ay naxwiiñ pún kyajpu mDeedyuty dyajkutíky. ³⁰Es extu yu mwaay myudajtypy ja Dios madsyoy tu'uk tu'uk. ³¹Katu mdsu'ugudu. Miidsudyu du'un ja Dios mmudajtudur kumay waanu ni'igu kudiinam may ja joonu'ungaty.

Púnuty ja Jesús 'yuxkajptur mayjya'ayóty

³²Nidugekyu ja'ayuty di'ibats xy'axájur éxtumu wyindsunun ya mayjya'ayóty, ujtsuts nandu'un n'axájur éxtumdsu nja'ayuty madsu nDeedyats di'ibu jam tsajpótm. ³³Di'ibats xy'axájur mayjya'ayóty ya naxwiiñ, nan n'axájurts uj madsu nDeedyats di'ibu jam tsajpótm.

Jesuskujxmu ja'ay yajtsiptúkudu

³⁴Katu mjuna'andu miidsuty kots uj tu nmamín yu jotkujk'ajtan ya naxwiiñ. Kyaj yu'ujuty; yu'u du'unu jotmay je'eyu. ³⁵Tyam tu nmíñuts yajtsiptujkubu mut ja ja'ayuty. Ja u'unuk unak'k tsyiptúnat mudu tyeety, ja u'unuktaak mudu ñuux esu xekxy ttuk'ak'átat ja xyekx. ³⁶Extu nidu'uk nidu'uk ñaymyudsip'átudut di'ibu tsunaaydyur ma ti'igyu tujk.

³⁷Di'ibu tsyejpy ja tyeety o ja tyaak ni'igu kudiinam uj, kyaj ñitákuty nja'ay'átuduts; es di'ibu tsyejpy ja myaank o ja ñuux ni'igu kudiinam uj, kyaj ñitákuty nja'ay'átuduts; ³⁸es di'ibats kyaj xypyanejxy es kyaj jyiky'aty éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu pyagiipy ja kyruuz ko 'yo'kun tninejxy, kyaj ñitákuty yu'u nja'ay'átuduts. ³⁹Di'ibu yajtso'ogaampy ja jyiky'ajtan, yajtugóyur; per di'ibu yajtugeepy ja jyiky'ajtan mut ujtskyujxm, nits'o'ogur.

Wi'ixu Dios ti ttuunambíty

⁴⁰Di'ibu miits m'axájur, xy'axájurts uj nandu'un; es di'ibats uj xy'axájur, 'yaxájur nandu'un di'ibats xykyajx. ⁴¹Di'ibu 'yaxájur ja Diosu kyugajxru mut ko Dios kyugajxy'átyuty, 'yaxájur nan ja du'ambu may'aty éxtum di'ibu yajmeepy ja Diosu kyugajxru; es di'ibu 'yaxájur tu'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajtp tuj'ajtan muut ja'agyujxm ko jyiky'ajty tuj'ajtan muut, 'yaxájur nan ja du'ambu may'aty éxtum di'ibu yajmeepy ja ja'ay di'ibu jiky'ajtp tuj'ajtan muut. ⁴²Es di'ibu myeepy tuk vasa wa'ats nuu tu'ugu u'unuk unak'k ja'agyujxm kots uj nja'ay'áty, tuj'ajtan ko kyaj wyu'umut uxkumay.

Fwank Yajnuabajtrp kyexyye'ebuyty

11 ¹Ko Jesús t'anmaaydyaadyu du'un ja nimajmajtskpu 'yuxpukpu, ta jap tso'oñ es ñejxy ya'uxpukpu es ayuk kajxwa'xpu ma tadu israelitudyu kyajpn wingonuty.

²Ko Fwank di'ibu naty ijtp pujndugoty, tmudooy di'ibu natyu Kristu tyiimpy, net tkejxy ma Jesús naaguty di'ibu yu'u panujxadap, ³es dyajtuyy:

—¿Tii mijtsu du'un ja Kristu di'ibu minaamp, o n'awixtupts ja wiinkpu?

⁴Netu Jesús 'yadsoojudu:

—Nujxtu es tukmamadya'aktu ja Fwank di'ibu miits tu xy'ixtu tu xymyudowdu. ⁵Tukmamadya'aktu wi'ix tyam ja wiints 'yixtu, ja uxneybyu tu yo'oybyéky jajxon, di'ibu ja lepru pa'am myudajtypy tu 'yaguda'aktu, ja nátuty mudoonudap, ja o'kruty jikyruyuktup, es ja ayooba ja'ayuty ya'awa'anudap ja oybyu ayuk. ⁶Kuni'xy ja di'ibu kyaj dyajtugoty ja myubujkan ma uj.

⁷Ko tyaaduty oj ñajxnudu, ta ja Jesús tmadyaktso'ñ ma ja ja'ayuty éxtamu du'un ja Fwank, es t'anuumudu:

—¿Tii dun miidsuty oj xyninujxtu es xy'ixa'andu ma muj itun? ¿Tu'ugu tsajkápyñ di'ibu tu wyinxijta'ayuty ja poj? ⁸Es pan kyaj, ¿tii dun oj xy'ixtu? ¿Tu'ugu yedyujk oy xyoxyru? Miits mnija'adap ko di'ibu dun nayxyojxadap jam 'yittu ma tyujkudyu réyuty. ⁹¿Per tii dun oj tu xy'ixtu? ¿Tu'ugu Diosu kyugajxpu? Yu'u du'un. Yu'u tu'uk di'ibu waanu ni'igu tmudaty ja muj'ajtan kadiinamu wiinkputy ja Diosu kyugajxpu. ¹⁰Fwank yu'u du'un di'ibu ja Diosu jyaaybyajtan myadyakypy ma jyu'na'añ:

Ngejxypyats jawyiin ja n'ayuk kajxwa'xrupts es mya'awátsxadat yu mnu'u mdu'u.

¹¹Tu'ajtanuts njuna'añ: Kyaj pan ja Diosu kyugajxputy ja jékyap waanu tmudattu ja muj'ajtan kadiinam ja Fwank Yajnuabajtrp; per waanu tmudaty ja muj'ajtan otyim panuty ijttup ma ja tsajpótmudu kutujkan.

¹²Es ma yu Fwank Yajnuabajtrp dyajtsondáky tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk es extu tyambaat, ta ja ja'ayuty di'ibu tujkudap ma tsajpótmudu kutujkan. Du'un ja'ajuty éxtamu mayjya'ay di'ibu ti'igyu tuktoñ tukuyándap ma tu'u xu'utspu. ¹³Di'ibu ja Moisés es nidugékyudyu Diosu kyugajxputy ñikaktu kuxja'ay ma ja Diosu jyaaybyajtan maanumu naty kyamín ja Fwank, tugekyu tnigajxy ko myina'añ jya'ta'añ ma ja Dios yajkutuka'añ. ¹⁴Es pan miits mmubukándap, Fwank yu'u du'un éxtam ja Diosu kyugajxpu Elius di'ibu jaminán. ¹⁵Di'ibu mudoodap, wa'an tjagyúkuu.

¹⁶¿Tits muut mbaat n'ijxkijxyu ja ja'ay di'ibáty tyam jiky'ajttup? Kuxu'ktup éxtam ja unaku'ungun di'ibu unaaadyup es kyuyattu maayoty, es ya'ax jyoktu mudu myatkyujtputy: ¹⁷“Tats njaxu'uxy di'ibu ya'ajtsp, es kyaj tu m'atstu; es tu n'áyats di'ibu muut ja o'krp ñaxtuku, es kyaj tu xykyoxtu mguj mgaadsyuty es ni tu mgaju'uydyu.”

¹⁸Pes kyaj ja Fwank Yajnuabajtrp tkay éxtamu ja'ay ti ttsoktu, es kyaj t'iiky ja vinu, es miits mjuna'andu ko yu'u myujku'umudúñ. ¹⁹Es uj, ja Naxwínudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kaabyuts es n'i'kyuyats ja vinu, es miits mjuna'andu: “Kax es amu'uuk, es myatnaymyaayup ja pekyjya'ayuty

esu yajkugubajtpaty.” Per di'ibu tu t'axájudu yu oybyu uxpujku es jyiky'attu éxtumu Dios ttseky, tadu ja'ay dya'ixudu ko 'yóyuty di'ibu Dios tyiimpy.

Kajpn di'ibu kyaj jyodambittu

²⁰Net ja Jesús dyajtsondáky t'oooy ja kajpnaty ma naty tu ttuñ may ja muj'ajtun, ja'a ko yu ja'ayuty jap kyaj jyodambittu. Es du'un t'anmaaydyu:

²¹—Puroobu mijts Korazín kajpn, es puroobu mijts Betsaydu kajpn! Ja'a ko pan kooxyup yajtuuñ ma Tiru kajpn esu Sidón kajpn yu muj'ajtun éxtumts nbujta'aky ma miidsuty, tadu kajpn jékyurpxyup dya'ixyuty yu jyotmay mudu pyojpukyujxm, es jyodambijtxyup mudu Dios. ²²Per uj n'anmaaydyup miits ko ja'ay yajpayo'oydyut, miits m'axájudup tu'ugu tadydu'unun muk es kyaj dyu'unuty ma Tiru es ma Sidón. ²³Es mij Kafarnaúm kajpn, di'ibu naybyujta'agánup muj kujxm extu ma tsajpan, ja Dios yu'u mbujta'agudup ma ayoodákn! Ja'a ko pan ujxyupts nbujtak ma Sodomu kajpn yu muj'ajtun éxtum ma mijun, tadu kajpn taaxyup tyambaat. ²⁴Per uj n'anmaaydyup miits, ko ja'ay yajpayo'oydyut, miidsuty myajnáxup waanu ni'igu muk ja tadydu'unun es kyaj dyu'unuty ma Sodomu ja'ayuty.

Nimiinduguts es mbo'xtut

²⁵Ma tadu tiempu ja Jesús kyajxtáky, es jyunáñ:

—Tatitu'unk, n'awdajtypyuts mij di'ibu Windsun'ajtp tsajpótm es ya naxwiiñ, ja'a ko mij tu xyu'utsy ja m'ayuk mut ja ja'ayuty di'ibu yajtijtup uxpékyuty es wijyja'ayuty, per mij tu xytyuk'ixy ja ja'ay di'ibu du'un éxtum una'ku'unguty. ²⁶Es oy, Tatitu'unk, ko du'un tu xytyuñ éxtum mij xytsyekyan.

²⁷Ta ja Jesús t'anmaaydyu ja ja'ayuty di'ibu naty mudoo'ijtudup:

—Yu nDeedyuts tats xytyukkudaku oytyim tiity tugekyu. Ni púnuts xykya'ixy'aty yajxon, ja Diosu 'yU'unk, yu'ayu du'un ja nDeedyuts; es nan ni púnumts tka'ixy'aty ja nDeedyuts, ujtsu dun je'eyu es di'ibátyuts uj ndsejpy es nduk'ixy'átuduts. ²⁸Nimiinduguts miits nidugékyuty di'ibu tu ya'anu'xudu ja tyuunk es ja tsyemy kyu'uyuty, es ujtsuts miits nmo'oydyup ja mbo'xtákn. ²⁹Kupuktu tyadu kukap di'ibuts uj nbujtakypy ma miidsuty, es uxpuktu ma ujts ja ndu'ununuts, mut ko uj nmudajtypyuts ja ma'xtujkun es yujy tuda'agyuts, es pyaadup ja po'xtákn yu m'anmaja'anuty. ³⁰Ja ngukap di'ibuts uj nbujta'agaampy ma miidsuty, kyaj tsyípty xyajnjxtut, es ja tsemy di'ibu muut xykyu'uyut, to'tsyky yu'u.

Jesusu 'yuxpujkruty tkutujtu ja triigu saabudu xuu

12 ¹Ma tu'ugu saabudu xuu Jesús mut ja 'yuxpujkrp najxtu triigu kamoty, es ja 'yuxpujkruty tkutujtu ja triigu, es twinxatsta, es tju'xtu ja pyajk, mut ko yu'oogudu. ²Ko ja fariseeuty t'ijxtu taadu, ta t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ix yu m'uxpujkruty, ja'a tyuundup di'ibu kyaj ñigut'kyuty ma ja po'xunxuu.

³Ta ja Jesús 'yadsooju:

—¿Tii kyajnum miits xy'uxpaktu di'ibu tyuun ja Davit ko yu'u es ja jyamyuudaty tmudajttu ja yuu? ⁴Net tyujku Davit ma ja Diosu tyujk, es tju'ty ja tsajkaaky di'ibu kuni'xy, es tkaay yu'u es nandu'un tmooydu jyamyuudaty. Es kyaj jyanigutíkyuty es yu'ujaty tkáydyut, yu'u je'eyu ja teety kyáydyur. ⁵¿O kyajnum xy'uxpaktu ja Moisesu 'yana'amun ko ja teety ma ja muj tsajptujk kyaj pyo'xtu ma ja po'xunxuu?, es nan ni tyaadu tu kyapekytyundu. ⁶N'anmaaydyur ko taa ja yaa tu'uk di'ibu ni'igu myújaty kudiinum ja muj tsajptujk. ⁷Miidsuty kyajnum xyjaygyúkudu di'ibu dan 'yandijpy ja Dios ma yu jyaaybyajtun ma jyuna'añ: “Uj ndsejpyuts es xymuudáttut ja pa'ayo'on, es kyajts ndseky es xytyukwindsu'ugudats ja juyukaty.” Kooxyur xyjaygyúkudu, kyajxyur xypyekymo'oy ja ja'ayuty di'ibu tu kyapekytyúñ. ⁸Ja'a ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmudajtypyuts ja kutujkun ma yu tadu po'xunxuu.

Yedyujk di'ibu myudajtypy ja kyua tuk adu'um tu'uts

⁹Ta ja Jesús tso'oñ jam es tyujku ma tu'ugu tsajptujk. ¹⁰Japu naty tu'ugu yedyujk di'ibu myudajtypy ja kyua tuk adu'um tu'uts. Es kom ja fariseeuty 'yuxtaaydyur wi'ix t'okpújtákudu pyojpu ja Jesús, ta dyajtuudu:

—¿Tii mbaat 'yaguda'aky tu'ugu puma'ay ma po'xunxuu?

¹¹Ta ja Jesús 'yadsooju:

—Pún miidsuty nidu'uk myudajtypy tu'ugu byorreegu es kyunáxut ma tu'ugu jut ma yu po'xunxuu, ¿ti kyaj nujx xyjuudyu? ¹²Pes, jwaanu oy es tu'ugu ja'ay nbudujkun es kudiinum tu'ugu borreegu! Paaty mbaat ndu'unum ja oybyu ma po'xunxuu.

¹³Ta ja Jesús t'anmaay ja yedyujk:

—Xajtúw.

Es ko xyajtuuy, ta oj 'yaguda'aky éxtam jatuk adu'umbu. ¹⁴Ta pyudsuumdu ja fariseeuty, es ñaymyujkudu es jyuntatuundu wi'ix mbaat ja Jesús 'yeeky.

Wi'ix ja Diosu kyugajxpu Isaiiu tniqajxy ja Jesús

¹⁵Ko Jesús tnija'aju tyaadu, ta jap tso'oñ, es may ja ja'ay oj pyanujxudu. Jesús ya'agudak ja puma'ayuty, ¹⁶es ttuknipujktu es kyaj tkajx tmadya'aktut mayja'ayóty. ¹⁷Tyaadudsu du'un jyajtu es yajkuudyúnut di'ibu ja Diosu kyugajxpu Isaiiu kyuxjaay ma Dios jyunañ:

¹⁸Tyaadu du'un ja nmuduumbats

di'ibuts uj tu nwin'ixy,

di'ibuts uj ni'igu ndsejpy

es di'ibuts uj muut njotkujkuty.

Nbujta'agupts ja nJa'ajunats ma yu'u

es tkajxwa'xut ma yu naxwíñudu ja'ayuty kots nbayo'oy mut ja tuy'ajtun.

¹⁹Kyaj tsiptúnut es ni kyaya'ax kyajókut,

es ni kyayajmudówdu kyajxy tu'ujóty.

²⁰Kyaj ttájut ni tu'ugu tsajkápyñ ja neybyu,

ni tkaya'oogut ja kudu'xnu myetsyu di'ibu oogánur,

extu koonum dyajpujta'agut ja tøy'ajtun.

²¹ Es ma yu'un ja naxwíñadu ja'ayuty t'awix tjejp'ixtu yu ñitsokun.

Jesús yajnigajxy ko dyajtún ja mǎjku'ugópk ja kyutujkun

²² Ta ma ja Jesús dyajnujxtu tu'ugu ja'ay wiints es uum, di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu. Jesús ya'agudak éxtum mbaat ja ja'ay 'yixy es kyajxy. ²³ Nidugekyu ja ja'ayuty du'ññ wyu'amudyaadyu es jyanandu:

—¿Tii ja'a da dunu tyaadu ja Davitu tyuump 'yaats?

²⁴ Es ko ja fariseeuty tmudoodu tyaadu, net ñayjyanánadu du'un:

—Tyaadu yajjugékyppy ja ka'oybyu yu'uyu mut ja mǎjku'ugópk Belzebuu kyutujkun.

²⁵ Jesús ñija'abu naty di'ibu wyinmaadyuup, es t'anmaadyu:

—Oytyim di'ibaty ja kutujkun ma ja ja'ayuty ñaywya'xudu es ñayñitsiptúnadu, du'un ñayyajkutugóyudu; es pun tu'ugu kajpn o di'ibu tsunaadyuup ja ja'ay tuk juun tuk tujk ñaywya'xudu, kyaj mbaat jyeky.

²⁶ Es nandu'un pun ja mǎjku'ugópk Satanás yajpudseempy ja myuga'oybyu, ta ñaywya'xudu. Pes ¿wi'ix mbaat jyeky ja kyutujkun? ²⁷ Es pun tøy'ajtun éxtum mjuna'andu kots uj nyajpudsémy ja ka'oybyu mut ja mǎjku'ugópk Belzebuu kyutujkun, ¿ti kutujkun myudajtypy miidsu m'axpajkrpty es dyajpudsémy ja ka'oybyu? Paaty ku'umu m'axpajkrpty dya'ixudu ko miits mgajxtugóydu. ²⁸ Per pun ujts mut ja Diosu Jya'ajun nyajpudsémyats ja ka'oybyu, tu naty ya'ixy ko tu wyingón ja tsajpótmadu kutujkun ma miidsuty. ²⁹ ¿Wi'ix mbaat pún tu'uk tyuku ma yu kudsu'ugabu ja'ayu tyujk es trajkudu di'ibu myudajtypy pun kyaj jawyiin t'awuunmíky? Du'unu dun mbaat tjuuty di'ibu jap tugoty.

³⁰ Di'ibu kyaj 'yity mut uj, yu'u du'un xymyudsip'ajtrpts; es di'ibu kyaj dyajmíky mut uj, yu'u du'un 'yuxka'tsypy.

³¹ Es n'anumadu ko yu ja'ayuty mbaat yajme'xy tugekyu oytyim di'ibadyu pyojpty esa 'yaxuk kajxy, per pun myugajxtugeepy ja Espírítu Santu, taadu kyaj mbaat yajme'xy. ³² Oytyim púnaty di'ibats uj, ja Naxwíñadu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, xkyajxpátr axuuk, mbaadu taadu yajme'xy, per di'ibu tkajxpátr axuuk ja Espírítu Santu, yu'u maat ñaybyekytyákudat es ni na'a Dios kyapojpuma'xudat, ni ma tyadu naxwíñadu es ni ma ja di'ibu miimp.

Jya'ay'ajtun ja ja'ay yajtuk'uxkajp

³³ Pún oy ja kepy, tuump'ajtr oy; es pun ja kepy kyaj 'yóyuty, nan axuuk ja tyuump. Ja kepy ya'uxkapy ma ja tyuumbun. ³⁴ Miidsuty du'un éxtumu awa'andsa'aññ! ¿Wi'ix mbaat xymyadya'aktu ja oybyu es miidsuty ku'um m'axukja'ay'ajttap? Ja'a ko ja aa kyajxypy ja di'ibu yajpi'ipy yajkejpy jodoty. ³⁵ Paaty ja ja'ayu oyjya'aybyu tsuj kyajxy myadya'aky mut ko ijtr jyodoty ja oybyu; per ja axuk ja'aybyu myadyakypy ja tsaastrykyubétypyu mut ko ijtr jyodoty ja axuk'ajtun. ³⁶ Per uj n'anmaadyuup miits ko ja'ay yajpayo'oydyut, nidugekyu tkuyáktudu kywentu di'ibáty tu tkajxtu di'ibu tu tkapawinmay. ³⁷ Ja'a ko mut ja mgu'umgajxy ja Dios mbayo'oyudat. Es pun oy mgajxy, ta mnajxtut ma ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu; per pun axuuk tu mgajxy, ta mnajxtut ma ja tadyu'ununu winu xuu winu tiempu.

Jesús ya'amdoy es dya'ixudat tu'ugu muj'ajtun

³⁸Net t'anmaaydyu ja Jesús naagudyu fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktap:

—Windsún, nja'ixándupts es mij xytyúnat tu'ugu ijxwu'amun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun, es uudsuty nnijáwut ko táy'ajtun di'ibu mgajxypy.

³⁹Jesús t'adsooy:

—Ja pojpu ja'ayuty di'ibuty myastúttap ja Dios 'yamdoodup tu'ugu ijxwu'amun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun, per kyaj yajmo'oya'añ yu wiinkpu ijxwu'amun, yu'uyu du'un ja jya'aju yu Diosu kyugajxpu Jonás. ⁴⁰Mut ko du'un éxtum ja Jonás 'yijty muj'ajkx jodoty tuguk xuu es tuguk ux, nandu'un uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, n'ita'añ tuguk xuu es tuguk ux naaxóty. ⁴¹Ko ja'ay yajpayo'oydyut, ja ja'ayuty di'ibu jékyup ijttu ma Nínive kajpn jyikyryúktat ti'igyu mut di'ibu tyam jiky'ajttap. Es yu'ujuty ñigaxu'uktat ko pekyjya'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttap, ja'a ko yu Nínive ja'ayuty myudoo'ijttu ja Jonasu 'yayuk es jyodumbijttu, es taa ja yaa tu'uk di'ibu myudajtypy ni'igu ja muj'ajtun kudiibum ja Jonás. ⁴²Es ko ja'ay yajpayo'oydyut, yu toxytyujk di'ibu ijt reynu jékyup ma nax ma jumboj myiñ, jyikyryuka'añ ti'igyu mut ja ja'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttap, es yu'a nigaxu'ugup ko pekyjya'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttap, ja'a ko yu'u jagam tsooñ es tmudowa'añ ja rey Salomongu kyajxwíjün, es taa ja yaa tu'uk di'ibu myudajtypy ni'igu ja muj'ajtun kudiibum ja rey Salomonk.

Ka'oybyu di'ibu jatugok jumbijtp

⁴³Ko tu'ugu ka'oybyu pyudsemy ma tu'ugu ja'ay, net jyudity tu'uts ittum es t'axta'ay ma 'yokpo'xut. Es ko tkapaaty, ⁴⁴net ñayjyuna'añuty: “N'okjambítyuts jatugok ma tadu ja'ay.” Es ko jyumbity, net t'ijxy ja ja'ay éxtum tu'ugu tujk pade'eky ja'xe'ekypyu es tukwa'ats. ⁴⁵Net najx dyajmíñ janijuxtujkpu myuga'oybyu di'ibu waanu axuukpu, es mut yu'u tyakuya'añ tsunaabyu ma tadu ja'ay, es du'unu tadu ja'ay wye'emy waanu axuuk kudiinum jawyíñup. Es du'un nandu'un jyata'añ ja axuk ja'ay di'ibu tyam jiky'ajttap.

Jesús tyak es myuga'axuty

⁴⁶Támnumu natyu Jesús t'akmugajxy ja ja'ayuty ko jyajttu ja tyaagu'unk es ja myuga'axuty. Japyu tujá'p oj wyu'umdu es tmugajxa'andu ja Jesús.

⁴⁷Nidu'ugu ja'ayuty t'awa'anu ja Jesús:

—Yu mdaagu'unk esu mmuga'axuty tyap tujá'p, es yu'ujuty mij mmugajxánudup.

⁴⁸Es ja Jesús t'adsooy di'ibu naty awa'anup:

—¿Pándsü du'un ndaak'ajtypy, es pándsü du'un nmuga'ax'ajtypyuts?

⁴⁹Ta ttukni'ijxu ja 'yuxpújkruty, es t'anmaay:

—Tyaadudsu du'un éxtum ja ndaaguts es éxtum ja nmuga'axudyuts.

⁵⁰Mut ko oytyim pánaty di'ibu tyiimpy ja tsoyokundsü nDeedyuts di'ibu jam tsajpótm, yu'udsü du'un éxtum ja nmuga'axuts yedyujk toxytyujkuty es éxtumdsü ndaagun.

Triiguwujpu éxtamu ixpajtun

13 ¹Ma tadu xuu Jesús tso'o'ón ma ja tujk es oj ñejxy mejyñbyu'aay, es ñaxwe'tsy jam. ²Ta ja ja'ay may jyantsyñaymyujku ma yu'a. Ta Jesús tyujku ma tu'ugu barku es ñaxwe'tsy jam, es nidugekyu ja ja'ayuty wyu'umdu jaryu ma pu'u jot. ³Net tyujku ya'uxpajkpu mut kanak nax ixpajtun, es jyanañ:

—Tu'ugu triiguwujpu 'yojtsy wujpu. ⁴Es ma oj twujy, oj nandu'an kya'ay ja tyuumt ma padu'u, es ja joon tpiidu. ⁵Es nandu'an kya'ay ja tyuumt ma ja tsaade'eky patku'p es wingujxy kyaj kyúkyty ja nax. Paadyu tadu tuumt pojun myujxy mut ko wingujxy je'eyu ja nax. ⁶Es ko ja xu'an myiñ, net tyutsy, mut ko kyaj 'yaatske'eky. ⁷Jatuk peky ja tuumt kya'ay ma ja apyñ jawyiin myujxy, ta dyajji'xy ja triigu. ⁸Es jatuk peky ja tuumt kya'ay oyñaaxóty. Ta byeen oy tyuump'ajty. Naaguty wyinjnanjky mugop'xu triigu tu'uk tu'ukpu tuumt, naaguty tugup'x es naaguty i'px majk. ⁹Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkudu.

Ti ko ja Jesús ya'uxpeky mudu ixpajtun

¹⁰Ta ja uxpajkputy tmüwingoonda ja Jesús, es dyajtuudu:

—¿Ti ko xymyumadya'aky ja ja'ay mudu ixpajtun?

¹¹Ta Jesús 'yadsoojadu:

—Ja Dios mduknija'adup miidsuty di'ibu kyaj yajnijáwu ijty wi'ix yu'a yajkutíky, per ja wiinkpu ja'ayuty kyaj tñijáwudu. ¹²Ja'a ko di'ibu myudajty jyaygyejpy, ak'yajmo'oyup waanu ni'igu; es t'aktimmudátut waanu may; es di'ibu myudajtypy waandi'knu, aktim'yajpajkudya'ayup di'ibu myudajtypy. ¹³Paaty ndukmumadya'aktu mudu ixpajtun, mut ko yu'ujuty ijxtup, per du'an yu'ujuty éxtam kyadim'ixtu; es mudoodup, per kyaj tjaygyúkudu éxtam tkadimmudowdu. ¹⁴Es du'an éxtam yu'ujuty yajkuudyuñ éxtam ja Diosu kyugajxpu Isaiiu jyanañ:

Oy miidsuty xyjamudowdu,

ni na'a xykyajaygyúkudut;

oy xyja'ixpudu,

ni na'a xykyamüwinma'añbyaattut,

¹⁵mut ko tyadu ja'ayudyu jyot tu jyambittu juun,

kyaj myudowdu

es tu ja wyiin dyajpi'itstu,

du'an tka'ixtut mut ja wyiin

es tkamudówt mut ja tyatsk,

es kyaj tjaygyúkudut mut ja jyot,

es kyajts uj xyñimíndut esuts nyajnitso'ogut.

¹⁶Per kuni'xy miidsuty, mut ko m'ijxtup es mmudoodup. ¹⁷Tay'ajtanuts miits n'anumudu ko may ja Diosu kyugajxputy esu ja'ayuty di'ibu jiky'ajttu tay'ajtan muut tja'ixandu tyadu di'ibu miits m'ijxtup, per kyaj oj t'ixtu; jyamudowandu di'ibu miits yu tyadu mmudoodup, per kyaj oj tmudowdu.

Jesús tkajxte'xy ja triiguwujpu éxtamu ixpajtun

¹⁸Mudowdu di'ibu myadyakypy ja ixpajtun ma ja ja'ay oj twujy ja triigu.

¹⁹Di'ibu myudoodup wi'ix ja tsajpótmudu kutujkun es kyaj tjaygyúkudu, du'an

yu'á éxtám má ja tũamt kya'ay tu'áay. Myiĩn ja mũju'ugóp̄k es pyũj̄kx̄ ja Diosu 'yayuk di'ibu du'án ni'ipyán jyodoty. ²⁰Má ja tũamt kya'ay má ja tsaade'eky patkũ'p, ja'a 'yandijpy ja ja'ayuty di'ibu myũdoodũp ja Diosu 'yayuk es t'axájũdu xonda'aky 'yaa xonda'aky jyot. ²¹Du'án yu'á éxtám ja triigu di'ibu kyaj kyúkaty ja 'yaats, kyaj jyaktũ. Ko tyukmín tyukja'tudu ayo'on jotmay mut ja'agyũjxm ja Diosu 'yayuk, net tmastu'uty ja myũbũj̄kũn. ²²Má ja tũamt kya'ay má ja apyĩ myuxy, ja'a 'yandijpy ja di'ibu myũdoodũp ja Diosu 'yayuk; per ja'ayu wyinma'ãñ'ajttũp di'ibu tyukjiky'áttũp yá naxwiĩn es ja jotkuj̄kja'ay'ajttũn win'u'án winxájũdũp, es tkajamyetsy Diosu 'yayuk, es kyaj dyajmũj dyajmáyuđu ja Diosu 'yayuk má tyadu ja'ayuty. ²³Es má ja tũamt kya'ay oyñãaxóty, ja'a 'yandijpy ja di'ibu myũdoodũp ja Diosu 'yayuk es tjagyúkuđu, es dyajmũj dyajmáyuđu. Naagudyũ du'án éxtám má di'ibu ja tũamt du'án tũamp'ajt mugo'px, esũ wiinkpũ du'án éxtám má di'ibu tũamp'ajt tũgu'px, o éxtám má di'ibu tũamp'ajt i'px majk.

Axũũkpu ujts éxtámũ ijxpajtũn

²⁴Jesús tpujtákyũ tyadu jatũ'ugũ ijxpajtũn:

—Ja tsajpótmudu kutuj̄kũn du'án éxtám tu'ugũ ja'ay ko twũjy ja oybyũ triigu má yũ ñax. ²⁵Es ko myanajxta'aydyũ, ta tyuku tu'ugũ myũdsip má naty tũ twũjy. Ta twũjy ja axũũkpu ujts tũamt. ²⁶Ko naty ja triigu yoĩ es tyũamp'atánu, ta kyũxe'ky es tap tmut'yóñ ja axũũkpu ujts di'ibu ja myũdsip oj ttukwũjũ. ²⁷Ta ja mũduumbũtũj̄kuty oj t'anũũmũ ja wyindsún: “Windsún, pũn ja tũamt oyũ naty di'ibu jajwũj má yũ mmax, ¿maa dũn tsyooĩn tadu axũũkpu ujts?” ²⁸Net ja wyindsún 'yadsoojũdu: “Nidu'uguty ja nmũdsípũdsũ du'án tu 'yadu'utsy.” Ta ja myũduumbũty dyajtuudu ja wyindsún: “¿Ti mdsejpy esuts nũjx n'uxwĩjxũ'uktũ tadu axũũkpu ujts?” ²⁹Es ja wyindsún 'yadsoojũdu: “Kyaj, mut ko nũjx jajwĩjxe'egyũ tadu axũũkpu ujts, pũdu'ugũp nandu'án tadu triigu. ³⁰Nik mastu'uttũ. Wa'an dyoĩ ti'igyũ extũ koonũm myúkat ja triigu. Taanũm ngáxtut es xyajpũdu'uktũt jawyĩin ja axũũkpu ujts es xy'awũũndat adsimy'am es yajno'kta'ayũt. Es ok xyryũj̄kũ'uktũt ja triigu má ja ndriigu tũj̄kũts.”

Mortás tũamt éxtámũ ijxpajtũn

³¹Jesús nandu'án tpujtáky jatũ'ugũ tyadu ijxpajtũn:

—Ja tsajpótmudu kutuj̄kũn du'án éxtám tu'ugũ mortás pajk ko tu'ugũ ja'ay twũjy kyamoty es tñaxnĩjeepy. ³²Tyadu tũamt byeen jyantsymyutsk'átũty; per ko yeeky, waanũ mũj yoombéty éxtám mbaat ja joon jũyũj̄k ñaybye'eñũty má yũ xye'endsyũn.

Levaduuru éxtámũ ijxpajtũn

³³Nandu'án tpujtákyũ tyadu jatũ'ugũ ijxpajtũn:

—Yũ tsajpótmudu kutuj̄kũn du'án éxtám ja levaduuru di'ibu tu'ugũ toxytyũj̄k pyũjtáky py má mayũ arinũ es ttuktij'yo'oy koonũm ñaydyuktũj̄kũdy'a'ayũty.

Ti ko ja Jesús ya'uxpeky mũdu ijxpajtũn

³⁴Jesús t'anmaay tũgekyũ tyadu ja ja'ayuty mũdu ijxpajt, es ni tii tkatukmũmadyaky pũn kyaj dyajtũñ ja ijxpajtũn. ³⁵Tyadu du'án jyajty es yajkuudyũnũt éxtám ja Diosu kyugajxpu jyũnãñ má tkũxjaay:

Nmugajxupts mædu ijxpajtun,
n'anuamupts di'ibu tu 'yity ayu'udsyu extu ma Dios ja naxwíñudu
dyajkojy.

Jesús tkajxte'xy ja axuukpu ujts éxtumu ijxpajtun

³⁶Ko ja ja'ayuty oj ñajxtaayñudu, ta ja Jesús tyujku tyugoty. Ta ñimiinudu ja 'yuxpajkruty es 'yanmaayudu:

—Tukjaygyujkuduguts ja 'yijxpajtunu tadu axuk ujts ja'aygyamóty.

³⁷Ta ja Jesús 'yanmaayudu:

—Di'ibu wyijpy ja oybyu triigu tuamt, yu'u du'un ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, ³⁸es ja naxwíñudu ja'ayuty yu'u du'un ja kam. Ja oybyu tuamt ja'a du'un ja Diosu myaduumbuty, es ja axuk ujts ja'a du'un ja ka'oybyu myaduumbuty, ³⁹es ja di'ibu wyijpy ja axuk ujts tuamt, yu'u du'un ja majku'ugópk. Ja puja'taky ja'a 'yandijpy ko ja'ay yajpayo'oydyut, es di'ibu yajpudu'ktap ja puja'taky, ja'a du'un ja Diosu 'yánklusuty. ⁴⁰Es du'un éxtum ja axuk ujts yajwijxmíky es yajpuja'taky juunóty es tyóyut, du'un nandu'un jyata'añ ja xuu ko ja naxwíñudu ja'ay yajpayo'oydyut. ⁴¹Es uj ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, ngajxupts ja n'ánklusuts es dyajjuga'aktut madsu ngutujkun tugekyu di'ibu adátstap axuuk es di'ibu wiinkruty yajpekytyuundap. ⁴²Yajpuja'taga'andu ma ja juun jorna ma ja'ay juu'ny ya'axtat es ñaydyutskaadudat mut ja ayo'on. ⁴³Es net di'ibáty jiky'ajttap éxtumu Dios ttseky, du'un ñajx jyaj tyu'xtu éxtum ja xuu ma yu Dios Teedyu kyutujkun. Di'ibu mudoodap, wa'an tjaygyúkudu.

Ñi'igu tsyooxuty di'ibu yu'utsy éxtumu ijxpajtun

⁴⁴'Yu tsajpótmædu kutujkun du'un éxtum ja meeñu tájubu. Ko tu'ugu ja'ay tpaaty, ta dyu'utsy nan jamyu jatugok, es jyantsyxyón ñajx tteeky tugekyu di'ibu myadajty jyaygyejpy, es tjuyu tadu nax.

⁴⁵O nandu'unu du'un ja tsajpótmædu kutujkun du'un éxtum tu'ugu ajuuy ado'kræ di'ibu 'yuxtaapy ja oyatypyu perlæ; ⁴⁶es ko tpaaty tu'uk di'ibu oydsyooxuty, ta ñajx tteeky tugekyu di'ibu myadajty jyaygyejpy, es tjuyu tadu perlæ.

Ajxkmajtsn éxtumu ijxpajtun

⁴⁷Nandu'unu du'un ja tsajpótmædu kutujkun éxtum tu'ugu ajxkmajtsn. Ko yajkujubípu mejyñóty, ta tmatsy kanak naxu ajkx. ⁴⁸Ko 'yútsat ja ajxkmajtsn, ta ja ajxkmajtsputy dyajpudsámdat pu'ujótm. Ta ñaxwaatstut es twimbíwdat ja ajkx, es tpujku'ugut ja oyatypyu katsyoty es t'uxwájut di'ibu kyaj 'yóyuty. ⁴⁹Du'un myina'añ ko ja'ay yajpayo'oydyut. Es myíndat ja ánklausuty es dya''abekyuya'añ di'ibu kyaj 'yoyjya'ayuty, es kyaj 'yok'ijnudat mut ja oyjya'ayuty. ⁵⁰Ta tpuja'tagut ja axuk ja'aydyujk ma ja jorna yeeñ, ma ja'ay juu'ny ya'axtat es ñaydyutskaadudat mut ja ayo'on.

Oyatypyu esu jembyu di'ibu puje'eky ijtp

⁵¹Net ja Jesús dyajtuudu:

—¿Mjaygyujkudap miidsuty tugekyu tyaadu?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Njaygyujkudapts Windsún.

⁵²Es ja Jesús 'yak'anmaayudu:

—Nidugekyu ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktup di'ibuts tu xyñimindu éxtumdsu n'uxpajkpu esuts ndukni'ixut ja tsajpótmodu kutujkun, yu'x du'xn éxtuma kudajk di'ibu jyu'typy ma tu tpujke'eky ja oyatypyu jembyu esu di'ibu tuuyup.

Jesús jam Nazaret

⁵³Ko Jesús tpujtakeayy tyadu ixpajtun, ta oj jap tsooñ ⁵⁴es jyajty ma ja ky'umgajpn, es jap tyujku ya'uxpajkpu tsajptugóty ma tadu kajpn. Es ja ja'ayuty du'ññ wyu'umudyaydyu, es jyuna'andu:

—¿Maá dunu tyaadu tu tjaty nugoo yu wijy'ajtun, es wi'ixu du'xn ko ttuñ ja muj'ajtun? ⁵⁵Yu'udsu tyadu tsajtspu myaank es ttaak'áty ja Mariiu, es tmuga'ax'áty ja Santya'agu, Josee, Simonk esu Juudas, ⁵⁶esu myuga'axtoxytyujkuty nan yaa tsyunnudu ma udsajtum. ¿Maá dunu tyaadu tugekyu tu tjaty?

⁵⁷Paaty kyaj tjatunandu kwentu. Esu Jesús 'yanmaayudu:

—Nidugekyu ja ja'ay twindsu'ugudu ja Diosu kyugajxpu, jamyu kyaj yajwindsu'ugu ma ñax kyajpn es ma kyu'umdujk.

⁵⁸Es kyaj nugoo ttuñ ja muj'ajtun jap, mut ko ja ja'ayuty kyaj myubajkudu.

Fwank Yajnbajtpu 'yeeky

14 ¹Ma tadu tiempu Eroodusu naty gobernador'ajtp Galileeu. Ta tmudoy wi'ixu naty yajmadya'aky ja Jesús. ²Ta t'anmaaydyu di'ibu naty jap muut:

—Taadu yu'x ja Fwank Yajnbajtpu. Tu jyikypyeky ma tu 'yeeky, paaty tmudaty ja muk'ajtun es ttuñ tyadu muj'ajtun.

³Pesu Eroodus tu naty t'ok'yajmajtsubu Fwank es tu t'ok'yajkwwu'annubu pujxndugóty ja'agyujxm ja myuga'ax Felipe ñudo'oxy, di'ibu xyu'ajtp Erodius. ⁴Tu natyu Fwank t'ok'anmaapy ja Eroodus:

—Kyaj ñigutíkyuty es xymyudátut éxtuma mnudo'oxyun.

⁵Eroodus jyaya'oogán ja Fwank, per tsu'ku ja ja'ayuty mut ko jyuna'andu ko Fwank yu'ujuty ja Diosu kyugajxpu.

⁶Es ma naty ja Eroodus yajmujtúñ ma dya''abety ja jyumujt, ja Erodius ññux oj tyuku ajtspu mayya'aywyindúm. Es nugoo oj t'oktsojknú ja Eroodus, ⁷extu wyandak tmo'oya'añ otyim tiity di'ibu amdoop. ⁸Net ja kiixy oj wyinma'añ myo'oyuty jawyiin ja tyaak. Ta t'anmaay ja Eroodus:

—Meegyuts palanganoty yu Fwank Yajnbajtpu kyubajk.

⁹Mudu tyaadu oj ja rey Eroodus myay tyajy. Es kom tu naty twanda'aky es tu tmudowdu ja jabye'xyuty, ta jyunañ es yajmo'oyut. ¹⁰Net tni'ana'amú es yajnihoodut ja kyubajku Fwank jap pujxndugóty. ¹¹Net tmamiindu ma tu'ugu palanganu. Ta tmoodyu ja kiixy, es ja kiixy ttukkudujku ja tyaak.

¹²Net jyajttu di'ibáty ya'uxpajktup ja Fwank. Ta dyajnjxudu ñini'x es oj dyajnextákudu, es óknun oj t'awánudu ja Jesús.

Jesús dyajkáy nimugoxk mil naxy ja ja'ay

¹³Ko Jesús tmudooyu tyaadu, ta jap tsoyo'õn yu'ayu mudu 'yuxpukpudy ma tu'ugu barku es ñajxnu muj ittum. Per ja ja'ayuty ñija'adu. Ta majatyu kajpn tpadso'õndu tekyku'um. ¹⁴Ko Jesús ttukpudseemy ja barku, ta t'ijxy ja mayjya'ay es tmudajty ja pa'ayo'on mut yu'ujuty, es dya'agudaky ja pa'am ja'ayuty di'ibu naty ja'ajuty myumiindup. ¹⁵Es ko tsyu'ujunu, ta ja Jesusu 'yuxpukpudy ñimiinudu es 'yanmaayudu:

—Tu tsyu'unu, es ni pún yaa kyatsunu ma tyadu it. Wa'an tñajxnu tyadu ja'ayuty, es ñajx tjuudyu kya'ay 'yukun ma wingombu kajpn.

¹⁶Jesús t'anmaay:

—Oy kyanajxtut. Mo'oydyu miidsu kya'ay 'yukun.

¹⁷Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Kyajts ti may nmudattu, je'eyu mugoxku tsajkaagyu'unk es majtsku ajkxu'unk.

¹⁸Ta Jesús t'anmaaydyu:

—Yajmíndu yaa.

¹⁹Ta tni'ana'amu es ja ja'ayuty ñaxwaatstut mnyóty. Net tkone'ky ja mugoxku tsajkaagyu'unk es ja majtsku ajkxu'unk, es pyat'ijxy tsajpótm. Ta jynán:

—Nja'aygyudáky pyuts mij Tatitu'unk.

Ta ttukwa'xy ja tsajkaaky es tmoodyu ja 'yuxpukpudy, es ja'ajuty dyajwa'xtu ma ja mayjya'ayun. ²⁰Nidugekyu kyaaydyaadyu jotkuda'aky. Es óknem dyajmujktu majmajtsk katsy ja tsajkaaky tyuktuku di'ibu nadujku.

²¹Ja'a du'un kyaadyu mugoxk milu yedyujk, es kyaj ndukpuwijtsun ja toxytyujk esu ana'ku'unguty.

Jesús yo'oy nuu wyingujxy

²²Net Jesús dyajtujkudu ja 'yuxpukpudy barkoty es 'yawinnáxtut ma ja mejyñ, es ja Jesús 'yakwe'emy mut ja mayjya'ay, ñayjyugajxnu. ²³Ko Jesús ñayjyugajxtaay, ta pyatujku naydyi'igyu ma tu'ugu kopk es tkajxta'aga'añ. Ko oj kyoodsun, nadyi'igyu naty jam.

²⁴Ko naty ja barku ñajxnu mejyñgyujk'am, ja barku jyantsywyépyuty ja mejyñ ko ñikapy, mut ko ja poj xidsoo yadsoo jyantsymyíñ ma yu'ujuty. ²⁵Mónamu Jesús mywingoonudu yu'ujuty, tyu'uyo'oy nuu wyingujxy. ²⁶Ko ja 'yuxpukpudy 'yijxudu tyu'uyo'oy nuu wyingujxy, ta tsyu'kudu, es yaxkaktu mudu tsu'ugu:

—Y'u'u du'un tu'ugu ijxma'tun!

²⁷Esu Jesús myugajxu, es 'yanmaay:

—Jotmukta'aktu! Ujtsu du'un. Katu mdsu'ugudu.

²⁸Ta ja Peedru myugajxu es 'yanmaay:

—Windsun, pan mijtsu du'un, yajñajxkuts nuu wyingujxy extu ma mijun.

²⁹Esu Jesús 'yanmaay:

—Pes min.

Ta ja Peedru ttukjunajky ja barku es ñejxy ye'epy nuu wyingujxy jadsoo ma naty Jesús. ³⁰Es ko ñaygyujamyajtsu mut ja myuk'ajtunu poj, ta tsyu'ku es oga'an kyinannu. Ta yaxkeky:

—Yajtsókuts, Windsún.

³¹Netyñ Jesús tku'umamajtsu, es t'anmaay:

—¿Tim waanu je'eyu xymyudaty ja mubujkun! ¿Ti ko tu xykyamubeky?

³²Ko yu'ujuty tyujkudu ma ja barku, ta myo'ty ja poj. ³³Net ja di'ibu naty jápudy barkoty t'awdajttu ja Jesús, es t'anmaaydyu:

—¿Jantsy tøy'ajtandamu du'un ko mij ja Dios m'U'unk'átyuty!

Jesús dya''aguda'aky ja puma'ayuty jap Jenesaret

³⁴Tninajxtu ja mejyñ es jyajttu ma Jenesaret ñaaxóty. ³⁵Ko ja ja'ayuty di'ibu jap tsunaaydyur t'uxkajptu ja Jesús, ta tjantsymyadyaagudijttu ma tugekyu tadu naxwíñadu. Ta dyajmiindu ja puma'ayuty ma natyñ Jesús, ³⁶es tmunu'xta'aktu es tna'ixut es oyjye'eyu pyátxudu wyit pa'a; es nidugekyu di'ibu oj tyónudu, agudaktu.

Di'ibu ja'ay ya''adútsup axuuk

15 ¹Net tmawingoonda ja Jesús naagudyu fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktup. Jamu naty tu tsoyonda ma yu Jerusalén kajpn. Ta dyajtuudu:

²—¿Ti ko yu m'uxpújkruty tkakuydyundu ja kyostúmrudyu n'aptajk'ajtam?, ja'a ko kyaj yajxón tpujtu ky'u'u jawyiin ma kyaya'andu.

³Es ja Jesús 'yadsoojumbijtu:

—¿Es ti ko nandu'un miits xykyakuydyundu ja Diosu 'yana'amun es xypyadúndut ja mgu'umgostúmruty? ⁴Mut ko Dios jyunañ: “Mwindsu'ugur ja mdaak mdeety”, es “ja di'ibu kyajxpejkyu yu tyeety o yu tyaak, oogur yu'u.” ⁵Es miits mjunándur ko tu'ugu ja'ay mbaat t'anuumu yu tyaak tyeety: “Kyaj mbaat nbuduku, mut ko tuts ndukwindsu'uga Dios tugekyu di'ibuts nmudajtytu es mbudúkuxyur.” ⁶Es otyyim pánuty di'ibu du'un junaamp, kyaj ñakysyékyuty ja tyaak tyeety tpudúkut. Du'un miidsuty tu xymyastu'uttu éxtam ni ti tkatsooty ja Diosu 'yana'amun es xy'akpaduna'andu ja mgu'umgostúmruty. ⁷Miidsuty di'ibu nay'andjádur es jyiky'attu tøy'ajtun muut, yajxón tjamadyaky ja Diosu kyugajxpu Isaiiu éxtamu du'un miidsuty ko tkuxjaay:

⁸Tyadu ja'ay xywyindsu'kupts wingu'uy agu'uy, per ja jyot wyinma'añ jagam 'yity ma ujun.

⁹Ni ti tkatsooty ko ñaybyujta'aguda es xyja'awdátuts.

Ja 'yuxpújknuty yu'uy du'un ja ja'ay 'yana'amun.

¹⁰Es ta ja ja'ay dyáxudu es t'anmaaydyu:

—Mudowdu es jaygyúkudu. ¹¹Di'ibu tujkup aajóty, kyaj yu'udyu ja'ay ya''adu'adsyuty axuuk. Ja'a du'un ja ja'ay ya''adútsup axuuk di'ibu pudsuumr aajóty.

¹²Net ja 'yuxpújkruty ñimiinudu es 'yanmaayudu:

—¿Mnijajap ko yu fariseeuty tu 'yáku du ko tu tmudoy ko du'un tu mjuna'añ?

¹³Es ja Jesús 'yadsooy:

—Oytyim di'ibudyu kepy di'ibuts ja nDeedyuts di'ibu jam tsajpótm kyaj tu tkojy, ya'uxwijxu'kp 'yaadsóty. ¹⁴Mastu'uttu. Wiindsudyu'u. Wa'an

twijts'yo'oyadu jat'u'ugu wiints. Es pun tu'ugu wiints wyijts'ye'epy ja myuwiints, nimajtsk kyunaxtat ma tu'ugu jut.

¹⁵Ta yu Peedru t'anmaay ja Jesus:

—Tukjaygyujkuduguts yu tyadu ixpajtun.

¹⁶Ta Jesus 'yanmaayudu:

—¿Nan kyajpu miits xyjaygyukudu? ¹⁷ ¿Tii kyaj xyjaygyukudu ko di'ibu najxp aajoty, jap kyada'aky jodoty es oknum naxy? ¹⁸ Per di'ibu pdsuump aajoty, yu'u dun miimp jodoty winma'añoty, esu tyadu du'un di'ibu axuuk ya'adutsypy ja ja'ay. ¹⁹ Mut ko jodoty winma'añoty du'un pyudsemy yu axuk winma'añ, yu yajja'ay'o'k, ko yu ja'ay dyajtugoy ja pjk ukunu wyindsu'kun, yu mu'induunk, yu ma'tsk, yu andakun es yu ni'o'o niyaxuk. ²⁰ Tyadadyu du'un ya'adutsypy axuuk ja ja'ayuty, per ko nga'ayum, oy ngakubujumbu, kyaj ja'ay dya'axuuga.

Toxytyujk kyaj 'yisraelituty tmubeky ja Jesus

²¹Ta tso'oñ ja Jesus jap es oj nejxy wingon ma Tiru kajpn esu Sidon kajpn. ²² Es tu'ugu kananeeu toxytyujk di'ibu tsunaapy ma tadu naxwñudu, tnimiiñ ja Jesus, es tmugajxy jantsy muk:

—¡Windsun, tyuump 'yaats ja Davit, pa'ayooguts uj mij! Yu nnuuxuts myudajyty ja ka'oybyu es nugo 'yoktsaatsyajnu.

²³ Esu Jesus kyaj ni wi'ix kya'adsooju. Net ja 'yuxpjkpty nimiinudu, es myunu'xtakudu:

—Anuumu tadu toxytyujk wa'an tnejxy, ja'a ko yax jokp xypyami'inum.

²⁴ Jesus t'adsooy ja 'yuxpjkpty:

—Ja Diotsats tu xykyxy jaayu ma yu tugoybyu borreeguty ma yu naxwñudu Israel.

²⁵ Es ja toxytyujk myuwingoonu es naygyoxtnaaydyaku Jesus wyindum, es t'anuumu:

—¡Windsun, pudujkuguts!

²⁶ Esu Jesus 'yadsooju:

—Kyaj 'yoyuty esu u'unk ana'k nbujkum ja tsajkaaky es nmo'oyum ja ukuty.

²⁷ Ta ja toxytyujk 'yadsooy:

—Tuy'ajtunu'u, Windsun. Per ja uk kyaadyup ja tsajkaakywyay di'ibu ka'ap ma ja wyindsunu myeesu.

²⁸ Net ja Jesus jyunnai:

—¡Byeen jyantsymyujuty ja mmubujkun! Wa'an dyajkyudyun di'ibu mij mdsejpy.

Netyu ja nuux 'yagudaky.

Jesus dya'aguda'aky may ja puma'ayuty

²⁹ Ta Jesus tso'oñ jap es najxy ma yu Galileu Myejuñbya'a. Ta pyatujku ma tu'ugu kopk. Jam naxwe'tsy. ³⁰ May ja ja'ayuty oj nejxy ma yu'u naty, es oj tmunijxtu uxneybyu, wiints, uumuty, kutukpty, es mayu wiinkpty ja pa'am ja'ayuty. Jap tpujtaktu Jesus tyeky'ujxy es yu'u dya'agudaky.

³¹ Es du'unu ja ja'ayuty wu'umudyaadyu ko t'ijxtu ko ja uumuty kajxtup,

ja uxneybyu ye'epy, ja kutukpu wye'emy jatugoku kyu'u yajxon, es ja wiindsuty ijxtap. Ta t'awdattu Dios.

Jesús dyajkáy nimajtáxk mil naxy ja ja'ayuty

³²Net ja Jesús dyáxudu ja 'yuxpujkruty, es t'anmaaydyu:

—Nmudajtypyuts ja pa'ayo'on mudu tyadu ja'ayuty, mut ko tu 'yijnudu tuguk xuu ja yaa mut uj es kyaj tmudattu ti 'yokju'x 'yokpúktap. Kyajts ngaxa'añ ayuu ma yu tyujkuty, éxkam muum du'aññ 'yokkudaanudu tu'ayy.

³³Net ja 'yuxpujkruty 'yanmaayudu:

—¿Per wi'ix mbaat nbátum ja kya'ay 'yúkunú tyadu mayjya'ay? Ma tyadu it kyaj pún tsyuuñ.

³⁴Ta Jesús 'yadsooy:

—¿Naak xymyudattu tsajkaaky?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Juxtujk, es naagudyu ajkxu'unk.

³⁵Ta tni'ana'amú es ja ja'ayuty ñaxwaatstut naxkujxy. ³⁶Ta tkone'ky ja juxtujkpu tsajkaaky es ja ajkxu'unk. Ta tja'aygyudáky ja Dios. Net ttujkwa'xy ja tsajkaaky es ttuknuku ja ajkx, es tmooy ja 'yuxpujkruty es dyajwa'xut ma ja mayjya'ayuty. ³⁷Nidugekyu kyaay 'yuktú jotkuda'aky, es dyajmujktú juxtujk katsy ja naduku. ³⁸Di'ibú kaay uktú ja'a wyínuty nimajtáxk milú yedyujk, es kyaj yajmadsyóy ja uná'ku'unk es ja toxytyujkuty. ³⁹Ta ja Jesús ñayjyugajxunú, es tyujkunú ma ja barkú es oj ñujxunú ma yu Magdalú it.

Fariseeuty es saduseeuty t'amdowdu tu'ugu muj'ajtun

16 ¹Ja fariseeuty es ja saduseeuty oj tniñujxtú Jesús es t'ixa'andu wi'ix t'ok'yajka'adut. Ta t'amdoodu es tyuk'ixudut tu'ugu ijxw'u'umunú mujpu di'ibú tsajpótm. ²Es ja Jesús 'yadsooy:

—Ko tsyu'ujú miits mjuna'andu: “Poju'ugaamp bom. Ix tsaptsu tsajp.”

³Es jépyup mjuna'andu: “Tyam kyaj pyoju'uga'añ. Ix tsaptsu tsajp es mudu yoots.” Mnija'adup xyajnikajtut ja tiempú tsajpótmudu, ¿wi'ix xykanyijáwudu xyajnikajtut di'ibú tuun jajtup ma tyadu tiempú? ⁴Ja pojpu ja'ayuty di'ibuty myastúttup ja Dios, 'yamdoodup tu'ugu ijxw'u'umun di'ibú myudajtypy ja muj'ajtun, per kyaj yajtuk'ixa'andu wiinkpu ijxw'u'umun, yu'uyú du'un ja jya'aju Jonás.

Ta Jesús tmastuty, es oj ñejxy.

Fariseedyu 'yuxpujkan

⁵Ko ja Jesús mut ja 'yuxpujkruty tyujkudu barkoty es 'yawinnaxa'andu ma ja mejyñ, jya'aydyugoodyu 'yuxpujkruty dyajñujxtut ja tsajkaaky.

⁶Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpujkruty:

—Jaygyúkudu, mnygywentú'átudup mut ja lyevaluura fariseeuty esu saduseeuty.

⁷Net ja 'yuxpujkruty ñayjyunánudu ak yu'ujuty:

—Ja'a du'un mut ko kyaj tu njamyajtsam nyajmi'inum ja tsajkaaky.

⁸Jesús ñija'ap wi'ix ja'a ñayjyuna'anudu, ta t'anmaaydyu:

—¿Ti ko mjuna'andu ko kyaj xymyudattu tsajkaaky? ¿Waandi'knu mubujkun xymyudattu miidsuty! ⁹ ¿Kyajnum xyjaygyúkuđu, ni xykyajamyátstunum ja mugoxkpu tsajkaaky di'ibuts nyajwa'x ma nimugoxk milu ja'ayuty, es naak katsy xy'ak'yajmujktu? ¹⁰ ¿Ni xykyajamyatstu ja jxutujkpu tsajkaaky di'ibuts nyajwa'x ma yu nimajtaxk milbu ja'ayuty, es naak katsy xy'ak'yajmujktu? ¹¹ ¿Wi'ixu du'un ko miidsuty kyaj xymywinma'añbyaattu ko uj kyajts yu'ujuty nmadya'aky ja tsajkaaky ko n'anmaaydyu es mnyagywentu'átudut mut ja lyevaduuru ja fariseeuty es ja saduseeuty?

¹²Net tjaygyujkudu ko Jesús yu'u naty myadyakypy ja fariseeudyu 'yuxpukpu es saduseeudyu 'yuxpukpu.

Peedru tnigajxy ko Jesús ja'a ja Kristu

¹³Ko jap tsoyo'ón ja Jesús, es jyajty Sesareu Filipu ñaaxóty. Ko jap jyajttu, ta ja Jesús dyajtuudu ja 'yuxpukpu:

—¿Wi'ix ja ja'ayuty jyuna'andu mut uj, ja Naxwiñudu Ja'ayudyu Kyudnaabyu?

¹⁴Ja 'yuxpukpu 'yadsoojudu:

—Naaguty jyuna'andu ko mij mja'ajuty ja Fwank Yajnbajtpu. Naaguty jyuna'andu ko m'Eliisuty, es jnándup ja wiinkpu ko mijtsu du'un ja Jeremiis o jatu'ugu wiinkpu Diosu kyugajxpu.

¹⁵Ta ja Jesús dyajtuudu ja 'yuxpukpu:

—Es miidsuty, ¿wi'ix mjuna'andu, púndu dun uj?

¹⁶Netu Simonk Peedru 'yanmaay:

—Mijtsu du'un ja Kristu, ja Diosu 'yU'unk.

¹⁷Net ja Jesús 'yadsooy:

—Kuni'xy mij, Simonk, Jonasu 'yu'unk, mut ko ni pán tu mgatuk'ixyudyu tyaadu, yu'uyu du'unu nDeedyats di'ibu ijtp tsajpótm.

¹⁸Mijtsu du'un Peedru (di'ibu 'yandijpy tsaa). Du'un mijts éxtum ja tsaa ma tu'ugu tujk tsonda'aky. Mijtskyujxm may ja ja'ay xymyubáktuduts, es ni ja o'kun tkamamadagut ja ja'ayuty di'ibuts xymyubáktup. ¹⁹Ujtsuts mij nmo'oyup ja tsajpótmudu 'yawatsn ma Dios yajkutíky. Di'ibu mij m'awi'impuyá naxwiñ, nandu'un ya'awunup tsajpótm; es di'ibu mij m'agejpy ya naxwiñ, nan ya'agájup tsajpótm.

²⁰Net ja Jesús ttuknipujktu ja 'yuxpukpu es kudiibu pán t'anumut ko yu'u du'un ja Kristu.

Jesús tnigajxy ja 'yo'kun

²¹Es net oga'an ja Jesús t'awa'anudu ja 'yuxpukpu ko tsojkup yu'u ñujxut Jerusalén, es ko kanak peky ya'ayowa'anudu yu mujja'aydujkytu es teedywyindsánuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukpu. Ya'anmaaydyu extu ko ja'ay ya'ooga'anudu, per ko tyugukxubátut jyikyryuka'añ. ²²Net ja Peedru dyajnejxy wiink tsoo ja Jesús, es t'oooy. Ta t'anmaay:

—Nindsun'ajtum, ¡ni tkatsókut ja Dios, es ni na'a du'un mgajátut!

²³Es ja Jesús wyá'kumbijty es t'anmaay ja Peedru:

—¡Nikákuts mij, majku'ugópik Satanás! Je'eyats mij xy'adsipy. Mij kyaj mwinmay éxtum Dios, je'eyu du'un éxtum ja'ayuty.

²⁴Net ja Jesús t'anmaay ja 'yuxpajkputy:

—Pun jaats pán xypyanyaxa'añ, tsojkap tmastu'udut ja kyum winma'añ es jyiky'átut éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu pyagiipy ja kyruuz ko 'yo'kán tninejxy, esuts xypyatsoonat. ²⁵Mut ko di'ibu jiky'ataamp mudu kyum winma'añ, du'ambu ja'ay yajtugeepy ja jyiky'ajtun, per di'ibu jiky'ataamp éxtumts uj ndukni'ixu, du'ambu ja'ay kyaj dyajtugóy ja jyiky'ajtun. ²⁶¿Ti tyimpatyryu tadu ja'ay, oy tjaniwindsun'ajtpu tugekyu naxwíñudu, pun yajtugeepy ja jyiky'ajtun ma Dios? ¿O ti mbaat ja ja'ay dyaky es kya'ayówt winu xuu winu tiempu? ²⁷Mut ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmina'añuts mut ja myuj'ajtunudsu nDeety es mudu 'yánklusuty, es nétats nmo'oydyut éxtum nidu'uk nidu'uk tu 'yadu'utstu. ²⁸Tuy'ajtun n'anumudu ko ta yaa naaguty di'ibu kyaj 'yooktat maanum tka'ixy uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kots nmínut yajkutujkpu.

Jesús tyugatsy

17 ¹Ko tudujk xuu ñajxy, ta ja Jesús dyajnejxy ja Peedru, Santya'agu esu Fwank, myuga'axu Santya'agu, es pyatákudu ma tu'ugu kopku kujxmbu. ²Es jam ja Jesús tyugajtsy éxtumu du'un yu'u. Yu wyiin jyujp jyantsytye'xy éxtum ja xuu, es ja wyit tyugajtsy poop éxtum ja jajun. ³Es ti'in yu'ujuty t'ijxtu ja Moisés esu Eliius myadya'aktu mudu Jesús. ⁴Net ja Peedru t'anmaay ja Jesús:

—Windsún, joy ko udsajtum nyaa'ajtum! Pun mdsejpy, n'ok'ya'óyudats tuguuu axkuda'ak tujk, tu'uk mij mja'a, tu'ugu Moisés jya'a es jatu'uk tja'a'átut ja Eliius.

⁵Maanumu naty ja Peedru 'yakkajxy, tu'ugu yoots jantsy tu'xp 'yabijttu, es ma ja yoots yajmudooy ko jyuna'añ:

—Tyaadudsu du'un ja n'U'unguts di'ibuts uj njantsytsyejpy es di'ibuts uj maut ntotkujku. ¡Mumudowdu yu'u!

⁶Ko tyaadu tmudoodu ja xrpajkputy, ta ñayjuujpudu naxkujxy es jyantsytsy'kudu. ⁷Net ja Jesús ñimiinudu ja'ajuty, ñinaxkuxájudu, es 'yanmaay:

—¡Pudu'aktu! ¡Katu mdsu'ugudu!

⁸Es ko 'yijxu'ktu, kyaj tnaky'ijxtu ni pán, yu'uyu ja Jesús naydyi'igyu.

⁹Ko naty jam wyinjúnaktu ma ja kopk, ta ja Jesús tyuknipajkudu:

—¡Katu pán xytyukmumadya'agyu tyaadu di'ibu tu xy'ixtu extu koonum uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, naty tu njikyryekey madsu naty tu n'eeky!

¹⁰Net ja xrpajkputy dyajttudu ja Jesús:

—¿Es ti ko jyuna'andu di'ibuty tsajptugóty ya'xrpajktup ko koonum Eliius myina'añ jawyiin?

¹¹Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajtunu'u ko Eliius miimp jawyiin es dya'oyuya'añ tugekyu. ¹²Per uj n'anmaaydyup miits ko Eliius tu myiñ, es ja ja'ayuty kyaj 'yuxkajpudu.

Yü'uyü tyuundu mut yu'u di'ibu yu'u tsoyoktu. Du'un nandu'un uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyü Kyudunaabyü, xya''ayowa'andats yu'ujuty.

¹³Net ja 'yuxpükpüty tmawinma'añbyáttu ko Jesús yu'u naty myadyaky py ko ja Fwank Yajnbajtrü yu'u du'un ja Eliüs.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu mixy di'ibu ka'oybyü myudajtypy

¹⁴Ko jyajttu ma naty ja ja'ayuty, ta ja Jesús ñimujwa'ku tu'ugu yedyujk, es ñaygyoxtnaaydyáku wyindum, es 'yanmaayü:

¹⁵—Windsún, pa''ayówats ja n'u'unk, éxtum dyajnáxy ja ayo'on ko myo'oty. Kanak ok jyungujubipy es kanak ok ñugujubipy. ¹⁶Tyaats tu njayajmín ma yu m'uxpükpüty, per kyaj tu tmamada'aktü dya'aguda'agut.

¹⁷Ta ja Jesús 'yadsooy:

—¿Extü mabaatnumts n'akmumada'agudats yu ja'ayuty di'ibu kyaj jyiky'attu éxtum jyatsékyuty es kyaj Dios tmubuktu? Yajmín ja yaa ja mixyu'unk.

¹⁸Net ja Jesús t'oobudseemy ja ka'oybyü ma ja mixy. Ta netyü 'yagudaky.

¹⁹Oknüm ja xrpükpüty myadyaktü mut ja Jesús wiink tsoo, es dyajttüdu:

—¿Ti kots üdsuty tu ngamumada'aktü nyajpudsúmudats ja ka'oybyü?

²⁰Jesús oj 'yadsówudu:

—Mut kooxyur miits xymudattu waandi'knu yu mmubajkunuty. Tü'ajttun n'anuumudu kooxyur xymudattu ja mubajkun, oy du'unün je'eyü éxtum mortás pajk, m'anmaapxyur miidsuty tyadu kokp: “Juga'ak yaa es ñujx wiink tsoo”, es jagákrxyur. Ni ti di'ibu kyaj m'o'oyxyudat ko xymudattu ja mubajkun. ²¹Tyaadu du'ambu ka'oybyü, yu'uyü muut pyudsemy ko n'ayu'ajttam es ko ngajxtákum.

Jesús tnigajxy myumajtsk ok ja 'yo'kñü

²²Maanum naty 'yakjudittu ti'igyü ma yu ñaxwíñudu Galileeü, Jesús t'anmaaydyü:

—Yu Naxwíñudu Ja'ayudyü Kyudunaabyü yajtukkudukya'añ ja ja'ayuty di'ibu kyaj kyupákudu, ²³es dya'ooga'andu, es ko tyugukxubátut, jyikyryuka'añ.

Ko du'un oj ya'anuumudu, ta oj jyantsyjoytmaybyuktu.

Tsajptujk kugubajttun

²⁴Es ko Jesús es ja 'yuxpükpüty jyajttu Kafarnaúm, ja di'ibu yajkugubajttur ma ja muj tsajptujk oj tñinujxtü ja Peedru, es dyajttüdu:

—¿Ti kyaj t'ayákat miidsudyü mwindsún ja tsajptujk meen?

²⁵Peedru 'yadsooy:

—¿Ti ko kudii!

Es ko Peedru tyujk tügoty, ta Jesús oj jawyiin jyuna'añ:

—¿Wi'ix mjuna'añ, Simonk? ¿Pán yajtukkubajtr ja ayakü ja réyuty, ja jy'ayuty, o yu wiink ja'ayuty?

²⁶Peedru 'yadsooy:

—Yu wiink ja'ayuty.

Jesús 'yadsooy:

—Punu du'un, ja jya'ayuty kyaj kyubety. ²⁷Per kudiibu nmudugo'oyum ni pún, nujx ma yu mejyñ es xyúyut ja ajkx. Es di'ibu jawyiin mxiipy, 'yaajóty xypyaadat tu'ugu meen di'ibu mbaat mmat xkyubajtta'ay ja mgugubety es ja nja'ats. Es nujx xkyubety.

Pun ni'igu muj

18 ¹Ma tyaadu du'un jyajty, ja 'yuxpajkradya Jesús ñimiinadu es yajtuujadu:

—¿Pún ma uudsuty waanu muj tsajpótm?

²Net ja Jesús dyaxu tu'ugu ana'ku'unk, es tpujtáky kujk'am ja 'yuxpajkraty, ³es t'anmaaydyu:

—Tuy'ajtun n'anamadu, pun miidsuty kyaj mdugatstu es mjumbítut éxtamu tyadu ana'ku'unk, kyaj mdúkut ma ja tsajpótmadu kutujkun. ⁴Es du'un di'ibu ni'igu myudajtypy ja muj'ajtuna tsajpótmadu, yu'ayu du'un di'ibu yuunk náxypyp es jyumbity éxtamu tyadu ana'ku'unk. ⁵Es ja ja'ay di'ibu 'yaxájup mudadsu nxuugyujxm tu'ugu ana'ku'unk éxtamu tyaadu, nan xy'axájupts uj.

Puroobuty ko pekyoty nyajka'am ja wiink ja'ay

⁶Es pun ja pún dyajpekykya'ay nidu'ugu tyadu ana'ku'unk di'ibuts uj xymuubajkr, waanu oy pyudsu'amxuty yu'u kooxyp yajtuk'yo'kmawuanu tu'ugu muj paan es yajkujubijpnáxut mejyñóty. ⁷¡Puroobu naxwíñadu ja'ay, ja'a ko may di'ibu yajpekytyuump! Du'ñam jyata'añ, per ¡puroobu tadu ja'ay di'ibu wiinkpu yajpekytyiimpy! ⁸'Paaty pun myajpekytyuunap tu'ugu mgu'u o tu'ugu mdeky, niboot es uxjuwip jagam. Waanu oy ko mnujxut tsajpótm ma ja jiky'ajtuna winu xuu winu tiempu, éxtam mbaat njuna'anam kutuk o tekytyuk, es kudiinam ko myajpajta'agut ma ayoodákn mut majtsk adu'umadyu mgu'u mdeky. ⁹Es pun myajpekytyuunap tu'ugu mwiin, juut es axka'ats.^b Waanu oy ko mnujxut tsajpótm ma ja jiky'ajtuna winu xuu winu tiempu, éxtam mbaat njuna'anam mut tuk adu'um je'eyu mwiin es kudiinam ko myajpajta'agut ma ayoodákn mut majtsk adu'umadyu mwiin.

Borreegu di'ibu tugoy ijxpajtun

¹⁰Katu xy'uxtijy ni tu'ugu tyadu ana'ku'unk. Pes n'anamadu ko jam tsajpótm ja ánkusuty wyin'ijxtuudap ja nDeedyuts tsajpótmadu.

¹¹Mut ko uj, ja Naxwíñadu Ja'ayadyu Kyudunaabyu, tu nmíñats esuts nyajnitso'oga'añ di'ibu naty tu tyugoy.

¹²N'okpujtákam pun ja pún tmudaty mugo'pxu byorreegu es 'yux'yo'oy tu'uk, ¿ti kyaj dyajwu'amut yu tadu majta'px majmócx majtáxkpu jamyu ujtsóty, es nujx t'uxta'ay tadu tu'ukpu? ¹³Es pun pyatypy, tuy'ajtanats nmudaty ko xonda'agup ni'igu mada tadu tu'ukpu kudiinam mada tadu majta'px majmócx majtáxkpu di'ibu kyaj tu 'yux'yo'oy. ¹⁴Es nandu'unu

b 18:8, 9 Xytyuk'ijxumu Jesús ko di'ibu xyajpekytyu'unum, yu'u jot winma'añ, es kyaj yu'adyu ku'u, teky, es ni yu'u wiin. Ix Matewa 15:17-20

du'un yu mDeedyuty di'ibu ijtp tsajpótm, kyaj ttseky tyugóyut ni tu'ugu tyadu uná'ku'unguty.

Wi'ix nmugu'ugu pyeky mye'xyuty

¹⁵Pun yu mmugu'uk mmudugooyur, madya'ak maut nimajtskyu, es tukmamadya'ak di'ibu tu mdukmaduundugóyuty. Pun mjaygyujkxur, tu dan oy mwe'emy mat ja mmugu'uk. ¹⁶Pun kyaj mjaygyúkuty, manjx tu'uk o majtsk di'ibu myudówdur, es du'un tugekyu ja u'unun yajtukmadya'agut wi'ix jyana'andu ja majtskpu o tugukpu di'ibu naty tu tmadoo'ittu. ¹⁷Es pun nan ni yu'u tkamumadoy es tjaygyúkut, anuumadu ja mamubujkputujk ma ñaymyúkudu. Es pun kyaj tjaygyuku, wa'an du'un ñáxut éxtum tu'uk di'ibu kyaj tmabeky ja Dios o éxtumu yajkugubajtrpu. ¹⁸Tay'ajtun n'anuumadu ko di'ibu miits m'awu'undur ya naxwiiñ, ya'awuunur nandu'un tsajpótm, es di'ibu miits m'agajtur ya naxwiiñ, ya'agájur nandu'un tsajpótm.

¹⁹Nandu'unu du'un pun ya naxwiiñ nimajtsk miits xyajti'igyudu m'ayuk es xy'amdowa'añ oytyiity, mmo'oyadubu'u ja nDeedyuts di'ibu jam tsajpótm. ²⁰Mat ko ma nimajtsk o niduguk mnaymyúkudu es xy'awdátuts, jámuts uj n'ity kujk'am ma miidsuty.

²¹Net ja Peedru oj dyajtúy ja Jesús:

—Windsún, ¿extu naak ókuts nma'xut ja pyojpu yu nmugu'uguts kots uj xymyuduundugóy xymyugajxtugóy? ¿Extu jxutujk oku?

²²Jesús oj 'yadsóyuty:

—Kyajts njana'añ ko extu jxutujk ok, ja'a du'un extu jxutujk ok tugu'px majkpu.

Tuumbu di'ibu kyaj ja myumaduumbu mye'xyuty

²³Es mat yu'ugyujxm tada naymya'xu n'okpujtákum tu'ugu ijxrajtun. Ja tsajpótmadu kutujkun ja'a du'un éxtum tu'ugu rey di'ibu jyaya'oyuyán yu kywentu mada tyuumbuty. ²⁴Ko naty ttuundsonda'aky ja kwentu, net yajtukniiiñ tu'uk di'ibu myuni'xy'ajtypy majtsk mil jumajt naxy niduunk. ²⁵Ja'a ko ja tyuumbu kyaj tmudaty ti maut dya'adúkat ja ñi'xy, ta ja wyindsún oj ñi'ana'amaty es yajtoogut, ti'igyu mat ja ñudo'oxy, ja 'yu'ungaty es tugekyu tijaty myudajtypy, es du'un 'yadúkat ja ni'xy. ²⁶Net ja maduumbu ñaygoxtunaaydyáku wyindsún winduuy, es tmunu'xtáky: “Windsún, madat ja ma'xutjukun mat uj es nmugubátur tugekyu.” ²⁷Ja wyindsún pya'ayooju es mya'xu ko tkamugubejty. Ta oj yajnas mátsu.

²⁸Per ko pyudseemy ja maduumbu, net tpaty jatu'ugu myumaduumbu di'ibu naty yu'u kamugubajtur mugo'px xu niduunk. Ta dyo'kmamajtsu es dyo'kpéñ, es t'anuumu: “¡Kubat di'ibuts xkyameepy!” ²⁹Net ja myumaduumbu wyingoxtunaaydyáku, es myunu'xtáku: “Madat ja pa'ayo'on mat uj es nmugubátur tugekyu.” ³⁰Es ja myuni'xy kyaj oj myuma'xtíkyuty, nik ni'igu oj dyajtsímyuty extu ko tkabátut ja ñi'xy.

³¹Ko ja wiinkpadyu myumaduumbu t'ijxtu tyaadu, net byeen oj tjáwudu es oj ttukmamadya'akta ja wyindsún tugekyu éxtumu naty tu jyaty. ³²Net ja windsún oj dyajwóyuty ja tyuumbu, es t'anmaay: “¡Axuk maduumbu, kyaj oy

tã mduñ! Ûj tats mij nme'xy tugekyu yu mni'xy mut ko tã xymyũnu'xta'agyuts.

³³Mij nan mbaatxyur tã xymyũma'xtíky ja mmũmũduumbũ, éxtãm̄ts Ûj mij tã nba''ayoy.” ³⁴Ta ja windsũn jyantsyjt'ambejky, es tni'ana'amũ es yajttũdyũnut extũ ko tkubajttã'ayut tugekyu di'ibu kyayajkyry.

³⁵Esũ Jesús 'yakjũnãñ:

—Dũ'ũn nandũ'ũnuts ja nDeedyuts ttunã'ãñ mut miidsuty pũn kyaj nidu'uk nidu'uk mnaymya'xũdũ mut winũ mjot.

Kasaãdu ja'ayuty ñaymyastu'udũdu

19 ¹Ko Jesús yu tyaãdu tmadyaktaay, ta oj tsyooñ Galileũ es jyajty Judeũ ñãaxóty di'ibu ijtp jadsoo mã yu xũũ pyũdsemy, mã yu Jordãn mũjnũũbã'a. ²May ja ja'ayuty oj pyanũjxũdũ, es jap dya''agũdaky ja pumã'ayuty.

³Net naãgũdyũ fariseeuty tniimiindu ja Jesús es t'ixa'andũ wi'ix t'ok'yajka'adũt. Ta dyajttũdu:

—¿Ti mbaat ñaywya'xyuty tu'ugũ yedyũjk mũdu ñũdo'oxy mut oytyi winmã'añuty?

⁴Yũ'ũ 'yadsoojũdu:

—¿Kyajnum miits xykyajxtũ ja Diosũ jyaaybyajtũn mã tmadya'aky ko jawyĩũur ja Dios tkojy ja ja'ayuty, ja yedyũjk esũ toxytyũjk?, ⁵esũ Dios jyũnãñ: “Paaty ja yedyũjk myastu'udũr ja tyaak tyeety es ñaybyũwã'agũdũt mũdu ñũdo'oxy, es dũ'ũn nimajtsk 'yĩttũt ti'igyũ.” ⁶Es dũ'ũn kyaj ñakyñimajtskuty, je'eyũ dũ'ũn tu'uk. Es paaty ja yedyũjk kyaj tmastu'udũt ja ñũdo'oxy, mut ko ja Dios tã yajnaymyĩkyuty.

⁷Net yajttũũjũdu:

—¿Es ti ko yu Moisés tni'ana'amũ es ko tu'ugũ yedyũjk tmastu'uta'ãñ ja ñũdo'oxy, jawyiin tu'ugũ neky yajmo'ot mã jyũna'ãñ ko tã tmastu'uty ja toxytyũjk?

⁸Jesús 'yanmaayũdu:

—Ja'a dũ'ũn mut ko jyũunũdyũ mjótuty ja Moisés dyajkutijky es ja yedyũjk tmastu'udũt ja ñũdo'oxy, per tim jayũjp kyaj dyũ'ũnuty. ⁹Es n'anmaaydyũr ko di'ibu myastutypy ja ñũdo'oxy, es kyaj mut ko dyajttũgooy ja pũjk úkũnũ wyindsũ'kũn, es pyúkũt mut ja wiinkpũ toxytyũjk, yajttũgeebũ dũ'ũn ja pũjk úkũnũ wyindsũ'kũn.

¹⁰Net ja 'yũxpũjkrũty 'yanmaayũdu:

—Pũnũ dũ'ũnũ dũ'ũnũ taadũ, nik oy ko kyaj pũn tyimpúkũt.

¹¹Jesús jyũnãñ:

—Kyaj nidugekyũ mbaat tkupúkũt yu ayuk, yu'ũyũ dũ'ũn mbaat di'ibũdyũ Dios tã myo'oyuty ja myadakũn. ¹²Ta di'ibu kyaj pyũktũ. Naãguty dũ'ũnũ dũn tyimmĩn tyimjã'ttu kyaj kya'px'áttũ, naãguty kyaj pyũktũ mut ko ja'ay yajmã'adũdu, es naãguty kyaj pyũktũ mut ko ni'igu oy tmũdunã'andũ Dios. Pũn mbaat tkupeky yu ayuk di'ibũts tã ngajxy, wa'an tkupeky.

Jesús tkuni'xy ja ãnã'ku'unguty

¹³Net naãguty ja ja'ayuty dyajmiindu ja 'yũnã'ku'unguty mã ja Jesús es tniãjxtã'aktũt; es ja 'yũxpũjkrũty 'yoodũ ja di'ibũ myũmiindũr ja 'yũnã'ku'unguty. ¹⁴Net ja Jesús t'anmaaydyũ ja 'yũxpũjkrũty:

—Mastu'uttu, wa'andsu uná'ku'unguty xyñimínduts, es katu xyajjambítu, mut ko ja tsajpótmadu kutujkun yu'u jya'a'ajtypy di'ibu du'un éxtum yu'ujuty.

¹⁵Es ko ja Jesús tku'unikooñ ja uná'ku'unguty, ta jap oj tsoy'onnu.

Mukja'ay tmumadya'aky ja Jesús

¹⁶Tu'ugu mixy oj tninejxy ja Jesús, es dyajtúy:

—Windsún, ¿di'ibu óbyuats ndúnup esuts nmudátut ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu?

¹⁷Netu Jesús 'yadsoojú:

—¿Ti kots xyajtúy di'ibu dun oy? Ti'igyu du'un di'ibu dun oy, yu Dios. Pún mmudataampy yu jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu, kuydyún ja Diosu 'yana'amun.

¹⁸Ta yajtúuju ja mixy:

—¿Di'ibuty?

Jesús 'yanmaayú:

—Katu myajja'ay'eeky, katu xyajtugóy ja pujk úkunu wyindsu'kun, katu mmeetsy, katu pún xywyingajxpéty, ¹⁹mwindsu'ugup ja mdaak mdeety es mdsókup ja mmudajkpa'a éxtum mij ku'am mnaydsyékyuty.

²⁰Ta ja mixy jyunnáñ:

—Tugekyu tyaadu tats nguydyún extu tu ndimmutsk'átyuats. ¿Tits xy'aktugoy'ajtxup?

²¹Jesús 'yanmaayú:

—Pún m'itaamp wa'ats, to'kta'ay di'ibu mmudajtypy es mo'oy ja ayoobu ja'ayuty, es xymudátut pujke'eky ja m'oy'ajtunu tsajpótmadu. Es net mjumbítut es xypyamínudats.

²²Es ko ja mixy tmudooyu tyaadu, ta oj ñejxy jotmaymyuut, mut ko jyantsymyukja'ayudyu naty.

²³Ta ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpujkruty:

—Tuy'ajtun n'anunmudu ko ni'igu ñimújaaty es tu'ugu mukja'ay tyúkat ma ja tsajpótmadu kutujkun. ²⁴Waanu pojun es tu'ugu kameyu ñáxut xu'uñ jutoty, es ñimújaaty es tu'ugu mukja'ay tyúkat ma yu tsajpótmadu kutujkun.

²⁵Ko tyaadu tmudoodu ja uxpujkruty, du'uñ wyu'amudyaaydyu es ñayyajtúujudu ak yu'ujuty:

—¿Es púnú dun mbaat ñitse'eky?

²⁶Jesús wyin'ijxpajtudu es 'yanmaayudu:

—Yu ja'ayuty kyaj mbaat ttuñ tyaadu, peru Dios mbaat ttuñ tugekyu.

²⁷Ta ja Peedru 'yanmaayú:

—Windsún, udsuty tats nmastu'uttu di'ibudsu naty nmudajttup tugekyu es nbanujxtupts mij, ¿es tiidsu net nmudáttup?

²⁸Netu Jesús 'yadsoojú:

—Tuy'ajtun n'anunmudu ko ma tadu tiempu ma tugekyu 'yóyut jemy, ko yu Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudanaabyu 'yu'uñut mut ni'igu muj'ajtun ma yajkutuka'añ, miidsuty éxtum xypyanuixtu m'u'uñudup nandu'un ma majmajtsku uñaaybyajn es xypyayo'oydyut ja nimajmajtsku kajpnú Israel

ja'ayuty. ²⁹Es nidugekyu di'ibu tu tmastu'uttu tyujk, o myuga'ax, o tyeety, o tyaak, o 'yu'unlk, o ñax, mat ujtskyujxm, 'yaxájudap mugo'px da'unun éxtum di'ibu tu tmastu'uty, es nan 'yaxájudap ja jiky'ajtanu winu xuu winu tiempu. ³⁰Per may di'ibu tyam ijttap muj windum, yu'u dun najxtap ux'am; es di'ibu tyam ux'am najxtap, yu'u da'un íttap muj windum.

Tuumbutujk éxtumu ijxpajtan

20 ¹Ja tsajpótmadu kutujkanu da'un éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu myudajtypy ja 'yuuvu kam, es ñejxy tsejkyu mæduumbu axtaabyu es ttúnat ma 'yuuvu kam. ²Ja tuumbutujk tkupujkta éxtum ja kugam myajuyal'anudu mat tu'ugu denaryu meeñ. Ta kyajxudu ma ja kyam. ³Oknam ja kugam tso'oñ waambetyxyuu, es t'ijxy ja wiinkpæty jap maayóty di'ibu awaadsaty. ⁴Ta t'anmaay: "Najxta miidsaty nandu'un mdundu madsu n'uuvu kam, es nmujúyup éxtum pyaadyuty." Ta ja'ajuty oj ñajxtu.

⁵Ja kugam tso'oñ jatugok kijkyxyuu, es nandu'un tuguk yaxp xyuu, es nandu'un ttuun jatugok. ⁶Es ta natyñu éxtum jawaanxuu, ta ñejxy jatugok jap maayóty, es tpæty ja wiinkpæty di'ibu naty awaadsaty. Ta t'anmaay: "¿Ti ko miits xyajtugódyu ja mxuu es ni mgatundu?" ⁷Ta 'yadsoojudu: "Mat ko ni púnats tu xykya'anuxtu." Net ja kugam 'yanmaayudu: "Najxta nandu'un miits mdundu madsu ngam es nmujúyup éxtum pyaadyuty."

⁸Es ko oj tsyu'ujanu, ta ja kugam t'anmaay ja di'ibu yajtuump: "Yáxudu ja tuumbuty es mujuydyu, mdsonda'agut mada di'ibu ok tujkudu tuumbu es xytyukkugúxat mada di'ibu jawyiin tujkudu tuumbu." ⁹Net myiindu di'ibu naty tu tyuundákudu tim tsuu, es nidu'uk nidu'uk t'axájudu ja myaju'uñ tuk xuu nidún. ¹⁰Oknam ko pyátudu yajmujúdyut di'ibu naty jawyiin tu tyákudu tuumbu, ja'ajuty junandu ko waanu ni'igu da yajmujuyal'andu. Per nandu'un t'axaju tuk xuu nidún ja myaju'uñ. ¹¹Ko t'axajudyaydyu, ta ttukjot'ambujkta ja wyindsún, ¹²es t'anuumadu: "Tyaadu di'ibu tu jya'ttu ok es je'eyu tuk ooru tu tyundu, tu xymuyuy nandu'un éxtum uadsaty di'ibátyuts tu nyajnáxta ja ambu mats tu ndundu tuk xuu." ¹³Es ja windsún t'adsooy nidu'uguty ja'ajuty: "Ix mugu'uk, kyajts jayam ti nbuwítsyats di'ibu mbátap. ¿Tii kyaj tu nnay'anma'ayum es nmujúyut éxtum jayam nmo'oyu? ¹⁴Jawa'ak. Najx mada tyadu mmaju'uñ. Eñ nmo'oyaambyudsu tyaadu di'ibu tim ok tu tyaku tuumbu da'un éxtum mij jayam nmo'oy. ¹⁵¿Tii kyajts uj mbaat nduñ di'ibuts uj ndsejpy mædsu nmeeñ? ¿O mnaywyinnaxuja'ap kots uj n'oyjya'ayuty?"

¹⁶Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpajkæty:

—Es da'un jyatala'ñ di'ibu ijtp ok, yu'u da'un najxap jawyiin; es di'ibu dun jawyiin ijttap, yu'u dun íttap ok. Ja'a ko may yajwowa'andu, per waanu di'ibu yajtukwijststudaamp.

Jesús tnigajxy myuduguk ok ja 'yo'kun

¹⁷Ko ja Jesús tso'onnu es ñajxnu Jerusalén, ta twoonejxy wiink tsoo ja nimajmajtskpu 'yuxpajkæ, es t'anmaaydyu:

¹⁸—Éxtum xy'ixtu, tyam nbatujkum Jerusalén, ma uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkyakal'añuts ma ja teedywyindsúnaty es ja

di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktup, es xytyuknikajxpata'anduts ja o'kun ¹⁹es nyajkuyaka'añuts ma yu romanu ja'ayuty esuts xyñixi'ik xytyukxi'iktuduts, xywyóptuduts es xyajkruuzpátuduts, per ja kumdugak xuu njikypyákuduts.

Toxytyujk pyujktso'ojun

²⁰Santya'agu esu Fwank, Zebedeu myaanguty, ñujxtu mudu tyaaguty es tñimajwa'ktu Jesús. Net ja tyaak ñaygoxtunaaydyáku Jesús wyindum es t'amdowa'añ ja may'ajtun. ²¹Ta ja Jesús yajtuujy:

—¿Tii dun mdsejpy?

Ta ja'a 'yadsooy:

—Tyaats majtsku n'u'unk. Tunu may'ajtun es xya'u'uñut tu'uk aga'añdsyoo es jatu'uk anajñdsyoo ma mij myajkutúkat.

²²Jesús t'adsoodu ja tukka'axpu axpújkruty:

—Kyaj xyñijáwudu di'ibu m'amdoodup. ¿Mbaat miits xy'uuktu ma ja káluz mats uj n'uuga'añ?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Ti ko kudii, mbaat.

²³Netu Jesús 'yadsoojudu:

—Tuy'ajtun ko miits m'uuktup mats ja ngáluz, per kyajts uj xypyaaty esuts njana'anat pánuty u'uñup mats n'aga'añdsyoo es mats n'anajñdsyoo. Taadu yu'u du'un ítup di'ibuts ja nDeety tu ttuknibujtaagu.

²⁴Ko ja nimajkrpu axpújkruty tmudoodu, ta ttukjot'ambujktu ja nimajtskrpu axpújkrpu. ²⁵Esu Jesús dyajnaymyujkudu, es t'anmaaydyu:

—Miits mnija'adup ko yu di'ibu yu naxwíñudu ñiwindsun'ajtypy es di'ibu 'yane'empy yu'ujuty, tyuktiimpy di'ibu yu'u ku'am tseyjpy. ²⁶Per kyaj dyu'un'átut ma miidsudyun. Ja'a du'un di'ibu sitay mujpudsumaamp ma miidsudyun, yu'u du'un mmudúnudup. ²⁷Es di'ibu naybyujta'agánup nidu'uk ma miidsuty éxtumu jawyiimbu, yu'u du'un mduumbu'áttup.

²⁸Du'un éxtum uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kyajts tu nmiñ esuts pún xymudúndut, ja'a du'un esuts uj nmudúndut es nyákuduts ja njiky'ajtun es nimayjya'ay ñitso'oktut.

Jesús dya'ijxpéky nimajtsk ja wiints

²⁹Ko naty ja Jesús es ja 'yuxpújkruty tsoondu Jerikoo, may ja ja'ayuty oj tranujxtu ja Jesús. ³⁰Nimajtsku naty ja wiints 'yu'uñudu tu'ubu'ay. Es ko tmudoodu ko Jesusu naty ñaxy, ta yaxkaktu:

—¡Windsún, tyuump 'yaats ja Davit, pa''ayooduguts uudsuty!

³¹May ja ja'ayuty 'yoojudu es 'yamóndut, per ja'ajuty ni'igu 'yaktim'yaxka'aktu jantsy muk:

—¡Windsún, Davitu tyuump 'yaats, pa''ayooduguts uudsuty!

³²Ta Jesús oj waanu wyu'amu es dyaxu ja wiindsuty, es dyajtuudu:

—¿Wi'ix xytsyoktu es ndúndut?

³³Net ja'ajuty 'yadsoodu:

—Windsún, yu'u esudsu nwiinuty 'yijxpáktu.

³⁴Ta ja Jesús tpa''ayooy ja wiindsuty, es ttoonu ja wyiin es netyu oj 'yijxpéky. Ta oj tranujxtu ja Jesús.

Jesús tyukú Jerusalén éxtum tu'ugu rey

21 ¹Ko naty jya'tánnu Jerusalén, ko jyajttu Betfajee, jamyu ma ja Oliivus Kopt, netu Jesús tkejxy nimajtsku 'yuxpújkrú, ²es t'anmaay:

—Nújx ma yu mutsk kajpnu'unk di'ibu yajwingu'ijxup, es jap xypyaadut kuwuuñ tu'ugu burru to'oxy mudu 'yu'unk di'ibu ni pánnum tkatuk'u'uñ, es mugaju es xyajmínut. ³Es pun jap pán wi'ix m'an'umxuty, anuumu ko yu mwindsún dyajtuna'añ es pójunuk tkajxumbítut jatugok.

⁴Tyaadu du'un jyajty es yajkuudyúnut di'ibu ja Diosu kyugajxpu myadyak ma tkuxjaay:

⁵ Anuumu Syon kajpn:^c

“Ixtu yu mrey mnimínudu, tuda'aky,
es ttuk'u'uñ tu'ugu burru to'oxy 'yu'unk.”

⁶Net ja 'yuxpújkruty oj nújxtu es ttuundu éxtumu naty ja Jesús tu tyuknipúkudu, ⁷dyajmiindu ja burru to'oxy es ja 'yu'unk, es tpujtáktu ja ñikujxyudu wit éxtumu jyuba'an. Ta ja Jesús ttukpejty. ⁸Es ja mayja'ayuty dwinya'pudu ja ñikujxyudu wit ja tu'aa, es wiinkputy ttujtu ja kepyu 'yaay xye'entsy es ttukwin'o'oxudu ja tu'aa. ⁹Ja ja'ayuty di'ibu nújxtup jawyiin es nandu'un ja di'ibu miindup ux'ok ya'ax jyoktu:

—¡Muj 'yítut ja rey Davitu tyuump 'yaats! ¡Kuni'xy di'ibu miimp éxtumu Kyudunaabyu Nindsun'ajtum Dios! ¡Awdattu Dios!

¹⁰Ko kyajpndújkudu Jerusalén, nidugekyu ja ja'ay tmuj'ix dmujjáwudu, es dyajtáwudu:

—¿Tii dunu tyaadu?

¹¹Ja ja'ayuty jyuna'andu:

—Yu'u du'un ja Diosu kyugajxpu, Jesús di'ibu kugajpn Nazaret, Galileeu ñaaxóty.

Jesús dyajpudsémy di'ibu juuy to'ktup ma ja muj tsajptujk

¹²Oknun ja Jesús tyujku muj tsajptujk ñabotsoty es dyajpudseemy nidugekyu di'ibu naty jap juuy to'ktup, es dyajjumbijty ja myeesuty di'ibu naty jap wyingugoondup ja meeñ di'ibu kyaj ja tsajptujk tja'a'áty, es nandu'un dyajjumbijty ja syíuty di'ibu tyo'ktup ja pak. ¹³Ta ja Jesús jyunañ:

—Du'un ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: “Yu ndujkuts yu'u du'un ma ja'ay kyajxta'aky”, per miidsuty tu xyajwa'andu ma'tspu aank.

¹⁴Jap ma muj tsajptujk ñimiinudu ja Jesús naagudyu wiints esu uxneybyu, es yu'u dya'agudaky. ¹⁵Es ko ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktup t'ijxtu ja muj'ajtan di'ibu Jesús tyiimpy, es ko tmudoodu ko ja una'ku'unguty jyuna'andu muk ma ja muj tsajptujk: “¡Muj 'yítut ja rey Davitu tyuump 'yaats!”, ta jyot'ambujktu. ¹⁶Ta t'anmaaydyu ja Jesús:

—¿Mmudeepy éxtum jyuna'andu?

Ta Jesús 'yadsooy:

^c 21:5 Syon yu'u nandu'un ya'andijp Jerusalén.

—Nmudeebyuts. ¿Per tii, kyajnum xyajmadya'aktu miidsuty ja Diosu jyaabyajtun ko tyaadu tmadya'agyu? Du'un jyuna'añ:

Ta xpyujta'aky es ja una'ku'unguty, es extu di'ibu tsi'tspnum, m'awdatudat amumdu'uk jot.

¹⁷Ta ja Jesús japyu tnikaktu, es oj ñejxy ma Betañu kajpn. Jap myaay.

Jesús tkajxpéky ja iigu kepy

¹⁸Jakumbom jepy ko Jesús jyumbijty es jatugok ñejxy Jerusalén, ta yu'o'ku. ¹⁹Ta t'ijxy tu'ugu iigu kepy tu'ubw'aay. Ta tnumujwa'ky, es kyaj tpaty ni ti tyuump ja kepy, je'eyu 'yaay. Ta ja Jesús t'anmaay ja iigu kepy:

—Ni na'a mganakytyuump'átut.

Netyu ja iigu kepy oj tyutsnu.

²⁰Ko t'ijxtu tyaadu ja xprajkraty, du'uñ wyu'umadyaadyu es dyajtuudu ja Jesús:

—¿Es wi'ixu du'un ko tyadu iigu kepy ta tyu'utsy tim pójunu?

²¹Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko pan mmudajttap ja mubujkun es kyaj xyujpjawudu, kyaj yu'uyudyu tyaadu mbaat xtyyundu éxtumts ta nduñ ja iigu kepy, extu m'anuumadubu tyadu kopk: “Jawa'ak ja yaa es najx mejyñóty.” Es du'un jyátut. ²²Es tugekyu di'ibu miits m'amdoodap ma mgajxta'aktu, pan mmubujktap, m'axájudap.

Jesusu kyutujkun

²³Ta ja Jesús tyujku muj tsajptujk ñabotsoty. Es ma naty ya'uxpeky ñimiinudu ja teedywyindsunaty es ja israelítudyu myujja'aydyujk, es yajtuujudu:

—¿Pán kyutujkun muut xtyyuñ tyaadu? ¿Pán ta mgutujkunmo'oyaty?

²⁴Ta Jesús t'adsood:

—Uj nandu'un nyajtawaambyuts tu'ugu ayuk miidsuty. Pan xy'adsoojumbijtpats, net n'anuumut ti kutujkunats uj muut nduñ tyaadu.

²⁵¿Pán kutujkunmooyu ja Fwank es yajnabátut, Dios o yu ja'ayaty?

Ta ak yu'ujaty ñayuu ñaygyajxudu es ñayjyuna'anudu:

—Pan n'okjuna'anum ko Dios tuk'ana'amu, ta yu xy'adso'om: “¿Es ti ko xkyamabaktu?” ²⁶Es pan njuna'anum ko ja'ayaty, ta yu ja'ayaty xtyu'unum axuuk, mut ko nidugekyu yu'ujaty tmabaktu ko Fwank yu'ujaty ja Diosu kyugajxru.

²⁷Ta t'anmaadyu ja Jesús:

—Kyajts nnijawudu.

Ta ja Jesús 'yadsoojudu:

—Es uj nan kyajts miits n'awanudat ko ti kutujkunats uj muut nduñudsu tyaadu.

Nimajtsku ja'ay tukka'ax éxtumu ijxpajtun

²⁸Min n'oktukmumadya'aktu tu'ugu ijxpajtun:

—Tu'ugu ja'ay tmudaty majtsku myaank. Ta t'anmaay nidu'uk:

“Nitú, najx mduñ madsu n'uuvu kam.” ²⁹Ta ja 'yu'unk 'yadsooj: “Kyajts

nnajxa'añ." Oknum dyajtugajtsy ja wyinma'añ, es oj ñejxy tuumba. ³⁰Ta ja u'unkteety oj tñejxy jat'uuk, es nandu'un t'anmaay. Es 'yadsoojü: "Oy, tatu, nnejxyuts." Es kyaj oj ñejxy. ³¹¿Di'ibu nidu'ugu tyadu majtskpu tyuun éxtum ja tyeety tsejky?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Ja jawyiimba.

Ta ja Jesús 'yanmaayudu:

—Tuy'ajtun n'anumudu ko yu yajkugubajtpaty esu kujeñdyo'oxyuty tákudap ma yu tsajpótmudu kutujkun oy miits mgadimtukudat. ³²Mut ko yu Fwank Yajnubajtpu myiñ tuk'ijxpu wi'ixu Dios tseky mjiky'áttut, es miidsuty kyaj xymyubajktu, es nik ja yajkugubajtpaty es ja kujeñdyo'oxyuty mubajkudu. Es miidsuty, oy oj xyja'ixtu tyaadu, kyaj xyajtugajtstu mjet mwinma'añ esxyap xymyubajktu.

Ахук камгwentu'ajtpaty éxtum ijxpajtun

³³Mudowdu tyadu jat'uugu ijxpajtun. Tu'ugu ja'ay oj tkojy ja uuvu kam. Ta tnageemy es dya'uyuy ma dyajnipátut ja uuvu ko yajwinma'adsa'anut, es tkojy tu'ugu potsy kujxm ma mbaat jam n'ijxkákum es ngwentu'ajtun tugekyu.

'Oknum tmooy ani'xy ja uuvu kam mut wiink ja'ayuty, es tsoy'onnu. Jagam nax jagamgajpn oj ñejxy. ³⁴Ko tpaty ja tiempu ma ja uuvu yajtujkmukánnu, ta tkejxy naagadyu tyuumba es t'amdówut ja mduumbuty ja uuvu di'ibu pátap ja kugam. ³⁵Es ja uuvu kamgwentu'ajtpu tmajtstu ja di'ibu ja windsun kyajx. Ta twojptu es dya'o'ktu naaguty, es naaguty tka'tstu. ³⁶Net ja kugam tkejxy ja wiinkpu tyuumbuty waanu ni'igu, es ja uuvu kamgwentu'ajtpu nandu'un ttuundu jatugok.

³⁷Es tim ok tkejxy ja kyum u'unk, es wyinmaay: "Wyindsu'ugubu daa yu n'u'unk." ³⁸Es ko t'ixtu ja uuvu kamgwentu'ajtpu ko myiñ ja wyindsunu 'yu'unk, ta ñayjyanánudu ak yu'ajuty: "Tyaadu du'un di'ibu 'yaxajyaampy ja kyuma'añ. Min n'ok'ya'o'kum es du'un nmawu'umum yu uuvu kam." ³⁹Es ta tmajtstu, es dyajpudsuumdu uuvu kamoty es dya'o'ktu.

⁴⁰Ta Jesús dyajtuy:

—Es ko myínut ja kugam, ¿ti tyúnup mudu tadu kamgwentu'ajtpaty?

⁴¹Ta t'anmaaydu:

—Ya'ooktap es ni tkapa'ayówut, es ttuk'anuxut yu tadu ñax ja wiinkpudy mduumbuty di'ibu tukkudúkudap ma ja tiempu tpaadut ja pyujta'aky di'ibu pátap.

⁴²Net ja Jesús t'anmaay:

—Ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ:

Ja tsaa di'ibu ja pojtspu 'yuxtijtu,

tu tpaaty ja lyugaar ma ja tujk t'ujx'áty.

Tyaadu du'un ja tyu'ununu Nindsun'ajtun Dios,

es n'okwu'umadya'ayum du'uñu.

¿Tii ni na'anum miits xykya'uxpaktu yu tyaadu? ⁴³Mudu tyaadu, ja'ats n'andijpy ko myajpukya'anudu ja tsajpótmudu kutujkun, es yajmo'oya'añ ja ja'ayuty di'ibu myeepy ja Dios di'ibu pátap. ⁴⁴Es oytyim pánuty ko

kyudáwut ma tyadu tsaa, jo'pts tyúnadut; es di'ibu nikuuabyajtubu tyadu tsaa, tukwa'ayudya'ayudap.

⁴⁵Ko ja teedywyindsúnaty es ja fariseeuty tmadoodu ja ijxpajtun di'ibu Jesús pyújtáky, ta tmawinma'añbyáttu ko yu'u naty yajmadyákr. ⁴⁶Ta tjamatsandu, per tsyu'kudu ja mayjya'ay, mut ko ja ja'ayuty jyuna'andu nidugekyu ko Jesús yu'ujuty ja Diosu kyugajxpu.

Di'ibu rey tyuun ko 'yu'unk pyejky

22 ¹Jesús t'akpujtáky ja wiinkpu ijxpajtun, es t'anmaaydu: ²—Yu tsajpótmodu kutujkunu du'un éxtum tu'ugu rey di'ibu tyuun ja xuu ma ja 'yu'unk pyejky. ³Ta tkejxy ja pyo'oduumbuty woobu di'ibu naty jawyiin tu t'anuumudu, peru taadaty kyaj myinandu. ⁴Ta jatugok ja rey tkejxy ja pyo'oduumbuty, es t'anuumu: “Anuumudu taadaty ko tyam tu 'yabatudya'ay ja ka'ay ukun. Tuts nya'eegyuty ja ndsajkaatsu ni'xyátyutyru es tugekyu 'yity abaada. Wa'an tmindu.” ⁵Per ja di'ibu oj yajwówdu kyaj ttuundu kwentu, nidu'uk oj ñejxy kyamoty, jatu'uk oj ñejxy to'krp, ⁶es ja wiinkpety tmajsttu ja reyu pyo'oduumbu es ttuundu axuuk, extu ko dya'o'ktu.

⁷Es ta ja rey jyantsyotyot'ambejky, es tkejxy ja syoldaadaty es dya'o'ktu taadu di'ibu tu ya'o'kxuty ja pyo'oduumbu, es dyajno'ktu yu kyajpn. ⁸Net t'anmaay ja tyuumbuty: “Tugekyu 'yity abaada ma tyadu xuu, peru taadaty di'ibu tu yajwówdu, kyaj ñitákuty myíndut. ⁹Nujxtu ma yu kajpngijkyudu muj tu'u, es wowdu ma tyadu xuu nidugekyu di'ibu mbatypy.” ¹⁰Ja po'oduumbuty tsyo'ondu es dyajmiindu nidugekyu di'ibu pyattu, oyjya'aybyu esu kyaj 'yoyjya'aybyuty; es du'un 'yujtspejty ja tujk mut ja ja'ayuty.

¹¹Net ja rey tyujku tugoty es t'ixa'añ di'ibu naty tu yajwówdu. Net t'ijxy tu'ugu ja'ay jap ko kyaj tmadaty ja wyit éxtum pyaadyuty ttuktuku tadu xuu. ¹²Es ja rey t'anmaay: “Mugu'uk, ¿wi'ixu du'un mij tu mduku ja yaa es ni tu xykyatuktuku yu mwiit éxtum pyaadyuty xytyuktuku tyadu xuu?” Es amoñu oj wye'emy ja yedyujk. ¹³Net ja rey t'anmaaydu ja wingiibyuty: “Kuwuun tekywuuudu es jubijppudsúmdu awa'atstúm ma ja koots'át, ma ja'ay jy'u'ay ya'axtat es ñadyutskaadudut mut ja ayo'on.”

¹⁴Ta ja Jesús 'yakjunáñ:

—Pes may di'ibu yajwoodap, per waanu di'ibu yajtukwijtstútp.

Jesús tmadya'aky ja kugubajtun

¹⁵Ta oj ñujxnudu ja fariseeuty es dyajti'igyudu ja wyinma'añaty wi'ix mbaat dya'anaguga'adu ja Jesús. ¹⁶Es ta tkajxtu naaguty ja jya'ayuty ti'igyu mut ja Erodusu jya'ayuty, es t'anmaaydu Jesús:

—Windsún, nnija'adapts ko mgajxy mut ja tuy'ajtun es ko mya'uxpeky mut ja tuy'ajtunu Diosu ñu'u tyu'u, es ni xykyatuñu kwentu di'ibu ja'ayuty myadyáktup, mut ko kyaj mmajpudsémy mut ni pún.

¹⁷Winma'añmyoodyugats. ¿Oyu daa kots ngugabáttut ma yu yajkutujkpu kopk, o kyaju?

¹⁸Ñija'abu naty ja Jesús ja tyaadudyu 'yaxuk winma'añaty. Ta t'anmaaydu:

—Miidsuty di'ibü nay'andjüdap es jyiky'attu tüy'ajtun müüt, ¿ti kots miits xyajka'aja'andu? ¹⁹Tuk'ijxtugats ja meen di'ibü müüt mgugubety.

Net dyajmiindu tu'ugu platü meeñ. ²⁰Ko tyaadu t'ijxy ja Jesús, net dyajtüüy:

—¿Pünü tyaadu wyiin jyüjp esü xyüü di'ibü yam kuxja'ay?

²¹Ta ja'ajuty 'yadsoodü:

—Yü yajkutujkpu kopku wyiin jyüjp.

Net ja Jesús 'yanmaayüdü:

—Pes mo'oydyü ja yajkutujkpu kopk ja di'ibü yu'u jya'a'ajtypy, es mo'oy ja Dios di'ibü Dios jya'a'ajtypy.

²²Ko tmüdoodü tyaadu, ta dü'uñü wyu'umüdyaaadyü. Ta tmastuttü es oj ñajxnüdü.

Ja'ay dyajtüwüdü pün jikyryüktap ja o'krüty

²³Nan ja xüü naagüdyü saduseeuty oj tñinüjxtü Jesús. Ja saduseeuty jyüna'andü ko kyajp jyikyryüka'añ ja o'krüty. Dü'ünu tyaadu ttukñibüjtáküdü:

²⁴—Ya'uxpüjkpu, Moisés ja 'yana'amün jünaamp ko tu'ugu yedyüjk 'yeeky es kyaj tü tpaattu 'yu'unk, ja myuga'ax ryükup ja ku'ekytyo'oxy es tmüdättüt ja 'yu'unk, es ja'a tyukñikujxm'átap ja jamyii. ²⁵Dü'ün jyajty mä üdsuty. Tamü naty jüxtujk tukka'axü yedyüjkuty. Ja ka'axkópk pyejky, es 'ye'ky, es kyaj tpattu ja 'yu'unk. Ta ja myümajtskpu tpejky ja ku'ekytyo'oxy. ²⁶Es nandü'ün jyajty, es ja myüdüguukpu nandü'ün jyajty, extü ko 'yabüdsüümdaay nijüxtujk. ²⁷Es ko tyaadu dü'ün tügekyü ñajxy, ta 'ye'ky nandü'ün ja toxytyüjk. ²⁸Es mä jyikyryüka'andü ja o'krüty, ¿pünük nidu'ugü tadu jüxtujkpu üna'küty ñüdo'oxy'átap, ja'a ko tü ryüjka'taydyü müüt yu'u?

²⁹Jesús 'yadsoojüdü:

—Miidsuty nügoo m'okkajxtügooyñüdü müüt ko kyaj xyñijáwüdü ja Diosü jyaaybyajtün es ni ja myük'ajtünü Dios. ³⁰Es ko ja o'krüty jyikyryüktüt, ni kyapüktüt ni pün, pes dü'ün 'yüttüt éxtümü Diosü 'yánklusü tsajpótmüdü.

³¹Yü o'krüty sitüy jikyryüktap. ¿Tii kyajnum miits xykyajxtü di'ibü Dios kü'üm jünaamp mä ja jyaaybyajtün?, mä t'anmaay ja Moisés: ³²“Üjtsü dü'ün ja Abraanü Dyios, Isaa esü Jakoob.” Yü Dios kyaj yu'u Dyios'átyuty ja o'krüty, yu'u dü'ünü jikyryüty.

³³Ko ja ja'ayuty tmüdoodü tyaadu, dü'uñü wyu'umüdyaaadyü müüt ja 'yuxpüjküñty.

Ana'amünü waanü müjpu

³⁴Ko ja fariseeuty tñija'adü ko Jesús tü dya'amondü ja saduseeuty, ta ñaymyüjküdü, ³⁵es nidu'uk yu'üjuty di'ibü tsajptugóty ya'uxpüjkp tjakajxywyitsa'añ ja Jesús. Ta dyajtüüy:

³⁶—Ya'uxpüjkpu, ¿di'ibü dü'ün ja ana'amün ni'igü myéjuty?

³⁷Jesús jyünán:

—“Mdsókup ja mWindsün Dios müüt winü mjot, müüt winü m'anmüja'an es müüt winü mjot mwinmä'añ.” ³⁸Tyaadu dü'ün ja jawyiimbü ana'amün

di'ibu ni'igu myújuty. ³⁹Ja myumajtskpu nandu'un éxtamu tyaadu: “Mdsókup ja mmudajkpa'a éxtam mij ku'am mnaydsyékyuty.” ⁴⁰Tyadu majtskpu ana'amun yu'u tyukwa'kpejtypy tugekyu ja Moisesu 'yana'amun es ja 'yuxpukunuty ja Diosu kyugajxpty.

¿Pánu tyuump 'yaats ja Kristu?

⁴¹Maanum naty ja fariseeuty 'yak'ittanum ni'amuku, ⁴²Jesús oj yajtáwudu:

—¿Ti mwinmaaydyup miidsuty mət ja Kristu? ¿Pánu du'unu tyuump 'yaats?

Ta 'yadsoodu:

—Yu'u Davitu tyuump 'yaats.

⁴³Ta Jesús 'yadsooj:

—¿Wi'ix ko yu Davit mət ja Espíritu Santu myuk'ajtun t'anuumu nWindsún? Ja'a ko du'un jynán:

⁴⁴Yu Dios t'anmaay ujtsu nWindsún:

“U'uñu yaa aga'añdsyoo ma ujun,

extu kots uj nyajtugóyut nidugekyu ja mmudsip.”

⁴⁵¿Es wi'ix mbaat yu Kristu tyuump'áty 'yaats'átyuty ja Davit?, ja'a ko Davit ku'am janaamp “nWindsúnuts.”

⁴⁶Es ni pán tkapaaty wi'ix 'yadsówut ni tuk aa. Es extu ja xuu ni pán kyanakynaydyuk'a'ijxu es tii dyajtáwut.

Jesús tnigajxy ja fariseeuty es di'ibu tsajptugóty ya'uxpukjtu

23 ¹Net ja Jesús t'anmaay ja 'yuxpukjpty esu ja'ayuty:

²—Yu di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukjtu esu fariseeuty kyajxwátstap ja Moisesu 'yana'amun. ³Pes du'un mumadowdu miidsuty es tundu tugekyu di'ibu mduknipukjtu; per katu xpyanujxtu éxtam yu'ujuty jyiky'attu, mət ko wiinkpu myadyáktap es wiinkpu tyuundap. ⁴Pes yu'ujuty 'yawu'undap ja temy jantsy jemtsy di'ibu ni mbaat ngamamadákum, es trjta'aktu es tsumu'uktat ja ja'ayuty, per yu'ujuty ku'am ni je'eyu mudu kyawa'xy tkapuduku. ⁵Tugekyu di'ibu tyuundap, yu'u du'un wi'ix myujpádsúmdat mayja'ayóty. Pes t'aktim'yajmájudu ja kaju'unk ma dya'ittu waanu Diosu 'yana'amun es ñaydyukwimbokmawuñuty es ñaydyukkawuñuty, es nandu'un dya'óyudu yéñduy kyaryu pyaduy pyaxunán kudiiñum ja wiinkpty, ⁶es jam tyim'u'uñya'añ ma ja ja'ayuty mbaat yajxón 'yixudu tsajptugóty, es jam 'yu'uñya'añ ma yu windsu'kun tyu'uyo'oy muj windum ma pán kyay 'yiiky, ⁷es tsojktap es ja ja'ayuty 'yubo'x kyajxpo'xudat mudu windsu'kun tu'aaay es 'yanu'umxudat ya'uxpukjtu.

⁸Per miidsuty katu xy'adsokta es ja ja'ayuty m'anu'umxudat ya'uxpukjtu, mət ko miits mdukka'ax'ajttap nidugekyu es ti'igya je'eyu xymyudattu yu mYa'uxpukjtu, uj, yu Kristu. ⁹Es katu pán miidsuty xytyeetyñiwa'añ ja wiinkpu, mət ko mmudajttap tu'uk je'eyu mDeedyuty di'ibu ijtp tsajpótm. ¹⁰Es ni mgajuna'andut ko jyaadyu mwindsunə wiinkpu, mət ko uj, ja Kristu, uj du'un je'eyu mWindsun'ajtypy. ¹¹Di'ibu myuñiimp

oypyánaty ma miidsudyun, yu'u du'un ijtp muj ma miidsuty. ¹²Mut ko di'ibu nayyajmujpudsuumap ku'am, yu'u du'unu Dios pujtákap mutsk; es di'ibu nayjya'ap mutsk, yu'u du'unu Dios pujtákap muj.

¹³¡Puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktap es miits fariseeuty, mnay'andíjudap mjiky'attu táy'ajtun muut! Mya''adujktap esu ja'ay kyatákudat ma tsajpótmodu kutujkun. Miidsuty ku'amuty kyaj mdákuda es ni xkyana'ixtu es ja wiinkpúty tyákudat di'ibu jatukuyándap.

¹⁴¡Puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktap es miits fariseeuty, mnay'andíjudap mjiky'attu táy'ajtun muut! Miits mbájkudap ja ku'ekytyo'oxy yu tyájkuty, es ko kyaj xyajnixxu'uga'anda, jeky mgajxta'akta. Paaty myajmo'oydyut ni'igu ja kumudo'on.

¹⁵¡Puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktap es miits fariseeuty, mnay'andíjudap mjiky'attu táy'ajtun muut! Miits mduk'yo'oydaadyap tugekyu ja naxwíñadu esu jikymyejyñuty es xytyukpanujxa'anda ja ja'ayuty ja mmabájkunuty, es ko naty tu xytyukkupakta, majtsku du'un ñitákudya tadu ja'ay ja ayoodákn es kudiinum miidsuty. ¹⁶¡Puroobu miidsuty, wiindsuty di'ibu wyijts'ye'epy ja myuwiints!, mut ko mjuna'anda ko kyaj tyimwi'ixuty ko nwandákum es nyajtestiigu'ajtum ja muj tsajptujk; per pun ja pún twanda'aky es dyajtestiigu'áty ja muj tsajptujku 'yooru, yu'u sitay koonum tkuydyúnt. ¹⁷¡Wiints kunabápúty! ¿Tiibu dun ni'igu muj'ajtan myudajtypy? ¿Ja oorú o ja muj tsajptujk di'ibu ya'ijtypy wa'ats tadu oorú?

¹⁸Miidsuty nandu'un mjuna'anda ko pun ja pún ñaywyanda'agyuty mut ja artal, kyaj jyatyimpaadyuty tkuydyúndut; per di'ibu naywyandákup modu windsu'kun di'ibu ijtp artalkujxm, yu'u sitay koonum yajkuydyúnt. ¹⁹¡Wiindsuty! ¿Tiibu dun ni'igu muj'ajtan myudajtypy, ja windsu'kun, o ja artal di'ibu ya'ijtypy wa'ats ja windsu'kun? ²⁰Es di'ibu naywyandákup ma ja artal, kyaj ñaywyanda'agyuty yu'uyú ma ja artal, nandu'unu du'un mut tugekyu di'ibu ijtp jam. ²¹Es di'ibu naywyandákup ma ja muj tsajptujk, kyaj yu'ujuty ñaywyanda'agyuty ma ja muj tsajptujk, nandu'unu du'un ma ja Dios tsyuuu. ²²Nandu'un di'ibu naywyandákup ma ja tsajp, naywyandákup ma Dios 'yu'uñu yajkutíky, es nandu'un modu Dios di'ibu jam yajkutujkp.

²³¡Puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktap es miits fariseeuty, mnay'andíjudap mjiky'attu táy'ajtun muut! Miits mdukwinyojxtap ja Dios ja dyezmu tojx tsooy: ja xu'uk, ja anís esu kominus, per kyaj xytyunda kwentu ja xpujkan di'ibu ni'igu 'yóyuty ma yu ana'amun, di'ibu du'un ja táy'ajtun, ja pa''ayo'on es ko ja'ay jyiky'attu yajxón. Oy ko xytyukwinyoxtu ja dyezmu, per tsojkap nandu'un es xytyúndut di'ibu ni'igu 'yóyuty. ²⁴Du'un miidsuty éxtum pánuty wyijts'ye'epy ja myuwiints, es éxtum pánuty 'yaxijttap tu'ugu tsuktsu'unuk es jyu'ándap tu'ugu kameya.

²⁵¡Puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktap es miits fariseeuty, mnay'andíjudap mjiky'attu táy'ajtun muut! Miits myajwátstap níkujxy ja mvasu es ja mdexy, per jyodoty ujts 'yity mut di'ibu tu xymyaatstu es tu xy'adsoktu.

²⁶¡Fariseeu wiindsuty! Jawyiin xypyújut jodoty ja mvasu es ja mdexy, ja'adsu du'un n'andijpy yu m'aa mjot, es nétnum wyu'umut wa'ats nandu'un mníkujxy.

²⁷¡Es puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktap es miits fariseeuty, mnay'andíjudap mjiky'attu táy'ajtun muut! Du'un miidsuty

éxtum ma o'kpu ñaxtuku. Ñikóyuty poop es tsuj kyaxe'eky, per naaxóty japu o'kpu pajk es tugekyu axuk'ajtn. ²⁸Du'unu dan miidsuty éxtumu tyaadu. Mguxu'aktu éxtumu ja'ay di'ibu jiky'ajtp táy'ajtn muut, per mjodótyuty ujts mada andakun esa axuk'ajtn.

²⁹¡Puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktap es miits fariseeuty, mnay'andíjndup mjiky'attu táy'ajtn muut! Miits mbojststap ma ñaxtájkudu Diosu kyugajxpty es m'oyduundap ja kyupótsyuty ja di'ibu ta jyiky'ajttu táy'ajtn muut, ³⁰es net mjuna'andu: “Kooxyup udsajtnm oj njiky'ajtnm ma jyiky'ajttu ja n'aptujk'ajtnm, kyajxyup oj nbudujkum es nya'o'kamxyup ja Diosu kyugajxpty.” ³¹Mudu tyaadu miidsuty ku'um mnay'uxkápuđu ko m'ok'átudu di'ibu ya'o'ktu ja Diosu kyugajxpty. ³²Pes aktuungáxtu di'ibu ja m'aptujkuty yajtsondáktu.

³³¡Miidsuty du'un éxtumu awa'andsa'aññ! ¿Tii mjanándup xytyijy ko mnitso'oktat ma ja muj táydu'unun? ³⁴Es uj n'akkaxaambyuts yu Diosu kyugajxpty, yu kuwijpyu es yu ya'uxpajkpty, es miits mya'ooktap es myajkruuzpáttap naaguty, esa wiinkpty xywyóptat es xypyajadítat kajpngajpn. ³⁵Es du'un ma miits kya'ada'ayut ja pojpu ma dya'o'ktu tugekyu ja jyiky'attu táy'ajtn muut, tsyonda'aky ma Abel, tu'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajtp táy'ajtn muut, es extu Zakariias, Berekiias myaank, di'ibu miits mya'o'ktu muj tsajptujk winduuy es artal uxku'uy. ³⁶Táy'ajtn n'anuumu ko ja pyeky yu tyaadu tugekyu, jaa kya'ada'ay ma ja ja'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttap.

Jesús tniya'axy ja jerusaléngudu ja'ayuty

³⁷¡Jerusalén ja'ayuty, Jerusalén ja'ayuty, miits mya'o'ktup ja Diosu kyugajxpty es mguka'tstap ja Diosu 'yayuk kajxwa'xpu di'ibu mduknigajxudap! ¡Kanak ókuts ta njayajmuka'aññts yu m'u'unk m'una'kuty, éxtumu tuttaak dyajmíky ja tyutku'unguty kyaknbatku'p, per kyaj ta xtyyoktu! ³⁸Ixtu miidsuty ja mdajk wi'ix wyu'ama'añ kubak. ³⁹Du'unants miits n'anuumudu ko kyajts xynaky'ixtat jaanum extu ko jyat'tat ja timpu ma mjana'andut: “Kuni'xy di'ibu miimp Nindsun'ajtumgyujxm.”

Jesús tnigajxy ko ja muj tsajptujk tyugoya'añ

24 ¹Tso'onubu naty ja Jesús ma ja muj tsajptujk. Tamu naty ñajxnu ko ja 'yuxpajkpty myuwingoonudu es ttuk'ixa'andu ko jantsy tsuj ja tsajptujk potsy'ajtn. ²Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿M'ijxtap tugekyu tyaadu? Táy'ajtn n'anuumu ko yaa kyaj wyu'ama'añ ni tu'ugu tsaa ñayñikoombétyuty, tugekyu tyugoya'añ.

Ijxwu'umun ko ja naxwíñudu tyugoya'añ

³Net oj ñajxtu ma ja Oliivas Kopk. Es ko natyu Jesús jam 'yu'uñu, ta yu 'yuxpajkpty oj 'yanu'umxudu ayu'udsyu:

—Njanijawuyándupts na'a dnu tyaadu jyata'añuty. ¿Wi'ix ja ijxwu'umun esuts najx nnijawu ko mmina'añu naty es ma ja naxwíñudu tyugoya'añ?

⁴Ta Jesús 'yanmaayudu:

—Mnaygywentu'átudap kudiibu pún mwin'uunudut. ⁵Mut ko may myina'andu win'u'ambuty di'ibu juna'anaamp: “Ujtsu du'un ja Kristu”, es wyin'uunaampy mayu ja'ayuty. ⁶Es ko xymyudoo'ittut ja tsip nixim niyam, katu mnay'adsu'ugudu. Du'un jyata'añ, per kyajnam du'un yu'ujuty ma ja naxwíñudu tyugoya'añ, ⁷mut ko tsiyptuna'andu tu'ugu naxwíñudu mada wiinkpu esu ana'ambuty nandu'un, es myina'añ ja muk yuu esu muk ujxuty oymyaaty. ⁸Tugekyu tyaadu yu'u du'un maanum je'eyu tsyonda'aky ja ayo'on.

⁹Net mguyaka'anudu miidsuty es myajtúndut axuuk, es extu mya'ooga'anudu; es nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty mduk'ak'ata'anudu mut ujtskyujxm. ¹⁰Ma tadu tiempu may dyajtyugoya'andu myubujkunuty, es ñaymyudsip'átudut nixim niyam es ñayya'ooga'anudu nandu'un. ¹¹Kuxu'ugaamp mayu andákruty es jyuna'andut ko yu'ujuty ja Diosu kyugajxpu, es du'un twin'uuna'andu mayu ja'ayuty. ¹²Es jaa'ataamp waanu ni'igu ja axuk'ajtun, es kyaj ja ja'ayuty tnakymudáttut ja tsojkun nixim niyam. ¹³Es di'ibu 'yakmubejkyryum du'unum, yu'u nitso'ogup. ¹⁴Tyadu oybyu ayuk di'ibu ñimadyakypy ja tsajpótmada kutujkun yajkajxwa'xaamp es yajknijawut ma tugekyu naxwíñudu, es net myina'añ ma tyugoya'añ ja naxwíñudu.

¹⁵Yu Diosu kyugajxpu Dañel tkuxjaay di'ibu tyúndap ja axuukpu. Jaygyúkudu di'ibu yam n'anuumyándap. Ko xy'ixtut ma wa'ats lugaar tyanu di'ibu kyaj tmuj'ixy ja Dios, ¹⁶net di'ibáty ijttubu naty Judeeu, ka'aktap jap es ñajxtut tungujxy kopkkujxy. ¹⁷Di'ibu naty jam tujkkujxm, kyaj jyunákut es ñajx tniduku di'ibu jap es tjuuda'anut. ¹⁸Es di'ibu naty jam kyam, kyaj jyumbítut es min t'ooxy ja wyit. ¹⁹iPuroobu ja toxytyajkuty di'ibu naty ijtp u'unkmoot ma tadu xuu es di'ibu ya'u'unksi'tstap! ²⁰Amdow pujktsówdu miidsuty ja Dios kudiibu mga'aktut ma naty xyuxy es kudiibu du'un mjáttut ma ja po'xanxuu. ²¹Mut ko net 'yita'añ ja muk ayo'on, éxtum ni na'anum kyajaty extu ma naxwíñudu tsyondaky, es ni du'un kyanakyjata'añuty jatugok. ²²Es punu Dios kyaj dyajwaanu tadu tiempu, ni pún kyatso'oktut, per yajwaanubu'u mut ko ttseky pánuty yu'u tu twin'ixy.

²³Ko naty pán miits m'anu'umxudu: “iIxtu!, tyaadu du'un ja Kristu”, o “iIxtu!, tuxim ja Kristu”, katu xymyubaktu. ²⁴Mut ko minaamp ja win'u'ambuty di'ibu nayyajnaxánudap éxtumu Kristu es éxtumu Diosu kyugajxpu, es tyunaampy yu ijxwu'umun esu muj'ajtun, es extu yu'u jyawin'uunándap ja ja'ayuty di'ibu Dios wyin'ijx. ²⁵Tu n'anuumudu miidsuty yu tyaadu tim jayujp. ²⁶Paaty ko pún m'anu'umxudut: “Tuxim ja Kristu ma yu muj itun”, katu jam mnajxtu. O pún m'anmaayudap: “iIxtu!, tyap kwartu tugoty”, katu xymyubaktu. ²⁷Mut ko éxtum tye'xy ja judsuk ma yu xuu pyudsemy es extu ma xuu tsi'lity, du'un nmina'añuts uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu. ²⁸Ma ti tu 'yeeky, jam ñaymyúkudu ja kus.

Wi'ix jyumbítut ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu

²⁹Es ko du'unu naty tu ñajxta'ayy tadu ayo'on, ja xuu wyingoodsuya'añ, ja po'o kyaj ñakyjyaja'añ, kya'adut ja mudsa'ajuty es yu'xut ja muk'ajtun di'ibu

jam tsajwínm. ³⁰Net ya'íxut tsajwínm ja ijxw'u'umun kots uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmíñuts. Nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty jy'uuy ya'axtut es xy'íxtuduts nmiñ uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, yoodsóty mut ni'igu ja muk'ajtun es ja muj'ajtun. ³¹Es ngáxupts ja n'ánklusuty ko naty ja trompetu muk xyu'uxy, es ñaymyúkudut di'ibáty tu nwin'íxtuts oytyim maaty, ma yu jumboj esu yukpoj myiñ es ma yu xuu pyudsemy es ma tsi'lity.

³²Jattu tyadu 'yijxw'u'umun ja iigu kepy. Ko ja xye'entsy 'yity u'unk, es pyudsemy ja 'yaay, miits mnija'adup ko wingoombu du'un ja ambu. ³³Nandu'un ko xy'íxtut tugekyu tyaadu, mnijawudup ko wingonu naty esuts nmínut, éxtum mbaat njuna'anum tujk agu'uybyu. ³⁴Tuy'ajtun n'anuumudu ko tugekyu tyaadu jyata'añuty maanumu naty ja ja'ayuty di'ibu tyam kyaj 'yooktanum. ³⁵Ja tsajp es ja naxwíñudu náxup, per ja n'ayúkuts ni na'la kyakexy kyanaxy.

³⁶'Per ja xuu es ja oorú ni pún tkanijawu, ni yu Diosu 'yánklusuty es ni uj, ja Diosu 'yU'unk, yu'uy du'un je'eyu ñija'ap ja Dios Teety.

³⁷Kots nmínut uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, du'un jyata'añ éxtum ma ja No'ee jyiky'aty. ³⁸Ma tadu tiempu ma naty kyajnum myiñ ja ayo'onduu, ja ja'ayuty kyay 'yuuktu es ñayyajpúkudu extu ja xuu ma ja No'ee tyujku ma ja 'yarku. ³⁹Es ni ti tkaja'adu wi'ixu naty jyata'andu extu jaanum ko myiñ ja ayo'onduu. Ta yajji'xudu nidugekyu. Nandu'un jyata'añ kots nmínut uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu. ⁴⁰Ma tadu tiempu majtsku ja'ayu naty tyundu kyamotm, tu'uk yajmunujxut es tu'uk yajnika'agut. ⁴¹Majtsku toxytyujk jyutstu, tu'uk yajmunujxut es tu'uk yajnika'agut.

⁴²Wijy m'ittut miidsuty, mut ko kyaj xñijawudu ti oorú du'un myina'añ ja mWindsúnuty. ⁴³Es nijawudu tyaadu, kooxyup tu'ugu kudujk tñijawu ti oorú ma ja koots'át myina'añ ja ma'tspu, wijyxyup 'yity es kyajxyup tna'ixy es ja ma'tspu ya'awátsxudut ja tyujk es myaadsudut. ⁴⁴Paaty miidsuty nandu'un ittu wijy es nay'uxkúkudu, mut ko ma naty xykya"awix xykya'ujp'íxtu, jaats nmina'añ uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu.

Oyduumbu es di'ibu kyaj

⁴⁵N'okpújtákum tu'ugu kudujk tmudaty tu'ugu tyuumbu di'ibu kuwijy es tyiimpy ti wyindsún tseyjpy. Ta ttukmunikaagu ja tyujk es bom bom dyajkáyut ja po'oduumbuty di'ibu jam. ⁴⁶Jotkujk ja tuumbu ko ja wyindsún jya'tut es pyaadudut tkuydyún di'ibu tu yajtuknipéky. ⁴⁷Tuy'ajtun n'anuumudu ko ja windsún ttuknipúkudup tugekyu di'ibu myudajtypy. ⁴⁸Es n'okpújtákum, pun ja mduumbu kyaj 'yoyjya'ayuty es je'eyu twinmay ko yu wyindsún jákup ma jya'tut, ⁴⁹ta ttúnut axuuk ja wiinkpadyu myumduumbu, es tyuku kaay ukpu mudu myu'amí'ikyjya'ayuty, ⁵⁰es ma tadu xuu ma ja tyuumbu kyaj 'yawíxyuty es kyaj tñijawu ti oorú ja wyindsún jya'ta'añ, net jya'ty ja wyindsún. ⁵¹Net yajmo'oyut ja muk tadyu'unun, yajpújta'agup ma púnuty nay'andíjdup jyiky'attu tuy'ajtun mmut, ma ja'ay jy'uuy ya'axtut es ñaydyatskaadudut mut ja ayo'on.

Nimajkpu to'oxyuna'k éxtumu ijxpajtun

25

¹'Esu tadu tiempu ma myina'añ ja tsajpótmudu kutujkun, du'un jajtp éxtum nimajku to'oxyuna'k di'ibu wyijtsu'ktu ja lyampru es

t'awixtu ja pũjkrũ yedyũjk. ²Nimũgoxku tadũ to'oxyuna'k kyuwinma'añuty es janimũgoxprũ kyaj. ³Di'ibũ kyaj yajxón twinmaaydyũ, ja'a je'eyũ myũnũjxtũ 'yaseytu di'ibũ jap lyamproty; ⁴es ja kuwinma'añbyũ oj tmũnejxy ni'igũ ja aseytu, kyaj jya'ayuty di'ibũ jap lyamproty.

⁵Es kom ja di'ibũ naty pũkaamp kyajprũ naty ñaja'ty, ta pyátũdũ ja tsuu. Ta myanajxtũ ni'amukũ. ⁶Es éxtũm tsu'pũn tmũdooy kyajxy muk, es jyũna'añ: “¡Ta myiñ ja pũjkrũ yedyũjk! Nũjx jũjpkubaadũdũ.” ⁷Nidũgekyũ tadũ to'oxyuna'k pyũdu'ktũ. Ta yũ lyamprũ t'uxkũjkdũ. ⁸Net ja nimũgoxkrũ di'ibũ kyaj kyuwinma'añuty t'anmaaydyũ ja nimũgoxkrũ kuwinma'añbyũ: “Meegyũts waanũ ja m'aseytu, mũt ko tap kyũjxũ yũ nlãmprũdsũ 'yaseytu es pi'idsaamp.” ⁹Es ja kuwinma'añbyuty 'yadsoodũ: “Kyaj, mũt ko kyaj tpaadũt esuts uũdsuty nyajtũndũt es ni miĩdsuty. Nik ñũjxtũ mã tyeegyuty es juudyũ mja'a.” ¹⁰Es mã naty ja nimũgoxkrũ tjuudyũ ja aseytu, net jyajty ja pũjkrũ yedyũjk. Ja to'oxyuna'k di'ibũ naty tũ ñay'uxkũkuty, ta tyũjkdũ mũt ja pũjkrũ mã pyũjkrũnigaya'andũ. Ta 'yadĩjky ja tũjk. ¹¹Oknũm jyajttũ ja nimũgoxkrũ to'oxyuna'kuty. Ta kyugajxudũ: “Windsún, windsún, ya'awa'ats.” ¹²Es ya'adsooy: “Kyajts miĩts n'ixy'attũ.”

¹³Net ja Jesús t'anmaaydyũ ja 'yũxpũjkrũty:

—Wijy m'ĩttũt, mũt ko kyaj xyñijáwũdũ ti xũũ ti oorũ nminã'añũts.

Tuktũjkrũ oorũ meeñ éxtũmũ ixpajtũn

¹⁴Mã myina'añ ja tsajpótmũdũ kutũjkdũ, nandũ'ũn jajtrũ dũ'ũn éxtũm tu'ugũ ja'ay ko ñũjxã'añ wiĩnk naxwĩñũdũ, es twoodsooy ja tyuumbũty es ttukkũdũjky ja myeeñ.

¹⁵Nidu'uk tmooy mũgoxkũ oorũ meeñ es jatũ'uk majtskũ oorũ meeñ es jatũ'uk tu'ugũ oorũ meeñ. Dũ'ũn tmooy nidũ'uk nidũ'uk éxtũm mbaat tmũmada'aky. Ta net oj tso'o'onnũ. ¹⁶Ja di'ibũ 'yaxajũ ja mũgoxkrũ meeñ, ta tyũjky ajuuy ado'krũ mũt ja meeñ. Ta nandũ'ũnũn dyajganarajty. ¹⁷Nandũ'ũn di'ibũ yajmooy majtskũ meeñ dyajganarajty nandũ'ũnũn. ¹⁸Es ja di'ibũ 'yaxajũ tu'uk, yu'ts ja meeñ mã ttajjujty ja nax.

¹⁹Tũ naty oy jyajkũ ko jyajty ja wyindsún. Ta tyũjky kwentatũumbũ. ²⁰Jawyiĩn ttũũ mũt ja di'ibũ naty tũ tmo'oy mũgoxk. Ta tyukkũdũjky ja tyuumbũ jamũgoxk ja meeñ ni'igũ, es 'yanmaayũ: “Windsún, xymyooyũts mũgoxk, es tyãã jamũgoxk di'ibũts tũ nyajganarátũ.” ²¹Net ja windsún t'anmaay ja tyuumbũ: “A weenũ. Oymyũduumbũ mij. Extũm oy tũ mduñ mã waanũ tũ ndukkũdũkũ, n'aktĩmtukkũdũkũp waanũ may. Min es nxondákũm.”

²²Ok jyajty di'ibũ naty tũ yajmo'oy majtsk. Ta t'anmaay ja wyindsún: “Windsún, xymyooyũts majtsk, es tyãã jamajtsk di'ibũts tũ nyajganarátũ.” ²³Ta ja wyindsún 'yanmaayũ: “A weenũ. Oymyũduumbũ mij. Extũm oy tũ mduñ mã waanũ tũ ndukkũdũkũ, n'aktĩmtukkũdũkũp waanũ may. Min es nxondákũm.”

²⁴Es ko jyajty jatũ'ugũ tyuumbũ di'ibũ naty tũ yajtukkũdũkũ tu'ugũ meeñ, ta t'anmaay ja wyindsún: “Windsún, kom nniã'a'abũdsũ naty ko m'adsojkr, es ko mdsiky mã kyaj tũ mni'ipy es xyajpũde'eky mã kyaj tũ

xywyujwa'xy, ²⁵paadyats ndsu'ku es tu ndájuts ja mmeen' naaxóty. Pes tyaa di'ibu mij mja'a'ajtypy.” ²⁶Ja windsún t'adsooy ja tyuumbu: “iNuux, axuk maduumbu! Es pun mnija'ap kots uj ndsiky mats kyaj tu nni'ipy es nyajpude'egyats mats kyaj tu nwujwa'xy tii, ²⁷paaty tuuxyupts ja mmeen' xypyujtáku ma yu banku, es kots tu njambity, taaxyupts n'axaju nandu'un ja mmeen'ajuydyúkus.” ²⁸Ta ja windsún t'anmaay di'ibu naty jápúty: “Pujkudu tadu meeñ, es mo'oy di'ibu myudajtypy majk. ²⁹Mut ko di'ibu myudajtypy, aktim'yajmo'oyup es tmudátut waanu ni'igu; es ja di'ibu kyaj tmudaty, aktim'yajpujkudya'ayup di'ibu oynu'unun myudajtypy. ³⁰Esu tyadu nduumbuts di'ibu kyaj ti tsooty, jubijppadsúmdu awa'atstúm ma ja koots'át, ma ja'ay jyu'uy ya'axtut es ñaydyutskaadudut mut ja ayo'on.”

Ja'ay yajpayo'oy

³¹Esu Jesús 'yakjunáñ:

—Kots uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmínut mut ni'igu muj'ajtun es juwudity mudusú n'ánklusaty, nétuts n'u'uñut ma uñaaybyajn mats uj nyajkutuka'añ. ³²Nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty ñaymyujkta'ayadut ma ujun, esats nyajnaywya'xuduts nidu'uk nidu'uk éxtam ja borreegu kwentú'ajtpu dyajnaywya'xyuty ja byorreegu esu tsiip awiingáty. ³³Nbujta'agudats ja borreegu n'aga'añdsyoo es ja tsiyibu n'anajñdsyoots. ³⁴Nétuts n'anuumudut ja nborreeguts di'ibuts nya'ijtypy n'aga'añdsyoo: “Mindu miidsuty di'ibuts ja nDeety tu kyunu'xudu. Axájudu ja oy'ajtun ma ngutujkunuts di'ibu Dios mduknibujtaaguty extu ma oj dyajkojy ja naxwíñudu. ³⁵Ja'a ko nmudajtats ja yuu es miits xyajkaaydyats, nmudajtats ja tuudsu es miits xyajnu'úktats, du'unuts njudijty éxtam di'ibu kyajpu jyun tyujk, es miidsuts xymyoodyu jajttákn, ³⁶xytyugoy'ajtxuts ja nwit es miidsuts xymyoodyu, ijtats pa'am muut es miidsuts oj xykyu'ixtu, ijtats pujndugóty es miidsuts oj xykyu'ixtu.”

³⁷Es di'ibu jiky'ajt tuj'ajtun muut xy'anuumudapts: “Windsún, ¿na'a tu n'ixtu myu'eegyuty es tu nmo'odyu mga'ay m'ukun, o na'a tu n'ixtu xymyudaty ja tuudsu es tu nyajnu'uuktu, ³⁸o na'a tu n'ixtu mjudity éxtam di'ibu kyajpu tyujk, es tu nyajjajtta'aktu, o tu mdugoy'ajtxuty ja nwit es tu nmo'odyu, ³⁹o na'a tu n'ixtu mbékyuty es tu ngu'ixtu, o na'a tu m'ity pujndugóty es tu oj ngu'ixtu?” ⁴⁰Es uj n'adsówdudats: “Tuj'ajtun n'anuumudu ko ma du'un xytyuundu mut oytyim di'ibuty nmugu'uguts, mduundu mut uj nandu'un.”

⁴¹Net uj n'anuumudats di'ibu nya'ijtypyats n'anajñdsyoo: “Mastúttuguts miidsuty di'ibu tu yajkajxpóktu. Nujx ma ja junya'angu winu xuu winu timpu di'ibu tu yajtuknibujtaagu es tjaa'átut ja mujku'ugópku es ja 'yánklusaty. ⁴²Ja'a ko nmudajtats ja yuu es miidsuty kyajts xyajkaaydyu, nmudajtats ja tuudsu es miidsuty kyaj xyajnu'úktats, ⁴³judijtats éxtam di'ibu kyajpu tyujk, es miidsuty kyajts xymyoodyu jajttákn, xytyugoy'ajtxuts ja nwit es miidsuty kyaj xymyoodyu, nmudajtats ja pa'am es ijtats pujndugóty es miidsuty kyajts oj xykyu'ixtu.”

⁴⁴Net ja'ajuty xy'adsówdudats: “Windsún, ¿na'a tu n'ixtu mjudity myu'eegyuty, o xymyudaty ja tuudsu, o éxtamu di'ibu kyajpu tyujk o

kyajpu mwit, o ta mbékyaty, o pujxndugóty es kyaj ta nbudaku?” ⁴⁵Es uj n'adsówudats: “Tugekyu di'ibu kyaj ta xytyundu mudu oytyim di'ibaty nmagu'uguts, nan kyaj ta xytyundu mat uj.”

⁴⁶Netu tyaadaty ñajxtat ma ja tadyu'unanu winu xuu winu tiempu, per di'ibu jiky'ajttap tuj'ajttan muut, yu'u ñajxtap ma ja jiky'ajttanu winu xuu winu tiempu.

Tkajxy'áttu pun wi'ixu Jesús yajmátsut

26 ¹Ko Jesús tkajxtaay tugekyu tyaadu, ta t'anmaay ja 'yuxpujkruty: ²—Miits mnija'adup ko juxtujmu du'an ja pasku xuu, es uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajku'yaka'añuts esuts xyajkruuzpátut.

³Ma tadu tiempu ja teedywyindsúnaty es ja di'ibaty tsajptugóty ya'uxpujktup es nandu'unu israelítudyu myujja'aydyujkuty ñaymyujkudu ma tyujk aa Kaifás, ja teedywyindsungópk. ⁴Jam dyajttadyujkudu wi'ix t'okmátstut ja Jesús mudu andakun, es 'yoogut. ⁵Es ñayjyunánudu:

—Kyaj jyaaty ma ja xuu, kudiibu xyñibudu'kam ja ja'ayaty.

Tu'ugu toxytyujk ttukkuutsy ja pa'ak xu'kpu ja Jesús

⁶Jamu natyu Jesús Betañu ma tyujku Simonk di'ibu yajtijp nilepru pa'am. ⁷Ta ñimawingoonu tu'ugu toxytyujk mat tu'ugu limetu alabástrabu ujts mudu aseytu pa'ak xu'kpu es jantsy tsooxpu. Ko naty ja Jesús 'yu'uñu meesu windum, ta ja toxytyujk oj tyukkuudsuty kyubajkkujxy. ⁸Ko ja uxpujkruty t'ijxtu tyaadu, ta 'yajkudu es jyunandu:

—¿Ti ko tyaadu du'an tu 'yaxtugoy? ⁹Tyaadu tuxxyup tsoox yajteeky esxyup tu yajtukpudúkudu ja ayoobu ja'ayaty.

¹⁰Ko Jesús tmudooyu tyaadu, ta jyunáñ:

—¿Ti ko xy'oodu tadu toxytyujk? Tyaadu óyudsu du'an tu xytyuñ. ¹¹Pes ja ayoobutujkuty mmudáttup du'añum ma miidsuty, per uj kyajts du'añum xymudáttut. ¹²Di'ibu tyadu toxytyujk tu ttuñ kots tu xytyukkuudsyu tadu aseytu pa'ak xu'kpu madsu nnini'x, ja'a du'an jyujp'ijxnup esuts nnaxtáktut. ¹³Tuj'ajttan n'anuumudu ko oytyim maaty yajkajxwa'xy yu oybyu ayuk ma tugekyu naxwíñudu, yajmadya'agut nandu'un di'ibu tyuunu tyadu toxytyujk, es du'an yajjamyátsut yu'u.

Juudus tkuyaka'añ ja Jesús

¹⁴Net nidu'ugu nimajmajtskpu ja uxpujkrpu di'ibu xyu'ajtypy Juudus Iskaryotu, oj myadya'aky mudu teedywyindsúnaty. ¹⁵Ta t'anmaay:

—¿Nu'unuts xymyo'oyut pun ndukkudujkudup ja Jesús?

Net myooyudu i'px majku platu meen. ¹⁶Es net ja Juudus t'uxtaay oga'an ja tiempu ma t'okkuyáktut ja Jesús.

Nindsun'ajttamu 'ya'ux

¹⁷Es ma ja pasku xuu tsyondaky ma yajkáy ja tsajkaaky di'ibu kyaj tmudaty ja levaduuru, ja uxpujkruty tnimiindu wingón ja Jesús es dyajttudu:

—¿Maã xytsyeky n'uxkúkudats es ndu'unum ja pasku a'ux?

¹⁸Ta ja Jesús 'yanmaayudu:

—Nujxtu jam kajpnóty ma ja tyujk tu'ugu yedyujk nmútnaymyaayubu, es anuumudu: “Yu Windsún du'an jyuna'añ: Yu nxuu n'ooruts tu wyingóñ, es ma yu mdujk nduna'añuts ja pasku mududsu n'uxrújkputy.”

¹⁹Net ja uxrújkputy du'an ttuundu éxtum ja Jesús tyuknipújkudu. Ta t'uxkújkudu ja pasku a'ux.

²⁰Ko oj tsyu'ujunu, tamu natyu Jesús meesu windum mut ja nimajmajtskpu 'yuxrújkputy. ²¹Ma naty jam 'ya'ux'attu, ta Jesús jyunañ:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko nidu'uk miidsuty xykyuyaka'añuts.

²²Net ja uxrújkputy jyantsyjyotmaydyuktújkudu, es dyajtuudu nidu'ugáty ja Jesús:

—Windsún, ¿tii ujtsu daa?

²³Ta 'yadsooju ja Jesús:

—Di'ibuts xymyattojxmujkp, yu'udsu du'an xykyuyakaamp. ²⁴Uj ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, du'an nnejyuts éxtum ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ. ¿Per puroobu tadu yedyujk di'ibuts xykyuyakaamp! Nik oy mut yu'u kooxyubu tadu yedyujk kyadimmiñ kyadimjajty naxwiñ.

²⁵Net ja Juudus di'ibu kuyakánur, oj dyajtuuy ja Jesús:

—Windsún, ¿tii ujtsu daa?

Ta Jesús 'yadsooju:

—Mijtsu du'an.

²⁶Ma naty jam 'ya'ux'attu, ta Jesús tkone'ky ja tsajkaaky, es tja'aygyudáky ja Dios.

Es ko ttujkwa'xy, ta tmooydyu ja 'yuxrújkputy, es t'anuumudu:

—Kaydyu. Tyaadudsu du'an ja nnini'x.

²⁷Net tkone'ky tu'ugu káluz mudu vinu, es tja'aygyudáky ja Dios.

Ta tmooydyu ja 'yuxrújkputy, es t'anuumudu:

—Uuktu nidugekyu miidsuty ma tyadu káluz. ²⁸Tyaadudsu du'an ja nne'pyñuts di'ibu yajtamaamp yaj'yokaamp es tyudyúkut ja kajxy'átyruy, es du'an yajma'xut mayu ja'ay ja pyojputy. ²⁹Es n'anuumudu ko kyajts nnaky'uuga'añu tyadu uuvu nuu extu kodsu naty n'iiky mut miidsuty ja jembyu uuvu nuu madsu nDeedyats yajkutíky.

Jesús tnigajxy ko Peedru 'yuxtijajañuty

³⁰Ko t'uadaay tu'ugu alabanzu, ta oj ñujxtu ma ja Oliivus Kopk. ³¹Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxrújkputy:

—Nidugekyu miits xymyatstu'udándupts tyadu koots, mut ko jyuna'añ ma Diosu jyaabyajtun: “Nya'oogupts ja borreegu kwentu'ajtrp, es ja byorreegaty 'yayo'oywya'xta'aydyut.” ³²Es kodsu naty tu njikypyeky, jawyiñuts nnujxtu Galileu maanumu naty miits mganujxtu.

³³Net ja Peedru 'yadsooju:

—Oy nidugekyu mjamatstuttaayubu, uj kyajts mij nmatstu'udut.

³⁴Net ja Jesús 'yanmaayyu:

—Tuy'ajtun n'anuumu ko nan ma tyadu koots, kyajnumu natyu tugaak 'yuy, esuts mij xy'uxtija'añ tuguk ok.

³⁵Netu Peedru jyunaán:

—Oyuts ndim'oogut müt mij, kyaj n'axtíjút.

Es nidugekyu ja xhpxjkpudy nandu'un jyunaandaaydyu.

Jesús kyajxta'aky Jetsemanii

³⁶Net ja Jesús jyajttu mudu 'yuxpxjkpudy ma tu'ugu nugam di'ibu xuy'ajtypy Jetsemanii. Ta t'anmaaydyu ja 'yuxpxjkpudy:

—U'ũndu yaa mints xim n'okkajxta'aky.

³⁷Ta tmunejxy ja Peedru es majtsku Zebedeu myaank. Ta ñajjya'aju jantsy jotmaymyuut es 'yamutsk'ajty. ³⁸Net t'anmaaydyu:

—Du'unuts njawu njodoty éxtum tu'ugu jotmay di'ibu mudu o'kun. Wu'umdu miits ja yaa es wijy m'íttut müt uj.

³⁹Net ja Jesús oj waanu ñas'yo'oyu. Ta ñajjyujpu koxtanu naxkujxy, es kyajxtáky du'un:

—Tatitu'unk, pñ mbaat, küdiibuts n'uugut yu ta'ambu. Per kyaj dyu'unuty éxtumts uj ndseky, wa'anu du'unuty éxtum mij xytsyky.

⁴⁰Net jyumbijty ma naty ja nidugeukpu 'yuxpxjkpu es tpattu mya'adu, es t'anmaay ja Peedru:

—¿Kyaj tu mmada'aktu miits m'íttut wijy müt uj ni tuk ooru? ⁴¹Wijtu es kajxta'aktu küdiibu ja ka'oybyu mmamada'agudut. Tey'ajtan ko ja anmujá'an tseyjy es ttúnut di'ibu Dios tseyjy, per yu nini'x kyaj oy tmudanu.

⁴²Ja myumajtsk ok oj ñejxy, ta kyajxtáky du'un:

—Tatitu'unk, pñ kyaj mbaat xya'adiky es küdiibuts uja du'un n'ayówut, wa'anu du'un du'unuty éxtum mij xytsyky.

⁴³Net jyumbijty jatugok ma ja nidugeukpu 'yuxpxjkpudy, es tpaty ak maadup, müt ko nugoo naty ja tsuu tu 'yokwindujkundu. ⁴⁴Ta tna'ijxy es oj ñejxy myaduguk ok kajxtákrpu, nandu'un éxtum tu t'ok'amdoo t'okpukjtsobu.

⁴⁵Ta oj jyumbijny ma ja nidugeukpu 'yuxpxjkpudy, es t'anmaaydyu:

—¿Tii m'akmaa m'akpo'xtubu? Tu net tpaaty ja xuu ja ooru ma uj, ja Naxwíndu Já'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkuyaka'añuts ma yu pojpu já'ayuty. ⁴⁶Pudu'uktu! ¡Jo'omdu! Ta myiñ ja di'ibuts xykyuyakaamp.

Jesús yajmátsy

⁴⁷Tamu natyñamu Jesús 'yakkajxy ko jyajty ja Juudus di'ibu nandu'un 'yaróstulu'ajtypy ma yu nimajmajtskrpu, es myndu mudu mayjya'ay mudu 'yespaadu esu kyépyuty. Yu'u naty kajxudup ja teedywyindsúnuty esu myujja'ayduujkudyu israelítuty. ⁴⁸Es tu natyu Juudus ttukni'ixu wi'ixu naty dyaka'añ ja ijxwu'amun:

—Di'ibuts uj ndsi'xypy, yu'u du'unu naty ja Jesús. Yu'u du'un mmátstup.

⁴⁹Netyu Juudus tnimiñ ja Jesús, es tkajxpe'xy:

—Dios maygyépyuty, Windsún.

Ta oj ttsi'xy. ⁵⁰Netu Jesús 'yadsooy:

—Mütнайmyaabyu, ¿tun ti mnimiimpy?

Ta tñimwingoonda ja Jesús es tmajtsta es dyajnujxnudu tsimy.

⁵¹Nidu'uk di'ibu naty jam mudu Jesús, tju'ty ja 'yespaadu es tnibo'tu tuk adu'umu tyatsk ja teedywyindsungópku tyuumbu. ⁵²Net ja Jesús t'anmaay:

—Pujku'ugũ m'esdaadu ma xya'ity. Mut ko nidugekyũ di'ibu tsiptuump mudu espaadu, nan mudu espaadu 'yoogut. ⁵³Es tim tyamyũ mbaadats nja'amdoy ja nDeedyats es tkaxut tugoymyayũ anklusaty esxyupts xyuyudaku. ⁵⁴Per kyajtsu du'un ndúnut, mut ko wi'ix yajkuudyúnut ja Diosu jyaabyajtũn di'ibu junaamp ko du'un tyun jyátut.

⁵⁵Net ja Jesús t'anmaadyu ja mayja'ayaty:

—¿Tii du'unuts miits tu xynimínduts mudu m'esdaadu esu mgepy es xymyatsa'anduts éxtumxyupts uj nma'tspaty? Bom bómats uj tu n'u'uñũ mut miidsaty muj tsajptujk ñabotsoty es nya'uxpuktũ, es ni na'ats tu xkyatsumdu. ⁵⁶Es tugekyũ tyaadu du'un játyaty es yajkuudyúnut di'ibu ja Diosu kyugajxpty myadyaktũ ma ja Diosu jyaabyajtũn.

Jesús, Anás wyindum

Ta nidugekyũ ja uxpujkraty tmastuttũ ja Jesús, es kyaktaadyu.

⁵⁷Di'ibáty myajtsu ja Jesús, yu'ujaty yajnujxtu ma ja teedywyindsungópk Kaifás, ma naty ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktũ es mujja'aydyujkaty tu ñaymyúkudu. ⁵⁸Es yu Peedru pyanujx extu ma ja tyuja'a ja teedywyindsungópk. Jap tyujku es ñaxwe'tsy mudu polusiaty, es tñijawya'añ wi'ix 'yokwe'emy ja Jesús.

⁵⁹Yu teedywyindsúnaty es ja mujja'aydyujkaty es tugekyũ di'ibu ana'amdũp muj tsajptugóty t'uxta'aydyu ja winma'añ wi'ix t'okniwaambáttut ja Jesús es 'yoogut, ⁶⁰es kyaj tpattu ja pyojpu oy may ja ja'ay oj jyamindu es tjaniwaambajttũ ja Jesús. Es tim ok myiñ nimajtsku testiigu di'ibu andáktũ, ⁶¹es jyunandũ:

—Tyaadu yedyujk du'un jyuna'añ: “Mbaadats njity tyadu muj tsajptujk es tuguk xũts ngójat jatugok.”

⁶²Net ja teedywyindsungópk pyude'ky es t'anmaay yu Jesús:

—¿Kyaj m'adsoy ni tii? ¿Tii dunu tyaadu di'ibu yam myadyáktũp mut mijtskyujxm?

⁶³Es ja Jesús oj wye'emy amoñ. Net ja teedywyindsungópk 'yanmaayũ:

—Ujtsuts mij n'anmaapy mudu Diosu xyũgyujxm es xy'anũmudats ja tũy'ajtũn pun mijtsu du'un ja Kristũ, ja Diosu 'yU'unk.

⁶⁴Jesús 'yadsooy:

—Ujtsu du'un éxtum mij mjuna'añ, es nandu'un n'anũmudu miidsaty ko m'íxtũp ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyũ Kyudunaabyũ, n'u'uñya'añuts ma yu 'yaga'añdsyoo ja Dios di'ibu tugekyũ muk'ajtũn myudajtypy, es ma naty nmin'añuts yoodsóty.

⁶⁵Net ja teedywyindsungópk tku'tsy ja wyit es ñuguxu'ugut ja 'yaku, es jyunán:

—¿Tyadu yedyujk tu tmudugoy ja Dios mudu kyũ'um ayuk! ¿Oy njadimtsojkũm ja testiigu? Miidsaty ku'um tu xmyudowdu yu 'yaxuk ayuk.

⁶⁶¿Wi'ix mjuna'andũ?

Es ja'ajaty jyunandũ:

—Myudajtypy ja pyeky, es pátu'p 'yoogut.

⁶⁷Ta twindsujũ'ktũ es twojptũ es naagaty twimbojtsu'ktũ, ⁶⁸es t'anmaadyu:

—Mij Kristu, imay pán tu mgóxyuty!

Peedru t'uxtijy ja Jesús

⁶⁹Ma naty ja Peedru 'yu'uñu tujá'p, ta ñimiinu tu'ugu kiixy po'oduumbu es 'yanmaay:

—Mij nandu'un tu mjüdity müdu Jesús, Galileeu ja'ay.

⁷⁰Es ja Peedru 'yuxtijy ja Jesús mayjya'ayóty, es jyuna'añ:

—Kyajts nnijawu ti dun mmadyakypy.

⁷¹Jamu natyu Peedru tujk agu'am ko jatu'ugu kiixy po'oduumbu di'ibu naty jap 'yijxu. Ta jyunañ:

—Tyadu ja'ay nandu'un tu jyudity müdu Jesús nazarenu.

⁷²Ta jatugok ja Peedru t'uxtijy, es jyunañ:

—Diósats ndestiigu'ajtypy ko kyajts n'ixy'atyu tadu yedyujk.

⁷³Ko waanu 'yak'ijty, di'ibu naty jápüty tñimujwá'ktu ja Peedru es t'anmaaydu:

—Tuy'ajtun ko mij nandu'un mja'ay'ajtabu tyaadu, mut ko müdu m'u'u mgajxun mya'uxkapy.

⁷⁴Netu Peedru oj ñaygyajxprékyuty ko kyaj tuy'ajtun jyuna'añ:

—iAy, por tsyos! Kyajts n'ixy'atyu tadu ja'ay.

Ta netyu 'yuyu ja tugaak. ⁷⁵Net ja Peedru tjamyejtsy éxtum ja Jesusu naty tu 'yanu'umxuty: “Ko kyajnumu natyu tugaak 'yuy, es mij mjuna'ana'añ tuguk ok ko kyajts xy'ix'aty.” Taa ja Peedru pyudseemy jap, es jantsy jyuyu yaxu.

Jesús, Pilatu wyinduuy

27 ¹Ko oj xuyunñ, ta ja teedywyindsúnaty es ja israelítadyu myujja'aydyujkuty t'amujk tkajxmujktu es dyajti'igyadu es 'yoogut ja Jesús. ²Net tkutsuumdu es oj ttukkudákudu ja gobernador Ponsyu Pilatu.

Juudus 'yeeky

³Ko ja Juudus di'ibu naty tu tkuyaky ja Jesús, t'ijxy ko tu naty tkuyaky es 'yoogut ja Jesús, ta oj jyajotmay'o'knü. Ta tkoonumbijty ja i'px majkrü platu meñ tsajptugóty ma ja teedywyindsúnaty es ja mujja'aydyujkuty. ⁴Ta t'anmaay:

—Uj tats nbekytyúñ kots tu ngayaky es 'yoogut tu'ugu ja'ay di'ibu kyaj tii pyeky.

Per ja'ajuty 'yadsoojü:

—Esu taadu, ¿tits uudsuty ngwéntuty? ¡Mij taadu mbátup!

⁵Net ja Juudus tñaswujü ja meñ ma muj tsajptujkun, es ñajxnu es ñayyo'ktuuyü.

⁶Ja teedywyindsúnaty tkoonmujktu ja meñ, es ñayjyunnánudu:

—Kyaj mbaat nbujtákumu tyadu meñ ma ja limosnu ñipety, mut ko yu'u yaj'yajk ko tu'ugu ja'ay 'yoogut.

⁷Net ñabyujtákudu ti'igyü es tjuyandu tu'ugu nax di'ibu jya'a'ajtypy ja tu'ts pojtspu, es du'un tmudáttut ma dyajnaxtákuat

ja jabye'xyuty. ⁸Paaty txu'atyu tadu nax extu tyambaat ne'pyññáx. ⁹Es du'un yajkuyduuñ yu tyaadu di'ibu ja Diosu kyugajxpu Jeremius tu tkajxyu naty: “Es t'axájudu i'px majku platu meeñ, éxtum ja israelitu ja'ayuty tpujtákudu ja tsyoo, ¹⁰es mudu tadu meeñ tjuuydyu ja tu'ts pojtspu ñax, éxtum ja Nindsun'ajtúm xytyuknipejky.”

Jesús, Pilatu wyinduuy

¹¹Net Jesús oj yajmunejxy ma ja gobernadoor, di'ibu yajtuujy:

—¿Tii mijtsu du'un ja israelítudyu ryey?

Netu Jesús 'yadsooy:

—Du'unu du'un éxtum mij mjuna'añu.

¹²Es ko ja teedywyindsúnuty es ja mujja'aydyujkuty ñi'uunudu, Jesús kyaj 'yadsooy. ¹³Net ja Pilatu yajtuujy:

—¿Tii kyaj xymudoy tugekyu di'ibu yam mdukni'u'unudup mij?

¹⁴Es ja Jesús kyaj tyim'adsooy ni tuk aa. Es ja gobernadoor du'uñu oj wyu'umu es kyaj tñjawu wi'ix 'yakjuna'anut.

Jesús ñiduku es 'yoogut

¹⁵Es ma ja xuu ja gobernadoor jumajt jumajt tasmatsu tu'ugu tsimyja'ay di'ibu ja ja'ayuty tsojktup. ¹⁶Es ma tadu tiempu, japu naty 'yity tsimy tu'ugu muj pekyja'ay di'ibu xyu'ajtypy Barrabás. ¹⁷Es ko naty ja israelítuty tu ñaymyúkudu, ta ja Pilatu dyajtuuy:

—¿Di'ibu miits mdsojktup esuts nnasmátsut, yu Barrabás, o yu Jesús di'ibu xyu'ajtypy Kristu?

¹⁸Du'un jyunañ ja Pilatu mut ko ñija'abu naty ko ja teedywyindsúnuty tnaywyinnaxujáwudu ko Jesús may ja ja'ayuty pyanujxudu es paaty tu tyukkudúkudu.

¹⁹Ko naty ja Pilatu 'yak'u'uñu ma yajkutíky, yu ñudo'oxy oj ñigajxykyáxuty es 'yanu'umxuty:

—Katu mij ti xytyuktuku mudu tadu ja'ay di'ibu kyaj tii pyekey, mut ko tsu'uyuts nguma'ay jantsy axuk mut yu'ugyujxm.

²⁰Es ja teedywyindsúnuty es ja mujja'aydyujkuty oj ttukkupaktu ja ja'ayuty es jyuna'anut ko yajnasamátsut ja Barrabás es ja Jesús 'yoogut. ²¹Ja gobernadoor dyajtuuy jatugókyuty:

—¿Di'ibu nidu'uk mdsojktup esuts nnasmátsut?

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Yu Barrabás.

²²Net Pilatu dyajtuuy:

—¿Es tits ndúnup mudu tyadu Jesús di'ibu mij m'andijktup Kristu?

Es nidugekyu 'yadsoodu:

—¡Yajkruuzpát!

²³Net ja Pilatu t'anmaadyu:

—Pes, ¿tii du'un tu ttimtuundugóy?

Per ja'ajuty 'yaktim'yaxkaktu:

—¡Yajkruuzpát!

²⁴Ko ja Pilatü t'ijxy ko kyaj ja ja'ayuty tkupuktü es ni'igu ñaymyuk ñaydya'adsudu ja ja'ay, ta tñigajxu nuu es oj kyubujy mayjya'ay wyinduuy, es jyuna'añ:

—Ûj kyajts nduktuku ja 'yo'kunu tyadu ja'ay. Miidsadya taadu mbátudap.

²⁵Es nidugekyu ja ja'ayuty 'yadsoodu:

—j'udsuty es n'u'unk n'una'kuty pye'áttap madu tyadu 'yo'kun!

²⁶Net ja Pilatü tñasmajtsu ja Barrabás, ta tni'ana'amü esü Jesús yajwóput. Ta net tkuyajky es dyajkruuzpáttut.

²⁷Net ja gobernadooru syoldaaduty tmunujxtü ja Jesús ma ja palasyu es dyajnaymyujku nidugekyu ja soldaaduty ma Jesús. ²⁸Net tjaanudu ja wyit, es ttukpújtáktü tu'ugu witu tsu'unkpü éxtümü reyü wyit. ²⁹Ta txugajttü ja apyñ éxtüm tu'ugu koronü, es tpujtákudu kyubajkkujxm, es ttukkukajpudu tu'ugu tajk ma 'yaga'añgyu'u. Ta net twingoxtonaadyu, ttukxi'ktü es t'anmaadyu:

—j'Muj kujxm mij, israelítadyu ryey!

³⁰Nandu'un twindsuju'ktü, es ttukkukajptúttü ja tyajk es ttukkuwojpu'ktü. ³¹Ko ttukxiktaadyu, ta dyajjunajktü ja tsu'unk wit, es ttukpújtáktü ja kyü'am wit. Ta tmunujxnudu es dyajkruuzpata'andu.

Jesús kyruuzpéty

³²Ko naty tsooindu, ta ñaybyátudu mat tu'ugu ja'ay di'ibu kugajpn Sirene es txu'aty Simonk. Ta ttukkupújktü agwanü es dyajnujxüt ja Jesusu kyruuz.

³³Es du'un jyajtu ma tu'ugu lugaar txu'aty Gólgotu, di'ibu 'yandijpy Kalaveeru Lugaar. ³⁴Jam tjatuk'uugandu ja vinu taam'yo'oy madu tsajkadsuxknijy es kyaj muk tjáwut ja ayo'on. Es ko t'ukmajtsy ja Jesús, ta kyaj tim 'yiky.

³⁵Ko naty tü dyajkruuzpáttü, ta ja soldaaduty ttuundu ja rifu es dyajwa'xtü ak yu'ujuty ja Jesusu wyit. Du'un yajkuudyuun éxtüm jyunañ ja Diosu kyugajxpu: “Dyajwa'xtüts ja nwit ak yu'ujuty mat ko ttuundu ja rifu.” ³⁶Net ñaxwa'tstü jam es tkwentu'ata'andu. ³⁷Es kyubajky tpujtákudu tu'ugu letreeru di'ibu janaamp éxtümü du'un ja 'yu'unun: “Tyadu du'un ja Jesús, israelítadyu ryey.”

³⁸Nandu'un majtskü ma'tspaty dyajkruuzpajttü mat yu'u, tu'uk aga'añdsyoo es jatuk'uk anañdsyoo. ³⁹Ja ja'ayuty di'ibu najxtup jam, tnixi'ik ttukxi'iktü es ttuknugow ttuk'yujkówdü, es jyuna'andu:

⁴⁰—¿Tii kyaj mmijsuty di'ibu janaamp ko mjíttup ja muj tsajptujk es téguk xuu xykyójut jatugok? Mínuts n'ok'ixtu. Pün mijtsu du'un ja Diosu 'yU'unk, nayajnitso'ogudu mij kü'am es junak kruuzkujxy.

⁴¹Es nandu'un tyukxikudu ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktup es madu fariseeuty es ja mujja'aydyujkuty. Es ak yu'ujuty ñayjyuna'anudu:

⁴²—Tü dyajtse'eky ja wiinkpüty es kyaj mbaat ñayajtse'egyuty kü'am. ¿Tii kyaj yu'ujuty ja israelítadyu ryey? Wa'an tjunaky kruuzkujxy es nmubujkam yu'u. ⁴³¿Tii kyaj tü jyuna'añ ko yu'u Dios 'yU'unk'átyuty? Ko

tya'y'ajtanaty ko Dios yu'u tsyékyuty, iwa'anu net ja Dios dyajtse'egyuty jam kruuzkujxm!

⁴⁴Extu ja ma'tspaty di'ibu naty jam mat yu'u kruuzkujxy, twingajx tjujpkajxtu ja Jesús nandu'un.

Jesús 'yeeky

⁴⁵Net tugekyu ja naxwíñudu kyoodsudyaay kijkyxyuu extu tuguk yaxp xuuñum. ⁴⁶Es nan ma tadu oorü Jesús kyajxy jantsy muk:

—Elii, Elii, ¿lamu sabaktanü?

Di'ibu ayuk wimbudsuum: “Dios miü, Dios miü, ¿ti kots mij tu xymyastu'uty?”

⁴⁷Nidu'uguty di'ibu naty jam, tmudoodu es ñajjyunánudu:

—Yu'u tyaadu yáxup ja Eliiü, ja Diosu kyugajxpu.

⁴⁸Netya nidu'uguty oj ñejxy puye'együ es oj dyajtsooñ tu'uk di'ibu yuunkpünaanu. Ta dyajxe'ky mudu vinu xun, es ttukjujptü tu'ugu kepy, es tmüwingooñ ja Jesús es tmuugat. ⁴⁹Per ja wiinkpüty jyunandu:

—¡Mastu'ut! Min n'ok'ijxum pün nimiinup ja Eliiü es yajtso'ogudut.

⁵⁰Ta jatugok ja Jesús oj kyajxy jantsy muk. Ta oj 'yo'knu. ⁵¹Netya ja aduy di'ibu jap muj tsajptugóty kyu'tswa'xy kubajky extu ux'ambaat, ja naxwíñudu pyümüimy, ja ju'u kaats oj 'ya'ajudya'ay, ⁵²es 'yawatsy ja o'kpu jut, es jyikyryujktu mayu Diosu jya'ay di'ibu tu 'yooktu. ⁵³Es ko naty tu jyikyryujknu ja Jesús, net ñujxtu Jerusalén ma mayjya'ay 'yijxudu.

⁵⁴Ja soldaadu windsün esu syoldaaduty di'ibu naty muut tkwentu'attu Jesús, ko t'ijxtu ja muk ujx es tugekyu di'ibu naty tuun jajtup, net jyantsy'ukudu es ñajjyunánudu:

—¡Tya'ajtandumu naty ko tyaadu yu'ujaty ja Diosu 'yU'unk!

⁵⁵Jamu naty mayu toxytyujkuty myuj'ixtu jagam di'ibu naty Jesús tu tranujxtu Galileu es tu tpuđukudu naty. ⁵⁶Ma yu'udyu naty ja Mariiü Magdalenu, ja Mariiü di'ibu tyaak'ajtup ja Santya'agu esu Josee, es ja Zebedeeu ñado'oxy di'ibu Santya'agu esu Fwank tyaak'ajtup.

Jesús ñaxtuku

⁵⁷Ko ja xuu tsyi'idánnu, ta myiiñ tu'ugu mukja'ay di'ibu xyu'ajitypy Josee, Arimateeü kyugajpnuty, di'ibu naty tu tpanejxy ja Jesús. ⁵⁸Yu'u oj tninejxy ja Pilatu es t'amdooy ja ñini'xu Jesús. Ta Pilatu tni'ana'amü es yajmo'oyut. ⁵⁹Ja Josee t'axaju ja ñini'xu Jesús. Ta t'abijty mat tu'ugu wa'atspu saabunu, ⁶⁰es tpujtáky ma kyu'am o'kpu jut di'ibu naty yu'u tu dyajtsajtsjuty dyajpa'ajutyuty tsawiiñ. Ta oj t'agu'uy mat tu'ugu mujpu tsaa. Ta oj ñujxnu. ⁶¹Jamu naty ja Mariiü Magdalenu esu wiinkpu Mariiü twin'u'uñudu ja jut.

Soldaaduty di'ibu kywentu'ajttup ja o'kpu jut

⁶²Jakumbom ma ja saabudu xuu, ja teedywyindsünaty esu fariseeuty oj tmugajxtu ja Pilatu, ⁶³es t'anmaaydyu:

—Windsün, yu'uts njamyajtstup ko tadu andakpu jyunáñ ma naty 'yakjiky'átyñam, ko ma tyugukxubety jyikyryúkut ma naty tu 'yeeky.

⁶⁴Paaty tunu may'ajtun, kaxtu msoldaaduty es nuix tkwentu'atyu tadu jut aa extu ko tyugukxabátatnum, kudiibu nuix ja 'yuxpukpudy jyuududu koots, es óknun t'anuumudut ja ja'ayuty: "Tu jyikyppyeky ma tu 'yeeky." Ko du'un jyátut, ni'iga naty 'yaxuuguty es kudiinum ma naty kyakruuzpétyñun.

⁶⁵Pilatu jyanáñ:

—Jótun. Munujxtu ja soldaaduty es yajxon xytyukkwentu'áttut ja jut aa éxtun kyaj mbaat pun tyuku.

⁶⁶Ta tmunujxtu ja soldaaduty es tpujtaakaydyu yajxon ja tsaa di'ibu aguu'ajtypy ja jut, es tsaadydyu mut ja syeyu, es ja soldaaduty oj wu'umdu kwentu'ajtpu.

Jesús jyikyppyeky

28 ¹Ko ja saabudu xuu najxy, xuuñubunu naty ma ja domingu xuu, nejxy ja Mariiu Magdalenu es ja wiinkpu Mariiu ma ja Jesús oj ñaxtuku. ²Es ti'in myiñ tu'ugu muk ujx, ja'a ko tu'ugu Nindsun'ajtam Diosu 'yánklusu naty kudakp tsajpótm, es jyajty ma ja jut aa. Ta dyajjugéky ja tsaa di'ibu naty 'yagu'uy'ajtypy ja jut, es jam ñaxwe'tsy. ³Esu wyiin jyujp tye'xy éxtumu jadsuk, esu wyit poop éxtumu tsajp'e'pyky. ⁴Ko ja soldaaduty t'ijxtu, tsayuu'dy mut ja tsu'ugu es wu'umdu éxtumu o'kpaty. ⁵Net ja anklus t'anmaadydyu ja toxytyujkuty:

—Katu mdsu'ugudu. Uj nnija'abuts ko xy'uxta'aydyu Jesús di'ibu tu dyajkruuzpáttu. ⁶Kyaj ñakyyaaty, pes tu jyikyppyeky, du'un éxtumu naty tu tngajxy. Min xy'ixtu ja lugaar ma naty 'yity. ⁷Nujxtu pojan, anuumudu yu 'yuxpukpudy ko di'ibu tu 'yeeky tu jyikyppyeky, es nuixp Galileeu jawyiin maanum miits mganujxtu. Jap xy'ixtat. Tyaadu du'un di'ibu naty miits n'anuumuyándup.

⁸Net ja toxytyujkuty pojan tso'ondu ma ja jut aa, jyantsyxyondaktu es tsyu'ugudu nandu'un, es oj puye'egy t'awánudu ja uxpujkrudy.

⁹Nujxtubu naty, ta tu'ay pyátudu ja Jesús, es kyajxpo'xudu. Ta ja'ajuty tmawingoodu ja Jesús. Ta t'awdajttu es tmunaandu ma tyeky. ¹⁰Ta 'yanmaayudu:

—Katu mdsu'ugudu. Nuix anuumudu nmugu'uktujkuts ko jap ñujxtut Galileeu, es jáputx xypyaattut.

Di'ibu soldaaduty myadyaktu

¹¹Ko naty ja toxytyujk ñujxtu, naaguty ja soldaadu oj ñujxtu Jerusalén kajpnóty es oj ttukmumadya'aktu ja teedywyindsúnaty tugekyu di'ibu tu tyuñ tu jyátyuty. ¹²Tyadu teedywyindsúnaty oj ñujxtu ma ja mujja'aydyujkuty es ñayyajti'igyudu. Net tmeenmyoodydyu ja soldaaduty, ¹³es t'anmaadydyu:

—Miits mjuna'andut ko koots ma naty miits mma'adu, ja 'yuxpukpudyu Jesús oj tu tjuuttu ja ñini'xu Jesús. ¹⁴Es pun ja Pilatu ñija'abu tyaadu, uudsuty muut naygyajxudut kudiibu ti mjátudut.

¹⁵Ta ja soldaadu t'axájudu ja meen es du'un oj tmadyakwa'xtu éxtumu naty tu ya'anuumudu. Es du'un tmadya'aktu ja israelítuty extu tyambaat.

Di'ibu Jesús tyuknipejkyu ja 'yuxpukpudy

¹⁶Ja nimajk tu'ukpu uxpujkrudy oj ñujxtu Galileeu ma ja kopk éxtumu naty ja Jesús tu 'yanu'umxudu. ¹⁷Es ko t'ijxtu ja Jesús, ta t'awdajttu,

oy naaguty 'yamajtsk jyotmajtskudu. ¹⁸Net ja Jesús tmawingooñ ja 'yuxpajkruty es t'anmaaydyu:

—Ujts tu xymyo'oy ja Dios tugekyu kutujkun, du'un jam tsajpótm es du'un ya naxwiiñ. ¹⁹Paaty najx ya'uxpaktu ja'ayuty ma tugekyu naxwíñudu esats uj nja'ay'áttut. Yajnbáttu xyuugyujxmu Dios Teety, es uj, ja 'yU'unk, es ja Espíritu Santu, ²⁰es tukni'ixudu es tkuydyúnut tugekyu di'ibats uj miits tu nduk'ana'amdu, es mnijáwudup ko du'uñumts uj n'ity mut miidsuty extu ko jya'tut ja tiempu ma naxwíñudu tyugoya'añ.

Oybyu Ayuk Di'ibu Markus Jyaay

Fwank Yajnuabajtrpu tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk ma muj it

1 ¹Du'un tsyondaky ja oybyu ayuk mut yu'ugyujxmu Jesukristu, ja Diosu 'yU'unk, ²éxtam kuxja'ay 'yity ma ja Isaiiu ñeky, Diosu kyugajxpu. Du'unu Dios t'anmaay ja 'yU'unk:

Ngejxyruats jawyiin ja n'ayuk kajxwa'xruts es mya'awátsxudat yu mnu'u mdu'u.

³Es 'yajakjunañ ja Diosu kyugajxpu:

“Ma muj iten, jam yajmudówut muk kyajxy:

Nayjyujp'ixudu mut ko taa du'un myiñ ja Nindsun'ajtum.”

⁴Es ja Fwank yajnuabejty ma ja muj it es t'anuumudu ja ja'ayaty es jyodumbittut, tmastu'uttut ja pyeky es ñubátut. Du'un ttúndut ja'agyujxm esu Dios mya'xudat ja pyojpu. ⁵Es majatyu Judeeu ñaxwíñudu es ma Jerusalén kajpn tnimiindu ja Fwank es tmudoo'íttu. Es ko tmayatstu ja pyojpu, net ja Fwank yajnuabátudu ma ja Jordán mujnuu.

⁶Ja Fwangu wyit kyojyaty mudu kameyu jumk es twuun'áty ja po'o, es yu'u ijty jye'xyru ja mu'u esu tsimba'ak, ⁷es tkajxwa'xy ma ja ja'ayaty es t'anuumudu:

—Oknum myina'añ tu'ugu di'ibu ni'igu tmudaty ja muk'ajtun kadiinam uj. Kyajts uj xyñitaku, ni je'eyu yu kyu'uk nga'agájudat éxtumxyrups uj n'ítyats tyuumbun. ⁸Uj nyajnuabajttupts miits mut ja nuu, per ja'a myajnuabátudap mut ja Espírítu Santu.

Jesús ñubety

⁹Ko waanu 'yity, ta ja Jesús tsoyo'ón ma ja Nazaret kajpn di'ibu ijtp Galileeu. Ta tnimiñ ja Fwank ma ja Jordán mujnuu, es net dyajnuabejty ja Jesús. ¹⁰Es ko naty pyudsemy nujotm, net ja Jesús t'ijxy ko ja tsajp 'yawatsy es ja Espírítu Santu jyunajky ma yu'u éxtam tu'ugu paku'unk. ¹¹Es yajmudóy tu'ugu kajxy tsajpótm jyuna'añ:

—Mijtsu du'un n'U'unk'ajtyru di'ibats njantsytsyejpy, es óyats njotkujk'áty mut mij.

Majku'ugópk tjatúñ wi'ixu Jesús pyekytyúnut

¹²Net ja Espírítu Santu yajnujxu ja Jesús ma tu'ugu muj it. ¹³Jap 'yijty justyikxyxu ma yu ujts juyujk, es ja majku'ugópk Satanás tja'ijxy esu Jesús pyekytyúnut. Es ñimiinudu Diosu 'yánklusuty es myuduunudu.

Jesús tkajxwa'xtso'oñ ja Diosu 'yayuk

¹⁴Es ko Fwank yajtsiimy, net ja Jesús ñejxy Galileeu ñaaxóty es jap tkajxwa'xy ja oybyu ayuk. ¹⁵Net ja Jesús t'anuumudu ja ja'ayuty:

—Tu jya'ty ja tiempu es wingoombu du'un ja Diosu kyutujkun. Yajtugátstu ja mjot mwinma'añ es mubaktu ja oybyu ayuk.

Jesús twoy nimajtaxku ajkxmajtsputy

¹⁶Mejyñbyu'aayn naty ja Jesús jyudity jam Galileeu ko t'ijxy ja Simonk es ja myuga'ax Andrés. Yu'u naty tyuunk'ajttap ja ajkxmajtsk, es tkujubípuđu naty ja 'yajkxmajtsn najoty. ¹⁷Es 'yanmaayudu ja Jesús:

—Pamiinguts, es ujts miits n'uxpukpu'áttap es nmo'oydyut jat'u'ugu tuunk. Tyamyu xyajtsonda'aktut es xy'uxta'aydyut mayu ja'ay esuts nandu'un yu'ujuty n'uxpukpu'áttut.

¹⁸Netyu tnikaktu ja 'yajkxmajtsn es oj tpanujxtu ja Jesús.

¹⁹Es ko ja Jesús waanu 'yaknas'yo'oyu, net t'ijxy ja Santya'agu esu Fwank, Zebedeu myaanguty, di'ibu naty ma tu'ugu barku ya'o'oyudup ja 'yajkxmajtsn. ²⁰Ta ja Jesús dyáxudu, es ja'ajuty tnikaktu ja tyeety ma ja barku mut ja tyuumbuty. Ta oj ñujxtu mut ja Jesús.

Jesús dyajpudsémy ja ka'oybyu ma tu'ugu ja'ay

²¹Ta jyajttu ma ja Kafarnaúm kajpn. Ma ja saabudu xuu Jesús tyujku ma ja tsajptujk es tyujku ya'uxpukpu. ²²Du'uñu ja ja'ayuty wyu'umudyaaydyu mudu di'ibu kyajxypy, mut ko du'unu naty ya'uxpeky éxtam tu'uk di'ibu myudajtypy ja kutujkun es kyaj éxtam ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukpu. ²³Ma ja tsajptujk japu naty tu'ugu ja'ay di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu. Ta yaxkeky:

²⁴—¿Ti mdunaampy mut uj, Jesús nazarenu? ¿Tii mmiimp xyajkutugoya'añudsu? Uj n'uxkajpyuts mij ko mwa'atsja'ayuty di'ibu Dios wyandak tkaxa'añ.

²⁵Net ja Jesús t'ooy ja ka'oybyu, es t'anmaay mudu kyutujkun:

—¡Amoñu es mastu'udu tyadu ja'ay!

²⁶Es ja ka'oybyu twijtsxijty ja ja'ay, es ja ja'ay jyantsyyaxy amajaa, ta tyukpudsuumu ja ka'oybyu. ²⁷Nidugekyu du'uñu wyu'umudyaaydyu ja ja'ayuty, es ñayajtuujadu ak yu'ujuty:

—¿Tii dunu tyaadu? ¡Tyadu ja'ay myudajtypy ja kutujkun es t'ana'amut extu yu ka'oybyu, es mumudoojup!

²⁸Es pojun yajmadyaagudijty ma ja Galileeu naxwíñudu éxtam ja Jesús tuñ ja muj'ajtun es ya'uxpeky.

Jesús dya'aguda'aky ja Peedru myu't toxytyujk

²⁹Ko pyudsuumdu ma ja tsajptujk, net ja Jesús mudu Santya'agu esu Fwank oj ñujxtu ma ja tyujku Simonk esu Andrés. ³⁰Esu Simongu myu't toxytyujk ja'a naty mabajngujxy ko'knaapy mudu juumba'am. Ta t'anmaaydyu ja Jesús ko pyékyuty. ³¹Ta ja Jesús tmawingooñ, es tmajtsu ja ky'u es dyajpude'ky. Ta netyu ñajxnu ja juumba'am, es ja toxytyujk yajkaay ya'úkudu.

Jesús dya'aguda'aky may ja puma'ayuty

³²Ko oj tsiy'tnu ja xuu, ta oj dyajmíndu ma Jesús nidugekyu ja puma'ayuty es di'ibu myudajttap ja ka'óbyuty, ³³es tugekyu ja kugajpnuty myiindu tujk agu'um ma naty ja Jesús. ³⁴Jesús ya'agudak may ja di'ibu myudajttap kanak nax ja pa'am es yajpudsuum ja ka'óbyuty. Es ja'a ko ja ka'óbyuty nija'adup púnu dun ja'a, paaty ja Jesús dyajkutijky es kyaj kyajxtat.

Jesús ja Diosu 'yayuk tkajxwa'xy Galileeu

³⁵Móñum, maanum naty wyingoodsuty, ja Jesús pyude'ky es oj ñejxy adukutuuy kajxtákrú. ³⁶Simonk esu jyamyuduty oj 'yuxta'ayudu. ³⁷Ko tpattá, ta t'anmaaydyu:

—Ni'amuku ja'ayuty m'uxta'ayudu.

³⁸Es 'yadsoojudu ja Jesús:

—Jo'om wiink tsoo nawingón es ngajxwa'xudats ja ayuk jam, mut ko mudu tyaadudsu du'un tu nmiñ.

³⁹Es du'unu Jesús jyudijty ma tugekyu Galileeu ñax es tkajxwa'xy ja nitsokun majatyu tsajptujk es dyajpudsémy ja ka'óbyuty.

Jesús dya'aguda'aky ja ja'ay di'ibu myudajtypy ja lepru pa'am

⁴⁰Ma tu'ugu xuu myiñ ma ja Jesús tu'ugu ja'ay di'ibu myudajtypy ja lepru pa'am. Ta ñaygyoxtonaaydyáku wyinduuy es t'anmaay:

—Uj nnija'abuts ko mij mbaadats xya'aguda'aky pun mdsejpy.

⁴¹Es ja Jesús pya'ayooju es tku'unitooñ es t'anmaay:

—Ndsejpyuts es m'aguda'agut.

⁴²Ko du'un t'anmaaydyaay, netyu ñiwatsu ja pya'am es 'yagudaky. ⁴³Ta ja Jesús t'anmaay es ñejxut, es tjantsytyuknipejky es t'anmaay du'un:

⁴⁴—Ix jaygyuku. Katu xytyukmumadya'aky ni pán. Nujx winguwa'agu ja teety, es yak ja mwindsu'kun éxtum Moisés dyajngutujku, es du'un nidugekyu ja'ayuty tnijáwudut ko tu m'aguda'aky.

⁴⁵Per ja ja'ay oj ñejxy es tmadyakwa'xy tugekyu otyim maaty di'ibu naty tu jyátyuty. Paaty ja Jesús kyaj mbaat 'yoktjukun ixnide'xy majatyu kajpn, jaayu 'yakjudity ma kyajpu ja'ay tsyuunudu. Es otyim maaty ja ja'ayuty tsoondú es tninajxta ja Jesús.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu xux ja'ay

2 ¹Oknum jyumbijty ja Jesús ma ja Kafarnaúm kajpn. Es ko yajnija'aju ko tapu naty tu tyujkja'ty, ²ta pojun ja ja'ayuty ñaymyujkudu, es ni je'eyu kyanakyñibatu ma ja tujk aa. Es yu'u tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk. ³Net tmamiindu ma ja Jesús tu'ugu ja'ay di'ibu naty xux, nimajtáxk tku'uydyu. ⁴Es kom kyaj mbaat jya'ty extu Jesús wyindum, mut ko jyantsymyayja'ayuty, ta dyajjugáktu waanu ja tujkni'x. Es ma dya'awatstá, jap tku'uyñajxtu ja puma'ay mut tu'ugu mabajnu'unk. ⁵Ko ja Jesús t'ijxy éxtum ja myubujkunuty, ta t'anmaay ja puma'ay:

—Yu mbojpu yajma'xp.

⁶Es naaguty ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktap di'ibu naty jap uñaadyur, ja'a winmaadyu: ⁷“¿Ti ko tyadu ja'ay du'un kyajxy? Myudugeebyu du'un ja Dios, mut ko ni pán mbaat tkame'xy ja pojpa, yu'ayu du'unu Dios.”

⁸Nija'abu naty ja Jesús di'ibu wyinmaadyur. Ta t'anmaadyu:

—¿Ti ko xymudattu axuagu winma'añuty? ⁹Kyaj ñimújaaty njuna'anum: “Yu mbojpa yajma'xp”, mut ko kyaj ya'ixy pan t'ay'ajtun. ¿Tii kyaj dyu'unuty? Es mjuna'andap miidsuty ko ni pán tka'anuumat ya tyadu xux: “Pudu'uk, yajmúk ja mmabajn es nájx”, ¹⁰mut ko mbaat ya'ixy ko kyaj tmudaty ni ti muk'ajtun. ¿Tii kyaj dyu'unuty? Pes oy. Min n'oktuk'ixtu ko uj, ja Naxwínadu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, situy nmudajtypyuts ja muk'ajtun ya naxwiñ es nma'xuduts ja pojpa.

Net t'anmaay ja xux:

¹¹—Mij n'anmaapy, pdu'uk, yajmúk ja mmabajn es nájx ma mdujk.

¹²Net ja puma'ay pyude'ky, es dyajmijky ja myabajn, es tsoyo'ñ jam iixnide'xy. Es mada tyadu du'ñu wyu'umadyaadyu es t'awdajttu ja Dios, es jyunandu:

—Ni na'anumu du'un nga'ijxum éxtumu tyadu.

Jesús twoy ja Matewu

¹³Oknum ja Jesús oj ñejxy jatugok ma ja mejyñbya'a, es mayu ja'ayuty myuwingoonadu, es dya'uxpújktu.

¹⁴Najxpu naty ja Jesús tu'ay ko t'ijxy ja Leví, Alfeeu myaank, 'yu'uñu ma yajkugubéty. Ta t'anmaay:

—Pamiinguts es n'uxpújkrá'tut.

Net ja Leví wya'tse'ky. Ta t'padso'ñ.

¹⁵Mugaabyu naty ja Jesús ma Leví tyujk, es mayu yajkugubajtputy esu wiingátypyu di'ibu 'yandijtap pojpa ja'ayuty, nan jam 'yu'uñudu nandu'un ti'igyu ma meesu ma Jesús es ja 'yuxpújkruty, mut ko mayu naty ja ja'ayuty di'ibu panxudap. ¹⁶Es ja fariseeuty di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktap, ko t'ijxtu ja Jesús kyay mada tadu ja'ayuty, ta t'anmaadyu ja uxpújkruty:

—¿Wi'ixu du'un ko yu mwindsún kyay 'yiiky mada yajkugubajtputy es mada pojpa ja'ayuty?

¹⁷Ko Jesús tmudooyu tyadu, ta t'anmaadyu:

—Yu oy mukpu ja'ay kyaj ttseky ja kudsooy, yu'u du'un di'ibu pújkudap. Kyajts tu nmiñ esuts nwowa'ñ ja di'ibu jiky'ajttap t'ay'ajtun maut es jyodumbíttut, yu'u dan je'eyu pojpa ja'ayuty.

Jesús dyajtáwdu ti ko kya'ayuty

¹⁸Tugok ko naty ja Fwank Yajnubajtpu 'yuxpújkruty es nandu'unu fariseedyu 'yuxpújkruty 'yayu'attu, ta myiindu naagudyu ja'ayuty ma Jesús, es dyajtuadu:

—¿Ti ko kyaj 'yayu'attu miju m'uxpújkruty éxtum 'yayu'attu yu fariseeuty esu Fwangu 'yuxpújkruty?

¹⁹Jesús 'yadsojuda:

—¿Tii mbaat 'yayu'aty di'ibu tu yajwówdu ma ja ja'ay pyekey, ma 'yak'ity mada pújkrp yedyujk? Pan jam ja pújkrp yedyujk, kyaj mbaat 'yayu'aty.

²⁰Per mínup ja timpu ma ja pujkpu yedyujk yajtukpuwijtstu'udut, taanum situy 'yayu'áttut.

²¹Ni pán tka"axuyu tuk wit mut tuk pedazu jemywyit, mut ko ja abajtsunu jembyu nuumúkup es kyudsap ja tuk wit. Ta wuy'umut ni'igu muj ja kyuntsy'át. ²²Es ni yu jembyu vinu kyaya"adamu ma ja tukpu nuu'abutsunbyo'o, mut ko ja jembyu vinu mugsudsap ma ja nuu'abutsunbyo'o, es du'un tyugóyut ja vinu es ja nuu'abutsunbyo'o. Paaty yajpujta'aky yu vinu jembyu ma yu jembyu nuu'abutsunbyo'o.

Jesusu 'yuxpujkputy tkutujtu ja triigu saabudu xuu

²³Tugok ma ja saabudu xuu najxtubu naty ja Jesús mudu 'yuxpujkputy triigu kamoty, ta ja 'yuxpujkputy tkutujtu ja triigu ko jap naxtu. ²⁴Net ja fariseeuty t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ok adsow, ¿ti ko yu m'uxpujkputy ttundu di'ibu kyaj nigutíkyuty yajtúnut saabudu xuu?

²⁵Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿Tii ni na'anum miits xykya'uxpaktu di'ibu tyuun ja Davit ko tugok mut ja jyamyudaty oj tyugoy'ajtxudu es oj yu'oogudu? ²⁶Tyuku ja Davit ma ja Diosu tyujk ma naty ja Abyatar 'yity teedywyindsungóp. Ta ja Davit tkaay ja kuni'xyru tsajkaaky, di'ibu naty je'eyu nigutiky tkádyut ja teedyuty, es tmooy nandu'un ja jyamyudaty.

²⁷Ja saabudu xuu yajpujtáky es ja ja'ayuty ttuk'oy'áttut, es kyaj ja ja'ayuty tyuk'oy'átudut ja saabudu xuu. ²⁸Paaty jaygyúkudu ko uj, ja Naxwínudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmudajtypyuts nandu'un ja kutujkun ma yu saabudu xuu.

Yedyujk di'ibu myudajtypy ja kyu'u tuk adu'um tu'uts

3 ¹Jesús tyujku jatugok ma ja tsajptujk, es japu naty tu'ugu ja'ay di'ibu tu'udsu naty ja kyu'u tuk adu'um. ²Es naagudyu fariseeuty t'ix ttundu ja Jesús pun 'yok'ya"agudakypy ja puma'ay ma ja saabudu xuu, es du'un tmudáttut wi'ix t'okni'uunudut. ³Net ja Jesús t'anmaay ja ja'ay di'ibu naty myudajtypy ja kyu'u tu'uts:

—Pudu'uk. Tanu yaa kujk'aay.

⁴Net ja Jesús dyajtuy ja fariseeuty:

—¿Ti mbaat ndu'unum ma ja saabudu xuu, ja oybyu o axuukpu? ¿Nyajtsókum o nya'o'kumu?

Es ja'ajuty kyaj 'yadsoodu. ⁵Net ja Jesús twin'ijxtu ja'ajuty mudu aku, es jyotmay'e'ky ko kyaj tra'ayowdu ja kupuma'ay. Ta t'anmaay ja ja'ay:

—Yajtúw ja mgu'u.

Ja ja'ay dyajtuy ja kyu'u, es ta 'yakudaky.

⁶Net pyudsuumdu ja fariseeuty es tkajxmúktu mut ja Erodusu jya'ayuty wi'ix 'yoogut ja Jesús.

Jesús ya'uxpeky mejyñbyu'aay

⁷Es ja Jesús oj ñejxy mut ja 'yuxpujkputy mejyñbyu'aay, es pyanuxudu mayu Galileu ja'ayuty. ⁸Es nandu'un mayja'ay tnimiindu ja Jesús mut ko

tmūdowdu ja māj'ajtunaty di'ibu tyiimpy. Ja di'ibu tso'ondap Jerusalén es wiink tsoo mā Judeeu, mā Idumeeu ñax, Jordán mājnūu ninaxy, mā Tiru ñax esu Sidón ñax. ⁹Jesús ttuknipejky ja 'yuxprijkputy es ya''awijxudat tu'ugu barku awiink mā mbaat tyuku kudiibu ja ja'ayuty 'yadijmúkudat. ¹⁰Mut ko mayu naty ja ja'ayuty tu dya''aguda'aky, jyantsy'adijmujktap es tmūwingoonda es tpaada'andu oyjye'eyu ja wyitu Jesús, es mut yu'uyu 'yaguda'aktat. ¹¹Es ko di'ibu naty myudajttap ja ka'óbyuty t'ijxtu ja Jesús, ta ñaygyoxtnaaydyákudu Jesús wyindum es jyuna'andu muk:

—iMijtsu du'un ja Diosu 'yU'unk!

¹²Es ja Jesús muk t'ane'emy ja ka'óbyuty kudiibu jyuna'andut púnū dun yu'u ja Jesús.

Jesús twin'ixy nimajmajtsk ja 'yapóstulaty

¹³Oknum ja Jesús pyatujku mā tu'ugu kopk, es jam dyaxu di'ibu yu'u tsoyk. Es ñimiinudu. ¹⁴Es ttuknipejky nimajmajtsk yu'ujuty es 'yapóstula'áttuty, es 'yíttut mut yu'u es tkaxa'añ ayuk kajxwa'xpu, ¹⁵es tmooy ja kutujkun es dya''aguda'agut ja puma'ayuty es dyajpudsúmut ja ka'óbyuty. ¹⁶Tyaadu du'un ja nimajmajtskpu: Simonk di'ibu yajpajták ja xuu Peedru, ¹⁷Santya'agu es ja myuga'ax Fwank, Zebedeu myaanguty, di'ibu xumooy Boanerjes (di'ibu 'yandijpy ko muk kyajxtu, éxtumū anaa), ¹⁸Andrés, Felipu, Bartolomee, Matewu, Tomás, Santya'agu, ja Alfeeu myaank, Tadeeu, Simonk ja kananeu ja'ay, ¹⁹esu Juudus Iskaryotu di'ibu ok kyuyajk ja Jesús.

Jesús yajnigajxy ko dyajtún ja mājku'ugópku kyutujkun

²⁰Oknum jyumbijty mā ja tyujk mut ja 'yuxprijkputy, es jatugok ñaymyujkudu ja ja'ayuty, es ni tka'okmudajnu ja tiempu es kyádyut. ²¹Ko ja Jesusu myugu'uguty tñija'adu, ta tñimiindu es dyajnjxánda, es ñayjyuna'anudu:

—Tuu da yu'u lyoku.

²²Nandu'un ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxprijktap tso'onda Jerusalén, es ñayjyuna'anudu:

—Tyadu ja'ay myudajtypy ja mājku'ugópk Belzebuu, paaty dyajpudsémy ja ka'óbyuty.

²³Net ja Jesús dyaxu ja ja'ayuty, es t'anmaaydu:

—Mindu es ndukmumadya'aktat tu'ugu ixpajtun. iNi wi'ix tsoo mbaat ja mājku'ugópk Satanás tkayajpudsémy ja myuga'oybyu! ²⁴Pes pun tu'ugu kutujkun naywya'xap es tsiptundu tuk peky mut ja wiinkputy, tadu kutujkun kyaj mbaat jyeky. ²⁵Nandu'un pun tsiptuundap ak tukka'axuty, kyaj mbaat ñakytuunmúktu. ²⁶Es du'un nandu'un, punu mājku'ugópk nayñibudu'kup mudu myuga'óbyuty, kyaj mbaat ja mājku'ugópk kyutujkun jyeky.

²⁷Ni pán mbaat kyatuku amaja mā tu'ugu kumajaabu ja'ayu tyujk es tjuudat di'ibu jap pun kyaj jawyiin t'awuunmíky. Per pun tu t'awuunmíky, net mbaat tjuuty. ²⁸N'anmaayduypts miidsaty ja t'ajjtun. Yu Dios mbaat tme'xy nidugékyudyu ja'ayudyu pyojpu es mā tmū'udugoy tmugajxtugóy

ja Dios; ²⁹per di'ibu myu'udugeepy myugajxtugeepy ja Espíritu Santu, kyaj mbaat ni na'a yajme'xy, myu'ijttáwubu du'an ja pyojpu winu xuu winu tiempu.

³⁰Du'annu Jesús jyunán mut ko japu naty naaguty di'ibu junaamp ko Jesús ttuñ ja muj'ajtun mudu ka'oybyu myuk'ajtun, kyaj jyunandu ko Jesús du'an ttuñ mudu myuk'ajtanu Espíritu Santu.

Jesusa tyaak esu myuga'axuty

³¹Net jyajttu ja tyaak es ja myuga'axuty. Ta wu'u'umdu japyu tujaj'p.

³²Di'ibu naty uñaaydyur Jesús myuwingón, ja'a 'yanmaaydyu ja Jesús: —Yu mdaak esu mmuga'axuty tyap tujaj'p, es yu'u mmugajxánudur.

³³Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿Pándsü du'an nmuga'ax'ajtypy es pándsü du'an ndaak'ajtypy?

³⁴Net twin'ijxy di'ibu naty wingón win'uñaaydur, es jyunán:

—Tyaadudsü du'an éxtam ja ndaaguts es éxtam ja nmuga'axudyats.

³⁵Mut ko oytyim pánaty di'ibu tyiimpy di'ibu tseyjpy ja Dios, yu'udsü du'an éxtam ja nmuga'axuts yedyujk toxytyujkuty es éxtamdsu ndaagan.

Triiguwujpu éxtamu ijxpajtun

4 ¹Jatugok tyujku ya'uxpejku Jesús mejyñbyu'aay, es ñaymyujku mayu ja'ay ma naty yu'u. Paaty tyujku ma tu'ugu barku di'ibu naty jap mejyñ agu'p, es jap ñaxwe'tsy, es ja ja'ayuty 'yittu pu'ujótm. ²Net dya'uxpejky kanak peky mudu 'yijxpajtun. Es ma ya'uxpeky, du'an jyunán:

³—Mudowdu tyaadu: Tu'ugu ja'ay oj ñejxy triiguwujpu. ⁴Ko naty jam wuyjy, tuk peky ja tuamt kya'ay tu'aay, es myiindu ja joon jayujkuty, ta tpiidu. ⁵Jatuk peky kya'ay tsaade'ekykyujxm ma kyaj nugoo yu nax. Ta ja tuamt myujxy pojun mut ko ja nax kyaj kyúkuty. ⁶Es ko 'yaandáky ja xuu, ta tsaayy ja xu'án. Es kom kyaj tmudaty ja 'yaats kuk, ta tyutsy. ⁷Es jatuk peky kya'ay ma apyñ myuxy. Ta ja apyñ yooñ es ja'a yajji'xtaayy, es du'an ja tuamt kyaj wyinduuy. ⁸Es jatuk peky kya'ay ma ja oyñax, ta yooñ pyejty ja tuamt es wyinduuy; naaguty dyajky i'px majk ja triigu tu'ugátypyu ja tuamt, naaguty tugu'px es naaguty mugu'px. ⁹Di'ibu mudoodur, wa'an tjaygyúkudu.

Ti ko ja Jesús ya'uxpeky mudu ijxpajtun

¹⁰Oknum ko Jesús oj wye'emy naydu'uuk, naaguty di'ibu naty tu mudowdu ñimiinudu mut ja nimajmajtskpu 'yuxpejkruty, es yajtuujudu ko ti dan 'yandijpy ma tadu ijxpajtun. ¹¹Ta 'yanmaayudu:

—Miidsuty, Diosu du'an mduknija'adur wi'ix yu'u yajkutíky, di'ibu kyaj jajnijáwu ijty; es di'ibats kyaj xypyanejxy, nduk'uxpejkyryats mudu ijxpajtun, ¹²mut ko oy tjamudoodu di'ibats nmadyakypy es tja'ijxtu di'ibats ndiimpy, kyaj tjaygyúkudat, es kyaj jyodambíttat, es ja Dios pyojpuma'xudat.

Jesús tkajxte'xy ja triiguwujpu éxtamu ijxpajtun

¹³¿Tii kyaj xyjaygyúkudu miidsu tadu ijxpajtun? ¿Es wi'ix mbaat xyjaygyúkudu ja wiinkpudyu ijxpajtun? ¹⁴Ja di'ibu wyijpy ja tuamt, du'an

éxtum ja Diosu 'yayuk kajxwá'xpñ. ¹⁵Naagudyu ja'ay du'ün éxtum ma ja tuumt kya'ay ma tu'u. Myudoodup ja Diosu 'yayuk, per ko tmudooda'aydyu, ta myiñ ja mäjku'ugópk es pyujkxuty ja ayuk di'ibu tu tyuku jyodoty wyinma'añoóty. ¹⁶Es naagudyu ja'ay du'ün éxtum ma ja tuumt kya'ay tsaade'ekykyujxm ma kyaj nugoo nax. Myudoodup ja Diosu 'yayuk es 'yaxájudup xonda'aky'aa xonda'akyjyót, ¹⁷es mut ko kyaj tmudattu 'yaats kuk, paaty kyaj jyaktu. Es ko 'yayo'ombaattu mut ja'agyujxmu Diosu 'yayuk, ta kyaj tnakymyubaktu. ¹⁸Es ja wiinkputy du'ün éxtum ma ja tuumt yajwujy ma apyñ myuxy. Myudoodup ja Diosu 'yayuk, ¹⁹es yu'uyy wyinma'añ'ajttup di'ibu ya ijtp naxwiñ, ja məkja'ay'át, ja'a win'u'ün winxájup es t'adseky oytyim tiity. Tugekyu tyaadu yajtugeepy ja Diosu 'yayuk ma yu'ujuty, es kyaj myuj myayu. ²⁰Es ta naaguty di'ibu myudoodup ja Diosu 'yayuk es 'yaxájudup, es yajmuj yajmáyu éxtum ma ja tuumt oynaaxóty, es naaguty yajk i'px majk, naaguty tugu'px, es naaguty mugo'px.

Lampru éxtumu ijspxajtun

²¹Nandu'ün 'yanmaayudu:

—Ko pñ dyajtoye'eky ja lyampru es dyajnejxy tyugoty, ¿tii netyu tkujiitsy mudu kajoon o tpujta'aky mabajnbatku'pu? Kyaj, ¿kudii? Nik ni'igu yajpujta'aky kujxm es tyukjájut ja tujk yajxon. ²²Es ni tii di'ibu ijtp ayu'udsyu es óknam kyawu'umut ixnide'xy, es kyaj jyaadyu ayu'udsyubu di'ibu kyaj yajniájawut. ²³Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkudu.

²⁴Nandu'ün ya'anmaaydyu:

—Mbáktubu kwentu miits mut di'ibu mmudoodup. Ja kijxn di'ibu miits myajtuundup, nandu'unu Dios miits mgijxumbita'anadu, es extu waanu ni'igu miits di'ibu myudoodup. ²⁵Es di'ibu myudajtypy, yajmo'oyup waanu ni'igu; es di'ibu tugoy'ajtxup, yajpujkup extu nu'unun je'eyu tmudaty.

²⁶Nandu'ün jyunañ:

—Ja Diosu kyutujkun du'ün éxtum ja tuumt di'ibu ñipy tu'ugu ja'ay. ²⁷Myanaxy, es óknam pyude'eky, es du'ün ñaxy xuuñ koots bom bom, es ja tuumt myuxy es yoñ, es yu'u kyaj tnijawu wi'ix. ²⁸Ja'a ko ku'am myuxy ja tuumt naaxóty, jawyiin wyimbudsemy ja tyeky, óknam pyujy, taanum tpujta'aky ja tyuump. ²⁹Es ko ja tyuump tsa'amy, ta dyajpudu'uktu, mut ko tu tpaaty ja tiempu ma myúkat ja pujta'aky.

Mortás tuumt éxtumu ijspxajtun

³⁰Nandu'ün jyunañ ja Jesús:

—¿Wi'ix kyuxe'eky ja Diosu kyutujkun, o ti ijspxajtun mut ndukmu'ijxkijxyum? ³¹Du'ün éxtum mortás tuumt di'ibu yajwujp es yajnaxnijeepy. Yu'u dun waanu ni'igu mutsk ma ja tuumt ya naxwiñ, ³²es ko yajni'ipy, yoomp muj kudiinum ja wiinkpu aay ujts, mudu 'yaay xye'entsy mujjátyuty, ko extu yu joon juyujk mbaat 'yaniktse'eky ma dya'aniku.

Ti ko ja Jesús ya'uxpeky mudu ijspxajtun

³³Du'ün ja Jesús ttuk'uxpajktu ja Diosu 'yayuk, es tpujta'aky may ja ijspxajtun éxtumu tyaadaty, extu mbaat tjaygyúkudu. ³⁴Ni ti

tkatukmumadyaky ko ja ijsxajtun tkayajtún. Per ko wu'u'mdu ak yu'uyu mdu 'yuxpajkruty, tyukjaygyukudup tugekyu.

Jesús dyajmo'oty ja poj es dyajtumijtku ja mejyñ

³⁵Nan ja xuu ko oj tsyu'ujunu, ta t'anmaaydyu ja 'yuxpajkruty:
—N'okninajxum ja mejyñ.

³⁶Net tnikaktu ja ja'ayuty es ñujxtu mut ja barku ma naty ja Jesús 'yu'uñu. Es 'yakpanajxudu wiinkrudyu barku. ³⁷Ta myiñ tu'ugu muk poj. Es ko ja nuu ñikapy tujkup barkoty, net ja barku 'yuutsannu mdu nuu. ³⁸Tamu natyu Jesús mya'ay ux'am ma tu'ugu kukoy kyuxmada'aky. Ta dyujxtu es t'anmaaydyu:

—¡Windsún! Tyap ngi'inunu, zes mij kyaj ti xyjawa?

³⁹Net ja Jesús pyude'ky es t'ooy ja poj, es t'anmaay ja mejyñ:

—¡Amoñu! ¡Tumijtku!

Ta ja poj myo'ty, es tugekyu oj wu'u'madya'ay amoñu es tumijtku. ⁴⁰Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpajkruty:

—¿Ti ko nugoo m'oktsu'kunudu? ¿Ti ko xykyamudattu mubajkun?

⁴¹Ta ja 'yuxpajkruty jyantsysu'kudu, es ñayjunánudu:

—¿Púnu dunu tyaadu, ko extu yu poj esu mejyñ mumdoojup?

Gadaru ja'ay di'ibu myudajtypy ja ka'óbyuty

5 ¹Ta tñinajxtu ja mejyñ, es jyajttu ma yu ñaxwíñudu Gadaru. ²Ko ja Jesús pyudseemy ma ja barku, net ñimiinu tu'ugu ja'ay di'ibu myudajtypy ja ka'óbyu es tsyooñ ma ja kampoony. ³Tyadu ja'ay jam tsyunaay kampoonyoty es ni pún kyamumada'agyuty, ni mdu kadenu. ⁴Kanak ok jyayajkwu'uñ mdu kadenu, es tyuknujukdyaapy, ⁵es jyudity xuuñ koots majatyu tun kopk, es ya'axy jyeky kampoonyoty es ñayyajtsayútytu mdu tsaa. ⁶Es ko t'ijxy ja Jesús jagam, pye'együ oj ñejxy, es ñaygyoxtnaaydyáku Jesús wyindum, ⁷es t'anmaay jantsy muk:

—Jesús, Dios Tsajpótmedu 'yU'unk, ¿wi'ixuts mij xytyuna'añ?

¡Nmunu'xtákytu mdu Diosu xuygyujxm kudiits xytsyaatsytyúñ!

⁸Du'un jyunáñ mut ko Jesús tu naty t'anuumu:

—Ka'oybyu, tukrudsumu tadu ja'ay.

⁹Ta ja Jesús yajtuujju:

—¿Ti mxu'ajtypy?

Ta ja'a 'yadsooy:

—Ja'ats nxu'aty Lejyonk, mut ko nimáyuts udsuty.

¹⁰Es ja ka'óbyuty myunu'xtáktu ja Jesús es kudiibu kyáxudut wiink tsoo. ¹¹Jamu naty mayu udsu myu'xtu nawingón ma tadu kopk. ¹²Ta ja ka'óbyuty tmunu'xtáktu ja Jesús es t'anuumu:

—Tunu may'ajtan, kajxtuguts ma yu tadu udsu esuts udsuty ndúkudut ma yu'u.

¹³Net ja Jesús dyajkutijky. Ta ja ka'óbyuty pyudseemy ma ja yedyujk es tyujku ma ja udsúmuty. Jamu naty éxtum majtsk milu udsúmuty. Net ja udsúmuty ñujxtu jantsy pye'együ nax jajp'ám es kyuruyu'knajxtu mejyñoty, es jap jyi'xtaaydyu.

14 Net ja di'ibu ja udsam kywentu'ajttap pnye'együ oj ñujxtu, es oj ttukmämadya'aktu ja nax kajpn es nu'aay tu'aaybyuty. Ta myiñ ja ja'ay es t'ixandu ti dunu naty tu jyaty tu kyubetyuty. 15 Ko jyajttu ma naty jam ja Jesús, ta t'ijxtu ja ja'ay di'ibu naty myudajtypy ja ka'öbybyuty. Tamu naty 'yu'uñu wixu es yuunk naxypy. Ta ttsu'kudu, 16 es di'ibu naty tu t'ixtu, ja'a tyukmämadyaktu éxtumu naty tu jyaty tu kyubety mut ja ja'ay di'ibu myudaj ja ka'öbybyuty es éxtumu naty tu jyaty mut ja udsümüty. 17 Net tmunu'xtáktu ja Jesús es pyüdsümut jam es ñujxut wiinktuuy.

18 Ko ja Jesús tyujku ma ja barku, ja ja'ay di'ibu naty myudajtypy ja ka'öbybyuty myunu'xták ja Jesús esxyap ñejxy mut yu'u. 19 Es ja Jesús kyaj dyajkutijky, ni'igu t'anmaay:

—Ñujx ma mdujk mudu mjiiky mmügu'uk, es tukmämadya'ak tügekyu di'ibu ja Nindsun'ajttam tu tuñ mut mij, es wi'ix tu tmudaty ja pa'ayo'on mut mij.

20 Ja ja'ay oj ñejxy, es tmadyakwa'xy ma yu Dekápolus kajpnaty tügekyu di'ibu natyu Jesús tu tuñ mut yu'u. Es du'uñu wyu'amudyaaydyu ja di'ibáty myudoodu.

Jayru ñuux es ja toxytyujk di'ibu Jesusu wyit tyoon

21 Ko ja Jesús jyümbijty ma ja barku mut ja 'yuxpüjkrüty, ta tñinajxtu ja mejyñ. Es ko jyajty jamdsoo, ta ñimiinudu mayjya'ay. 22 Net ñimiinu nidu'uk di'ibu xü'ajtypy Jayru, di'ibu windsun'ajtp ma ja tsajptujk. Ko jyajty ma ja Jesús, ta ñaygyoxtnaaydyáku tyeky'ujxm, 23 es tjantsymyunu'xtáky, es t'anuumu:

—Yu nnuuxuts tim'oogánup. Tunu may'ajttun, min esu mgu'u xytyuknikónut es 'yagada'agut es jyiky'átut.

24 Net ja Jesús oj ñejxy mut yu'u, es may ja ja'ay oj pyanujxudu es 'yadijmúku. 25 Es ma yu tadu mayjya'ay, japu naty tu'ugu toxytyujk di'ibu majmajtsk jamujtu naty ja taxu pa'am tmudajnu. 26 Tu naty jyantsy'ayoonu es tu ñajxnu natyu kudsooy kanaak, es tu naty dyajtuundaayñu tügekyu ja myeeñ di'ibu naty myudajtypy, es ni wi'ix tsoo tu kya'aguda'aky, ni'igu myujtáknü.

27 Ko tyadu toxytyujk tmudooy ko jaa ja Jesús, ta tmawingooñ uxku'p tsoo ma ja mayjya'ay, es ñaydyukpatu ja Jesusu wyit, 28 mut ko ñayjyuna'añaty: “Mut yu'çyu kots nnydyukpaadudu yu wyit, aguda'agupts.” 29 Es netyu ja wyindaxu 'yadijky, es tja'aju ja ñini'x ko tu 'yaguda'aky.

30 Es net ja Jesús tja'aju ko tu naty pün dya'aguda'aky mut ja myuk'ajttun. Net ñayjyu'ijxu ma ja ja'ayuty, es dyajttuuy:

—¿Púnuts ja nwit tu ñaydyukpaadyuty?

31 Net ja 'yuxpüjkrüty 'yanmaayudu:

—M'ijxypy ko ja mayjya'ay m'adijmúku, es xyajtáy: “¿Pün tu ñaydyukpaadyuty ja nwituts?”

32 Es ja Jesús ñas'ijxu xidsoo yadsoo es t'ixa'añ pünü naty tu ñaydyukpaadyuty ja wyit. 33 Ta ja toxytyujk tsyuyuy mut ja tsu'ugu, ja'a ko ñija'ap éxtumu naty tu jyaty. Ta ñaygyoxtnaaydyáku Jesús wyindum, es t'anmaaydyaay tügekyu ja tny'ajttun. 34 Jesús 'yanmaayuy:

—Tu m'aguda'aky mat ko tu xymyubeky. Nujx yajxon. Tu m'aguda'aky.

³⁵Támmum naty ja Jesús 'yakkajxy ko ñimiinudu ja ja'ayuty di'ibu tso'omp ma ja Jayru tyujk. Ta t'anmaaydyu ja Jayru:

—Yu mnuux tu 'yo'kn. Katu xynaky'adsipy ja Windsún.

³⁶Es ja Jesús ni tkamujpajtáky éxtum naty jyuna'andu. Ta t'anmaay ja Jayru:

—Katu mjotmay'eeky. Mubujkuts je'eyu.

³⁷Es tkutijky es kyaj pún pyanujxudut, ja'ayu ja Peedru, Santya'agu esu Fwank, ja myuga'axu Santya'agu. ³⁸Ko jyajty ma ja tyujku Jayru, net t'ijxy ko ni'igu ja ja'ayuty ñaymyuk ñaydya'adsudu es jyantsyju'uy jyantsyya'axtu. ³⁹Ta ja Jesús tyujku jap tugoty es t'anmaaydyu:

—¿Ti ko nugo m'okna'amnudu es mju'uydyu? Yu kixyu'un kyaj tu 'yeeke, maabu du'un.

⁴⁰Per je'eyu tyukxíku. Net ja Jesús dyajpudsuumdu nidugekyu. Ta tmunejxy ja u'unктаak u'unктеety es mudu 'yuxpajkputy. Ta tyujku ma ja o'kpu'un k'yity. ⁴¹Ta tmajtsu ja ky'u es t'anmaay:

—Talita, kumi (di'ibu ayuk wimbudsuump: “Kixyu'un k, mij n'anmaapy, pudu'uk.”)

⁴²Netyu ja kixyu'un kyade'ky es yo'oydsyo'oi. Majmajtsku natyu jyumajt. Es ja ja'ayuty du'uni wu'umudyaaydyu. ⁴³Es ja Jesús oj tyuknipúkudu es kudiibu pún ttukmumadya'aktut, es tyuknipujktu es dyajkayut ja kixyu'un k.

Jesús jap Nazaret

6 ¹Es ja Jesús tsoyo'oi jap es oj ñejxy ma ja kyajpn, es pyanujxudu ja 'yuxpajkputy.

²Ko jyajty ja saabudu xuu, ta tyujku ya'uxpajkpu ma ja tsajtpujk, es may ja ja'ayuty di'ibu mudoo'itudu du'uni wu'umudyaaydyu es ñayjyunánudu:

—¿Ma tu t'uxpekyu tyadu ja'ay tugekyu tyaadu? ¿Tii dunu tyadu wijajjtun di'ibu tu yajmo'oy esu tyadu mujajjtun di'ibu tyiimp? ³Ja'a tyaadu ja tsajtspu, ja Mariu myaank esu myuga'axu Santya'agu, Josee, Juudas esu Simonk, esu myuga'ax toxytyujkuty nan yaa 'yity ma udsajtum.

Du'un jyuna'andu es kyaj ttundu kwentu. ⁴Es ja Jesús 'yanmaayudu:

—Nidugekyu wyindsu'kudap tu'ugu Diosu kyugajxpu. Jap kyawindsu'ugudu ma ja myugugajpn esu myugu'uk myuga'axuty.

⁵Es kyaj mbaat ttuun ja mujajjtun jap, je'eyu naagaty oj t'akku'unitoi es dya'agudaky. ⁶Es ja Jesús du'uni wu'umu mat ko kyaj myabáku.

Jesús tkexy ja 'yuxpajkputujk Diosu 'yayuk kajxwa'xpu

Oknum ja Jesús oj ya'uxpeky majatyu kajpnu wingombu. ⁷Ta dyaxu ja nimajmajtsku 'yuxpajkputy, es tkejxy nimajtskáty, es tmooy ja kutujkun es dyajpudsúmdut ja ka'óybyuty. ⁸Es ttuknipujktu kudiibu dyajnjxtut tyu'amgyujxmudu, yu'uyu tyajk, es kyaj dyajnjxtut ja pyijñ, ni yu kyaayñajxuk, ni yu myeeñ, ⁹yu'uyu tyukwa'agudap ja ky'u'uk es je'eyu wit di'ibu ñikujxm myudajttup.

¹⁰Nandu'un 'yanmaayudu:

—Ko mja'tut ma tu'ugu tujk, japyu m'ittut extu ko mdsoundut jatugok. ¹¹Es pun jaa ma kyaj m'axajudu es ni mgamudowa'anudu, pudsumdu jap es yajjunak ja naxjok mdekykyujxy éxtumu ijsxw'umun ko du'un pojpu muut 'yittu.

¹²Net oj ñujxtu ja'ajuty es tkajxwa'xtu ko yu ja'ayuty dyajtugátstut ja jyot wyinma'añuty. ¹³Es nandu'un dyajpudsumdu mayu ka'obyuyty es ttukku'tstu ja aseytu oliivu nimayu puma'ayuty, es dya"agudaktu.

Fwank Yajnu bajtpu 'yeeky

¹⁴Ja rey Eroodus tmudooyu tyaadu, mut ko nidagekyu ja ja'ayuty tmadyakwa'xtu oymyadsooty di'ibaty ja Jesús tyiimpy. Es nija'adyu ja'ayuty jyunandu:

—Ja Fwank Yajnu bajtpu tu jyikypeky ma tu 'yeeky, paaty tmudatyu tyadu muk'ajtun es ttúnut ja muj'ajtun.

¹⁵Wiinkpety jyunanda:

—Yu'u du'un ja Diosu kyugajxpu Eliius.

Es ja wiinkpety jyunandu:

—Yu'u du'un tu'ugu Diosu kyugajxpu, éxtum di'ibu jékyup ja Diosu kyugajxpty.

¹⁶Ko ja Eroodus tmudooyu tyaadu, ta jyunán:

—Tyaadu du'un ja Fwank di'ibuts uj nni'ana'amu es yajnu boodut ja kyubajk. Tu jyikypeky.

¹⁷Du'un ja Eroodus jyunán mut ko tu naty dyajtsímyty ja Fwank, es tu naty dyajkuwuuñuty mudu kadenu jap pujxndugóty ja'agyujxmu wyinma'añ ja Erodiius, di'ibu naty ñudo'oxy'ajtypy ja Filipu, Eroodusu myuga'ax, es ja Eroodusu naty tu twijtskúku éxtumu tyoxytyujkun. ¹⁸Es ja Fwank 'yanmaabyumu naty yu Eroodus:

—Yu Dios kyaj dyajkutíky es xytyoxytyujk'átut ja mmuga'axu ñudo'oxy.

¹⁹Es ja Erodiius tyuk'ak'ajtypyu naty ja Fwank, es jyaya'oogaampy, per kyaj mbaat, ²⁰mut ko yu Eroodus ttsu'ku ja Fwank, ja'a ko ñija'abu naty ko yu Fwank jyiky'aty tuj'ajtun muut es wya'atsja'ayuty, es kyaj tna'ijxy es yajtúnut axuuk. Es oy ja 'yaa 'yayuk tjamudooju xonda'aky'aa xonda'akyjyót, kyaj tniyawu ti tyúnup.

²¹Es ja Erodiius pyat wi'ix tsoo mbaat 'yeeky ja Fwank ma ja Eroodusu naty tmajtún ma ja xyuu jyumajt dya"abety, ma Eroodus dyajnxakudáky tu'ugu ka'ay ukun es kyádyut ja syoldaadu wyindsúnuty, ja windsundujkuty esu Galileu ja'ayudyu myuj yajkutujkpty. ²²Ja Erodiiusu ñuux tyujku ma naty tu ñaxkuda'aky ja ka'ay ukun es 'yejtsy, es ja Eroodus es ja di'ibu naty muut kyaadyu tyukjotkudaktu éxtumu naty 'yetsy. ²³Es ja Eroodus twandaky ja kiixy:

—Amdooguts di'ibu mdsejpy es nmo'oyut, es tuj'ajtun n'anuumu ko nmo'oyup oytyim tiity di'ibuts xy'amdoop, oytyim kujkwa'xyuty di'ibuts uj nmudajtypy.

²⁴Net ja kiixy pyudseemy, es t'anmaay ja tyaak:

—¿Tits n'amdówup?

Ta ja tyaak 'yadsooju:

—Amdow ja Fwank Yajnu bajtrə kyubajk.

²⁵Ta ja kiixy tyujku pojun ma naty ja Erodus, es t'anmaay:

—Ndsejpyuts es tyamyu xymyo'oyuduts palanganoty ja Fwank Yajnu bajtrə kyubajk.

²⁶Net ja Erodus jyantsy jotmaybyejky. Per kom ta naty t'anmamu jyabye'xy wyindumuty, kyaj tseky yajtukxi'igut ja 'yayuk. ²⁷Netyu ttuk'ane'emy tu'ugu syoldaadu es dyajminut ja Fwangu kyubajk. Ja soldaadu oj nejxy ma ja Fwank 'yity tsimy pujxndugoty es oj tnibo'tu ja kyubajk ²⁸es dyajmiin ma tu'ugu palanganu. Ta tmooy ja kiixy es ja kiixy tmooy ja tyak.

²⁹Ko tnija'adu ja Fwangu 'yuxrujkruty, ta dyajrudu'ktu ja nini'x es oj dyajnaxtukudu.

Jesús dyajkáy nimugoxk mil naxy ja ja'ay

³⁰Oknum 'yajajtmujktu ja apóstuluty ma ja Jesús, es ttukmumadyaktu tugekyu di'ibu naty ta ttundu es di'ibu naty ja ja'ay ta dyajtuk'uxpaktu.

³¹Es mut ko nimayu naty ja ja'ayuty naywyinax naywyindukudu ma Jesús, ni tka'okmudajnuđu ja timpə es kyádyut, paaty ja Jesús t'anmaaydu:

—Mindu. Jo'om n'okpo'xum ma tu'ugu abak it.

³²Net ak yu'ajuty oj nujxtu barkoty adukutuuy. ³³Per may ja ja'ayuty t'uxkajpta ja Jesús es t'ijxtso'oi. Paaty tso'onda pojun majatyu kajpn, es tekye'epy jyajttu jawyiin ma naty ja barku jyata'añ. ³⁴Ko ja Jesús pyudseemy barkoty, ta t'ijxy may ja ja'ayuty es tpa'ayooy, mut ko du'anu naty éxtumu borreegu di'ibu kyaj tmudaty ja kywentu'ajtrə. Ta tyujku ya'uxrujkrə, es ttuk'uxrujktu kanak peky. ³⁵Ko oj tsyu'ujunu, ta niimiinudu ja 'yuxrujkruty es 'yanmaayudu:

—Tu tsyu'ujunu, es ni pún kyatsunu ma tyadu lugaar. ³⁶Annumudu ja ja'ayuty es nujxnudut rantsyotm o ma yu wingombu kajpn es tjuudyut ja kya'ay 'yukun, mut ko kyaj tmudattu ti kyádyur.

³⁷Per ja Jesús 'yadsoojudu:

—Mo'oydu miidsuty kya'ay 'yukun.

Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—¿Mdsejpy esuts mudsuty nujx njuudyu majtsk mugop'x xuu nidún yu tsajkaaky esuts ndukkádyut?

³⁸Jesús 'yadsoojudu:

—¿Naagu tsajkaaky jap xymudattu? Nuix ixtu.

Ko tnija'adu, ta t'anmaaydu:

—Mugoxku tsajkaaky es majtsku ajkxu'unk.

³⁹Net ja Jesús ttuk'ane'emy ja 'yuxrujkruty es dyajnaxwaatstat ja ja'ayuty tuk pekyaty ma ja mnyoty. ⁴⁰Ta ñaxwa'tsta tuk pekyaty mugop'xáty es justyikxymyajkáty. ⁴¹Net ja Jesús tkone'ky ja mugoxkrə tsajkaaky es ja majtskrə ajkxu'unk, es pyat'ijxy tsajpótm es tja'aygyudáky ja Dios. Ta ttujkwa'xy ja tsajkaaky es tmooydu ja 'yuxrujkruty es dyajwa'xtut ma ja ja'ayuty. Nandu'un dyajwa'xy ja majtskrə ajkxu'unk ma ja mayjya'ay. ⁴²Nidugekyu kyaadyaaydu jotkuda'aky. ⁴³Oknum dyajmujktu majmajtsk katsy ja tsajkaaky tyuktuku esu ajkx di'ibu nadujku. ⁴⁴Es di'ibu ja tsajkaaky kyaadyu, ja'a nimugoxk milu yedyujkuty, es kyaj myadsyodyujku ja toxytyujkuty es ja unu'ku'unguty.

Jesús yo'oy nuu wyingujxy

⁴⁵Netyñ ja Jesús dyajtujku ja 'yuxpújkpúty barkoty es 'yawinnáxtut ma ja mejyñ es jya'ttut Betsaydu ko naty yu'u ñajjyugajxyuty mut ja ja'ayuty. ⁴⁶Es ko naty tu dyaj'yo'oywya'xtu ja ja'ayuty, ta ja Jesús wyimbejty ma tu'ugu kopk kajxtákrñ.

⁴⁷Ko oj kyoodsunñ, mejyñgyujk'ámñ natyññ ja barku es ja Jesús naydy'i'gyu naty tu wye'emy windu'tstuuy, ⁴⁸es t'ijxy ko ja 'yuxpújkpúty nimajaa tjantsykyaaaptu ja nuu, mut ko naty pyojkuyáty. Es kajamónñam yo'oy nuu wingujxy ja Jesús es tninejxy ja 'yuxpújkpúty. Najxaambu naty ja Jesús ma ja 'yuxpújkpúty ⁴⁹ko 'yijxudu yo'oy nuu wingujxy. Ta ñajjyunnánudu ko ijxma'ttubu daa. Ta yaxkaktu, ⁵⁰mut ko tsyu'kudu. Es myugajxudu ja Jesús, es 'yanmaayudu:

—jJotmukta'aktu! Ujtsu du'un. Katu mdsu'ugudu.

⁵¹Net ja Jesús tyujku barkoty ma naty ja'ajuty. Ta myo'ty ja poj. Ta ja'ajuty du'ññ wyu'umadyaadyu, ⁵²ja'a du'un mut ko kyajpu naty tu tjaygyúkudu ti dun 'yandijpy ma Jesús dyajmáyu ja tsajkaaky es ja ajkxu'unk, mut ko juun wyinma'añuty.

Jesús dya'aguda'aky ja puma'ayuty jap Jenesaret

⁵³'Yawinnajxtu ma ja mejyñ. Ta jyajttu Jenesaret, es jam tkuwu'undu mejyñbyu'aay ja barku. ⁵⁴Ko ttukjunajktaadyu ja barku, net ja ja'ayuty t'uxkajptu ja Jesús ⁵⁵es puye'egyu oj ñujxtu ja ja'ayuty majatyu kajpn, es tkuymyiindu mabajngujxy ja puma'ayuty ma natyu Jesús. ⁵⁶Es oymyaaty ma ja Jesús jya'ty majatyu kajpnba'ajuty es kajpnótyuty o rantsyótyuty, tpujta'aktu ja puma'ayuty tu'aay es tmánu'xta'aktu ja Jesús es oyjye'eyu tpaattut ja wyit pa'a. Es nidugekyu di'ibu pátudap agudáktup.

Di'ibu ja'ay yajpekykya'adup

7 ¹Ta ñaymyujkudu ma Jesús ja fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktup di'ibu tso'onda Jerusalén. ²Tyaadu yu'u 'yijxtu ko nija'adyu Jesusu 'yuxpújkpúty kyadyu es kyaj wya'adsudyu ky'u, ja'a njuna'anum kyaj kyubujtu éxtum jaayum fariseeuty ttundu. ³Mut ko yu fariseeuty esu israelítuty nidugekyu pyanujxtup ja kyostúmradyu 'yaptujkuty ko ma kyaya'andu koonum wa'ats wa'ats kyubujtu. ⁴Es ko tu 'yotstu maayóty, kyaj kyadyu pun kyaj kyubujtu wa'ats wa'ats. Es ta mayu kostúmraty di'ibu yu'ujuty 'yakpaduundap, éxtum ko tpujtu vyasu di'ibu tyuk'úkudap, ja pyujxndu'ts esu wiingátypyu 'yabujk 'yadu'unun. ⁵Ja'agyujxm ja fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktup dyajtuudu ja Jesús:

—¿Ti ko tkpadundu yu m'uxpújkpúty di'ibu jaayum ja n'aptujkudyuts ttundu? Yu'ujuty je'eyu kyadyu mudu ky'u ni kyawa'adsuty.

⁶Netu Jesús 'yadsoojudu:

—Miidsuty di'ibu nay'andijudap es jyiky'attu t'ajjunt munut, yajxón ja Diosu kyugajxpu Isaiiu mniadyaku miidsuty ko du'un tkuxjaay:

Tyadu ja'ay xywyindsu'kupts wingu'uy agu'uy,

per ja jyot wyinma'añ jagam 'yity ma ujun.

⁷ Ni ti tkatsooty ko ñay'andíjudu es xyja'awdátts.

Y'u'u tuk'uxpújktup

di'ibu 'yana'amun'ajtypy je'eyu ja'ayuty.

⁸ Paadyu Isaiiu t'anuumu du'ambu ja'ayuty éxtum miidsuty. Mmastúttup miidsuty ja Diosu 'yana'amun es xypyadúndut éxtum ja ja'ay jaayum ttundu.

⁹ Yak'anmaayudu ja Jesús:

—Miits m'aktimpaduundup di'ibu m'aptujk tyuundup, es du'un xy'uxtijtu ja Diosu 'yana'amun. ¹⁰ Moisés myooy ja ja'ayuty ja Diosu 'yana'amun ma jyuna'añ: “Mwindsu'ugur ja mdaak mdeety”, es “Ja di'ibu kyajxpejkyu yu tyeety o yu tyaak, oogur yu'u.” ¹¹ Per miits mjunándup ko tu'ugu ja'ay mbaat t'anuumu tyaak tyeety: “Kyaj mbaat nbuduku, mut ko tugekyu di'ibuts nmudajtypy esxur miits nbudákudu, tudsu Dios ndukmuyoxy.” ¹² Es pun du'un jyuna'añ, kyaj ñakysyékyuty ja tyaak tyeety tpudákut. ¹³ Es mudu tyaadu myajtugoodyur ja Diosu 'yayuku myadakun mut yu'uguyxmu tadu mgostúbraty. Mayu du'ambu mgostúbraty di'ibu m'akpaduundup.

¹⁴ Jatugoku Jesús dyáxudu ja ja'ayuty, es t'anmaaydu:

—Mudowdu nidugékyuty, es jaygyúkudu. ¹⁵ Yu di'ibu ja'ayuty jyux'tup, kyaj yu'u yajpekyya'adu, yu'u du'un di'ibu pudsuump jyodoty wyinma'añóty. ¹⁶ Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkudu.

¹⁷ Ko ja Jesús tmastuty ja ja'ayuty, ta tyujku tugoty es ja 'yuxpújkraty yajtuujjudu ti dun 'yandijpyu tyadu 'yijxpajtun. ¹⁸ Ta ja'a 'yadsooju:

—¿Nan kyaj miits xyjaygyúkudu? Ko di'ibu tujkup aajóty, kyaj yu'u di'ibu yajpekyya'ap, ¹⁹ mut ko di'ibu tujkup aajóty, jodoty yu'u ñejxy, es óknun pyadsemy.

Es mudu tyaadu Jesús tyuknijá'adu ko tugekyu je'xy peky, wa'adsu'u.

²⁰ Es nandu'un 'yanmaayudu:

—Ko di'ibu pudsuump jyodoty wyinma'añóty, yu'u situy yajpekyya'adup ja ja'ayuty, ²¹ mut ko ma ja ja'ay jyodoty wyinma'añóty myiñ yu axuk winma'añ, yu mu'induunk, yu yajja'ay'o'k, ko ja'ay dyajtugódyu yu pújk úkunu wyindsu'kun, ²² yu ma'tsk, yu adsojk, yu andak, yu axuk jiky'ajtun, yu naywyinnaxuja'ak, yu pi'tskajx, yu mujpátuk, yu kujuun'át. ²³ Tugekyu tyadu axuk'ajtun, yu'u miimp jodoty winma'añóty, es yu'u du'un yajpekyya'apy ja ja'ayuty.

Toxytyujk kyaj 'yisraelítuty tmubeky ja Jesús

²⁴ Ta Jesús jap tsoyo'oiñ es ñejxy jamdsow ma Tiru kajpn es Sidón kajpn. Es tyujku ma tu'ugu tujk, es kyaj tjatsejky es pún tnijáwut. Per kyaj oj mbaat 'yity ayu'udsyu. ²⁵ Tu'ugu toxytyujk di'ibu naty ñuux myudajtypy ja ka'oybyu, ko tmudooy ko tu naty jya'ty ja Jesús, ta tnmiiñ es ñaygoxtunaaydyáku tyeky'ujxy. ²⁶ Tadu toxytyujk kyaj 'yisraelítuty es sirufenisyu ja'ay. Yu'u 'yamdooja ja Jesús es ttúnut ja may'ajtun es dyajpudsúmut ja ka'oybyu ma ja ñuux. ²⁷ Esu Jesús 'yanmaay:

—Jayujp yajkáydu u'unuk uná'k, mut ko kyaj 'yóyuty es ndukwingo'ondútum ja tsyajkaagyuty es nmo'oyum ja úkuty.

²⁸Es ja toxytyujk 'yadsooy:

—Tuy'ajtun'u, Windsún, per extu yu uk kyaadyur meesu patku'p di'ibu ja uná'ku'unguty yajka'adur ja tsajkaakywáy.

²⁹Net ja Jesús 'yadsooj:

—Mut ko oy tu m'adsoy, nujx jotkujk ma mdujk. Tu ja ka'oybyu pyudsemy ma ja mnuxun.

³⁰Ko ja toxytyujk jyajty ma ja tyujk, ta tpaty ja nuux mabajngujxy es tu naty tyukpudsémyuty ja ka'oybyu.

Jesús dya''aguda'aky tu'ugu yedyujk di'ibu nat es awu'umur

³¹Netu Jesús tsoyo'ón jap Tiru ñaxóty, es ñajxy Sidón kajpnóty es majaty ja Dekápolus kajpnuty. Ta jyajty ma ja Galileea Myejuñ. ³²Jap tyuknimiinudu tu'ugu yedyujk nat es awu'umur, es yajpukjtksooy ja Jesús esa ky'u ttuknikónut tadu yedyujk. ³³Ta Jesús oj dyajnejxy ja ja'ay wiink tsoo ma kyaj pún. Net ja kyawa'xypy t'adiju ja ja'ay tyatskoty es mudu tsuyj ttoón ja ja'ay ya'an. ³⁴Net ja Jesús pyat'ijxy tsajpótm, es myukxejy es t'anmaay:

—¡Awa'ats!

³⁵Netyu ja ja'ay tyatsk 'yawatsy es ja ya'an 'yagudaky. Ta oj yajxón kyajxpeky. ³⁶Esu Jesús tyuknipujku kudiibu pún t'awánut. Es éxtam jyantsyjyayajtuknipejky, waanu ni'igu oj tmdyakwa'xy. ³⁷Es du'ũñ wu'umudyaadyu ja ja'ayuty, es jyana'andu:

—Tugekyu oy tuñ, extu yajmudoobejkypy ja nátuty es yajkajxpejkypy ja uum.

Jesús dyajkáy nimajtáxk mil naxy ja ja'ayuty

8 ¹Ma tadu tiempu mayu natyu ja'ayuty tu ñaymyúkudu es kyajpu naty tmudattu kya'ay 'yukun. Net ja Jesús dyaxu ja 'yuxpukputy es t'anmaaydyu:

²—Nmudajtypyuts ja pa'ayo'on mudu tyadu ja'ayuty, mut ko tu tyugukxubajnu ma 'yitta yaa mut uj es kyaj tmudattu ni tii ti jyu'xtur. ³Es pun ngejxypyuts ma ja tyujkuty ayuu, yuugudáwdubu'u tu'ay, mut ko naagaty jagam tu tsooondu.

⁴Net ja 'yuxpukputy 'yadsoojadu:

—¿Es wi'ix mbaat yajmo'oy ja kya'ay 'yukun ma tyadu itun? Yaa ni pún kyatsun.

⁵Ta Jesús yajtuujudu:

—¿Naak xymudattu miidsuty yu tsajkaaky?

Es ja'ajuty 'yadsoodu:

—Juxtujk.

⁶Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpukputy es dyajnaxwaatstut ja ja'ayuty naxkujxy. Ta tkone'ky ja juxtujku tsajkaaky es tja'aygyudáky ja Dios. Net ttujkwa'xy es tmooy ja 'yuxpukputy, es ja'ajuty dyajwa'xtut ma ja ja'ayuty. ⁷Myudajttubu naty nandu'un naagudyu ajkxu'unk. Esu Jesús oj tja'aygyuda'aky ja Dios, es oj ttuk'yajwa'xtu ja 'yuxpukputy ma ja ja'ayuty. ⁸Nidugekyu kyaay 'yuktu es 'yujts jyotkudaktu, es t'aktim'yajmujktu juxtujk

katsy ja tsajkaaky tyuktuku di'ibu nadajku. ⁹Di'ibu kaaydyu nimajtaxk milun, es kyaj yajmaydsyóy ja toxytyujkuty esu ana'ku'unguty.

Ta Jesús ñayjyugajxu mut ja'ajuty, ¹⁰es tyujku ma ja barku mut ja 'yuxpajkruty es oj ñejxy ma ja ñaxwíñudu Dalmanuta.

Fariseeuty t'amdowdu tu'ugu muj'ajtunu tsajpótmudu

¹¹Ko jap jyajty, ta naagadyu fariseeuty tnujxtu ja Jesús es dyajtuudu tijaty es du'un dya'anuguga'ajyua'andu. Ta t'amdoodu es tyuk'ixudut tu'ugu ijxw'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun pan jantsy du'un ko Diosu naty tu kyéxyuty. ¹²Netu Jesús oj myukxejy es jyunañ:

—¿Ti kots xy'amdowdu miidsuty tu'ugu ijxw'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun?

¹³Ta ja Jesús tmastuttu ja'ajuty, es tyujku jatugok ma ja barku es oj ñejxy wiink tsoo ma ja mejyñ.

Fariseedyu 'yuxpajkun

¹⁴Taudumu naty ja 'yuxpajkruty tja'aydyugóydyu dyajnujxut ni'igu yu tsajkaaky, es jap barkoty je'eyu naty tmudaty ti'igyu tsajkaaky. ¹⁵Ta ja Jesús tyuknipajkudu:

—Ixtu, mnaygywentu'átudup mudu fariseedyu lyevaduuru esu Erodusu ja'ajuty.

¹⁶Ta ja 'yuxpajkruty ñayjyunañudu ak yu'ujuty:

—Paadyu du'un xy'anma'ayum mut ko tu nyajmi'inum yi'inum tsajkaaky.

¹⁷Esu Jesús ñija'abu naty éxtumu naty ñayjyunañudu. Ta 'yanmaayudu:

—¿Ti ko mnayjyunañudu ko kyaj xymyudattu ja mdsajkaaky? ¿Tii kyajnum xyjaygyúku es ni xykyapúktunumu kwentu? Muk juun xymyudattu ja mwinma'añuty. ¹⁸¿Tii kyaj m'ixtu miidsuty mudu mwiin, es ni mgamodowdu mudu mdatsk? ¿Ti kyaj xyjamyatstu? ¹⁹Kots nyajwa'xy ja mugoxkrú tsajkaaky ma yu nimugoxk milbu ja'ayuty, ¿naak katsy xyajmujktu ja tsajkaaky tyuktuku di'ibu nadajku?

Es ja'ajuty 'yadsoodu:

—Majmajtsk.

²⁰Ta ja Jesús 'yak'anmaayudu:

—Es kots nyajwa'xy ja juxtujkrú tsajkaaky ma ja nimajtaxk milbu ja'ayuty, ¿naak katsy xyajmujktu?

Es ja'ajuty 'yadsoodu:

—Juxtujk.

²¹Ta ja Jesús 'yanmaayudu:

—¿Tii kyajnum xyjaygyúku ko kyajts yu'ujuty n'andijy ja tsajkaaky?^a

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu wiints jap Betsaydu

²²Oknum jyajttu ma Betsaydu kajpn, es naaguty ja ja'ayuty dyajmiindu ma Jesús tu'ugu wiints, es tmunu'xtáktu es ttónut ja wiints.

²³Es ta twijtstso'oñ ja Jesús ja wiints es oj tmənejxy kajpnbu'aay. Ta ttukwingu'tse'ky waanu tsujy es tku'unikooñ. Ta dyajtəy pən 'yijxy py tii oynə'unən.

²⁴Ta ja wiints 'yijxpejky oga'an, es jyunañ:

—N'ijxy pyudsə ja'ayuty. Du'un kyuxu'uktə éxtəmə kepy, per yo'oydyəp éxtəmə ja'ayən.

²⁵Net ja Jesús tpujtáky jatəgok ja kyə'u mə ja ja'ayə wyiin. Ta ja ja'ay oj 'yijxpeky es tugekyə t'ijxtəayñə wə'ats. ²⁶Net ja Jesús tkejxy mə ja tyəjk, es t'anmaay:

—Katə sitəy mdəku kajpnóty es ni pən xykyatukməmədyə'agədu tyədu.

Peedru tnigajxy ko Jesús ja'a ja Kristu

²⁷Net ja Jesús es ja 'yuxpujkrəty oj ñəjxtə mə mutsk kajpnəty di'ibu wingón mə Sesareeə Filipə kajpn. Es tu'aay dyajtəy ja 'yuxpujkrəty:

—¿Wi'ix ja ja'ayuty jyuna'andə púndsəgə dən əj?

²⁸Ta ja'ajty 'yadsoodə:

—Naagəty jyuna'andə ko mijtsə du'un Fwank Yajnbajtrə, naagəty jyuna'andə ko mij m'Eliausəty, es akjənándəpnəm naagəty ko mijtsə du'un jatə'ugə wiinkrə ja Diosə kyugəjxə.

²⁹Ta yajtəjədu:

—Es miidsəty, ¿wi'ix mjəna'andə, púndsə dən əj?

Esə Peedru 'yanmaayə:

—Mijtsə du'un ja Kristə di'ibu ja Dios wyin'ijx.

³⁰Esə Jesús oj tyuk'ana'amədu kudiibə pən t'awánədu.

Jesús tnigajxy ja 'yo'kən

³¹Es net oga'an ja Jesús t'awa'anədu ja 'yuxpujkrəty ko yə'u, ja Naxwíndə Ja'ayudyə Kyudənaabyə, jyantsy'ayowə'añ, es 'yəxtija'anədu ja məjja'aydyəjkytə esə teedywyindsənəty es ja di'ibəty tsajtəgótə yə'əxpujkrəp, 'ya'anmaaydyə ko ja'ay yə'ooga'anədu, es ko təgəxəbajtrə jykypəkə'añ.

³²Du'un tyukməmədyəkədu wə'ats. Net ja Peedru dyajnejxy wiink tsoo abeky es t'ooy.

³³Es ja Jesús wyə'kəmbijty, es twin'ijxy ja 'yuxpujkrəty es t'oojəmbijty ja Peedru, es t'anəmə:

—¡Kátəts mij xy'awa'ktíky, məjku'ugópə Satanás! Mij kyaj dyə'unədyə mwinmə'añ éxtəmə Dios, yə'u jə'eyə mij mwinmə'añ'ajty py éxtəmə ja'ayuty.

³⁴Net ja Jesús dyaxə ja 'yuxpujkrəty es ja ja'ayuty, es t'anmaaydyə:

—Pən jaats pən xyryanəjxə'añ éxtəmdə n'əxpujkrə, tsojkrəp es tmastu'udət ja kyə'əm winmə'añ es jyiky'átət éxtəmə tu'ugə ja'ay di'ibə pyagiipy ja kyruuz ko 'yo'kən tninejxy, esəts xypətsoonət. ³⁵Mət ko ja ja'ay di'ibə jiky'ataəmp éxtəmə ja kyə'əm winmə'añ, tyədu ja'ay nəyaytəgótədyəp. Per ja ja'ay di'ibə myastutypy ja kyə'əm winmə'añ es ñəyəkəty es xymyúduñəts əj es ttuñ éxtəmə jyuna'añ ja oybyə ayuk,

tyadu ja'ay pyaadup ja nitsokun. ³⁶ ¿Ti tsoo ja ja'ay ko tjaganaratut tugekyu yu naxwiñudu pun yajtugeepy ja 'yanmaja'an? Ni tii, ¿kudii? ³⁷ Pes pun tu dyajtugóy ja 'yanmaja'an, kyajp tii di'ibu mbaat muut dyajjumbíty jatugok.

³⁸ Pun púnats xtyuuktsoyduump es ttuktsoyduñ ja n'ayúkuts ya naxwiñ ma pojpu ja'ay di'ibu Dios myastúttup, uj, ja Naxwiñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nan nduktsoyduñupts kots nmínut jatugok mudu myuj'ajtunu nDeedyuts es mudu 'yánklusaty.

9 ¹ Nandu'un ja Jesús 'yamaayudu:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko ta naaguty di'ibu ja yam ko kyaj 'yooktat extu koonum t'ixtat ja Diosu kyutujkun jya'ty mut ja myak'ajtan.

Jesús tyugatsy

² Kyumdudujk xuu Jesús oj ñejxy ma tu'ugu kopku kujxmbu. Yu'uyu wyoo ja Peedru, Santya'agu esu Fwank. Es jam wyindúmty tyugajtsy ja Jesús. ³ Yu wyit jyumbijty jantsy tu'xp es jantsy poop éxtum tsajp'e'pyky, éxtum ni pún ya naxwiñ mbaat tkayajwe'emy poop. ⁴ Es yu'ujuty 'yijxtu ja Eliius esu Moisés myadya'aktu mudu Jesús. ⁵ Net ja Peedru t'anmaay ja Jesús:

—Windsún, oy ko nyaaj'ajtam. N'ok'ya'o'oyum tuguumu uxkuda'ak tujk: tu'uk mij xyja'a'átut, jatu'uk tja'a'átut ja Moisés es jatu'uk tja'a'átut ja Eliius.

⁶ Du'un 'yanmaay mut ko ja 'yuxpajkputy tsu'ugudu naty, esu Peedru ni tkanijawu wi'ix jyuna'anut. ⁷ Net oj myiñ tu'ugu yoots di'ibu yajnitujkudu, es jap yoodsóty yajmudooy tu'ugu ayuk di'ibu junaamp:

—Tyaadusu du'un ja n'U'unk di'ibats njantsytsyejpy. Mumadowdu yu'u.

⁸ Ko ti'in ñas'ijxudu ma naty tu t'ixtu, ta kyaj tnaky'ijxtu ni pún, yu'uyu natyu Jesús ma yu'ujuty.

⁹ Ko naty wyinjúnaktu ma ja kopk, ta Jesús tyuknipajkudu:

—Kyaj xtyukmumadya'aktut ni pún di'ibu tu xy'ixtu, extu koonum uj, ja Naxwiñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, njikyapyúkudats madsu naty tu n'eeke.

¹⁰ Es mudu tyaadu tmudajttu ayu'udsyu ak yu'ujuty, es ñayyajtuujudu:

—¿Tii dunu tyaadu di'ibu myadyakypy ko jyikypanyaka'añ ma 'ye'ky?

¹¹ Es paaty dyajtuudu ja Jesús:

—¿Ti ko jyuna'andu ja di'ibaty tsajptugóty ya'uxpajktup ko yu Eliius myina'añ jawyiin es kyaj ja Kristu?

¹² Ta ja Jesús 'yadsoojudu:

—Tuy'ajtunu'u ko Eliius myiñ jawyiin, es ko yu'u 'yuxkúkaty tugekyu. ¿Es tii, kyaj xyñijáwudu ko ma yu Diosu jyaaybyajtun tmadya'aky ko uj, ja Naxwiñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, n'ayowa'añats muk es nnuxja'añats uxtijy? ¹³ Per uj n'anmaaydyup miits ko Eliius tu myiñ^b, es tu ja ja'ay tyúnudu wi'ix yu'u ttimtsoktu, du'un éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu mixy di'ibu ka'oybyu myudajtypy

¹⁴ Ko kyudaktu ma ja 'yuxpajkputy di'ibu naty tu wyu'umdu, ta t'ijxtu may ja ja'ayuty juwudity ma yu'ujuty. Jamu naty nandu'un tmattsipkajxtu

ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktap. ¹⁵Ko ja ja'ayuty t'ijxta ja Jesús, net du'ññ wyu'umadyaadyu. Ta tninujxta pwe'egy es oj tkajxpo'xta. ¹⁶Net ja Jesús dyajtuuy ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktap:

—¿Ti mnaydyukkajxytyíkuður mut ja n'uxpújkruty?

¹⁷Nidu'uk jap mayjya'ayóty 'yadsoodu:

—Ya'uxpújkrú, tats uj nyajmín yu n'u'unk di'ibú myudajtypy ja ka'oybyu, es yu'u yajwu'umap uum. ¹⁸Pes oytyim maaty myátsyuty ja ka'oybyu es yajkuđáuty. Net ya'a'eebyuty, es yajnaydyutskaađuty es du'ññ ñini'x yajwu'umxuty juun. Tats nja''anuuma m'uxpújkruty esxyup dyajpúdsemyu tadu ka'oybyu, per kyaj tu tmamadá'aktu.

¹⁹Es ja Jesús jyunáñ:

—¡Ay, ja'ayuty di'ibáty kyaj xymyudattu ja mubujkun! ¿Extu nu'ññdsu du'ññ n'aktim'ítut mut miidsuty es nmadánudut? ¿Na'adsu du'ññ xymyubuka'anduts? Yajmín ja mixy.

²⁰Ta tyukniimiñdu. Es ko ja ka'oybyu t'ijxy ja Jesús, net ttukpaty ja mo'odyu ja mixy. Ta kyudaay es tyiimy yejky es 'ya'eepy. ²¹Net ja Jesús dyajtuuy ja u'unkteety:

—¿Nu'ññ dññ tyáadu kujk tmudajnu?

Ta ja u'unkteety 'yadsooy:

—Extu tyimmusk'ajty. ²²Kanak ok yu ka'oybyu yajkukudáwuty juunóty es ñajoty, es du'ññ jyaya'ooga'añty. Tunu may'ajtun, pun mbaat oynu'ññ ti muut xytyuñ, pa''ayooduguts uudsuty es pudujkuduguts.

²³Ta ja Jesús 'yadsooy:

—¡Katu mjuna'añ pun mbaat! Tugekyu yu'u mbyaaduty mut di'ibátyu Dios myubujktap.

²⁴Net ja u'unkteety yaxkeky:

—¡Nmubejkyruyts! ¡Pudujkuguts esuts n'akmubúkut ni'igu!

²⁵Ko ja Jesús t'ijxy ko may ja ja'ayuty ñaymyujkuđu, ta t'ooy ja ka'oybyu es t'anuumu:

—Ka'oybyu, ujtsuts mij n'anmaapy, púdsun jap ma tadu ja'ayun es katu mnakytyuku ma yu'ñ.

²⁶Ta ja ka'oybyu dyaj'yáxy ja mixy. Ta jatugok dyajmo'ty es pyudseemy, es dyajwe'emy éxtamu o'krú. May oj jyuna'andu ko tu 'yeeky. ²⁷Per ja Jesús tmajtsy ma ja kyu'u, es twijtse'ky. Ta ja mixy tyunaaye'ky.

²⁸Net ja Jesús tyujkuđu ma ja tyujk muđu 'yuxpújkruty ak yu'uyuty. Ta yajtuujjudu ja 'yuxpújkruty:

—¿Tii da kots uudsuty kyaj tu nmamadá'aktu tadu ka'oybyu?

²⁹Ta 'yanmaayudu:

—Tyadu du'umbú ka'oybyu, yu'uyu muut pyudsemy je'eyu mut ko ngajxtákum.

Jesús tnigajxy myumajtsk ok ja 'yo'kñ

³⁰Ko jam tsoy'ondu, ta ñajxta Galileu. Esu Jesús kyaj ttsejky es pún tnijáwudut, ³¹mut ko dya'uxpúktu naty ja 'yuxpújkruty es ttukmumadya'aktu:

—Uj, ja Naxwíñdu Ja'ayudyu Kyudnaabyu, nyajkyaká'añuts ma ja ja'ayuty, es yu'uts xya'oooktap, es ko tyugukxubátut, njikyruyúkuđu.

³²Es ja'ajuty kyaj tjaygyujkudu éxtum 'yanu'amxudu, es tsyu'kudup es dyajtáwdut.

Pán waanu muj

³³Net jyajttu ma ja Kafarnaúm kajpn. Es ko naty 'yittu tugoty, ta yajttuujudu ja Jesús:

—¿Tii du'an naty mdsipkajxtup miidsaty tu'aay?

³⁴Es amoñu wyu'umdaaydyu, mut ko yu'u naty tu ttsipkajxtu ko pánu du'an ma yu'ujuty ni'igu myájuty. ³⁵Netu Jesús ñaxwe'tsy ma ja nimajmajtskpu 'yuxpajkpu, es t'anmaaydyu:

—Pán nidu'uk miits mnaybuyta'agánudup muj kujxm, wa'an ñaybuyta'agyuty yuunk naxypu, es tmudúnut nidugekyu.

³⁶Net tsa'ane'ky tu'ugu ña'ku'unk es tyunaay kujk'aay ma ja 'yuxpajkpu, es t'anmaaydyu:

³⁷—Di'ibu 'yaxájup tu'ugu ña'ku'unk éxtumu tyaadu madsu nxygyujxm, xy'axájuptsu du'an uj; es di'ibuts uj xy'axájup, nan 'yaxájubu du'an di'ibuts uj xykyajx.

Di'ibu kyaj xyñi'o'o xyñiyáxum, yu'u du'an ijtp mut udsajtam

³⁸Net ja Fwank t'anmaay ja Jesús:

—Ya'uxpajkpu, tats n'ixtu tu'ugu ja'ay dyajpadsémy ja ka'óybyuty ma yu ja'ay mudu nxygyujxm, es kom kyaj jyudity mut udsajtam, tats nyajkubóktu.

³⁹Es ja Jesús 'yadsooju:

—Katu xyajkubóktu, mut ko di'ibu tyiimpy ja muj'ajtan madsu nxygyujxm, óyuts xymyadya'aky es kyaj 'yaxuugaty. ⁴⁰Es di'ibu kyaj xymyudsip'ajtam, yu'u dun mut n'ijtum. ⁴¹Pán pán mmo'oyadu oyjye'eyu tuk vasu wa'ats nuu mut kots uj miits nja'ay'áttu, tny'ajtan n'anuumadu ko Dios myay'átup ja ja'ay.

Puroobuty ko pekyoty nyajka'am ja wiink ja'ay

⁴²Pán ja pán dyajpekykya'ay nidu'ugu tyadu du'ambu ña'ku'unk di'ibuts uj xymyubujkpu, waanu oy pyadsu'amxuty kooxyup yajtuk'yo'kmawuunu tu'ugu muj paan es yajkujubijpnáxut mejyñóty. ⁴³Pán myajpekytyuunup tu'ugu mgu'u, niboot.^c Waanu oy ko mnajxut tsajpótm, éxtum mbaat njuna'anum kutuk ma ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu, es kudiinam ko myajpajta'agut mut majtsku mgu'u ma ayoodákn, ⁴⁴ma ni na'a kya'oogut ja tñu'k es ni kya'oogut ja juun. ⁴⁵Es pán myajpekytyuunup tu'ugu mdeky, niboot. Waanu oy ko mnajxut tsajpótm, éxtum mbaat njuna'anum, tekytyuk ma ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu es kudiinam ko myajpajta'agut mut majtsku mdeky ma ayoodákn, ⁴⁶ma ni na'a kya'oogut ja tñu'k es ni kya'oogut ja juun. ⁴⁷Es pán myajpekytyuunup tu'ugu mwiin, juut. Waanu oy ko mnajxut tsajpótm, éxtum mbaat njuna'anum, mut tuk adu'um je'eyu mwiin ma ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu es kudiinam

^c 9:43 Xytyuk'ijxumu Jesús ko di'ibu xyajpekytyu'unum, yu'u jot winma'añ, es kyaj yu'udyu ku'u, teky es ni yu'u wiin. Ix Markus 7:18-23.

ko myajpujta'agut mut majtsku mwiin ma ayoodákn, ⁴⁸ma ni na'a kya'oogut ja tnu'k es ni kya'oogut ja juun.

⁴⁹Es nidugekyu ja'ayuty 'yayówdut, oyu tadu ayo'on njaja'ambu éxtumu juun xytsya'ayum. Extumu juun dyajtu'utsy ja tsu'utsy kadiibu mya'adat, tadu ayo'on mbaat xytyukmwingo'onam ja Dios. ⁵⁰Oy yu kaan. Per pun tugooynup ja tya'amts'ajtan, kyaj wi'ix 'yóyut es jatugok tya'amut. Ittu éxtum ja oy kaan es jiky'attu amumdu'uk jot nixim niyam.

Kasaadu ja'ayuty ñaymyastu'ududu

10 ¹Net ja Jesús tso'oñ Kafarnaúm es oj ñejxy ma ja Judee ñax es 'yawinnajxy ma ja Jordán mujnuu jadsoo ma xuu pyudsemy. Jap ja ja'ayuty ñaymyujkudu jatugok ma naty yu'u, es dya'uxpejky éxtumu naty yu'u ya'uxpeky jaayum. ²Net naagudyu fariseeuty tniimiindu Jesús es du'un dya'anuguga'ajyua'andu. Ta dyajtuudu:

—¿Tii mbaat yu yedyujk tmastu'uty ja ñudo'oxy?

³Ta ja Jesús 'yadsooju:

—¿Wi'ix t'ane'emy ja Moisés?

⁴Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Ja Moisés tu dyajnitutúku es mbaat ja yedyujk tmastu'uty ja ñudo'oxy pun jawiin tmo'oy tu'ugu neky ma jyuna'añ ko kyaj t'oknudo'ox'ajnu.

⁵Ta Jesús 'yanmaayudu:

—Ja Moisés tkuxjaayu tadu ana'amun ja'aguyxm ko kjuun miidsuty. ⁶Per ma tsondaky ko Dios dyajkojy tugekyu, yu Diosu jyaaybyajtan jyuna'añ: “Dios yajkoj ja ja'ayuty yedyujk es toxytyujk.” ⁷“Paaty ja yedyujk 'yabekyu ma ja tyaak tyetye es du'un ñaybyuwa'agudu mudu ñudo'oxy, ⁸es nimajtsk jyiky'attu éxtum tu'ugun je'eyu.” ⁹Paaty di'ibu ja Dios tu dyajnaymyúkudu, ni pun tkayajwa'xut.

¹⁰Ko naty jap tugótyuty, ja 'yuxpujkruty yajtuujudu jatugok yu tyaadu.

¹¹Esu Jesús 'yanmaayudu:

—Di'ibu myastutypy ja ñudo'oxy es pyeky mudu wiink to'oxy, yajtugeepy ja pujk úkunu wyindsu'kun. ¹²Es pun ja toxytyujk myastutypy ja ña'ay es pyeky mudu wiink yedyujk, nan yajtugeepy ja pujk úkunu wyindsu'kun.

Jesús tkuni'xy ja uná'ku'unguty

¹³Naagudyu ja'ayuty dyajmíndu 'yuna'ku'unguty esu Jesús tyónudut, es ja 'yuxpujkruty t'oodu ja ja'ayuty. ¹⁴Ko ja Jesús t'ijxy, ta 'yajku mut yu'ujuty es t'anmaaydyu:

—Mastu'uttu, wa'andsu uná'ku'unguty xyñimínduts, es katu xyajjambíty, mut ko ja Diosu kyutujkun yu'u jya'a'ajtypy di'ibu du'un éxtum yu'ujuty. ¹⁵Tuy'ajtan n'anuumudu ko di'ibu kyaj t'axaju ja Diosu kyutujkun éxtum tu'ugu uná'ku'unk, kyaj tyúkat ma Diosu kyutujkun.

¹⁶Net tsa'ane'ky ja uná'ku'unguty. Ta tkuxkooñ ja kyua ma ja kyubajkaty es tkuni'xy.

Mukja'ay tmumadya'aky ja Jesús

¹⁷Ko ja Jesús 'yaktu'uyo'oy, net myiñ tu'ugu yedyujk pnye'egy, es ñaygyoxtnaaydyáku Jesús wyindum es yajtuujy:

—Oy ya'uxpɔjkrɔ, ʒti tsojkrɔ ndúnudats esuts nyajtukumáyut ja jiky'ajtnu winu xuu winu tiempu?

¹⁸Netu Jesús 'yanmaayn:

—ʒTi kots mij xytyijy kots uj n'óyuty? Ja'a ko yu'uyu du'unu Dios oy.

¹⁹Oy xynija'aju ja Diosu 'yana'amun: “Katu myajja'ay'leeky; katu xyajtugóy ja pɔjk úkunu wyindsu'kun; katu mmeetsy; katu mudu andakungyajxm pán xyniwaambéty; katu ti xynipeky; mwindsu'ugur ja mdaak mdeety.”

²⁰Ja yedyujk 'yadsooy:

—Ya'uxpɔjkrɔ, tugekyu tyaadu tats nguudyuunda'ay extu tu ndimmutsk'átyuts.

²¹Netu Jesús twin'ijxy mudu tsojkrɔ, es t'anmaay:

—Jatu'uk mdugoy'ajtxuty. Nujx took tugekyu di'ibu mmudajty mjaygejpy es yajwa'x ma ayoobu ja'ayuty, es net xypyamínudats es du'un xymyudátut ja oy'ajtnu jam tsajpótm.

²²Es ko tmudooy yu tyaadu, ta ja yedyujk jyotmaydyuktajku. Ta oj ñejxy jotmaymuut, mut ko nugoo naty jyantsymyakja'ayuty. ²³Ta ja Jesús t'ijxambijty, es t'anmaaydu ja 'yuxpɔjkrɔty:

—ʒTsip nimujaa esu makja'aydyujkuty tyúkudat ma Diosu kyutujkun!

²⁴Ja 'yuxpɔjkrɔty du'uñu wu'amudyaaydu mudu tyaadu. Esu Jesús 'yak'anmaayumbijtudu:

—ʒTsip nimujaa esu makja'aydyujkuty tyúkudat ma Diosu kyutujkun!

²⁵Ni'igu tsyípty es tu'ugu makja'ay tyúkut tsajpótm es kadiinam ko tu'ugu kameyu ñaxut xu'uñ jutoty.

²⁶Ko t'akmudoodu tyaadu ja uxpɔjkrɔty, waanu ni'igu wu'amudyaaydu du'uñu es ñayjyunánudu:

—Pes, ʒpánu du'un mbaat ñitse'eky?

²⁷Esu Jesús wyin'ijxudu es 'yanmaayudu:

—Mudu ja'ayuty kyaj mbaat, per mudu Dios, ak mbaat tugekyu.

²⁸Netu Peedru t'anmaay ja Jesús:

—Es uudsuty sitay tats tugekyu nmastutta'aydu es mij nbanujxtu.

²⁹Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajtnu n'anumudu ko otyim pánuty di'ibu tu tmastu'uty ja tyujk, o myuga'axuty, o tyaak, o tyeety, o 'yu'unguty, o ñax kámuty mut kots xypyanejxy uj es tuuñ éxtam jyuna'añ ja oybyu ayuk, ³⁰tadu ja'ay Dios mo'oyudur tyam ma tyaadu naxwiñudu mugopx du'unun ni'igu tyujk, tyaak, myuga'axuty, 'yu'unguty esu ñax kámuty, oy 'yayoy du'un; es nandu'un tsajpótm Dios myo'oyudat ja jiky'ajtnu winu xuu winu tiempu. ³¹Per may di'ibu tyam ya naxwiñ ijtp muj, jam tsajpótmu Dios pyujta'agudat mutsk; es may di'ibu tyam ya naxwiñ ijtp mutsk, jam tsajpótmu Dios pyujta'agudat muj.

Jesús tnigajxy myuduguk ok ja 'yo'kun

³²Jamu naty wyimbattu ma ja tyu'uju Jerusalén, esu Jesús jawyiinu naty ñejxy ma ja 'yuxpɔjkrɔty. Es ja nimajmajtskuty du'uñu wu'amudyaaydu es tsyu'kudu ja ja'ayuty di'ibu panujxudur. Net ja Jesús twoonejxy wiink tsoo ja nimajmajtskrɔ 'yuxpɔjkrɔty. Ta oj ttukmumadya'aktu di'ibu naty jatán kubatánur, ³³es 'yanmaayudu:

—Ixta, nbatujkum Jerusalén ma uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkuyaka'añuts ma yu teedywyindsúnuty es ma ja di'ibaty tsajptugóty ya'uxpuktpu, es xytyuknikajxpata'anduts ja o'kun es xykyuyaka'anduts ma ja romanu ja'ayuty. ³⁴Yu'uts xyñixi'iga'an xytyukxi'iga'anduts, xywyopa'anduts, xyñidsujuya'anduts es xya'ooktupts, es ko tyugukxubátut madsu naty ta n'eeky, njikypyúkuduts.

Santya'agu esu Fwank t'amdowdu tu'ugu may'ajtun

³⁵Net ja Santya'agu es ja Fwank, Zebedeeu myaanguty, tmawingoonda ja Jesús es t'anmaaydyu:

—Ya'uxpuktpu, ndsojktupts es xytyúnut ja may'ajtun di'ibu n'amdoodup.

³⁶Net ja Jesús yajtuujdu:

—¿Ti dan mdsojktup esuts ndúnut?

³⁷Ta t'anmaaydyu:

—Moodyuguts esuts n'u'uñudut tu'uk ma m'aga'añgyu'u es jatu'uk ma m'anajñgyu'u ko m'ana'ama'añ muj'ajtun muut.

³⁸Ta ja Jesús 'yadsoojdu:

—Miits kyaj xyñijáwudu ti dan m'amdoodup. ¿Tii mmudánudup miidsuty, éxtum mbaat njuna'anum xy'uuktá ma ja káluz mats uj n'uuga'añ? ¿Tii mmudánudup miidsuty éxtum mbaat njuna'anum mnubáttut éxtumts uj nnubata'añ?

³⁹Ta ja'ajuty 'yadsoodu:

—Nmudánudupts.

Esu Jesús 'yanmaaydu:

—Tuy'ajtun ko miits m'uuktup ma ja káluz mats uj n'uuga'añ, es nandu'un mnubáttut éxtumts uj nnubata'añ. ⁴⁰Per uj kyajts xypyaaty esuts miits nmo'oydyut es m'u'uñudut mats n'aga'añdsyoo o mats n'anajñdsyoo. Diosu du'un páttup tmo'oydyut di'ibáty ta yajtuknibujtaagu.

⁴¹Ko ja nimajkpu xprajkpty tmudoodu tyaadu, net ttuk'ak'ajttu ja Santya'agu es ja Fwank. ⁴²Netu Jesús dyáxudu nimajmajtskuty, es t'anmaaydyu:

—Mnija'adup miits ko di'ibáty 'yana'amdup ya naxwiiñ, jya"abáktup ja ja'ayuty, es 'yana'amudu éxtum yu'ujuty ja kyutujkun. ⁴³Per kyaj dyu'un'átut ma miidsuty. Nik ni'igu ko di'ibu naybyujta'agánup muj ma miidsuty, yu'u myudúndup ja myu"uxpajkpty, ⁴⁴es oytyim púnuty miidsuty di'ibu itaamp jawyiin, yu'u myudúndup ja myu"uxpajkpty éxtumxyup yu'udyu myuduumbu. ⁴⁵Du'un éxtum uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kyajts nmiiñ naxwiiñ esuts nyajmudúnut, ja'ats uj ta nnimíñ esuts uj ja ja'ay nmudúnut esuts ngubátut mayu ja'ay ja pyeky kots ja'a ngu'oogut, du'un may tmudáttut ja nitsokun.

Jesús dya'ijxpéky tu'ugu wiints

⁴⁶Net jyajttu Jerikoo. Es ko naty Jesús kyajpnbudsémy mut ja 'yuxpajkpty es mut ja mayja'ayuty, tu'ugu wiints di'ibu xyu'ajtypy Bartimeeu, Timeeu myaank, jamu naty 'yu'uñu tu'ubu'aaq es t'amdoy ja limosnu. ⁴⁷Es ko tmudooy ko wyingón ja Jesús nazarenu, ta ja wiints yaxkeky:

—¡Jesús, Davitu tyuamp 'yaats, pa'ayoogats mij!

48 May ja ja'ayuty 'yoojuda es 'yamónut, per ja wiints ni'igu waanu muk yaxkeky:

—¡Davitu tyuamp 'yaats, pa'ayoogats!

49 Net ja Jesús wyá'k'a'ajá, es jyunán:

—Yajmíndu.

Ta ja ja'ayuty t'anmaaydyu ja wiints:

—Jotkujku, púdu'uk, mut ko tam myáxuty.

50 Net ja wiints tnasajtu ja tsyamarru, es pyujte'ky. Ta twinguwá'ku ja Jesús. **51** Net ja Jesús yajtuujá:

—¿Ti mdsejpy esuts uj ndúnuduts?

Ja wiints 'yadsooy:

—Ya'uxpújkpu, yu'uts njatsejpy esuts n'ijxpáku.

52 Ta ja Jesús 'yanmaayá:

—Mbaat mnejxy. Tu m'aguda'aky mut ko tuts xymyubeky.

Netyu ja wiints oj 'yixpéky, es tpanejxy ja Jesús.

Jesús tyuku Jerusalén éxtam tu'ugu rey

11 ¹Ko naty jya'tá'añ Jerusalén, ko jyajttu Betfajee, jamyu má ja Oliivus Kópk, netu Jesús tkejxy majtsku 'yuxpújkpu, ²es t'anmaay:

—Nújxtu má yu mutsk kajpnu'unk di'ibu yajwingu'ijxup, es jap xypyaadut kuwuan tu'ugu burru di'ibu ni pánnam tkatuk'u'uñu. Múgaju es xyajmínut. ³Es pun ja pán myajtúwudu: “¿Ti ko xymyugaju?” net xy'anuumut: “Ja Windsún yajtunaampy es pojún tkajxumbítut jatugok.”

⁴Es ja 'yuxpújkputy oj nújxtu, es tpattu tu'ugu burru kuwuan tújk agu'um muj tu'ubu'aay. Es ko naty tmúgaju ja burru, ⁵net ja ja'ay yajtuujudu:

—¿Ti ko xymyugájudu tadu burru?

⁶Es yu'ujuty 'yadsoodu éxtamu Jesusu naty tu 'yanu'umxudu. Net ja ja'ay myastútudu. ⁷Ta oj dyajnújxtu má ja Jesús es tpujtáktu ja wyit jam burru níkujxm, es ja Jesús ttukpejty. ⁸Es ja mayjya'ayuty dya'ptu ja níkujxyudu wit tu'aay. Wiinkputy ttujtu ja kepyu 'yaay xye'entsy es ttukwin'o'oxudu ja tu'aá. ⁹Ja ja'ayuty di'ibu nújxtup jawyiin es nandu'an ja di'ibu miindup ux'ok ya'ax jyoktu:

—¡Awdattu Dios! ¡Kuni'xy di'ibu miimp éxtamu Nindsun'ajtam Diosu kyudunaabyu! ¹⁰Muj kújxm 'yítut ja rey Davitu tyuamp 'yaats di'ibu yajkutukaamp. ¡Awdattu Diosu tsajpótmudu!

¹¹Ta ja Jesús kyajpnajty Jerusalén es jyajty má ja muj tsajptujk es t'ijxtaay tugekyu di'ibu jap. Ta tso'oñ jam es tmunejxy ja majmajtskpu 'yuxpújkputy má Betañu kajpn, mut ko tu tsyu'ujanu naty es jap myá'aja'añ.

Jesús tkajxpéky ja iigu kepy

¹²Jakumbom ko Jesús tso'oñ jap Betañu, ta yu'o'ku. ¹³Ta t'ijxy tu'ugu iigu kepy tu'ubu'aay. Ta tnimájwa'ky, es kyaj tpaty ni ti tyuamp ja kepy, je'eyu 'yaay, ja'a ko kyajnum ja tiempu má tyuamp. ¹⁴Ta ja Jesús t'anmaay ja iigu kepy:

—Ni na'a mganakytuumpp'átut.
Es ja 'yuxpukpuy tmudooda.

Jesús dyajpudsémy di'ibu juuy to'ktup ma ja muj tsajptujk

¹⁵Oknum jyajttu Jerusalén, netu Jesús tyujku muj tsajptujk ñabotsoty. Ta dyajpudseemy di'ibu naty jap juuy to'ktup es dyajjumbijty ja myeesaty di'ibu naty jap wyingugoondap ja meen mat ja tsajptujk meen, es dyajjumbijty ja syíyuty di'ibu pakto'ktup. ¹⁶Es kyaj dyajkutijky es pún dyajnáxut oytyiity muj tsajptujk ñabotsoty. ¹⁷Ta dya'uxpejky ja ja'ayuty, es t'anmaay:

—Ja Dios jyunán ma ja jyaabyajtun: “Yu ndujkuts yu'u ma nidugekyu naxwíñadu ja'ay kyajxta'aktu”, per miidsuty tu xyajwa'andu ma'tspu aank.

¹⁸Es ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukpuy tmudooy yu taada. Ta t'uxtaaydyu ja winma'añ wi'ix ja Jesús 'yoogut, per ttsu'ugudu, ja'a ko nidugekyu ja ja'ayuty tam yajxón tmudoo'ittu ja 'yuxpukun. ¹⁹Es ko tsyu'ujun, net Jesús tso'oñ jap Jerusalén.

Iigu kepy tyu'utsy di'ibu Jesús tu tkajxpéky

²⁰Jakumbom jepy ko jyumbitandu Jerusalén, ta ñaxtu ma ja iigu kepy, es ja 'yuxpukpuy tu t'ixtu ko tu naty tyu'tsnu. ²¹Ta ja Peedru tjamyeytsy, es t'anmaay yu Jesús:

—Windsún, jix! Tu tyu'tsnu tyadu iigu kepy di'ibu mij tu xykyajxpéky.

²²Jesús 'yadsooy:

—Mabaktu Dios. ²³Tuy'ajtun n'anuumudu ko pún ja pún miits m'anuumudubu tyadu kopk: “Jawa'ak ja yaa. Nujx mejyñóty.” Pún kyaj xyujpjawudu, pes du'unu dun jyátut. ²⁴Paaty n'anuumudu miidsuty ko tugekyu di'ibu miits m'amdoodap ja Dios ma mgajxta'aktu, pún mmubujktup, m'axájudup. ²⁵Es ko mgajxta'aktu, mma'xtup di'ibáty miits mduunudup axuuk, es du'un yu mDeedyu tsajpótmudu mma'xudup miidsuty ja mbojpty nandu'un. ²⁶Es pún kyaj xymya'xtu di'ibu mduunudup axuuk, mDeedyu tsajpótmudu nan kyaj mma'xudut miidsuty ja mbojpty.

Jesusu kyutujkun

²⁷Ta net jyajttu Jerusalén. Es ko naty Jesús jyudity muj tsajptujk ñabotsoty, ta ñimiinudu Jesús ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpukpuy es ja mujja'aydujkyty, ²⁸es yajtuujadu:

—¿Pún kyutujkun maut xytyuñ tyaadu? ¿Pún tu mgutujkunmo'oyuty?

²⁹Ta Jesús t'adsood:

—Uj nandu'un nyajtawaambyuts tu'ugu ayuk miidsuty. Pún xy'adsoojumbijtpats, net n'anuumut ti kutujkunuts uj maut nduñ tyaadu. ³⁰¿Pún kutujkunmooy Fwank es yajnabátut? ¿Dios, o yu ja'ayuty? ¡Adsooduguts!

³¹Ta ak yu'ujuty ñay'u ñaygyajxudu es ñayjyuna'anudu:

—Pún n'okjuna'anum ko ja Dios tuk'ana'amu, ta xy'adso'om: “Es pún du'un, ¿ti ko xykyamabaktu?” ³²Es pún njuna'anum ko ja'ayuty, ta yu ja'ayuty xytyu'unum axuuk, mat ko nidugekyu yu'ujuty tmubaktu ko Fwank yu'u ja Diosu kyugajxpu.

³³Ta t'anmaaydyu ja Jesús:

—Kyajts nnijáwudu.

Ta ja Jesús 'yadsoojudu:

—Es ʉj nan kyajts miits n'awánudat ti kutujkunuts ʉj muut nduññ tyaadu.

Axuk kamgwentu'ajtpaty éxtamu ijxpajtun

12 ¹Net tyujku ya'uxrujkrpu mut kanak nax ijxpajtun es jyunañ: —Jaa ijty tu'ugu yedyujk di'ibu kyoj yu uuvu kam ma ja ñax. Ta tnageemy es dya'uyuyy ma dyajnipátut ko ja uuvu yajwinma'adsa'anut es tkoyj tu'ugu potsy kujxm ma mbaat jam n'ijxkákum es ngwentu'ajtám tugekyu. Oknum tmooy tukmiky ja uuvu kam mudu wiink ja'ayuty es tso'onnu ja kugam. Jagam nax jagamgajpn oj ñejxy.

²Ko tpaty ja timpu ma ja uuvu yajtukmukánnu, ta tkejxy tu'ugu tyuumbu es t'amdówat ja muduumbuty ja uuvu di'ibu pátup ja kugam.

³Es ja uuvu kamgwentu'ajtpu tmajstá ja kugamu tyuumbu, tkepywojptu es dyajjambijttu. Ni tii tkamooydyu. ⁴Net ja kugam tkejxy ja wiinkpu tyuumbu, es tyaadu tsaaga'tstu es dyajtsayujttu kyubajk es axuk ttuundu.

⁵Ta ja kugam tkejxy ja wiinkpu, es yu'u dya'o'ktu. Oknum ja kugam tkejxy ja wiinkpudyu tyuumbuty nimay, es ja uuvu kamgwentu'ajtpu tkepywojptu naaguty ja tuumbuty es naaguty dya'o'ktu.

⁶Ja kugam tmudajnu je'eyu tu'ugu myaank di'ibu jyantsysyejpy, ja'a kyajx tim ok es twinmaay: “Wyindsu'ugubudats ja nmaank.” ⁷Es ko t'ijxtu ja uuvu kamgwentu'ajtpu ko myiñ ja kugamu myaank, ta ñayjyunánudu ak yu'ujuty: “Tyaadu du'un di'ibu 'yaxajyuaampy yu kyuma'añ. Min n'ok'ya'o'kam, es du'un nmawu'umum udsajtam.”

⁸Ta tmajstá, dya'o'ktu es dyajpudsuumdu ja ñini'x ma ja uuvu kam.

⁹Ta ja Jesús yajttu:

—¿Ti tyunaampy mut yu'ujuty ja kugam? Pes mínup es dya'o'kta'ayudu tadu axuk ja'ayduujk, es tmo'oyut wiinkpu ja 'yuuvu kam.

¹⁰¿Tii ni na'anum miits xykya'uxpuktu ja Diosu jyaabyajtun ma jyuna'añ?:

Ja tsaa di'ibu ja pojtsputy 'yuxtijtu,

tu tpaaty ja lyugaar ma ja tujk t'ujx'áty.

¹¹Tyaadu du'un ja tyu'unun ja Nindsun'ajtam Dios, es n'okwu'amudya'ayum du'uñ.

¹²Ta ja teedywyindsunuty es ja fariseeuty tjamatsandu ja Jesús, ja'a ko tmawinma'añbyáttu ko yu'udyu naty yajmadyákp mudu tadu ijxpajtun. Es mut ko tsyu'kudu ja nax kajpn, ta tna'ijxtu ja Jesús es ñajxtu.

Jesús tmadya'aky ja kugubajtun

¹³Oknum ja Jesús yajtuknikejxy nidu'uguty ja fariseeuty esu Eroodusu jya'ayuty, es t'uxtaaydyu wi'ix mbaat dya''anuguga'adu ja Jesús. ¹⁴Ta ja'ajuty t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ya'uxrujkrpu, nnija'adupts ko mgajxy mut ja t'uy'ajtun es ni xykyatuññ kwentu di'ibu ja'ayuty myadyáktup. Je'eyu xya'uxpeky mut ja ñu'u tyu'u ja Dios. ¿Tii óyudsu da ngugubátut ma yu yajkutujkrpu kopk, o kyaju?

¹⁵Es ja Jesús ñija'abu naty ja tyádudyu 'yaxuk winma'añaty. Ta t'anmaaydyu:

—¿Ti kots miits xyajka'aja'andu? Tuk'ijxtuguts ja meen di'ibu mætt mugubety.

¹⁶Net dyajmiindu tu'ugu platu meen. Ko tyaadu t'ijxy ja Jesús, net dyajttæy:

—¿Pánu tyadu wyiin jyujp esu xyuu di'ibu yam kuxja'ay?

Ta ja'ajaty 'yadsoodu:

—Yu yajkutujkpu kopk.

¹⁷Net ja Jesús 'yanmaaydu:

—Pes mo'oydyu ja yajkutujkpu kopk ja di'ibu yu'u jya'a'ajtypy, es mo'oydyu ja Dios di'ibu Dios jya'a'ajtypy.

Ko tmudoodu tyaadu, ta du'uñu wyu'umudyaadyu.

Ja'ay dyajttæwu pun jikyryáktup ja o'kruty

¹⁸Net oj tniñjxtu Jesús naagudyu saduseenty. Ja saduseenty jyuna'andu ko kyajp jyikyryuka'añ ja o'kruty. Du'unu tyaadu ttuknibujtákuu:

¹⁹—Ya'uxrújkpu, Moisés dyajngutúku ko pun ja pán 'yeeky es kyaj tu tpattu 'yu'unuk, ja myuga'ax pyúkup ja ku'ekyty'o'oxy es tmudáttat ja 'yu'unuk, es ja'a tyuknikujxm'átup ja jamyii. ²⁰Du'un jyajty ma mædsuty. Tamu naty juxtujk tukka'axu yedyujk. Ja ka'axkópok pyejky, es 'ye'ky, kyaj tpattu ja 'yu'unuk. ²¹Ta ja myumajtskpu tpejky ja ku'ekyty'o'oxy, es nandu'un jyajty. Es ja myuduguuakpu nandu'un jyajty, ²²extu ko 'yabudseemy nijuxtujk, es ni pán tkatukpattu 'yu'unuk. Es ko tyaadu du'un tugekyu ñajxy, ta nandu'un ja toxytyujk 'yo'knu. ²³Es ma jyikyryuka'andak ja o'kruty, ¿pánuk nidu'ugu tadu juxtujkpu una'akuty ñudo'o'xy'átup, éxtum tu pyujkta'aydyu mut yu'u?

²⁴Esu Jesús 'yadsoojadu:

—Miidsuty nugoo m'okkajxtugooyñudu, mut ko kyaj xyñijáwudu ja Diosu jyaabyajttun es ni ja myuk'ajttun Dios. ²⁵Es ko ja o'krpu jyikyryáktut, ni kyapáktut ni pán, du'un 'yíttat éxtumu ánklusu tsajpótmadu. ²⁶Yu o'kruty situy jikyryáktup. ¿Tii kyajnum miits xyajmadya'áktu éxtum ja Dios jyunañ ma ja jyaabyajttun, ma tmadya'agyu tadu apyñgyepy ko tyoy?, ko t'anmaay ja Moisés: “Ujtsu du'un ja Abraanu Dyios, Isaá esu Jakoob.” ²⁷Yu Dios, kyaj yu'u Dyios'átyuty ja o'kruty, yu'u du'un ja jikyryuty.^d Es du'un miidsuty situy nugoo m'okkajxtugooyñudu.

Ana'amunu waanu mæjpu

²⁸Net nandu'un ñimiinu Jesús tu'uk ja di'ibu tsajptugóty ya'uxrújkp, di'ibu tu tmudoyu tyaadu es ñija'ap ko Jesús tu t'adsoodu ja saduseenty mudu wijy'ajttun. Ta dyajttæy:

—Ya'uxrújkpu, ¿di'ibu du'un ja ana'amun ni'igu myújuty?

²⁹Ta Jesús 'yadsooju:

—Ja ana'amun di'ibu ni'igu myújuty, yu'u tyaadu ma jyuna'añ: “Mudowdu es jaygyúkudu, miits israelítaty: ja Dios di'ibu Nindsun'ajttam,

yu'ayu je'eyu Windsun'ajtp. ³⁰Tsoktu ja mWindsún Dios mut winu mjot mwinma'añ, mut winu m'anmaja'an es mut winu mmajaa." ³¹Es ja myumajtskpu yu'u du'un jyuna'añ: "Tsoktu ja mmadujkpa'a éxtum mij ku'um mnyadsyékuyty." Tadu nimajtskpu ana'amun nik ni'igu myújuty kudiinam ni tu'ugu wiinkpu.

³²Ta ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpújkp 'yanmaayu Jesús:

—Oyuts tu xy'adsoy, ya'uxpújkpu. Táy'ajtana'u ko ijtp tu'uk je'eyu Dios, kyajpu wiinkpu. ³³Es pun ndsojkum ja Nindsun'ajtum Dios mut winu njot nwinma'añ'ajtum, mut winu nmajaa'ajtum es pun nandu'un ndsojkum ja nmadujkpa'a'ajtum éxtum nnyadsyójkum ku'um, yu'u situy nik ni'igu tsyobaadut kudiinam tugekyu yojxun es tugekyu windsu'kun di'ibu yajtooyduw artalkujxm.

³⁴Es mut ko ja Jesús ñija'ap ko ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpújkp tu 'yadsooyty mudu wijy'ajtan, ta t'anuumu:

—Je'eyu tim waanu mdugoy'ajtxuty es m'ítut ma Dios yajkutíky.

Es kyaj pún 'yoknaydyuk'a'ijxanu es t'ak'yajtáwut ni tii.

Pánu tyuump 'yaats ja Kristu

³⁵Oknun ko Jesús ttuk'uxpejky ja ja'ayuty muj tsajptujk ñabotsoty. Ta yajtuujudu:

—¿Wi'ix ko yu di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktap jyuna'andu ko yu Kristu yu'u tuump'ajt aats'ajtap ja Davit je'eyu? ³⁶Mut ko Davit ku'um, mut ja myuk'ajtan ja Espírítu Santu jyuna'añ:

Yu Dios t'anuumu ujtsu nWindsún:

“U'uñu yaa aga'añdsyoo ma ujun,

extu kots uj nyajptugóyut tugekyu mij ja mmadsip.”

³⁷¿Es wi'ix mbaat yu Kristu tyuump'áty 'yaats'átyuty yu Davit? Pes Davit ku'um janaamp nWindsún.

Es ja ja'ayuty di'ibu nimáyudyu naty, yu'ujuty myadoodaaydyu yajxón ja Jesús.

Jesús tnigajxy ja fariseeuty es di'ibu tsajptugóty ya'uxpújktap

³⁸Es ja Jesús t'aktuk'uxpejky:

—Naygywentu'átudu miidsuty mut ja di'ibuty ya'uxpújktap tsajptugóty. Yu'u pyujtáktap ja witu yembyu es ttsoktu es ja ja'ayuty 'yubo'x kyajxpo'xadut tu'ay mudu windsu'kun, ³⁹es tsajptugóty jap tyim'u'uñuya'andu ma ja ja'ayuty mbaat yajxón 'yíxadu es muj windum 'yu'uñuya'andu ma pún kyay 'yuuktu. ⁴⁰Es tpujkuu ja tpujkaty yu ku'ekytyo'oxyuty, net kyajxta'aktu jeky es du'un twin'uuna'andu ja ja'ayuty, es ñay'andíjudu jyiky'attu táy'ajtan muut. Paaty pátudap ni'igu ja tudyu'unun.

Ku'ekytyo'oxy ja myeeñ dyoxy

⁴¹Oknun ja Jesús ñaxwe'tsy ma t'ijxy ko ja mukja'aydyujk tpujtáktu may ja myeeñ ma ja muj tsajptujku 'yalkansiñ. ⁴²Es nandu'un jya'ty tu'ugu ku'ekytyo'oxy ayooñ, es tpujta'aky majtsku mutsk meeñu'unk di'ibu yiin waanu tsyo'ajtypy. ⁴³Net ja Jesús dyaxyu ja 'yuxpújktapujk, es t'anmaay:

—Tuy'ajtun n'anuumu ko tyadu ku'ekyty'o'oxy di'ibu ayoop ta dyaky ni'igu es kudiinam nidugekyu ja mukja'ayuty. ⁴⁴Ja'a ko yu'ujuty dyakta di'ibu yajnadujkup, peru tyadu ayoobu ku'ekyty'o'oxy dyaky tugekyu ja myeen di'ibu tyukjiky'ajtypy.

Jesús tnigajxy ko ja muj tsajptujk tyugoya'añ

13 ¹Ko ja Jesús tso'o'ñ ma ja muj tsajptujk, nidu'ugu 'yuxpajkruty jyanáñ:

—Windsún, ok'ix yu muj tsaajuty es yu tsuj tujkuty.

²Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿M'ijxtup tugekyu tyaadu? Kyaj wyu'uma'añ ni tu'ugu tsaaj nayñikoombétyuty, tugekyu tyugoya'añ.

Ijxwu'amun ko ja naxwíñudu tyugoya'añ

³Net oj ñujxtu ma ja Oliivus Kopk di'ibu jam windum ma ja muj tsajptujk. Es ko natyu Jesús jam 'yu'uñu, ta ja Peedru, Santya'agu, Fwank esu Andrés oj 'yanu'amxudu ayu'udsyu:

⁴—Njanijawuyándupts na'a dnu tyaadu di'ibu tunán jatánup es ti ijxwu'amun ja'ay myadátup ko tyaadu tugekyu du'un tyuna'añ jyata'añuty.

⁵Ta Jesús 'yanmaayudu:

—Mnaygywentu'átudup kudiibu pún mwin'uunudut. ⁶Mut ko may myina'andu di'ibu juna'anaamp: “Ujtsu du'un ja Krista.” Es wyin'uunaampy may ja'ayuty.

⁷Es ko miits xymyudówdut tsiyptundu omyaaty, katu mnay'adsu'ugudu. Pes du'un jyata'añ, per kyajpu du'un yu'ujuty ma ja naxwíñudu tyugoya'añ. ⁸Mut ko tuk peky mut jatuk peky ja naxwíñudu ja'ayuty nayñitsiptuna'anudu esu ana'ambuty nixim niyam, es myina'añ ja muk ujxuty omyaaty esu muk yuu. Tugekyu tyaadu yu'u du'un maanum je'eyu tsyonda'aky ja ay'o'on.

⁹Per mnaygywentu'átudup miidsuty, ja'a ko ja ja'ayuty mmunujxudup ma ja kumdattujkun es myajwóptut mut ko miits xypyanyxtupts. Es mmunujxudup ma gobernador esu rey es du'un miidsuty jap xypyujta'aktut ja tuy'ajtun ujtskyujxm. ¹⁰Es koonam yajkajxwa'xut ja oybyu ayuk ma tugekyu naxwíñudu, es óknam ja naxwíñudu tyugoya'añ. ¹¹Es ko myajmunujxut es myajkuyákut ma ja kumdattujkun, katu mjetmay'ooktu miidsuty wi'ix mjuna'andut. Ja'a mgajxtup di'ibu Dios mmo'oyudup jaanum, ja'a ko kyaj miits xykyajxa'andu mgu'am winma'añ, yu Espírítu Santu mwinma'añmyo'oyudup.

¹²Ma tadu tiempu jyata'añuty, ko extu di'ibáty tukka'ax'ajttup kyuyaka'anup nixim niyam es ttuk'ya'ooktat; es ja u'unkteety du'un tyuna'añ mut ja 'yu'unk; es ja unaku'unguty nandu'un myattsiptuna'andup ja tyaak tyeety es tyuk'ya'ooktup. ¹³Es nidugekyu ja'ayuty m'axuk'ixudut ja'a ko miits xypyanyxtupts. Per di'ibu 'yakmubejkypyum du'uñum, yu'u nitso'ogup.

¹⁴Yu Diosu kyugajxpu Dañel tkuxjaay di'ibu tyúndup ja axuukpu. Ko xy'ixtat tyanu ma kyaj pyaadyuty ja di'ibu ya'axuk'up es di'ibu kyaj

tmuj'ixy ja Dios (wa'an tjaygyuku di'ibu yu neky kyajxypy), net di'ibáty ijttubu naty Judee kya'aktut jap es ñujxtut tungujxy kopkkujxy. ¹⁵Es di'ibu naty jam tujkkujxm, kyaj jyunákut es ñujx tniduku di'ibu jap es tjuuda'anut. ¹⁶Es di'ibu naty jam kyamotm, kyaj jyumbítut es min t'ooxy ja wyit. ¹⁷¡Puroobu ja toxytyujkuty di'ibu naty ijtp u'unkmúut ma tadu xuu es di'ibu ya'u'unktsi'tstap! ¹⁸Amdow þujktsówdu miidsuty ja Dios es kudiibu mga'aktut ko naty xyuxy, ¹⁹mut ko muk 'yita'añ ja ayo'on, éxtam ni na'anam kyajaty extu ma Dios dyajkojy ja naxwíñudu, es ni du'un kyanakyjyata'añty jatugok. ²⁰Es punu Dios kyaj dyajwaanu tadu tiempu, ni pún kyatso'oktut. Per yajwaanup yu'u mut ko ttseky pánaty yu'u tu twin'ixy éxtamu jya'ayun. ²¹'Ko naty pún miits m'anu'umxudu: "Ixtu, tyaa dan ja Kristu", o "Ixtu, taxim ja Kristu", kyaj xymyubáktut. ²²Mut ko minaamp ja win'u'ambuty di'ibu nayajnaxánup éxtamu Kristu es éxtamu Diosu kyugajxpu, es tyunaampy yu ijxwu'umun esu muj'ajtun es du'un tjawin'uuna'andut ja ja'ayuty di'ibu Dios ku'am wyin'ijx. ²³Paaty mnayjyujp'ixudup miidsuty. Tu n'anuumudu miidsuty yu tyaadu tim jayujp.

Wi'ix jyumbítut ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu

²⁴Es ko du'unu naty tu ñajxta'ayu tadu ayo'on, ja xuu wyingoodsuya'añ, ja po'o kyaj ñakyjyaja'añ, ²⁵kya'adut ja mudsa'ajuty es yu'xup ja muk'ajtun tsajwínm. ²⁶Net xy'ixtuduts nmiñ uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, yoodsóty mudu muk'ajtun esu muj'ajtun. ²⁷Es nduk'ana'amuduts ja n'ánklusuts, es dyajnaymyúkudut di'ibáty tu nwin'ixtuts, ma yu jumboj esu yukpoj myiñ es ma yu xuu pyudsemy es ma tsi'yity, oytym maaty.

²⁸Jattu tyadu 'yijxwu'umun ja iigu kepy. Ko ja xye'entsy 'yity u'unk es pyudsemy ja 'yaay, miits mnija'adup ko miimp ja ambu. ²⁹Nandu'un jajtpu du'un ko xy'ixtut tugekyu tyaadu, mnijawudup ko tuu danu naty wingoombuts, éxtam mbaat njuna'anam tujk agu'uybyun. ³⁰Tuy'ajtun n'anuumudu ko tugekyu tyaadu jyata'añty maanum naty ja ja'ayuty di'ibu tyam kyaj 'yooktanum. ³¹Ja tsajp es ja naxwíñudu náxup, per ja n'ayúkuts ni na'a kyakexy kyanaxy.

³²Ja xuu es ja oorú ni pún tkanijawu, ni yu Diosu 'yánklusuty es ni uj, ja Diosu 'yU'unk, yu'uyu du'un je'eyu ñija'ap ja Dios Teety. ³³Paaty wu'umdu miidsuty wijyuty es mnayjyujp'ixudup, ja'a ko kyaj xyñijawudu na'a nmina'añuts.

³⁴Du'un ja'a éxtam tu'ugu ja'ay di'ibu ñujxaamp jagam. Ko naty kyajnum tsooñ, ta tmo'oydyu ja pyo'oduumbaty ja tyuunk nidu'uk nidu'uk, es t'anmaay ja di'ibu kywentu'átup ja tujk aa es wyijy'ítut. ³⁵Es n'anuumudu miidsuty, wu'umdu wijy, mut ko kyaj xyñijawudu na'a jyumbita'añ ja mWindsún, pun tu tsyu'ujunú, pun tsu'pun, ma 'yuy ja tugaak o ma xuuñu. ³⁶Exkum ko jyumbity ti'in es mbaadudut maabuty. ³⁷Es di'ibu n'anmaaydyup miidsuty, n'anmaaydyupts nandu'un nidugékyuty: Wu'umdu wijyuty.

Tkajxy'áttu pun wi'ixu Jesús yajmátsut

14 ¹Ja'a tyugoy'aty majtsk xuu ja pasku xuu ma yajkáy ja tsajkaaky di'ibu kyaj tmudaty yu levaduuru, es ja teedywyindsúnuty es ja

di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktup t'uxtaaydyu ja winma'añ wi'ix t'okmátstat ja Jesús mudu andakun, es ttuk'ya'ooktat. ²Es ñayjyuanánudu:

—Kyaj jyaaty ma ja xuu kudiibu xyñibudu'kum ja ja'ayuty.

Tu'ugu toxytyujk ttukkuutsy ja pa'ak xu'kpu ja Jesús

³Jamu naty ja Jesús Betañu ma yu tyujku Simonk di'ibu yajtijp nilepru pa'am. Ko naty ja Jesús 'yu'uñu meesu winduuy, ta ñimawingoonu tu'ugu toxytyujk mut tu'ugu alabastru limetu ujts mudu aseytu pa'ak xu'kpu jantsy tsooxubu. Ta ja toxytyujk oj ttuknitemy kyubajkkujxy. ⁴Ko t'ijxtu tyaadu ja ja'ayuty, ta nidu'uguty 'yajkudu, es ñayjyuanánudu:

—¿Ti ko tyaadu du'un tu 'yuxtugoy? ⁵Tyaadu tuuxyup yajteeky tugak mugopx xuu nidún, esxyup yajtukpudákudu ja ayoobu ja'ayuty.

Ta t'oodu ja toxytyujk. ⁶Es ja Jesús t'anmaaydyu:

—Mastu'uttu. ¿Ti ko xy'oodu? Tyaadu óyudsu du'un tu xytyuñ. ⁷Ja ayoobutujkuty du'uñum xymyudáttut ma miidsuty, es oyña'aty mbaat xypyudákudut. Per uj kyajts du'uñum xymyudáttut. ⁸Tyadu toxytyujk tu ttuñ di'ibu mbaat, tu ja nnini'xuts pa'ak xu'kpu ttukkuutsy esuts nnaxtukunuduts. ⁹Tuy'ajtun n'anuumudu ko yajkajxwa'xy yu oybyu ayuk ma tugekyu naxwíñudu, yajmadya'agut nandu'un di'ibu tyuunu tyadu toxytyujk, es du'un yajjamyátsut y'u.

Juudus tkuyaka'añ ja Jesús

¹⁰Net nidu'ugu nimajmajtskpu ja xpujkrpu di'ibu xyu'ajtypy Juudus Iskaryotu, oj ñejxy ma ja teedywyindsúnuty es oj myadya'aky mut yu'ujuty wi'ix tkuyaka'añ ja Jesús. ¹¹Es yu'ujuty xyondaktu es twandaktu ja Juudus ko tmo'oya'andu ja meeñ. Net ja Juudus t'uxtaay ja winma'añ wi'ix tkuyákut ja Jesús.

Nindsun'ajtumu 'ya'ux

¹²Es ma ja pasku xuu tsyondaky, ma yajkáy ja tsajkaaky di'ibu kyaj tmudaty ja levaduuru, es ja ja'ayuty dya'ooktu ja byorreegu, ta ja xpujkrpuy tñimiindu wingón ja Jesús es dyajtuudu:

—¿Ma xytsyeky n'uxkúkuduts es ndu'unum ja pasku a'ux?

¹³Ta ja Jesús tkejxy nimajtsku 'yuxpújkrpuy, es t'anmaay:

—Ñujxtu jam kajpnóty. Jap xypyaadut tu'ugu yedyujk di'ibu myunejxypy tuk tsiyu nuu, ¹⁴es xypyanujxtut extu ma tyujktúku, es xy'anuumudu tadu kudujk: “Yu nWindsúnuts xytyuk'yajtuup: ¿Ma ja kwartu ma mbaat n'a'ux'áttuduts mududsu n'uxpújkrpuyk ma tyadu pasku?” ¹⁵Net mduk'ixudut tu'ugu muj kwartu es oydyuñ ma ja tukniku'uybyu tujk, es xy'uxkúkut ja a'ux jam.

¹⁶Ta ja nimajtsk xpujkrpuy ñujxtu kajpnóty es tpattu tugekyu éxtum 'yanmaay ja Jesús, es dya'abátudu ja pasku a'ux. ¹⁷Es ko oj tsyu'ujñu, ta jyajttu Jesús mudu 'yuxpújkrpuy, ¹⁸es ñaxwa'tstaaydyu meesu winduuy, es kyaydyu. Net ja Jesús jyuanáñ:

—Tuy'ajtun n'anuumudu ko nidu'uk miidsuty di'ibu kaapy mut uj, ja'ats uj xykyuyakaambuts.

¹⁹Net ja ʌxpɹɹɹkɹɹtɹɹ jɹantsɹɹjyotmaydyuktɹɹjkudɹ, es dyajtɹɹudɹ nidu'ugáty ja Jesús:

—¿Tii ʌjtsu daa?

²⁰Ta 'yadsoojɹudɹ Jesús:

—Yɹ'ɹ dɹ'ɹn nidu'uk miidsɹty ja nimajmajtskɹɹ di'ibɹts xymɹtkaaymyujkɹ. ²¹ʌj, ja Naxwíɹudɹ Ja'ayɹduɹ Kyudɹnaabyɹ, dɹ'ɹn nnejɹyɹts éxtɹm ja Diosu jyaabyajtɹn jɹuna'añ. Per pɹroobu tadɹ yedyujk di'ibɹts xykyɹyakaamp. Nik oy mɹt yɹ'ɹ kooxyɹp kyadimmiíɹ kyadimjajty naxwiiíɹ.

²²Mɹ naty jam 'ya'ux'attɹ, ta Jesús tkone'ky ja tsajkaaky es tja'aygyudáky ja Dios.

Es ko ttujkwa'xy, ta tmooyduɹ ja 'yɹxpɹɹkɹɹtɹ, es t'anɹɹmudɹ:

—Kayduɹ. Tyaadɹdsu nnini'x.

²³Net tkone'ky tu'ugu kálɹz mudɹ vinɹ es tja'aygyuda'aky ja Dios. Ta tmooyduɹ ja 'yɹxpɹɹkɹɹtɹ, es nidɹgekyɹ 'yuktɹ mɹ ja kálɹz, ²⁴es 'yanmaayɹdɹ:

—Tyaadɹdsu dɹ'ɹn ja nne'pyíɹ di'ibɹ Dios yajnaxkudákypɹ ja jembyɹ kajɹy'átɹpyɹ, di'ibɹ yajtamaaɹn yaj'yokaamp es dɹ'ɹn yajma'xɹt nimay ja ja'ayɹduɹ pyojɹtɹ. ²⁵Es n'anɹɹmudɹ ko kyajts nnaky'uuga'añ ja uuvɹ nɹɹ exɹt kodsɹ naty n'iiky mɹt miidsɹty ja jembyɹ uuvɹ nɹɹ mɹ ja Diosu kyutujkɹn.

Jesús tnigajxy ko Peedɹ 'yɹxtija'áñɹty

²⁶Ko t'ɹudɹayduɹ tu'ugu alabanzɹ, ta oj ñɹjxtɹ mɹ ja Oliivɹs Kopk.

²⁷Net ja Jesús t'anmaayduɹ:

—Nidɹgekyɹ miits xymyastu'udándɹpts mɹ tyadɹ koots. Mɹt ko jɹuna'añ mɹ Diosu jyaabyajtɹn: “Nya'oogɹpts ja borreegɹ kwentɹ'ajɹɹ, es ja byorreegɹty 'yayo'oywɹ'xta'aydyɹt.” ²⁸Es kodsɹ naty tɹ njikypɹeky, jawyiinɹts nnɹjɹt Galileeɹ maanɹmɹ naty miits mganɹjxtɹ.

²⁹Net ja Peedɹ jɹunáñ:

—Oy nidɹgekyɹ mjamastútɹbɹ, ʌj kyajts mij nmastu'udɹt.

³⁰Net ja Jesús 'yanmaayɹ:

—Peedɹ, tɹy'ajɹtɹn n'anɹɹmɹ ko mɹ tyadɹ koots, kyajɹmɹ natyɹ tɹgaak 'yɹy majtsk ok, es mij mjɹna'ana'añ tɹguk ok ko kyajts xy'ix'aty.

³¹Ta ja Peedɹ muk 'yadsooy:

—Oyɹts ndim'oogɹt mɹt mij, kyajts njɹna'ana'añ ko kyaj n'ix'aty.

Es nidɹgekyɹ ja wiink ʌxpɹɹkɹɹtɹ nandɹ'ɹn jɹnaandaayduɹ.

Jesús kyajxta'aky Jetsemanii

³²Net ja Jesús jɹajttɹ mudɹ 'yɹxpɹɹkɹɹtɹ mɹ tu'ugu lugaar di'ibɹ xyɹ'ajɹty Jetsemanii. Ta t'anmaayduɹ ja 'yɹxpɹɹkɹɹtɹ:

—U'úɹudɹ yaa mints xim n'okkajxta'aky.

³³Ta tmɹnejɹ ja Peedɹ, Santya'agu esu Fwank, esu Jesús ñajɹya'ajɹ jantsy jotmaymyɹɹt es 'yamutsk'ajɹ. ³⁴Net t'anmaayduɹ:

—Dɹ'ɹnɹts njawɹ njodoty éxtɹm tu'ugu jotmay di'ibɹ mudɹ o'kɹn. Wɹ'ɹmdɹ miits ja yaa es mudánudɹ ja tsuu mɹt ʌj.

³⁵Net ja Jesús waanu ñas'yo'oyu. Ta ñayjuujpu koxtanu naxkujxy, kyajxtáky ³⁶es jyunán:

—Tatitu'unk, mij mbaat oytyiity xytyuñ. Pün mbaat, kudiibats n'uugut yu ta'ambu. Per kyaj dyu'unuty éxtumts uj ndseky, wa'an du'un éxtum mij xytsyeky.

³⁷Net jyumbijty ma naty ja nidugukpu 'yuxpukpudy, es tpattu mya'adu, es t'anmaay ja Peedru:

—Simonk, ¿tii mmaabu? ¿Ti kyaj tu mmada'aky m'ítut wijy mut uj ni tuk ooru? ³⁸Wijtú es kajxta'aktu kudiibu ja ka'oybyu mmamada'agudut. Táy'ajtun ko ja anmaja'an myudajtypy ja tsojkun, per kyaj yu nini'x tkupaka'añ.

³⁹Ta jatugok oj ñejxy, es kyajxtáky du'un éxtum jayujp. ⁴⁰Net jyumbijty jatugok ma ja nidugukpu, es tpattu ak maadup, mut ko nugoo naty ja tsuu tu 'yokwindujkundu. Es yu'ujaty kyaj tnija'adu wi'ix 'yadsówdut.

⁴¹Ja myudugak ok oj ñejxy. Ta kyajxtáky. Net jyumbijty ma yu'ujaty, es t'anmaaydyu:

—¿Tii m'akmaa m'akpo'xtubu? Tu net tpaaty ja xuu ja ooru ma uj, ja Naxwínadu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkuyaka'añuts ma yu pojru ja'ayuty. ⁴²¡Pudu'uktu! ¡Jo'omdu! Ta myiñ ja di'ibats xykyuyakaamp.

Jesús yajmátsy

⁴³Tamu natyñumu Jesús 'yakkajxy ko jyajty ja Juudas di'ibu nandu'un 'yuxpukpú'ajtypy ma yu nimajmajtskpu, es myndu mudu mayjya'ay ak mudu 'yespaadu esu kyépyuty. Yu'u naty kajxudup ja teedywyindsúnuty, ja di'ibaty tsajptugóty ya'uxpukpudy esu mija'aydyujkuty. ⁴⁴Yu Juudas tu naty ttukni'ixu wi'ixu naty dyaka'añ ja ijxwu'amun:

—Di'ibats uj ndsi'xy, yu'u du'unu naty ja Jesús. Yu'u du'un mmátstup es yajxon xykyutsúmdut es xyajnjxtut.

⁴⁵Netyu Juudas tnimiiñ ja Jesús es tkajxpe'xy:

—Dios maygyépyuty, Windsún.

Ta oj ttsi'xy. ⁴⁶Ta tmajtsnúdu ja Jesús es dyajnjxnúdu tsimy.

⁴⁷Es nidu'uk di'ibu jamu naty mudu Jesús tju'ty ja 'yespaadu es tnibo'tu tuk adu'umu tyatsk ja teedywyindsungópku tyuumbu. ⁴⁸Net ja Jesús t'anmaaydyu ja mayjya'ayuty:

—¿Tii du'unuts miits tu xyñimínduts mudu m'espaadu esu mgepy es xymyatsa'anduts éxtumxyupts uj nma'tspaty? ⁴⁹Bom bómuts uj tu nya'uxpuktu miidsuty muj tsajptujk ñabotsoty, es ni na'ats tu xykyamatsta. Per tugekyu tyaadu du'un jyátyuty es yajkuudyúnut ja Diosu jyaaybyajtun.

⁵⁰Ta nidugekyu ja xrpukpudy tmastutta ja Jesús, es kyaktaaydyu.

⁵¹Jap tu'ugu una'k tpanejxy twit'aty yu'uyu tu'ugu saabunu. Net ja ja'ayuty tmajtsta ja una'k, ⁵²es ja'a dyajwe'emy ja syaabunu es kyeky niwa'ats uxwa'ats.

Jesús, Anás wyindum

⁵³Di'ibáty myajtsta ja Jesús, yu'ujaty myunujxtu ma ja di'ibu ñigopk'ajtypy ja teedywyindsúnuty. Ta jap ñaymyujkudu ja

teedywyindsúnuty, mujja'aydyujkuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktap. ⁵⁴Esu Peedru pyanúx ja Jesús extu ma ja tyuja'a ja teedywyindsungópk. Jap oj wye'emy es ñaxwe'tsy mudu polusiüty, es ñayyajjokxpúkudu ma ja juun.

⁵⁵Yu teedywyindsúnuty es nidugekyu di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty t'uxta'aydyu ja winma'añ wi'ix tniwaambáttat ja Jesús es 'yoogut. Per kyaj tpattá ja pyojpu. ⁵⁶May ja ja'ayuty oj jyamindu es tjaniwaambajttá, per kyaj tyi'igyu'áttu ja 'yayuk. ⁵⁷Net myiñ naaguty di'ibu andáktap, es jyunandu: ⁵⁸—Tuts nmadóyuts ko tyadu yedyujk du'an jyuna'añ: “Uj njítuptsu tyadu muj tsajptujk di'ibu ja'ayuty tu tkojy, es tuguk xuuts ngójut ja wiinkpu di'ibu kyaj ja ja'ayuty dyajkojy.”

⁵⁹Per ni yu'ujaty tkayajti'igyuudu 'yayuk.

⁶⁰Net ja teedywyindsungópk pyude'ky, es ja'ay kyujk'aay dyajtuuy ja Jesús:

—¿Kyaj m'adsoy ni tii? ¿Tii dunu tyaadu di'ibu yam myadyáktap mut mijtskyujxm?

⁶¹Per ja Jesús oj wye'emy amoñu, ni ti tka"adsooy. Net ja teedywyindsungópk 'yanmaayy:

—¿Tii mijtsu du'an ja Kristu, ja Diosu 'yU'unk?

⁶²Es ja Jesús 'yadsooy:

—Ujtsu du'an. Es miits m'íxtap ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayadyu Kyudunaabyu, n'u'uñyua'añuts ma 'yaga'añdsyoo ja Dios di'ibu tugekyu muk'ajtan myudajtypy, es kots nmina'añ yoodsóty.

⁶³Net ja teedywyindsungópk tku'tsy ja wyit es ñuguxu'ugut ja 'yaku, es jyunáñ:

—¿Ti ko n'aktimtojkm ja testiigu? ⁶⁴Miidsuty ku'am tu xymyadowdu yu 'yaxuk ayuk. ¿Wi'ix mjuna'andu?

Es ja'ajaty nidugekyu jyunandu:

—Myudajtypy ja pyekey es páttap 'yoogut.

⁶⁵Ta naaguty tnidsújudu, es twingudsu'umudu es tkojxtu. Ta t'anmaaydyu:

—¡Okmay! ¿Pún tu mgóxyuty?

Es ja polusiüty nandu'an tkojxtu.

Peedru t'uxtijy ja Jesús

⁶⁶Japu nátyñum ja Peedru abatku'p ma tujaja'a. Ta ñimiinu tu'ugu kiixy, teedywyindsungópk pyo'oduumbu. ⁶⁷Es ko t'ixy ja Peedru ñay'ajókhuty ma ja juun, ta oj tuuy tjantsy'ixy es jyunáñ:

—Mij nandu'an tu mjúdytu mudu Jesús nazarenu.

⁶⁸Es ja Peedru t'uxtijy ja Jesús, es jyunáñ:

—Kyajts n'ixy'atyu tadu yedyujk. Kyajts nnijawu ti dun mmadyakypy.

Net ñejxy tujk agu'am, es 'yuuy ja tugaak. ⁶⁹Ta ja kiixy jatugok t'ijxy ja Peedru es t'anamudu di'ibáty jámuty:

—Tyaadu, situy yu'u ja'ay'ajtubu tyadu yedyujk.

⁷⁰Per ja Peedru jatugok t'uxtijy. Es ko waanu 'yak'ijty, di'ibu naty jáputy jatugok t'anmaaydyu ja Peedru:

—Tuy'ajtun ko mij nandu'un mja'ay'ajtabu tyadu, mut ko Galileeu ja'ay mij.

⁷¹Ta ja Peedru oj ñaygyajxpékyuty ko kyaj tuy'ajtun, es jynán:

—Por tsyos, kyajts n'ixy'atyu tyadu ja'ay di'ibu miits mmadyáktup.

⁷²Ta netyu 'yuu ja tugaak myumajtsk ok. Net ja Peedru tjamyejtsy éxtum ja Jesusu naty tu 'yanu'amxuty: “Ko kyajnumu natyu tugaak 'yuu myumajtsk ok, es mij mjuna'ana'añ tугuk ok ko kyajts xy'ix'aty.” Ta ja Peedru jyantsytyujku juuy yaxpu.

Jesús, Pilatu wyinduuy

15 ¹Ko oj xyuñu, ta ja teedywyindsúnaty ñaymyujkudu mudu mujja'aydujkaty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxrajktup es mut nidugekyu di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty. Net tkutsuumdu ja Jesús, es oj tmunujxtu es ttukkudujkudu ja gobernador Pilatu. ²Es ja Pilatu dyajtuy ja Jesús:

—¿Tii mijtsu du'un ja israelítudyu ryey?

Ta ja Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajtun, ujtsu du'un.

³Es ja teedywyindsúnaty tni'uunudu kanak nax. ⁴Ta ja Pilatu jatugok dyajtuy ja Jesús:

—¿Tii kyaj m'adsoy ni wi'ix? ¿Ti kyaj xymudoy tugekyu nu'un yam mdukn'i'uunudu?

⁵Per ja Jesús kyaj tyim'adsooy. Es ja Pilatu oj wyu'umu du'uñu es kyaj tnijawu wi'ix 'yakjuna'anut.

Jesús ñiduku es 'yoogut

⁶Es pasku pasku ja Pilatu tnasmatsu tu'ugu tsimyja'ay di'ibu ja ja'ayuty wyin'ijxtup. ⁷Japu naty 'yittu tsimy naagaty di'ibu tu yajja'ay'eeky ko tsiyptuundu yu yajkutujkpu, es nidu'uk yu'ujuty xyu'ajtypy Barrabás. ⁸Ta ja ja'ayuty tniwingoonda ja Pilatu, es t'amdoodu ttúnut éxtum jaayum ttuñ.

⁹Ta ja Pilatu 'yadsooda:

—¿Tii mdsoktup es nnasmátsuduts ja mrey?

¹⁰Du'un jynán ja Pilatu mut ko ñija'abu naty ko ja teedywyindsúnaty tnaywyinnaxujáwudu ko ja Jesús may ja ja'ayuty pyanujxudu es paaty tu tyukkudákudu. ¹¹Per ja teedywyindsúnaty tnibadu'uktu ja ja'ayuty es jyuna'andut ko yajnasmtsut ja Barrabás.

¹²Ta ja Pilatu dyajtuuda:

—¿Es tits ndúnup mut di'ibu miits mdijtup ja israelítudyu ryey?

¹³Yu'ujuty yaxkaktu:

—¡Yajkruuzpát!

¹⁴Ta ja Pilatu t'anmaaydyu:

—Pes, ¿tii du'un tu ttuundugóty?

Per ja'ajuty 'yaktim'yaxkaktu:

—¡Yajkruuzpát!

¹⁵Es ja'a ko Pilatu wyu'uma'añ oy mut ja ja'ayuty, ta tnasmajtsu ja Barrabás es tni'ana'amu esu Jesús yajwóput. Ta net tkuyajky es dyajkruuzpáttut.

¹⁶Oknum ja soldaaduty tmunujxtu ja Jesús ma ja yajkutujkpu tyuja'an di'ibu 'yandijpy pretooryu. Ta dyajnaymyujku nidugekyu ja soldaaduty ma tadu lugaar. ¹⁷Net ttukpujtaktu ja witu tsu'unkpu éxtamu yajkutujkpu wyit. Ta txugajttu ja apyñ éxtam tu'ugu koronu es tpujtákudu kyubajkkujxm.

¹⁸Net t'anuumadu:

—¡Muj kujxm mij, israelítudyu ryey!

¹⁹Net ttukkuwojpu'ktu tu'ugu kepyu'unk, tniidsújudu, twingoxtánudu es jyawa twindsu'ugu. ²⁰Ko ttukxiktaaydyu, ta dyajjunajktu ja tsu'unk wit es ttukpujtaktu ja kyu'am wit. Ta tmunujxnudu es dyajkruuzpata'andu.

Jesús kyruuzpéty

²¹Ta tu'aay tpattu tu'ugu ja'ay di'ibu kyamotyu naty tu 'yotsy. Ja'a xyu'ajtypy Simonk es kyugajpnuty Sirene, es tyeety'átyuty ja Alejandra esu Rufu. Ta ja soldaaduty ttukpujktu agwanu ja Simonk es dyajnujxtu ja Jesusu kyruuz.

²²Ta tmunujxtu ja Jesús ma tu'ugu lugaar txu'aty Gólgota, di'ibu ayuk wimbudsuump Kalaveeru Lugaar. ²³Jam tjatuk'uugándu ja vinu taam'yo'oy mut ja mirru ujts aay, per ja Jesús kyaj t'iky. ²⁴Ta dyajkruuzpajttu. Es net ja soldaaduty ttuundu rifu es du'un dyajwa'xtu ja Jesusu wyit.

²⁵Taxtujk yaxpu naty ko dyajkruuzpajttu. ²⁶Es kyubajky tpujtákudu tu'ugu letreeru di'ibu junaamp éxtamu du'un ja 'yu'unan: “Tyaadu ja israelítudyu ryey.” ²⁷Nandu'un majtsku ma'tspaty dyajkruuzpajttu mut yu'u, tu'uk aga'añdsyoo es jatu'uk anajñdsyoo. ²⁸Es du'un yajkuudyúñ ja Diosu jyaaybyajtan ma jyuna'añ: “Du'un ñajxy éxtamu axuk ja'ay.”

²⁹Ja ja'ayaty di'ibu najxtup jam tnixi'ik ttukxi'iktu, ttuknugow ttuk'yujkówdu es jyuna'andu:

—Mij di'ibu muj tsajptujk mijtypy es mjuna'añ ko tugukxubajtp xykyojy jatuk ok. ³⁰Nayajtso'ogudu mij ku'am es junak kruuzkujxy.

³¹Es nandu'un tyukxikudu ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktup es mudu fariseeuty es ja mujja'aydyujkaty, es ak yu'ujuty ñayjyunánudu:

—Tu dyajtse'eky ja wiinkputy, per kyaj mbaat ñayajtse'egyuty ku'am.

³²¿Ti kyaj yu'ujuty ja israelítudyu ryey? ¡Wa'an tjanaky kruuzkujxy es net yu'u nmubujkum!

Extu ja ma'tspaty di'ibu naty jam mut yu'u kruuzkujxm twingajx tjujpkajxtu ja Jesús.

Jesús 'yeeky

³³Net tugekyu ja naxwíñudu kyoodsadyaay kijkyxyuu extu tuguk yaxp xuumum. ³⁴Es nan ma tadu ooru ja Jesús muk kyajxy:

—Eloy, Eloy, ¿lamu sabaktanú? (di'ibu ayuk wimbudsuump: “Dios miu, Dios miu, ¿ti kots mij tu xymyastu'uty?”)

³⁵Nidu'ugaty di'ibu naty jam tmudoodu, es ñayjyunánudu:

—Mudowdu, yu'uga yáxup ja Diosu kyugajxpu Eliias.

³⁶Net nidu'uk oj ñejxy pue'egy, es oj dyajtsooñ tu'uk di'ibu yuunkpunaanu. Ta dyajxe'ky mudu vinu xun, es ttukjujptjtu tu'ugu kepyu'unk, es ttukmawingooñ ja Jesús es tmuugat. Ta jyunañ:

—Mastu'uttu. Min n'ok'ijxum pun nimiinup ja Eliius es yajjunákudut kruuzkujxy.

³⁷Ta jatugok ja Jesús oj muk kyajxy, es oj 'yo'knü. ³⁸Net ja aduy di'ibu jap muj tsajptugóty kyut'swa'xy kubajky es extu ux'am.

³⁹Net ja soldaadu windsún di'ibu naty jap tanaapy Jesús wyindum es tmudooy ko muk kyajxy es 'yeeky, yu'ü net jyunáñ:

—Tuy'ajtandumu naty ko tyaadu yu'ujaty ja Diosu 'yU'unk!

⁴⁰Jamu naty nandu'un naagudyu toxytyujkuty myuj'ixtu jagam. Ma yu'ujaty jamu naty ja Mariiu Magdalenu, Salomee esu Mariiu, ja mutsk Santya'agu esu Josee tyagaty. ⁴¹Tyadu toxytyujkuty tso'ondup Galileeu es tranujxtu ja Jesús es tpudujkudu ko 'yijty Galileeu. Es jamu naty may ja wiinkpadyu toxytyujk di'ibuty nandu'un muut pyatákudu Jerusalén.

Jesús ñaxtuku

⁴²Ko oj tsyu'ujunu es ko naty ñayjyujp'ixudu ko ja saabudu xuu dyajtsonda'aga'andu, ⁴³ta Josee tninejxy ja Pilatu mudu jotmuk'ajtun es t'amdoy ja Jesusu ñini'x. Esu tadu Josee, Arimateeu ja'ay, yu'ü naty nidu'uk ja di'ibu naty ana'amdup muj tsajptugóty es jap muj 'yity, es 'yawijxypy ko ja Diosu kyutujkun myínut. ⁴⁴Ta ja Pilatu du'üñ wyu'ümu ko yajnimaaay ko tu ja Jesús 'yeeky. Net twoodsooy ja soldaadu windsún es dyajtuuy pun tu 'yeeky ja Jesús. ⁴⁵Net ja soldaadu windsún jyunáñ:

—Tuy'ajtun. Tu 'yo'knü.

Ta ja Pilatu t'anmaay ja Josee:

—Mbaat xyajkruuzjunáky.

⁴⁶Net ja Josee tjuuy tu'ugu saabunu oybyu es dyajkruuzjunajky ja Jesusu ñini'x. Ta t'abijty mut ja saabunu. Ta tpujtáky ma tu'ugu o'kpu jut di'ibu naty yu'ü tu dyajtsajtsjuty dyajpa'ajutyty tsawiiñ, es oj t'agu'uy mut tu'ugu mujpu tsaa. ⁴⁷Ja Mariiu Magdalenu esu Mariiu, ja Josee tyaak, yu'ü 'yijxtu ma naty tu tpujta'aky.

Jesús jyikypyky

16 ¹Ko ja saabudu xuu ñajxy, ja Mariiu Magdalenu, Salomee esu Mariiu, ja Santya'agu tyaak, tjuudyu ja pa'ak xu'kpu es ttukjaaxa'añ ja Jesusu ñini'x. ²Ta jantsy jépyur, xuuñubunu naty ma ja domingu xuu, jyajttu jam ma ja o'kpu jut. ³Es jam tu'am ñayyajtuujudu ak yu'ujaty:

—¿Pún xyjudi'imxum ja muj tsaa es xya'awátsxum ja jut?

⁴Es ko jyajttu, ta t'ijxtu ko tu naty yajjudímy ja tsaa es ja jut awa'adsu naty 'yijnu. ⁵Ta tyujkudu jutoty, es jam t'ijxtu 'yu'uñu aga'añgyu'ü tu'ugu una'k di'ibu xóxyty mut tu'ugu poop wit yeñ. Es yu'ujaty jyantsytsyu'kudu. ⁶Es ja'a 'yanmaayudu ja toxytyujkuty:

—Katü mdsu'ugudu. M'uxtaaydyur ja Jesús nazarenu di'ibu tu dyajkruuzpáttu. Pes tu jyikypyky. Kyaj ñakyyaaty. Ixtu ja lugaar ma naty tu tpujta'aktu. ⁷Nujxtu es xy'awánudut ja 'yuxpukpüty es ja Peedru: "Jawyiin ja'a ñejxy Galileeu. Japts xy'ixtut éxtum oj m'anu'umxudu."

⁸Net ja toxytyujkuty tso'onda ma ja jut aa jantsy pojun es ñajxnudu püye'együ mut ko naty tsyu'ugudu. Es ni pún wil'ix tka'anmaaydyu, ja'a ko jyantsytsyu'ugudu.

Jesús kyaxe'eky ma Mariiu Magdalenu

⁹Ko Jesusu naty ta jyikyryekey mónum domingu xuu, jayujp kyaxe'eky ma ja Mariiu Magdalenu di'ibu Jesús tuuyup tyukmastut juxtujk ja ka'óbyyuty. ¹⁰Ta ja Mariiu oj ñejxy ma ja Jesusu 'yuxpajkputy di'ibu wu'umdu jotmaymyuut es jap jy'u'y ya'axtu naty. ¹¹Es ko yu'ujuty tmudoodu ko Mariiu 'yawánudu ko ja Jesús ta jyikyryekey es ko ta t'ixy, kyaj tmubajktu.

Jesús kyaxe'eky ma nimajtsku 'yuxpajkputy

¹²Oknum ja Jesús kyaxe'eky tu'aay mudu wiink kaxu'kun ma tyu'uyo'oydu nimajtskpu di'ibu tso'ondup tekye'epy Jerusalén. ¹³Ta yu'ujuty jyumbijttu Jerusalén es t'awa'anudu ja Jesusu 'yuxpajkputy; per nan yu'ujuty kyaj yajkajxymyubajktu.

Di'ibu Jesús tyuknipejky ja 'yuxpajkputy

¹⁴Oknum ja Jesús kyaxe'eky ma ja majk tu'ukpu 'yuxpajkputy di'ibu naty meesu windum kaayduup, es t'oodu mat ko kyujuun'átyuty es kyaj tmubajktu ja di'ibu naty ta t'ixtu jiiky. ¹⁵Ta t'anmaaydu:

—Nujxtu miidsuty ma nidugekyu naxwíndu ja'ay es xytyuk'uxpáktut ja oybyu ayuk. ¹⁶Di'ibátyuts uj xy'axájup es nubajttup, nitso'ogup. Per púnats xykya'axájup, ja'a nujxup ma ja tudyu'ununu winu xuu winu tiempu. ¹⁷Es di'ibáty xy'axájupts es xymyubáktuts, yu'uts nmo'oyduup es ttúndut yu tyadu ijxwu'umun: Mududsu nxuuguyjxm dyajpudsámdut ja ka'óbyyuty di'ibu ja'ay myudajttup; kyajxtup wiingátypyu ayuk; ¹⁸wyijtsu'uktup ja awa'andsa'añ; pún 'yuuktup ja venenu, kyaj ti jyátudut; es ko ja kyu'u ttuknikónut ja di'ibu pujkup, net dya'aguda'aktut.

Jesús tsyajpéty

¹⁹Ko ja Nindsun'ajtam Jesús du'un jyunaandaay, ta ja Dios yajpatujku tsajpótm es 'yu'uñu aga'añdsyoo ma Dios. ²⁰Oknum ja xrpajkputy tso'ondu tkajxwa'xy ja oybyu ayuk majaty ja ja'ayuty. Es ja Nindsun'ajtam Jesús pyudákuda yu'ujuty, es mudu muj ijxwu'umunaty ttuk'ixtu ja ja'ayuty ko tayı'ajtanu'u di'ibu myadyáktup.

Oybyu Ayuk Di'ibu Lukus Jyaay

1 ¹Mugu'uk Tyófilu, may ja ja'ay tu tjatseky es tjaja'aya'añ yajxónu tyadu madya'aky di'ibu jaitu mut uudsuty yaa. Yu'ujuty yajtuundu tyadu madya'aky di'ibu tu tyuñ tu jyátyuty mut uudsuty. ²Xytyukmumadyáktats ja xprajkrutajk di'ibu naty jap mut ja Jesús extu jawyíñup es tkajxwa'xtu ja Diosu 'yayuk. Yu'ujuty 'yijxtu tugekyu di'ibu tuun jaitu es tmadyaky óknum wi'ix tyuun jyajtu taadu tugekyu. ³Es uj nandu'un, nbayo'oyuts yajxón tugekyu extu ma tsyondaky, es uj tyam mij nduknijayu yu tyadu madya'aky éxtum tyimjaitu nidu'uk nidu'uk, ⁴es du'un xyñijáwut es tuy'ajtanu'u di'ibu tu myajtuk'uxpéky.

Tu'ugu anklus t'awanu ko Fwank Yajnu'ajtpu myina'añ jya'ta'añ

⁵Ko ja Eroodus 'yijty rey jap Judee, net tsyunaay tu'ugu teety di'ibu xyu'ajtypy Zakariius es ja'a Abiius ja'ay. Es ja Zakariiusu ñudo'oxy txu'ajty Elisabet, es yu'u tyuamp 'yaats ja Arón, teedywyindsungópk. ⁶Esu Zakariius esu Elisabet tmumudoodu ja Diosu 'yana'amun. Es yu'u jiky'ajttap tuy'ajtan muut es ni pán mbaat kyapeky'ixudu. ⁷Es kyaj ijty ja 'yu'unk, ja'a ko yu Elisabet kyajpyum 'yu'unkpaaty es yu'ujuty nimajtsk tu jyantsymyujja'ayana.

⁸Tu'ugu xuu ko Zakariius es ja myuudeedyuty di'ibáty muut tmudundu ja Dios ma muj tsajptujk, ⁹net tyukka'aju ja Zakariius es tyúkat muj tsajptugóty yajpoomjojkpu, éxtum jaayum ja teetytyujk ttundu tu 'yity. ¹⁰Nidugekyu ja'ay wyu'amdu taja'p es kyajxtáktu ko ja Zakariius dyajjéky ja poom. ¹¹Net kyaxe'ky tu'ugu Diosu 'yanklus aga'añdsyoo ma ja artal ma dyajjéky ja poom. ¹²Ko ja Zakariius t'ijxy ja anklus, jyantsytsyu'ku es kyaj tnija'aju wi'ix jyuna'anut. ¹³Net 'yanmaay ja anklus:

—Zakariius, katu mdsu'ugu. Dios oj tmudoy ja mgajxtáku, es ja mnudo'oxy Elisabet yu'u pyaadaampy tu'ugu u'unk di'ibu mduku'áttap Fwank. ¹⁴Mmadáttap ja jotkujk'ajtan, es may ja ja'ay xyonda'agut ko jya'tat naxwiñ. ¹⁵Tadu m'u'unk yu'u itaamp muj ma Diosun. Kyaj t'uuga'añ yu vinu es ni muk nuu es tmudátut ja Espírítu Santu extu ma kyajnum jya'ty naxwiñ. ¹⁶Es yu'u yajjodumbíttap mayu israelitu ja'ay ma yu Nindsun'ajtam Dios. ¹⁷Es ja tyadu Fwank yu'u nujxup jawyiin ma ja Nindsun'ajtam es tmudátut ja winma'añ es ja muk'ajtan éxtum tmudajty yu Diosu kyugajxpu Eliius, es tpujta'agut es amumdu'uk jot 'yíttat ja u'unkteetytyujk mut ja 'yu'unk 'yuna'k es ttuk'uxpákat di'ibu kyaj Dios tmumudoy, es du'un t'axkúkat ja ja'ay es t'axájut ja Kristu.

¹⁸Net ja Zakariius dyajtuuy ja anklus:

—¿Wi'ixuts nnijáwtun pən tūy'ajtun? Ʋj tuts nməjja'ayunə es ja nnədo'oxyuts nandə'un.

¹⁹Es ja anklus 'yadsoojumbijty:

—Ʋjtsu də'un Gabryel es nmədúñuts ja Dios mə 'yity. Yə'uts tə xykyexy mə mijtsun es n'anəmmədu tyadə oybyə ayuk. ²⁰Per ja'a ko kyaj xymyubeky, tyam mwə'umət uum es nat extə ko ja m'u'unk jyə'tət naxwiñ. Es tūy'ajtun ko tyadə n'ayúkuts yajkuudyúnət ko ja tiempə tpaədət.

²¹Es ja ja'ay 'yawijxtə jap tujə'p es ñayyajtəujjədu ti ko ja Zakariius jyantsygyeky jap tsajptəgóty. ²²Es ko pyədsəumənə ja Zakariius, kyaj mbaət 'yokkəjxnə, je'eyə 'yaa kyə'u dyaj'yi'xy. Net ja ja'ayty jyənandə ko Zakariius tə 'yijxmə'aty jap məj tsajptəgóty.

²³Es ko oj kya'pxy ja di'ibə naty tyiimpy, ta ja Zakariius ñəjxnə mə tyəjk. ²⁴Es net ja Elisabet oj wye'emy u'unkməət es kyaj mə ñejxy, 'yijty məgoxk po'o tyəgoty. Es ja'a jyənán: ²⁵“Dios yə'uts xymyo'oyaamp yə u'unk es kədiibəts ja ja'ay xyñak'uxtíjt.”

Tu'ugu anklus t'awanə ko Jesús myina'əñ jyə'tə'əñ

²⁶Es ko 'yijty tədujk po'o mə Gabryel tməgəjxy ja Zakariius, net ja Dios tkejxy ja Gabryel wiink tsoo mə ja Nazaret kəjpn, Galileə ñəəxóty. ²⁷Es ja Gabryel yajkejxy es tməgəjxtə ja kixyudo'oxy di'ibə xyə'ajtypy Mariiə. Es ja Mariiə, ja'a naty nijamyə't'ajttəp tu'ugu yedyəjk di'ibə xyə'ajtypy Josee, ja rey Davitə tyəəmp 'yaəts, es tə naty ja Mariiə ya'amdoy es məət pyúkət. ²⁸Es ja Gabryel tyəjkə mə ja Mariiə tyəjk, es tkəjpxe'xy:

—Dios maygyépyty Mariiə. Ni'igu mij ja Nindsun'ajttəm mdsékyty, Dios 'yity mət mijts.

²⁹Es ko Mariiə tmədooyə tyadə ayuk, ta oj jyotmay'eeky es jyənə'əñ jyodoty wyinmə'əñóty: “¿Ti 'yandijpyə tyadə kəjpxo'xən?”

³⁰Net ja Gabryel 'yanməayə:

—Mariiə, katə mdsə'ugə. Dios mdunə'anxəp tu'ugu məj may'ajttən.

³¹Mijts tu'ugu u'unk myajmín myajja'təp yə naxwiñ di'ibə mdukkə'átəp Jesús. ³²Yə'u ítəp jantsy məj es yajttíjtə Dios Tsajpótmdə 'yU'unk, es ja Dios myo'oyədət ja kutujkən éxtəm 'yapteety Davitə kyutujkən, ³³es t'anə'amət mə naxwiñdə Israel es 'yítut winə xəu winə tiempə. Ni nə'ə kyakəxtə yə 'yana'amən.

³⁴Net ja Mariiə dyajtuuy ja anklus:

—¿Wi'ixə taadə də'un jyátət? Kyajpəts nmədəty ja n'u'unk nñə'ayəts.

³⁵Es ja anklus 'yadsoojumbijty:

—Mínəp ja Espírítə Santə mə mijts es ja Dios Tsajpótmdə myajnitúkədp mət ja myək'ajttən éxtəm tu'ugu yoots. Paədyə tadə u'unk di'ibə ja'təəmp naxwiñ, yə'u Diosə 'yU'unk es kyaj tmədəty ja pojpn. ³⁶Yə mməgu'uk Elisabet yə'u nandə'un pyəədaampy tu'ugu u'unk, oyjya'ijty tə jyəməjja'ayənə. Es oy ja ja'ay jyajunə'andə ko kyaj mbaət ja Elisabet 'yu'unkpaəty, tyam 'yity tədujk po'o u'unkməət. ³⁷Mət ja Dios kyaj ñiməjəaty es ti ttúnət.

³⁸Net ja Mariiə t'anməay ja anklus:

—Ūjtsu dū'un Dios mūdumbū. Wa'ants ja Dios xytyuktūñ éxtumts mij tū xy'anūumū.

Mūt ja tyaadu oj ja anklūs ñūjxnū.

Mariū oj tku'ixy ja Elisabet

³⁹Es mā tadū tiempū, net ja Mariū oj ñejxy jottugoy mā tu'ugū kajpn di'ibū ijtp Judeū tunoty kopkoty. ⁴⁰Es net jyajty mā ja Zakariūsu tyūjk es tkajxpe'xy ja Elisabet. ⁴¹Es ko ja Elisabet tmūdooy ja kyajxpo'xūn, net ja 'yu'unġ yī'xy jyodoty. Es ja Elisabet ja Espīritū Santū oj myo'oyūty ja winmā'añ esū muk'ajtūn es ttūnūt di'ibū Dios tsyejpy. ⁴²Net jyantsyjnāñ muk ja Elisabet:

—Dios tū mguni'xyūty mijts es ni tu'uk dū'un ja toxytyūjk, es tū tkuni'xyū tadū m'U'unġ. ⁴³Ŷū'u tu'ugū may'ajtūn jantsy māj di'ibū ja Nindsūn'ajtūmū tyāak myūmiimpy es xykyu'ixā'añūts! ⁴⁴Mūt kots tū nmūdoyū tadū mgajxpo'xūn, yū n'u'ungūts tū yī'xy mūt ja xondakūn njodōtyūts. ⁴⁵Tū ja Dios mguni'xyūty ko mij tū xymyūbeky, es yū'u kyuydyūnūp éxtūm tū mya'anūumū.

⁴⁶Net jynāñ yū Mariū:

N'awdajtypyūts ja Nindsūn'ajtūm Dios

⁴⁷es njotkujk'ātyūts mūdūdsū nYajnitsókrū.

⁴⁸Tūts ja Diósūts xyñi'ijxe'eky,

yū'ūjūts xytyuumbū'ajtp,

paaty nidūgekyū ja'ay winū xūū winū tiempū jynā'a'andūt kots ūj nguni'xyūty.

⁴⁹Dios di'ibū tūgekyū muk'ajtūn myūdajtypy,

tū tu'uk tṗajta'aky ja māj'ajtūn mā ūjtsūn.

⁵⁰Winū xūū winū tiempū Dios tmūdaty yū pa''ayo'on mūt di'ibū yū'u awdajtūdūp.

⁵¹Dios tū ja myūk'ajtūn dya'ixyūty,

es tū dyajtūgooydya'ay yū wyinmā'añ ja ja'ay di'ibū naymyūjṗajtākūp.

⁵²Tū tṗajku ja 'yana'amūn di'ibū ijttūp yajkutujkrū,

es tū tmo'oy ja di'ibū tuda'agyūty.

⁵³Tū tmo'oy ja oy'ajtūn ja di'ibū tūgoy'ajtxūp es di'ibū yu'o'kūdūp,

es kyaj tmooy ni tii di'ibū mukja'ay.

⁵⁴Tū tṗudūkū ja israelitū ja'ayūty,

es kyaj tja'aydyūgōy éxtūm jynāñ

es ttuk'ixā'añ ja pa''ayo'on,

⁵⁵dū'un éxtūm oj ttukwāndaky ja n'aptūjk'ajtūm Abraan, Isāa esū Jakoob.

⁵⁶Mariū oj wye'emy mā Elisabet tūguk po'o, es nētnūm oj ñejxy mā ja tyūjk.

Fwank Yajnūbajtpū myiñ jya'ty

⁵⁷Es ko tṗaty ja xūū mā 'yu'unġ tṗāada'añ ja Elisabet, net tu'ugū u'unġ dyajjajty yedyūjk. ⁵⁸Es ja myūdjkrṗajūty es ja myūgu'uktūjk tmūdoodū ko Dios tū ttūñ ja māj may'ajtūn mā Elisabet, es myiindū kyajxpo'xūdu es ttukxondaktū. ⁵⁹Es ko tyuktujkxūbejty, net yajtsuka'añ ja Elisabetū 'yu'unġ

waanu ma ja yedyujk'ajtun^a. Net tjamo'oyandu ja u'unk xuu éxtum ja tyeety Zakariius xuu. ⁶⁰Es ja Elisabet jyunáñ:

—Kyaj. Du'un txu'átut Fwank.

⁶¹Es 'yanmaayudu:

—¿Per tii? Kyaj ni púnu mmagu'uk di'ibu du'un xyu'ajtypy.

⁶²Net dyajttudu ja Zakariius mut ja ijxwu'umun wi'ix txu'átut ja 'yu'unk. ⁶³Es ja Zakariius ttuk'ixy mut ja ijxwu'umun es yajmo'oyut tii ma kyuxja'ayut. Es net tkuxjaay: “Fwank txu'átut.” Es net jyotmay'o'ktu nidugekyu. ⁶⁴Es net ja Zakariius kyajxe'ky jatugok es t'awdajttsondáky ja Dios. ⁶⁵Paaty nidugekyu ja myudujkpa'ajuty du'uñ wyu'umudyaaydyu, es ma tugekyu Judeeñ ñax tmadyaktu ja'ay éxtum ta jyátyuty. ⁶⁶Es nidugekyu ja'ayuty jyotmay'o'ktu ko tmudoodu es ñayyajttuudu nixim niyam: “¿Ti tyunaambyu tadu u'unk?”, mut ko tyy'ajtun ko Dios ta tkuni'xy tadu u'unk.

Zakariius tja'aygyuda'aky ja Dios

⁶⁷Es ja Espíritu Santu dyajkajxy ja Zakariius du'un:

⁶⁸Awdattu ja Nindsun'ajtum, ja Israelu Dyios,
ja'a ko ta myiñ ma udsajtum es xyajnitso'oga'anum.

⁶⁹Ta xymo'oyum tu'ugu yajpojruniwátspe ma Davitu tyuump 'yaats,

⁷⁰éxtum ja Dios jyunáñ ko kyajxy ja kyugajxpe jékyup.

⁷¹Es jyunáñ es xyajtsókum mut ja muk'ajtun
mut udsajtumu nmudsip'ajtum es tugekyu di'ibu xy'axuk'ijxum.

⁷²Es du'un xytyuk'ijxum ja pya'ayo'on mut udsajtumu n'aptujk'ajtum,
ko kyaj yajja'aydyugóy ja wya'ats kajxy'átypy.

⁷³Dios tyukwandak ja n'aptujk'ajtum Abraan

⁷⁴ko kyaj ndsu'k nja'am
es kyaj wi'ix xytyu'unum nmudsip'ajtum,
es nmudu'unum

⁷⁵ja Dios myej'ajtungyujxm es mudu tyy'ajtun,
njiky'ajtum ma 'yity tugekyu njiky'ajtum'ajtum.

⁷⁶Es ja Zakariius 'yakjunáñ:

Es mijts, u'unk, mijts Dios Tsajpótmudu kyugajxpe
es nujx xy'awánudu ja ja'ayuty
ko myina'añ ja Nindsun'ajtum,

⁷⁷es dyajmina'añ ja nitsokun,
es tma'xa'añ ja ja'ayu pyojpe.

⁷⁸Yu'u jatánubu taadu ko yu Dios tmudaty ja pa'ayo'on mut udsajtum
es dyajjuga'agut ma udsajtum ja njotmay'ajtum'ajtum,
es xymo'oyum ja xondakun,

⁷⁹es wyij kyajtat púnuty tsunaaydyup ma koots'át,
éxtum mbaat njuna'anum 'yawaxu o'kun,
es xytyu'umo'oyum ma ja jotkujk'ajtun.

Du'un tkajxtaay ja Zakariius.

a 1:59 Ko Dios tu'ugu kajxy'átypy ttuñ mudu Abraan, net t'ane'emy esu Abraan mudu tyuump 'yaats di'ibu yedyujk miin jajttup, yajtusujktu'ududu ja yedyujk'ajtum kyopk, du'unu ijxwu'umun wyu'umut ko tkupaktu ja kajxy'átypy di'ibu Dios tyuun mudu Abraan. Ix Génesis 17:9-14.

⁸⁰Es ja Fwank ye'ky pyejty esu Espírítu Santu myuk'ajtunmooyu es ttúnut di'ibu Dios tsyejpy, es jyiky'ajty aamyóty pejyóty extu ko jyajty ja xuu es dyajtsondáky es ijxy nide'xy tmugajxtu ja israelítu ja'ayaty.

Jesús myiñ jya'ty

2 ¹Ma tadu tiempu yu yajkutujkpu kopk, ja Sésur Augustu, dyajkutíkyu naty es ja ja'ayaty tugekyu yajkuja'ayudya'ayut. ²Tyaadu tim jawyiin tsyondaky ja sensu ko 'yijty gobernadoor yu Kiriño ma Siryu ñaxwíñudu, ³es ja ja'ay nidugekyu ñujxta'ayut es yajkujáyut majaty kyugajpnuty. ⁴Paaty tadu Josee tsoyo'ón ma tadu Nazaret kajpn ma Galileeu ñax, es ñejxy ma Judeeu ñax ma Belén kajpn, mut ko jap myiñ jyajty naxwiñ ja Davit. Es ja Josee yu'u ijty 'yaptujk'ajtypy yu rey Davit. ⁵Net oj ñejxy Belén mut ja ñudo'oxy Mariiu, di'ibu u'unkmudu naty, es yajkujáyut. ⁶Es ko 'yijttu jap Belén, net tpaty ja xuu ma dyajmina'añ ja maxu'unk. ⁷Es jap tpaty ja 'yu'unk ka'axkópik, es t'abijty mut ja 'yuxpit es oj tke'eky ma juyujk tsajkaa jye'xy, mut ko yu'ujaty kyaj tprattu ja jajttákn.

Anklus esu borreegu kywentu'ajtpaty

⁸Es Belén kajpnbu'aay jap ja ja'ay mya'adu aamyóty di'ibu byorreegu kywentu'ajttup. ⁹Net ti'in t'ijxpáty tu'ugu Dios ja 'yanklus, es ja Diosu myuj'ajtun tyu'xwa'xy ma yu'ujaty, es jyantsyñay'adsu'kadu. ¹⁰Es ja anklus 'yanmaayy:

—Katú mdsu'ugudu. Yu'ats uj nyajmiimpy ja oybyu ayuk es di'ibu yajjotkujk'áttup nidugekyu ja'ayaty. ¹¹Ko tyam tu myiñ jya'ty naxwiñ ma Davitu kyugajpnuty tu'ugu Yajnitsókpu mut miidsaty, di'ibu du'un Nindsun'ajtam, ja Kristu. ¹²Du'un mduk'uxkáptubu tadu u'unk: Jap xypyaattat 'yabítyaty es kyo'knú ma juyujk tsajka ju'xtákn.

¹³Es ti'in t'ijxkojkpu jantsy mayu anklus ma ja tu'ukpu anklus, esu Dios t'awdattu es jyuna'andu:

¹⁴Awdattu ja Dios di'ibu jam tsajpótm,
es 'yíttat agujk jotkujk ja ja'ayaty di'ibu Dios tsyejpy.

¹⁵Net ko ja anklus ñujxtaayñu tsajpótm, ja borreegu kwentu'ajtpu ñay'anmaayudu nidu'uk nidu'uk:

—Jo'om jap Belén es n'ijxamu tadu di'ibu tu jyátyaty, éxtum ja Dios tu xy'awa'anum.

¹⁶Net ñujxtu jottugoy es tprattu Mariiu es ja Josee, es ja maxu'unk kyo'knú ma juyujk tsajka ju'xtákn. ¹⁷Ko t'ijxtu, net tmadyakwá'xtu ja u'unk éxtum ja anklus 'yanmaayy. ¹⁸Es nidugékyaty di'ibu myudoodu, du'ñu wyu'amudyaaydu éxtum 'yanmaayudu. ¹⁹Per ja Mariiu tpujke'ky jap jyodoty tugekyu tyaadu es twinmaay mut yu'u. ²⁰Es ja borreegu kwentu'ajtpu ñujxnudu ma ja byorreegaty es tmujjáuudu es t'awdattu ja Dios ma tugekyu di'ibu yu'u tu tmudowdu es tu t'ixtu, éxtum 'yanmaayy ja anklus.

Jesús yajmumín ma ja muj tsajptujk

²¹Es ko tyuktujkxubejty, net yajtsijky waanu ja u'unk ma ja yedyujk'ajtun es tmooy ja xuu Jesús, éxtum ja anklus 'yanmaayy ja Mariiu ko kyajnumu naty 'yu'unkmudaty.

²²Es ko Mariiū oj kya'pxy ja xūū mā ņayyajwa'adsudat éxtum ja ana'amun di'ibu Dios myooy ja Moisés, net tmunujxtu ja Jesús Jerusalén mā ja muj tsajptujk es ja Dios yajtuk'ixa'añ. ²³Tyaadu ttuundu du'un éxtum ja Diosu 'yana'amun jyuna'añ: "Ja jawyiimbu yedyujk di'ibu tu myaxu'unk'áty, yu'u tyukwinguwa'agur ja Dios." ²⁴Paaty ņujxtu es tpujkt'a'aga'andu windsu'kun éxtum ja Diosu 'yana'amun jyuna'añ: majtsk ja tsaybyiibu o majtsk ja pak dyajnujxut.

²⁵Es jap Jerusalén tsyūnaay tu'ugu yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Simeonk, tu'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajt tuj'ajttun muut es t'awdaty ja Dios es t'awixy es ja Dios myo'oyudat ja jotkujk'ajttun mā ja Israel ja'ayuty. Myudajtypy ja Simeonk ja Espírítu Santu, ²⁶es tyuknija'aja ko kyaj ņa'oogut extu ko t'ixut jawyiin ja Diosu Kyristu di'ibu kyaxaampy. ²⁷Es ja Espírítu Santu yu'u yajnujxu muj tsajptujk ņabotsoty. Es japu naty yu'u ko Mariiū es ja Josee dyajmiin ja Jesús es ttuna'andu wi'ixu Diosu 'yana'amun jyuna'añ. ²⁸Net ja Simeonk t'axaju ja Jesús es tsa'andsooy, es t'awdajty ja Dios, es jyunán:

²⁹Dios, tyam mbaadudsu net n'eeky jotkujk

ko tyam tu xykyudyūn di'ibuts oj xywyanda'aky,

³⁰ja'a ko tats n'ixy ja Yajnutsókrū

³¹di'ibu tu xykyexy mā nidugekyu naxwíñudu ja'ay,

³²es yu'u mayja'ay tyuknijawuyaampy yu tuj'ajttun mā tugekyu naxwíñudu,

es nandu'un 'yítut ja myuj'ajttun ja m'israelitu ja'ayuty.

³³Josee es ja Mariiū du'uñu wyu'umdu éxtum jyunán ja Simeonk. ³⁴Net ja Simeonk tkuni'xy yu'ajuty, es t'anmaay ja Mariiū, ja Jesusu tyaak:

—Dios tu tpujta'agyu tyadu m'u'unk di'ibu yajtgóyur mayu israelitu ja'ayuty di'ibu ņibi'tsajxur es kyaj 'yaxajuty éxtum ja Kristu. Es di'ibu 'yaxajur éxtum ja Kristu, yu'u yajjotkujk'ataampy es tkunu'xa'añ. ³⁵Es du'un yajnijawut ti ja'ay myudajttur wyinma'añoty. Es mut mij, du'unu tyaadu xyjawut éxtumxyur ja mja'ajun ttuknaxy tu'ugu espaadu. Du'un jyunaandaay ja Simeonk.

³⁶Es jap nandu'un tu'ugu toxytyujk di'ibu xyu'ajtypy Anu. Yu'u ijty Diosu kyugajxru, Fanwelu ņuux es ja Aseru tyuump 'yaats. Tu jyantsymyujja'ayun. Jaxtujk jumujt tmuttsunaay ja ņa'ay, ³⁷es tu 'yijnū ku'eeky majta'px majtaxk jumujt. Es 'yijty mā ja muj tsajptujk es tmuduñ ja Dios xūū koots, 'yayu'ajty es kyajxtáky. ³⁸Es ko kyajxtaay ja Simeonk, net jyajty ja Anu es tja'aygyudáky ja Dios es ņimadyak ja Jesús ja'ay wyinduuyuty di'ibu naty 'yawijxtur ja tiempu ko ņitso'oktut ja Jerusalén ja'ay.

ņujxtu jatugok Nazaret

³⁹Es ko tkuyduuñ tugekyu éxtum ja Diosu 'yana'amun jyuna'añ, net ja Josee es ja Mariiū jyumbijnudu mut ja Jesús jap Nazaret mā Galileeu ņax.

⁴⁰Es ja Jesús ye'ky pyejty muk es kyuwinnma'añuty, es ja Dios kyunu'xu oy.

Jesusu'unk yajpaaty mā muj tsajptujk

⁴¹Es jumujt jumujt ja Josee es ja Mariiū ņujxtu xu'ajtrū Jerusalén mā ja pasku xūū. ⁴²Es ko ja Jesús dya'abejty majmajtsk jumujt, net ņujxtu

nidugekyu Jerusalén es dyajnaḡa'añ ja xuu éxtam jumajt jumajt ttuundu. ⁴³Es ko ja xuu ñajxnu, net ja Josee es ja Mariiu jyumbijnudu ma kyajpn. Kyaj wyinma'añbyattu pun tu Jesús wye'emy Jerusalén. ⁴⁴Yu'u jyunandu ko Jesús myiñ mut ja myugu'uktujk o ma ja mayjya'ay di'ibu oj tu xyu'attu. Es du'an oj yo'oydu tuk xuu. Es ko oj tsyu'ujunu, net t'uxtaaydu ma myugu'uktujk esu myutnaymaayubuty, ⁴⁵es kyaj ma tpattu. Net jyumbijttu Jerusalén es t'uxta'aya'andu jap.

⁴⁶Es ko tyugukxubejty, net tpattu muj tsajptujk ñabotsoty. Jap 'yu'uñu ma ja tsajptujk ya'uxpjkpu es tmudoo'ity es dyajtáy. ⁴⁷Es nidugekyu di'ibu myudoodu du'añu wyu'amudyaaydu mut ja wiyij'ajtun es ja 'yadsoojumbijttun di'ibu yajkpyu. ⁴⁸Es du'añu wyu'amudyaaydu ja tyaak tyety ko 'yixudu. Es ja tyaak 'yanmaayu:

—Nitü, ¿ti ko du'anuts tü xytyuñ? Ujts es ja mdeety tuts njotmay'ooktu es tü n'uxta'aydu.

⁴⁹Net ja Jesús 'yanmaayu:

—¿Ti kots xy'uxta'aydu? ¿Ti kyaj xyñijawu ko uj koonumts n'ita'añ ma ja nDeedyuts ja tyujk?

⁵⁰Per yu'ujaty kyaj tjaygyujkudu éxtam 'yanmaayu.

⁵¹Net ja Jesús ñajxnu mut yu'ujaty jap Nazaret es tmumudooy ja tyaak tyety. Es ja tyaak tpujke'ky tugekyu ma jyot wyinma'añ. ⁵²Es ja Jesús ye'ky pyejty es wyimbejty ja wyinma'añ, es ja Dios es nandu'anu ja'ay jyotkujk'ajtu.

Fwank Yajnubajtpu tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk ma muj it

3 ¹Es ko ja Sésyu Tibeeryu naty tu 'yane'emy Romu majmókk jumajt, net ja Ponsyu Pilatu 'yijty gobernador jap Judeeu, Eroodus 'yijty gobernador Galileeu, Filipu myuga'axu Eroodus 'yijty gobernador Ituuryu esu Trakonitu, Lisañus 'yijty gobernador Abiliñu, ²es ja Anás es ja Kaifás 'yijttu teedywyindsungópkaty.

Ma tadu tiempu ja Dios dyajky tu'ugu ayuk ma Fwank, ja Zakariisu 'yu'unk, jap ma ja muj it. ³Es ja Fwank oj ñejxy ma tugekyu ja nax myuwingón ja Jordán mujnu, es tkajxwa'xy ma ja ja'ayuty es t'anmaaydu es jyodumbittut, tmastu'uttut ja pyekey es ñubátut. Du'an ttúndut ja'agyujxm esu Dios mya'xudut ja pyojpu. ⁴Tyaadu ja'a du'an tyuun jyajtu éxtam jyunañ ja Diosu kyugajxpu Isaiiu ko jékuyr jyaay:

Mudowdu. Jap ma muj it yajmudóy ko tu'ugu ja'ay kyajxy muk, es jyuna'añ:

“Uxkúkudu ja Nindsun'ajttamu tyu'u.

Tajtáwdu, yajkijxyudu ja tu'u ma ñaxa'añ.

⁵Yajtuktúktu yu aguk tukkukpu,

es yajkijxyadya'aydu ja tun kopk.

Es ma ja tu'u wiity xugety, yajtáwdu,

es ma kyaj kyijxyuty, yajkijxyudu.

⁶Es tugekyu naxwíñudu t'ixut ja Yajnitsókpü di'ibu Dios kyaxaampy.”

⁷Mayjya'ay tso'ondu ma ja kajpn es myiindu ma ja Fwank jam muj ittum es yu'u yajnubátudut. Es ja Fwank myugajxu du'an:

—Miidsuty du'an éxtumá awa'andsa'añun. Es éxtumá tsa'añuty tkuga'aktá ja juun kudiibu tyóyut, miits mjunándup xytyijy ko mnitso'oktut mut ja mnubajtun es ko du'an ja Dios kyaj mduydyúnudut éxtumá pojpu ja'ayuty. ⁸ ¡Kyaj tyu'ajtunuty! Jawyiin xytyuk'ixut mut ja mjiky'ajtun ko t'ay'ajtun tu mjodumbity, es kyaj mnayjyuna'anudut: “Udsajtum ja Abraanu tyuamp 'yaats.” T'ay'ajtun n'anuumudu ko Dios mbaadu tyadu tsaajuty dyajjambity ja Abraanu tyuamp 'yaadsuty. ⁹ Es ja Diosu tyuaydu'unun tim wingoomp mut ja pojpu ja'ayuty, éxtum ko mut ja jatsyu ndukpo'tu'kum yu kepy di'ibu kyaj 'yóyuty. Paaty tugekyu kepy di'ibu kyaj tyuamp'áty oy, yajpo'tu'ugup es yajpujta'agut juunóty.

¹⁰ Net ja ja'ay dyajtuudu ja Fwank:

—¿Tiits ndúndup?

¹¹ Es ja Fwank 'yadsooy:

—Pun myudajtypy majtsk yu ñixuy, myo'oyup tu'uk di'ibu kyaju ñixuy. Es di'ibu jap ja tyojx, myo'oyup ja di'ibu kyaj tmudaty.

¹² Es nandu'un nimiinudu Fwank ja yajkugubajtputy es dyajnubáttut. Es yu'ujuty dyajtuujumbijtu:

—Ya'uxpujkrá, es uudsuty, ¿tiits ndúndup?

¹³ Es ja Fwank 'yadsooy:

—Katá myajkugubéty ni'igu pun kyaju du'an jyuna'añ ja ana'amun.

¹⁴ Nandu'unuty ja soldaadaty yajtuujadu:

—Es uudsuty, ¿tiits ndúndup?

Es ja Fwank 'yadsooy:

—Katá xypuykudu adsip yu ja'ayu myeeñ. Katá xyñiwaambáttu ni pán nanatakuyujxm es tukjotkuda'aktá ja mmaju'uñuty.

¹⁵ Es nidugekyu ja'ayuty tjantsyjujplixtu ja Kristá. Paaty jyunandu:

—¿Ti tadu Fwank, wa'anú da jya'adyu Kristu?

¹⁶ Es ja Fwank jyunáñ es tkajxte'xy mayjya'ayóty:

—Uj tyámuts nyajnubéty mut ja nuu. Per miimp jatu'uk di'ibu myudajtypy ni'igu ja muk'ajtun es kyajts ndu'unuty uj. Es kyajts uj xyñituku, ni je'eyu yu kyuk'uk nga'agájudut éxtumxyupts uj n'ityuts tyuumbun. Per yu'u di'ibu miimp myajnubátudup mut ja Espírítu Santu esu juun. ¹⁷ Es yu'u kyujóty tmudaty ja tyuumbajn es dyajwa'adsa'añ ja triigu, es yajpujku'ugut ja triigu má ja tsya'x es ja triigu pyosta'ak yajno'ogut mut ja juun di'ibu ni na'a kya'eeky.

¹⁸ Es du'an ja Fwank tkajxwiji ja ja'ay kanak nax es ttukmudoodu ja oybyu ayuk. ¹⁹ Es ja Fwank ttuk'ooy ja Eroodus ko ja Erodiius dyajnejxy éxtum ja tyoxytyujkun, ja ñudo'oxy yu myuga'axu Felipu, es mut kanak nax ja tyuundugo'oyun. ²⁰ Paaty ja Eroodus tsiimy ja Fwank es du'an ni'igu ja pyojpu myayu.

Jesús ñubety

²¹ Kyajnuma naty yajtsímy ko Fwank dyajnubéty ja ja'ay, myiñ nandu'un ja Jesús es oj ñubety. Es ko naty kyajxta'aky, net ja tsajp 'yawatsy, ²² es ja Espírítu Santu kyudaky má yu'un éxtum tu'uga pak, es net ja Dios kyajxy má ja tsajpun:

—Ûjts mij n'U'unk'ajtypy di'ibuts ndsejpy es jantsy jotkujkuts mut mijts.

Jesukristu 'yaptujkuty

²³Jesús i'px majk jumajtə naty tmədaty ko oga'an tkajxwa'xy mayjya'ayóty. Es ja ja'ayuty jyunandə ko Jesús u'unk'ajtə Josee. Ja Josee ja'a u'unk'ajtə ja Elii, ²⁴Elii u'unk'ajtə Matat, Matat u'unk'ajtə Leví, Leví u'unk'ajtə Melki, Melki u'unk'ajtə Janay, Janay u'unk'ajtə Josee, ²⁵Josee u'unk'ajtə Matatiius, Matatiius u'unk'ajtə Amós, Amós u'unk'ajtə Na'um, Na'um u'unk'ajtə Eslii, Eslii u'unk'ajtə Nagay, ²⁶Nagay u'unk'ajtə Maat, Maat u'unk'ajtə Matatiius, Matatiius u'unk'ajtə Semey, Semey u'unk'ajtə Josee, Josee u'unk'ajtə Judaa, ²⁷Judaa u'unk'ajtə Joanán, Joanán u'unk'ajtə Resə, Resə u'unk'ajtə Zorobabel, Zorobabel u'unk'ajtə Salatyel, Salatyel u'unk'ajtə Neeri, ²⁸Neeri u'unk'ajtə Melki, Melki u'unk'ajtə Adii, Adii u'unk'ajtə Kosam, Kosam u'unk'ajtə Elmodam, Elmodam u'unk'ajtə Eer, ²⁹Eer u'unk'ajtə Joswee, Joswee u'unk'ajtə Elyezeer, Elyezeer u'unk'ajtə Jorim, Jorim u'unk'ajtə Matat, ³⁰Matat u'unk'ajtə Leví, Leví u'unk'ajtə Simeonk, Simeonk u'unk'ajtə Judaa, Judaa u'unk'ajtə Josee, Josee u'unk'ajtə Jonam, Jonam u'unk'ajtə Elyakim, ³¹Elyakim u'unk'ajtə Meleee, Meleee u'unk'ajtə Mayñán, Mayñán u'unk'ajtə Matatə, Matatə u'unk'ajtə Natán, ³²Natán u'unk'ajtə ja rey Davit, ja rey Davit u'unk'ajtə Isə'ii, Isə'ii u'unk'ajtə Obeed, Obeed u'unk'ajtə Booz, Booz u'unk'ajtə Salmón, Salmón u'unk'ajtə Naasón, ³³Naasón u'unk'ajtə Aminadap, Aminadap u'unk'ajtə Admín, Admín u'unk'ajtə Arnii, Arnii u'unk'ajtə Esrom, Esrom u'unk'ajtə Fares, Fares u'unk'ajtə Judaa, ³⁴Judaa u'unk'ajtə Jakoob, Jakoob u'unk'ajtə Isəə, Isəə u'unk'ajtə Abraan, Abraan u'unk'ajtə Taree, Taree u'unk'ajtə Nakoor, ³⁵Nakoor u'unk'ajtə Seruk, Seruk u'unk'ajtə Ragau, Ragau u'unk'ajtə Falek, Falek u'unk'ajtə Eeber, Eeber u'unk'ajtə Salə, ³⁶Salə u'unk'ajtə Kaynán, Kaynán u'unk'ajtə Arfaksat, Arfaksat u'unk'ajtə Sem, Sem u'unk'ajtə No'ee, No'ee u'unk'ajtə Lamek, ³⁷Lamek u'unk'ajtə Musalén, Musalén u'unk'ajtə Enok, Enok u'unk'ajtə Jared, Jared u'unk'ajtə Malalel, Malalel u'unk'ajtə Kaynán, ³⁸Kaynán u'unk'ajtə Enós, Enós u'unk'ajtə Set, Set u'unk'ajtə Adán, di'ibu Dios ku'əm yajkoj. Paaty mbaat njuna'anəm ko Adán yu'ədyu Dios ja myaank.

Mujku'ugópk tjatúñ wi'ixu Jesús pyekytyúnət

4 ¹Es ja Espírítu Santə dyajky ja muk'ajtən mə ja Jesús, es yajtso'onu mə ja Jordán mujnuu es yajnjxu mə ja muj it. ²Es jap 'yijty justyikxyxu. Es ja mujku'ugópk tjatuuñ es ja Jesús pyekytyúnət. Es ja Jesús 'yayujty justyikxyxu, net yu'o'ku. ³Net ja mujku'ugópk jyunañ: —Pən mijtsə du'an ja Dios m'U'unk'ajtap, yajjumbítə tyadu tsəə tsajkaaky.

⁴Es ja Jesús 'yadsoojumbijty:

—Yu Diosu jyaaybyajtən du'an jyuna'añ: “Kyaj jyatyim'yə'uədyu tsajkaaky muut jyiky'aty ja ja'ay.”

⁵Net ja mujku'ugópk dyajnejxy ja Jesús mə tu'ugu kopk di'ibu kujxm es tyuk'ijxu tuk pojan tugekyu it naxwíñudə. ⁶Es ja mujku'ugópk jyunañ:

—Ujts mij nmo'oyur ja kutujkun esu maj'ajtun ma tugekyu naxwíñadu di'ibu nduk'ijxy. Ujtsu tugekyu nyajmooy, es mbaaduts nmo'oy di'ibuts uj ndsejpy. ⁷Es paaty pun mnaogyoxtnaaydyákup nwinduuyats es xy'awdatúats, nmo'oyur tugekyu.

⁸Es ja Jesús 'yadsooy:

—Yu Diosu jyaaybyajtun du'un jyuna'añ: “Awdat ja mWindsún Dios, es mudún yu'u naydu'uuk.”

⁹Oknum ja majku'ugópk oj dyajnejxy ja Jesús ma ja Jerusalén kajpn es dyajpejty ma maj tsajptujk kopk es 'yanmaay:

—Pun mijtsu du'un ja Dios m'U'unk'ajtup, nayyajkunáxudu yap naxkujxy, ¹⁰ja'a ko ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ:

Dios t'ane'emy yu anklus es mgwentú'átudut,

¹¹es myajpudu'ugudut mut ja ky'u

kúdiibú tsyayútut ja mdeky mut ja tsaa.

¹²Net ja Jesús 'yadsooy:

—Nandu'un jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun: “Katu xy'amdoy es ttúnut ja mWindsún Dios di'ibu kyaj 'yóyaty.”

¹³Es du'un ko ja majku'ugópk kyaj tpaty ja wiinkpu winma'añ es ja Jesús ñagyuyákudut mut yu'u, net oj ñajxna tuk tiempu.

Jesús tkajxwá'xtso'oñ ja Diosu 'yayuk

¹⁴Ta ja Jesús jyumbijty jatugok Galileu es ja Espíritu Santu myooyu muk'ajtun. Es ma tugekyu ja Galileu ñax ja ja'ayuty tmadyaktu di'ibu tyuun kyajx ja Jesús. ¹⁵Es kajpngajpn ja Jesusu ja'ay dya'uxpejky ma ja tsajptujk, es nidugekyu ja'ay di'ibu myadoodu jyunandu ko oy di'ibu kyajx.

Jesús jap Nazaret

¹⁶Net ja Jesús oj ñejxy Nazaret, ma naty tu yeeky tu pyety. Es ma ja saabudu xuu tyujku ma ja tsajptujk, éxtum jaayum ttuunk'áty, es tyunaaye'ky es tkajxa'añ ja Diosu jyaaybyajtun. ¹⁷Es myooyudu Diosu kyugajxpu Isaiiu ñeky. Ta Jesús tnaktuu ja neky es tkajxy du'un:

¹⁸Nmudajtypyats uj ja Diosu Jya'ajun,

es tats xymyo'oy ja tuunk

esuts ngajxwá'xut ja oybyu ayuk ma ja ayoobu ja'ay.

Es tats xykyexy esuts n'awánut

es ja tsimyjya'ay es ja po'oduumbu yajnasmásut,

esuts nmo'oyut yu 'yijxun di'ibu wiints,

¹⁹esuts n'awánudats ko tu jya'ty ja xuu

ko Dios ttúnut ja myay'ajtun ja ja'ay.

²⁰Net ja Jesús t'axaatsy ja neky es tmooy ja ja'ay es ñaxwe'tsy. Es jamu naty ja ja'ay nidugekyu ma ja tsajptujk ni'igu 'yijxudu. ²¹Es ja Jesús jyunañ:

—Tyam yajkyudyúñ tyadu Diosu jyaaybyajtun ma miidsuty.

²²Es nidugekyu ja'ayuty jyotkujk'ajty mut yu'u es wyu'umdaaydyu ja 'yuxpukun es ñay'anmaayudu:

—Tyaadu, ¿kyaj yu'udyu Josee ja 'yu'unk?

²³Es ja Jesús 'yanmaay:

—Tuy'ajtun miits mjuna'ana'andu éxtam ja kajxy jyunañ: “Kudsooy, nayajtsoybyátudu mijs ku'am.” Es net nandu'un mjuna'anut: “Tun nandu'un ja yaa ma mgajpnuty tugekyu éxtamts tu nmudoy ko tu xytyuñ jap Kafarnaúm.” ²⁴Es tuy'ajtun n'anuumuts miidsuty ko ni tu'ugu Diosu kyugajxy ya'axaju yajxon ma kyajpnuty. ²⁵Tuy'ajtnuts njuna'an, may 'yijty ja ku'ekytyo'oxy ma ja Israelu ñaxwíñudu ko 'yijty ja Diosu kyugajxpu Eliius, ma kyaj oj tyu'uy tuguk jumajt jakujm. Es net ja ja'ay jyantsy'ayu'ajttu ma tugekyu ñaxwíñudu Israel. ²⁶Peru Dios kyaj tkejxy yu Eliius ma yu israelitu ku'ekytyo'oxyty, je'eyu tkejxy ma tu'ugu ku'ekytyo'oxy ma Sareptu kajpn, ja'a di'ibu wingón ma Sidón. ²⁷Es nandu'un 'yijty jap Israel may ja ja'ay di'ibu myudajtypy ja lepru pa'am ma 'yijty ja Diosu kyugajxpu Eliseeu. Per ni tu'uk kya'agudaky, yu'u je'eyu Naamán di'ibu tso'omp jagam Siryu ñaaxóty.

²⁸Es ko taadu tmudoodu di'ibu naty jap ma tsajptujk, net jyot'ambujktaadyu, ²⁹es pyudu'ktu es dyajpudsuumdu ja Jesús jap kajpnóty es dyajnjxtu ma kopk aa, ja kopk ma ja kajpn yajkojy, es tjakujubijpnaxándu jam. ³⁰Es ja Jesús ñajxy jap mayjya'ayóty es tyu'uyo'oy.

Jesús dyajpudsémy ja ka'oybyu ma tu'ugu ja'ay

³¹Net ja Jesús jyajptáky Kafarnaúm ma Galileeu ñax, es jap dya'uxpejky ja ja'ay saabudu xuu. ³²Net ja ja'ay du'uñ wyu'umudyaadyu ko yu Jesús ja dya'uxpeky mut ja muk'ajtun es ja kutujkun.

³³Es ma tu'ugu xuu, net jyajty ma ja tsajptujk tu'ugu yedyujk di'ibu ka'oybyu myudajtypy. Es ja ka'oybyu yaj'yaxkák ja yedyujk:

³⁴—¿Ti ko yaa mmiñ mij ma udsuty, Jesús, Nazaret ja'ay? ¿Ti mijts min xyajkutugoya'andu? Uj n'ixy'ajtypyuts mij ko mDios'u'unguty.

³⁵Ta Jesús oj t'oooy ja ka'oybyu:

—¡Amoñu! ¡Mastu'udu tadu ja'ay!

Net ja ka'oybyu yajkudaaju ja yedyujk es myastutu, ni wi'ix tkatuñ.

³⁶Nidugekyu ja'ay du'uñ wyu'umudyaadyu, es ñayjyunánudu nidu'uk nidu'uk:

—¡Mut ja kutujkun esu muk'ajtnu tyaadu t'ane'emy yu ka'oybyuty es myumadóyuty, es tmastu'uty ja ja'ay!

³⁷Es ja ja'ay tmadyaktu ma tugekyu kajpn éxtam ja Jesús tu ttuñ.

Jesús dya'aguda'aky ja Peedru myu't toxytyujk

³⁸Netu Jesús tsoyo'ñ ma ja tsajptujk es ñejxy ma ja Simongu tyujk. Es ja Simongu myu't toxytyujk, ja'a naty jantsy juumba'ambujkup, es tmunu'xtáktu ja Jesús es dya'aguda'agut yu'u. ³⁹Es ja Jesús myujwa'ky ma ja ja'ay kyo'knu es t'anmaay ja juumba'am:

—Ka'ak jam.

Ta ja juumba'am jyugaktaay. Netyu pyudu'knu ja toxytyujk es yajkaay ya'úkudu.

Jesús dya'aguda'aky may ja puma'ayuty

⁴⁰Es ko ja xuu kyudaknu, nidugekyu ja'ayuty di'ibu myudajt ja puma'ay, di'ibu kanak nax myudajtypy ja pujkun, dyajmiindu ma Jesús. Es ja Jesús

trujtáky ja kyu'u ma yu'ujuty nidu'uk nidu'uk es du'un dya''agudaktaaydyu.
 41 Nandu'un ja ka'oybyu tmastuttu ja ja'ay yax jojkp:

—Mijts Diosu 'yU'unk.

Net ja Jesús tmukmugajxy ja ka'oybyu es kyaj t'ok'yajkajxnut ko Jesús yu'udyu Kristu, ja'a ko yu'ujuty nija'adup yajxon ko tyu'ajtanuty.

Jesús ja Diosu 'yayuk tkajxwa'xy Galileeu

42 Es ko oj xyuunú jakumbom, ja Jesús tsoyo'ón jap kajpnóty es oj ñejxy ma tu'ugu it jagam. Es ja ja'ayuty 'yuxtaayudu, es jyajttu ma naty ja Jesús, es ttsojktu es wyu'umut, kudiibu ñujxut. 43 Per ja Jesús jyunáñ:

—Tsojkap nandu'un uj nnujxut ma wiinkpu kajpn es n'awánudats ja oybyu ayuk di'ibu ñigajxypy ja Diosu kyutujkun, ja'a ko paadyats ja Dios tu xkyexy.

44 Es du'un ja Jesús jyudijty kajpngajpn es tkajxwa'xy ma ja Galileeu tsyajptujkuty.

Jesús twoy nimajtaxku ajkxmajtsputy

5 1 Tu'ugu xuu ko Jesús 'yijty Jenesaret Meyejnybyu'am^b maut ja mayja'ay di'ibu jantsyukmujkudu ko tmudowa'andu ja Diosu 'yayuk, 2 net t'ijxy ko jam 'yity wingón majtsku barku. Ta naty ja ajkxmajtspu pyudsundu barkoty es tpujtu ja 'yajkxmajtsn. 3 Net ja Jesús ttuktujku tu'ugu barku di'ibu Simonk jya'a'ajtypy, es t'anmaay es jawaanu t'ak'yajnujxut mejyñóty. Net ja Jesús ñaxwe'tsy barkoty, es dyajtsondáky ttuk'ixa'añ ja ja'ayuty. 4 Es ko ja Jesús kyajxtaay, net ja Simonk t'anmaay:

—Yajnujxu mbarku mejyñyijky, es kujubijpnáxu m'ajkxmajtsn es m'ajkxmátsut.

5 Esu Simonk 'yadsooy:

—Ya'uxpajkpu, tuk tsu'umats uudsuty tu njatundu es ni tu'uguts tu ngamatstu. Per tyámuts nbujta'agut ja ajkxmajtsn yu'uguyjxm ko mij mjuna'añ.

6 Es ko ja ajkxmajtsn tkujubijpnajxy, net tjantsymyajtstu may'ajkx, extu ku'ttsondák ja ajkxmajtsn. 7 Net ttuk'ijxtu ja ijxwu'umun ja myugu'uguty ma ja wiinkpu barku es min pyudúkudu. Es myiindu yu'ujuty, es dya'ujtstu may ja majtskpu barku extu kyinán ja byarku. 8 Es ko ja Simonk Peedru t'ijxy ja may'ajkx, net ñaygyoxtonaaydyáku ma ja Jesús es jyunáñ:

—Windsún, mastútkuts, ujts pojpu ja'ay!

9 Du'un jyunáñ ja Simonk, ja'a ko yu'u ñay'adsu'kudu mut ko tmajtstu ja may'ajkx. 10 Es nandu'un ñay'adsu'kudu ja Simongu myugu'uguty Santya'agu es ja Fwank, 'yu'unguty ja Zebedeu. Esu Jesús t'anmaay ja Simonk:

—Katu mdsu'ugu. Tyam oga'an ngaxa'añuts mij es xy'uxta'ayut ja ja'ay di'ibuts uj n'uxpajkun pyadúndup.

11 Es ko dyajmiindu ja barku jam pu'ujótm, net tnikaktu tugekyu es ñujxtu mut ja Jesús.

Jesús dya''aguda'aky ja ja'ay di'ibu myudajtypy ja lepru pa'am

12 Es ko Jesús 'yijty ma tu'ugu kajpn, net ñimiinu tu'ugu yedyujk di'ibu myudajtypy ja lepru pa'am. Es ko tadu yedyujk t'ijxy ja Jesús, net ñaygyoxtonaaydyáku es ñaxku'ijxu es tmunu'táky du'un:

—Windsún, p̄n mdsejpy, mbaaduts xya"aguda'aky.

¹³Net ja Jesús ja kyu'u t̄p̄jtáky es ttoon̄ es t'anmaay:

—Ndsejpyuts es nya"aguda'agut.

Es netyu myastutu ja lepru pa'am es 'yagudaky. ¹⁴Net ja Jesús 'yana'am̄:

—Katu xy'awanu ni p̄n. Nujx ma yu teety es xytyuk'ixut ko tu mmastu'udyuty ja lepru pa'am. Es munujx ja windsu'kun di'ibu kyajxypy ja Moisés es ñayyajwa'adsudut di'ibu tu myastu'udyuty ja lepru pa'am. Es du'un ja ja'ay xytyuk'ixut ko kyaj xyñakymyudatyu tadu lepru pa'am.

¹⁵Per ja ja'ayuty tmadyaktu ma tugekyu kajpn wi'ix ja Jesús ttuun̄ mat ja myuj'ajtun, es mayu ja'ay myiindu ma ja Jesús es tmudowa'andu es ya"aguda'agudut. ¹⁶Es ja Jesús oj ñejxy kajxtákr̄u adukutuuy.

Jesús dya"aguda'aky tu'ugu xux ja'ay

¹⁷Tu'ugu x̄u ko Jesusu naty ya'uxpeky, jamu naty 'yu'uñudu ja fariseuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxp̄jkt̄p. Es yu'ujuty tsoy'ond̄u majatyu kyajpn'u'ungu Galileeu, Judeeu, es nandu'unu ma Jerusalén kajpn, es tmudoo'ittu es t'ixtu éxtum ja Jesús jyuna'añ es ttuñ. Esu Dios myuk'ajtunguyx̄m ja Jesús dya"agudaky ja puma'ay. ¹⁸Net jyajty ja ja'ayuty tku'aydyu tu'ugu mabajnu'unk ma kyo'knu tu'ugu yedyujk di'ibu xux. Es t̄jayajtku'yáandu tugoty es t̄p̄jta'agáandu ma ja Jesús. ¹⁹Per kyaj mbaat oj dyajtáku, ja'a ko naty majjya'ay. Net pyajttu ma t̄jkn̄i'x es tn̄ik̄u'aydyúttu es tkutuñajxtu ja xux ja'ay mat ja myabajnu'unk jap Jesús winduuy majjya'ay agijky.

²⁰Ko Jesús t'ijxy ko taaduty myub̄jkuđu, net t'anmaay ja xux ja'ay:

—M̄gu'uk, nme'xypyuts yu mbojpu.

²¹Net ja fariseuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxp̄jkt̄p ñay'anmaayudu wyinma'añóty: “Tyadu yedyujk kyaj tmuj'ixy ja Dios ko du'un kyajxy, ja'a ko yu'u naydu'ugu Dios ku'am mbaat tme'xy yu pojpu.”

²²Esu Jesús ñija'ap éxtum ja ja'ay jyunañ wyinma'añóty, es t'anmaay:

—¿Ti ko mwinma'añ xyajjuna'andu ko uj kyajts nwindsu'ugu Dios?

²³Miits mjanánd̄p kots uj kyaj nmudaty ja kutujkun esuts uj nma'xut yu pojpu. Es mjunaamp kots uj kyaj mbaat nya"aguda'agyu tyadu yedyujk esuts nyaj'yo'oyu'ugut. Paaty miits mjuna'andu ko kyaj ñimuj̄aaty esuts uj du'un njuna'anut: “Ujts mij nbojpu'ma'x̄p.” Es jantsy nimuj̄aa es uj njuna'anuduts: “Pudu'uk es myo'oyut”, ¿kudii? ²⁴Es tyámats miidsuty nduk'ixa'añ ja nmuj'ajtun esuts uj, ja Naxwíñudu Ja'ayadyu Kyudunaabyu, nya"aguda'aga'añu tadu yedyujk es du'un miidsuty nduk'ixut kots uj nmudaty ja kutujkun esuts nma'xut ja pojpu.

Net ja Jesús t'anmaay ja xux ja'ay:

—Pudu'uk, yajmúk ja mmabajnu'unk es nujx ma mdujk.

²⁵Netyu ja yedyujk pyude'ky es dyajmujknu ja mabajnu'unk es ñujxnu ma tyujk es t'awdajty ja Dios. ²⁶Es nidugekyu ja'ay du'uñu wyu'amudyaadyu es t'awdajttu ja Dios, es ni'igu tsyu'kudu es ñay'anmaayudu nidu'uk nidu'uk:

—Tyam tu n'ijxum di'ibuty jantsy muj.

Jesús twoy ja Matewü

²⁷Ko ja Jesús tsoy'onnu ma ja kajpn, net t'ijxy jap kajpnba'ajp tu'ugu yajkugubajtrü 'yu'uñu ma yajkugubéty, es ja'a txu'aty Leví. Net ja Jesús 'yanmaayü:

—Pamiinguts mij éxtumdsu n'uxpüjkrü.

²⁸Net ja Leví pyude'ky, es tmastuty tügekyü ja tyuunk es tpanejxy ja Jesús.

²⁹Es óknüm ja Leví ttuuñ tu'ugu mäj xüü ma ja tyüjk müü yu'ugyüjxmu Jesús. Es jamü naty may ja yajkugubajtrü esu wiinkrü ja'ayaty 'yu'uñudu ma ja meesü es kyaydyü müü ja Jesús es ja di'ibu ya'uxpejkyry. ³⁰Es ja fariseeüty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpüjktü tni'o'o tniyáxudu ja Jesusu 'yuxpüjkrüty:

—¿Ti ko dü'ün mgay m'uuktü miidsuty müü ja yajkugubajtrüty es müü ja pekyjya'ayaty?

³¹Net ja Jesús 'yadsooy:

—Kyaj dyajtügoy'áty yü kudsooy di'ibu mük'ajt oy'ajtr, yu'uyu di'ibu püjkrü. ³²Tüts nmiñ es nyáxuts yü pekyjya'aydyüjk es jyodumbíttat. Pün junaamp: “Üj kyajts mbekyjya'ayaty”, ¿yü tadu ja'ayaty wil'ix mbaat jyodumbittü?

Jesús dyajtüwdu ti ko kya'ayu'aty

³³Net t'anmaaydyü ja Jesús:

—Yü Fwangu 'yuxpüjkrü kanak ok 'yayu'attü es kyajxta'aktü. Es ja fariseeüdyü 'yuxpüjkrü nandu'ün ttundu. ¿Es ti ko mij m'uxpüjkrü dü'ñüm kyay 'yuuktü?

³⁴Es ja Jesús 'yadsoojüdu:

—¿Ti mbaat miits xya'ayu'attü yü myütnaymyaayüba tadu püjkrü ko meerü ijt xondakun tyüñüty es ko tadu püjkrü 'yak'ittü müü ja myütnaymyaayübutüjk? ³⁵Per pyaadup ja tiempü ko ja püjkrü yajpüjkt, net 'yayu'áttat.

³⁶Es nandu'ün ja Jesús trüjtáky majtskü ijxpajtün es ttuk'uxpejky ko kyaj mbaat ñaydyuktákuty yü tukrü winma'añ müü ja jembyü. Es jyunañ:

—Kyaj pün tpukeepy tuk pedazu jembyü wit es yajtuk'abátsut tu'ugu vestiidu tukrü. Ja'a ko dü'ün yajtünat, nüümüjkrü ja jembyü wit es kyüüdsut ja vestiidu tukrü es kyaj ja jemywyit kyüxü'ugut yajxon ma ja tuk wit.

³⁷'Es nan kyaj ya'adamü yü vinü jembyü ma yü tukrü nüü'abutsünbyo'o. Pes ko jap yajpüjta'agut, tü naty tyugoy ja jembyü vinü ko kyüüdsut ja tukrü nüü'abutsünbyo'o. ³⁸Paaty 'yóyaty yajpüjta'agut yü vinü jembyü ma yü po'oja jembyü es dü'ün kyaj ti wyindügóyüt. ³⁹Es pün 'yikyry ja vinü di'ibu tü tsaamnu, kyaj tnakysyeyky yü vinü jembyü, ja'a ko jyuna'añ: “Di'ibu tü tsaamnu ni'igü 'yóyaty.”

Jesusu 'yuxpüjkrüty tkutüjtu ja triigu saabudu xüü

6 ¹Ma tu'ugu saabudu xüü ja Jesús müü ja 'yuxpüjkrüty ñajxtü triigu kamoty. Es ja 'yuxpüjkrütyjk tkutüjtu ja triigu es twinxatstü es tju'xtü ja pyajk. ²Net nija'ajuty ja fariseeüty dyajtüdu:

—¿Ti ko du'un xytyundu miidsuty ma saabudu xuu di'ibu kyaj nigutíkyuty?

³Es ja Jesús 'yadsooy:

—Es miidsuty, ¿ti kyajnum xy'uxpuktá di'ibu tyuun ja Davit ko yu'u es ja jyamyuduty tmudajttá ja yuu? ⁴Tyujku ja Davit ma Diosu tyujk es tju'ty ja tsajkaaky di'ibu kuni'xy es tkaay yu'u es nandu'un tmooydu ja jyamyuduty. Es kyaj jyanigutíkyuty es yu'u tkáydyut, yu'u je'eyu ja teedyuty mbaat tkaydu tadu tsajkaaky.

⁵Es nandu'un jyunañ ja Jesús:

—Es uj nmudajtypyuts yu kutujkun nandu'un ma saabudu xuu.

Yedyujk di'ibu myudajtypy ja ky'u'u tuk adu'um tu'uts

⁶Es ma jatu'ugu saabudu xuu Jesús tyujku ma ja tsajptujk es dya'uxpejky ja ja'ayuty. Japu naty tu'ugu yedyujk di'ibu myudajtypy ja 'yaga'añgyu'u tu'uts. ⁷Es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpuktup es ja fariseeuty trajudijttá ja Jesús es t'ixa'añ pun ya''agudakypy ja ja'ay ma ja saabudu xuu, es du'un ttuundu ja anuu es tpekymyo'oya'andu. ⁸Peru Jesús ñija'ap di'ibu wyinmaaydyup es t'anmaay ja yedyujk di'ibu ky'u'u myudajtypy tu'uts:

—Pudu'uk es mdánut yaa kujk'aay.

Es ja yedyujk pyude'ky es tyunaay jap kujk'ajp. ⁹Net ja Jesús t'anmaay ja wiinkpu ja'ayuty:

—Tyámuts uj miits nyajtawa'andu: ¿Ti mbaat ndu'unum ma ja saabudu xuu, ja oybyu o axuukpu? ¿Nyajtsókum o nya'o'kamu?

¹⁰Net ja Jesús t'ijxtaay nidugekyu di'ibu naty tu tyukwa'kmíkyuty, es t'anmaay ja yedyujk:

—Xajtúw.

Es ko xyajttuy, 'yagudaktaay. ¹¹Es ja fariseeuty es ja myugu'uguty 'yajkudu muk es ñay'anmaayudu ak yu'ujuty pun wi'ix mbaat yajtúñ ja Jesús.

Jesús twin'ixy nimajmajtsku 'yapóstuluty

¹²Es ko waanu jyejky, ta ja Jesús oj ñejxy kajxtákpá ma tu'ugu kopk. Jam ja tsuu dyajnajxy kyajxta'aky. ¹³Es ko oj xuuñu, net dyaxu di'ibuty ya'uxpejky, es twin'ijxy nimajmajtsk di'ibu 'yapostuláttup. ¹⁴Yu'u xyuujuty: Simonk di'ibu Jesús yajxubajt Peedru, Andrés, ja Simongu myuga'ax, Santya'agu, Fwank, Felipe, Bartolomee, ¹⁵Matewu, Tomás, Santya'agu, ja Alfeeu 'yu'unk, Simonk ja kananeu ja'ay, ¹⁶Juudas yu Santya'agu 'yu'unk, esu Juudas Iskaryotu di'ibu óknun kyuyajk ja Jesús.

Jesusu mayjya'ay dya'uxpeky

¹⁷Netu Jesús jyunaiky ma ja kopk mut yu'ujuty es yjajty ma tu'ugu joy it. Es japu mayjya'ay ñaymyujkudu di'ibu tso'ondup Judeeu, Jerusalén es ma myejyñbya'aju Tiru esu Sidón. ¹⁸Tyaaduty tu naty jya'ttu es tmadowa'andu ja Jesusu yuxpukun es nandu'un 'yaguda'aktut di'ibu pukudup. Es di'ibu mäjku'u ya''ayoojup, nandu'un ja Jesús dya''agudaky. ¹⁹Es nidugekyu ja mayjya'ay ttonandu ja Jesús, ja'a ko mudu myuk'ajtn ja Jesús dya''agudaky nidugekyu ja pa'am ja'ay.

Pánuty kuni'xyuty

²⁰Net ja Jesús t'ijxta ja di'ibu ya'uxpejkyry, es t'anmaay:

—Kuni'xy miidsuty di'ibu ayoodap, pes m'ittap ma Diosu kyutujkæn.

²¹'Kuni'xy miidsuty di'ibu tyam ayu'ajttap, pes mjotkuda'aktap.

'Kuni'xy miidsuty di'ibu tyam jaa'yáxtap, pes óknam mxi'ik mxóndat.

²²'Kuni'xy miidsuty ko ja'ayuty mga'oy'ixada, mga'oy'axájada,

mya'axuk'ixta es jyuna'anda wi'ixáty mat miidsuty ja'a kots miits xypanyjxtap, uj, ja Naxwiñada Ja'ayudyu Kyudanaabyu. ²³Agujk'át jotkujk'áttu es xonda'aktu ma tada xaa, pes, tsajpótmu Dios muj wiin mgumáyadut. Nandu'un tada ja'ayudyu 'yaptujkuty t'axaktunda ja Diosu kyugajxputy.

²⁴'iPer puroobu miits mukja'aydyujkuty! Tyamyu mjotkujk'áttu, per óknam m'ayówdut.

²⁵'iPuroobu miidsuty di'ibu tyam kaay úktap, pes óknam m'ayu'áttut! iPuroobu miidsuty di'ibu tyam xik xoondap, pes óknam mjetmay'loogut es mju'udyut!

²⁶'iPuroobu miidsuty ko nidugekyu ja'ayuty m'axájuty oy, ja'a ko du'un ja 'yaptujkuty t'axájada di'ibu jékypur andakp jyuna'anda ko yu'u Diosu kyugajxpu!

Tsoktu ja mmúdsip

²⁷'Per uj n'anmaaydyur miits di'ibu xymyudoo'ijttap, ko mdsóktap ja mmúdsip es xytyúnat yajxón mat di'ibu mga'oy'ijxur, ²⁸es mgunu'xtap di'ibu mgajxpojkdap es ni'amdow nibujksówa ma Dios di'ibu m'axaktuunadap. ²⁹Es pæn mgojxur tuk adu'um ma m'ama'atsy, mo'oy jatuk adu'um. Es pæn ja pæn mbujkuty yu mdsyamarræ, jan ja mnixuy es wa'an nandu'un dyajnejxy. ³⁰Es pæn m'amdoojap di'ibu mmudajtypy, mo'oy, es pæn tu ti mbujkuty, katu xy'amdoy es dyajjumbítut. ³¹Es tunda miidsuty mat nidugekyu ja'ay éxtam xytsyokta es yu'ujaty ttúndut nandu'un mat miidsuty.

³²'Pæn miits mdsojktap yu'ayu di'ibu miits mdsojkdap, ¿ti oy'ajtæn mduundap di'ibu kyatuundap ja wiinkpety? Pes tyuundap yu'u nandu'un di'ibu 'yandijttap pekyjya'ay. ³³Es pæn miits mduundap oy yu'ayu di'ibu miits mdsojkdap, ¿ti oy'ajtæn mduundap di'ibu kyatuundap ja wiinkpety? Pes tyuundap yu'u nandu'un di'ibu 'yandijttap pekyjya'ay. ³⁴Es pæn miidsuty mduk'ani'xypy ja meen yu'ayu ja'ay di'ibu m'a'ijxur es mmugabátudut jatugok, ¿ti oy'ajtæn mduundap di'ibu kyatuundap ja wiinkpety? Pes nandu'un di'ibu 'yandijttap pekyjya'ay tmo'oydyu yu myeen ani'xy yu ja'ay di'ibu mugabátudap. ³⁵Tsoktu es tunda ja oybyu madu mmúdsip, tuk'anu'x ja mmeen nandu'un yu ja'ay es kyaj xyujj'ixut es mmugabátudut, du'un xytyuk'ixut ko miidsuty Dios Tsajpótmadu 'yu'unguty. Ja'a ko Dios nandu'un tyiimpy yu oybyu extu mat yu pekyjya'ay es pánuty kyaj jya'aygyuda'agyuty. Es di'ibu dan tyiimpy, Dios muj myay'ata'añuty. ³⁶Pa'ayowdu ja ja'ay éxtam ja mDeedyu tsajpótmadu mba'ayóyuty.

Kyaj wiinkpety nugoo nbayo'oyum

³⁷'Katu xypyayo'oy ja wiinkpæ, es ja Dios nan kyaj miits mbayo'oyudut. Katu xypyekymyo'oy ja wiinkpæ, es ja Dios nan kyaj mbekymyo'oyudut

miidsuty. Pa''ayowdæ, es ja Dios nandu'un mba''ayówadut. ³⁸Mo'oy ja wiinkpæ, es ja Dios mmo'oywadut nandu'un, oyæ kijxn, ta'tspéky, winxity es ku'ujts. Es pæn oy xykyijxu ja wiinkpæ ja jya'a, nandu'un myajkiixtæt.

³⁹Jesús yu'u pyujtáku tyadæ ijxprajtæn:

—¿Ti mbaat tu'uga wiints twijts'yo'oy ja myuwiints? ¿Ti kyaj kyudáwut nimajtsk ma tu'uga jut? ⁴⁰Ni tu'uga æxprajkpæ di'ibæ myabaadæp ja wyindsán, per ko oy dyajkéxy ja 'yuxprajkun, du'un jya'tut éxtæm ja wyindsán.

⁴¹¿Ti ko xy'ixy tu'uk ja kepywyayu'unck di'ibæ jap mmægu'uk wyiinóty, es kyaj mij xytyuñæ kwentæ ja muj kepy di'ibæ jap mwiinóty? ⁴²¿Es wi'ix mjuna'añ: “Mægu'uk, n'okju'tæmæ tadæ kepywyayu'unck di'ibæ jap mmudajtypy mwiinóty”, es kyaj mnayjyáwuty ko mij xymyudaty ja muj kepy jap mwiinóty? Mnaydyjup ko mjiky'aty tæy'ajtæn mæat. Yajpædsúm jawyiinæ tadæ muj kepy di'ibæ jap mwiinóty, es du'un mbaat xy'ixy yajxón es xyjuudut tadæ kepywyayu'unck di'ibæ jap mmægu'uk wyiinóty.

Jya'ay'ajtæn ja ja'ay yajtuk'æxkajp

⁴³Ni tu'uga kepyæ oybyæ di'ibæ tuæmp'ajtp axuæk, es nan ni yu kepy di'ibæ kyaj 'yóyuty es tyuæmp'áty oy. ⁴⁴Tu'uk tu'uga kepy ya'æxkajp mæt ja tyuæmp. Kyaj yajtíky yu iigæ ma poop apyñ. Es nan kyaj yajtíky yu uuvu ma yu tume'eñky. ⁴⁵Ja ja'ayy oyjya'aybyæ tsuj kyajxy myadya'aky mæt ko ijtp jyodoty ja oybyæ, es ja axuæk ja'aybyæ myadyakypy ja tsaatsykyæbétypyæ mæt ko ijtp jyodoty ja axuæk'ajtæn.

⁴⁶¿Ti ko miits xy'anæmædæts: “Windsún, Windsún”, es kyaj xytyundu éxtæmts njuna'añæn? ⁴⁷Ja ja'ay di'ibæts xyñimiimp es tmædoy yu n'æxprajkunæts es tkuydyúñ, ⁴⁸yu'u du'un éxtæm ja yedyujk di'ibæ kyoj ja tyujk. Es jawyiin tnidajæ kæk es tprajtáky yu pyotsy æjx tsaade'ekykyujxy. Es ko ja nuu kyeemy es txijty ja tujk amajjæ, kyaj wi'ix jyajty, ja'a ko ta'tspéky oy pyojtse'egyuty ma ja tsaade'eky. ⁴⁹Es pæn myædeebuyts æj ja n'æxprajkun es kyaj tkuydyúñ, yu'u du'un éxtæm tu'uga yedyujk di'ibæ kyoj ja tyujk nax wingujxy es kyaj tnidajæ mæt ja tsaabótsy. Ko ja nuu kyeemy, ja nuгом txijty ja tujk amajjæ, net jyijty es tyugooy tugekyæ tugekyæ.

Jesús dya''aguda'aky tu'uga soldaada windsunæ tyuumbæ

7 ¹Ko ja Jesús kyajxtæy ma ja ja'ayuty, net ñæjxnæ Kafarnaúm. ²Jap tu'uga soldaada windsún di'ibæ myudajtypy tu'uga tyuumbæ di'ibæ jyantsyseyjpy. Es yu'u naty prajkæp es tim oogánæp. ³Ko ja soldaada windsún tmædooy ko Jesús tæ jyumbity, net tkejxy nija'ajuty ja israelitæ mæjja'aydyujk es ttúnat ja may'ajtæn es myínat ja Jesús es dya''aguda'agæt ja puma'ay. ⁴Yu'ujuty tmæwingoondæ ja Jesús es tprajktsoodæ may'ajtæn:

—Tadæ soldaada windsún nitujkæp es xypyudákuæt, ⁵ja'a ko yu'u tseyjpy ja nnaxwiñædu'ajtæn, es yu'u oj dyajkojyuty ja ndsajtpujk'ajtæn.

⁶Net ja Jesús ñejxy mæt ja mæjja'aydyujk. Es ko wyingoona ma ja soldaada windsunæ tyujk, net tkejxy nija'adyæ myutnaymyaayubu es t'anæmæt ja Jesús:

—Windsún, kyajts æj xyñitaku es mij mdákuæt madæ ndujkun. ⁷Paadyæts kyaj ni je'eyæ nganayjyáwuty es nninæjxæt es n'amdówæt ja may'ajtæn.

Je'eyu mjuna'anut es ja nduumbuts 'yaguda'agut. ⁸Uj ku'am nmudajtypyuts ja nwindsun di'ibuts xy'ana'amp, es nandu'un nmudatyuts ja soldaaduty di'ibuts n'ane'empy. Es kots n'anuumu yu'ujaty nidu'uk: "Nujx", nujxp; es kots n'anuumu jat'u'uk: "Min", miimp; es kots nduk'ane'emy yu nduumbuts ti ttunut, tyiimpy.

⁹Es ko tmadooyu taadu Jesús, net du'unu wyu'umu, es tni'ijxumbijty ja ja'ay di'ibu pamiinudap es t'anmaay:

—Tuy'ajtun ko ni tu'ugu Israel ja'ay kyajts nbaaty di'ibuts xymyubujkp éxtumu tyadu soldaadu windsun.

¹⁰Es ko jyajttu jatugok ma ja soldaadu windsunu tyujk, tu naty 'yaguda'aky ja puma'ay.

Jesús dyajjikypyéky tu'ugu o'kræ jap Naín

¹¹Es óknam yu Jesús nejxy ma tu'ugu kajpn di'ibu xyu'ajtypy Naín. Es jyamyudátudu ja 'yuxpajkpa es ja mayjya'ay. ¹²Es ko jyajty kajpnba'ay, net t'ijxy ko tmamín es dyajnaxtukuya'andu tu'ugu o'kræ. Es ja o'kræ yu'u ijty tukpajky maank'ajtup yu tyaaq di'ibu naty ku'eeky. Es mayjya'ay ja o'kræ tpanejxy. ¹³Ko t'ijxy ja Jesús, net tpa'ayooy ja ku'ekytyo'oxy es t'anmaay:

—Katu mju'uy.

¹⁴Net ja Jesús tmawingooñ es tooñ ja o'kræ ku'uyun, es ja di'ibu naty kyiiipy wya'k'a'adu. Es ja Jesús t'anmaay ja o'kræ:

—Mexy, ujts mij n'anmaapy: ¡Pudu'uk!

¹⁵Net di'ibu naty tu 'yeeky oj wya'tskujku es kyajxe'ky, es ja Jesús ttukkudujku ja tyaaq. ¹⁶Es ko taadu t'ijxtu, nidugekyu tsyu'kudyaaydyu es t'awdajttu ja Dios es jyunandu:

—Tu'ugu Diosu myuj kugajxpa tu kyuxe'eky ma adsajtum.

Es nandu'un ñayjunánudu:

—Dios tu myiñ es tpu dukuya'añ ja kyajpn.

¹⁷Net ja madya'aky jyudijty ma Judeeñ ñax es di'ibu myawingon'ajtypy.

Fwank Yajnubajtpu kyexy'ebyuty

¹⁸Net ja Fwangu 'yuxpajkpa tyukmumadyákudu tugekyu éxtum tu jyátyuty. Net nimajtsk dyaxu yu'ujty, ¹⁹es tkejxy ma ja Jesús es dyajtawa'añ:

—¿Ti mij mduy'ajtun ja Kristu di'ibu naty minaamp, o n'awíxtupts ja wiinkpa?

²⁰Es di'ibu Fwank kyajx tmawingoondy ja Jesús es t'anmaaydyu:

—Ja Fwank Yajnubajtputs tu xykyexy esats mij nyajtúwut pun mijtsu du'un ja Kristu di'ibu minaamp, o pun n'awíxtupts ja wiinkpa.

²¹Netyu ko jyajttu, ja Jesús dya'agudaky ja mayjya'ay di'ibu pajkudap es dyajpudsémy ja ka'oybyu di'ibu ja'ay myudajttap, es nandu'un tmooy yu ijxun mayu wiindsuty. ²²Es ja Jesús t'anmaay ja Fwangu 'yuxpajkpaty:

—Di'ibu miits tu xy'ixtu es tu xymyudowdu, najxtu es xytyukmumadya'aktut ja Fwank ko yu wiints ijxp, yu uxneybyu ye'epy, di'ibu myudajtypy ja lepra pa'am tu 'yaguda'aky, yu natpa madoop, di'ibu o'kp jikyrujkrp es di'ibu ayoop ya'awánudap ja oybyu ayuk, ²³es jotkujk yu'u pún kyaj jyot dyajtgóy mut ujts.

²⁴Ko oj ñajxñu di'ibu Fwank kyajx, net ja Jesús tñimadyaky ja Fwank es t'anmaaydyu ja ja'ay:

—¿Ti ðan miidsuty oj xyñinujxtu es xy'ixa'andu ma muj itan? ¿Tu'ugu tsajkápyñ di'ibu wyinxijtypy ja poj? ²⁵Es pñn kyaj, ¿ti ðan oj xyñinujxtu es xy'ixa'andu? ¿Tu'ugu yedyujk oy xyoxyruu? Miits mñija'adap ko di'ibu ðu'ñn nayxyojxudap jam 'yittu ma réyadyu tyujkuty. ²⁶¿Per ti ðan oj xyñinujxtu es xy'ixa'andu? ¿Tu'ugu Diosu kyugajxpu? Yu'u ðu'ñn. Yu'u tu'tuk di'ibu waanu ni'igu tmudaty ja muj'ajtñn kudiinamu wiinkpudy ja Diosu kyugajxpu. ²⁷Fwank yu'u ðu'ñn di'ibu ja Diosu jyaaybyajtñn myadyakypy ma jyuna'añ:

Ngejxypyuats jawyiin ja n'ayuk kajxwa'xpuats
es mya'awátsxudat yu mnu'u mdu'u.

²⁸Tuy'ajtñnats njuna'añ: Kyaj pñn nidu'ugu ja'ay di'ibu waanu ni'igu tmudaty ja muj'ajtñn es kudiinam ja Fwank Yajñubajtpu. Per waanu tmudaty ja muj'ajtñn otyyim di'ibuty pñnuty ijtñp ma Diosu kyutujkñn.

²⁹Ko ja yajkugubajtpudy es ja nimayjya'ay tmudoodu ja Fwank, ta oj tkupaktu di'ibu Dios tyiimpy, ja'agyujxm oj ñayajñubajtudu mut ja Fwank. ³⁰Per ja fariseeuty es di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktup kyaj tkupujktu di'ibu Dios tyiimpy, ja'agyujxm kyaj tkupujktu es ja Fwank yajñubátudat.

³¹Esu Jesús 'yajakñunáñ:

—¿Tits muut mbaat ni'jxkijxyu ja ja'ayuty di'ibáty tyam jyiky'ajttup, o wi'ix dya'ixyuty ja wyinma'añ? ³²Kuxu'ktup éxtamu uná'ku'ungun di'ibu uñaaydyup es kyuyattu maayóty es ya'ax jyoktu mut ja myutkuyajtpudy: “Tats njaxu'uxy di'ibu ya'ajtsp es kyaj tu m'atstu; es tu nja'úyuts di'ibu muut ja o'kpñ ñaxtuku, es kyaj tu mju'uydyu.”

³³Es ja Jesús 'yajakñunáñ:

—Du'ñnu tyaaðu tyam di'ibu kyaj t'axájudu ko 'yóyuty di'ibu Dios tyiimpy. Mut ko kyaj ja Fwank Yajñubajtpu tkay ja tsajkaaky es kyaj t'iiky ja vinu, es miits mjuna'andu ko yu'u myudajtypy ja ka'oybyu. ³⁴Es uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, ngaabyuats ja tsajkaaky es ni'ikyuyats ja vinu, es miits mjuna'andu: “Kax es am'uuk, es myutnaymyaayup ja pekyjya'ayuty esu yajkugubajtpudy.” ³⁵Per di'ibu tu t'axájudu yu oybyu uxpujkn di'ibu Dios jya'a'ajtypy, tadu ja'ay dya'ixudu ko 'yóyuty di'ibu Dios tyiimpy.

Jesús ma tu'ugu fariseeu tyujk

³⁶Es ko waanu 'yijty, net tu'ugu fariseeu wyooju ja Jesús es ñajx kyay. Es ja Jesús oj tpanejxy es ñaxwe'tsy ma ja meesu. ³⁷Tu'ugu pojpu toxytyujk di'ibu jiky'ajtp jap kajpnóty, ko tñija'aju ko tu Jesús ñejxy kaabyu ma ja fariseeu Simongu tyujk, netu tadu toxytyujk dyajmiiñ tuk alabastru limetu ujts mut ja pa'ak xu'kpñ, es tyujku es ñaygyoxtnaaydyáku Jesús tyeky'ujxy. ³⁸Ta tyujku jiiiby exu ko dyajxe'ky ja Jesusu tyeky, es dyajtústy mut ja wyaay es ttsu'xu ja tyeky es tpujtáky ja pa'ak xu'kpñ ma Jesusu tyeky. ³⁹Es ko t'ijxy tadu fariseeu pñnu naty tu twoy yu Jesús, net jyunañ wyinma'añóty: “Pñn tuy'ajtñn tyadu yedyujk yu'u tu'ugu Diosu kyugajxpu, myuwinma'añbyaadap pñn yu'u toonup es wi'ixu tadu pojpu toxytyujk jyiky'aty.”

⁴⁰Net ja Jesús t'anmaayü tadu fariseeu:

—Simonk, tyámuts mij nmugajxa'añ waanu.

Es ja fariseeu 'yadsooy:

—Ya'uxpújkpü, anmaagyuts.

⁴¹Esü Jesús jyunañ:

—Majtsku yedyujk tmuni'xy'áty mut ja meeñ. Tu'uk tmuni'xyuty mugoxk mugo'px denaryu meeñ, es jatu'uk justyikxymyujk. ⁴²Ko kyaj mbaat myugubétyuty, ja yajnu'xpu mya'x ja myuni'xy nimajtsk. Es tyam anmaagyuts, ¿pún ni'igü tseyjpy yu yajnu'xpu?

⁴³Es ja Simonk 'yadsooy:

—Pes uj njuna'añuts ko yu'u di'ibu mya'x ja myuni'xy kajaa.

Net ja Jesús 'yanmaayü:

—Mmudajtypy ja tøy'ajtün.

⁴⁴Net ja Jesús twin'ijxpejty ja toxytyujk es t'anmaay ja Simonk:

—¿M'ijxyryu tyadu toxytyujk? Kots uj ndujku ma mdujk, kyajts miju nuu tu xymyo'oy es ujü ndékyuts nbújut, esu tyadu toxytyujk tats yu ndeky tpujy mut yu wyinnuu es dyajtu'utsy mut ja wyaay. ⁴⁵Mij kyajts tü xytsyl'xy, es yu'u ko tu tyuku es tyambaat tsi'xy ja ndékyuts. ⁴⁶Mij kyajts tü xpyujtáku madsu ngubajk ja aseytu oliivu éxtam jaayü ja'ay ttundu, esu tadu toxytyujk tü tpujta'aky yu pa'ak xu'kpu madsu ndeky. ⁴⁷Paaty tøy'ajtün n'anuumü, tyadu toxytyujk tats nma'xu yu myujpéky, ja'a ko yu'u dya'ixyuty kots xytsyeky muj. Ja'a ko yu ja'ay di'ibu junaamp ko kyaju pyeky es ujts nma'xup, tadu ja'ay xytyuk'ijxpuats ko je'eyu waanu xytsyékyuts.

⁴⁸Net ja Jesús t'anmaay ja toxytyujk:

—Yu mbojpu tü yajma'xta'ay.

⁴⁹Net jyotjunandu di'ibáty tü yajwówdu ma meesu mut ja Jesús:

—¿Pún ja'ayu tyaadu?, ko extu pojpu mye'xypy.

⁵⁰Es ja Jesús t'anmaay ja toxytyujk:

—Tats xymyubeky, es paadyuts mij tü nyajnitse'eky. Nujx jotkujk.

Toxytyujkuty di'ibu pyudujkudap ja Jesús

8 ¹Oknum ja Jesús jyudijty kajpngajpn es tkajxwa'xy ja oybyu ayuk di'ibu nigajxypy ja Diosu kyutujkun. Es nimajmajtsku 'yuxpújkpü jyamyudátyuty. ²Es nandu'ün jyamyudajtudü nija'ajaty ja toxytyujk di'ibu naty ja Jesús tü dya'aguda'aky es nija'ajaty di'ibu tü ttukmastu'uty ja ka'oybyu. Es nidu'uk yu'ujaty txu'aty Mariiu Magdalenu, di'ibu Jesús tyukmastut juxtujk ja ka'óybyuty, ³es jatu'uk txu'aty Fwanu, ñudo'oxy ja Kuzu, Eroodusu tyuumbu wyindsün, es jatu'uk txu'aty Susanu, es may ja wiinkpu toxytyujk di'ibu muut jyudijty ja Jesús es ja 'yuxpújkpüty es pyudákuty.

Triiguwujpu éxtamu ijxpajtün

⁴Mayja'ay tsoy'ondü ma tugekyu kajpn es tnimiin ja Jesús. Es ko myaymyijky ja ja'ay, net ja Jesús tpujtáky tu'ugu ijxpajtün es jyunañ:

⁵—Tu'ugu triiguwujpu 'yojtsy wujpu. Es ma oj twujy, oj nandu'ün kya'ay ja tyuumt ma padu'u, es ja ja'ay ttukta'andü, es ja joon tpiidü nandu'ün. ⁶Es

nandu'un kya'ay ja tyuumt tsaade'ekykyujxm ma kyaj kyakuty ja nax. Paaty ko tadu triigu myujxy, net tyutsy, ja'a ko tim waanu nik'ajtun. ⁷Es nandu'un ja tuumt kya'ay apyñoty. Ja triigu tuumt myujxy ma apyñ. Ta yajtátsu. ⁸Es di'ibu ja tuumt ka'a ma oybyu nax, yooñ yajxon, es tyuumpraajty mugo'px ok di'ibu wyuj.

Es ko du'un jyunañ ja Jesús, net jantsy muk t'anmaay:

—Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyukudu.

Ti ko ja Jesús ya'uxpeky mudu ixpajtun

⁹Net ja Jesusu 'yuxpukputy yajtuujudu wi'ix dyajjuna'añ mut ja 'yixpajtun. ¹⁰Es ja Jesús jyunañ:

—Dios yu'u mduknijawudup miidsuty di'ibu kyaj yajnijawu ijty wi'ix yu'u yajkutíky. Per ujts n'awa'anup ja wiingátypyu ja'ay mut ja ixpajtun mut ko yu'ujaty t'ixtut es kyaj tnijawudut, es ko yu'u tmudowdudut es kyaj tjaygyukudut.

Jesús tkajxte'xy ja triiguwujpu éxtumu ixpajtun

¹¹Tyaadu 'yandijpy yu ixpajtun: Yu tuumt yu'u 'yandijpy ja Diosu 'yayuk. ¹²Es di'ibu ka'a ja tuumt ma padu'ujun, yu'u 'yandijpy yu ja'ayuty di'ibu myudoodup ja Diosu 'yayuk, es net myiñ yu majku'ugópk es pyujxku ja Diosu 'yayuk ma jyot wyinma'añ es kadiibu tmubáktut es du'un kyaj yajnitso'ogudut. ¹³Esu tuumt di'ibu ka'a tsaade'ekykyujxy, yu'u 'yandijpy ja ja'ayuty di'ibu myudoodup ja Diosu 'yayuk es tmubaktu mut ja xondakun. Per ko du'un 'yittu éxtum ja triigu di'ibu 'yaats kyaj kyaktuku, mubajktup tuk tiempu, per ko myiñ ja ayo'on, kyaj tnakymubaktu. ¹⁴Es di'ibu ka'a ja tuumt ma ja apyñ, yu'u 'yandijpy yu ja'ayuty di'ibu myudoodu, per ja'a ko tpujta'aky ja wyinma'añ wi'ix myukja'ay'áttut es xyi'ik xyónut, paaty tmastu'uttu di'ibu myudoodu es kyaj ttundu di'ibu Dios tsyejpy. Paaty du'un yu'ujaty éxtum di'ibu tuumt tu jyi'xy es kyaj tu ñakywyinduy.

¹⁵Es di'ibu ka'a ja tuumt ma oyñax, yu'u 'yandijpy ja ja'ayuty di'ibu 'yaxájudu mut tugekyu jyot, tmudowdu es ttundu es tpanujxtu Diosu 'yayuk. Es du'un yajxon wyindáwut ja pyujta'aky.

Lampru éxtumu ixpajtun

¹⁶Ni pán yu lyampru tkayajtoye'eky es netyu tkujiitsy mut ja tu'ts o tpujta'aky mabajnbatku'p. Jam ja ja'ay tpujta'aky kujxm es yajxon jyájut tugoty, es ko pán tyákut, wa'ats 'yíxut. ¹⁷Es ni tii di'ibu ijtp ayu'udsyu es óknun kyawu'umut ixnide'xy, es kyaj jyaadyu ayu'udsyubu di'ibu kyaj yajnijawut. ¹⁸Paaty mudowdu yajxon. Di'ibu 'yaxájudup ja tpy'ajtun, Dios yákup ni'igu winma'añ esu jaygyujkun, per ja ja'ayuty di'ibu myudoodu ja Diosu 'yayuk es kyaj tkuydyundu, Dios pujkudup ja wyinma'añ es ja jaygyujkun di'ibu yu'ujaty myudajttup.

Jesusu tyaak esu myuga'axuty

¹⁹Ja Jesusu tyaak es ja myuga'axuty jyajttu es kyaj mbaat twinguwa'agadu yu'u, ja'a ko mayjya'ayu naty. ²⁰Es ja ja'ayuty oj 'yawánudu:

—Tu mdaak jya'ty mat ja m'útsyaty tap taja'p, es yu'u m'ixánudup.

²¹Es ja Jesús 'yadsooy:

—Nidugekyu di'ibu Dios ja 'yayuk myudeepy es pyadiimpy, yu'u du'un n'axájupts éxtumdsu ndaagun es éxtumdsu nmuga'axun.

Jesús dyajmo'oty ja poj es dyajtumijtku ja mejyñ

²²Tu'ugu xuu ja Jesús tyujkudu mat ja 'yuxpujkrpu ma ja barku, es 'yanmaayudu:

—Jo'om jam mejyñ ñinaxy.

Es ñujxtu. ²³Es ko naty ñujxtu kujk'ám, Jesús oj myanajxnu. Es net ti'in myiñ ja muk poj es dya'ujtsta'aya'añ ja barku mat ja nuu es kyínut. ²⁴Net ja uxpujkrputujk dyujxtu ja Jesús es t'anmaaydyu:

—¡Windsún, Windsún! ¡Tyam ngupa'tsta'ayunu!

Net ja Jesús pyude'ky es ja poj es ja mejyñ tmu'gajxy. Ta oj wyu'amudya'ay amoñ es tumijtku. ²⁵Net ja Jesús t'anmaay ja 'yuxpujkrputy:

—¿Ti tu jyátyuty ja mmubujkun?

Es yu'ujuty du'añ wyu'amudyaaydyu es ñay'adsu'kudu es ñayyajtunjudu nidu'uk nidu'uk:

—¿Pánu du'anu tyadu ja'ay?, ko yu'u t'ane'emy ja poj es ja mejyñ, es myumadóyuty.

Gadaru ja'ay di'ibu myudajtypy ja ka'óbyuuty

²⁶Net jyajttu mejyñbyu'ajp ma Gadaru ñax, di'ibu ijtp Galileu wyinduuy. ²⁷Ko Jesús pyudseemy ma ja barku, net ñimiinu tu'ugu ja'ay di'ibu ka'oybyu myudajtypy es jékyup kya'oktsunaayñu tugoty. Jam tsunaay ma o'krpu jutun es jyiky'aty niwa'ats uxwa'ats. ²⁸Es ko t'ijxy ja Jesús, net ñaygyoxtsunaaydyáku wyindum es yaxkeky:

—¿Ti mdunaampy mat ujts?, mij Jesús, Dios Tsajpótmudu 'yU'unuk. Tunu may'ajtan, kátats xy'adsipy.

²⁹Du'un jyunáñ ja'a ko Jesús tu kyéxyuty es pyudsúmat ja ka'oybyu ma tadu yedyujk. Kanak ok yu ka'oybyu tu tyuktákuty, es ja ja'ayuty kyuwunudu ma kyu'u es ja tyeky mat ja kadenu. Es yu ka'oybyu yu'u tukpojtup ja kadenu es myunejxyuty ma muj itun. ³⁰Es ja Jesús dyajtunuy:

—¿Ti mxu'ajtypy?

Es yu'u 'yadsooja:

—Ujts nxu'ajtypy Lejyonk'.

Du'un 'yadsooja, ja'a ko may ja ka'oybyu tu tyuku ma yu'u. ³¹Es yu tadu mujku'u ya'amdooy ja Jesús es kyaj dyajnujxut ma ayoodákn. ³²Es jap wingón 'yijty yu udsam may es jye'xy ma ja kopk wiin. Es ja ka'oybyu tpujktsooy ja may'ajtan ma Jesús es dyaky ja kutujkun es tyáku'at ma udsamun. Net ja Jesús tmooy ja kutujkun. ³³Ja ka'oybyu pyudsuumdu ma ja ja'ayun es tyujkudu ma udsamun. Netu tadu udsam ñujxtu jantsy puye'egyú nax jajp'ám. Ta kyuruy'knajxtu mejyñóty, es jap jyi'xtaaydyu.

³⁴Es di'ibu kywentu'ajttup ja may udsam, ko t'ijxtu ti tu jyátyuty, net oj pyuyuk'tsoondu mat ja tsu'ugu es oj tmadya'aktu ma ja kajpn es ma ja'ayuty

di'ibu kamoty. ³⁵Es ja ja'ayuty tsoy'ondü es t'ixa'andü di'ibu tü jyátyuty. Es ko jyajttü mä ja Jesús, net tpattü jam ja yedyujk di'ibu tü ñiwa'adsyuty ja ka'oybyü, es 'yu'uñü Jesús wyinduuy yajxon es wíjy kejy es wítxü. Es tsoy'kudyaadyü ja ja'ayuty. ³⁶Es di'ibu naty tü t'ixtü, net tmadyaktü w'ix tü ñiwa'adsyudyü tadü yedyujk di'ibu naty myudajtypy ja ka'oybyü. ³⁷Es müdu tyaadu nidugekyü ja'ay mä Gadarü kajpn tmünü'xtáktü ja Jesús es tsoy'onnut jap, ja'a ko yu'ujuty tsoy'kudu muk. Net ja Jesús tyujkü mä ja barkü es ñujxnu. ³⁸Ja yedyujk di'ibu tü myastu'udyuty ja ka'oybyü, net tmünü'xtáky ja Jesús es ñujxut mü yu'u. Per ja Jesús tyuknipujkü es wyu'amüt, es 'yanmaayü:

³⁹—Jümbit. Nujx mä mdujk es xymyadya'agut tugekyü di'ibu Dios tü ttuñ mü mijts.

Es ja yedyujk ñujxnu es tmadyaky mä tugekyü kajpn éxtam ja Jesús ttuñ mü yu'u.

Jayru ñuux es ja toxytyujk di'ibu Jesusü wyit tyoon

⁴⁰Ko Jesús jyajty mä jatu'ugu mejyñbya'a, net ja ja'ayuty oj jyujp'yo'oyudu mü ja xondakun, ja'a ko nidugekyü ja'ayuty 'yawixtü naty. ⁴¹Net myiñ tu'ugu yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Jayru, di'ibu ijtp windsün mä ja tsajptujk. Tadü yedyujk ñaygyoxtnaadyáky Jesús tyeky'ujxy es tmünü'xtáky es ñujxut mä ja tyujk, ⁴²ja'a ko tmudaty tu'uk je'eyü ñuux di'ibu majmajtsk jumajt, es tamü naty tyim'oogánnü. Es ko Jesús oj ñejxy, net müüt ñujxtü mayjya'ay es jantsy adijmíky.

⁴³Es mä tadü mayjya'ay jap tu'ugu toxytyujk di'ibu myudajtypy ja windaxü pa'am es tü 'yayoyü naty majmajtsk jumajt, es tü yajmeeñdyñ mä kudsooyün tugekyü di'ibu naty myudajtypy, es ni pün kyaya'agudakü. ⁴⁴Es yu'u ñiwingoon xküp' tsoo ja Jesús es ñaydyukpatü ja wyit, es netyü 'yagudaky.

⁴⁵Net ja Jesús dyajttüy:

—¿Púnuts tü xytyoñ?

Es nidugekyü 'yanmaayudu:

—Kyaj 'yujtsuty.

Net ja Peedrü jyunnáñ:

—M'ijxypy ko mayjya'ay m'adijmíkyuty, es xyajtáy pün tü mdóñty.

⁴⁶Net ja Jesús jyunnáñ:

—Tuts xytyondu ja'ay nidu'uk. Nnija'abuts, ja'a ko yu nmuk'ajttunuts tü ya'aguda'agyuty.

⁴⁷Es ko ja toxytyujk tnija'aju ko Jesús ñija'ap, net myiñ tsäyipy es ñaygyoxtnaadyáky Jesús wyinduuy es t'awa'anü mayjya'ay wyinduuy ti ko oj ttoñ, es netyü 'yagudaky. ⁴⁸Net ja Jesús 'yanmaayü:

—Tü m'aguda'aky mü ko tü xymyubeky. Tyam nujxu net jotkujk.

⁴⁹Támnumü naty 'yakkajxy ja Jesús ko jyajty nidu'ugu ja'ay di'ibu tso'omp mä tyujkü Jayru di'ibu ijtp windsün mä ja tsajptujk, es ya'anmaay ja Jayru:

—Tü m'u'unck 'yo'knü. Kudii xyñakyñe'emy yu Windsün.

⁵⁰Es ko ja Jesús tmüdooy, net t'anmaay ja Jayru:

—Katá mǰotmay'eeky. Mubǰjkats je'eyu esu m'u'unk tsoyo'ogut.

⁵¹Es ko jyajttu ma ja Jayru tyǰjk, ni pǰn tkayajttǰjku ja Jesús, yu'uyu Peedru es ja Fwank es yu Santya'agá es ja tyaak tyeety ja kixyu'unk o'krá.

⁵²Es nidugekyu ja'ayuty jyantsyju'uy jyantsyya'axtu mat ko ja kixyu'unk tu 'yeeky. Es ja Jesús jyunań:

—Katá mnakyju'uydu. Yu kixyu'unk kyaj tu 'yeeky. Maap jap.

⁵³Es ja ja'ayuty je'eyu ttukxiky ja Jesús, ja'a ko nija'adap ko tu 'yeeky.

⁵⁴Net ja Jesús tku'umamajtsu ja o'krá es t'anmaay mak:

—Kixyu'unk, pudu'uk.

⁵⁵Es ja kixyu'unk jyikypyejky jatugok es netyu pyade'ky. Es ja Jesús jyunań es yajmo'oyut ja kyaaky. ⁵⁶Es ja tyaak tyeety du'ũn wyu'umadyaaydu. Per ja Jesús tyuknipǰjku es kudiibu pǰn t'awanat éxtam tu jyaty.

Jesús tkexy ja 'yuxǰjkrǰtǰjk es tkajxwa'xtut ja Diosu 'yayuk

9 ¹Ta ja Jesús dyajnaymyǰjku nimajmajtsku 'yapóstulaty, es tmooy ja muk'ajtun es yu kutǰjkan es dyajjuga'agut nidugekyu ka'oybyu di'ibu ja'ay myudajtypy es dya'aguda'agut di'ibu ǰjkdap. ²Es tkejxy es tkajxwa'xut wi'ix ja Diosu kyutǰjkan. Es nandu'un tkejxy es dya'aguda'agut yu puma'ayuty. ³Es ja Jesús jyunań:

—Ni ti xykyayajǰjxtut di'ibu mnidu'uyo'oydu. Ni mdajk, ni mmorra, ni mgaayńajxuk es kyajpu mmeen xymyũnjxtut. Es yu'uyu mwit mmũnjxtap di'ibu mnikǰjxy es kyaj wiinkru ja tukni'x xymyũnjxtut. ⁴Ko mǰajtta'agut ma tu'ugu tǰjk, kyaj mdsoonat es mnǰjxut wiink tsoo, wu'umdu extu ko mnǰjxut ma wiinkru kajpn. ⁵Es ma kyajpu ja'ay myajjajtta'agyuty, net mdsoonat ma tadu kajpn es xywyinxíttat ja naxjok ma ja mgu'uk éxtamu iǰxwu'umun ko du'un wyu'umdu ǰjpu munt.

⁶Ko Jesús kyajxtaay, net tso'ondú yu'ujuty es nǰjxtu kajpngajpn es tkajxwa'xy ja oybyu ayuk éxtam ja Jesús tu jyuna'ań, es dya'aguda'aktu ja puma'ay nidugekyu majatyu kajpn.

Fwank Yajnubajtrǰ 'yeeky

⁷Es ja gobernador Eroodus tmadooy tijaty ja Jesús tyiimpy, es kyaj tñijawu wi'ix dya'ítut, ja'a ko jamu ja'ay jyuna'andu ko yu'u Fwank Yajnubajtrǰ ko tu jyikypyeky. ⁸Es nija'ajuty jyuna'andu ko yu'u Elius ja Diosu kyugǰjkrǰ, ko tu kyaxe'eky jatugok. Esu wiinkru jyuna'ań:

—Ja'a tu'ugu Diosu kyugǰjkrǰ di'ibu jékyap, ko tu jyikypyeky jatugok.

⁹Per ja Eroodus jyunań:

—Ujts oj nni'ana'amú es yajnibúxudu tadu Fwangu kyubajk, ¿es pǰnu tadu di'ibu tyiimpy tugekyu di'ibats uj tyam nmudeepy?

Es ja Eroodus jyottugooy wi'ix t'íxut.

Jesús dyajkáy nimugoxk mil naxy ja ja'ay

¹⁰Ko jyumbijttu ja apóstulaty, net ttukmadyaktu ja Jesús di'ibáty tu ttundu. Es net ja Jesús yajnǰjxudu ma tu'ugu it di'ibu mywingon'ajtypy ja Betsaydu. ¹¹Es ko ja mayja'ay tñija'adu, net tranǰjxtu. Es ja Jesús

'yaxájudu es tmugajxtu wi'ix ja Diosu kyutujkun es dya'agudaky ja puma'aydyujk.

¹²Es ko tsyu'ujunu, ta ñimiinu nimajmajtsku 'yuxpukpety es 'yanmaayudu Jesús:

—Nayjyugajxudu muut ja ja'ayuty es ñujxnut po'xpu es t'uxtá'ayut yu kyaaky majatyu tujk es jap kajpnóty di'ibáty wingónaty, ja'a ko yaa ma n'ijtam kyaj tii.

¹³Es ja Jesús jyunáñ:

—Mo'oydyu miidsuty ja kyaaky.

Es yu'ujuty jyunandu:

—Kyajts ti nmudaty, je'eyu mugoxku tsajkaaky es majtsku ajkx. ¿O mdsejpy es uidsuty ñujx núdydyuts di'ibu jyu'xtubu tyadu mayjya'ay?

¹⁴Ja'a ja'ayuty nimugoxk mil. Es ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpukpetyujk: —Yajnaxwaatstu ja'ayuty nijstyikxymyajaktyuty.

¹⁵Es du'an ttuundu es ñaxwa'tstaaydyu nidugekyu. ¹⁶Net ja Jesús t'axaju tadu mugoxku tsajkaaky es majtsku ajkx, es pyat'ijxy tsajwínm es tkuni'xy es ttujkwa'xy es tmooydyu ja 'yuxpukpetyujk es dyajwa'xut ma ja ja'ayuty. ¹⁷Nidugekyu kyaaydyaydyu jotkuda'aky, es ñadujku majmajtsk katsy ja kaydyuk.

Peedru tñigajxy ko Jesús ja'a ja Kristu

¹⁸Es ma tu'ugu xuu ja Jesús kyajxtáky anaydyu'uk mut ak yu'udyu 'yuxpukpety. Esu Jesús yajtuujudu:

—¿Wi'ix ja ja'ayuty jyunáñ ko púnats uj?

¹⁹Es ja 'yuxpukpetyujk 'yadsoodu:

—Nija'ajuty jyunáñandu ko mijts Fwank Yajnuabajtpe, es wiinkpu jnándup ko mijts Eliius, es wiinkpu 'yaktimjuna'andu ko mijtsu du'an tu'ugu Diosu kyugajxpu jékyubu di'ibu tu jyikyppyky.

²⁰Net ja Jesús dyajtuuy:

—Es miidsuty, ¿wi'ix mjuna'andu púnats uj?

Es ja Peedru jyunáñ:

—Mijtsu du'an ja Kristu di'ibu Dios wyin'ijx es tkejxy.

Jesús tñigajxy ja 'yo'kun

²¹Es ja Jesús tyuknipujk mukta'aky es kudiibu pán t'awánut. ²²Es 'yak'anmaay:

—Tuy'ajtun uj, ja Naxwíñudu Ja'ayadyu Kyudunaabyu, n'ayowa'añuts muk es uj xy'uxtija'anduts ja mujja'aydyujkuty esu teedywyindsánaty es ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpukpety, esu ja'ayuts xya'oogut es tugakxubajtp jatugok njikypyákuduts.

²³Oknum t'anmaay nidugekyu ja'ayuty:

—Pun jaats pán xypyanyjxa'añ, tsojkup es tmastu'udut ja kyum winma'añ es bom bom jyiky'átut éxtum tu'ugu ja'ay di'ibu kyruuz pyagiipy ko 'yo'kun tñinejxy, esuts xypyatsoonut. ²⁴Ja'a ko di'ibu tseyjpy es jyiky'átut éxtumu kyum winma'añ o ja kyummdsojkun, du'ambu ja'ay nayyajtugóyudup mut ja jyiky'ajtun. Es pán tseyjpy es jyiky'átut éxtumts

uj ndukni'ixu, du'ambu ja'ay kyaj ñayyajtugóyudut mut ja jyiky'ajtun.

²⁵ ¿Es ti tyimpaty py otyim di'ibu ja'ayuty oy tjaniwindsun'ajtpu tugekyu naxwíñudu, pñ nyyajtugooyur ku'am mut ja jyiky'ajtun ma ja Dios?

²⁶ Pñ pñnuts xytyuktsoyduump es ttuktsoyduñ ja n'ayúkuts ya naxwíñ pojpu ja'ay wyinduuy, uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nan nduktsoyduñnpts kots nmínut jatugok mudu myuj'ajtun nDeedyats esu nDeedyats ja 'yánklusudyu myuj'ajtun. ²⁷ Es n'anuumu táy'ajtun ko nija'ajuty di'ibu ja yaa kyaj 'yooktut pñ kyajñam t'ixy ja Diosu kyutujkun.

Jesús tyugatsy

²⁸ Es ko tyuktujkxubejty, net ja Jesús pyatujku ma tu'ugu kopk es kyajxta'aga'añ. Es twooy ja Peedru, Santya'agu esu Fwank. ²⁹ Es ko ja Jesús jam kyajxta'aky, net ja wyiin jyujp tyugajtsy es ja wyit jyumbijty jantsy wa'ats poop es jyantsytye'xy. ³⁰ Net kyuxe'ky nimajtsku yedyujk myadya'aky mut ja Jesús. Yu'udyu tadu Moisés esu Eliius. ³¹ Es jyantsyjayj jyantsytye'xy juwudity ma Jesús esu Moisés esu Eliius, es tmadya'akta ja 'yo'kunu Jesús éxtam 'yayowa'añ jap Jerusalén. ³² Es ni'igu ja Peedru mut ja jyamyut jyantsyjamaja'andu. Net t'ijxtu ja myuj'ajtun ja Jesús es ja nimajtskpu ja'ayuty di'ibu naty mut ja Jesús. ³³ Es ko ja nimajtskpu ja'ay jyagamgáknudu ma ja Jesús, ta ja Peedru jyunañ:

—Windsún, oy ko tyam n'ijtam ja yaa. Es ngójudats tuguuu uxkuda'ak tujk: tu'uk mut mij es tu'uk mut ja Moisés es jatuk mut ja Eliius.

Es ja Peedru kyaj tñjawu di'ibu kyajxypy.

³⁴ Es ko Peedru naty kyajxy, net myiñ ja yoots di'ibu abijtudu, es tsyu'kudu ko ñay'ijxudu yoodsoty. ³⁵ Net tmudoodu kyajxy jap yoodsoty di'ibu junán:

—Tyaadu ujtsu n'U'unk di'ibats njantsytsyejpy. Mumadowdu yu'a.

³⁶ Es ko du'un kyajxtaay, net t'ijxy ko Jesús jam naydu'uk. Es ni pñ wi'ix tka'anmaaydyu éxtamu naty tu t'ixtu.

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu mixy di'ibu ka'oybyu myudajtypy

³⁷ Es jakumbom ko jyunaiktú jam kopkkujxm, mayjya'ay tso'ondú es oj jyujp'yo'oyudu. ³⁸ Ta tu'ugu yedyujk myiñ es t'anmaay muk ja Jesús:

—Windsún, tunu may'ajtun. Ixudsu n'unk, ja'a ko yu'ayats tu'uk nmudajtypy. ³⁹ Ko yu ka'oybyu tyuktákyty, ta yaj'ya'axyuty, wyijtsxítuty, ya'a'eebyuty, kyujy jyubípyuty es kyaj ñiwa'adsa'añuty. ⁴⁰ Tuts njamunu'xta'aky yu m'uxrpujkruty es ttukniwa'adsadu tadu ka'oybyu, per kyaj tu tmamada'aky.

⁴¹ Esu Jesús 'yadsooy:

—¡Ay miidsuty, ja'ayuty di'ibu kyaj jyiky'attu mudu táy'ajtun es kyaj Dios tmabaktu! ¿Extu nu'unudsu du'un n'aktim'ítut mut miidsuty es nmudánudut? Yajmín ja m'u'unk.

⁴² Es ko ja mixy myujwa'ky, net ja ka'oybyu ñaxkujubijpu es wyijtsxijtu muk. Per ja Jesús t'oooy ja ka'oybyu es dya'agudaky tadu mixy es ttukkudujku ja tyeety. ⁴³ Es nidugekyu ja'ayuty du'añu wyu'amudyaaydyu mut ja Dios ja myuj'ajtun.

Jesús tnigajxy myumajtsk ok ja 'yo'kən

Es ko yu'ujaty du'uñu wyu'umadyaadyu mut di'ibu naty tyiimpy ja Jesús, ta yu'u t'anmaadyu ja 'yuxpukpudy:

⁴⁴—Mudowdu yajxon es jaygyukudu es katə xyja'aydyugodyu tyadu ayuk. Ujts, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkyaka'añuts ma ja mayja'ay.

⁴⁵Es ja 'yuxpukpudyk kyaj tjaygyukudu éxtam ya'anmaay es tjujptsu'kudu es dyajtáwut éxtam tu jyuna'añ.

Pún waanu muj

⁴⁶Net ja 'yuxpukpudyk ñayyajtəujadu oga'an pún ma yu'ujaty ni'igu muj. ⁴⁷Peru Jesús ñija'ap di'ibu naty ja ja'ay wyinmaadyu, es net tsa'ane'ky tu'ugu una'ku'unk es tpujtáky kujkaay ma yu'ujaty. ⁴⁸Ta 'yanmaayudu:

—Pún 'yaxájubu tyadu una'ku'unk mut ujtskyujxm, nandu'unuts xy'axaju. Es púnuts uj xy'axájup, nandu'un xy'axájudu púnuts uj xykyajx. Yu'u pún naybyujtáku ni'igu mutsk ma miidsuty, yu'u ítup muj.

Di'ibu kyaj xyñi'o'o xyñiyáxum, yu'u du'un ijtp mut udsajtam

⁴⁹Net ja Fwank jyunañ:

—Windsún, tats n'ixtu tu'ugu yedyujk di'ibu mut mijtsu mxuu dyajpudsəmy yu ka'oybu di'ibu ja'ay myudajtypy. Es nyajkubojktupts mut ko kyaj jyudity mut udsajtam.

⁵⁰Es ja Jesús jyunañ:

—Katə xyajkubóktə, ja'a ko di'ibu kyaj xymyudsip'ajtam, yu'u ijtp ti'igyu mut udsajtam.

Jesús tjujpkugajxu ja Santya'agu esu Fwank

⁵¹Es ja tiempu wingoombə naty ma ja Jesús ñəjxánnə tsajpótm. Net tpujtáky ja wyinma'añ muk es ñəjxa'añ Jerusalén. ⁵²Es tkejxy jayujp ja kugajxy es tjujp'ixut ma tu'ugu samaritanu kajpn, es t'uxta'ayut yu jajtákn. ⁵³Es ja samaritanu ja'ayuty kyaj t'axajuyandu, ja'a ko t'ixtu ko ja Jesús ñəjxy Jerusalén.

⁵⁴Es ko ja 'yuxpukpudy, yu Santya'agu es ja Fwank, tnija'adu tyadu, net t'anmaadyu ja Jesús:

—Windsún, ¿mdsejpy es nyajnaxkudákum yu junya'ank jam tsajwínm es kyutugóyut tadu ja'ayuty?

⁵⁵Net ja Jesús 'yijxəmbijty es t'oodu es tmugajxtə:

—Miits kyaj xyñijáwudu ti ja'ajun mmudajttəp. ⁵⁶Ujts, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kyajts tə nmiñ es nyajtugóyudats ja ja'ayuty, ja'ats tə nmiñ esats nyajnitso'oga'añ.

Net oj ñəjxtə wiink kajpn.

Púnuty pyatsoonándup ja Jesús

⁵⁷Es ko oj ñəjxtə tu'am, ta tu'ugu yedyujk 'yanmaayə ja Jesús:

—Windsún, ʉj ndsejpyuʉts mbanʉjxa'añ mij ma mjantsytywimnejxy.

⁵⁸Esu Jesús 'yadsooy:

—Yu wax myudajtypy ja 'yaank, es yu juyujk di'ibu kaagudijtp myudajtypy ja pya'an, per ʉj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, kyajts nmudaty mats je'eyu ngubajk nbujta'agut.

⁵⁹Esu Jesús t'anmaay jatu'uk:

—Pamiinguts.

Es ja ja'ay jyunnáñ:

—Windsún, nasmajtsuguts es nwu'umduʉts mudu ndeedyʉts extu ko 'yoogut es nyajnextákuʉts, es net nbanʉjxut.

⁶⁰Es ja Jesús t'adsooy:

—Mij nujx kajxwa'x wi'ix ja Diosu kyutujkun. Nika'ak yu o'kpuʉty. Wa'anu wiink ja'ayuty dyajnextákuʉdu. Tyaadu yu'u tyiimpy di'ibu kyaj jyotmaydyúñuty yu Diosu 'yana'amun.

⁶¹Net 'yanmaay jatu'ugu ja'ay:

—Windsún, nbanʉjxupts mij, per nnejxyʉts jawyiin n'oknayjyugajxyuty maʉsu ndujk.

⁶²Esu Jesús t'adsooy:

—Pún yajtsajkayuup, tʉyu tpujta'agut ja 'yijxun. Kyaj mbaat 'yijxumbíty pun tseyjpy ja syurku tʉyu ñujxut. Es nandu'un púnʉts xypyanyjxaamp, yu'u myastutta'ayup tʉgekyu oytyim tiity. Es pún kyaj tmastu'uda'añ tʉgekyu yu jyiky'ajtun es xypyanyjxudʉts, kyaj tyuñ ma ja Diosu kyutujkun.

Jesús tkexy nidugu'px majmajtsku 'yuxpujkuʉty

10 ¹Es óknum ja Windsún Jesús twin'ijxy nandu'un nidugu'px majmajtsk ja ja'ay, es tkejxy nimajtskátyuty es ñujxut jawyiin ma tʉgekyu kajpn ma Jesús ñujxa'añ. ²Ta ja Jesús t'anmaaydyu:

—May ja ja'ay di'ibu kyajnum t'amudoonáxtu ja oybyu ayuk. Du'un ja'ajuty éxtum ja triigu tuumt di'ibu yajpujkmujkp, per waanu ja tuumbu. Paaty amdowdu ja Kugam es tkáxut ja tuumbu esu ja'ay ttuknijáwudut ja oybyu ayuk.

³Tyámʉts miits ngaxa'añ es nujx xkyajxwa'xy. Es ixtu yajxón ko du'un éxtum ja borreegu 'yity tsiputy ma ja waxka'ukun, miidsuty nandu'un xypyaada'andu ja ja'ayuty di'ibu kyaj m'axajyua'anudu oy.

⁴Katu xymyunnjxtu mbijñ, ni mmeenɉdyujk, ni mgaayñajxuk es ni wiinkpu mgu'uk. Katu mwa'k'áwudu es xkyajxpe'xy ja ja'ayuty di'ibu mbáttap tu'aa. ⁵Es ko mdákuʉt ma mmo'oyuty ja ja'ay yu jajttákn ma tu'ugu tujk, jawyiin xy'anuumut: “Jotkujk ma tyadu tujk.” ⁶Es pun ja kudujk m'axájup yajxón, Dios kunu'xudap. Es pun kyaj, katu xy'amdoy ja Dios es kyunu'xudut. ⁷Ma m'axájuty yajxón, wu'umdu ma tadu tujk es kay uuktu di'ibu mmooyudap, mut ko pánuty kyajxwa'xy yu n'uxpujkanʉts, nandu'un pyaadyuty ja ka'ay ukun éxtum jyuna'añ ja ayuk: “Yu tuumbu páttap ja myuju'uñ.” Katu mjúʉty tujkmdujkm. ⁸Es ko mja'tut ma tu'ugu kajpn ma m'axájudu, ju'xtu di'ibu myajmoodyup. ⁹Ya'aguda'aktu di'ibu pujukap jap, es anuumu: “Tu wyingón ja Diosu kyutujkun ma miidsuty.” ¹⁰Es ko mja'tut ma tu'ugu kajpn ma kyajpu ja'ay m'axájudu, puʉsumdu tu'aa es

anammudu: ¹¹“Extu naxjok di'ibu yaa ma mgajpn tu pyety madsu ndekyan, nwinxitupts. Per nijawudu ko wyingon ja Diosu kyutujkan.”

¹²Es ja Jesus t'anmaaydu ja 'yuxpajkruty:

—N'anammudu miidsuty ko ja tiempu tpaadut ma ja ja'ay jaypayo'oydyut, ja Dios yakaampy ni'igu ja tudyu'unun ma tadu kajpn kudiinam ma Sodomu ja'ayuty.

Kajpn di'ibu kyaj jyodumbittu

¹³Puroobu mijts Korazin kajpn, es puroobu mijts Betsaydu kajpn, ja'a ko pun ujtsxyup nbujtakyu ma Tiru kajpn esu Sidon kajpn yu muj'ajtan extum ma miidsuty, tadu kajpn jekyupxyup dya'ixyuty ja jyotmay mut ja pyojpakyujxm es jyodumbijtxyup mut ja Dios. ¹⁴Paaty ko tpaadut ja tiempu ma ja ja'ay jaypayo'oydyut, miidsuty m'axajup tu'ugu tudyu'unun waanu muk es kudiinam dyu'unuty ma Tiru es ma Sidon. ¹⁵Es mij Kafarnaum kajpn, di'ibu naybyujta'aganup muj kujxm extu ma tsajpun, Dios yu'u mbujta'agudup ma ayoodakn.

¹⁶Net ja Jesus t'anmaay ja 'yuxpajkrutujk:

—Pun myubejkyu ja ja'ayuty extum miits xykya'jxwa'xtu, uj xymyubujkruts nandu'un. Es pun kyaj m'axajuty miidsuty, nan kyajts uj xy'axaju es nan ni ja'a punuts xykya'jx.

Jyumbittu ja nidugu'px majmajtsku xrpajkruty

¹⁷Oknum ko ja nidugu'px majkpu xrpajkpu jyumbijnudu, jyantsxyondaktu es t'awa'anudu ja Jesus:

—Windsun, extu ja ka'obybyuty tu xymyumdowduts mut mijtskyujxm.

¹⁸Netu Jesus t'anmaaydu:

—Uj tuts n'ixy ja mujku'ugopk Satanás kya'ay tsajwinm extumu judsukan. ¹⁹Uj tuts nyaky yu muk'ajtan mut miidsuty es oy xytyuktaanut yu tsaj'aj es yu jaybyu'uk es xymyumada'agut ja mudsip Satanás mut tugekyu ja myujaa, es kyaj mbaat wi'ix mdunuty. ²⁰Per katu mxonda'aktu je'eyu ko yu ka'oybyu tu mmamudowudu, ni'igu xonda'aktu mut ko yajkuja'ayun ja mxuujuty jam tsajpotm.

Jesus xyonda'aky

²¹Es netyu ja Jesus jyantsyjoyotkujkudyaay mut ja Espiritu Santu es kyajxtaky:

—Tatu, n'awdajtypyuts mijts di'ibu Windsun'ajtp tsajpotm es ya naxwiiñ, ja'a ko ja ja'ay di'ibu ijttup extumu u'unk ana'kuty tu xytyuk'ixy xytyuknijawu di'ibu mdukwinguyu'uts di'ibu janandup ko yu'ujuty wijy kejyuty. Es jantsy oy, Tatu, ko du'un tu xytyuñ extum mij xytsyekyan.

²²Es ko du'un kyajxtaktaay, net t'anmaay ja 'yuxpajkrutujk:

—Yu nDeedyuts tu xymyoodya'ayuts tugekyu. Ni pun tka'ixy'aty ja nDeedyuts, ujts je'eyu, ja'a 'yU'unk. Es ni punuts uj xykya'ixy'aty, yu'ayudsu nDeety es ja ja'ayuty di'ibuts uj tu nnyadyuk'ixyuty ma yu'ujuty.

²³Net ja Jesus twin'ijxpajttu ja 'yuxpajkrutujk es t'anmaay ak yu'ujuty:

—Kuni'xy miidsuty di'ibu ijttup tugekyu tyaada. ²⁴Ja'a ko may ja Diosu kyugajxpu es ja reyuty di'ibu jekyup, jya'ixandu di'ibu miits tyam m'ijttup,

es kyaj t'ijxtu, es nandu'un tjamudowandu di'ibu miits tyam mmudoodup, es yu'ujuty kyaj tmudoodu.

Samaritanu oyjya'ay

²⁵Tu'ugu di'ibu tsajptugóty ya'uxpajkp pyude'ky es oj tmugajxy ja Jesús es dyajka'aja'añ. Ta dyajtuyy:

—Ya'uxpajkpu, ¿tits ndúnup esuts nbaadat ja njiky'ajtanuts winu xuu winu tiempu?

²⁶Net ja Jesús 'yadsooy:

—¿Ti jap ijtp kuxja'ay ma ja Moisesu 'yana'amun? ¿Wi'ix xkyajxy?

²⁷Es ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpajkp 'yadsooy:

—Mdsókup yu mWindsún Dios mut tugekyu mjot mja'ajun, mut tugekyu m'anmaja'an, mut tugekyu mmujaa, mut tugekyu mwinma'añ, es nandu'un mdsókup ja mmudajkpa'a éxtum mij ku'am mnaydsyékyuty.

²⁸Net ja Jesús jyunáñ:

—Tu yajxón m'adsoy. Pún mdiimpy du'un, mmudátup ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu.

²⁹Ta ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpajkp naypyujta'agánup éxtum ja'ay di'ibu jiky'ajtp tay'ajtan muut, es dyajtuyy:

—¿Púnuts uj nmudajkpa'a'ajtypy?

³⁰Net ja Jesús 'yadsooja:

—Tu'ugu yedyujk winjunajkp ma ja tu'ujan di'ibu nujxp Jerusalén extu kyuda'aky Jerikoo. Es myajtsada ma'tspu es pyujkudyaayudu tugekyu di'ibu naty myudajtypy, es extu yu wyit, es yajkepywyejpy, es ñikákuda éxtumu o'kpu. ³¹Es net tu'ugu teety ñajxy ma tada tu'u. Es ko oj 'yíxyuty, net ñayo'oyu. ³²Oknum myiín tu'ugu levitu di'ibu myudiimpy ja teety es ñajxy ma tada tu'u, es ko oj t'ixy, net nandu'un tnayo'oy. ³³Per óknun myiín tu'ugu samaritanu ja'ay di'ibu judijtp ma nandu'unu tada tu'u. Es ko t'ijxy, net muk tja'aju es tpa''ayooy. ³⁴Net tmawingooñ ja yedyujk es dyajtsoybyejty ja tsyayut mut ja aseytu oliivu es ja vinu, es t'adsiimy. Net dyajpejty ma kyu'am jayujk di'ibu naty tyuk'uñaapy, es dyajajty ma tu'ugu jajttákn es jap tkwentu'ajty yajxón.

³⁵'Es jakumbom ko ja samaritanu ja'ay tsoy'onnu, ta tju'ty majtsku myeeñ es tmooy ja kudujk di'ibu ma jajttákn es t'anmaay: “Kwentu'atu tyadu yedyujk, es pún m'ak'yajmeeñdyuump, ujts mij nmugubátup kots njumbítut.”

³⁶Net ja Jesús dyajtuyy ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpajkp:

—¿Pún tyadu niduguuakpu mjunaamp ko yu'u tmudajkpa'ajuty di'ibu majtsu tada ma'tspu?

³⁷Ta ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpajkp 'yadsooy:

—Ja di'ibu myudajt ja pa''ayo'on mut yu'u.

Net ja Jesús jyunáñ:

—Nujx mij es xytyúnut nandu'un.

Jesús ma tyujku Martu esu Mariiu

³⁸Es ja Jesús dyaj'yo'oy ja tyu'u es jyajty ma tu'ugu kajpn. Es jap tu'ugu toxytyujk di'ibu xyu'ajtypy Martu, es 'yaxaju ma tyujk. ³⁹Martu tmudaty

tu'ugu myuga'ax di'ibu xyu'ajtypy Mariiu. Es yu Mariiu ñaxwe'tsy Jesús tyeky'ujxy es tmudoo'ijty éxtam jyuna'añ. ⁴⁰Es ja Martu kya''awaadsuty mat ja tyuunk tnimiiñ ja Jesús es t'anmaay:

—Windsún, ¿kyaj xy'ixy ko yu Mariiu xytyukmá'ixuts naydyu'ugu tyadu tuunk tugekyu? Anuumu esuts xpyudúkut.

⁴¹Es ja Jesús 'yadsooy:

—Martu, Martu, nūgoo m'oktuunnu jottugoy mat mayu mduunk.

⁴²Je'eyu tu'uk mdugoy'ajtxuty. Yu Mariiu tu twin'ixy yu oybyu, es kyaj pán pyujkxudut.

Kajxtákun

11 ¹Tugok ja Jesús kyajxtáky ma tu'ugu it. Es ko kyajxtaktaay, net tu'uk 'yanmaayu ja 'yuxpajkræ:

—Windsún, tukni'ijxuguts wi'ixuts ngajxta'agut, du'un éxtam ja Fwank tukni'ijxu ja 'yuxpajkræty.

²Esu Jesús jyunañ:

—Ko mgajxta'aktut, du'un mjuna'andut:

Tatitu'unk, wa'an nidugekyu ja'ay mwindsu'ugudu es m'awdátudu.

Min mijts es myajkutúkut ja ya naxwiiñ.

³Es du'ñumts xymyo'oydyut di'ibuts njé'xtæp.

⁴Es xymya'xuduts uudsadyu nbojpræty,

éxtumts uudsuty nandu'un nma'xtu di'ibuts axuuk tu xytyundu.

Es kudii xyajkutíky es ja ka'oybyu t'ixut wi'ixuts xyajpekytyúnut.

⁵Jesús nandu'un jyunañ:

—Pun nidu'uk miidsuty myudajtypy tu'ugu matnaymyaayuba, es tsu'pæn ñejxy ma tyujk es t'anuumu: “Mugu'uk, tuk'anu'xkuts tugugu mgaaky. ⁶Yu'u tu jya'ty tu'uguts ja nmätnaymyaayuba di'ibu vyajutuump, es kyajts nmudaty tits ndukju'xæp.” ⁷Es 'yadsoy di'ibu tugoty: “Kátuts xyñ'e'my. Tadsu ndujk nya''adujknu es n'u'unguts tyámuts mæat nma'adu. Kyajts mbaat nbude'eky es nmo'oyut tii.”

⁸Esu Jesús t'anuumudu ja 'yuxpajkrætyujk:

—Njuna'añuts ko oy ja'ijty kyapudu'uga'añ mat ko tmätnaymyaayubaty, extu ko pyudu'ugut es tmo'oyut tugekyu di'ibu tseyjpy kudiiibu 'yak'yajna'amut. ⁹Es du'un éxtumts njuna'añ: Amdowdu Dios, es mmo'oyudut; uxta'aydyu, es xypyaattut; kugajxudu ma tujk aa, es mya''awátsxudup. ¹⁰Ja'a ko di'ibu 'yamdeepy, 'yaxájæp; es pán 'yuxtaapy, pyatypy; es pán kugajxæp, ya''awátsxæp ja tujk aa.

¹¹Es miits u'unkteedyuty, ¿tii mmo'oydyup ja tsá'añ ja m'u'unk ko m'amdówudut ja ajkx?, ¹²o ¿tii mmo'oydyup tu'ugu jaybyu'uk ko m'amdówudut ja tuttsaa? Kyaj, kudii. ¹³Miidsuty oy mbojpræ ja'ayuty, mnija'adup di'ibu oy es xymyo'oyut yu m'u'unguty. Es nik ni'igæ ja mDeedyu tsajpótmudu tuknigáxudup yu Espíritæ Santæ di'ibu amdoojudup.

Jesús yajnegajxy ko dyajtún ja mujku'ugópku kyutujkæn

¹⁴Es óknam ja Jesús dyajpudseemy tu'ugu ka'oybyu di'ibu naty yu ja'ay ya'ijtypy uum. Es ko ja ka'oybyu tmastuty ja ja'ay, net oj kyajxe'eky. Es ja

ja'ayuty du'aññ wyu'amudyaadydu mudu taadu. ¹⁵Es nija'ajuty ja ja'ay jyuanandu:

—Tyadu ja'ay yajpudseempy ja ka'óybyuty mut ja myuk'ajtun ja mujku'ugópk Belzebuu.

¹⁶Es nija'ajuty di'ibu 'yixándap t'amdoodu ja ijsxw'umunu mujpu di'ibu tsajpótm. ¹⁷Es ja Jesús ñija'ap di'ibu naty ja ja'ay wyinmaadyup, net t'anmaay:

—Oytyim di'ibuty yu kutujkun di'ibu naywya'xup es tsiyptundu tuk mugu'uk, du'un ñayyajkutugóyudu. Es pun tu'ugu jiiky mugu'uk ñaywya'xudu es tsiyptundu ak tukka'axuty, nandu'un ñayyajkutugóyudu.

¹⁸Es nandu'un pun naywya'xup ja mujku'ugópk Satanás esu myumujku'ujuty majtsk peky, ¿wi'ix mbaat jyeky yu kyutujkun? ¿Es wi'ix mbaat miits mjuna'andu kots uj nyajpudsémy ja ka'oybyu mut ja Belzebuu kyutujkunu? ¹⁹Es pun tuj'ajtan éxtum mjuna'andu kots uj nyajpudsémy ja ka'óybyuty mut ja Belzebuu kyutujkun, ¿ti kutujkun myudajttap miidsu m'uxpukpudy es dyajpudsúmdu yu ka'oybyu? Paaty ku'am yu m'uxpukpudy dya'ixuty ko miits mgajxtugóyudu. ²⁰Per pun ujts mut ja Diosu myuk'ajtun nyajpudsémyuts ja ka'óybyuty, tu naty ya'ixy ko tu jya'ty ja Diosu kyutujkun ma miidsuty.

²¹Ko tu'ugu yedyujku mukpu 'yity kudsu'ugu es tkwenta'aty ja tyujk, kyaj wi'ix jyátut ja pyujke'eky. ²²Es pun miimp jatu'uk waanu mukpu di'ibu yu'u mumada'agudup, pujkudya'ayudup tugekyu di'ibu tyukkuwaampy es tyukjotkujk'ajtypy, es dyajwa'xut di'ibu tu pyujkuty.

²³Di'ibu kyaj 'yity mut uj, yu'udsu naty xmyudsip'ajtp, es di'ibu kyaj dyajmíky mut ujun, yu'u naty 'yuxka'tsypy.

Ka'oybyu di'ibu jatugok jumbijtp

²⁴Ko tu'ugu ka'oybyu pyudseemy ma tu'ugu ja'ay, net jyudity ma muj itun es t'uxta'ay ma pyo'xut. Es ko kyaj tpaaty, net jyuna'añ: “N'okjambityuts jatugok es nduktúkuduts ma tadu ja'ay.” ²⁵Es ko jyumbity, ta t'ixy ja ja'ay éxtum tu'ugu tujkun oyduñ. ²⁶Net dyajmñ janijxutujkpu myuga'óybyuty waanu axuukpu, es mut yu'u tyuku es tsyuuu ma tadu ja'ay. Du'un tadu ja'ay oj wye'emy waanu axuuk es kyaj éxtumu naty.

²⁷Es ma ja Jesús du'un jyunañ, tu'ugu toxytyujk ma ja ja'ayuty yaxkeky: —jKuni'xy di'ibu tu myajja'tyuty es myajtsi'tsu!

²⁸Es ja Jesús jyunañ:

—Ni'igu jyotkujkuty di'ibu myudoodup éxtum ja Dios jyuna'añ es myumudoodup.

Jesús ya'amdoy es dya'ixudut tu'ugu muj'ajtun

²⁹Es ko ja ja'ayuty 'yaknaymyúkudu ma Jesús, net ja Jesús jyunañ:

—Yu ja'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttap, yu'u axuk ja'ayuty es t'amdowdu yu ijsxw'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun. Per kyaj yajmo'oyut ja wiinkpu ijsxw'umun, je'eyu éxtum 'yijty ja Jonás, Diosu kyugajxpu. ³⁰Paaty du'un éxtum ja Jonás oj ya'ixy es yajnija'aju mut ja ja'ayuty di'ibu ijttu jap Nínive, nandu'un uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, ni'ta'añts

éxtam tu'ugu ijxwá'umun mut ja ja'ayaty di'ibu tyam jiky'ajttap. ³¹ Es ko ja'ay jajpayo'oydyut, yu toxytyujk di'ibu jékyup yajkutujk ma jumboj myiñ, jikyryukaamp ti'igyu mut ja ja'ayaty di'ibu tyam jiky'ajttap es yu'u dyajniǵuxu'ugut ko pekymyut di'ibu tyam jiky'ajttap, ja'a ko yu'u jagam tsyooñ es tmudowa'añ ja rey Salomonk ja kyajxwíjan. Es taa ja yaa tu'uk di'ibu myudajtypy ni'igu ja muj'ajttan kudiinum ja rey Salomonk. ³² Es ko ja ja'ay jajpayo'oydyut, ja ja'ayaty di'ibu jékyup ijttu jap Nínive kajpn, nandu'un jyikyryúktat ti'igyu mut di'ibu tyam jiky'ajttap, es yu'ujaty nandu'un dyajniǵuxu'ugudut ko pekymyut ja ja'ay di'ibu tyam jiky'ajttap, ja'a ko yu Nínive ja'ay tmudoo'ittu ja Jonás ja 'yayuk es jyodumbijttu. Es taa ja yaa tu'uk di'ibu myudajtypy ni'igu ja muj'ajttan kudiinum ja Jonás.

Lampru éxtamu ijxpajttan

³³ Ni pán tkayajtoye'eky tu'ugu lampru es tkujiidsut. Yu'u jajpujtákp kujxm es jyájut muk jap tugoty es di'ibu tujkup wa'ats 'yíxut. ³⁴ Es pán ja uxpujkan di'ibu m'axájup oy yu'u, jajwa'adsup tugekyu mjot mwinma'añ éxtam ja oybyu lampru tkude'xy tugekyu ja tujk es wyu'umut wa'ats. Per pán ja uxpujkan di'ibu m'axájup axuuk yu'u, ya'axuugup tugekyu mjot mwinma'añ éxtam tu'ugu lampru axuukpu di'ibu kyaj mbaat jajxón kyude'xy. ³⁵ Paaty éxkum es kudiibu tadu uxpujkan di'ibu m'axájup jyátat éxtam ja lampru axuukpu es ma'at. ³⁶ Wa'an twe'emy éxtam ja lampru di'ibu wa'ats es oy, mut ko du'un yu mwinma'añ wyu'umda'ayut wa'ats es oy, éxtam ko ja oybyu lampru tkude'xy tugekyu ja tujk es kyaj wye'emy ni ti kugoots.

Jesús tnigajxy ja fariseeuty es di'ibu tsajptugóty ya'uxpujktap

³⁷ Es ko ja Jesús tmugajxtaay, net tu'ugu fariseeu wyooja kaabyu, esu Jesús tyujku jap tugoty es ñaxwe'tsy meesu winduuy. ³⁸ Es ja fariseeu muk tja'aja ko t'ijxy ko Jesús kyaj tkuyduuñ ja fariseeu kyostumbru ko kyaydyu koonam wa'ats wa'ats kyabujtu. ³⁹ Es ja Windsán Jesús jyanañ:

—Miits fariseeuty xyajwa'atstu wingujxy yu mvasu es yu mdexy. Es nandu'un miits mdsi'i mxutstu es mnaywyítadu jajxón es du'un mgaxu'uktu mnikujxy tsuj. Per mjodoty mnaywyinnaxuja'ap es mmaadsaamp esu axuukpu mwinma'añ xymyudattu. ⁴⁰ ¡Kujuunuty miidsuty! ¿Kyaj xyñjávudu ko di'ibu tu dyajkoj wingujxy nandu'un jodoty dyajkojy? ⁴¹ Mudundu miidsuty yu Dios mut wínu mjot, es du'un tugekyu wyu'umda'ayut wa'ats.

⁴² Puroobu miits fariseeuty, ja'a ko miits myojxtap yu xu'uk es yu ruudu es tugekyu aay ujts, es kyaj xykyuydyundu éxtam tyuy'ajttanuty es nan kyaj xytsyoktu ja Dios. Jawyiin tsoktu Dios es xykyuydyúnut di'ibu yajniǵutujkup es oy nandu'un xytyukwinyóxtat.

⁴³ Puroobu miits fariseeuty, ja'a ko m'u'ũnyu'a'andu jap tsajptugóty ma oybyu uñaaybyajn, es myajkajxpo'xa'andu tu'aay mut ja windsu'kun. ⁴⁴ Puroobu miidsuty, ja'a ko du'un m'ittu éxtam ma tu'ugu o'kpu tu ñaxtuku es kyaj ya'ijxwá'umdu, es ja ja'ay ñaxtu nikujxy es ni tkanijávudu ko jap ja o'kpu.

⁴⁵Net 'yadsooy tu'ugu ja'ay di'ibu tsajptugóty ya'uxpǽjkr:

—Ya'uxpǽjkr, ko du'un tu mjuna'añ, xywyngajxpajtrats nandu'un uudsuty.

⁴⁶Es ja Jesús jyunañ:

—Puroobu nandu'un miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpǽjktap, ja'a ko xytyuktsumu'uktu tsemy ja ja'ay di'ibu kyaj tmumada'agut, es miidsuty ni je'eyu mguwa'xypy xykyatukpuduku. ⁴⁷Puroobu miidsuty, ja'a ko myajkojttap ja o'krp kyupotsy ma yajnaxtáku ja Diosu kyugajxpu di'ibu m'aptujk ya'o'ktu. ⁴⁸Du'un yajjaygyúku ko miidsuty ti'igyu mat di'ibu tyuundu ja m'aptujkuty. Yu'ujuty dya'o'ktu ja Diosu kyugajxputy es miits xya'óyudu yu kyupotsy.

⁴⁹Paaty ja Dios tu jyuna'añ mat ja wyijy'ajtun: “Ngáxupts ja ngugajxyats es yu n'apóstuluty, es nija'ajuty xypyajudittat es nija'ajuty xya'oogut.” ⁵⁰Es ja ja'ay di'ibu tyam jiky'ajttap, ja Dios 'yamdeepy es xykyubáttat ja ñe'pyñ ja Diosu kyugajxpu di'ibu ya'o'ktu extu ma naxwíñudu tsyondaky, ⁵¹extu Abelu ñe'pyñ extu jabaat ma Zakariius di'ibu ya'o'ktu muj tsajptujk winduuy es artal uxku'uy. Paaty nandu'un n'anuumu ko ja Dios ttukkumadowa'anat yu ja'ay di'ibu tyam jiky'ajttap nidugekyu ja Diosu kyugajxpu di'ibu ya'o'ktu.

⁵²Puroobu miits di'ibuty tsajptugóty ya'uxpǽjktap, ja'a ko tu xyja"abeky ja awatsn di'ibu ya'awatsypy ma ja'ay tmumadowdu ja Diosu 'yayuk. Ni miits mgatáku es xya"aduktu púnuty jatukuyándap.

⁵³Ko ja Jesús tso'onnu, net ja fariseeuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpǽjktap jyantsyjt'ambujktu waanu ni'igu mat yu'u, es oymyaaty dyajttuy kanak nax, ⁵⁴es t'uxta'ay ja winma'añ wi'ix dyajka'ajut es tni'uanat.

12 ¹Es waanu ni'igu ja'ay jyantsyñaymyujkudu kanak mil es jyantsyñay'adijmujkunudu es ñaydyukta'anunudu. Es ja Jesús t'anmaay jawyiii ja 'yuxpǽjkruty:

—Naygywentu'átudu miidsuty es kúdiibu mnaydyuk'ya"axugudut mat ja fariseeudyu lyevaduuru, di'ibu 'yandijpy ja wyinma'añ éxtamu ja'ay di'ibu nay'andíjdup jyiky'attu tuy'ajtun muut. ²Tugekyu di'ibu ijtp yu'utsy tyam, óknum yajpaadut. ³Es di'ibu tu xykyajxy ayu'udsyu koots, yajnija'adyaapy xuuñ ma nidugekyu ja'ayuty.

Pún yajtsu'ugup

⁴Miits mugu'uktujkuty, tyam n'anuumudu ko kyaj xytisyu'ugudut di'ibu nini'x ya'e'kypy es óknum kyaj mbaat ti tnakytyúñ. ⁵N'anuumudu di'ibu mdsu'ugudup: tsu'ugudu Dios di'ibu ko tu tpujku ja ja'ayu jyiky'ajtun, myudajtp ja kutujkun es pyujta'agut ma ja ayoodákn. Tuy'ajtun, tsu'ugudu yu'u.

⁶Tyo'ktap ja ja'ay mugoxk ja joonu'unk mat majtsku meeñu'unk, ¿kúdi? Es ja Dios kyaj tja'aydyugóty ni tu'uk yu taaduty. ⁷Katu miits mdsu'ugudu. Dios ni'igu miits mdsókudu kúdiinam mayu joonu'unguty. Pes extu mwaay Dios ya'ijtypy madsyoy.

Púnuty ja Jesús 'yuxkajptap mayjya'ayóty

⁸Es n'anuumudu ko nidugekyu ja'ayuty di'ibuts xy'axájup éxtamu wyindsunun ya mayjya'ayóty, ujts, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu,

nandu'unuts n'axaju yu'ujuty ma ja Dios 'yity mat ja 'yanklus. ⁹Es di'ibuts kyaj xy'axaju mayja'ayoty ya naxwiin, uj kyajts n'axaju nandu'un ma ja Dios 'yity mat ja 'yanklusuty. ¹⁰Es otyim panuty di'ibuts uj, ja Naxwiindu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, xkyajxpátr axuuk, mbaat yu'u yajme'xy. Per di'ibu myu'udugeepy myugajxtugeepy ja Espírítu Santu, yu'u mat ñaybyekytyákudat es ni na'a Dios kyapojpama'xudat.

¹¹'Es ko ja ja'ayuty myajnjxudat ma ja teedyuty, o ma ja justísuty, o ma ja di'ibu ni'igu myájuty ja kyutujkun, katu mnaydyukjotmaydyúñuty wi'ix m'adsówt o wi'ix mjuna'anut, ¹²ja'a ko yu Espírítu Santu yu'u mmo'oyudup ja ayuk wi'ix mjuna'anut.

Kudsu'ugu ja mukja'ay'át

¹³Net tu'ugu ja'ay t'anmaay ja Jesús:

—Ya'uxpajkpu, anuumats ja nmuga'ax es dyajwa'xut ja kuma'añ esuts xumyo'oyut di'ibuts uj xuryatp.

¹⁴Es ja Jesús 'yadsooja:

—Mexy, ¿púnuts uj tu xypujta'aky éxtumu fwezun o di'ibu yajwa'xup ja kuma'añ?

¹⁵Nandu'un ja Jesús t'ak'anmaaydyu ja ja'ayuty:

—Ixtu es naygywentúátudu miidsuty es katu xy'adsoktu ni tii, ja'a ko kyaj ja'ay yu'uyu ttimtukjiky'aty ko mayu pyujta'aky tmudaty.

¹⁶Net ja Jesús tpujtáky tu'ugu ijxpajtun:

—Tu'ugu yedyujk mukja'ay 'yijty. Yu pyujta'aky jantsy wyinduu. ¹⁷Ta ja mukja'ay ja wyinma'añ dyaj'yo'oy: “¿Tits ndúnup? Kyajts nmudaty mats nbujku'ugudu tyadu puja'aky.” ¹⁸Es dyaj'yo'oy ja wyinma'añ, ta jyunáñ: “Tats nnijawu tits ndúnup. N'ok'yajpude'egyudsu tyadu ndsa'xuts es ngójuduts waanu muj. Es jáputs nbujku'kta'ayut tugekyu di'ibuts tyam tu nyajpude'eky es tugekyu di'ibuts nmudajtypy. ¹⁹Nétats nnay'anuumadut: Mmudajtypy may pujke'eky di'ibu myajtúnup kanak jumajt. Po'x. Kay uuk. Jotkujk'át.” ²⁰Peru Dios 'yanmaay: “¡Winma'añdyúk! Tyadu ux m'ooga'añ, es di'ibu mmudajtypy pujke'eky, ¿pún myuwu'umup?”

²¹Es ja Jesús 'yakjunáñ:

—Es du'un jyátut ja ja'ayuty nidugekyu di'ibu pyujta'aky ñipujkrajttup kyum oy'ajtungyujxm, per kyaj tñipujkpáttu ja oy'ajtun ma Dios.

²²Oknum ja Jesús t'anmaay ja 'yuxpajkputy:

—Paaty n'anuumudu miidsuty, katu xywyinmaydyu di'ibu mju'xtup es di'ibu mwit'áttup. ²³Pes mat yu'uyu yu mjiky'ajttun es yu mnini'x di'ibu Dios tu mdukmay'átyuty, yu'u du'un ni'igu oy kudiinum ja mje'xy mbeky esu mwit mñijam. ²⁴Ixtu jeeky. Kyaj ñi'iptu es kyaj tsyiktu es kyaj tmudattu tsa'x es wi'ix ja Dios myo'oyuty ja jye'xy. ¡Es miidsuty ni'igu mjantsyyajtsóktu kudiinum jeegyuty! ²⁵Ni pún miidsuty mbaat kyaj ñayyajiky'átyuty waanu jeky, oy muk mjanayjyotmaydyuunubu. ²⁶Es pñn kyaj mbaat xytyundu tadu di'ibu waanu, ¿ti ko mnayjyotmaydyúnudu mat ja wiinkpu?

²⁷Ixtu wi'ix yon ja puju. Kyaj tyundu es kyaj tyá'aktu. Per n'anuumu ko ni ja rey Salomonk mat tugekyu tsuy'ajttun, kyaj dyu'unuty éxtum yu'u.

²⁸Es p̄n̄n̄ Dios yajpijpy yu p̄jy di'ib̄u pi'tsp̄ poj̄n̄ es jakumbom yajno'kn̄, ¿ti ko kyaj xymyubukt̄ es udsaj̄t̄m̄ yu'u xwywít̄xum? ¿Ti ko miidsuty je'eyu waanu xymyubukt̄? ²⁹Katu m̄jotmay'ookt̄ es kat̄ x̄'ux̄t̄a'aydyu ti m̄j̄'xt̄ap̄ es ti m'uukt̄ap̄. ³⁰T̄y'aj̄t̄n̄ ko yu ja'aȳty di'ib̄u kyaj tm̄d̄ú̄n̄ ja Dios, yu'u yu sit̄y naydyuk̄jotmaydyuun̄ap̄ t̄gekyu tȳādu. Per miidsuty kat̄ d̄'̄n̄ x̄tyund̄, ja'a ko Dios Teety yu'u mDeety'aj̄tt̄ap̄ es yu'u ñija'ap̄ ko md̄ugoy'aj̄txub̄ tȳādu. ³¹Naydyuk̄jotmaydyún̄adu miidsuty es m̄jiky'átt̄t̄ éxt̄m̄ ja Dios dyaj̄kutíky, es net yu'u mmo'oȳad̄t̄ t̄gekyu di'ib̄u md̄ugoy'aj̄tx̄ap̄.

³²Katu mds̄u'uḡadu. Ujts miits ngwent̄a'átt̄ap̄ éxt̄m̄ ja borreegu kwent̄a'aj̄tr̄u tkwent̄a'aty ja byorreegu. Nandu'̄n̄ yu Dios Teety 'yoȳja'ap̄ es myaj̄n̄j̄x̄ud̄t̄ m̄a yu'u yaj̄kutíky.

Puj̄k̄u'ukt̄ ja m'oy'aj̄t̄n̄ tsaj̄pótm̄

³³'Tookt̄ di'ib̄u mm̄ad̄aj̄tt̄ap̄, es mo'oydyu di'ib̄u t̄goy'aj̄tx̄ap̄; tukjott̄goydyu ab̄uj̄k̄n̄ di'ib̄u ni wi'ix̄ kyaj̄át̄t̄, ja oy'aj̄t̄n̄ jam tsaj̄pótm̄, m̄a kyaj tyúkt̄ ja ma'tsp̄ es ni tii di'ib̄u yaj̄wind̄ugóȳap̄. ³⁴M̄ut̄ ko m̄a xymyud̄aty puj̄k̄e'eky yu m'oy'aj̄t̄n̄, nan jap̄ m̄jot mwinma'añ̄ 'yity.

³⁵'Naȳj̄ȳaj̄p'íx̄udu m̄t̄ ja mlampr̄u es x̄yajt̄óȳt̄. ³⁶D̄u'̄n̄ éxt̄m̄u po'oduumb̄ di'ib̄u 'yawij̄x̄ȳpy yu wyindsún̄ ko jyumbít̄t̄ m̄a t̄a 'yotsy puj̄k̄p̄ nigaabyu, es net̄y dya'awa'ads̄ut̄ ja t̄uj̄k̄ āa ko kyugaj̄x̄ut̄. ³⁷Jotkuj̄k̄ yu po'oduumb̄ di'ib̄u ja wyindsún̄ pát̄ap̄ w̄jy ko jȳa't̄t̄. T̄y'aj̄t̄n̄ n'an̄um̄adu ko ja wyindsún̄ dyaj̄nax̄waads̄ut̄ m̄a ja mees̄u es twinḡu'uȳt̄ es dyaj̄k̄áȳt̄. ³⁸Es oȳ jȳa't̄t̄ tsu'p̄n̄, o kajamón̄am̄ es yaj̄paad̄t̄ w̄jy, jotkuj̄k̄u tad̄u po'oduumb̄. ³⁹Es m̄nija'ad̄ap̄ miidsuty koox̄ȳap̄ yu kud̄uj̄k̄ t̄n̄j̄aw̄u ti oor̄u jȳa't̄t̄ yu ma'tsp̄, n̄étx̄ȳap̄ 'yity w̄jy es kyaj̄x̄ȳap̄ ja toomb̄u tȳuk̄. ⁴⁰Miidsuty nandu'̄n̄ naȳj̄ȳaj̄p'íx̄udu, ja'a ko kyaj̄ x̄ȳñ̄j̄aw̄udu n̄a'á ūj̄, ja Nax̄w̄ín̄adu Ja'aȳdyu Kyud̄naabyu, n̄j̄a't̄ud̄ts̄.

Oydyuumb̄ es di'ib̄u kyaj̄

⁴¹Net ja Peedru dyaj̄t̄ūȳ:

—Windsún̄, ¿ti t̄a x̄pyuj̄ta'agȳu tȳadu īxp̄aj̄t̄n̄ je'eyu m̄t̄ ūdsuty, o m̄t̄ nid̄ugekyu ja'ay?

⁴²Es ja Jesús̄ jȳun̄án̄:

—N'ok̄p̄j̄t̄ák̄um̄ tu'ugu kud̄uj̄k̄ tm̄d̄aty tu'ugu tyuumb̄u di'ib̄u kuw̄jy es tyiimpy ti wyindsún̄ tsyejpy. Ta ttukm̄nikaagu ja tyuj̄k̄ es dyaj̄k̄áȳ dyaj̄'uuḡut̄ ja po'oduumb̄ty di'ib̄u jam. ⁴³Jotkuj̄k̄ ja tuumb̄u ko ja wyindsún̄ jȳa't̄t̄ es pȳāad̄ad̄t̄ tkuydyún̄ di'ib̄u t̄a yaj̄tuk̄nip̄éky. ⁴⁴T̄y'aj̄t̄n̄ n'an̄um̄adu ko yu windsún̄ ttuk̄nip̄ák̄ud̄ap̄ t̄gekyu di'ib̄u mȳud̄aj̄t̄py. ⁴⁵Per p̄n̄n̄ tad̄u po'oduumb̄u jot̄j̄unāamp̄: “Yu n̄windsún̄ats̄ kyaj̄ tsyoj̄k̄j̄a't̄a'añ̄”, es net̄ ax̄ūk̄ ttuun̄ ja wiink̄p̄ty ja po'oduumb̄, es yu'u je'eyu kyaay 'yuk̄n̄ es myúkn̄. ⁴⁶Ko ja wyindsún̄ jȳa't̄t̄ ja oor̄u m̄a yu'u kyaj̄ t̄aj̄p'íxy, net̄ tyukkum̄d̄ów̄ud̄t̄ j̄antsy m̄uk̄ es yaj̄p̄uj̄ta'aḡut̄ m̄a ja ja'ay di'ib̄u kyaj̄ tkuydyund̄ 'yayuk̄.

⁴⁷Ja'a ko yu po'oduumb̄ di'ib̄u ñija'ap̄ wi'ix̄ yu wyindsún̄ t̄j̄at̄seky es kyaj̄ d̄'̄n̄ tkuydyún̄ es kyaj̄ tm̄m̄udoy, nandu'̄n̄ yaj̄tuk̄m̄d̄ów̄ut̄ m̄aj̄.

48 Per ja po'oduumba di'ibu kyaj tnijawu wi'ix ttseky ja wyindsún es ttuñ di'ibu nitujkup ja tudyu'unun, je'eyu waana yajtukmudówut. Ja'a ko di'ibu wyindsún tu myo'oyaty yu kyutujkun, yu'u ana'amudup muk ja wyindsún, es di'ibu ni'igu yu kyutujkun tu myo'oyaty yu wyindsún, nan ni'igu 'yana'amudut.

Jesuskujxmu ja'ay yajtsiptákuda

49 Tuts nmiñ naxwiñ es nyajmiñuts ja juun. Es njantsytsyékyuts esxyup tyam tyoy. 50 Koonumts n'ayówadats, es njotmay'oogudats extu ko yajkuudyúnut. 51 ¿Tii mjúnándup miidsaty kots uj tu nmamíñ yu jotkujk'ajtun ya naxwiñ? ¡Kyaj dyu'unuty! Je'eyu jotmay nyajmiñuts. 52 Tyam ñaywya'xa'anudu ja'ay di'ibu nimugoxk ijtup ma tu'ugu tujk. Nidugauk tmudsip'aty ja nimajtskpu, es ja nimajtskpu tmudsip'aty nidugaukpu. 53 Ja teety ttuk'ak'aty ja myaank, es ja maank ttuk'ak'aty ja tyeety; es ja taak ttuk'ak'aty ja ñuux, es ja nuux ttuk'ak'aty ja tyaak; es ja xekxy naydyuk'ak'ajtudup ak ja'ajuty.

54 Jesús nandu'un t'anmaay ja ja'ay:

—Ko miits xy'ixtu yu yaak pyude'eky ma xuu tsi'ity, net mjuna'andu: “Tu'ujaamp”, es net tyu'uy. 55 Es ko jyambojy, net mjuna'andu ko 'yana'añ, es net 'yañ. 56 Miidsaty di'ibu nay'andíjudup es jyiky'attu tny'ajtun muut, mnija'adup wi'ix jyata'añ ko pyoju es ko yaak pyude'eky, ¿ti ko xykyanijáwudu di'ibu Dios tyiimpy tyam ma miidsaty? 57 ¿Es ti ko miidsaty ku'am xykyapayo'oydu éxtum pyaadyuty?

58 Ko pún mni'unudut es mnújxtu nimajtsk ma ja kuduunk, nik oy ko mat mnayya'óyudut tu'am, kudiibu mnaymyanúxudut ma fwezun, ja'a ko yu fwez mguyákudup ma polusiin, es mbujta'agudut pujxndugóty. 59 N'anuumuts mij, ko jap mdákut, nétnum mbudsúmüt koonum xykyabajtta'ayut tugekyu.

Tsojkup es njodumbjítum

13 1 Net ja ja'ay tnimiindu ja Jesús es ttukmumadyaktu éxtumu Pilatu 'yadu'utsy ko dya'eeky Galileeu ja'ayuty ma ja artal ko Dios twindsu'ugudu. 2 Es ja Jesús jyunañ:

—¿Mjúnándup xytyijy miidsaty ko ni'igu pyekyjya'ayudyu tyadu Galileeu ja'ayuty di'ibu o'ktu es kyaj dyu'unuty ja wiinkpu Galileeu ja'ayuty? 3 Kyaj tyu'ajtunuty. Per pún kyaj miits mjodumbittu, nandu'un mdugooydya'aydyut. 4 Es maanum yu potsyu kujxmbu di'ibu xyu'ajtypy Silo'ee jyity es dya'e'ky nimajmókx tuguuk ja ja'ay, ¿mjúnándup xytyijy miidsaty ko ni'igu yu'u pyekyjya'ayuty es kyaj ja wiinkpu ja'ay di'ibu Jerusalén es kyaj 'yo'ktu? ¡Kyaj tyu'ajtunuty! 5 Per pún miidsaty kyaj mjodumbittu, nandu'un mdugooydya'aydyut.

Iigu kepy éxtumu ijxpajtun

6 Net ja Jesús tpujtáky tu'ugu ijxpajtun:

—Tu'ugu yedyujk tmudaty tu'ugu iigu kepy ma ja kyam, es oj ñejxy es t'ixa'añ pún jamu iigu tsa'am. Es ni ti tkapaty. 7 Net t'anmaay ja ja'ay

di'ibu kywentu'ajtypy ja iigu: "Ix. Tyámuts tuguk jumajt kujk nmiñ es n'uxta'ayudsu tyuumbu tadu iigu es kyajts ti nbaaty. Tim po'tu'uk. Kudiibu je'eyu 'yadsiput." ⁸Es ja ja'ay di'ibu kywentu'ajtypy ja kam 'yadsooy: "Windsún, wa'an t'ak'ity jatuk jumajt. Tyámuts ja nax ndaj'yúngut es mbujta'aguduts ja abu'udu. ⁹Es kots du'an ndúnat, net n'ijxum kooxyur nyajtuump'átut ma tadu jumajt myiñ. Es pan kyaj, ta xpyo'tu'ugut."

Jesús dya'aguda'aky tu'ugu toxytyujk judsuguty

¹⁰Es ma tu'ugu saabudu xuu ja Jesús ya'uxpeky ma ja tsajptujk, ¹¹es ta tu'ugu toxytyujk di'ibu pujkup majmócx tuguk jumajt. Yu ka'oybyu tu yajw'umunu judsuguty, es kyaj mbaat ñaktyyuy. ¹²Es ko ja Jesús 'yijxu, net oj dyaxu es 'yanmaayy:

—Ujts tyam mij nya'aguda'agup.

¹³Es net ja ky'u ttuknikooñ ja toxytyujk, es net ja ñini'x tyuudaay. Ta ja toxytyujk t'awdajty ja Dios. ¹⁴Es jyot'ambejky ja di'ibu ijtp windsún ma ja tsajptujk, ja'a ko Jesús tu dya'aguda'aky ma saabudu xuu tadu toxytyujk. Es ja tsajptujku ñawindsún t'anmaay ja ja'ayuty:

—Tu'uk tu'ugu samaan tudujk xuu mbaat mmindu es m'aguda'aktat, per saabudu xuu kyaj mbaat.

¹⁵Net ja Jesús 'yadsooy:

—Miidsuty di'ibu nay'andijudap es jyiky'attu tuj'ajtun muut, ¿ti kyaj miidsuty saabudu xuu xymyugájudu mburru es ja mdsajkaa es xyajnujxtu nu'ukpu? ¹⁶Es tyadu toxytyujk yu'u Abraanu tyuump 'yaats, es ja mujku'ugópk Satanás tu ya'ityuty mudu tadu pa'am majmócx tuguk jumajt, ¿ti ko kyaj 'yaguda'agudu tyadu toxytyujk saabudu xuu?

¹⁷Es ko du'an ja Jesús jyunnáñ, nidugekyu myudsip tsoyduundaaydyu, es ja ja'ayuty di'ibu tu tmudoy xyondaktaaydyu mut ja muj'ajtun di'ibu Jesús tu ttuñ.

Mortás tuumt éxtumu ijxpajtun

¹⁸Net ja Jesús jyunnáñ:

—¿Wi'ix ya'ixy ja Diosu kyutujkun, es tits mbaat muut nyajkijxyu?

¹⁹Du'an éxtum tu'ugu mortás tuumt di'ibu tu'ugu yedyujk tu twujy es yajnijeepy mudu nax, es yoñ éxtum tu'ugu kepyan es ja joonuty trujta'aktu pya'an ma tadu xye'entsy.

Levaduuru éxtumu ijxpajtun

²⁰Es 'yajakunnáñ ja Jesús:

—¿Ti mbaat mut kyijxyu ja Diosu kyutujkun? ²¹Du'an yu'u éxtum ja levaduuru di'ibu tu'ugu toxytyujk pyujtákyu ma mayu arinu es ttuktij'yo'oy koonum ñaydyuktujkudya'ayuty.

Tujk aa xu'utspu

²²Es ja Jesús dyaj'yo'oy ja tyu'u, ñejxy Jerusalén es ñaxy kajpngajpn es ya'uxpeky. ²³Es nidu'uk yajtuujy:

—Windsún, ¿je'eyu niwaanu di'ibu nitsokp?

Es ja Jesús 'yadsooy:

²⁴—Jottugoydyu es mdúkudut ma tujk aa xu'utspu, ja'a ko may ja ja'ay tyukuya'andu, es kyaj mbaat tyúkudu. ²⁵Es ko ja kudujk pyudu'ugut es dya''adúkut ja tujk aa, net miidsuty di'ibu jap tujá'p kyóxtup ja tujk aa, es mjuna'andut: “Windsún, ya''awa'ats ja mdujk esuts ndúkudut.” Es ja kudujk 'yadsówut: “Kyajts nnijawu mbún miidsuty es ma mdsoundu.” ²⁶Es miidsuty xy'anuumut: “Udsajtum oj n'okka'ayambu ti'igyu, es mijts xy'a'xpujk ngajpnótyuts.” ²⁷Es yu kudujk m'adsówudut: “Tu n'anuumudu ko kyajts nnijawu ma mdsoundu. Jüga'aktu ja yaa nidugekyu miidsuty pojpu tuumbaty!” ²⁸Jam ma ja'ay jyu'uy ya'axtut es ñaydyutskaadudut mut ja ayo'on, jam nandu'un miits m'ittut ko xy'ixtut yu Abraan, Isaa esa Jakoob es nidugekyu Diosu kyugajxpu ma Diosu kyutujkun, es miits myaj'yojkrpudsamándup tujá'p. ²⁹Es ja ja'ay myina'andu jagam ma xuu pyudsemy es ma xuu tsi'ity es ma jumboj es ma yukpoj, es ñaxwaatstut es kyádyut ma Diosu kyutujkun. ³⁰Es ta di'ibu tyam ux'ok, yu'u ñujxtup jawyiin; es di'ibu tyam jawyiin, yu'u ittup ux'ok.

Jesús tniya'axy ja jerusaléngudu ja'ayuty

³¹Es net jyajttu nija'ajuty ja fariseeuty, es t'anmaaydyu ja Jesús: —Tsoon ja yaa, ja'a ko ja Eroodus mya'oogánup.

³²Ta ja Jesús 'yadsooy:

—Ñujx anuumudu tadu wax kots uj njuna'añ: “Ujts nyajpudsamaambyuts yu ka'oybyu es nya''aguda'aguduts yu puma'ay, es nyajkuxa'añuts yu nduunguts extu ko Dios jyun'a'anutnum.” ³³Es mbaaduts nyaj'yo'oyuduts ja ndu'u extu koonumts nja'tuduts Jerusalén. Mut ko kyaj mbaat tu'ugu Diosu kyugajxpu 'yeeky pun kyaj jyáputy Jerusalén.

³⁴Es ja Jesús 'yakjunáñ:

—Miits Jerusalén ja'ayuty, miits mya'o'ktup yu Diosu kyugajxpu es xykyuka'atstu ja di'ibu Dios kyejxpy. Kanak ok miidsuty njayajmuka'añ éxtumu tuttaak dyajmíky ja tyutku'unguty kyaknbatku'p, per kyaj xykyupujktu. ³⁵M'ixtup miidsuty ko yu mdujk wyu'ama'añ kubak. Es n'anuumudu ko kyajts xyñaky'ixtut extu ko tpaadut ja xuu es miits mjuna'andut: “Dios kyunu'xup ja di'ibu miimp Nindsun'ajtumgyujxm.”

Jesús dya''aguda'aky ja puma'ay di'ibu myudajtypy ja ki'ix

14 ¹Ma tu'ugu saabudu xuu ja Jesús ñejxy kaabyu ma tu'ugu windsún fariseeu tyujk, es támdum pya'ixyuty yu wiinkpu fariseeuty. ²Es jam Jesús wyinduuy tu'ugu puma'ay di'ibu myudajtypy ja ki'ix. ³Net ja Jesús dyajttuy ja fariseeuty es di'ibuty tsajptugóty ya'xpujktup:

—¿Ti ja ana'amun yajkutijkypy, es nya''agudákum ja puma'ay ma saabudu xuu, o kyaju?

⁴Es yu'ujuty wyu'umdaaydyu amon. Net ja Jesús tku'unitoon ja puma'ay es dya''agudaky, es t'anmaay es ñujxut. ⁵Net ja Jesús t'anmaay ja fariseeuty:

—Pun miidsuty yu m'u'unk o mdsajkaa kunajxp ma tu'ugu nudajñ, ¿ti kyaj mij xyjuudut pojunu, oy jyatimsaabuxuujuty?

⁶Es kyaj 'yadsoojumbijttä ni wi'ix.

Yajwóy mā pūjk ukun

⁷Es ko t'ijxy ja Jesús yu ja'ayaty di'ibu tu yajwóy ko twin'ixtu yu uñaaybyajn di'ibu windsu'kun mætt mā meesu, net myooyudu tadu kajxwíjün:

⁸—Ko pán mwówudat mā tu'ugu xuu mā ja'ay pyuka'añ, katu m'u'uñu mā ja uñaaybyajn ja jup'ámbu. Mbaat myiñu wiinkpu ja'ay di'ibu ni'igu mäj ijtp es kudii mij, ⁹es ja kudujk m'anuumudat: “Wa'tsu'uk jaa es yu ja'ay 'yu'uñut.” Es mij mnuxut mat ja tsoydu'un extu jam ux'am, es m'u'uñut. ¹⁰Tyam ngajxwíjy es ko myajwówut, u'uñu jam ux'am. Es ko myínut di'ibu tu mwóyaty, net m'anuumudat: “Matnaymyaayubu, nax yamdsoo mā uñaaybyajn di'ibu myudajtypy ja windsu'kun.” Es du'un xy'axájt ja windsu'kun mā ja ja'ay 'yu'uñudu mat mij mā ja meesu. ¹¹Di'ibu naymyujpjtákup, yu'u Dios puwíjtsup; es di'ibu naybyujtákup yuunk naxyryu, yu'u Dios ya'ítup mäj.

¹²Es ja Jesús t'anmaay nandu'un ja kudujk di'ibu tu twoy:

—Ko xywyówut ja ja'ay kaabyu, katu xywyowdu yu mmæt naymyaayubu es ja mmægu'uktujk, o mmudujkra'a, o mukja'ayduujk, di'ibu óknam mij mwówudap nandu'un. ¹³Kyaj dyu'unaty. Ko ja'ay xywyówut mā xuu xytyuna'añaty, mwówup yu ayoobu ja'ay, yu uxneybyu es yu wiintspu. ¹⁴Pun mdiimbyu du'un, mgunu'xadap ja Dios, ja'a ko yu'ujaty kyaj mbaat dyajjambíttä. Dios myajjumbijtxudap mā naty jyikyppeky ja ja'ayaty di'ibu jiky'ajttap tæy'ajtun mætt.

Di'ibu rey tyuun ko 'yu'unuk pyejky

¹⁵Es ko tmudooy yu tyaadu, tu'ugu di'ibu naty jam uñaapy mā ja meesu t'anmaay ja Jesús:

—Jotkujk di'ibu kaapy mā ja Diosu kyutujkun!

¹⁶Net ja Jesús jyunáñ:

—Tu'ugu kudujk ttuna'añ tu'ugu mäj xuu. Net twooy may ja ja'ayaty.

¹⁷Es óknam mā ja oorü tpaty mā 'ya'ux'ata'andu, tkejxy tu'ugu tyuumbu es t'anuumut ja ja'ayaty: “Mindu. Tu net yajpjtakta'ay tugekyu.” ¹⁸Es nidugekyu di'ibu tu twoy jyunandu: “Du'un xy'oknama'xut.” Tu'uk jyunáñ: “Ja'a ko tyámats tu njuy tu'ugu nax, es yu'ats nujx n'ixa'añ. Tunu may'ajtun, du'un xy'oknama'xut.” ¹⁹Es jatuk jyunáñ: “Yu'ats tu njuy mægoxk mankwernu yuubu, es yu'ats nujx n'ijx matsa'añ pán yuup. Tun may'ajtun, du'un xy'oknama'xut.” ²⁰Es jatuk jyunáñ: “Tyámats ndimpjkt'a'ay. Kyajts mbaat nnejxy.” ²¹Es ko ja tuumbu jyumbijty, net ja wyindsún t'anmaay tugekyu. Net ja wyindsún 'yajku, es t'anmaay ja tyuumbu: “Nujx tyamyu woomúk yu ja'ayaty di'ibáty mäj tu'aay mutsk tu'aay, es xyajmínut ja yaa nidugekyu ayoobu ja'ayaty esu uxneybyu esu wiintspu.” ²²Es óknam ja tuumbu t'anmaay ja wyindsún: “Tuts nduñ éxtum tu mjuna'añ, es tápnam 'yak'awa'adsaty yu lugaar.” ²³Es ja wyindsún t'anmaay ja tyuumbu: “Nujx, ak'ix mā kajpnba'a es mā padu'u, es myíndut yu ja'ay esuts yu ndujk 'yútsut. ²⁴Ja'a ko di'ibats tu njawoy jawyiin es kyaj myndu, tyam kyajts nnakymyo'oyut es kyáyut.”

²⁵Es ma tymnejxy ja Jesús, pyanejxyuty ja mayjya'ay. Ta ja Jesús 'yijxumbijty es jyunañ:

²⁶—Pun xyniminaambuts éxtamts yu n'uxpújkpu, jawyiinats xytsyókut uj es óknam yu mdeety mdaak esu mnado'oxy es yu m'u'unck es yu mmuga'axuty, es mij ku'um. Es pun kyaju du'un xytsyeky, kyaj mbaat m'ity éxtamdsu n'uxpújkpu. ²⁷Es kyaj mbaat n'uxpújkpu'áty pun kyajts xypyadsoñ es mjiky'átut éxtam tu'ugu ja'ay di'ibu pyagiipy ja kyruuz ko 'yo'kan tninejxy.

²⁸Pun miits nidu'uk mgojaampy tu'ugu potsy kujxm, ¿kyaj jawyiin xy'oktúnat ja mgwentu es xy'ixut wi'ix xya'abaadut? ²⁹Es pun je'eyu tu xynidaju ja mbotsy es kyaj mbaat xynakyua'abety, nidugekyu ja'ayuty mij mduxki'igudut ³⁰es jyuna'andut: “Tadu ja'ay je'eyu tu tpojtse'együ es kyaj t'ok'ya'abajna.”

³¹O pun tu'ugu rey mut majk mil yu syoldaadu tsiyptuna'añ mut jatugu rey di'ibu myudajtypy i'px mil yu syoldaadu, ¿kyaj jawyiin tniwinmayu pun mada'agup o kyaj? ³²Es pun kyaj, netyu tkexy tu'ugu kyugajxy ko naty jagámmu myiñ ja myudsip es t'anuumat ko wa'an tme'xy es du'ñu 'yítut.

³³Nan nidu'ugaty miidsuty, pun kyaj xymyastu'uty tugekyu di'ibu mmudajtypy, kyaj mbaat m'ity éxtamts uj ja n'uxpújkpu.

Kaan tyugooyñu ja ty'a'ams'tát

³⁴Yu kaan oy. Per pun tugooyñup ja ty'a'ams'tát, ¿wi'ix mbaat ñaktyúñ? ³⁵Kyaj ñaky'óyuty, ni ma nax es ni ma ja abu'udu 'yity niko'obéty. Je'eyu du'ñu ñatugooyñu. Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkadu.

Borreegu di'ibu tugoy éxtamu ijxpajtun

15 ¹Es ja yajkugubajrputujk es púnuty 'yandijtup pekyjya'ayuty tniujwa'ktu ja Jesús es tmudowa'andu ja 'yuxpújkun. ²Paaty yu fariseuty es ja di'ibuty tsajrtugóty ya'uxpújktup ñay'anmaayudu:

—Tyadu ja'ay 'yaxájup ja pekyjya'ayuty es kyaydyu muut.

³Net ja Jesús tpujtáky tu'ugu ijxpajtun:

⁴—Pun miidsuty nidu'uk mmudajtypy tuk mugop'pxu mborreegu es tu'uk tyugoy, ¿ti kyaj xyajwu'umudu tadu majta'px majmókk majtáxkpu jam aamyóty es nujx xy'uxta'ay di'ibu tu tyugoy extu ko xypyaadut? ⁵Es ko xypyaadut, xypuyta'agut mgejkykyujxy es mxonda'agut. ⁶Es ko mja'tut ma mdujk, xy'anuumudu mmutnaymyaayubu es ja mmudujkpa'a: “Xonda'aktu mut uj, ko tats nbaaty ja nborreeguts di'ibu naty tu tyugoy.” ⁷Tuy'ajtun n'anuumudu ko nandu'un tam ni'igu ijt xondakun tsajpótm mut tu'ugu pekyjya'ay jyodambity es kyaj mut ja nimajta'px majmókk majtáxkpu ja'ay di'ibu nayja'adup ko jyiky'attu tuy'ajtun muut es kyaj jyodambittu.

Toxytyujk tpaaty ja myeeñ éxtamu ijxpajtun

⁸O pun tu'ugu toxytyujk myudajtypy majk ja meen es dyajrtugóty tu'uk, ¿ti kyaj dyajtoye'eky ja jyuan es tyúkut padu'kpu jap tugoty es t'uxta'ayut ody'agyu extu ko tpaadut? ⁹Es ko tpaadut, net dyajnaymyúkadut ja

myugu'uktujk es ja myudu'jkpa'a, es t'anuumut: "Xonda'aktu mut uj, ja'a ko tats nbaaty ja nmeen di'ibudsu naty tu nyajtugoy."

¹⁰Es ja Jesús jyu'na'añ nandu'un:

—N'anuumu miidsaty, ta yu ijt xondakun ma Dios ja 'yanklusaty mut tu'ugu pekyja'ay ko jyodumbity.

Mixy di'ibu axuuk jiky'ajt

¹¹Net ja Jesús tpujtáky jatu'ugu i'xpajtun:

—Tu'ugu yedyujk tmudajty majtsku myaank. ¹²Es ja mutskpu t'anmaay ja tyeety: "Tatu, xymo'oyu'pts ja nguma'añats di'ibuts uj xypyatp." Net ja tyeety dyajwa'xy ja kuma'añ es tmooy. ¹³Es ko waanu 'yijty, net ja 'yu'unk ja mutskpu dyajmujktaay ja kyuma'añ, es oj ñujxnu jagam ma wiink naxwíñadu. Es jam dyajkujxtaay ja myeen mut ja axuukpu jyiky'ajtun. ¹⁴Es ko ja myeen oj dyajkujxtaayñ tugekyu, net myiin ja muk yuu ma tadu naxwíñadu, es 'yayu'ajnu. ¹⁵Net t'uxtaay ja tyuunk ma tu'ugu yedyujk di'ibu jap kugajpn. Net kyajxu kyamoty es tkwentu'átut ja udsun. ¹⁶Esu tadu mixy jantsy yu'o'kup. Kyaj ti muut ja jyot dya'útsut, extu jyaju'xánnu di'ibu du'un kuxu'kp éxtum tsejtsyun, di'ibu udsun jyux'tup, es ni ti pán kyamo'oyaty.

¹⁷Net jyotmay'e'ky es jyu'nañ: "iNu'andsu ndeety tmudaty yu tuumbu ma tyujk es tmo'oy ja kya'ay 'yukun nanadaku es uj ja yaa n'ayoyuts mut ja yuu! ¹⁸N'oknujxnuts madsu ndeety, es n'anuumudats: Tatu, tats nduundugoy mut ja Dios es mut mij. ¹⁹Kyajts xynakyñitaku es mjuna'anut kots mij xy'u'unguty. Axajuguts éxtum tu'ugu mduumbu." ²⁰Net tyu'udujku es ñe'xy ma ja tyeedyu tyujk. Es ko naty myíñum jagam, yu tyeety 'yijxu es pya'ayooju, es ñe'xy oj jyujp'yo'oyaty, es 'yaxaju es myunaanu es tsyu'xu.

²¹Net ja 'yu'unk 'yanmaay: "Tatitu'unk, tats nduundugoy ma Dios es mut mij. Kyajts xynakyñitaku es mjuna'anut kots mij xy'u'unguty." ²²Ta ja tyeety t'anmaay ja pyo'oduumbuty: "Juuttu pojun yu wit ja oybyu es tukpujta'aktu. Es mo'oydu nandu'un tu'ugu kyujits es yu ky'u'uk, ²³es yajmíndu ja tsajkaa ja ni'xpu es xya'oogut es nga'ay n'úkum es ja xuu ndu'unum. ²⁴Ja'a ko tyadu n'u'unguts du'un éxtum tu 'yo'knu, es tu jya'ty jatugok. Es tu naty tyugooyñ, es tyam tu nbaadyuts jatugok." Net ja xuu ttuundu.

²⁵Es ja 'yu'unk ja ka'axkópk japu naty kamoty tyuñ. Es ko jyajty tujk wingón, net tmudooy ko ja'ay xyu'uxy es 'yatstu. ²⁶Net dyaxu tu'ugu tuumbu es dyajtuy: "¿Ti tuun jajtup?" ²⁷Es ja tuumbu 'yadsooy: "Yu m'utsy tu jya'ty esu mdeety tu tni'ana'amu es 'yoogut ja tsajka ni'x mut ko tu jya'ty oy muk." ²⁸Es ja ka'axkópk jyot'ambejky. Kyaj jap tyukuyañ. Net ja tyeety pyudseemy es 'yanmaay: "Taku." ²⁹Es yu'u t'anmaay ja tyeety: "Mnija'ap naak jumujtats mij tu nmuduñ, es kyajts mij nmudugoy ni na'a, es ni je'eyuts xkyamo'oy tu'ugu tsyibu'unk es ndúnudats yu xuu mududsu nmätnaymyaayubu. ³⁰Es tyam tu jya'ty tadu m'u'unk di'ibu mmeen axuuk tu ttuñ mut ja kujeñdyo'oxyaty, es tu xya'eeky yu tsajka ni'x mut ko tu jyambity."

³¹Net ja tyeety jyu'nañ: "Nitu, mij du'añum m'ity mut ujts, es tugekyu di'ibuts uj nmudajtypy, mijtsu mja'a. ³²Es tyam oy ndu'unum tyadu xuu es

nxondákum, mut ko tyadu m'utsy du'un éxtam ko tu 'yo'knu naty, es tyam tu jyumbity jiky. Tu naty tyugooyñ, es tyam tu nbátum jatugok."

Tuumbu di'ibu axuuk myudiimpy ja wyindsún éxtamu iixpajtun

16 ¹Nandu'un ja Jesús t'anmaay ja 'yuxpajkputajk:

—Jaa tu'uk ijtya windsún mukja'ay es myudajtypy tu'ugu tyuumbu di'ibu kywentu'ajtypy ja jyiky'ajtun. Es ja mukja'ay ya"awa'anu ko yu tyuumbu ttuñ axuuk ja jyiky'ajtun.

²'Net ja wyindsún myujwoojü es yajtuujü: "¿Tii danu tyaadu éxtam jyuna'andu mut mijts? N'okwijtsam yu kwentu éxtam tu mduñ, ja'a ko kyaj nnakyyajtuna'añ." ³Net ja tuumbu ñajjyunanu ku'am: "¿Titsu net ndúnup tyam? Yu nwindsúnuts xpyujkyaambuts yu nduunguts. Kyajts nmudaty yu mujaa esuts nnaxtúnut, es tsoyduumbuts nandu'un esuts n'amdówut yu limosnu." ⁴Net ñajjyunanu wyinma'añóty: "Tuts nnijawa wi'ixuts ndúnut es nmudátudats púnuts xy'axájup ma tyujk kots uj kyaj nduunk nbaadut." ⁵Net tmugajxy nidu'uk nidu'uk di'ibu myuni'xy'ajtypy ja wyindsún. Ja jawyiina du'un dyajtuuy: "¿Nu'un xymyuni'xy'áty ja nwindsúnuts?" ⁶Es ja'a 'yadsooy: "Ja'ats nmuni'xyuty tuguk mil litru yu aseytu oliivu." Net ja di'ibu kywentu'ajtypy 'yanmaayu: "Tyaa mneky. U'uñu pojun es yajkoj jatu'uk es xpyujta'agut mil jakujm je'eyu." ⁷Es óknum dyajtuuy jatu'uk: "¿Nu'un mij xymyuni'xyuty yu nwindsúnuts?" Es ja'a 'yanmaayu: "I'px tuktuuj mil kilu yu triigu." Es ja di'ibu kywentu'ajtypy 'yanmaayu: "Tyaa mneky. Yajkoj ja wiinkpu es xyákut je'eyu i'px majtsk mil." ⁸Es ko ja wyindsún tnija'ajü, net ñigajxu oyü tadu tuumbu, ja'a ko kuwijy mut tadu wyinma'añ.

Es ja Jesús jyunañ:

—Ya naxwiiñ, ta mayja'ay di'ibu jiky'ajtp je'eyu meñ ttsoktu es dyajnipata'andu es myukja'ay'ata'añ mut ja jyiky'ajtun. Es tadu adsojkrü kyuwijyuty wi'ix tyónut ma ja wyindsún es tsyókudat ja myagu'uktujk. Per ja ja'ayuty di'ibu tyunándup éxtam ja Dios ttsekyun, kyaj du'un 'yadu'atsta.

⁹Du'unuts miits n'anuumada ko ja puja'taky ya naxwiiñ ma ja ja'ay di'ibáty tyuundup ja axuk'ajtun, yajtúndu yu puja'taky pun wi'ix ja ja'ay muut mnaymyáyudat es ko naty kyexy, net myajkupáktut ma ja winu xuu winu tiempu tsunaaydyákn.

¹⁰Es pán kyuydyimpy mut ja waanubu di'ibu ja wyindsún tukmu'ijxup, nandu'un tkuydyúñ mut ja maybyu. Es pán toomp waanu, nandu'un tyoñ mut ja kajaabu. ¹¹Paaty pán kyaj tkuydyúñ di'ibu wyindsún tukmu'ijxup ya naxwiiñ, Dios nan kyaj myo'oyudat ja jotkujk'ajtun jam tsajpótm. ¹²Es pun miidsyty kyaj yajxón xkyuydyundu di'ibu yu mwindsún jya'a'ajtypy, ¿wi'ix xysyky es myajmo'oyut di'ibu mij mja'a'átup?

¹³Ni pán po'oduumbu mbaat tkamudúñ majtsku wyindsún. Ja'a ko pun tuump yajxón ma ja wyindsún ja jawyiimbu, kyaj mbaat ñaktyyúñ yajxón ma ja myumajtskrü. Es pun ja myumajtskrü wyindsún tsyeyju ni'igu es tyuñ yajxón mut y'u'u, kyaj mbaat ja jawyiimbu tnakymyudúñ. Paaty n'anuumu miidsyty ko kyaj mbaat xymyudúñ yu Dios pun mbajtáky yu mwinma'añ ma ja meñ.

¹⁴Es ja fariseeuty di'ibu 'yadsojktup ja meñ tmudoo'ittu tugekyu es ja Jesús ttukxi'iktü. ¹⁵Net ja Jesús t'anmaaydyu ja fariseeuty:

—Miits mnayyajnáxudu éxtum di'ibu jiky'ajtp tuy'ajtun muut ma ja mayja'ayuty. Per ja Dios kyaj mbaat xywyin'uundú, ja'a ko yu'u níja'ap ja mjet mwinma'añ. Es pán naybyajtákap muj, Dios 'yuxtijpy.

Moisesu 'yana'amun esu Diosu kyutujkun

¹⁶Extu ma jyiky'ajty ja Fwank Yajnábjtpe 'yijty ja Moisesu 'yana'amun es ja Diosu kyugajxputy ja 'yuxpújkun. Per óknum ma yu Fwank es tyambaat yajkajxwa'xy ja oybyu ayuk di'ibu nígajxypy ja Diosu kyutujkun, es mayja'ay 'yuxtaaydyur wi'ix agwanu tyákuat ma Diosu kyutujkun.

¹⁷Pun kyaj 'yoktuunnu ni tuk peky ja letru di'ibu jyaa'ajtpy ja Moisesu 'yana'amun, jawyiin kyutugóyut ja tsajp esu nax.

Kasaadu ja'ayuty ñaymyastu'ududu

¹⁸Pun tu'ugu yedyujk myastutpy ja ñudo'oxy es pyeky mut ja wiinkpu, yajtugeepy ja pújk úkunu wyindsu'kun. Es di'ibu pújk mut tu'ugu toxytuyk di'ibu tu ñaymyastu'udyuty, nandu'un yajtugeepy ja pújk úkunu wyindsu'kun.

Mukja'ay esu Lázaru

¹⁹Es nandu'un jatu'uk tmadya'aky ja Jesús:

—Jaa tu'uk ijty ja mukja'ay es ja wyit tpejta'aky ak oybyu. Es bom bom jyantsykyay jyantsy'iiky éxtum ja ja'ay xyudúñ. ²⁰Es jam tu'uk ijty nandu'un ja yedyujk jantsy ayoop es txu'aty Lázaru, di'ibu naty ja nini'x tugekyu ak pu'uts. Es jam yajmastúty ma mukja'ayu tyujk aa. ²¹Tyadu ayoobu ja'ay, yu'u jyanayya'utsanu mut ja di'ibu ka'ap ma ja mukja'ayu myeesu. Es ja uk ñiwéyuty majaty ja pyu'uts.

²²Es net 'yo'knu ja Lázaru, es ja anklus yajnájxu ma ja Abraan 'yity. Net ja mukja'ay 'ye'ky nandu'un, es dyajnaxtújkudu, ²³es ñejxy ayoodaknóty. Net 'yijxe'ky es t'ijxy ja Abraan esu Lázaru. ²⁴Ta yaxkeky: “¡Apteety Abraan, pa'ayooguts! Kax yu Lázaru es dyajxoogut yu ky'u'u jajp mut yu nuu es min dyajxeemy yu nya'anuts, ja'a ko nugoots n'ok'ayoonu muk ma tyadu juun.”

²⁵Es ja Abraan 'yanmaayy: “Nitú, jamyats ko mij tu m'ity oy ko tu mjiky'aty, es yu Lázaru tu 'yayoy. Yu'u tyam jotkujk'ajtp, es mij m'ayoy. ²⁶Nandu'un ja Dios tu tpejta'aky tu'ugu muj wok di'ibu abeky xya'ijtam, es kyaj pán mbaat ñejxy jamdsoo es ni pán yadsoo mbaat kyamiñ.”

²⁷Net ja mukja'ay jyunáñ: “Tunu may'ajtun, apteety Abraan, kax yu Lázaru madu ndeety yu tyujk ²⁸mats nmudaty nimugoxktsu n'utsy, es t'anuumut kúdiibu yaa myínut nandu'un ma tyadu ayoodákn.”

²⁹Es ja Abraan jyunáñ: “Yu'ujuty myudajttap di'ibu Moisés es ja Diosu kyugajxpu kyuxjaaydyu. ¡Wa'an tpadundu!”

³⁰Es ja mukja'ay 'yadsooy: “Tuy'ajtun, apteety Abraan. Per pun nidu'uk yu o'kpu jyikypyúkat es ñajxut ma yu'ujuty, yu'u yajtugajtsxur yu wyinma'añ.”

³¹Es ja Abraan 'yanmaayy: “Pun kyaj tpadúñ ja Moisesu 'yana'amun es di'ibu jyaaydyu ja Diosu kyugajxpu, nan kyájum tmubúkat oy jyajikyuyjkrpu tu'ugu o'kpu.”

Puroobaty ko pekyoty nyajka'am ja wiink ja'ay

17 ¹Jesús t'anuumu ja 'yaxpajkraty:
—Taa di'ibu ja ja'ay yajpekytyiimpy. ¡Per purooba tadu ja'ay di'ibu yu myugu'uk yajtugeepy! ²Nik oy es yajpajta'agut mejyñóty mut tu'ugu paan yajtuk'yo'ktúyut es kyaj ko yu myugu'uk dyajtuundugóy.

³Mnaygywentu'átudup mijts. Es pun yu m'utsy mmudugoooyur, kajxwii. Es pun jodumbijtp, pojruma'x. ⁴Oy mmudugóyudut mij juxtujk ok tu'ukpu xuu es juxtujk ok myínut es jyuna'anut: “Ma'xkats”, pes mma'xur.

Mubujkun muk'ajtun maat

⁵Es ja apóstulaty t'anmaaydyu ja Jesús:

—Windsún, tukmubujkuts waana ni'igu.

⁶Es ja Jesús 'yadsooju:

—Oyxur je'eyu waana xymyudaty ja mubujkun éxtam tu'ugu mutsk mortás pajk, mbaatxur xy'anuumu yu muj kepy: “Nujx m'ity jap mejyñóty”, es mmumudówadup.

Muduumbu tyu'unun

⁷Pun mmudajtypy miidsuty tu'ugu mduumbu es tsu'pun ja tuumbu jyumbijn ma mdujk, tu oj yu'uy kamoty o tu tkwent'aty ja mborreegu, m'anuumur: “Nax tugoty. U'uñu es mgáyut.” ⁸Kyaj, ¿kudii? Ni'igu t'anuumu: “Ya'abaaduts ja n'a'ux esuts uj n'a'ux'átut. Oknum mbaat mij mja'a xya'abaadu es m'a'ux'átut.” ⁹Es ko tkuyduñ éxtam tyuk'ane'emyaty ja wyindsún, ¿ti mbaat ja wyindsún jyuna'añ: “Dios kujúyubu?” Kyaj, ¿kudii? ¹⁰Nandu'an miidsuty ko xykyuyduunda'ay tugekyu di'ibu Dios tu mduk'ane'emyaty, mjuna'andup: “Tu ndu'unam je'eyu di'ibu tu nyajtuk'ana'amum.”

Jesús dya'aguda'aky nimajkpu ja'ay di'ibu myudajttur ja lepru pa'am

¹¹Es ja Jesús tyu'uyo'oy es ñejxy Jerusalén. Jam ñajxy ma ñaybyaadyuty yu Samaaryu mut ja Galileeu. ¹²Es ko jyajty ma tu'ugu kajpn, net tpattu majk ja yedyujk di'ibu myudajttur ja lepru pa'am. Jagam ja tyánudu éxtam jyuna'añ ja Diosu 'yana'amun, ¹³es yaxkaktu:

—Jesús, Windsún, pa'ayooguts uudsuty.

¹⁴Es ko Jesús 'yijxu, net 'yanmaayu:

—Nujxtu ma ja teety es m'ixudut.

Es ko oj ñujxtu, net 'yagudaktaaydyu. ¹⁵Net tu'uk ko t'ijxy es tu 'yaguda'aky, jyumbijty es ya'axy jyeky t'awdajty ja Dios. ¹⁶Es net tnimiiñ ja Jesús es ñaygyoxtnaaydyáku es ñayjyujpu naxkujxy es tja'aygyudáky. Esu tadu yedyujk yu'u samaritanu ja'ay. ¹⁷Net ja Jesús jyuna'añ:

—¿Tii kyaj tu 'yaguda'aktu nimajk? ¿Ma net ja nidaxtujkpu? ¹⁸¿Tii yu'uy naydyi'igyu tyadu samaritanu ja'ay tu jyumbity es t'awdaty ja Dios?

¹⁹Net ja Jesús t'anmaay ja ja'ay:

—Pudu'uk es nujx. Tu m'aguda'aky mut ko tu xymyubeky.

Wi'ix myínut ja Diosu kyutujkun

²⁰Es ja fariseeuty dyajttuudu ja Jesús:

—¿Na'a du'un ja Dios yajkutuka'añ?

Es ja Jesús 'yadsooy:

—Ko yu Dios myínut es yajkutuka'añ, kyaj ya'ixut ko jya'ty éxtum yu naxwíñudu ja'ay ja ryeyun. ²¹Paaty kyaj mbaat njuna'anum: “Yaa net”, o “Tam xim”, mut ko yu Dios yajkutujkp ma miidsuty.

²²Net ja Jesús t'anmaay ja 'yuخرمكطuty:

—Ja'tup ja tiempu ko miits xyjatsóktut es oy tu'ugun ja xuu m'ítut ma uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, es kyajts uj xy'ixtut. ²³Es ko miits m'an'umxudut ja ja'ayuty: “Tyamu net”, o “Tuxim ja'a”, kyaj mnajxtut es xy'ixtut'ayuduts. ²⁴Ja'a ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, du'unuts nguxu'uga'añ éxtum ko jyudsikyun tyukjajudyu'ayut tugekyu tsajp. ²⁵Per jayujp n'ayówuduts muk es ja ja'ayuty di'ibu tyam jiky'ajttup kyajts xy'axájuduts.

Wi'ix jyumbítut ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu

²⁶Éxtum jyajtu jékyup ko ja No'ee jyiky'ajty, nandu'un jyata'añ kots uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmínut jatugok. ²⁷Ko No'ee jyiky'ajty, ja ja'ayuty kyay 'yuuktut es dyajpúktu ja 'yu'unuk extu ko tyujku ja No'ee ma ja arku, es netyu myiinnu ja ayo'onduu es ja ja'ay jyi'xtaadyu. ²⁸Es nandu'un jyajtu ko jyiky'ajty ja Lot. Ja ja'ayuty kyay 'yuuktut, tyook yaktut, ñi'ip kyojtu es ja tyujk tkojtu. ²⁹Es ko ja Lot tso'oñ ma ja Sodomu kajpn, netyu myiñ ja juunduu es yu azufru juun di'ibu ka'a tsajwínm, es ja ja'ay 'yo'ktaadyu. ³⁰Es du'un ya'ixut kots uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nguxu'ugut jatugok.

³¹Es ma tadu xuu, pún jam pajtp tujk nikujxy, kyaj jyanákut es tyúkut tugoty es tjuudut di'ibu jap tyugoty. Es púnudyu naty jap kamoty, kyaj jya'ttut ma ja tyujk. ³²Jamyatstu wi'ix jyajtu mut ja Lotu ñado'oxy. ³³Mut ko di'ibu jiky'ataamp mut ja kyu'am winma'añ, du'umbu ja'ay yajtugeepy ja jyiky'ajtun, es di'ibu jiky'ataamp éxtumts uj ndukni'ixu, du'umbu ja'ay kyaj dyajtugóy ja jyiky'ajtun.

³⁴Es n'anuumu nandu'un ko netu naty ja ja'ay mya'adu nimajtsk ti'igyu mabajn, tu'uk yajmunujxut es tu'uk wyu'amut. ³⁵Es nimajtsku toxytyujk jyutstu ti'igyu, tu'uk yajmunujxut es tu'uk wyu'amut. ³⁶Es nandu'un nimajtsku yedyujk di'ibu naty jap kamoty, tu'uk yajmunujxut es tu'uk wyu'amut.

³⁷Es ja Jesusu 'yuخرمكطuty yajttuju:

—Windsún, ¿ma tyaadu du'un jyata'añuty?

Es ja Jesús 'yadsooy:

—Ma ja o'kpu 'yity, jamu naty ja kus ñaymyíkyuty.

Toxytyujk di'ibu myu'i'impuy tu'ugu fwez

18 ¹Jesús trujtáky tu'ugu ixpajtun es ttuk'ixut ko ja'ay du'uñum kyajxta'aktut es kyaj jyotmay'ooktut. ²Du'un jyunañ:

—Mā tu'ugu kajpn jaa ijty tu'ugu fwez di'ibu kyaj twindsu'ugu Dios es ni pán tkatuñ kwentu. ³Es mā tadu kajpn nan jam tu'ugu ku'ekytyo'oxy di'ibu tyimmaye'ebyu tadu fwez es t'amdooy es ja myuðsip yajpayo'oyut mut ja tų'ajtn. ⁴Es jeky dya'ijtyu tadu fwez, kyaj tkuydyñ. Per óknum ja wyinma'añ dyaj'yo'oy: "Oyats ngawindsu'ugu ja Dios es ni pánats ngamuj'ixy, ⁵peru tyadu ku'ekytyo'oxy nųgoots xy'okna'amnu, paaty tyámudsu tų'ajtn nduunut es kudiibu ñakymyínut es xyñakyña'amudats."

⁶Es ja Jesús jyñañ:

—Jaygyuku di'ibu kyajx ja fwez axuk ja'ay. ⁷¿Ti kyaj ttuunut ja Diosu tų'ajtn pánuty wyin'ijxadu es tmunu'xta'agadu xuuñ koots es yajpudákudut? ⁸Du'unats miits n'anuumadu es kyaj jyákut esu Dios pyudákudu. Per kots uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmínut jatugok ya naxwiñ, ¿iti nbaadupts ja ja'ay pán myabujktup ja Dios?

Fariseeu esu yajkugubajtrp

⁹Es ja Jesús trųjtáky jatu'ugu ijxpajtn mut ja ja'ayuty di'ibu nayjya'adup jyiky'aty tų'ajtn muut es t'axuk'ixy oytyim pánuty. Du'un jyñañ:

¹⁰—Majtsk ja yedyujk tu 'yotsy mā ja muj tsajptujk kajxtákrp. Tu'uk yu'u fariseeu, es jatu'uk yajkugubajtrp. ¹¹Es ja fariseeu tanu, du'un kyajxta'aky: "Dios, nja'aygyudákypyuats mij, ja'a ko uj kyajts ndu'unuty éxtum ja wiinkpu ja'ay di'ibu ma'tsp, di'ibu pekytyuump, di'ibu yajtugeepy ja pųjk úkunu wyindsu'kun es ni ngadu'unudyuats éxtumu tyadu yajkugubajtrp. ¹²Uj n'ayu'átyuats majtsk ok ja samaan es nyákyuats tuk peky ko wya'xy majk peky tųgekyu di'ibuts uj nbatypy."

¹³Per ja yajkugubajtrp wye'emy jagam, es ni je'eyu kyakooje'eky es pyat'ixut tsajwím, je'eyu kyaatsy tkoxy es du'un ñu'xta'aky: "¡Dios, pa'ayooguts uj, kots uj nbekyjya'ayuty!"

¹⁴Net ja Jesús jyñañ:

—N'anuumu ko yu tyadu yajkugubajtrp ñujxnu mā tyujk es oj wye'emy oy mada Dios, es ja fariseeu kyaj. Ja'a ko pán naymyujpjtákrp, Dios puwijtsup, es di'ibu naybyujtákrp ayoobu es mutsk, Dios yu'u ya'ijtn mut.

Jesús tkuni'xy ja unq'ku'unguty

¹⁵Ta ja ja'ayuty dyajmiindu 'yuna'ku'unguty mā ja Jesús es yajkunu'xut. Es ko ja Jesusu 'yuxpųjkputy t'ijxtu taadu, net t'oodu ja di'ibu yajmiindup ja 'yuna'ku'unk. ¹⁶Es ja Jesús dyaxu es t'anmaay:

—Mastu'uttu, wa'andsu unq'ku'unguty xyñimínduts, es katu xyajjambíty, mut ko ja Diosu kyutujkun yu'u jya'a'ajtypy di'ibu du'un éxtum yu'ujty. ¹⁷Es tų'ajtn n'anuumu, pán kyaj t'axaju ja Diosu kyutujkun éxtum tu'ugu unq'ku'unk, ni na'a kyatákrut jam.

Mukja'ay tmumadya'aky ja Jesús

¹⁸Es tu'ugu ana'ambu dyajtny ja Jesús:

—Oy windsún, ¿tits mbaat nduñ esats nbaadut yu njiky'ajtnuts winu xuu winu tiempu?

19Ta ja Jesús 'yanmaayn:

—¿Ti ko mjuna'añ kots uj n'óyuty? ¿Ti mjunaamp xytyjy kots uj nDiósuty? Yu'uy Dios naydyi'igyú oy. **20**Mij mnija'ap di'ibú Dios 'yana'amán'ajty: “Katu xyajtugóy ja pújk úkunu wyindsu'kun; katu myajja'ay'eeky; katu mdoñ mmeetsy; katu pán xywyngajxpéty; mwindsu'ugur ja mdaak mdeety.”

21Ja ana'ambu jyúnáñ:

—Tugekyu tyaadu tuts nguyduunda'ay extu kots nmutsk'ajty.

22Es ko taadu tmudooy ja Jesús, net t'anmaay:

—Mdugoy'ajtxur tu'uk. To'kta'ay tugekyu mjiky'ajtun es xumyo'oyut yu ayoobu ja'aydyujk es du'an xypyaadut ja oy'ajtun tsajpótm. Es óknum mmínut es xypyanujxuduts.

23Es ko tyaadu tmudooy ja ana'ambu, net muk jyotmay'e'ky, ja'a ko jyantsymyukja'ayuty. **24**Ko ja Jesús t'ijxy ko tadu mukja'ay jyotmay'e'ky, net jyúnáñ:

—¿Tsip nimujaa esu mukja'ay tyúkudut ma Diosu kyutujkun! **25**Tuy'ajtun n'anuumu ko waanu pojun es tu'ugu kameyu naxut xu'uñjyutóty es ñimujaaaty es tu'ugu mukja'ay tyúkut ma Diosu kyutujkun.

26Es ja tyadu ja'ayuty di'ibu myudoodu jyánandu:

—¿Es punu du'an, pán mbaat ñitse'eky?

27Es ja Jesús jyúnáñ:

—Di'ibu ja'ayuty kyaj mbaat ttundu, yu Dios mbaat ttuñ.

28Es ja Peedru 'yanmaayn:

—Windsún, udsuty tuts nmastu'uttu di'ibuts nmudajttur es mij mbanejxy.

29Es ja Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajtun, oytym pánuty di'ibu myastutypy ja tyujk, ja tyaaak tyeety, o ja myugu'uguty, o ja ñudo'oxy, o ja 'yu'unu, es xypyanujxuduts uj, **30**Dios mo'oyudur waanu ni'igu ma tyadu naxwíñudu, es ma ja naxwíñudu di'ibu miimp, 'yaxájur ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

Jesús tnigajxy myuduguk ok ja 'yo'kun

31Net ja Jesús dyajnejxy wiink tsoo ja nimajmajtskpu 'yuxpújkpu, es t'anmaay:

—Tyam njo'omum Jerusalén ma yajkuydyuna'añ tugekyu di'ibu ja Diosu kyugajxpu kyuxjaaydyu, wí'ix uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, njata'añuts. **32**Pes xykyuyaka'anduts ma ja romanu ja'ay, es xytyukxi'iga'anduts, axuuk xytyuna'anduts es xywyindsuju'uga'anduts.

33Xywyopa'añuts es óknum xya'ooga'añuts; per kyumduguk xuu njikyuyaka'añuts.

34Es ja 'yuxpújkpútyuk kyaj tjaygyujkudu éxtum jyúnáñ ja Jesús es kyaj tñjáwudu ti kyajxypy.

Jesús dya'ijxpéky tu'ugu wiints

35Ko ja Jesús jya'táñ ma ja Jerikoo kajpn, tu'ugu wiints 'yu'uñu tu'aaay t'amdoy ja limosnu. **36**Es ko tmudooy ko ñaxy ja mayja'ay, net ja wiints dyajttuy ti tu jyátyuty. **37**Es jyánandu ja mayja'ay:

—Yü Jesús nazarenu najxp yadsoo.

³⁸Net ja wiints yaxkeky:

—Jesús, Davitu tyuump 'yaats, ipa''ayoogats uj!

³⁹Es ja di'ibu najxtap jawyiin 'yoojü es 'yamónut. Per ja wiints ni'igu jwantsyya'axy:

—Davitu tyuump 'yaats, ipa''ayoogats!

⁴⁰Net ja Jesús wyá'k'a'ajü es tñigajxu es myínut. Es ko ja wiints myiñ wingón, net ja Jesús dyajtuuy:

⁴¹—¿Ti mdsejpy es mij ndukmudúnut?

Es ja wiints 'yadsooy:

—Windsún, yu'uts ndsejpy esuts n'ijxpúkut.

⁴²Jesús jyúnán:

—Axajü ja m'ijxun, tü m'agudaky ja'a ko tü xymyubeky.

⁴³Es netyu ja wiints oj 'yijxwa'xy, es tpanejxy ja Jesús es t'awdaty ja Dios. Es nidugekyu ja'ayuty di'ibu 'yijxtü tyaadü, nandü'un t'awdajty ja Dios.

Jesús esü Zakeeu

19 ¹Net ja Jesús jyajty mä Jerikoo kajpn es ñajxy jap kajpnóty. ²Es jap tsyuunu tu'ugü mukja'ay di'ibu xyu'ajitypy Zakeeu. Yu'u ijty yajkugubajtpü windsún. ³Tadü Zakeeu t'ixa'añ ja Jesús. Per kyaj mbaat, ja'a ko yu'u axnaku'unk es jantsy mayjya'ay jap. ⁴Net ja Zakeeu ñejxy püye'együ jawyiin es kyuxpejty mä tu'ugü iigu kepy es t'ixa'añ ja Jesús.

⁵Es ko ja Jesús jyajty mä yu'u jam, net pyat'ijxy es 'yanmaayü:

—Zakeeu, junak pojün, ja'a ko koonumts tyam nwu'uma'añ mä mdüjk.

⁶Net ja Zakeeu jyúnajky pojün, es t'axajü ja Jesús mut ja oyjyot.

⁷Es ko ja ja'ayuty t'ijxtü, net ñay'anmaayüdu:

—Tü ñejxy jajttákrü mä tu'ugü pekyjya'ay ja tyujk.

⁸Net ja Zakeeu tyunaaye'ky es t'anmaay ja Jesús:

—Windsún, tyámuts nmo'oya'añ ja ayooobü ja'ayduujk ja njiky'ajtünuts kujkwa'xy. Es pün tats ndoñ pün mut ja anuu, tyámuts nyajjumbítut taxk dü'unun.

⁹Es ja Jesús 'yanmaayü:

—Tyam tü jya'ty ja nitsokün mä tyadu tujk, ko yu tyadu yedyujk yu'u nandü'unü Abraanü tyuump 'yaats. ¹⁰Es uj, ja Naxwíñüdü Ja'ayüdyü Kyudunaabyü, tü nmíñuts es n'uxtá'ayuts es nyajnitso'oga'añuts pün tü tyuundugóy.

Meeñ éxtümü ijxpajtun

¹¹Tyamü naty ja ja'ay tmudowdü, net ja Jesús trujta'agyu tadü ijxpajtun ja'aguyjxm ko wyingoomp Jerusalén es ko yu'ujty wyinmaydyü ko netyu ja Kristü t'axajüya'añ ja kyutujkun éxtüm ja reyün. ¹²Es jyúnán:

—Jaa ijty tu'ugü mukja'ay di'ibu oj ñejxy jagam wiink naxwíñüdü es t'axajüya'añ ja kyutujkun éxtüm ja rey es óknüm jyumbítut. ¹³Es ko tsoonán, net twoodsooy nimajk ja tyuumbü es tmooydyü nidu'uk nidu'uk kujktu'ugü meeñ di'ibu jantsy tsooxü, es t'anmaaydyü: “Yajtündü tadü meeñ

extu kots ʉj nʉambítut.” ¹⁴Es ja ja'ayuty di'ibu yu'u myugugajpn'ajtypy kyaj tsyékuty, es tyukpagajxu ja wiinkpə kugajxy es ya'anuumut: “Kyajts ndsoktu esu tadu yedyujk ryey'átut yaa.”

¹⁵Per oj tyuku rey, es jyambijty ma ja naxwíñudu. Es ko jyajty, ta tñigajxudyaay ja tyuumbu di'ibu tu tmo'oy ja meeñ. Es dyajtuuy nu'un tu gyanaraty nidu'uk nidu'uk. ¹⁶Ja jawyiimbu myujwa'ky es jyunán: “Windsún, majku du'unun tu gyanaraty ja mmeen.” ¹⁷Es ja rey 'yadsooy: “Oy. Mij yajxón tu mduñ. Es ko tuts xymyudúñ yajxón mut waanu, tyam nbujta'aky es xyajkutúkut majku kajpn.” ¹⁸Es jatu'uk myiñ es jyunán: “Windsún, ja mmeen tu gyanaraty mugoxx du'unun.” ¹⁹Es nandu'un ja rey 'yadsooy: “Mij myajkutúkup mugoxku kajpn.” ²⁰Net jatu'uk myiñ es jyunán: “Windsún, tyaa ja mmeen. Tuts nbujke'eky ma tu'ugu payu. ²¹Ndsu'kupts mij, ja'a ko mij mbye'e'py di'ibu kyaj tu xyaky es mdsijky'py di'ibu kyaj tu xyni'ipy.” ²²Net ja rey jyunán: “Mij, kyaj oy tu mduñ. Mut ja mgu'am ayuk nguyákut. Pən mñija'ap kots ʉj nyajmíky di'ibuts kyaj nbujta'aky es ndsíkyuts di'ibuts kyaj tu nni'ipy, ²³ti ko tu xykyapujta'aky yu nmeenuts ma yu banku?, es kots ʉj nja'tut n'axájuduts nandu'un yu 'yajuudyuk.” ²⁴Es t'anmaay di'ibu naty jámuty: “Pujku tadu meeñ es xymo'oyut di'ibu myudajtypy majk.” ²⁵Es yu'ujuty jyunandu: “Windsún, itam tmudaty majk ja meeñ!” ²⁶Es ja rey 'yadsooy: “Tuy'ajtun n'anuumu miidsuty, di'ibu myudajtypy, ni'igu 'yak'yajmo'oy, es pún waanu tmudaty, yajpukju di'ibu myudajtypy waanu. ²⁷Es púnuty xymyudsip'ajtruts es kyaj tseky esuts ʉj n'ítut rey, yajmín ja yaa es ya'ooktu ya nwinduuyuts.”

Jesús tyuku Jerusalén éxtam tu'ugu rey

²⁸Es ko oj jyunaanda'ay du'un, ja Jesús 'yaknejxy Jerusalén. ²⁹Es ko wyingoonu ma ja kajpnuty Betfajee es Betañu, ma ja Oliivus Kopk, jam ja Jesús tkejxy nimajtsku 'yuxpəjkrə, ³⁰es t'anmaay:

—Nujxtu jap kajpnóty tu nwingo'onum. Ko jap mja'ttut, jap xypyaadut tu'ugu burru kuwunñ di'ibu ni púnnum tkatuk'u'uñ. Xymyugájut es xyajmínut. ³¹Es ko pún myajtáwudut ti ko xymyugaju, xy'anuumut: “Ja Windsún tszejpy.”

³²Es ja 'yuxpəjkrəty oj nujxtu es tpattu du'un éxtam ja Jesús 'yanmaay. ³³Es ko naty tmugaju ja burru, net ja niwindsún yajtuujy:

—¿Ti ko xymyugájudu tadu burru?

³⁴Es yu'ujuty 'yadsoodu:

—Ja'a ko yu'u Windsún tszejpy.

³⁵Es dyajnujxtu ma ja Jesús es tpujtáktu ja wyit jam burru ñikujxy es ja Jesús ttukpejty. ³⁶Es ko ja Jesús tyu'uyo'oy, ja ja'ayuty dya'aptu wyit tu'aay ma naxa'añ. ³⁷Es ko wyingooñ ma wyinjúnaky ja tu'u ma ja Oliivus Kopk, nidugekyu ja mayja'ayuty xyondaktu es t'awdajttu ja Dios mut ja'agyujxm di'ibu tu t'ixtu, ³⁸es jyunandu muk:

—¡Dios kyunu'xubu tadu rey di'ibu miimp ja Nindsun'ajtamgyujxm!
¡Wa'an t'ity ja xondakun jam tsajpótm! ¡Muj kujxm 'yítut ja Dios!

³⁹Net nija'ajuty ja fariseeuty di'ibu naty jap mayja'ayóty t'anmaaydu ja Jesús:

—Ya'uxpukpɛ, oo yɛ m'uxpukpɛtɛjk es 'yamóndat.

⁴⁰Es ja Jesús 'yadsooy:

—N'anɛmɛdɛ pɛn yɛ'ujɛty amoondɛp, extɛ yɛ tsaa yaxka'aktɛp.

⁴¹Es ko jyajty wingón mɛ t'ijxy ja Jerusalén kajpɛ, ta ja Jesús tɛijɛy ja kajpɛ, ⁴²es jyɛnɛn:

—Jerusalén ja'ayɛty, pɛn m'oknija'adɛpxyɛp mɛ tyamɛ mxɛɛ w'i'ix xyɛaattɛt ja jotkujk'ajtɛn. Per tyam ayu'udsyɛ 'yity mɛ miidsɛty. ⁴³Es ja'tɛp ja xɛɛ mɛ mmɛdsípɛty jyá'ttɛt es dyajkojtɛp mɛdɛ tsaa, nax, o tijátyɛty mɛ ñaygyuwa'anɛdɛt, es tɛgekyɛ myajnadujkta'ayɛdɛt oytyim madsooty ⁴⁴es dyajtɛgóyɛt ja mgajpɛ es dya'oogɛt ja mja'ayɛty, es kyaj dyajwɛ'umɛt ni tu'ugu tsaa nikɛybyéty mɛ ja mbotsy. Tɛgekyɛ tyaadɛ tyun jyátɛt ja'a ko kyaj tɛ xyñijáwɛdɛ ko yɛ Dios tɛ mmimɛnɛdɛ.

Jesús dyajpɛdsɛmy di'ibɛ juuy to'ktɛp mɛ ja mɛj tsajptɛjk

⁴⁵Net ja Jesús jyajty mɛ ja mɛj tsajptɛjk es dyajpɛdseemy di'ibɛ naty to'ktɛp es juuydyɛp jap, ⁴⁶es t'anmaaydyɛ:

—Yɛ Diosɛ jyaaybyajtɛn jyɛna'añ: “Yɛ ndujkɛts yɛ'u dɛ'ɛn mɛ ja'ay kyajxta'aky”, es miits xyajwá'andɛ ma'tspɛ aɛnk.

⁴⁷Es bom bom ja Jesús ya'uxpeky mɛ ja mɛj tsajptɛjk. Es ja teedywyindsɛnɛty es ja di'ibɛty tsajptɛgóty ya'uxpukpɛtɛp es nandɛ'ɛn ja mɛjja'aydyɛjk t'axta'aydyɛ ja winmɛ'añ w'i'ix ja Jesús 'yoogɛt. ⁴⁸Per kyaj tpattɛ w'i'ix ttúnɛt, ja'a ko nidɛgekyɛ ja ja'ay tam yajxón tmɛdoo'íttɛ.

Jesusu kyutujkɛn

20 ¹Tu'ugu xɛɛ Jesús dya'uxpeky ja ja'ayɛty es tkajxwa'xy ja oybyɛ ayuk mɛj tsajptɛjk ñabotsoty, net jyajttɛ ja teedywyindsɛnɛty es ja di'ibɛty tsajptɛgóty ya'uxpukpɛtɛp es ja mɛjja'aydyɛjk, ²es jyɛnandɛ:

—Anmaagyɛts, ¿ti kutujkɛn mɛɛt xytyuñɛ tyaadɛ es pɛn tɛ mmo'oyɛdyɛ tadɛ kutujkɛn?

³Net ja Jesús jyɛnɛn:

—Ej nandɛ'ɛn nyajtɛwaambɛyɛts tu'ugu ayuk miidsɛty, es xy'adsoojɛmbíttɛt.

⁴¿Pɛn mooyɛ yɛ kutujkɛn ja Fwank es yajɛbátɛt, yɛ'u Diosɛ, o ja'ayɛ?

⁵Es yɛ'ujɛty ñayjyɛnɛnɛdɛ:

—Ko n'anma'ayɛm: “Yɛ'u Dios mooyɛ yɛ kutujkɛn, yɛ'u xy'anma'ayɛm: ¿Es ti ko xykyamɛbɛktɛ? ⁶Es pɛn n'anma'ayɛm: Yɛ'u wyinmɛ'añɛdyɛ ja'ay, pɛjɛn nidɛgekyɛ yɛ ja'ay xykyuka'tsta'ayɛm, ja'a ko yɛ ja'ayɛty myɛbujkɛtɛp ko ja Fwank yɛ'u Diosɛ kyugajxpɛ.”

⁷Paaty t'anmaaydyɛ ko kyaj tɛijawɛ.

⁸Net ja Jesús jyɛnɛn:

—Ej nan kyajts miits n'anɛmɛdɛ ti kutujkɛnɛts ɛj nmɛdajtyɛp.

Axɛk kamgwentɛ'ajtpɛty ijxpajtɛn

⁹Net ja Jesús tyɛjkɛ madyakpɛ mɛt ja ja'ayɛty, es tɛpɛtákyɛ tadɛ ijxpajtɛn:

—Jaa ijty tu'ugu yedyɛjk di'ibɛ kyoy yɛ uuvɛ kam mɛ ja ñax. Es óknɛm ttukmijky ja uuvɛ kam mɛdɛ wiink ja'ayɛty es tso'onnnɛ ja kugam, ñijxɛn jeky.

¹⁰Es ko tpaty yu tiempu ma ja uuvu yajtúkut, net ja kugam tkejxy tu'ugu tyuumbu es t'amdówat ja ja'ayuty di'ibu ja kugam pátap. Es ja ja'ayuty kyaj ti dyajky, je'eyu tkepywojptu es dyajjumbijttu. ¹¹Net ja kugam tkejxy ja wiinkpu tyuumbu. Es nandu'un axuuk ttuundu, tkepywojptu es dyajjumbijttu. Ni ti tkamooydu. ¹²Net ja kugam tkejxy jawiinkpu tyuumbu, es ja ja'ayuty dyajtsayujttu es dyajkáktu.

¹³Es tim óknam ja kugam jyunañ: “¿Tits ndúnup? N'okkékxyudsu n'u'unuk di'ibuts njantsytsyejpy. Ko yu'u t'ixtut, wa'an twindsu'ugudut.” ¹⁴Es ja ja'ayuty di'ibu jam kywentu'ajttap ja uuvu kam, ko t'ijxtu, net ñay'anmaayudu: “Tyaadu yu'u myuwu'umyaambu tadu kam éxtamu kuma'añ. N'ok'ya'o'kam es udsajtam nja'a'ajtam yu tyaadu.” ¹⁵Net dyajpudsuumdu jap kamoty es dya'o'ktu.

Net ja Jesús dyajtuy:

—¿Ti tyúnup mut yu'ujuty ja kugam? ¹⁶Mínup es dya'o'kta'ayudu tadu axuk ja'aydyujk, es tmo'oyut ja wiinkpu 'yuuvu kam.

Es ko ja ja'ay tmədoodu taadu, ta jyunandu:

—¿Ni tkatsókut ja Dios!

¹⁷Per ja Jesús wyin'ijxudu, es jyunañ:

—¿Es ti myaydya'agaampy di'ibu jap ma ja Diosu jyaabyajtun ma kuxja'ay 'yity?:

Yu tsaa di'ibu ja pojtsputujk myastutu,

tu tpaaty ja lyugaar ma ja tujk t'ujx'áty.

¹⁸Es pán jam kuxjubijp ma tadu tsaa, kanak pedazu jam wyaxut. Es pán tadu tsaa nitimpajtup pánuty, tukwa'ayudya'ayudup.

¹⁹Es ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpuktup netyu tjamatsandu ja Jesús, ja'a ko yu'u ñija'adup ko ja Jesús tu tpujta'agyu tadu ijxpajtun mut yu'ujuty. Per kyaj tmajtstu, ja'a ko ja ja'ay ttsu'ugudu.

Jesús tmadya'aky ja kugubajtun

²⁰Net tkajxtu ja kugajxyuty di'ibu nay'andíjudup jyiky'attu tuy'ajtun muut, es t'uxtaaydu ja winma'añ wi'ix dyajka'adut es tkuyaka'andu ma ja gobernador. ²¹Es t'anmaaydu ja Jesús:

—Ya'uxpukpu, nnija'adupts ko mduk'uxpeky di'ibu tuy'ajtun es kyaj xyajtgátsy ja m'uxpukpu, ti'igyu mgajpxy oypyúnuty muut, es mya'uxpeky mut ja tuy'ajtun ma ja Diosu tyu'u. ²²Anmaagyuts, ¿tii mbaadats uj ngugubattu ma ja yajkutujkpu kopk Sésur, o kyaju?

²³Es ja Jesús ñija'ap ja ja'ayuty 'yaxuk winma'añ es t'anmaay:

²⁴—Tuk'ijxkuts tu'ugu meeñ. ¿Pán jam kuxkojy ja wyiin jyujp es pán ja xyuu kuxja'ay?

Es ja ja'ayuty 'yadsooy:

—Yu'u yajkutujkpu kopk.

²⁵Net ja Jesús jyunañ:

—Pes mo'oy ja yajkutujkpu kopk di'ibu yu'u jya'a'ajtypy, es mo'oy ja Dios nandu'un di'ibu yu'u jya'a'ajtypy.

²⁶Es ja ja'ayuty ñija'adup ko Jesús wyijyuty mut ja 'yayuk éxtam tu 'yadsoy. Es kyaj mbaat dyajka'adu wi'ix ko yu'u ya'uxpeky mut ja mayja'ay, es net yu'ujuty 'yamoondaaydu.

Ja'ay dyajtáwdu pún jiky'pyáktup ja o'kputy

²⁷Es óknám nija'ajuty ja saduseeuty myiindu má ja Jesús. Ja saduseeuty jyuna'andu ko kyajp jyiky'pyuka'añ ja o'kputy. Paaty t'anmaaydyu ja Jesús:

²⁸—Ya'uxpújkpú, ja Moisés tkuxjaay pún tu'ugu yedyujk o'kp es tku'oogat ja ñudo'oxy es kyaj tu 'yu'un'kpaaty ni tu'uk, ja o'kpú 'yutsy pyákup ja ku'ekytyo'oxy. Es ko tpaadat ja 'yu'un'k yedyujk, yu'u tyuknikujxm'átup ja jamyii. ²⁹N'ixy'ajuts ja ja'ayuty di'ibu nijuxtujk tukka'ax. Es ja ka'axkóp'k pyejky, es 'ye'ky, es kyaj dya'u'un'kpaty ja ñudo'oxy. ³⁰Ta ja myumajtskpú tpejky ja ku'ekytyo'oxy es nandu'un jyajty. ³¹Es ja myudugúkpú nandu'un jyajty. Extu ko 'yabudseemy nijuxtujk, es ni pún tkatukpattu 'yu'un'k. ³²Es ko tyaadu du'un tugekyu ñajxy, ta nandu'un ja toxytyujk 'yo'knú. ³³Es yu'uts nyajtuwaampy. Ko jyiky'pyáktu, ¿púnuk yu'u nidu'uk ñudo'oxy'ajyty?, ja'a ko yu'u tpujk'abudsuumdaaydyu tadu toxytyujk nijuxtujkuty.

³⁴Net ja Jesús 'yadsooy:

—Má tyadu naxwíñudu, pújktup ja ja'ayuty, ³⁵per di'ibáty nitujkup es jya'ttut má tadu jiky'ajtun es jyiky'pyáktu, kyaj ñakypyáktu, ³⁶ja'a ko kyaj mbaat ñaky'looktu. Pes du'un 'yíttut éxtum ja ánkusuty, Dios 'yu'un'k'átudut, mut ko tu jyiky'pyáktu. ³⁷Má yajmadya'aky ja kepy tyoy, ku'um ja Moisés xytyukni'jam ko yu o'kpú jyiky'pyáktu. Es jap tkuxjaay ko Dios 'yanmaayú: “Újts Dios di'ibu ja m'aptujkuty xyDyios'ajtupts. Újtsu du'un ja Abraanu Dyios, Isaa esu Jakoob.” ³⁸Dios, kyaj yu'u Dyios'aty mut ja eeky'pyu. Yu'u 'yity Dios mut ja jiky'pyu. Es mut yu'u tugekyu jyiky'ajtta'aydyu.

³⁹Net naaguty ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpújktup jyuanandu:

—Oy tu xy'adsoy.

⁴⁰Es kyaj pún 'yoknaydyuk'a'ijxunu es tii tnakyyajtáwdut.

Púnú tyuump 'yaats ja Kristu

⁴¹Net ja Jesús dyajtuudu ja'ajuty:

—¿Es wi'ix mjuna'andu ko ja Kristu yu'u Davit ja tyuump 'yaats? ⁴²Davit ku'um jyuna'añ má ja Salmu neky:

Yu Nindsun'ajtam Dios t'anuumu újtsu nWindsún:

“U'uñu yaa aga'añdsyoo má újun

⁴³extu kots új nyajtugótyt tugekyu mij ja mmúdsip.”

⁴⁴¿Es wi'ix mbaat yu Kristu tyuump'áty 'yaats'átyuty yu Davit?, ja'a ko Davit ku'um jyunañ: “NWindsúnuts.”

Jesús tnigajxy ja di'ibu tsajptugóty ya'uxpújktup

⁴⁵Es ja ja'ayuty nidugekyu tmadoo'íty ko Jesús t'anuumu ja 'yuxpújkruty:

⁴⁶—Naygywentu'átudu miidsuty maut ja di'ibuty ya'uxpújktup tsajptugóty. Yu'u pyujtáktup ja witu yembyu, es ttsoktu es ja ja'ayuty 'yubo'x kyajxpo'xudut tu'ay mudu windsu'kun es t'uxta'aydyu uñaaybyajin ja oybyu má ja tsajptujk es má ja xuu tyúñuty, ⁴⁷es tpujkudu ja tyujkuty

ya ku'ekyto'oxyuty, es kyajxta'aktu jeky es du'un twin'uuna'andu ja ja'ayuty, es ñay'andjuda jyiky'attu tuy'ajtan muut. Paaty pátudup ni'igu ja tudyu'unan.

Ku'ekyto'oxy ja myeeñ dyoxy

21 ¹Es ma ja muj tsajptujku 'yalkansiia ja Jesús t'ijxy ko ja mukja'aydyujk trajta'aktu ja meeñ. ²Es nandu'un t'ijxy ko tu'ugu ku'ekyto'oxy ayooba trajta'aky nandu'un majtsku mutsk meeñunk. ³Es ja Jesús t'anmaay ja 'yuxpajkrutujk:

—Tuy'ajtan n'anamu ko tyadu ku'ekyto'oxy di'ibu ayoop ta dyaky ni'igu es kudiinam ja mukja'ayuty, ⁴ja'a ko ya'ujuty ta dyaktu di'ibu yajnadyukup, pera tyadu ku'ekyto'oxy ta dyaky tugekyu ja myeeñ di'ibu tukjiky'ajtan.

Jesús tnigajxy ko ja muj tsajptujk tyugoya'añ

⁵Es nija'ajuty jyuna'andu ko ja muj tsajptujk 'yoyuty tsyujuty ya'ixy mut ja tsaa ja oyatypyu es mut di'ibu ja ja'ay tu tnayaktu éxtam ja windsu'kun. Net ja Jesús jyunañ:

⁶—Ja'tap ja xuu ko tugekyu tyaadu di'ibu miits m'ijxtap jyijtta'ayut es ni kyawu'amut ni tu'ugu tsaa nikuybyéty.

Ijxwu'amun ko ja naxwíñudu tyugoya'añ

⁷Es ja 'yuxpajkrutujk dyajtuudu ja Jesús:

—Windsún, ¿na'a tyaadu jyata'añ du'un es wi'ix ja ijxwu'amun ko tyaadu du'un jyata'añ?

⁸Es ja Jesús jyunañ:

—Naygywentu'átudu, kudiibu myajwin'uundut, ja'a ko may myina'añ di'ibu juna'anaamp: “Ujtsu du'un ja Kristu.” Es juna'anaamp: “Tu jya'ty ja tiempu.” Katu xypyanujxtu. ⁹Ko xymyudówdut es jyuna'andu ja'ay ko myina'andu soldaadu es tsyiptuna'andu, kyaj mnay'adsu'ugudut. Dios tyuknibujtaku es yu'u tyun jyátut jawyiin, per kyajnum tpaaty ma ja naxwíñudu tyugóyut.

¹⁰Tu'ugu naxwíñudu tsyiptúnut mut ja wiinkpu naxwíñudu esu ana'ambu mut ja wiink ana'ambu. ¹¹Es myínut ja muk uix, es majatyu nax kajpn myínut ja yuu es ja muk pa'am, es jam tsajwínm ya'ixut ja ijxwu'amun di'ibu naxwíñudu ja'ay tsyu'ugudup.

¹²Es kyajnumu naty tyuñ jya'tyuty tugekyu taadu, miits myajmátstut, myajtsúmüt es myajtsaatsytyúnut, myajmunujxup ma ja kumdattujk es ma gobernadoor es ma réyuty, ja'a ko miits xypyanujxtupts. ¹³Es du'un miidsuty xykyajxut ujtsu nja'a ma ja ja'ayuty. ¹⁴Katu mjotmay'ooktu miidsuty wi'ix mnayñikajxtu'ududut, ¹⁵ja'a ko ujts nyákup ja ayuk es ja winma'añ di'ibu ni pún ja mmudsip kyamada'agut es mjupkugajxudut. ¹⁶Es n'awanu miidsuty ko extu mdaak mdeedyuty es ja mmuga'axuty es yu mmatnaymyaayubuty mguyákudup, es mya'oogudut nidu'uguty miidsuty. ¹⁷Es nidugekyu ja'ayuty m'axuk'ixudut ja'a ko miits xypyanujxtupts. ¹⁸Per ko du'un ja ayo'on jya'tut, kyaj mjuna'anut ko Dios tu mja'aydyugooynan. Dios mgwentu'ajtudup oy,

extu mwaay di'ibu mgubajkkujxm myudajtypy madsyoy. ¹⁹Amuk jotmuk mnaybyujta'agudut es xypyaadut ja nitsokun.

²⁰Ko xy'ixtut ja Jerusalén kajpn ñadujkta'ayut mut ja soldaaduty, tu naty tpaaty ma kyutugoya'añ. ²¹Es miidsuty di'ibu ijttup Judeeu, nujxtu jagam yugoty; es púnuty ijttup Jerusalén, pudsumdu nandu'un netyu, es púnuty ijttup kamoty, kyaj jyumbíttut kajpnóty, ²²ja'a ko ayo'on jatánup es yajkuudyuna'añ éxtam ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ. ²³Puroobu yu toxytyujkuty di'ibu u'unkmuduty es di'ibu ya'u'unksi'tsp ko du'un jyátut, ja'a ko muk ayo'on ñáxut ma ja nax, y ni'igu jyáttut tsaatsy kyubety ma tyadu ja'ayuty. ²⁴Nija'adyu ja'ay ya'oogudut ja soldaaduty. Es nija'ajuty yajmánujxut tsimy majatyu wiink naxwíñudu. Es ja wiink ja'ayuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty 'yana'amú ma ja Jerusalén kajpn extu ko kyá'pxut ja tiempu di'ibu Dios tu tpujta'aky.

Wi'ix jyumbítut ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu

²⁵Es ya'ixa'añ ja ijxwu'umun di'ibu Dios tyunaampy ma xuu es ma po'o es ma mudsa'a. Es ja naxwíñudu ja'ay kyaj tnijawudu ti tunánup es nay'adsu'ugudup muk ko tmudówt pyumimy yu jikymyejyñ es jyantsypyudu'ugut. ²⁶Es ja ja'ayuty extu o'ktso'ogup mut ja tsu'ugu ko t'ixut di'ibu jatánup ya naxwíñ, ja'a ko extu yu mudsa'a yu'xa'añ. ²⁷Net t'ixut ko uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nmínuduts ya naxwíñ yoodsóty mut ja muk'ajtun es ni'igu muj'ajtun. ²⁸Es ko oga'an tsyonda'agut tyadu ayo'on, jotkujkudu es kooju'uktú, ja'a ko pojun myínut ja mnitsokun.

²⁹Es ja Jesús nandu'un tpujtáky ja ijxajtun:

—Ixtu yu iigu kepy es oytyim di'ibu képyuty. ³⁰Ko xy'ixtut xuyumimy yu 'yaay, miits mnija'adup ko tu wyingón ja ambu. ³¹Es nandu'un ko xy'ixtut jyátudu tadu di'ibu tu n'anuumu, mnijawudup ko tu wyingón ja Diosu kyutujkun.

³²Tuy'ajtun n'anuumudu ko tugekyu tyaadu jyata'añuty maanumu naty ja ja'ayuty di'ibu tyam kyaj 'yo'kta'aydyunum. ³³Ja tsajp es ja naxwíñudu náxup, per ja n'ayúkuts ni na'a kyakexy kyanaxy.

³⁴Mnaygywentu'átudup miidsuty. Katu mnaymastu'ududu es nugoo mgay mmu'luuktut es xymyumay xymyudajtat di'ibu ya naxwíñ, esu tadu xuu ajotkumiigyu ti'in myajtukja'ttut éxtam ko ja juyujkuty yajnáky. ³⁵Es du'un jyáttut nidugekyu naxwíñudu ja'ay kots uj nujx nmiñ. ³⁶Awix jajp'ixtu es du'ñum mgajxta'aktut es du'un mnitso'oktut ko jyátut tadu ayo'on es muk aa muk jot xywyinguwa'aguduts, uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu.

³⁷Xuñ ja Jesús ya'uxpeky ma ja muj tsajptujk, esu tsu'um jam dyajnáxy ma Oliivus Kopk. ³⁸Es nidugekyu ja'ayuty jyajttu jépyup jap ma ja muj tsajptujk es tmudoo'ita'añ ja Jesús.

Tkajxy'áttu pun wi'ixu Jesús yajmátsut

22 ¹Es ja pasku wyingoñu naty ma yajkáky ja tsajkaaky di'ibu kyaj tmudaty ja levaduuru. ²Es ja teedywyindsúnuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktup t'uxta'aydyu ja winma'añ wi'ix 'yoogut ja Jesús, per ttsu'ugudu ja ja'ayuty.

Juudus tkuyaka'añ ja Jesús

³Net ja mäjku'ugópk Satanás tmooy ja winma'añ yu Juudus Iskaryotu di'ibü ijtp nidu'uk ma ja nimajmajtskpu Jesusu 'yuxpüjkrü, ⁴es oj ñejxy ma ja teedywyindsúnuty es di'ibuty yu mäj tsajptujk kywentu'ajttup, es myadyaky müt yu'ujuty wi'ix tkuyaka'añ ja Jesús. ⁵Es ja ja'ayuty xyondaktu es t'anmaaydyu ja Juudus ko tmo'oya'andu ja meeñ. ⁶Es ja Juudus tkupejky es t'uxtaay ja winma'añ wi'ix tkuyákut ja Jesús ko kyaju naty nu'unu ja'ay.

Nindsun'ajtumü 'ya'ux

⁷Es ma ja pasku ko ja ja'ayuty dya'ooktu ja byorreegu, ⁸net ja Jesús tkejxy yu Peedru müt ja Fwank es t'anmaay:

—Nüjx ya"abaadudu ja pasku a'ux.

⁹Es yu'ujuty dyajtuudu:

—¿Ma xytsyeky es nya"abaaduduts?

¹⁰Es ja Jesús 'yadsooy:

—Ko miits mgajpndúkudut, net xypyaadut tu'ugu yedyujk di'ibü myünejxypy tuk tsiyu nüü, es xypyanüjxut extu ma tyujktáku. ¹¹Es xy'anuumüt ja kuduik: “Ja Windsün yu'u myajtuujp: ¿Ma ja kwartu ma mbaat n'a'ux'áttuduts mududsu n'uxpüjkrütujk tyam ja pasku?” ¹²Net mduk'ixudut tu'ugu mäj kwartu es oyduñ ma ja tukniku'uybyu tujk. Es xy'uxkúkut ja a'ux jam.

¹³Es yu'ujuty ñüjxtu es tpattu tügekyu éxtum 'yanmaayu ja Jesús, es dya"abátudu ja pasku a'ux.

¹⁴Es ko oorü oj tpatnu esu ja'ay 'y'a'ux'áttut, ta ja Jesús es ja 'yuxpüjkrütujk ñaxwa'tstaaydyu meesu winduuy. ¹⁵Net ja Jesús jyúnáñ:

—Njantsytsyékyuts es nduna'añuts müt miits yu tyadu pasku a'ux ma kyajnumts n'eeky. ¹⁶Ja'a ko n'anuumudu ko kyajts nnakykyáyut ja pasku a'ux extu ko yajkuudyúnut ma ja Diosu kyutujkun.

¹⁷Net tkone'ky tuk vasu vinu es tja'aygyudáky ja Dios es t'anmaay ja 'yuxpüjkrütü:

—Matstu es xyajwa'xtut miidsuty. ¹⁸N'anuumudu ko kyajts nnaky'luuguduts ja vinu extu ko myínut ja Diosu kyutujkun.

¹⁹Es óknüm tkone'ky ja tsajkaaky es tja'aygyudáky ja Dios, net ttujkwa'xy es tmooydyu ja 'yuxpüjkrütü es t'anmaay:

—Yu'u tyaadu üjtsu nnini'x di'ibü yajkuyakaamp müt miidsuty. Tundu du'un esuts xyjamyátstut.

²⁰Es nandu'un ttuñ müt ja vasu vinu ko kyaaydyay ma ja a'ux es jyúnáñ:

—Tyadu vinu, yu'uts ja nne'pyñ di'ibü yajtamaamp yaj'yokaamp kots n'oogut miidsuty m'oy'ajtungyujxmuty es yu'ugyujxm ja Dios mmo'oyudut ja jembyu kajxy'átypyu.

²¹Es ja yedyujk di'ibuts xkyuyakaamp, ta tyam 'yity müt uudsuty ma tyadu meesu. ²²Es tny'ajtun ko üj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyo'oyuts ma ja o'kun ja tyu'u, éxtum ja Dios tü tpujta'aky. Per püroobu ja yedyujk di'ibuts xkyuyakaamp.

²³Net ja 'yuxpɔjkrɔty ñayyajtuujudu ak yu'ujuty púnú da kuyakánur.

Pún waanu muj

²⁴Net ak yu'ujuty ñayjyunánudu púnú da ni'igu muj ijtp. ²⁵Es ja Jesús 'yanmaayudu:

—Ja naxwíñudu ja'ayú ryéyuty esu gyobernadooruty ñaymyujpɔjtá'agudu, es ttsoktú es ja ja'ayuty jyuna'andut ko yu'u jyiky'attú tɔy'ajtún mɔút. ²⁶Per miidsuty kyaj dɔ'un xytyúndut. Ko muj m'íta'anút má Dios, kyaj mnaymyujpɔjtá'agudut. Naybyujtá'agudu éxtum di'ibú waanu mutskpú, es di'ibú ana'amp, yu'u naybyujtá'akur éxtum tu'ugú tuumbú. ²⁷¿Es pún ni'igu muj? ¿Di'ibú uñaapy má ja meesu es kyay, o ja tuumbú di'ibú wingiipy? Ja'a pún uñaapy es kyay, ¿kudii? Per ɔj tyámuts má miidsuty éxtum di'ibú wingiipy.

²⁸'Es miidsuty tú xyjamyudáttuts es tú nandú'un m'ayowdu mut ɔj. ²⁹Paaty éxtum yú nDeedyuts tú xymyo'oyuts ja kutujkún, ɔj nmo'oya'añuts miidsuty nandú'un ja kutujkún ³⁰es mgay m'uuktut mut ɔjts mats ja nmeesu kots ɔj nmínut yajkutujkú, es nbujtá'aktut miidsuty éxtumú gobernadooruty es m'ana'amut má ja majmajtskpú Israelú myaangudyú tyúamp 'yaats.

Jesús tnigajxy ko Peedru 'yuxtija'añuty

³¹Es ja Jesús t'anmaay ja Peedru:

—Simonk, ja mujku'ugópk Satanás tú t'amdoy yú kutujkún má Dios es miits myajwijsxita'andu éxtum ja triigu yajwinxíty. Ja'adsú tyaadú n'andijpy, íxur wí'ix myajpekytúnudu. ³²Per ɔj tuts nmunu'xta'aky ja Dios kudiibu mmubujkún tyugoy'átut. Es ko mij mjodumbítut, xypyudákut ja mmugu'uguty es kyajts ɔj xymyastu'uttut.

³³Es ja Peedru t'anmaay ja Jesús:

—Windsún, ɔj nbanujxaamyúts mij oy mdimnájxut pujxndugóty, es extú óyúts ndim'oogut mut mij.

³⁴Ta ja Jesús 'yadsooy:

—Peedru, n'anúmu ko tyamyú, ko kyajnúmu naty ja tugaak 'yuy, mjuna'anút tɔguk ok ko kyajts mij xy'ixy'aty.

³⁵Net ja Jesús dyajtuudu ja 'yuxpɔjkrɔty:

—Kots mij ngajxtú n'ayuk kajxwá'xpú es kyaj xymyunújxtú ja mmorral mut ja mdu'ugaayúk es ni mmeéñdyujk es ni mgu'ugu ni'igubu, ¿tii mdugoy'ajtxú oynú'unú?

Es yu'ujuty jyunnandú:

—Ni tii.

³⁶Net ja Jesús jyunnáñ:

—Pes tyam n'anúmu, pún myudajtypy ja myorral es ja myeeñdyujk, wa'an dyajnejxy. Es pún kyaj tmudaty yú espaadu, wa'an tteeky ja wyit es tjúyut. ³⁷Es n'anúmu koonum yajkuudyúnut mut ɔj éxtum ja Diosú jyaabyajtún jyuna'añ: “Yajtúnur éxtumu axuk ja'ayun.” Pes, tugekyú di'ibú jaaabyéty ijtp mut ɔj, koonumu dɔ'un tyuñ jyátudut.

³⁸Es ja 'yuxpɔjkrɔty 'yanmaayudu:

—Windsún, tyam majtsku espaadu.

Es ja Jesús 'yadsooy:

—Mut yu'uyu.

Jesús kyajxta'aky Jetsemanii

³⁹Net ja Jesús tso'oñ es ñejxy ma ja Oliivus Kopk, éxtum jaayum ñejxy. Es ja 'yuxpújkpútújk pyanújxudu. ⁴⁰Es ko jyajttu jam, net ja Jesús jyunáñ:

—Kajxta'aktú es kúdiibu mbekytyúndut.

⁴¹Net ja Jesús ñejxy abeky tuk ka'tske'egyum, es ñaygyoxtonaaydyáku es kyajxtáky, ⁴²es jyunáñ:

—Tatu, pun mdsejpy, yajjuga'agu tyadu vasu. Per kyaj tyúnut éxtumts uj ndseky, tun éxtum mij xytsyegy.

⁴³Es net ñimiinu tu'ugu anklus di'ibu tsajpótm es jyotmukmooyu.

⁴⁴Es ko jam jyantsy'ayooy muk, net kyajxtáky mut tugekyu myujaa, es pyuxyíkyuty es xye'xy éxtumu ne'pyñ di'ibu ka'ap naxkújxy.

⁴⁵Es ko pyude'ky ma naty kyajxta'aky, ta ñejxy ma ja 'yuxpújkpútújk, es tpatu ak maadup, mut ko jyotmay'ooktu. ⁴⁶Net ja Jesús jyunáñ:

—¿Ti ko mma'adu? Pudu'uktu es mgajxta'aktut, kúdiibu mbekytyúndut.

Jesús yajmátsy

⁴⁷Támnumu naty ja Jesús 'yakkajxy ko myiindu mayjya'ay es ja Juudus twinyo'oyudu, ja di'ibu ijtp ma nimajmajtskpu uxpújkpu. Es ja Juudus tñimiin ja Jesús es ttsu'xa'añ. ⁴⁸Net ja Jesús t'anmaay ja Juudus:

—Juudus, ¿du'unuts xykyuyaka'añ mut tu'ugu tsi'xyu?, uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu.

⁴⁹Es ko ja 'yuxpújkpútújk t'ixtu di'ibu jajtup, net dyajtuudu ja Jesús:

—Windsún, ¿n'ok'yajtu'unum yu espaadu?

⁵⁰Es nidu'uk yu'ujuty dyajtsayujtu tu'ugu teedywyindsungópku tyuumbu es tñibo'tu ja 'ya'oydyatsk.

⁵¹Net ja Jesús jyunáñ:

—¡Mastu'ut! ¡Tú net!

Es net ja tyatsk ttoonú, es dya'agudaku. ⁵²Es netu Jesús t'anmaay ja teedywyindsúnuty es di'ibu muj tsajptújk kywentu'ajttup es ja mujja'aydyujkuty di'ibu naty yajnújxándup:

—¿Ti ko mmindu mut ja espaadu es ja kepy, éxtumxyupts uj nma'tspaty?

⁵³Es kots uj n'ijty bom bom muj tsajptújk ñabotsoty, ni je'eyats miits xykyatoonda. Per tyamu net tu tpaaty ja oorú ma miidsuty mmada'agut es ja ka'óbyuty.

Peedru t'uxtijy ja Jesús

⁵⁴Net tñajtstú ja Jesús es dyajnújxtu ma ja teedywyindsungópku tyujk, es ja Peedru tpanejxy jagam jawu. ⁵⁵Es ja ja'ayuty dyajmújudu juun ma ja tujá'a, es 'yu'uñudu xyamdu; es ja Peedru ñaxwe'tsy nandu'un ma ja ja'ayuty. ⁵⁶Net tu'ugu kiixy po'oduumbu t'ijxy ja Peedru 'yu'uñu jam juumbu'am. Es tuyu 'yijxu es jyunáñ:

—Tyadu yedyujk, yu'u naty mut ja Jesús jyudity.

57 Net ja Peedru jyunāñ:

—Nitū, kyajts n'ixy'aty.

58 Es ko waanu 'yijty, jatu'ugu ja'ay 'yijxu ja Peedru es 'yanmaayū:

—Mij mut yū'u mjūdity nandu'ūn.

Net ja Peedru jyunāñ:

—Kyaj 'yujtsuty.

59 Es ko 'yijty éxtum tuk oorūn, net jatu'uk 'yanmaayū:

—Tūy'ajtūn ko tyādu yedyujk mut ja Jesús, ko Galileeu ja'ay yū'u.

60 Net ja Peedru jyunāñ:

—Kyajts nniyawu ti mij mgajxypy.

Es ko ja Peedru du'ūn jyunāñ, netyū ja tugaak oj 'yūy. 61 Es ja Jesús kyoo'awdijty es twin'ijxy ja Peedru. Net ja Peedru tjamyejtsy éxtum 'yanmaayū ja Jesús: “Kyajnumū naty ja tugaak 'yūy ko mij mjūnā'anūt tūguk ok ko kyajts xy'ixy'aty.” 62 Es net ja Peedru pyūdseemy es kuwepy kuka'atsy jyūy.

63 Es ja ja'ayūty di'ibū kywentū'ajttūp ja Jesús ttukxiktū, twojptū,
64 twingudsu'umūdu, es t'anūmūdu:

—May pūn tū mgóxyūty.

Jesús, wyinduuyūty di'ibū ana'amdūp muj tsajptūgóty

65 Es t'anmaaydyū wli'ixátyūty es kyaj tmū'ijxtū.

66 Es ko oj xyūūñū, net űaymyujkūdu ja mūjja'aydyujk es ja teedywyindsūnūty es ja di'ibūty tsajptūgóty ya'uxpūjktūp, es dyajnūjxtū ja Jesús mā di'ibū ana'amdūp muj tsajptūgóty. Es jap dyajttūdu:

67—Anmaagyūts, ĳmijtsū du'ūn mGristū?

Esū Jesús 'yadsooy:

—Pūn n'anmaapy ko du'ūn, kyaj xymyūbūktū, 68 es pūn nyajtiibyūts otyyiity, kyajts xy'adsówdū. 69 Es tyam es extū winū xūū winū tiempū, űj ja Naxwīñūdu Ja'ayūdyū Kyudūnaabyū, n'u'ūñūduš mā 'yaga'añgyū'u Dios di'ibū tūgekyū muk'ajttūn myūdajtypy.

70 Net nidūgekyū ja'ajūty dyajttūdu ja Jesús:

—ĳTii mjūnā'anaamp ko mij Dios m'U'unk'átyūty?

Esū Jesús 'yadsooy:

—Tūy'ajtūn, űjtsū du'ūn.

71 Net ja ja'ayūty űay'anmaayūdu:

—ĳTi nyajwā'anūm ja testiigū? Tū nmūdo'om tūgekyū űdsajttūm di'ibū yū'u kū'ūm kyajxypy ko yū'u Dios 'yU'unk'átyūty.

Jesús, Pilatū wyinduuy

23 1 Ta nidūgekyū ja ja'ayūty jam juntoty pyūdu'ktaaydyū, es dyajnūjxtū ja Jesús mā Pilatū. 2 Es jap tni'ū'ūnūdu es jyūnandū:

—Tūts nbaattū ko tyādu yedyujk ni'igū dyajnaymyúĳ dyajnaydyā'adsūdu ja nja'ay'ajttūm es jyūnā'añ ko kyaj ngugūbajttūm mā yū yajkutujkpū kopk, es nandu'ūn jyūnā'añ ko yū'u Kyrístūty, tu'ugu rey.

3 Net ja Pilatū dyajttūy ja Jesús:

—ĳMijtsū du'ūn ja israēlītūdyū ryey?

Ta ja Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajtun, ujtsu du'un.

⁴Net ja Pilatu t'anmaay ja teedywyindsúnaty es ja mayjya'ayaty:

—Kyajts nbatu ti pyojpa tyadu yedyujk.

⁵Es ja ja'ayaty ni'igu jyunandu waanu muk:

—Yu'u ni'igu dyajnaymyúk dyajnaydyá'adsudu ja ja'ayaty, dyajtsondáky jap Galileeu, es extu yaa Judeeu.

Jesús, Eroodus wyinduuy

⁶Es ko ja Pilatu tmudooyu taadu, net dyajtuuy pun Galileeu ja'ay yu'u.

⁷Es ko t'anmaaydyu ko du'un, net tkejxy ja Jesús ma Eroodus di'ibu ijtp gobernador Galileeu es tu naty myiñ Jerusalén paskuxu'ajtpa.

⁸Es ko Eroodus t'ijxy ja Jesús, net jyantsyxyondaky, ja'a ko tuuyup tja'ixy'atáñ ko tmudoy'ajty di'ibu Jesús tyiimpy. Es yu'u t'ixa'añ ko Jesús ttúnut ja muj'ajtun. ⁹Es dyajtuuy may ja ayuk. Peru Jesús kyaj t'adsooy ni di'ibu.

¹⁰Es nandu'un jap myiindu ja teedywyindsúnaty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxpújktap, es ni'uunudu mukta'aky. ¹¹Net ja Eroodus es ja syoldaadutujk kyaj t'agupújktu. Ta ttukxiktu. Net ttukpújtáktu ja wyit éxtum reyduujk es net tkejxy ja Jesús jatugok ma ja Pilatu. ¹²Ja Pilatu mut ja Eroodus naymyudsip'ajtuduba naty es ko tadu xuu ñaymyaabyujkudu jatugok.

Jesús ñiduku es 'yoogut

¹³Es net ja Pilatu dyajnaymyujku ja teedywyindsúnaty es ja justisutujk es ja ja'ayaty, ¹⁴es t'anmaay:

—Miidsuty tu xyajmíndu tyadu yedyujk es mjuna'andu ko dyajpudu'aktu ja'ayaty, es uj tats nyajtáy es nbayo'oyats, es kyajts nbatu ni ti pyeky éxtum miits xyñi'uunudu. ¹⁵Es nandu'un ja Eroodus kyaj ti tpatu ja pyojpa. Paaty tu tkajxumbíty jatugok ma ujtsun. Es mut yu'u, ni ti tkatúñ di'ibu tukpaadudup ja o'kun. ¹⁶Paaty ndsaatsytyúnupts es óknams nasmátsut.

¹⁷Pasku pasku ja Pilatu koonum tasmatsa tu'ugú tsimyjya'ay di'ibu ja'ay tsyojktap. ¹⁸Net ja mayjya'ayaty yaxkaktaaydyu muk:

—¡Kyaj! ¡Kyajts yu'u ndsoktu! ¡Nasmatsa Barrabás!

¹⁹Es yu Barrabás yu'u naty tsimy ijtp mut ko tu naty tñibude'eky ja yajkutujkpa jap kajpnóty es yajja'ay'leeky.

²⁰Es ja Pilatu ja'a jyatsojk es tjanasmátsut ja Jesús, paaty jatugoku Pilatu tjatukjaygyukyañ. ²¹Per ja ja'ayaty 'yak'ya'ax 'yadjoktu muk:

—¡Yajkruuzpát, yajkruuzpát!

²²Es myuduguk ok ja Pilatu t'anuumudu:

—¿Per ti dun tu ttuundugóy? Uj kyajts nbaaty ni ti pyojpa di'ibu kyu'oogup, wi'ix mbaat 'yeeky. N'oktsaatsytyúnupts es nasmátsuduts.

²³Es ja ja'ayaty ni'igu jyunandu jantsy muk:

—¡Wa'an tkruuzpéty! ¡Wa'an tkruuzpéty!

Es ja'a ko muk yax jyojktu, net yajtuuñ ti tsyojktap. ²⁴Net ja Pilatu tkuudyuun éxtum yu'ujaty ttsojktu. ²⁵Es ko twin'ijxtu Barrabás, ta

dyajpudsuumdu jap pujxndugóty mət ko tū naty tñibude'eky ja yajkutujkpu es yajja'ay'leeky. Net tñasmajtsudu. Es ja Pilatū tkəyayjky ja Jesús éxtəm ja ja'ayuty ttsojktū.

Jesús kyruuzpéty

²⁶Es ko ja Jesús yajmunəjxnə kruuzpajtpu, net tu'ugu yedyujk tmajtstū tu'aay di'ibū xyə'ajtypy Simonk es kyugajpnaty Sirene. Kyamotyū naty tū 'yotsy. Es ja soldaadutujk 'yanmaayū es tkajpət agwanū yū Jesusū kyruuz.

²⁷Es jyantsypyənəjxudu mayjya'ay, es ja'a məət mayū toxytyujk di'ibū jantsyjuuy jantsyyáxtup mət ja jotmay ko ja Jesús dyajkruuzpata'andū.

²⁸Es ja Jesús tñi'ijxumbijty es t'anmaay:

—Miits toxytyujkuty di'ibū tsunaaydyup Jerusalén, kátəts mij xyñijə'uydyū. Nayñijə'uyudu miidsuty kə'əm es yū m'u'unk m'una'kuty, ²⁹ja'a ko mīnəp ja tiempū ko mnayjyuna'anudət: “Jotkujk di'ibū kyaj mbaat 'yū'unkpaattū, di'ibū kyaj tyim'u'unkpəttū es di'ibū kyaj ya'u'unktsi'tstū.”

³⁰Net ja ja'ayuty juuna'andət: “Kopk, nijjtpajtkuts uudsuty”, es ja tun t'anuumət: “Yajnitugeegyuts.”

³¹Es t'ak'anuumudu Jesús:

—Uj kyajts ni ti axəukpu ndúñəm es xyajkruuzpatándupts. ¿Ti mjunaamp xytyijy es jyáttət ja Jerusalén ja'ayuty di'ibū ni'igu pyojpu ja'ayuty?, es yə'ujuty pátəp ja mək tūdyu'unən.

³²Es ja soldaadutujk dyajnjxtū nandə'un majtskū axuk ja'ay es dyajkruuzpata'andū mət ja Jesús ti'igyū. ³³Es ko tməjajttū mə ja lugaar txə'aty Kalaveerū, net dyajkruuzpajttū ja Jesús. Es pu'aaybu'aay ja majtskpu axuk ja'ay. ³⁴Es ko jam dyajkruuzpajttū, ja Jesús juənāñ:

—Tatū, pojpmə'xtū, ja'a ko kyaj tñijáwudu di'ibū tyuundəp.

Es ja soldaadutujk ttuundu ja rifu es dyajwə'xət ja Jesusū wyit. ³⁵Es ja mayjya'ayuty t'ijxtū jam, es extū ja justisətujk ttukxiktū ja Jesús es juənandū:

—Wiink ja'ay tū dyajtse'eky. Wa'an kə'əm tñayyajtse'egyuty pən tūy'ajtən ko yū'ə Kyrístəty, ja di'ibū Dios tū twin'ixy.

³⁶Net ja soldaadutujk nandə'un tñixik ttukxiktū ja Jesús es t'awa'anudu ja vinū tə'am, ³⁷es juənandū:

—Pən tūy'ajtən mij ja israelitū ryey, nayyajnitso'ogudu mij kə'əm.

³⁸Es 'yity jam kyəbajm kəxja'ay grieequ es latín es ebreu di'ibū juənəamp: “Tyaadu yū israelítəty ja ryey.”

³⁹Es tu'ugu axuk ja'ay di'ibū jam kudəy ijtp kruuzkəjxy nandə'un juənāñ axuk:

—Pən mij mGristū, nayyajnitso'ogudu kə'əm es uudsuty xyajtso'oktədət nandə'un.

⁴⁰Es jatū'uk t'ooy ja myəgu'uk es t'anuumə:

—¿Kyaj xytsyə'ugū ja Dios ko mij nandə'un myajtədyúñ? ⁴¹Udsajtəm mət ja tūy'ajtən tyam n'ayo'om, ja'a ko udsajtəm ngumudo'om di'ibū tū ndu'unəm. Peru tyadu yedyujk ni tii tū tkatuundəgóy.

⁴²Net juənāñ:

—Jesús, xyjamýətsəpts ko mja'tət mə myajkutukə'añ.

⁴³Net ja Jesús 'yadsooy:

—Tuy'ajttun n'anamtu ko tyamyu nmunujxut tsajpótm es m'ítut mat uj.

Jesús 'yeeky

⁴⁴Jaa naty kijkyxuu, net tugekyu naxwíñudu kyoodsudyaay es 'yijty tугuk ooru wingoots, ⁴⁵ja'a ko ja xuu wyindujktaay. Es net ja aduy di'ibu muj tsajptugóty kyu'tswa'xy kujkkujm. ⁴⁶Net ja Jesús yaxkeky:

—Tatitu'unk, axájugats ja n'anmaja'an.

Es ko du'un jyunáñ, ta 'yo'knu. ⁴⁷Es ko ja soldadu windsún t'ijxy éxtum jyajtú, net ja Dios t'awdajty es jyunáñ:

—Tuy'ajttunu tyadu yedyujk kyaj ti ttuundugóy.

⁴⁸Es nidugekyu ja mayja'ayuty di'ibu 'yijxtu jap éxtum jyajtu, net tso'onnudu jap es tkojxtu ja kyaatsy mat ja jotmay. ⁴⁹Es nidugekyu ja ja'ay di'ibu 'yixy'ajttup ja Jesús, mat ja toxytyujkuty di'ibu padso'onu Galileeu, wya'umdu jagam es t'ijxtu éxtum jyajtu.

Jesús ñaxtuku

⁵⁰Es tu'ugu yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Josee es jyiky'aty tuy'ajttun mat es kyugajpnaty Arimateeu, Judeeu ñaaxóty. Es ja Josee nandu'un yu'u nidu'uk di'ibu ana'amp muj tsajptugóty. ⁵¹Tadu Josee t'awixy nandu'un ko myínut ja Diosu kyutujkun es kyaj ti'igyu mat 'yity ja ja'ayuty di'ibu junandu esu Jesús 'yoogut. ⁵²Net tninejxy ja Pilatu es t'amdooy ja Jesusu ñini'x. ⁵³Es ko dyajjunajktu kyruuzkujxy, net t'abijttu mat tu'ugu muj wit es t'pjtáktu ma tu'ugu o'kpu jut di'ibu naty yu'u tu dyajtsajtsjúty dyajpa'ajjútyaty tsawíñ es ma kyajnum ja o'kpu ñaxtuku. ⁵⁴Esu naty ñajjyujp'ixudu ko ja saabudu xuu dyajtsonda'aga'andu.

⁵⁵Es ja toxytyujkuty di'ibu naty tu tsooindu mat ja Jesús jap Galileeu, tranujxtu ja Josee es t'ijxtu ja o'kpu jut es wi'ix yajpújtáky ja Jesusu ñini'x. ⁵⁶Es ñajxnudu ma tyujk es dya'uyuydu ja pa'ak xu'kpu es ja ingwéntaty. Es net pyo'xtu ma ja saabudu xuu éxtum ja ana'amun jyuna'añ.

Jesús jyikypyeke

24 ¹Es domingu xuu tsejkyu ja toxytyujkuty tmunujxtu ja pa'ak xu'kpu di'ibu naty tu dya'óyudu. Jam dyajnujxtu ma ja Jesús tu ñaxtuku. ²Ko jyajttu jam, net tpattu wiink tsoo ja tsaa di'ibu naty 'yagu'uy'ajtypy ja jut. ³Es ko tyujkudu jap, kyaj tpattu ja Jesusu ñini'x. ⁴Es kyaj tmawinma'añbyáttu ti tu jyátyuty. Netyu kyaxe'ky majtsku yedyujk di'ibu wyit jantsy tu'xp. ⁵Net ja toxytyujkuty tsyu'kudu es ñaxku'ijxudu, es ja yedyujk 'yanmaayudu:

—¿Ti ko miits xy'uxta'aydu yaa ma o'kputy di'ibu jiky'ajtp? ⁶Kyaj ja yaa. Tu jyikypyeke. Jamyatstu wi'ix m'anmaayu ko nátyñam 'yity jap Galileeu: ⁷“Uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nyajkyaka'añuts ma ja pekyja'ayduj es xyajkruuzpátuduts. Es ko 'yítut tугuk xuu, njikypyákuduts jatugok.”

⁸Net ja toxytyujkuty tjamyajttu éxtum ja Jesús jyunáñ. ⁹Es ko jyajnudu jatugok jap kajpnóty, net ttukmumadyaktu nidugekyu ja nimajk tu'ukpu

æxpújkpæ es nidugekyæ di'ibu jap ak'ijttæp. ¹⁰Esæ tadu toxytyújkaty 'yijttæ Mariiæ Magdaleniæ, Fwanæ, Mariiæ di'ibu Santya'agu tyaak'ajtypy, es ja wiinkpæ toxytyújkaty. ¹¹Per ja æxpújkpættújk kyaj tmæbújktæ, es jyænandu ko loka di'ibu kyajxtæp.

¹²Net ja Peedru tsoyo'õn es ñejxy pæye'egyæ mæ ja o'kpæ jut es kyu'ijxæ jap ogajp. Je'eyæ jap ja wit 'yity di'ibu muut ja Jesús ya'abijty. Es net ja Peedru jyæmbijnæ jotmaymyuut.

Jesús kyæxe'eky Emaús tu'aay

¹³Es net nimajtskæ æxpújkpæ tsoyõndu Jerusalén es ñújxtæ mæ ja Emaús kajpn, di'ibu jagam majk tuk mil metræn, ¹⁴es kyajx myadya'aktæ tugekyæ di'ibu naty tu jyátyuty. ¹⁵Es ko yu'újuty du'æn kyajx myadya'aktæ esæ Jesús kú'æm ñiwingoonæ es tyu'uyo'oydyæ muut. ¹⁶Per ja Dios kyaj tyuk'æxkajpæ ko yu'újuty ja Jesús. ¹⁷Net ja Jesús dyajttæy:

—¿Ti mmadyáktæp tu'aay?

Es net yu'újuty wyæ'k'a'adu jotmaymyuut. ¹⁸Net yu'æ nidu'uk di'ibu xyu'ajtypy Kleofus 'yadsooy:

—Tugekyæ ja'ayuty tñijáwudu di'ibu tu jyátyuty Jerusalén mæ paskæ xææ. ¿Tii mij naydyu'uk mjabye'xy'ajtp Jerusalén es kyaj xyñijawæ ti jam tu tyuñ tu jyátyuty?

¹⁹Net ja Jesús dyajttæy:

—¿Ti jap tu jyátyuty?

Es yu'újuty jyænandu:

—Éxtæm tu ttundu ja Jesús nazarenæ. Yu'æ tu 'yity Diosu kyugajxpæ di'ibu tyiimpy ja mu'ajttæn es ya'æxpeky mæt ja Diosu kyutújkan, es nidugekyæ ja'ayuty myu'íxudu. ²⁰Per ja teedywyindsúnaty es ja njustisæ'ajttæm tu tkæyaktæ mæ ja Pilatu es dyajkruuzpátut. ²¹Es uudsuty njuna'andu ko yu'æ yajnitso'ogæp ja israelítuty. Es tyam tyægukxæp mæ dya'ooktu es dyajnxatúkudu. ²²Nandu'æn uudsadyæ nmægu'ugaty toxytyújk tuts du'æñæ xyajwæ'æmudu. Aambyu jepy tu 'yotstæ mæ ja o'kpæ jut, ²³per kyaj ja Jesusu ñini'x tu tpaattu. Net tu jyæmbijnæ es xytyukmæmadya'aktuts ko tu t'ixtæ nimajtskæ anklus di'ibu tu 'yanææmudu ko Jesús taa jyiky'aty. ²⁴Es net tu 'yotstæ nija'ajuty uudsadyæ nmægu'uk es tu tpaattu éxtæmæ toxytyújk jyuna'andu, per ja Jesús kyaj tu t'ixtæ.

²⁵Net ja Jesús jyænán:

—¿Ti ko mgujuunaty miidsuty? ¿Ti ko kyaj xymyæbuktæ tugekyæ di'ibu Diosu kyugajxpæ kyuxjaay? ²⁶Yu'újuty oj tkæxja'aydyæ wæ'ats ko yæ Kristu 'yayowa'añ es 'yooga'añ es óknæm yajkutúkut mæt ja mu'ajttæn.

²⁷Ta ja Jesús oj 'yawæ'anxudu ja Diosu 'yayuk mæ kú'æm yajnimadya'aky, tyimtsonda'aky di'ibu Moisés jyaay es tugekyæ nu'æn ja Diosu kyugajxpæ tkæxjaaydyæ.

²⁸Es ko jyajttæ mæ Emaús kajpn, ja Jesús éxtæm jyawæ tyu'unaxáñ. ²⁹Per yu'újuty dyajwæ'æmándæ es t'anmaaydyæ:

—Wæ'æm mæt uudsuty ja yææ. Tu tsyu'ujænæ.

Net ja Jesús wye'emy es tyújkæ mæt yu'újuty. ³⁰Es ko jam 'yu'uñæ nidugæuk mæ ja meesæ es 'ya'ux'atæ'andu, net ja Jesús tkone'ky ja tsajkaaky,

es tkuni'xy. Net ttujkwa'xy es tmooydyu ja nimajtskrɛ. ³¹Es netyu t'uxkajptu ko yu'udyu Jesús. Netu Jesús pojan tyuḡooy. ³²Es yu'ujuty ñayjyuanánuḡu:

—Paadyumu du'un xyjatukja'am ja oy'ajtun ko mut tu ndu'uyo'oyum es nmadyákum es xytyuk'awa'anum ti ja Diosu jyaabyajtun 'yandijpy.

³³Es netyu tso'ondu es ñajxtu jap Jerusalén. Es jap tu naty ñaymyúkudu ja nimajk tu'ukru xprajkruty mut ja jyamyudaty. ³⁴Es yu'ujuty t'awa'anudu ja nimajtskrɛ:

—Tuy'ajtun ko ja Jesús tu jyikyepyky. Simonk tu t'ixy.

³⁵Net ja Kleofus mut ja myuḡu'uk tmadyaktu éxtum tu jyátyuty tu'aay es wi'ix tu t'uxkaptu ja Jesús ko ja tsajkaaky tu ttujkwa'xy.

Di'ibu Jesús tyuknipejkyry ja 'yuxprajkruty

³⁶Es yu'ujuty t'akmadya'aktu tadu ayuk ko ti'in kyuxe'ky ja Jesús ma yu'ujuty es kyajxpo'xudu, 'yanmaayy:

—Agujk'át jotkujk'áttu miidsuty.

³⁷Ta jyantsytsyu'kudu. Du'un jyunandu ko ijmá'ttup. ³⁸Es ja Jesús 'yanmaayydu:

—¿Ti ko mjotmay'ooktu? ¿Ti ko kyaj xymyubaktu ko ujtsu du'un?

³⁹Ixtuts ja ngu'u es ja ndékyuts ko ujtsu du'un ku'um. Toonguts es ixtu ko tuy'ajtun. Yu ijmá'tun kyaj tmudaty yu xyixy es ja pyajk éxtum miits xy'ixtuts uj nmudaty.

⁴⁰Es ko du'un 'yanmaayy, tyuk'ijxu ja kyu'u es ja tyeky. ⁴¹Es yu'ujuty kyajpyum tmubeky mut ja xondakun es du'uñu wyu'umadyaadyu. Net ja Jesús 'yanmaayy:

—¿Kyaj ti xymyudattu di'ibu nju'xum?

⁴²Net myooyudu tuk pedazú ajkx tsá'ayyunk. ⁴³Es ja Jesús tje'xy yu'ujuty wyinduuy. ⁴⁴Es net 'yanmaayy:

—Kots miidsuty muut n'ijty, n'anmaadyu ko yajkuydyuna'añ di'ibu Moisés es ja Diosu kyugajxru kyuxjaadyu es di'ibu ma Salmu neky di'ibuts uj xyñigajxp.

⁴⁵Net ja Jesús tyukjaygyujkudu ja Diosu jyaabyajtun, es jyunáñ:

⁴⁶—Du'un 'yity kuxja'ay ko koonum yu Kristu 'yoogut, es kumduguk xuu jyikyryúkat. ⁴⁷Es mut yu'ugyujxm yajkajxwa'xut ma tugekyu naxwíñudu, tsonda'agut Jerusalén, ko yu ja'ayuty dyajtugátstut yu wyinma'añuty, net ja Dios pyojpama'xudut. ⁴⁸Es miits m'ijttup testiḡu ma tyáadu tugekyu. ⁴⁹Mudowdu. Ujts ngáxup ma miidsuty di'ibuts ja nDeety tu twanda'aky. Per miits wu'umdu yaa Jerusalén extu ko xy'axájut ja muk'ajtun di'ibu Dios kyaxaampy.

Jesús tsyajpéty

⁵⁰Net ja Jesús yajtso'onudu jap Jerusalén es yajnuxudu Betañu, es dyajpude'ky ja kyu'u es kyunu'xudu. ⁵¹Es ko kyunu'xtaayy, net tsyajpajnu es ñajxnu tsajpótm. ⁵²Net yu'ujuty t'awdattu Dios es jyumbijttaayñu, jantsy jotkujk jyajnudu Jerusalén. ⁵³Es tim jap'ajttup ma ja muj tsajptujk es t'awdattu ja Dios.

Oybyu Ayuk Di'ibu Fwank Jyaay

Diosu 'yU'unk jyumbity ja'ay

1 ¹Ko di'ibáty tsyondaky, taa natyñu ja'a di'ibu yajtijp Ayuk. Es yu Ayuk yu'u nandu'unu Dios, es mudumu naty ja Dios Teety. ²Yu'u naty 'yity jawyiin mudu Dios. ³Ja Ayuk ja'a muut Dios dyajkojy tugekyu di'ibu jaa'ajtp. Tugekyu di'ibu yajkoj, kyaj oj ti kyojy pun kyaj ja'a muut. ⁴Ja'a di'ibu yajtijp Ayuk, ja'a yajk ja jiky'ajtun nidugekyu di'ibu jiky'ajttup, es yu'u du'un ja jajun di'ibu ñu'umooy tyu'umooy nidugekyu ja'ayaty ya naxwiiñ. ⁵Esu tadu jajun, yu'u dun jajp ma kyoodsuty, es kyaj yu koots'at mbaat dyajtugóyu tadu jajun.

⁶Dios tkejxy tu'ugu ja'ay, Fwank'ajtp. ⁷Ja'a oj myiñ es tnikajxpátut di'ibu ijtp éxtum ja jajun, esu du'un nidugekyu ja ja'ayaty myubúkudut. ⁸Ja Fwank, kyaj yu'ujuty ja jajun, je'eyu yu'u tnikajxpétyu tadu jajun. ⁹Ja jajun táy'ajtunbu di'ibu kyujajpy kyute'xypy nidugekyu ja ja'ay, ja'a miin ya naxwiiñ.

¹⁰Ijtp naty ja ya naxwiiñ. Oyu naty Dios ja'a muut tu tjayajkojy ja naxwíñudu, kyaj 'yuxkajpudu ja ja'ayaty. ¹¹Ja'a oj tjanimíñ di'ibu jya'a'ajtypy, es kyaj oj kyupákudu. ¹²Per nidugekyu di'ibuty kupajkudu es myubújkudu, dyajnigutujku es yu'ujuty 'yu'unk'átudut ja Dios. ¹³Yu'ujuty kyaj Dios 'yu'unk'átyaty mut ko ja'ay yajmiin yajjajtudu, es ni mut ko du'unu ja'ay ttseky, Dios axájudap mut ko ku'umu du'un ttseky.

¹⁴Di'ibu yajtijp Ayuk, ja'a jumbijt ja'ay es jyiky'ajty ma uudsuty. Es uudsuty tuts n'ixtu ja myuj'ajtun, ja kyu'am muj'ajtun di'ibu tu'ugu Dios 'yU'unk'ajtypy, es tmudaty ak tim táy'ajtun es ak tim kunu'xun. ¹⁵Es ja Fwank ñikajxpejtypy éxtumu tyeestiigu es jyanáñ:

—Tyaadu du'un di'ibuts n'andijpy kots njúnáñ ko di'ibu miimp óknun es jawyiin uj, yu'u du'un jawyiin, ja'a ko taayumu naty jékyap kots uj nmiñ.

¹⁶Tu Jesukristu xkyunu'xum kanak nipat. ¹⁷Myooy ja Dios ja Moisesu 'yana'amun, per ja tsojkan es ja táy'ajtun yajmiin ja Jesukristu. ¹⁸Ni na'anum pún tka'ixy ja Dios Teety, per yu Diosu 'yU'unk di'ibu jam mut ti'igyu 'yity ja Dios Teety, yu'ujuty tu xtyuk'ijx xtyuknija'am wi'ixu dun ja Dios Teety.

Fwank Yajnu'ajtpu tñigajxy ja Jesús

¹⁹Yu Jerusalén israelítuty tkajxtu ja teedyaty esu levitu ja'ayaty di'ibu myuduundap ja teety, es dyajtwá'andu ja Fwank:

—¿Mbúnu dún mij?

²⁰Fwank 'yadsooja tæy'ajtun:

—Uj kyajts nGrístuty di'ibu Dios wyandak tkajxa'añ.

²¹Ta yajtæujumbijtudu jatugok:

—¿Mbúnxu dún mij? ¿Tii mijtsu dæ'un ja Diosu kyugajxpu Eliiusu?

Ta Fwank 'yadsooy:

—Kyajts uj n'Eliiusuty.

Ta yajtæujumbijtkójubu:

—Pes, ¿tii mijtsu dæ'un ja Diosu kyugajxpu di'ibu minaambu?

Ta 'yadsooy:

—Kyaj.

²²Ta yajtæujumbijtudu jatugok:

—Pes, ¿mbúnu dún mij? Uj nmønæjxándæpts ja tæy'ajtun ma ja di'ibuts tæ xykyaxtu. Paaty, ¿ti ayúkuks xymyeepy esuts nmønæjxut?

²³Ta 'yadsooy ja Fwank:

—Ujtsu dún miimp kugajxy muj ittum es n'anæmædæts miidsuty: “Yajtáwdu ja tu'u ma myina'añ ja Windsún” —dæ'un éxtum jyuna'añ ja Diosu kyugajxpu Isaiiu.

²⁴Es nandæ'un myiindu di'ibu fariseeu ja'ayuty kyajxtu. ²⁵Net yajtæujudu ja Fwank:

—¿Ti ko myajnbéty pæn kyaj mij mGrístuty, o m'Eliiusuty, o tædu Diosu kyugajxpu?

²⁶Es ja Fwank 'yadsooy:

—Uj yajnbajtputs mut ja nuu, per ma miidsuty ta tu'uk di'ibu miidsuty kyaj xy'ixy'attu, ²⁷es yu'u miimp óknæm. Es kyajts uj xyñitaku, ni je'eyu yu kyu'uk nga'agájudat éxtumxyæpts uj n'ityuts tyuumbun.

²⁸Tyaadu tyuun jyajtu ma ja naxwíndu di'ibu xyu'ajtypy Betañu, Jordán mujnuu awiñ, ma ja Fwank dyajnbéty ja ja'ayuty.

Jesús, ja Diosu wyindsu'kun

²⁹Jakumbom ja Fwank t'ijxy ja Jesús ko myæwingóñuty. Ta jyunañ:

—¡Ixtu! Tyaadu dæ'un ja Diosu Byorreegu'unk di'ibu wæ'amp éxtumu windsu'kun es yajpojpanitugóyut yæ naxwiñ. ³⁰Tyaadædsu dún nmadyak kots njunañ: “Oknæm myiñ ma uj tu'ugu yedyæjk di'ibu dæ'un jawyiin kudiinæm uj, ja'a ko taayumu natyñu jékyæp kots uj nmiiñ.” ³¹Kyajts uj ku'æm nnija'aju púnæ dún yu'u. Per nmíñuts uj es nyajnbétyuts mut ja nuu, es t'uxkáptut yu israelitu ja'ayuty.

³²Fwank nandæ'un jyunañ:

—Uj nan tæts n'ixy tsajwínm kyuda'aky yu Espiritu Santu dæ'un éxtum tu'ugu paku'unk, es kyække'eky ma ja Jesús. ³³Uj kyajnumdsu naty nandæ'un nnijawæ púnæ'u. Per kodsu Dios xykyejxy nyajnbátut mut ja nuu, ja'ats xy'anmaay: “Ko yu Espiritu Santu xy'ixut jyunaky es kya'at ma ja yedyæjk, yu'u dæ'un di'ibu yajnbátup mut ja Espiritu Santu.” ³⁴Tædsu net n'ixy, es ujtsu dæ'un nnikajxpejtypy ko yu'adyu Diosu 'yu'unk.

Jesusu 'yæxpæjku jawyiimbæ

³⁵Jakumbom tapu naty jatugok ja Fwank mut nimajtsk di'ibu panæjxudæp. ³⁶Ko Fwank t'ijxnajxy ja Jesús, ta jyunañ:

—;Ok'ixtu! Tyaa du'un ja Diosu Byorreegu'unk.

³⁷Ja nimajtskræ Fwangu 'yæxpræjkræ tmūdoodu ko du'un jyunáñ. Ta tpanæjxtu ja Jesús.

³⁸Es net ja Jesús ñajjyu'ijxu. Ta t'ijxy ko ryanæjxudu. Ta t'anmaay:

—¿Ti dæn m'æxta'aydu?

Es ja'ajæty 'yadsoodu:

—Ya'æxpræjkræ, ¿ma mij mdsuunu?

³⁹Esu Jesús 'yadsoojæmbijtudu:

—Min xy'ixtu.

Ta oj ñæjxtu ma dæn tsuunu. Es jam oj kyudsu'ujænu, ja'a ko ma taxk yaxrænu naty.

⁴⁰Es nidu'uk di'ibu Fwank panæjxudu, ta oj tpanejxy ja Jesús, ja'a yæ Andrés, myuga'axu Simonk Peedru. ⁴¹Kyajnumu naty ti tyuñ jyátyty es ja Andrés oj t'æxta'ay ja myuga'ax Simonk. Ta t'anmaay:

—Tu net nbátum ja Kristu di'ibu Dios wyin'ijx.

⁴²Ta ja Andrés oj tmænejxy ja myuga'ax Simonk ma naty ja Jesús. Es ko ja Jesús t'ijxy, ta 'yanmaay:

—Mijtsu du'un Simonk, Jonasu 'yu'unk. Es mij mxu'átur Sefus (di'ibu yaj'andijp Peedru).^a

Jesús dyaxu ja Felipæ esu Natanael

⁴³Jakumbom ja Jesús tsoonáñ ñæjxá'añ Galileeu. Net tpaty ja Felipæ es t'anmaay:

—Pamiinguts.

⁴⁴Yu Felipæ, Betsaydu kyugajpnaty, ma nandu'un 'yittu Andrés esu Peedru. ⁴⁵Ta ja Felipæ tso'oñ, oj t'æxta'ay yæ Natanael. Ta t'anmaay:

—Tuts n'ixtu ja yedyæjk di'ibu Moisés es di'ibu Diosu kyugajxpraty jyaaydu ma ja Diosu jyaaybyajtæn. Yu'u Jesús, 'yu'ungu Josee, di'ibu kugajpn Nazaret.

⁴⁶Net ja Natanael jyunáñ:

—¿Tii wa'an da mbaat pyædsemy Nazaret di'ibu oy?

Felipæ 'yadsoojæ:

—Min xy'ixy.

⁴⁷Ko Jesús t'ijxy myæwingónaty yæ Natanael, ta jyunáñ:

—Tyaa tu'uk myiñ ja israelitæ ja'ay di'ibu kyaj 'yanda'aky.

⁴⁸Net ja Natanael yajtæujæ:

—¿Wi'ixuts mij xy'ix'aty?

Jesús 'yadsoojæ:

—Uj mij n'ixy'ajtyuts kyajnumu natyu Felipæ mwóyaty ko naty m'u'uñ iigu patku'æy.

⁴⁹Net 'yadsooy ja Natanael:

—Ya'æxpræjkræ, ¿mijtsu du'un Dios m'U'unk'ajtur, mijtsu du'un ja israelítudyu ryey!

⁵⁰Jesús 'yadsoojæ:

—¿Xymyæbæjkræts æj mij ja'a ko tæ n'anuumæ kots mij n'ijxy iigu patku'æy? Pes tyam xy'ixut di'ibaty ni'igu mæj.

a 1:42 Peedru yu'u grieeu kyajxy di'ibu yajpudsuum p tsaa.

⁵¹Nandu'un jyúnáñ ja Jesús:

—Jantsy tui'ajtnuts miits n'anuumadu ko m'ixtup awa'ats ja tsajp es xy'ixtut ja Diosu 'yanklus pyat jyúnáktut ma uj, ja Naxwíñadu Ja'ayadyu Kyudnaabyu.

Pujk ukun jap Kanaa

2 ¹Kyumduguk xuu tu'uk ja pujk ukun 'yity jam Kanaa, ñaxwíñadu Galileeu. Tamu naty nandu'un yu Jesusu tyaak. ²Es ja Jesús mut ja 'yuxpujkrpty oj ñujxtu ma ja ja'ay pyekey ko yajwoodu. ³Ko oj ja vinu kyexy, ta ja Jesusu tyaak 'yanmaayu:

—Kyajnap ja vinu.

⁴Ta ja Jesús t'adsooy ja tyaak:

—Nanitu'unk, ¿ti kots du'un xy'anuumu? Kyajnumts uj xy'napaaty.

⁵Net ja Mariiu t'anmaadyu ja di'ibu naty jam winguudyu:

—Kuyduudu tugekyu di'ibu mduk'ana'amup.

⁶Tamu naty tudujku nuudujk di'ibu ak tim tsaa, di'ibu israelítuty yajtuundup ko ñayyajwa'adsudu. Es tu'uk tu'ugu nuudujk mugopx litrun tyaku nuu. ⁷Jesús t'anmaadyu ja wingiibyuty:

—Ya'utstu mudu nuu tyadu nuudujk.

Ta dya'ujtstu. ⁸Net ja Jesús t'anmaadyu:

—Jaaptu net waanu es munujxtu ma xuduumbu.

Es du'un ttuundu. ⁹Es ja xuduumbu t'ukmajtsy ja nuu di'ibu naty tu jyumbity vinu. Ni tkanijawu ma myiñ, ja'ayu ja wingiibyuty ñija'adup ma tsooñ, ja'a ko yu'adyu naty tu tjuuttu ja nuu. Ta ja xuduumbu tmuj'yáxu ja pujkra yedyujk. ¹⁰Ta t'anmaayu:

—Jawyiin t'uuktu nidugekyu ja vinu waanu oybyu, es ko ja jabye'xyuty tu t'úknudu naty, nétnam yajmoodyu ja vinu di'ibu kyaj nugoo 'yóyuty. Es mij jambit xytyuñ. Oknam xyaky ja vinu waanu oybyu di'ibu naty mya'ijtypy pujke'eky.

¹¹Yu i'xwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtn di'ibu Jesús tyuun jap Kanaa, Galileeu ñaaxóty, ja'a yu'u ja jawyiimbu i'xwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtn di'ibu Jesús tyuun. Esu du'un dya'ijxu ja myuj'ajtn es ja 'yuxpujkrpty myubujkudu.

¹²Ko tyadu xuu ñajxy, net ja Jesús jyujptáknu Kafarnaúm mut ja tyaak esu myuga'axuty esu 'yuxpujkrpty. Jap 'yijttu majtsk tugak xuu.

Jesús dyajpudsémy di'ibu juuy to'ktup ma ja muj tsajptujk

¹³Es kom wingoombu naty ja israelitu pyasku xuu, ta Jesús pyatujku Jerusalén. ¹⁴Jap muj tsajptujk ñabotsoty tpaty di'ibu tye'kypy éxtumu windsu'kun: tsajkaa, borreegu esu pak, es jap di'ibáty wyin'uñaadyup ja tyeeky di'ibu ja'ayadyu myeeñ wyinguoonudup es du'un tniplik tnitundu. ¹⁵Ko tyadu Jesús t'ijxy, ta tu'ugu wyojpn dya'o'oyu ak tim po'o. Net t'wojppudsuumdaadyu di'ibátyu naty jap tye'kypy ja borreegu esu tsajkaa. Es tnaswájudu ja myeeñ di'ibu wyinguoonudup ja meeñ es dyajjumbijty ja myeesu. ¹⁶Es ja di'ibu tye'kypy ja pak t'anmaayu:

—¡Yajpudsámdu tyaadu ja yaa! ¡Kátudsu nDeedyu tyujk xyajwa'añ maadyujk!

¹⁷Net ja 'yuxpukpety tjamyajtsta ja Diosu jyaabyajtun ma jyuna'añ: "Ndsojk'e'kypuuts ja mdajk."

¹⁸Net myiindu ja israelitu wyindsunaty es yajtuujudu:

—¿Ti ixbw'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun mij xytyuk'ijxtap ko mij xymudaty ja kutujkun es du'un xytyunat ya tyaadu?

¹⁹Esu Jesús 'yadsooja:

—Jitu tyadu muj tsajptajk, es tuguk xuuts ngójuduts jatugok.

²⁰Ta ja israelítuty 'yanmaayudu:

—Justyikxytyudujk jumajt 'yity es 'yabejty, ¿es mij tuguk xuu xykyoja'añ?

²¹Per ja Jesús ko tmadyaky ja muj tsajptajk, ja'a du'un myadyakypy ja ky'um nini'x. ²²Paaty ko Jesús 'ye'ky es jyikypyejky, ja 'yuxpukpety tjamyajtsta ko du'un Jesús jyunañ, es tmubajkta di'ibu ijtp jaabyety ma Diosu jyaabyajtun es di'ibátyu natyu Jesús ta 'yanu'amxuty.

Ñija'ap ja Jesús ja ja'ay ja jyot wyinma'añ

²³Ko naty ja Jesús 'yity Jerusalén ko pasku xuu, may ja ja'ay myubajkudu ko t'ijxta ja ixbw'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu Jesús tyuun. ²⁴Per ja Jesús kyaj ñaygyajka ti'igyu mat ya'ujaty, ja'a ko 'yixy'ajttaayduap nidugekyu. ²⁵Es ja Jesús kyaj t'awijxy esu wiingátypyu ja ja'ay tyukmadya'agudat wi'ixu ja'ay ja jyot wyinma'añ, yu'u ku'um ñija'abu naty wi'ixu wyinma'añ ja ja'ayuty.

Jesús esu Nikodemu

3 ¹Nidu'uk di'ibu ana'amp muj tsajptugóty, fariseeu ja'ay, es ja'a txu'aty Nikodemu, ²ja'a ñimiin ja Jesús koots, es t'anmaay:

—Ya'uxpukpə, ñija'adupts ko Dios tu mgéxyuty es xya'uxpáktuduts, ja'a ko ni pún mbaat tkaya'ixyuty yu ixbw'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun éxtum mij xya'ixyuty, pən kyajpə Dios pyudákuty.

³Es ja Jesús 'yadsoojumbijty:

—Jantsy tuj'ajtunuts mij n'anuumu, di'ibu kyaj jatugok myiñ jya'ty jemy, kyaj mbaat t'ixy ja Diosu kyutujkun.

⁴Net ja Nikodemu dyajtuuy:

—¿Per wi'ix mbaat tu'ugu ja'ay muj'una'knu myiñ jya'ty myumajtsk ok? ¿Wi'ix mbaat tyaku tyaak jyodoty es jya'tut ya naxwiñ jatugok?

⁵Jesús 'yadsoojumbijty:

—Jantsy tuj'ajtunuts mij n'anuumu, pún kyaj jatugok myiñ jya'ty jemy mat ja'agyujxm ja nuu es ja'agyujxm ja Diosu Jya'ajun, kyaj mbaat tyaku ma Diosu kyutujkun. ⁶Punu toxtyujk yajmiin yajjajtap, ja'ay yu'u; es pún ja Diosu Jya'ajun yajmiin yajjajtap, ja'ajun yu'u. ⁷Katu du'unu mwu'umu kots mij tu n'anuumu es tsojkup jatugok mmin mja'ttut jemy. ⁸Yu poj, pojpu'u otyim maaty, es mmudeepy ko pyoju, per kyaj xñijawu ma tsyooñ es ni xykyanijawu ma ñejxy. Es nandu'unu dunu tyaadu tugekyu di'ibu ja Espiritu Santa yajmiimpy yajjajtypy jemy.

⁹Ta ja Nikodemu dyajtuujumbijty ja Jesús:

—¿Per wi'ix mbaadu tyaadu du'un tyuñ?

¹⁰Jesús 'yadsoojə:

—Mijtsu du'an tu'ugu israelítudya wyindsún, ¿es kyaj mij xyñijawu tyaadu? ¹¹Jantsy tɔy'ajtunəts mij n'anəumə, n'anmaabyuəts di'ibəts nnija'ap. Es tugekyu di'ibu tɔ ndukməmədyə'aktə, yu'ə dən di'ibəts tɔ n'ixy. Per miidsuty kyaj xymyubəktə di'ibəts ɔj miits njatukməmədyə'aktəp. ¹²Es pən kyaj xymyubəktə di'ibəts ɔj miidsuty nja'awə'ənəp di'ibu ja yə naxwiiñ ijtp, ¿wi'ix xymyubəktə kots ndukməmədyə'aktə di'ibu ijtp tsajpótm?

¹³Ni pənəm kyapatuku tsajpótm, ɔjtsu du'an je'eyə, ja Naxwíñudu Ja'ayudyə Kyudənaabyə, es yə naxwiiñ nguda'agyəts. ¹⁴Es éxtəm ja Moisés tkudəy ja tsə'añ di'ibu ak bronsu, nandə'un ɔj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyə Kyudənaabyə, nyajpəjta'aga'añəts kujxm. ¹⁵Es nidugekyu di'ibəts xymyubəjkrəts ɔj, jiky'átup winu xəu winu tiempə.

Dios tsyejpy ja naxwíñudu ja'ay

¹⁶Ja'a ko yə Dios nəgo o j t'oktsojknu ja naxwíñudu ja'ayuty, paaty ttuknigejxy ja tyu'uk'U'unk, es pənaty myəbəjktəp jiky'átup winu xəu winu tiempə es kyaj kyutugódyut. ¹⁷Ja'a ko Diosu 'yU'unk tkejxy es dyajnitso'oktə ja naxwíñudu ja'ayuty, kyaj tkejxy esu ja'ay nɔjxtə mə ja tɔdyu'unən winu xəu winu tiempə.

¹⁸Di'ibu myəbejkypy ja Diosu 'yU'unk, kyaj yu'ə nɔjxtə mə ja tɔdyu'unən winu xəu winu tiempə, per di'ibu kyaj myəbékyuty, yu'ə nɔjxəp mə ja tɔdyu'unən winu xəu winu tiempə mət ko kyaj tməbeky ja Dios ja tyu'uk'U'unk. ¹⁹Di'ibáty kyaj tməbəktə ja Diosu 'yU'unk, ja'a nɔjxtəp mə ja tɔdyu'unən winu xəu winu tiempə, mət ko ja jajən myiñ yə naxwiiñ, es ni'igə o j ttsoktə ja koots'át kudiinəm ja jajən, mət ko axəuk 'yadu'ətstə. ²⁰Nidugekyu di'ibáty axəuk adústəp, kyaj ttsoktə ja jajən, es kyaj tməwingóñ ja jajən kudiibu nɔyayjnidu'xudət di'ibu naty axəuk tyiimpy. ²¹Per di'ibu jiky'ajttəp mudu tɔy'ajtən, myəwingeempy ja jajən es du'an dya'ixyuty ko yu'ə o y tmədúñ ja Dios.

Fwank Yajnəbajtpə tnigajxy ja Jesús

²²Es ko waanə 'yijty, net ja Jesús mudu 'yəxpəjkrəty o j nɔjxtə mə yə Judeeə naxwíñudu. Jap waanə 'yijttə es dyajnəbáttə ja ja'ayuty. ²³Nandə'un ja Fwank Yajnəbajtpə yajnəbétyə naty jam Enón di'ibu myəwingon'ajtypy ja Salim, ja'a ko jamə naty ja kom nəu, es ja ja'ayuty nɔjxtə es nəbáttət. ²⁴Tyaadə du'an tyuun jyajtə kyajnumə naty yə Fwank yajpəjta'aky pujxndugóty.

²⁵Es di'ibu naty ja Fwank Yajnəbajtpə 'yəxpəjkrəty nɔygyajxudu mət tu'ugu israelítaty pən wi'ixə ja'ay nɔyayjwə'adsudu. ²⁶Net o j tninɔjxtə ja Fwank es t'anməaydyə:

—Ya'əxpəjkrə, ok'ix. Di'ibu naty mət mij mə Jordán məjnəu awinm, di'ibəts mij xytyukməmədyək, tam tyam yajnəbéty, es nidugekyu ja'ayuty ak yu'ə panɔjxəp.

²⁷Net ja Fwank 'yadsooy:

—Ni pən tii mbaət tkamədaty pən kyajpə Dios tɔ myo'oyuty. ²⁸Miidsuty kə'əm xymyudoodu kots miits n'anməaydyə: “Tɔy'ajtən ko kyajts ɔj

nGrístaty, je'eyuts uj nyajkéxy jawyiin ma yu Krista." ²⁹Ma tu'ugu ja'ay pyekyuu, ja pujkpu yedyujk ja'a mut ti'igyu ja di'ibu pyekyupy. Es ja pujkpu yedyujk ja myutnaymyaayubu ni'igu xyonda'aky ko jam maut 'yity ma yajmajtúñ ja myutnaymyaayubu es tmadoo'ity ja kyajxy myadya'aky. Es nandu'un uj, xondákruts jotkuda'aky ko yu ja'ayuty tranajxtu ja Jesús. ³⁰Jesús yu'u ni'igu myajwiindujku'adu'utsy, es uj waanu ni'iguts n'awaan n'amutsku.

Di'ibu tso'omp jam tsajpótm

³¹Mut ko Jesús tsoyo'ñ tsajpótm, paaty ni'igu myújuty kudiinam ja naxwíñadu ja'ay. Ujtsu du'unu naxwíñadu ja'ay. Paaty uj je'eyuts nnijawu di'ibu ja ya naxwiñ. Per di'ibu kudakp tsajpótm, yu'u ñigopk'ajtypy tugekyu. ³²Paaty yu'u myadyakypy di'ibu tu t'ixy es tmudooy, per ni pún tkamubeky di'ibu yu'u myadyakypy. ³³Ja ja'ay di'ibu kyupejkyupy ja ayuk di'ibu yu'u kyajxypy, niguxu'kp ko tui'ajtun di'ibu Dios kyajxypy. ³⁴Pún Dios tu kyéxyuty, Diosu 'yayuk myadyakypy. Esu Dios tmooy ja Jesús yu Espírítu Santu tugekyu. ³⁵Ja Dios Teety jyantsytsyejpy ja 'yU'unk, es tugekyu ttukkudajkudya'ay di'ibu jaa'ajtp. ³⁶Di'ibu myubejkyupy ja Diosu 'yU'unk, myudajtypy yu jiky'ajtun winu xuu winu tiempu; per di'ibu kyaj tmabuka'añ yu Diosu 'yU'unk, kyaj tmudaty ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu, yu'u yu 'yaxájup ja muk tudyu'unu di'ibu Dios mo'oyudup.

Jesús es tu'ugu samaritanu toxytyujk

4 ¹Myudoodu ja fariseeu ja'ayuty ko ni'igu naty dyajmáyu ja 'yuxpujkputy es yajnubéty ni'igu kudiinam ja Fwank Yajnubajtpu. ²Oy kyaj ja Jesús ku'am yajnubejty, yu 'yuxpujkputy yu'ujuty yajnubajttu ja ja'ayuty. ³Ko Jesús tnija'aju tyaadu, net tsoyo'ñ Judeeu es jyumbijnu Galileeu.

⁴Ko tyu'uyo'oy, koonum ñaxy samaritanu ñaxóty. ⁵Jyajttu jap ma kajpn di'ibu xuyajtypy Sikar, di'ibu naty japyu myuwingón yu Jakoobu ñax di'ibu 'yu'unk Josee tyukkumaay ja ñax. ⁶Es jap tu'ugu nudajñ di'ibu Jakoob ñudajñ'ajt jékyup. Es ko jyajty jap nudajñ agu'p ja Jesús, ja'a ko anu'xubu naty mut ko tu yo'oy, ta ñaxwe'tsy nudajñbyu'aay. Kijkyxyuu natyñ. ⁷Net myiñ ma ja nudajñ tu'ugu samaritanu toxytyujk es tjuuda'añ ja nuu. Net ja Jesús t'anmaay:

—Meegyuts waanu mnuu, tunu may'ajtun.

⁸Tu naty ñajxtu ja 'yuxpujkputy kajpnóty es tjuya'andu di'ibu 'yagijxyu'áttup.

⁹Es ja toxytyujk 'yadsooju:

—Mij m'israelitu, es uj samaritanu. ¿Wi'ixuts mij xy'amdoy ja nuu es nyajnu'uugut? (Yu israelítuty kyaj mut ti'igyu 'yity ja samaritanu ja'ayuty.)

¹⁰Jesús 'yadsooju:

—Kooxyup xy'oknijawu ja may'ajtun di'ibu Dios yajkyupy es púnuts uj di'ibu nuu m'amdoojup, tui'ajtunxyupts mij xy'amdoy yu nuu, es ujxyupts mij nmeepy yu nuu di'ibu yajjiky'ajtypy ja ja'ayuty.

¹¹Ja toxytyujk 'yadsooju:

—Windsún, ni xkyamudaty je'eyu di'ibu mut ja nuu xyjuudut. Ja'a ko jantsy kuk yu nudajñ, ¿wi'ixuts mij xymyo'oyut yu jiikypyu nuu? ¹²Ja n'apteety'ajtum Jakoob xytyukmawu'umumu tyadu nudajñ, ma yu'u ijty ñu'uuktu mut ja 'yu'unk 'yuna'kuty esu jyuyujk tsyajkaa. ¿Tii wa'ana da mij ni'igu mújaty kudiinam ja'a?

¹³Esu Jesús 'yadsooja:

—Nidugekyu di'ibu yaa nu'úktup, paadudup jatugok yu tuudsu, ¹⁴per di'ibu 'yikyry ja nuu di'ibuts uj nmeepy, ni na'a tuudsu kyanakypyaadudut. Ja'a ko di'ibuts uj nuu nmeepy, jap myujxtáwut jyodoty es myo'oyudut ja jiky'ajtum di'ibu winu xuu winu tiempu.

¹⁵Net ja toxytyujk t'adsooy ja Jesús:

—Windsún, meegyadsu tadu nuu es kudiibuts xyñakypyaadut yu tuudsu es ni nganakymyínuduts ma tyadu nudajñ es njuududuts ja nuu.

¹⁶Jesús 'yadsooy:

—Nujx wow yu mña'ay es muut mmíndut ja yaa.

¹⁷Ja toxytyujk 'yadsooy:

—Kyajts nmudaty ja nña'ay.

Jesús 'yadsooja:

—Mmudajtypy ja tyy'ajtum ko mjuna'añ kyaj xymyudaty ja mña'ay, ¹⁸ja'a ko nimugoxk tu xy'okmudajtpu mña'ay, es di'ibu jam tyam mmudajtypy jatu'ugu myedyujk, kyaj yu'u xyña'ayuty. Paaty tyy'ajtum éxtum mjuna'añ.

¹⁹Ko ja toxytyujk tmudooy, net t'anmaay ja Jesús:

—Windsún, n'ijxypyats ko mij ja Diosu kyugajxpu. ²⁰Ja n'aptujkuty di'ibu jékyup jyiky'ajttu, ja'a 'yawdajttu ja Dios yaa ma tyadu kopk. Per miits israelítuty mjuna'andu ko jaayu Jerusalén ja it lugaar ma n'awdajtum.

²¹Jesús t'adsooy ja toxytyujk:

—Mubujkkuts mij, miimp ja xuu ja oorú ma miits xy'awdátut ja Dios, es ni mgamíndut ma tyadu kopk es ni mganujxtut Jerusalén. ²²Miits samaritanu ja'ayuty, kyaj xyñijáwudu ti m'awdajttup, per uudsuty israelítuty, nnija'adupts tits n'awdajttup, ja'a ko tsyooñ ja nitsokun ma ja israelítuty. ²³Per minaaup ja tiempu, es tyamu du'un, ko ja ja'ayuty di'ibu situy y'awdajttup ja Dios, t'awdátut mut winu jyot jya'ajun es mudu tyy'ajtum, mut ko du'unu dun tseky ja Dios es 'yawdátudut ja ja'ayuty. ²⁴Dios yu'u du'un ja Ja'ajun, es di'ibu 'yawdajttup ja Dios, 'yawdátut mut winu jyot jya'ajun es mudu tyy'ajtum.

²⁵Net ja toxytyujk t'anmaay ja Jesús:

—Uj nnija'abuts ko mínup ja Kristu di'ibu Dios wyin'ijx. Ko myínut ja'a, yu'u xy'awa'anudya'ayum tugekyu.

²⁶Net ja Jesús t'adsooy ja toxytyujk:

—Ujtsu du'un Kristu di'ibu mmugajxup.

²⁷Es net jyajttu ja 'yuxpajkruty. Es ko t'ijxtu ja Wyindsún myadya'aky mut tu'ugu toxytyujk, du'unu wyu'umadyaaydyu. Per ni pún oj tkayajty: “¿Ti mdsejpy?” o “¿Ti ko xymyutmadya'aky yu toxytyujk?”

²⁸Net ja toxytyujk tnaswijtsu tsyiy es oj ñejxy kajpnóty es oj t'awánudu ja kugajpn es t'anuumudu:

29—Min xy'ok'ixtə tyápuđu ja'ay di'ibəts tə xy'awanə tugekyu di'ibəts tə nduñ. ¿Kyajə du'ən jya'adyu tyaadu ja Kristə?

30Net ja ja'ayuty tso'ondu jap kajpnóty es tñinəjxtə mut ja toxytyujk ja Jesús.

31Ko naty ja toxytyujk tə ñejxy kajpnóty, net ja Jesusu 'yuxpəjkrəty 'yanmaayə:

—Ya'uxpəjkrə, kay oynu'ənən.

32Ta ja Jesús 'yadsooy:

—Tyapts ja je'xy nmədaty di'ibə miidsuty ni xykyanijəwədu.

33Net ja 'yuxpəjkrəty ak ja'ajuty ñayyajtuujədu:

—¿Tə da pən dyajmíñ di'ibə kyáyəp?

34Esə Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpəjkrəty:

—Kots əj nduñ di'ibə tseyjy pənəts tə xykyexy, ujts jotkudákrəts éxtəmə jyawə ngay n'iigyəts.

35'Miits m'ayuk'ajttəbu du'ən: “Ko tyugoy'aty taxk po'o es nyajpuđu'kəm ja pəjta'aky.” Per əjts miits n'anmaaydyu: “¡Ixtə kam! Tə pəjta'aky tyətsnə es tə tpaaty ja tiempə es pyudu'ugut.”^b 36Di'ibə yajpuđe'kyry ja pyujta'aky, 'yaxájəp ja myəju'uñ; esə pyujta'aky di'ibə yajpuđe'kyry, ja'a du'ən itəp winə xəə winə tiempə. Es du'ən di'ibə wyijpy ja triigu es di'ibə yajpuđe'kyry, nimajtsk xyonda'aktə. 37Es du'ən dya'ixyuty ko tyu'ajttənaty di'ibə 'yayuk'ajttəp éxtəmə tyaadu: “Wiinkə wyijpy ja triigu es wiinkə yajpuđe'kyry.” 38Əjts miidsuty tə ngaxtə es xyajpuđu'uktə ja di'ibə kyaj tə xyñiduungədu. Wiingátypyu tə tñiduungədu, es miidsudyu net myajpuđu'ktəp.

39May ja samaritanə ja'ayuty di'ibə tso'ondu jap kajpnóty tməbujktə ja Jesús, ja'a ko ja toxytyujk tə naty 'yanə'əmxdə: “Tadə yedyujk xy'anmaayəts tugekyu di'ibəts tə nduñ.” 40Es ko myiindu mə Jesús, net tmənu'xtəktə es wyu'əmət mut yu'əjuty. Es ja Jesús oj wye'emy mə ja kajpn majtsk xəə mut yu'əjuty.

41Ko ja kugajpnəty tmədoodə ja 'yuxpəjkən ja Jesús, ni'igu mayja'ay oj t'akməbuktə ja Jesús. 42Net ja toxytyujk t'anmaaydyu:

—Nməbujknəpts ədsuty tyam, kudiinəmə je'eyu ko mij tə xyñigajxy, ja'a ko nandə'ən ədsuty kə'əm tə nmədóyəts. Nnija'adəpts tyam ko təy'ajttən ko yu'ə Kyrístəty di'ibə yajpojpnənitəgoyaampy yə naxwíñədu ja'ay.

Jesús dyajtsə'eky tu'ugu yajkutujkrə tyuumbə

43Ja kyumdəguk xəə ja Jesús tso'oñ Sikar es oj ñejxy Galileə.

44Kə'əmə naty jayəp tə jyuna'añ yə Jesús: “Ni tu'ugu Diosu kyugəjkrə kya'ity windsə'əgə mut ja myəgugəjpn.” 45Es ko ja Jesús jyajty Galileə, ja ja'ayuty oj 'yaxájədu tsuj, ja'a ko niməy naty di'ibə oj tə pyaskuxə'attə Jerusalén. Jap t'i'jxtə ti Jesús tyuun tugekyu.

46Net ja Jesús jyajty Kanaa, Galileə ñəaxóty, mə naty ja nəə tə dyajjəmbíty vinə. Es net tu'uk jyajty ja yajkutujkrə tyuumbə di'ibə məjə kyutujkən. Jam ja'a tsyuənə Kafarnaúm es ja 'yu'unktəmə naty tə pya'əmbéty

b 4:35 Ja'a taadu 'yandijpy ko tə net ja tiempu jya'ty mə ja ja'ayuty 'yaxájədu éxtəmə Kristə.

jantsy muk. ⁴⁷Ko tada ja'ay tmudooy ko Jesús tu jyambity Judeeu es ko tu naty myiñ Galileeu, ta tnimiin es tmənu'xtáky es jyujpta'agut, es nəjx ja 'yu'unk ya'agudáxuty, ja'a ko tim oogánubu naty. ⁴⁸Ta ja Jesús t'anmaay ja ja'ay:

—Pən kyaj xy'ixtu ijxwu'əmən di'ibu myudajtypy ja məj'ajtən, kyaj miidsuty əj xymyubáktət.

⁴⁹Net ja yajkutujkru tyuumbu 'yadsooy:

—Windsún, jo'omdu tsojk, tunu may'ajtən, naam kyajnamts ja n'u'unk 'yeeky.

⁵⁰Ta Jesús 'yanmaay:

—Nəjx mə mdəjk. Ja m'u'unk tu 'yaguda'aky.

Ta ja ja'ay tməbejky éxtəm ja Jesús tu 'yanə'əmxyty. Ta jyambity mə tyəjk. ⁵¹Es ko naty tyu'uyo'oy, oj jyujpkubaaduty ja tyuumbu di'ibu naty tso'ondəp mə ja puma'ayən. Ta 'yanmaay:

—Ja m'u'unk tu 'yaguda'aky!

⁵²Ta ja yajkutujkru tyuumbu 'yadsooy:

—¿Ti oorə oga'an tu myubaadu?

Es ja'ajuty 'yadsoodə:

—Extəm junakxyən əxu'əy xyeemy ja jyən.

⁵³Net ja u'unkteety tjamejtsy ko nan janakxyən naty tu 'yanə'əmxyty ja Jesús: “Ja m'u'unk tu 'yaguda'aky.”

Net ja ja'ay es nidəgeky di'ibu tsyənəaydyur mə jyən tyəjk tməbujktə ja Jesús. ⁵⁴Tyaadu də'ən ja myumajtskru ijxwu'əmən di'ibu myudajtypy ja məj'ajtən di'ibu Jesús tyuun ko jyambity Judeeu es nəjxy Galileeu.

Jesús dyajtse'eky tu'ugu puma'ay pilu pa'ay

5 ¹Ko waənə 'yijty ja israelítuty tu'ugu naty ja xəu ttundu jap Jerusalén, es ja Jesús jap oj nəjxy xə'ajtrə.

²Mə tada kajpn myəwingón ja kajpndəjk əə di'ibu tyijtəp Borreegə Təjk Əə, jap tu'ugu məj pilu mə ja'ay tsiy'idə. Məgoxkə tyəjk wiin tmudaty esə israelítu ja'ay ttijtə Betesdə. ³Japə naty ja ja'ay may pyə'amgo'knədə naxkəjxy. Tapə wiints, əxneybyə, xux, di'ibu kyaj mbaat yi'xy. Jap 'yawixtə pilu pa'ay es ja nəu yu'xət. ^c ⁵Japə naty tu'ugu yedyəjk kyo'knə di'ibu i'px məjmóxk təgək jəmujt kujk pyə'am 'yity. ⁶Ko ja Jesús t'ijxy ja puma'ay kyo'knə, nija'abu naty ko jeky tu 'yayoonə, net t'anmaay:

—¿M'aguda'agaambu?

⁷Ja puma'ay 'yadsooy:

—Windsún, kyaj pən pənəts xypyujta'agur yap piloty ko jyayi'xy tyadu nəu. Təgok təgókəts njatəkya'añ, wiinkrə jawyiin'ajtkojp.

⁸Jesús t'anmaay:

—Pədu'ək, yajmúk ja mmabajn es nəjx mə mdəjkən.

⁹Netyə ja puma'ay 'yagudaktaay. Ta dyajpude'ky ja myabajn es yo'oydsyo'ön. Es kom saabədə naty mə ja israelítuty dyajnitutúky es t'lamaay'áttət, ¹⁰yu'ujuty t'anmaaydyə ja di'ibu naty tu 'yaguda'aky:

c 5:3-4 Ja ja'ayuty di'ibu jap myubujktəp ijty ko winna'agana'aty jyənəky tsajpótm tu'ugu ankləs es ja nəu dyaj'yi'xy, es di'ibu ja puma'ay jawyiin təjkəp mə ja pilu, ja'a agudəkp oytym di'ibu pa'amudəy naty tmudaty.

—Po'xunxuu tyam. Kyaj ñikutíkyuty es xytsyuumudítut yu mmabajn.

¹¹Net ja yedyujk 'yadsooy:

—Yu di'ibuts tu xya"aguda'aky, yu'uts tu xy'anuumu: “Yajmúk yu mmabajn es ñajx.”

¹²Net yajtuujudu:

—¿Púnxu du'un tu m'anu'umxuty es xyajmúkut yu mmabajn es mnajxut?

¹³Es ja yedyujk kyaj tñijawu púnú dun ja'a di'ibu tu ya"aguda'agyuty, ja'a ko ma ja lugaaran mayu naty ja ja'ayuty es ja'a ko ja Jesús tu naty ñajxnu wiink tsoo. ¹⁴Oknum jatugoku Jesús tpaty ma ja maj tsajptujk. Net ja Jesús 'yanmaay:

—Ix jaygyuku. Tyamu net tu m'aguda'aky. Katu mnakypyekyutúñ kudiibu mjátut o'ktáy.

¹⁵Ta ja yedyujk jyumbijty es oj t'awanu ja israelítuty ko di'ibu tu ya"aguda'agyuty, yu'u du'un ja Jesús. ¹⁶Paaty ja israelítuty tñajudijtso'ondu ja Jesús, mut ko ja puma'ayuty dya"agudaky saabudu xuu.

¹⁷Es ja Jesús t'anmaay ja israelítuty:

—Yu nDeedyuts tuumpnam tyambaat, es uj nandu'un tuumbuts.

¹⁸Paaty yu'ujuty ni'igu oj 'yákudu, es paaty tjaya'oogándu mut ko ja Jesús kyaj tmay'aty twindsu'ugu ja po'xunxuu es mut ko nandu'unu Jesús jyunáñ ko Dios yu'u tyeety'ajtypy, ja'a ko du'un ñaybyujta'agyuty nandu'un Dios.

Diosu 'yU'ungu kyutujkun

¹⁹Net ja Jesús t'anmaaydu:

—Jantsy tuj'ajtunuts miits n'anuumudu ko uj, Dios ja 'yU'unk, kyajts mbaat ti nduñ ngu'um winma'añuts. Ndiimbyuts je'eyu di'ibuts n'ijxypy ttuñ yu nDeedyuts. Tugekyu di'ibudsu nDeety tyiimpy, nandu'un uj, Dios ja 'yU'unk, ndúñuts.

²⁰Pes ja nDeedyuts xytsyojkruts uj es xytyuk'ijxpruts tugekyu di'ibu yu'u tyiimpy. Es xytyuk'ixaambuts waanu oyjyatyryu. Es ko xy'ixtat, du'ñu mwu'umadya'aydyut. ²¹Es éxtamu Dios Teety dyajjikypyéky ja o'kruty, nandu'un uj, ja 'yU'unk, nyajjikypyúkupts di'ibuts ndsejpy. ²²Yu Dios Teety ni pún tkapayo'oy. Uj, ja 'yU'unk, tu xymyo'oyuts tugekyu ja kutujkun es nbayo'oyuduts, ²³es du'unuts uj tugekyu xywyindsu'ugudut, ja Diosu 'yU'unk, éxtam twindsu'ugudu ja Dios Teety. Di'ibuts kyaj xywyindsu'ugu uj, nan kyaj twindsu'ugu ja Dios Teety di'ibuts tu xykyxy.

²⁴Jantsy tuj'ajtunuts miits n'anuumudu, di'ibu myadooljitypy di'ibuts uj ngajxypy es tmabeky ja di'ibuts tu xykyxy, uj nmo'oyaambyuts ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu, es kyaj ñajxut ma tudyu'unun winu xuu winu tiempu, ja'a ko tats njo'tsu pyojpu es tats nmo'oy ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

²⁵Jantsy tuj'ajtunuts miits n'anuumudu, minamp ja tiempu, es tyamu du'un, ko ja o'kruty tmadwdut di'ibu ngajxypyuts uj, Dios ja 'yU'unk. Es púnuty kyuydyiimpy éxtamts uj n'anuumu, yu'uts nmo'oyaampy ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. ²⁶Du'un éxtam ja Dios Teety tmadaty ja jiky'ajtun, nandu'unuts uj tu xymyo'oy esuts nmudátut ja jiky'ajtun. ²⁷Es ja Dios Teety

tats nandu'un xymyo'oy yu kutujkun es nbayo'oyudats ja naxwíñudu ja'ayaty, ja'a ko ujtsu du'un ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudanaabyu. ²⁸Katu tyadu du'unu mdu'uww'amudu, ja'a ko ja'taamp ja tiempu ma ja o'kruty di'ibu tu ñaxtákuđu myadówup kots uj ngajxut, ²⁹es di'ibu oy tu jyiky'aty yu naxwiiñ, yu'u jiky'ákuđu es ñujxtut ma ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu, per di'ibu tu jyiky'aty axuuk ya naxwiiñ, jyiky'ákuđu es ñujxtut ma ja tudyu'unun.

Di'ibu ñikajxpejtypy ko Jesús Diosu 'yU'unk

³⁰Uj kyajts ti mbaat ku'am ndúñats. Uj nbaye'ebuyats éxtumdsu nDeety xytyuk'ane'emy. Pátup wi'ixuts nbayo'oy, ja'a ko kyajts uj ngu'am winma'añ nyajtúñ, ja'ats ndiimpy di'ibu tseyjpy ja Dios Teety di'ibuts tu xkyexy. ³¹Pun ujts naydu'uk ku'am junaamp ko ujtsu du'un ja Diosu 'yU'unk, kyajts mij xymyubáktut. ³²Per taa jat'u'uk di'ibu nandu'un jyuna'añ, es di'ibu yu'u junaamp, tuj'ajtun'u. ³³Miidsuty ku'am oj xyajtáwdu ja Fwank Yajnábjatrpu, es m'adsoojudu ko ujtsu du'un ja Diosu 'yU'unk. ³⁴Uj kyajts ndukmada'aky kots pán xyñikajxpátut. Je'eyats miits ndukjamyatstu ko ja Fwank jyunañ du'un ko miits mnitso'oktat. ³⁵Mut ko Fwank Yajnábjatrpu, du'un yu'u 'yijty éxtum tu'ugu kudu'xn di'ibu xkyudu'xum ma mbaat nyo'oyum, es waanu tiempu mjotkujkudu miidsuty mada kudu'xn. ³⁶Es uj nmudajtypyats tu'ugu testiiga di'ibu ni'igu maj yu muj'ajtun tmudaty kudiinum yu Fwank. Di'ibuts uj ndiimpy, Dios Teedyats xymyooy es ndúnut es nyajkugáxut. Es ja tuunk di'ibuts ndiimpy, yu'u yajníguxe'kypy ko Dios Teedyats uj tu xkyexy. ³⁷Nandu'un ja Dios Teety di'ibuts tu xkyexy, pyajtáky yu'u ko tuj'ajtun di'ibuts ngajxypy. Ni na'anum xkyamudoogajxtu es ni je'eyunum xkyax'ixtu. ³⁸Kyaj ja Diosu 'yayuk 'yity ma miidsuty, mut ko kyaj xymyubaktu kots miits nja'anuumudu ko ujtsu du'un ja kugajxy di'ibu Dios Teety tu tkexy. ³⁹M'axrújktup miidsuty di'ibu Moisés es ja Diosu kyugajxputy jyaadyu, ja'a ko miits mjuna'andu ko mut yu'u xytyjy tu xygyanaraty yu mjiky'ajtun winu xuu winu tiempu. Moisés es ja Diosu kyugajxputy, ja'a jyaadyu di'ibuts uj nnastu'un nnaskajxu, ⁴⁰per miidsuty kyajts xy'axajya'andu éxtumu Yajnítsókrpu esxyuats miits nmo'oy yu jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. ⁴¹Kyajts nyajtúñ ja muj'ajtun di'ibu ja'ay yajktup. ⁴²Yajxonuts nnijawu ko miidsuty kyajpu Dios xy'awdattu. ⁴³Uj tu nmíñats yu'ugyujxmudsu nDeedyats, es miidsuty kyajts xy'axájudu. Per kooxyup myiñ ja wiink yedyujk mut ja kyu'am winma'añ, yu'u situ m'axájudup. ⁴⁴¿Wi'ixuts miits xymyubáktudats pun m'axtaadyup yu ja'ayaty es mwindsu'ugadut, es kyaj xy'axta'aydyu esu Dios jyuna'anut ko miits m'oyjya'ay'átyaty? ⁴⁵Katu mjuna'andu kots uj miits xytyjy nni'uunyya'andu nDeedyats wyinduuy. Moisés yu'u du'un mni'uunyyánudup, di'ibu miits mjot'ajttup. ⁴⁶Mni'uunyyánudup mut ko miits kyaj xymyubaktu di'ibu yu'u jyaawyu'am ma uj. ⁴⁷Es pun kyaj miits xymyubaktu di'ibu Moisés kyuxjaay, ¿wi'ix miits xymyubáktut di'ibuts uj miits n'anmaadyup?

Jesús dyajkáy nimugoxk mil naxy ja ja'ay

6 ¹Ko tyadu du'un tyuun jyajtu, net ja Jesús oj 'yawinnaxy ma ja Galileeu Myejyñ di'ibu nandu'un xyu'ajtypy Tibeeryus Myejyñ. ²May

ja ja'ay pyanjxudu mut ko tu naty t'ixy ja ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu Jesús tyuun ko ja puma'ay dyajmabaadu. ³Ta pyatujku ja Jesús ma tu'ugu kopk, es ñaxwa'tstu mut ja 'yuxpukpety. ⁴Pyátubu naty ja israelítuty ja pyasku xuu. ⁵Ko Jesús t'ijxy ko may ja ja'ayuty pyanjxudu, net dyajtuy ja Felip:

—¿Ma net nju'uyum yu je'xy di'ibu nmo'oyum yu tyadu mayjya'ay?

⁶Jesús jyunañu du'un es t'ok'ixa'añ wi'ix jyuna'añ yu Felip, ja'a ko ñija'abu naty Jesús ku'um ti naty tyunaampy. ⁷Net ja Felip 'yadsooy:

—Majtsk mug'px xuu nidún kyaj tpaadut es kujkwaan nmo'oyum nidu'uk nidu'uk.

⁸Net ja Andrés, ja myuga'axu Simonk Peedru, nan yu'u naty ja Jesusu 'yuxpukpety, jyunañ:

⁹—Tyam tu'ugu mixyu'unk di'ibu myudajtypy mugoxku tsajkaagyu'unk es majtsku ajkxu'unk, peru tyaadu waanu yu'u. Kyaj tpaadut mut ko myajjya'ayuty.

¹⁰Jesús t'anmaay ja 'yuxpukpety:

—Yajnaxwaatstu nidugekyu.

Net ñaxwa'tstu mugoxk mil ja yedyujkuty, es kyaj yajmadyóy ja toxytyujkuty es ja una'ku'unguty. ¹¹Net ja Jesús tkone'ky ja tsajkaagyu'unk es tja'aygyudáky ja Dios. Net ttujkwa'xy es tmooy ja 'yuxpukpety es ja 'yuxpukpety tmooydu ja mayjya'ay di'ibu naty tu ñaxwaatstu. Es nandu'un ttuun mut ja ajkxu'unk, tmooydu ja ja'ayuty mabaat 'yuts jyotkuda'aktut. ¹²Es ko naty tu jyotkuda'aktu, ja Jesús t'anmaaydu ja 'yuxpukpety:

—Yajmujkta'aydu tugekyu yu tsajkaaky tyuktuku di'ibu tu ñaduku, kadiibu ti wyindugóyut.

¹³Net ja 'yuxpukpety dyajmujktaaydu majmajtsk muj katsy di'ibu nadujku ma ja mugoxkpu ja tsajkaagyu'ungun. ¹⁴Es ko ja ja'ayuty t'ijxtu ja ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu Jesús tyuun, net ñajyunañudu:

—Jantsy tuj'ajtundumu du'un ko yu tyaadu yu'udyu Diosu kyugajxpu di'ibu minaamp ya naxwiiñ.

¹⁵Per kom ja Jesús ñija'aju ko jyamunajxa'anudu agwanu es pyujta'aga'anudu rey, paaty ja Jesús abeky ñaybyujtaku es pyatujku ma ja kopk es ita'an naydu'uk.

Jesús yo'oy nuu wyingujxm

¹⁶Es ko tsyu'ujunu, net ja 'yuxpukpety jyunajktu ma ja mejyñbya'a.

¹⁷Ta tyujkudu ma tu'ugu barku es 'yawinnaxa'andu Kafarnaúm. Tu naty wyingoodsunu es kyajnumu naty ja Jesús jyumbity, ¹⁸net jyantsymyiiiñ ja muk poj es ja mejyñ jyantsyñikapu. ¹⁹Es ko tu naty tyu'uyo'oydu éxtum mugoxk o tudujk mil metræn, net t'ijxtu ko myuwingóñty ja Jesús ma ja byarku, nuu wingujxy yo'oy. Net tsyu'kudyaaydu. ²⁰Ta ja Jesús myugajxu:

—Ujtsu du'un. Katu mdsu'ugudu.

²¹Net ja'ajuty jyantsxyondaktu es t'axájudu ja Jesús ma ja byarku. Es waanu 'yak'ijty, ta jyjttu ma naty ñajxtu.

Ja'ay t'uxta'aydyu ja Jesús

²²Jakumbom ja mayjya'ay tnija'adu púnuty wu'umdu jam mejn̄ awinm, ko yu'ayuty ja Jesusu 'yuxpukpudy ttuknuxtu ja barku di'ibu naty ti'igy, es ko kyaj ja Jesús jap tyujku muut ja 'yuxpukpudy. ²³Net naagaty ja barku di'ibu tso'ondup ma Tibeeryus kajpn, jyajttu mawingón ma naty ja tsajkaaky ta tkaydyu ko ja Nindsun'ajtum naty jawyiin ja Dios ta tja'aygyada'aky. ²⁴Es ko ja ja'ay trujktu kwentu ko ni ja Jesús es ni ja 'yuxpukpudy naty kyanakyjyáputy, ta tyujkudu barkoty es ñujxtu Kafarnaúm es t'uxta'aya'andu ja Jesús.

Jesús yajkypy ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu

²⁵Es ko jyajttu jamdsoo mejn̄ awinm, ta tpattu ja Jesús es t'anmaaydyu:

—Ya'uxpukp, ¿na'axu mja'ty yaa?

²⁶Net ja Jesús t'adsooy:

—Jantsy tuy'ajtunuts miits n'anuumadu, xy'uxtaaydyupts mut ko mgaaydyu, yajxon m'ujts mjotkudaktu. Kyajts mij xy'uxta'aydyu mut ko xyjaygyukudu oy ja ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibuts ndiimpy. ²⁷Katu mdunda mut ja mga'ay m'ukun di'ibu kyaj 'yiiky. Tundu mut ja mga'ay m'ukun di'ibu iigap es mmo'oyudat ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. Tyaadu du'un ja ka'ay ukun di'ibuts uj, ja Naxwínadu Ja'ayudy Kyudunaabyu, nmo'oyaambyats, mut ko Dios Teety du'un tu xymyo'oyuts ja kutujkun.

²⁸Net ja ja'ayuty jyunandu:

—¿Tits ndúndap esuts nguydyúnat di'ibu Dios tsyejpy?

²⁹Ta ja Jesús 'yadsoojambijty:

—Di'ibu Dios tsyejpy, yu'u es xymyubúktut ja di'ibu yu'u tu tkexy ya naxwiin̄.

³⁰Ja ja'ayuty t'anmaaydyu ja Jesús:

—¿Ti ijxwu'umun xytyuk'ixtupts di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun esuts mij nmubúktudats? ¿Tii dun mij mdiimpy? ³¹Ja n'aptujk'ajtum kyaaydyu ja manaa^d jam ma muj itun, du'un éxtum ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Yu'u yajk yu tsajkaaky di'ibu kudakp tsajpótm.”

³²Ta ja Jesús t'anmaaydyu:

—Jantsy tuy'ajtunuts miits n'anuumadu, kyaj ja Moisés mmooyudu ja tsajkaaky di'ibu kudakp tsajpótm, yu'u du'un nDeedyuts di'ibu mmooyudap ja ka'ay ukun di'ibu kudakp tsajpótm. ³³Ja'a ko tadu ka'ay ukun di'ibu Dios tu mmo'oyuty, yu'u du'un di'ibu tu kyuda'aky tsajpótm es tmo'oy ja jiky'ajtun ja naxwínadu ja'ay.

³⁴Net t'adsoodú:

—Windsún, du'uñumts xymyo'oydyut tadu ka'ay ukun.

³⁵Ta ja Jesús t'anmaaydyu:

—Ujtsu du'un ja ka'ay ukun di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun, es di'ibuts xyñimiimp, di'ibuts uj xymyubujkp, ni na'a yuu kyapaadudat es ni na'a taudsu kyapaadudat. ³⁶Per tats miits n'anuumadu, kyaj xymyubuktu óyuts

miits tã xyja'ixtã. ³⁷Di'ibats ja nDeety tã xymyo'oy, nidugekyu myiñ ma ẽjũn. Es di'ibats xyñimiimp, kyajts n'axtĩjũt. ³⁸Ja'a ko ẽj tã ngada'agyuts tsajpõtm es ndũnadats di'ibũ ja Dios tsyejpy, es kyaj di'ibats ẽj ndsejpy. ³⁹Esũ Dios tsyejpy es kyajts nyajtũgõyũt ni tu'uk yũ naxwĩñũdũ ja'ay di'ibats tã xymyo'oy. Nyajjikypyũkũpts ma ja xũũ di'ibũ tim ẽx'okpũ. ⁴⁰Es di'ibũ Dios tsyejpy, yũ'ũ di'ibats xy'ijxp es xymyubẽkyũts ẽxtũm ja 'yU'unk, nmo'oyũpts ja jiky'ajtũn winũ xũũ winũ tiempũ es nyajjikypyũkũpts ma ja xũũ di'ibũ tim ẽx'okpũ.

⁴¹Es mũdũ tyaadũ ko dũ'ũn tmũdoodaaydyũ ja israelĩtũty, ta tni'o'o tniyãxũdũ mũt ko naty tã jyũna'añ ko yũ'ũ dũ'ũn ja ka'ay ukũn di'ibũ tã kyũda'aky tsajpõtm. ⁴²Ta ñay'anmaayũdũ:

—¿Tii kyaj jya'ajũdyũ tyadũ Jesũs, ja 'yu'ungũ Josee? N'ixy'ajtũmsts ũdsajtũm yũ tyaak tyeety. ¿Wi'ix jyũna'añ ko yũ'ũ tã kyũda'aky tsajpõtm?

⁴³Net ja Jesũs 'yanmaayũdũ:

—Katũ mni'ow mniyaaxũdũ. ⁴⁴Ni pũn mbaat kyamĩn ma ẽjũn pũn kyaj dyajmĩn yũ Dios Teety di'ibats ẽj xykyajx. Es di'ibats xyryanũjxp, yũ'ũ dũ'ũn nyajjikypyũkũpts ma ja xũũ di'ibũ tim ẽx'okpũ. ⁴⁵Es dũ'ũn ẽxtũm ja Diosũ kyugajxpũty dyajwe'emy jaaybyẽty ma jyũna'añ: “Dios tyuk'ũxpũkaampy nidugekyũ.” Es dũ'ũn nidugekyũ di'ibũty myũmũdeepy ja Dios Teety es tkuydyũn ja 'yana'amũn, yũ'ũ dũ'ũn mĩnũp ma ẽjũn.

⁴⁶Kyaj jaa pũn jatũ'uk t'ixy ja Dios Teety. Ʋjtsũ dũ'ũn je'eyũ tã n'ixy, es yũ'ũdsũ dũ'ũn tã xykyexy yã naxwĩn. ⁴⁷Jantsy tũy'ajtũnũts miits n'anũũmũdũ, di'ibats xymyubũjpk, myũdajtypy ja jiky'ajtũn winũ xũũ winũ tiempũ. ⁴⁸Ʋjtsũ dũ'ũn ja ka'ay ukũn di'ibũ yajkypy ja jiky'ajtũn. ⁴⁹Ja m'apteedyũty kyaaydyũ ja manaa ma ja mũj it, es nan o'ktaaydyũ, ⁵⁰per ja ka'ay ukũn di'ibũ kũdakp tsajpõtm, ko pũn tkay, kyaj ni na'a kya'ooktũt. ⁵¹Ʋjtsũ dũ'ũnũ tãdũ ka'ay ukũnũ jikypyũ di'ibũ kũdak tsajpõtm. Ko di'ibũ kyaapy 'yikypy tyadũ ka'ay ukũn, jiky'ãtũp winũ xũũ winũ tiempũ. Ja'a ko tyadũ ka'ay ukũn di'ibats ẽj nyakaampy, yũ'ũ dũ'ũn ja nnini'xũts di'ibũ nyakaambyũts es ja naxwĩñũdũ ja'ayũty tmũdãttũt ja jiky'ajtũn.

⁵²Net ja israelĩtũty t'ũmũjk tkajxmũjktũ es ñayjyũnãnũdũ:

—¿Wi'ixũ tyaadũ xymyo'oya'anũm nju'xũm yũ kyũ'ũm nini'x'?

⁵³Ta ja Jesũs t'anmaaydyũ:

—Jantsy tũy'ajtũnũts miits n'anũũmũdũ, pũn kyaj xy'axajũ ẽxtũmũ ka'ay ukũn yũ nnini'xũts, di'ibũ ẽj, ja Naxwĩñũdũ Ja'ayũdyũ Kyũdũnaabyũ, nmo'oyaambyũts, es yũ nne'pyñũts di'ibats ndamaampy nyokaampy, kyaj xymyũdãttũt ja jiky'ajtũn. ⁵⁴Di'ibũ 'yaxãjũp ẽxtũmũ ka'ay ukũn yũ nnini'xũts esũ nne'pyñũts, jiky'ãtũp winũ xũũ winũ tiempũ es ũjts nyajjikypyũkũp ma ja xũũ di'ibũ tim ẽx'okpũ. ⁵⁵Mũt ko yũ nnini'xũts esũ nne'pyñũts, yũ'ũ dũ'ũn ẽxtũm ja ka'ay ukũn. ⁵⁶Di'ibũ 'yaxãjũp yũ nnini'xũts esũ nne'pyñũts ẽxtũmũ kya'ay 'yukũn, yũ'ũ dũ'ũn jiky'ãtũp mũt ẽj, es ẽj mũt yũ'ũ. ⁵⁷Ja nDeedyũts di'ibats xykyajxp, myũdajtypy ja jiky'ajtũn, es ẽj njiky'ãtyũts mũt yũ'ũgyũjxm. Es nandũ'ũnũ tyaadũ di'ibũ 'yaxãjũp yũ nnini'xũts esũ nne'pyñũts ẽxtũmũ kya'ay 'yukũn, ũjtskyũjxm jyiky'ãtũt. ⁵⁸Ja'ats nmadyakypy ja tsajkaaky di'ibũ kũdak tsajpõtm. Tyadũ tsajkaaky kyaj dyũ'ũnũty ẽxtũm ja manaa di'ibũ kyaaydyũ ja m'apteedyũty es õknũm

'yo'ktu. Di'ibu kyaapy ja tsajkaaky di'ibuts uj nyajkypy, jiky'átup winu xuu winu tiempu.

⁵⁹Jap Kafarnaúm ma ja tsajptujk ya'uxpejky ja Jesús tugekyu tyaadu.

Mayja'ay tmastu'uttu Jesús

⁶⁰Ko tmudoodu ya uxpujkun di'ibu Jesús yajkypy, nimay ja ja'ayuty di'ibáty panujxudu ñay'anmaayudu:

—Tyaadu di'ibu myadyakypy, nimajaa oy es ngupujkum. ¿Pún tyunaambu kwentu?

⁶¹Net ja Jesús t'ijxy ko ñi'oojudu ja ja'ayuty. Ta t'anmaaydyu:

—¿Tii nyajjot'ambujktup miidsuty mada tyaadu? ⁶²¿Wi'ixu da mjattu ko xy'ixut uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, nbatujkunut ma naty jékyup n'ityuts tsajpótm? ⁶³Yu'uyu ja Diosu Jya'ajun di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun. Kyaj ti tsooty ni ti di'ibu ja'ay tyunándup. Di'ibuts uj tu nmadya'aky, jam tsooñ ma ja Ja'ajun di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun. ⁶⁴Per taanum nidu'uguty ma miidsuty di'ibuts kyaj xymyubaktu.

Du'un jyunán ja Jesús mut ko tsondaky ñija'aju púnudyu naty kyaj myubékyuty es pún naty kuyakánup. ⁶⁵Es jyunán:

—Paadyuts njuna'añ ko ni pún mbaat xykyanimíñuts pun ja Dios Teety kyajts xytyuknimíñ.

⁶⁶Net may ja ja'ayuty di'ibu naty panujxup ja Jesús myastítudu es kyaj mut 'yokjudijnudu. ⁶⁷Net ja Jesús t'anmaay ja nimajmajtskpu 'yuxpujkruty:

—¿Tii mnajxándup miidsuty nandu'un?

⁶⁸Es ja Simonk Peedru 'yadsooju:

—Windsún, ¿pánuts nbanujxtup? Mij naydyi'igyu mmadajtypy ja ayuk di'ibu myadyakypy ja jiky'ajtun di'ibu winu xuu winu tiempu. ⁶⁹Udsuty tats nmabaktu es nnija'adupts ko mij mGrístuty, Dios ja 'yU'unk.

⁷⁰Jesús t'adsooy ja 'yuxpujkruty:

—Nimajmajtskuts miits tu nwin'ixy, per nidu'uk pyadsemy mujku'u muduumbu.

⁷¹Ko tyadu Jesús du'un jyunán, ja'a naty 'yandijpy ja Juudus, Simonk Iskaryotu myaank, mut ko Juudus ya'u naty kuyakánup oy jyaja'ajuty tu'uk di'ibu nimajmajtskpu 'yuxpujkruty.

Kyaj Jesusu myuga'axuty myubákudu

7 ¹Ko tyaadu tyuun jyajtu, japu naty jyudity ja Jesús ya'uxpeky Galileeu. Kyaj ñajxáñ Judeeu mut ko ya israelitu ja'ayuty jyaya'oogánudu.

²Es tyimpátnubu naty ja xe'emdyujk xuu di'ibu myujtuundup ja israelítuty jap Jerusalén, ³net ja Jesusu myuga'axuty 'yanmaayyu:

—Pudsum ja yaa. Nujx Judeeu es nandu'unu m'uxpujkruty di'ibu jáputy t'ixtut ja muj'ajtun di'ibu mdiimpy. ⁴Kyaj pún ti ayu'udsyu ttuñ pun tseyjpy es ja ja'ay tnijáwut. Mut ko mij xytyuñu tyaadu, tuk'ixu net nidugekyu ja'ay.

⁵Es du'un 'yanmaayudu ja myuga'axuty mut ko nan kyaj tmubujktu ko ya'u du'un ja Diosu 'yU'unk. ⁶Net ja Jesús t'anmaaydyu ja myuga'axuty:

—Kyajnum jya'ty ja n'ooruts. Paadyuts uj kyajts nnajxut mut miidsuty. Nujx miidsuty, mut ko mut miidsuty oy ya'u otyim di'ibu ooruty. ⁷Miidsuty

kyaj mduk'ak'átudá púnudyu naxwíñudá winma'áñ ja'a'ajtudap. Per új situy xytyuk'ak'ajttupts mut kots új n'awanu ko axuuk yu'u di'ibu tyuundap.

⁸Nújx miits mxu'attu. Új kyajts miits nmúutnújxtut mut ko kyajnum tpaaty ja n'oorats mats új nnujxtut.

⁹Es ko du'un jyuna'andaay, ta oj wye'emy ja Jesús Galileeu.

Jesús ñejxy Jerusalén ma xe'emdyujk xuu

¹⁰Ko waanu 'yijty ko naty ja myuga'axuty tu tsoyoondu, net ja Jesús tsoyo'ón es ñejxy xu'ajtrú, oy kyanide'xyuty, abekyu ja'a ñejxy es kyaj mudu mayjya'ay.

¹¹Ja israelítuty 'yuxtaayudu jap xuujóty es jyuna'andu:

—¿Maa da netu tadu ja'ay?

¹²Es ma mayjya'ayuty tmadya'aktú ja Jesús, tap naak di'ibu junándap:

—Oy ja'ay yu'u.

Es wiingátypyú junándap:

—Kyaj 'yoyjya'ayuty, mut ko twin'uun ja ja'ayuty.

¹³Per ni pún kyamadya'aktú mayjya'ayóty, je'eyu ayu'udsyu, mut ko ttsu'ugudu ja teedywyindsúnuty.

¹⁴Es ko kyujkwa'xy ja muj xuu, net ja Jesús jyajty Jerusalén. Ta tyujku muj tsajptujk ñabotsoty es tyujku ya'uxpújkrú. ¹⁵Es ja israelítuty du'uñ wyu'umadyaaydyu ko tmadoo'ijttu éxtam ja Jesús ya'uxpeky. Net ñajyuanánu:

—¿Es wi'ixu tyadu oytyiity tnijawu?, es ni je'eyu kya'uxpékyuty.

¹⁶Jesús t'anmaaydyu:

—Di'ibats új nduk'uxpújktap, kyaj yu'u myiñ mududsú ngu'um winma'áñ, Dios yu'uts tu xykyexy es nduk'uxpúkadats éxtamts nduñ. ¹⁷Pun ja pún ttuna'áñ di'ibu Dios ñi'ana'amap, yu'u du'un ñijawudap ko új yu n'uxpújkanuts Diósuts xymyepy. Kyaj yu'ujuty mut ja ngu'um winma'áñuts nduñ. ¹⁸Di'ibu kajxp mut ja ky'u'um winma'áñ, nayyajmújpdsumánap ku'um, per ja di'ibu yajmújpdsumaaampy ja di'ibu tu tyuk'ane'emyuty, yu'u dun kajxp tny'ajtan es ni wi'ix tsow kyaj jyiky'aty axuuk.

¹⁹Moisés yu'u dun mmooyudu ja ana'amun, es ni tu'uk miits xykyamumudowdu es xykyakudyundu ja 'yana'amun. ¿Es ti kots miits xy'a'oga'andu?

²⁰Net ja ja'ayuty 'yadsoodu:

—¿Mujku'u mij mbajudijtap! Tu mloku. ¿Púnú dun mij mya'oogánap?

²¹Jesús 'yadsooy:

—Mut ko saabudu xuu tu'ugu yedyujk nya'agudákyuts, paaty du'uñ mw'u'umadya'aydyu. ²²Mjuna'andu ko Moisés yu'u du'un mduk'ana'amudu es xytsyúktut waanu ma ja yedyujk'ajtan yu mmaangu'unguty, oy du'un ja m'aptujkuty di'ibu yajtsondák éxtam jaayum yajtún, kyaj yu'udyu Moisés. ²³Miits mdsujktap yu mmaangu'unguty oy syaabuduty éxtam jyuna'áñ ja Moisés 'yana'amun. ¿Es ti ko mjot'ambaktu mut kots tu'ugu yedyujk nya'agudaktaay saabudu xuu? ²⁴Miits mjunándap ko 'yóyuty pun saabudu xuu mduundap di'ibu Moisés mduk'ana'amudu. Per kots új nya'aguda'aky

saabudu xuu tu'ugu ja'ay, miits mjanándup: “iKyaj 'yóyuty!” Es du'un ya'ixy ko kyaj 'yóyuty di'ibu mbayo'oydyup.

Jesús tnigajxy pæn ma tsooñ

²⁵Net nidu'uguty ja ja'ayuty di'ibáty tsunaaydyup jap Jerusalén ñayyajtuumjudu:

—¿Ti kyaj jya'ajudyu tyaadu di'ibu 'yuxtaaydyup es tpajudittu es dya'ooga'andu? ²⁶Pes tuxim mayja'ayóty kyajxy, es ni pún wi'ix kya'anu'amxudu. ¿Ti wa'anu justisutujkuty tmubuktu ko tyaadu tyay'ajtanuty ko yu'udyu Kristu?

²⁷Es wiingátypyu jyunandu:

—Kyaj. Kyaj mbaat, ja'a ko udsajtum nidugekyu nnija'am ma kyugajpnudyu tyaadu. Ko myínut ja Kristu, ni pún tkanijávut ma tsooñ.

²⁸Ko naty ya'uxpeky muj tsajptujk ñabotsoty, net jyunán muk:

—Byeen xy'oknija'anudu miidsuty pándsu du'un uj es mats ndsooñ. Per uj kyajts ngu'am winma'añ nmíñts. Ja'a di'ibu tuya'ajtanduump xykyajxpts. Miits kyaj xy'ixy'attu. ²⁹Uj situy n'ixy'ajtypyuts, mut ko jámats ndsooñ ma yu'u, es yu'uts tu xykyexy.

³⁰Net tjamatsandu es tjapajta'agándu pujxndugóty. Per ni pún tkamajtsy, mut ko kyajnumu naty tpaaty ja xyuu 'yooru. ³¹May ja ja'ayuty di'ibu myubujktu ja Jesús ñayjyuna'anudu:

—Tyaadu du'un ja Kristu di'ibu minaamp, mut ko ni pún mbaat xykyatuk'ijxum yu ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtan di'ibu tyiimpy es tu xytyuk'ijxum.

Fariseeuty tmatsa'andu ja Jesús

³²Ja fariseeutyjkuty tmudoodu ko ja ja'ayuty du'un jyuna'andu. Paaty yu'ujuty es ja teedywyindsandujk ttuk'ane'emy ja muj tsajptujk kwentú'ajtputy es tmátstut ja Jesús.

³³Net ja Jesús jyunán:

—Waanuts n'ita'añ yaa mut miidsuty, es óknamts njumbita'añ ma di'ibuts tu xykyexy. ³⁴Xy'uxta'aydyupts miidsuty es kyajts xypyaattut. Kyaj mbaat mnajxtu mats uj nnejxy.

³⁵Net ja israelítuty ñayjyuna'anudu ak yu'ujuty:

—¿Ma da ñujxa'añu tyaadu ko kyaj nbátum? ¿Wa'anu da ñujxa'añ ma ja nmugugajpn'ajtam di'ibu ijttup grieegu ñaaxóty es dya'uxpuka'añ nandu'un ja grieegu ja'ayuty? ³⁶¿Ti dun yu taadu myadyakypy di'ibu tu xy'anma'ayum ko jyuna'añ?: “Xy'uxta'aydyupts, per kyajts xypyaattut. Kyaj mbaat mnajxtu mats uj nnejxy.”

Jiky'ajtan kyaj kyexy ñaxy di'ibu Jesús yajkypy

³⁷Ma ja muj xuu kyugujxunu, net ja Jesús tyunaaye'ky es jyunán jantsy muk:

—Pun ja pún tyuudsu, wa'ants xyñimín; es di'ibátyuts xymyubujkp, wa'an tnu'iiky. ³⁸Du'un éxtum ja Diosu jyaaybyajtan jyuna'añ, di'ibuts xymyubujkp, du'un ja'a éxtum myúxut jyodoty ja kom nuu di'ibu yajjiky'ajtp.

³⁹Es mat yu'u ja Jesús 'yandijpy ko di'ibu mubujkxur, di'ibu panujxur, yu'u du'un ja Dios mo'oyudur ja Espíritu Santu. Per kyajnuma naty jya'ty ya naxwiiñ ja Espíritu Santu, ja'a ko Jesús kyajnuma naty jyambity tsajpótm.

⁴⁰Es ko ja ja'ayuty tmadoodu tyaadu, tap naaguty di'ibu junandu:

—Jantsy tuj'ajtunduma du'un ko tyaadu du'un ja Diosu kyugajxpu di'ibu minaamp.

Ja'ay ñaybyujkwaxudu

⁴¹Wiingátypu ja'ayuty junandu:

—Tyaadu du'un ja Kristu.

Es ja wiingátypu junandu:

—Kyaj, ja'a ko kyaj ja Kristu jámur tsoona'añ Galileeu ñaaxóty. ⁴²Du'un ja Diosu jyaabyajtun juna'añ ko yu Kristu yu'u tyuump 'yaats ja rey Davit es Belén kyugajpn'átut, ma myiiñ jyajty yu rey Davit.

⁴³Es du'un ja ja'ayuty ñaywya'xudu majtsk peky. ⁴⁴Wiinkputy jyatsojk esxur yajtsímy, per ni pán du'un tkatuuñ.

Fariseeuty esu teedywyindsúnuty kyaj tmubuktu ja Jesús

⁴⁵Net ja muj tsajptujk kwentu'ajtputy jyumbijttu ma ja fariseeuty es ja teedywyindsúnuty. Ta yajttujudu:

—¿Ti ko tu xykyayajmíndu?

⁴⁶Net ja polusiuty 'yadsoojudu:

—¿Ni pán du'un kyakajyñam éxtamu tyadu ja'ay!

⁴⁷Net ja fariseeuty t'anmaay ja polusiuty:

—¿Tii nan tu mnayyákudu es tu mwin'uuñuty? ⁴⁸¿Ma mij xy'ok'ijxpu ko nidu'ugu njustisu'ajtam o nidu'ugu fariseeu ja'ayuty tmabeky? ⁴⁹Es yu ja'ayuty di'ibu kyanija'adur wi'ix ja Diosu jyaabyajtun juna'añ, kajxpéky ja'a 'yittu.

⁵⁰Nikodemu di'ibu naty koots tu tni'otsy ja Jesús, tapu naty nandu'un. Ta yu'u junáñ:

⁵¹—Extum xytyuk'ijxum ja n'ana'amun'ajtam ko kyaj mbaat ndudyu'unum pán di'ibu kyaj jawyiin nmado'om es n'ijxum ti dun yu'u tyiimpy axuuk.

⁵²Di'ibu naty jáputy 'yadsoojumbijtudu:

—¿Tii mij nan mgalileeuja'ayu? Xxruk ja Diosu jyaabyajtun es xy'ixut ko ni tu'ugu Diosu kyugajxpu kyamiñ Galileeu.

⁵³Net ja ja'ayuty yo'oywya'xtu es nidu'uk nidu'uk ñajxtaadyu ma ja tyujkaty.

Toxytyujk di'ibu yajtugeepy ja pujk úkunu wyindsu'kun

8 ¹Es ja Jesús pyatujku ma ja Oliivus Kopk.

²Jakumbom ko xyuuñu ja Jesús tyujku jatugok muj tsajptujk ñabotsoty. Ta myiindu ja ja'ayuty es ttuknabíku ja Jesús, es ja Jesús ñaxwe'tsy es dyajtsondáky ja 'yuxpujku. ³Net ja fariseeuty es di'ibuty tsajptugóty ya'uxpujktur dyajmiindu tu'ugu toxytyujk di'ibu tu yajkubaadu ko dyajtugóty ja pujk úkunu wyindsu'kun. Ta trujtáktu kujk'am ma ja ja'ayuty. ⁴Ta t'anmaadyu ja Jesús:

—Ya'uxpukpɛ, tyadu toxytyujk tu yajkubaadu ko dyajtagóy ja pɛjk úkɛnɛ wyindsɛ'kɛn. ⁵Yɛ Moisesu 'yana'amɛn xytyuk'ana'amdɛpts es nguka'adsudɛts es 'yoogut yɛ dɛ'ɛmbɛ toxytyujkɛty. ¿O wi'ix mij m'okjunaambu?

⁶Dɛ'un jyɛnandɛ es tɛjta'aktɛ ja pyeky es dɛ'un mbaat tni'ɛnɛdɛ. Ta Jesús wyindaky es jyaay naxkɛjxy mɛt tu'ugu kyɛwa'xyɛ. ⁷Es ko yajtuujumbijtɛdɛ, ta Jesús kyujkɛ jatɛgok es t'anmaaydyɛ:

—Miidsaty nidu'uk di'ibɛ kyajpɛ pyojpɛ, wa'an tu'ugu tsaa ttukka'atsy jawyiinɛ tyadu toxytyujk.

⁸Ta wyindaky jatɛgok ja Jesús es 'yakjaay naxkɛjxy. ⁹Es ja'ajɛty ko tyadu tmudoodɛ, net ñayjya'adu éxtɛm ñayñi'ɛnɛdɛ kɛ'ɛm. Net pyudsɛmɛdɛ nidu'uk nidu'uk, tsyondaky mɛt ja waanɛ mujja'aybyɛ es ttukkugɛjxɛ mɛt ja waanɛ ɛna'kɛpɛ. Es ko oj pyudsɛmɛda'aydyɛ, net ja Jesús oj wye'emy nimajtsk mɛt ja toxytyujk. ¹⁰Net ja Jesús wya'kkujkɛ jatɛgok es t'ijxy ko kyajɛ naty ma pɛn, ja'ayɛ ja toxytyujk naydu'uuk. Net ja Jesús t'anmaay ja toxytyujk:

—Nitɛ, ¿ma net ja di'ibɛ mni'ɛ'unɛdɛp? ¿Ni pɛn tɛ mgatukkumɛdóyɛty?

¹¹Ta ja toxytyujk 'yadsooy:

—Windsún, ni pɛn.

Net ja Jesús t'anmaay ja toxytyujk:

—Es ni ɛjts mij ngatukkumɛdówɛt. Nɛjxnɛ tyam es katɛ mnakypyekytyúñ.

Jesús éxtɛmɛ jajɛn ma naxwíñɛdɛ

¹²Jesús óknɛm jatɛgok t'anmaay ja ja'ayɛty:

—ɛjtsɛ dɛ'un éxtɛm tu'ugu jajɛn di'ibɛ ñɛ'ɛmeepy tyu'umeepy nidɛgekyɛ naxwíñɛdɛ ja'ay. Tɛgekyɛ di'ibɛts xyɛyaduump es xyɛyanɛjxp, dɛ'un yɛ'ɛjɛty éxtɛm di'ibɛ jɛdijttɛp nɛ'am tu'am mɛt ja jajɛn, es kyaj kyunap kyujɛpxɛt éxtɛm ja di'ibɛ jɛdijtp kubi'its ku'ook.

¹³Net ja fariseeɛty 'yadsoodɛ:

—Mij kɛ'ɛmɛ m'ayuk xyñikajxpéty, dɛ'un kyaj tyuñ.

¹⁴Net ja Jesús 'yadsooy:

—Oyɛts ɛj n'ayuk nnikajxpéty, tuump ja'a, mɛt ko ɛj nnija'ɛbɛts maɛts ndsooñ es maɛts nnejxy. ¹⁵Miits xyɛyayo'oydyɛpts éxtɛm kyɛxe'eky. Kyaj xyɛyayo'oydyɛ éxtɛm tyɛy'ajɛtɛnɛty. ɛj ni pɛnɛts ngapayo'oy. ¹⁶Per kots ɛj pɛn nbayo'oy, mɛt ja tɛy'ajɛtɛnts ɛj n'anɛmɛ, mɛt ko ɛj kyajts naydu'uuk ti nbayo'oy, ɛjtsɛ dɛ'un mɛdɛdsɛ nDeety. Paaty nimajtskɛts ɛɛdsɛty. ¹⁷Ma miits ja m'ana'amɛnɛty jaaybyéty 'yity: “Pɛn ja nimajtskɛpɛ ja testiigu ti'igɛy kyajxtɛ, yɛ'u dɛn nmɛbɛjkmɛ.” ¹⁸Pes ɛjtsɛ dɛ'un kɛ'ɛm nayñidestiigu'ajɛtɛp, esɛ nDeedyɛts di'ibɛts xykyajx, yɛ'u dɛn jatɛ'ugu testiigu.

¹⁹Net ja ja'ayɛty yajtuujɛdɛ:

—¿Maɛ dɛn net ja mDeety?

Jesús 'yadsooy:

—Kyajts miits xy'ixy'attɛ, es nan ni nDeedyɛts xykyax'ixy'attɛ. Kooxyɛpts miits xy'ixy'attɛ, nan m'ixy'ajɛtɛpxyɛpts yɛ nDeedyɛts.

²⁰Tyaadu oj tkajxy ja Jesús ko naty ya'uxpeky ma ja muj tsajptujk ma jap 'yity ja limosna abujkun. Es ni pún kyamajtsudu esxyap yajnejxyuty pujxndugóty, mut ko kyajnumu naty tpaaty ja xyuu 'yooru.

“Mats uj nnujxa'añ, kyaj miidsuty mbaat mnujxtu”

²¹Net ja Jesús t'anmaaydyu jatugok:

—Uj nujxnupts, es miits xy'uxta'aydyupts, es m'ooktup mut ja mbojpaty. Kyaj mbaat mnujxtu mats uj nnejxy.

²²Net ja israelítuty ñayjyuanánudu:

—¿Wa'anu da ñayya'ooga'añaty? ¿Paaty jyuna'añ ko kyaj mbaat njo'omum ma y'u'u ñejxy?

²³Jesús t'anmaaydyu ja ja'ayuty:

—Miidsudyu du'un di'ibu ya naxwiin tu mmin tu mja'ttu, per ujtsu du'un di'ibu tsajpótm kudakp. ²⁴Paaty miits n'anuumudu ko m'ooktup pekymuut, ja'a ko pún kyaj xymyubuktu es uju du'un éxtumts njuna'añ, m'ooktup pekymuut.

²⁵Net yajtuujudu:

—¿Mbúnxu dan mij?

Jesús 'yadsooy:

—Jawyínupts miits tu n'anuumudu. ²⁶Máyñumts ngakajxy es ngapayo'oyñumts miidsuty. Per ja di'ibuts tu xkyéxyuats, ja'a du'un junaamp tuj'ajtun, es di'ibuts uj n'anmaapy ja ja'ayuty, y'u'u di'ibuts tu nmudoy tkajxy ja di'ibuts tu xkyéxyuats.

²⁷Per ja israelítuty kyaj tjaygyúkuđu ko ja Jesús jya'an'u'mxudu ko y'u'u du'un U'unk'ajtup ja Dios. ²⁸Paaty ja Jesús t'anmaaydyu jatugok:

—Kots miits xpyujta'aktut kujxm, nétats miits xy'uxkáptudats ko ujtsu du'un éxtumts miits nja'anuumudu ko uj kyajts ti nduñ mut ja ngu'um winma'añats. Ndiimbyuats ja'ayu di'ibuts ja nDeedyuats tu xtyyukni'ixu. ²⁹Di'ibuts xkyajx, du'añam 'yity mut uj. NDeedyuats kyajts naydu'uk xyñas'ixu, ja'a kots du'añam nduñ di'ibu y'u'u tseyjpy.

³⁰Ko tyaadu du'un jyunañ ja Jesús, may di'ibu myubujktu.

Diosu 'yu'unguty esu mujku'ugópku 'yu'unguty

³¹Net ja Jesús t'anmaaydyu ja israelítuty di'ibu mabujkxudu:

—Pún mbadiimpy éxtumts miits n'anuumudu, n'uxpajkpu'átupts miidsuty, ³²es m'ixy'áttup ja tuj'ajtun, es yu tuj'ajtun y'u'u myajw'u'umudup awa'atstuuy.

³³Net ja fariseeuty 'yadsoodu:

—Ujtsu du'unuty ja tyuump 'yaadsuty ja Abraan, es ni na'añumts pún xkyatuumbu'áty. ¿Wi'ix mij mjuna'añ ko xyajw'u'umut awa'atstuuy?

³⁴Jesús t'adsooy:

—Jantsy tuj'ajtunats miits n'anuumudu, pún tu'ugu ja'ay naygyuyajkup jyiky'átut mut ja pyekey, pes taa du'un myumada'agyuty ja pojpu es du'un 'yity éxtum njuna'anum ja pojpu tyuumba juybyu. ³⁵Es yu tuumba juybyu, kyaj y'u'u 'yity éxtum ja windsana 'yu'unk. Ja u'unk ja'a du'un winu xuu winu tiempu w'u'ump éxtum ja tyaak tyeedyu 'yu'unk. ³⁶Paaty pún

ja Diosu 'yU'unĳ myajw'u'umudu awa'atstuuy, tų'ajtun ko awa'atstuuy myajw'u'umudu. ³⁷Tuts nnijawu ko Abraan miits m'ok'átudu. Per xya'oogánduĳts mut ko kyaj xykyupaktu éxtumts miits nja''anuumudu. ³⁸Uj yu'uts ngajxypy di'ibudsu nDeety tų xytyuk'ixy. Es miits xytyundu nandu'un éxtum ja mdeedyuty tų m'anu'umxudu.

³⁹Net ja israelítuty 'yadsoodų:

—Uĳtsu du'un Abraan ndeety'ajtuĳ.

Es ja Jesús 'yadsooju:

—Kooxyup miits m'u'unĳ'átudu Abraan, yu'uxyup mduunduĳ di'ibu yu'u tyuun. ⁴⁰Oyuts miits tų nja''anuumudu ja tų'ajtun di'ibuts uj nmudoo ma Dios, xya'oogánduĳts miidsuty. Abraan ni na'a du'un kya''adutsy. ⁴¹Miidsuty nandu'un m'adu'utstu éxtum ja mdeety 'yadu'utsy.

Ta 'yadsoodų:

—Udsuty nmudajttuĳts ja nDeety ti'igy, yu'u Dios. Kyajts udsuty nbuxyky'attu.

⁴²Jesús t'adsoojumbijty:

—Kooxyup tyu'ajtanuty ko Dios miits xytyeety'áttu, pes xytsyojktupxyuĳts miidsuty, mut ko uj nmiñuts mut yu Dioskyujxm. Kyajts tų nmiñ mut ja ngu'um winma'añuts. Mut ko ja Dios tų xykyéxyuts, paadyuts tų nmiñ.

⁴³¿Ti ko xykyajgyúĳudu di'ibuts miits nja''anmaaydyup? Ja'a ko kyaj xymyudowa'andu di'ibuts uj ngajxwa'xy. ⁴⁴Miidsuty mųĳku'ugópĳ mdeety'ajttuĳ es yu'u miits mja'a'ajtudų, es ja'a miits mduunduĳ di'ibu yu'u tseyjpy. Yajja'ay'o'krumu'u jawyñup es kyaj ti ttuñ di'ibu tų'ajtun. Ni na'a kyakajxy mut ja tų'ajtun. Ko 'yanda'aky, ky'um ja'a yu'u kyajxypy, ja'a ko andakp yu'u, es yu'u yajtsondáĳ ja andakun. ⁴⁵Es mut ko tų'ajtun miits n'anuumudu, paaty kyaj xymyubúktuts. ⁴⁶¿Pún miidsuty nidu'uk dyajniĳxu'uĳut kots uj nmudaty ja nbojpu? Es pun tų'ajtun di'ibuts uj ngajxypy, ¿ti ko xykyamubúktu? ⁴⁷Di'ibu ja'a'ajtuĳ ja Dios, myudoo'ijtypy ja Diosu 'yayuk. Per kom miidsuty kyaj mja'a'átudu ja Dios, paaty kyaj xymyudoo'ita'andu.

Taayumu naty ja Kristu ko kyajnum ja Abraan

⁴⁸Net ja israelítuty jyunandu:

—Tų'ajtun éxtumts mij n'anuumudu ko mij msamaritanuty es mmudajtypy ja ka'oybyu.

⁴⁹Esu Jesús 'yadsooy:

—Kyajts uj nmudaty ja ka'oybyu. Di'ibuts ndiimpy, yu'u yajniĳuxe'kypy ko nwindu'kuĳts ja nDeedyuts, es miits kyajts xywyindsu'uĳudats.

⁵⁰Uj kyajts n'axta'ay púnuts xywyindsu'uĳup. Jaa'ajtp pún tseyjpy esuts windsu'uĳu n'ítut, yu'u du'unuts xypyaye'epy. ⁵¹Jantsy tų'ajtanuts miits n'anuumudu ko di'ibu pyadiimpy éxtumts n'anuumu, ni na'a kya'oogut.

⁵²Ta ja israelítuty 'yadsoodų:

—Tyam tų'ajtun udsuty njuna'añ ko mij mmudajtypy ja ka'oybyu. Abraan es ja Diosu kyugajxpuĳty niduĳekyu 'yo'ktaaydyu, es mij mjuna'añ: “Di'ibu pyadiimpy éxtumts n'anuumu, ni na'a kya'oogut.” ⁵³¿Tii wa'anu

da mij waanu ni'igu mmújuty es kudiinumsu ndeety Abraan? Yu'u o'k, es ja Diosu kyugajxpruty nandu'un 'yo'ktu. ¿Naparúna du'un mij mnaybuyta'agyuty?

⁵⁴Ta Jesús 'yadsooy:

—Pun ujts ku'am naymyujpújtakup, kyaj ti tsooty. Per di'ibuts tu xymo'oy ja maj'ajtun, yu'u nDeedyuts di'ibu miits nandu'un mjúnándup ko yu'u xyDyios'attu. ⁵⁵Per miits kyaj xy'ixy'attu. Uj situy n'ixy'ajtypyuts. Kooxyupts uj njuna'añ kots kyaj n'ixy'aty, nugooxyupts uj n'okpi'tskajxnu éxtum miidsuty. Per uj situy n'ixy'ajtypyuts, es nguydyimbyuts éxtum yu'u dyajngutúku.

⁵⁶Ja m'aptujk Abraan 'yixán ja tiempu mats uj nmiiñ ya naxwiiñ. Nugoo oj 'yokxondaknu ko oj t'ixy.

⁵⁷Net ja israelítuty t'anmaaydyu ja Jesús:

—Ni justyikxymyujk jamujnum xykyamudaty, ¿es mjuna'añ ko tu xy'ixy ja Abraan?

⁵⁸Jesús 'yadsooy:

—Jantsy tuy'ajtunuts miits n'anuumudu, taayumsu naty uj ko yu Abraan myiiñ jyajty.

⁵⁹Net tkonu'ktu ja tsaa es tjatukka'adsándu ja Jesús. Per ja Jesús ñayyu'tsu es tsoyo'ñ ma ja maj tsajptujk, mayjya'ayóty ñajxy es ñajxnu.

Jesús dya'ijxpéky di'ibu wiints jajt naxwiiñ

9 ¹Ko ja Jesús ñajxy ma tu'ugu lugaar, japu naty tu'ugu yedyujk di'ibu tu myiiñ tu jya'ty ya naxwiiñ wiints. ²Net ja Jesusu 'yuxpajkpruty jajtujjudu:

—Windsún, ¿ti ko du'un jyajty ya naxwiiñ tyadu yedyujk wiints?

¿Wa'anu da yu'ujuty mut ja tyaak tyeety ja pyojpu, o mut ja kyu'umbojpu?

³Esu Jesús 'yadsooju:

—Kyaj yu'ujuty mut ko pyojpu ku'am tmudaty es ni kyaj yu'ujuty mut ko tyaak tyeety pyojpu ja'ayuty, ja'a taadu es ya'ixut di'ibu ja Dios tyiimpy.

⁴Ko 'yakxuñumuty, mbaaduts n'aktúñ ja tyuunk di'ibuts xykyajx. Miimp ja koots it ma kyaj mbaat pún tyuñ. ⁵Kots uj n'ak'ityñum ya naxwiiñ, ujtsu du'un di'ibu kyude'xypy ja naxwiiñudu ja'ayuty.

⁶Ko tyaadu du'unu Jesús jyunáñ, net ñastsuju naxkujxy es dya'e'ky waanu mo'onts mudu tsuyjy. Ta ttukwingutse'ky ja wiints. ⁷Net ja Jesús 'yanmaay:

—Nujx mwimbujy ma yu Silo'ee pilu (di'ibu ayuk wimbudsuump Tu Yajkéxy).

Ta ja wiints oj wyimbujy. Net oj 'yijxpéky es ñejxy ma tyujk. ⁸Net ja di'ibu ijty wiints ja myudajkpa'ajuty es ja di'ibu naty tu 'yixudu ñayjyunánudu:

—¿Ti kyaj jya'ajudyu tyadu yedyujk di'ibu tu 'yity naxwa'tsp es t'amdoy yu limosnu?

⁹Nidu'uguty jyunandu:

—Ja'adsu tyaadu.

Wiinkpruty jyunandu:

—Kyaj jya'ajuty, nadu'un kyuxe'eky.

Per ja yedyujk ku'am 'yadsooy:

—Ujtsu du'un.

¹⁰Net dyajtuudu:

—¿Wi'ix tyam mbaat m'ixy?

¹¹Ta ja di'ibu naty wiints 'yadsooy:

—Ja yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Jesús, yu'u waanu mo'ondsunk tu dya'eeky es tu xytyukwingutse'egyuts, es tu xy'anuumats: “Nujx ma yu Silo'ee pilu es mwimbújat.” Tats oj nnejxy es tu nwimbujyuts. Nétuts tu n'ijxpeky.

¹²Net ja ja'ayuty 'yanmaayudu:

—¿Maaxu net ja yedyujk?

Ta 'yadsooy ja di'ibu tu 'yijxpeky:

—Kyajts nnijawu.

Fariseeuty dyajtuw dyajtuda'aktu ja ja'ay di'ibu wiints tu 'yity

¹³Net tmunujxtu ja di'ibu naty tu 'yijxpeky ma fariseeuty, ¹⁴ja'a ko ja Jesús dya'e'ky ja mo'ondsunk ma ja israelítuty ja pyo'xunxuu es dya'ijxwa'xy ja wiints. ¹⁵Net ja fariseeuty dyajtuy ja yedyujk, ja di'ibu naty tu 'yijxpeky:

—¿Wi'ixu du'un ko tyam mbaat m'ixy?

Ta 'yadsooy ja di'ibu naty wiints:

—Yu'uts waanu mo'ondsunk tu xytyukwingutse'egyuts, oj nwimbujy, es tyam n'ijxpuuts.

¹⁶Nidu'ugudyu fariseeuty jyunandu:

—Tyadu yedyujk di'ibu du'un tu ttuñ, kyajpu Dios jya'a'átyuty, mut ko kyaj tu twindsu'ugu ja po'xunxuu.

Es wiingátypyu jyunandu:

—¿Wi'ix mbaat ttuñ ja ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun di'ibu tyiimpy pun yu'u pekyjya'ay?

Esu du'un kyaj ti'igyu winma'añ tmudattu.

¹⁷Net jatugok dyajtuudu ja di'ibu naty wiints:

—Es mij, ¿wi'ix nandu'un m'okjunaambu mudu tadu yedyujk di'ibu tu mmo'oyuty yu m'ijxun?

Net ja'a 'yadsooy:

—Pes uj junaambats ko yu'udyu Diosu kyugajxpu.

¹⁸Per ja israelítuty kyaj tmubukandu ko naty ja ja'ay tu 'yity wiints es ko tuu 'yijxpeky. Net oj twowdu ja tyaak tyety ja di'ibu naty wiints. ¹⁹Net dyajtuudu:

—¿Mijtsu tyadu m'u'unk di'ibu mjánandup ko jyajty naxwiñ wiints? ¿Wi'ixu du'un 'yixyuty ko tyam mbaat 'yixy?

²⁰Net ja u'unkteety u'unktaak 'yadsoodu:

—Tuy'ajtun ko uudsudyu tyadu n'u'unk di'ibu miin jajt wiints.

²¹Per uudsuty kyajts nnijawudu wi'ixu du'un ko tyam mbaat 'yixy es ni nganijawudats punu du'un tu ya'ijxpekyuty. Yajtuwdu yu'u. Muj ja'ay muj unak yu'u. Wa'an mdukmumadya'agyuty yu'u.

²²Ja tyaak tyeety jyunandu du'un mut ko ja teedywyindsúnaty ttsu'ugadu, ja'a ko tu naty nandu'un ñaygyajxudu ko kudiibu ñakykyupúkudut tsajptugóty oytyim pánuty di'ibu junaamp ko yu Jesús yu'u ja Kristu. ²³Paaty ja tyaak tyeety jyunandu: “Yajtúwdu yu'u. Mujja'ay muj'ana'k yu'u.”

²⁴Net ja israelítuty tñigajxu jatugok ja yedyujk di'ibu naty wiints. Ta t'anmaagydyu:

—Kajx táy'ajtun, mut ko uudsuty nnija'adapts ko tadu yedyujk pyojpaja'ayuty.

²⁵Ta 'yadsooy di'ibu naty wiints:

—Kyajts uj nnijawu pun pekyjya'ay o kapekyjya'ay yu'u. Di'ibuts oy nnijawu, ja'a kots uj tu n'ity wiints es tyam ijsxuts.

²⁶Net ja fariseeuty t'anmaagydyu:

—¿Wi'ix tu mdúñuty? ¿Wi'ix tu mmo'oyuty ja m'ijxun?

²⁷Ta 'yadsooy ja yedyujk:

—Tuts miits nja'anamudu es kyaj xytyundu kwentu. ¿Ti ko miits xytsyoktu es uj jatugok nnikajxpátudats? ¿Wa'anu da miidsuty nandu'un xpyanajxa'andu?

²⁸Net ja israelítuty t'oodu es t'anmaagydyu:

—Mij mbanejxpyu tadu yedyujk. ¡Uudsuty kyaj! Uudsuty yu'uts mbanajxtup yu Moisés. ²⁹Uudsuty nnija'adap ko yu Moisés myugajxu Dios. Kyajts nnijawudu ma tadu yedyujk tsyoon.

³⁰Ta 'yadsooy ja di'ibu naty wiints:

—¡Tim tugatsy mut ko mjuna'andu miidsuty ko kyaj xyñijawudu ma tyadu yedyujk tsyoon di'ibuts uj tu xymo'oy yu n'ijxunuts! ³¹Nnija'am yajxon ko Dios kyaj tmudoo'ity ja pekyjya'ayuty, ja'ayu myudoo'ijtypy ja di'ibu awdajttup es tkuydyundu ja di'ibu Dios tsyejpy. ³²Ni na'anam pán tkamadya'aky ko jyaaty di'ibu myeepy yu 'yijxun tu'ugu ja'ay di'ibu wiints ya naxwiin tu myiin tu jya'ty. ³³Kooxyabu tyadu yedyujk tu kyamiñ Dioskyajxm, kyajxyup mbaat ttuñ ni tii.

³⁴Net ja israelítuty 'yadsoodü:

—¿Wi'ixuts uj mij xya'uxpuka'andu?, di'ibu tu mmiñ naxwiin amuj pojpu ja'ay. Net kyaj t'okkupajknudu tsajptugóty.

Pánuty ijttup éxtamu wiints

³⁵Myudoo Jesús ko kyaj t'okkupajknudu ma ja tsajptujk ja di'ibu naty wiints. Es ko Jesús mut ñaybyatu di'ibu naty wiints, ta dyajttuy:

—¿Mmubejkypy mij ja Naxwiñudu Ja'ayudyu Kyudanaabyu?

³⁶Net ja ja'ay 'yadsooy:

—Windsún, anmaagyuts púnu dun yu'u, esats nmubákut yu'u.

³⁷Jesús 'yadsooy:

—Ujtsu du'un. Tu xy'ixy es tyam nmamadya'aky.

³⁸Net ja ja'ay ñaygyoxtnaagydyáku Jesús wyinduuy, es jyunáñ:

—Windsún, nmubejkyppyuts mij.

³⁹Netu Jesús 'yadsooy:

—Ujts tu nmiñ esats uj ja ja'ay nbayo'oydyut, es nmo'oya'añuts ja 'yijxun ja wiindsuty es nyajjumbítudats wiints ja di'ibu junándup ko yu'u 'yixtu.

⁴⁰Nidu'uguty ja fariseeuty di'ibu naty muut jap ko tyaadu tmudoodu, net jyunandu:

—¿Wa'anu da uudsuty nandu'un nwiints'attu?

⁴¹Jesús 'yadsooy:

—Kooxyup miits mwiints'attu, kyajxyup miits ja peky xymyudattu. Per kom mjanandup ko m'ixtu, pes mmudajttup ja peky.

Borreegu kwentu'ajtpu mudu byorreeguty

10 ¹Jantsy tų'ajtanuts miits n'anuumadu, di'ibu kyaj tyaku ma korral aan es pyuty wiink tsoo, yu'u du'un ja ma'tspu. ²Per di'ibu tųkup ma korral aan, yu'u du'un ja borreegu kwentu'ajtpu. ³Ja korral aa adunaabyu ya'awatsxup ja borreegu kwentu'ajtpu, es ja borreegu kwentu'ajtpu dyaxu mut ja xyuu ja byorreegu, esa borreegu pyudsamdu jap korraloty, ja'a ko dyo'kmudoy di'ibu kwentu'ajtpu. ⁴Es ko naty tu dyajpudsamda'ay tugekyu, ta twinyo'oyu, es ja byorreegu pyanuxudu mut ko yo'kmudoyuty. ⁵Per tu'uk di'ibu kyaj t'ixy'aty, ni'igu tkuge'eky, mut ko kyaj dyo'kmudoy ja di'ibu kyaj t'ixy'aty.

⁶Du'un jyunan ja Jesús, per kyaj tjagyujkudu ja ja'ayuty di'ibu ja Jesús 'yandijpy ma ja myadya'aky.

Jesús éxtamu oybyu borreegu kwentu'ajtpu

⁷Paaty ja Jesús jyunan jatugok:

—Jantsy tų'ajtanuts miits n'anuumadu ko ujtsu du'un éxtam ja korral aa ma naxtu ja borreegu. ⁸Nidugekyu di'ibu jawyiin miindu es jyunandu ko yu'u Dios kyéxyuty, ma'tspaty yu'u. Per ja ja'ayuty di'ibuts uj nborreegu'ajtypy kyaj tyuunudu kwentu. ⁹Ujtsu du'un ja korral aa. Di'ibu tųkup ma uj, yu'u nitso'ogup éxtam ja borreegu ko tyaku tsuu ma kyorral es pyudsemy ju'xpu jépyup. ¹⁰Yu ma'tspaty myindu je'eyu es myaadsa'andu es ya'ooga'andu es yajkutugoya'andu, per uj tu nmínuts es ja ja'ayuty tmudáttut ja jiky'ajtan, es tmudáttut ja jiky'ajtan muj wiin kajaa.

¹¹Ujtsu du'un ja oybyu borreegu kwentu'ajtpu. Yu oybyorreegu kwentu'ajtpu kyu'oogup ja byorreeguty. ¹²Yu muduumbu ja'ayu je'eyu wyinma'añ'ajtypy ja myuju'uñ. Ko kyaj yu'ujuty ja borreegu kwentu'ajtpu es kyaj tja'a'áty ja borreegu, paaty ko t'ixy myiñ ja waxka'uk, netyu kye'eky. Net ja waxka'uk tmatsy ja borreegu nidu'uk es nidugekyu dya'agakwa'xta'aydyu mut ja tsu'ugu. ¹³Paadyu tadu muduumbu kye'eky, ja'a ko myujyudyuñ, es kyaj tkwéntuty ja borreeguty.

¹⁴Ujtsu du'un ja oybyu borreegu kwentu'ajtpu. Uj n'ixy'ajtypyuts ja nborreeguts es nan xy'ixy'ajttupts yu'ujuty, ¹⁵éxtam ja nDeedyats xy'ixy'átyuts es uj nandu'un n'ixy'átyuts. Nyajkypyuts ja njiky'ajtan mut yu'ugyujxmu nborreeguts. ¹⁶Nmudajtypyuts ja wiinkpaty ja nborreeguts mats jat'u'ugu ngorral, es nyajmínupts nandu'un ma tyaady. Xymyudowdupts uj yu'u, es tuk kajpu'uk 'yítut yu borreegu es ti'igyu ja kwentu'ajtpu.

¹⁷Dios, yu nDeedyats, xytsyojkputs uj mut ko nyaka'añuts ja njiky'ajtan es n'axajyua'añuts jatugok. ¹⁸Kyajts púnu njiky'ajtan xpyujkut pún kyajts

uj nyaka'añ. Nmudajtypyuts ja muk'ajtun es nyákudats ja njiky'ajtun es n'axájudats jatugok. Tyaadu yu'uts xytyuk'ana'am yu nDeedyuts.

¹⁹Ko ja israelítuty tmudoodu tyadu Jesús ja 'yayuk, net oj ak ja'ajuty ñaygayxytsyiigadu. ²⁰May di'ibu junandu:

—Myudajtypy ja ka'oybyu es loku yu'u. ¿Ti ko xytyunda kwentu?

²¹Peru wiinkputy junandu:

—Ni pún di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu es kyajxat du'un. ¿Tii wa'anu da tu'uk di'ibu myudajtypy ja ka'oybyu tmo'oyut yu 'yijxun yu wiindsuty?

Israelítuty kyaj tmubuktu ja Jesús

²²Ja'a naty ja disyembra po'o ma ja ja'ayuty xyadundu ma yajmujtún ko yajkuni'xy ja muj tsajptujk jap Jerusalén. ²³Ja Jesús japu naty jyudity ma ja muj tsajptujk ma txu'aty Salomonga Tyujk Wiin. ²⁴Net ja israelítuty dyajnabíkudu ja Jesús es t'anuumadu:

—iNugoots njantsywyinmaydyu! ¿Ti kots tyam xykyadim'anuumadu wa'ats pun mijtsu du'un mGristu, o kyaj?

²⁵Net ja Jesús 'yadsooy:

—Tuts njajuna'añ, es kyaj xymyubuktu. Di'ibuts uj ndiimpy mut ja kutujkun di'ibudsu nDeety tu xymyo'oyuts, yu'u yajniguxe'kypy yajxon es pándsu dun uj. ²⁶Per miidsuty kyaj xymyubuktu mut ko kyajts miits nborreeg'áttu. Extamts miits tu n'ok'anmaabyudu, ²⁷yu nborreeguts xyo'kmudoodupts, es yu'ujuty n'ixy'ajttupts es xypyanyjxtupts. ²⁸Uj nmeebyuts yu jiky'ajtun winu xuu winu tiempu, es ni na'a kyatugódyut; ni pánuts yu'u xykyapujkut. ²⁹Yu'uts tu xymyo'oy ja nDeedyuts di'ibu waanu ni'igu muj'ajtun tmudaty, es ni pún mbaat kyapujkxuty di'ibu myudajtypy kyuhjótó. ³⁰Dios Teety es uj, ti'igyu je'eyu uudsuty.

³¹Net ja israelítuty tkonu'ktu ja tsaa jatugok es tjakuka'adsandu.

³²Ta Jesús jyunañ:

—Tuts may nduñ óyuty mwinduuy mut ja myuk'ajtunudsu nDeedyuts. ¿Di'ibu tyaadu miits xytyukkuka'adsandupts?

³³Ta ja israelítuty 'yadsoodu:

—Kyajts mij ndukkuka'adsa'andu mut ko ti oy tu xytyuñ, yu'u du'un mut ko tu xykyawindsu'ugu Dios mut ja m'ayuk. Mja'ay mij, es Dios mnaybyujta'agyuty.

³⁴Net ja Jesús jyunañ:

—¿Ti kyaj jyaabyétyuty ma ja Diosu jyaabyajtun ko Dios jyunañ?: “Miidsudyu du'un diósuty.” ³⁵Es du'un ja Diosu jyaabyajtun jyunañ ko diósuty pánuty ja Diosu naty tu tkexy ja 'yayuk. Es nnija'am ko yu Diosu jyaabyajtun yu'u du'un tuy'ajtun túnup. ³⁶Pes oy. Ujtsu du'un xywyin'ijx ja Dios es xykyexyuts ya naxwiñ éxtamu kyudanaabyu. ¿Es wi'ix mbaat miits mjuna'andu kots uj Dios kyajts nwindsu'ugu mut yu'uyu kots njunañ ko ujtsu du'un ja Diosu 'yU'unk? ³⁷Pun kyajpats nduñ ja di'ibudsu nDeety tyiimpy, kyajts miits xymyubáktut. ³⁸Per pun tuy'ajtun kots uj nduñ ja di'ibuts ja nDeety tyiimpy, oy xykyamubuka'andu ja n'ayúkats, mubuktu ja di'ibuts uj ndiimpy, mut ko di'ibuts uj ndiimpy, yu'u mdukjaygyúkudup wa'ats ko ti'igyuts uj mut ja nDeedyuts, es yu'u ti'igyu mut uj.

³⁹Net jatugok ja israelítuty tjamatsandu ja Jesús, per oj ja Jesús yo'oyduygóy.

⁴⁰Net ja Jesús oj 'yawinnajxnu ma Jordán mājnu. Jap waanu 'yijty ma ja lugaar ma ja Fwangu naty tu yajnubéty tuuyur. ⁴¹May ja ja'ayuty oj ñajxtu ma ja Jesusun, es ñay'anu'umxudu:

—Oy ja Fwank Yajnuabajtpe tu tkatún ja ijxwu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun, tuj'ajtun di'ibu myadyak mudu tyadu ja'ay.

⁴²May ja ja'ayuty di'ibu ma tadu lugaar tmubajktu ja Jesús.

Lázaru 'yeeky

11 ¹Ma ja Betañu kajpn, jap tu'ugu yedyujku naty pyékyuty di'ibu xyu'ajty Lázaru. Majtsku myuga'ax toxytyujk di'ibu xyu'ajttap Martu esu Mariiu. ²Tyadu Mariiu yu'u óknun tyuknitaam ja Jesusu tyeky ja aseytu di'ibu pa'ak xu'kp, es dyajtútsy mut ja wyaay.

³Net ja Martu esu Mariiu kyajxykyajxtu ma Jesús es t'anuumudu:

—Windsún, yu di'ibu mut oy mnaymyáuty mujta'aky pyékyuty.

⁴Ko tyadu Jesús tmudooy, net ja 'yuxpajkpty t'anmaaydu:

—Yu pya'amu Lázaru kyaj yajkutugoya'añaty mut ja o'kun. Dios tyunaampy du'un es ja ja'ayuty myuj'ixudut es t'awdátut ja Dios es uj, ja 'yU'unk.

⁵Oyu naty ja Jesús tjantsytsyoktu ja Martu esu Mariiu esu Lázaru,

⁶ko yu Jesús ya'anmaay ko Lázaru mujta'aky pyékyuty, jamajtsk xuu oj 'yakwe'emy ma ja lugaar ma naty 'yityun. ⁷Net t'anmaaydu ja 'yuxpajkpty:

—Jo'om jatugok Judee.

⁸Ja 'yuxpajkpty 'yadsoojudu:

—Ya'uxpajkpe, kyajnum jyeky ma jap ja israelítuty mjakuka'adsánudu. ¿Tii mnajxaamp jatugok jam?

⁹Jesús 'yadsooy:

—¿Ti kyaj tyu'ajtunaty ko yu xuu tmudaty majmajtsk oorú? Pes ko pún jyudity xuuñ, kyaj kyunáput, mut ko kyude'xyuty ja jajun di'ibu ja ya naxwiiñ. ¹⁰Per ko jyudity koots, kunajpup mut ko tugoy'ajtp ja jajun.

¹¹Oknun jyunáñ ja Jesús:

—Ja nmətnaymyaayubu'ajtam Lázaru tu myanaxy. Per nejxyuts n'ok'yuxy.

¹²Net ja 'yuxpajkpty 'yanmaayudu:

—Windsún, pən tu myanaxy, mubaaduba du'unu'u.

¹³Es ja Jesús ja'a jyamadyakypy ko naty ja Lázaru tu 'yo'knə, per ja 'yuxpajkpty, ja'a dun ttijy myadyakypy ja Jesús ja ma'ay. ¹⁴Net ja Jesús ttim'anmaaydu ja 'yuxpajkpty wa'ats:

—Lázaru tu 'yo'knə. ¹⁵Xondákpəts mut ko kyajtsu naty jap, mut ko du'un ni'igu 'yóyaty es miits xymyubáktut. Per jo'om n'ok'ijxum.

¹⁶Net ja Tomás di'ibu tyijpy Xeeñu'unk, t'anmaaydu ja myu'uxpajkpty:

—Jo'omdu nandu'un udsajtum es n'o'kun ti'igyu mut yu'u.

Jesús yajjikyryujkp es yajkypy ja jiky'ajtun

¹⁷Ko jyajty ja Jesús Betañu, taxk xuu naty tmudaty ma ñaxtuku Lázaru.

¹⁸Betañu kajpn tmawingon'aty ja Jerusalén tuguk mil metræn. ¹⁹Mayu naty ja israelítuty tu ñajxtu ma ja Martu esu Mariiu es tpumaya'añ tputajuya'añ mut ko tu 'yeeky ja myuga'ax.

²⁰Ko Martu tmadooy ko Jesusu naty wyingón, net tnidso'oñ es oj tjujp'yo'oy, per ja Mariiu oj wye'emy ma ja tyujk. ²¹Martu t'anmaay ja Jesús:

—Windsún, kooxyup miju naty mjaaty yaa, kyajxyup tu 'yeeky ja nmuga'axuts. ²²Per uj nnija'abuts ko Dios mmooyup tugekyu di'ibu mij m'amdeepy.

²³Jesús 'yadsooy:

—Yu mmuga'ax jikyryúkup jatugok.

²⁴Martu t'adsooy:

—Uj nnija'abuts ko jikyryúkup ma ja tiempu ma ja o'kputy jyikyryúktut.

²⁵Jesús t'adsooy:

—Ujtsu du'un ja jikyryújkun es ja jiky'ajtun. Di'ibuts xymyubajkp, oy 'yoogut, jikyryúkup. ²⁶Es nidugekyu di'ibu jiky'ajttup es xymyubáktuts, kyaj 'yooktut ni na'a. ¿Mmubejkyryu tyaadu?

²⁷Net ja Martu 'yadsooy:

—Ti ko kudii. Nmubejkyryuts ko mij mGrístuty, ja Diosu 'yU'unk di'ibu minán ya naxwiiñ.

Jesús jy'u'y ma Lázaru ñaxtuku

²⁸Es ko tyaadu Martu du'un jyunáñ, net jyumbijty es oj twoy ja 'yutsy Mariiu, es t'anmaay ayu'udsyu:

—Ja ya'uxrújkpu tu jya'ty. Yu'u mnigajxup.

²⁹Ko Mariiu tmadooy taadu, pojun wya'tse'ky es oj tninejxy ja Jesús. ³⁰Jesús kyajnumu naty tyuku kajpnóty, támmumu naty ma ja lugaar ma Martu pyatu. ³¹Ko ja israelítuty t'ijxtu wya'tse'ky ja Mariiu es pyudseemy pojun, net jyunandu ko yu Mariiu ñejxy juuy yaxpu ma naty tu ñaxtuku ja Lázaru, es oj tranajxtu.

³²Es ko ja Mariiu jyajty ma naty ja Jesús, net ñaygyoxtnaaydyáku Jesús tyeky'ujxm es t'anummu:

—Windsún, kooxyup miju naty mjaaty yaa, kyajxyupts tu 'yeeky ja nmuga'ax.

³³Ko Jesús t'ijxy jy'u'y yaxtu ja Mariiu es ja israelítuty di'ibu mut myiindu, net ja Jesús ñayjya'aju jotmaymyuut es 'yamutsk'ajty. ³⁴Ta yajtuujju:

—¿Ma tu xyajnaxtúkudu?

Ta 'yanmaayudu:

—Windsún, min xy'ixy.

³⁵Jesús jyuuy.

³⁶Net ja israelítuty jyunandu:

—¡Ok'ixtu! Nugoodumu naty t'oktsojknú.

³⁷Per nidu'uguty jyunandu:

—Ja'a tyaadu di'ibu ja wiints myooy ja 'yijxun, ¿tii kyajxyubu da oynu'unun ti tu ttuñ es kyajxyup ja Lázaru tu 'yeegyú?

Lázarü jyikyppyeky

³⁸Jesús ñajyja'aju jatugok jotmaymyuut es tmüwingooñ ma naty tu ñaxtukü. Ja'a dun tu'ugü aank di'ibu tsaa 'yagu'uy'ajtypy. ³⁹Net ja Jesús jyunáñ:

—Yajjuga'aktu tadu tsaa.

Martu jyunáñ:

—Windsún, xu'knup yu'u, ja'a ko tu 'yijnu taxk xuu ma 'yeeky.

⁴⁰Es ja Jesús 'yadsooy:

—¿Ti kyajts mij tu n'anuumu ko xymyubúkut, m'ixup ja Diosu myuj'ajtun?

⁴¹Net ja tsaa dyajjugáktu. Es ja Jesús pyat'ijxy tsajpótm es jyunáñ:

—Tatu, nja'aygyudákyuuts mij ko tu xymyudóyuts. ⁴²Wa'adsuts nnijawu kots mij du'uñum xymyudoo'ityuts. Du'unuts njuna'añ mut yu'ugyujxmu tyadu ja'ayuty di'ibu yam, es tmubúktut ko ujtsu du'un mij tu xkyexy.

⁴³Ko du'un jyunaandaay, net jyunáñ jantsy muk:

—¡Lázarü, pudsum jap!

⁴⁴Net ja o'kpu pyudseemy, abity ja kyü'u tyeky es ja wyiin jyujp mut ja wyit. Ta Jesús jyunáñ:

—Nikajtu'uttu es wa'an tnejxy.

Tkajxy'áttu esu Jesús 'yoogut

⁴⁵Es madu tyaadu, net ja israelítuty di'ibu pyanujx ja Mariü tmubujktu ko t'ijxtu di'ibu Jesús tyuun. ⁴⁶Per nidu'ugaty ja israelítuty ko t'ijxy yu tyaadu, net oj tninejxy ja fariseeuty es ttukmumadyaktu di'ibu naty tu ttuñ ja Jesús. ⁴⁷Net ja fariseeuty es ja teedywyindsúnuty ñaymyujkudu mut di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty, es jyunandu:

—¿Ti net ndu'unum madu tyadu yedyujk di'ibu nugoo t'oktuunna ja ijxwu'amun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun? ⁴⁸Pun nna'ijxum du'uñ, nidugekyu myubúkutut ja ja'ayuty. Netu romanu soldaaduty myíndut es tjíttut yu nmuj tsajptujk'ajtum es dyajkutugóyut yu nnaxwiñdu'ajtum.

⁴⁹Net nidu'ugaty di'ibu xyu'ajtypy Kaifás, yu'u naty teedywyindsungópk ma ja jumujt, ja'a junán:

—Miidsuty ni ti xkyanijáwudu, ⁵⁰ni xkyanijáwudu ko ni'igu 'yóyuty es tu'uk je'eyu ja'ay tku'oogut ja nja'ay'ajtum es kyaj wyindugóyut ja nnaxwiñdu'ajtum.

⁵¹Tyadu Kaifás kyaj du'un jyunáñ mut ja kyü'um winma'añ. Kom yu'u naty ijtp teedywyindsungópk ma ja jumujt, Dios mooyu ja winma'añ es jyuna'anut ko Jesús 'yooga'añ mut yu'ugyujxmu israelítuty, ⁵²es kyaj je'eyu tku'oogut ja israelítuty, per nandu'un dyajmujkta'aya'añ ja Diosu 'yu'unguty ma 'yittu majatyu naxwiñdu. ⁵³Net ja israelitu justísuty t'uxtaaydyu ja winma'añ wi'ix ja Jesús 'yoogut.

⁵⁴Paaty ja Jesús kyaj ñakyjyudijty nide'xy ma Judee, tim tso'on jap Judee es oj ñejxy ma myüwingón ja muj it di'ibu ja kajpnu'unk xyu'ajtypy Efraín. Jap wyu'umdu mut ja 'yuxpajkruty.

⁵⁵Ko naty waanu 'yaktugoy'aty ja pasku xuu, net may ja ja'ayuty tsoy'ondu majatyu kajpn es ñajxtu Jerusalén es ñayyajwa'adsa'añnty es tjuj'p'ixa'andu ja pasku xuu. ⁵⁶Jap tja'uxtaaydyu ja Jesús. Es ko jyajttu ma ja muj tsajptujk, net ñayyajtuuju ak ja'ayuty ayu'udsyu:

—¿Wi'ix mij mjuna'añ? ¿Minúbu daa xu'ajtpu o kyaju? ⁵⁷Ja fariseeuty es ja teedywyindsúnuty tu naty dyajngutúku ko ma Jesús t'ixtat, net tngajxtut es yajmátsut.

Mariiu ttukkuutsy ja Jesusu wa'ats nardu aseytu

12 ¹Tudujk xuuñumu naty tkapaaty ja pasku xuu, Jesús oj ñejxy Betañu ma naty tsyuñnu Lázaru di'ibu naty Jesús tu dyajjikypyéky ko 'ye'ky. ²Es jap t'uxkujkudu tu'ugu a'ux es ja Jesús 'ya'ux'átut; ja Martu ja'a wingiipy es ja Lázaru mut ja Jesús kyaydyu ma ja meesu. ³Net ja Mariiu dyajmiin tuk limetu ja wa'ats nardu aseytu di'ibu pa'akxu'kp jantsy muk es jantsy soox. Net ttukku'tsy ja tyekyu Jesús es dyajtútsy mut ja wyaay. Tugekyu ja tugot jyantsywy'e'emy mut ja pa'ak xu'kun. ⁴Ja Juudas Iskaryotu, di'ibu naty uxpujkrú'ajtpu ja Jesús es nandu'un kyayaka'añnty, jyunañ:

⁵—¿Ti ko tu kyayajteeky yu tyadu pa'ak xu'kun tuguk mugo'px xuu nidún esxyup yajtukpudúku yu ayoobu ja'ayuty?

⁶Per ja Juudas kyaj du'un jyunañ mut ko tpa'ayoy ja ayoobu ja'ayuty, ja'a yu'u ko mya'tspaty. Yu'u naty ijtp meeñnikoombajtpu ma ja Jesusu 'yuxpujkrúty es tpukón ja meeñ di'ibu yu'u ñikoombejtypy.

⁷Net ja Jesús 'yanmaayy:

—¡Mastu'ut! ¡Katu xy'ooy! Du'unuts tu xytyuñ éxtum ja ja'ayuty ttukkuutstu ja o'kpu ko ñaxtukuya'añ. ⁸Yu ayoobu ja'ayuty kyaj tyugoy'ata'añ, per uj kyajts du'uñum n'ita'añ mut miidsuty.

Tkajxy'áttu esu Lázaru 'yoogut

⁹Ko ja israelítuty tnija'adu ko Jesús jyápudyu naty Betañu, net oj tniñajxtu t'ixa'andu es nandu'un ja Lázaru di'ibu naty ja Jesús tu dyajjikypyéky ko 'ye'ky. ¹⁰Net ja teedywyindsúnuty dyajti'igyudu 'yayuk es wi'ix nandu'un 'yoogut ja Lázaru, ¹¹mut ko mut yu'ugyujxmu Lázaru may ja israelítuty tmasuttu ja teedywyindsúnuty es tpanajxtu ja Jesús.

Jesús tyuku Jerusalén éxtum tu'ugu rey

¹²May ja ja'ayudyu naty tu ñajxtu paskuxu'ajtpu Jerusalén. Jakumbom ja ja'ayuty tmudoodu ko Jesús jy'a'ta'añ. ¹³Net oj tmunajxtu tuuxy aay es du'un t'axajyua'andu ja Jesús. Ta jyunandu muk:

—¡Awdattu Dios! ¡Kuni'xy di'ibu miimp éxtum ja Diosu Kyudunaabyu! ¡Kuni'xy ja Israelitu Ryey!

¹⁴Jesús tpaty tu'ugu burru'unk es ttukpejty, du'un éxtum jyuna'añ ma ja Diosu jyaabyajtan:

¹⁵Katu mdsu'ugudu miidsuty,

ja'ayuty di'ibu tsunaaydyup ma Syon kajpn.

Ix, tyaa myiñ ja mrey ttuk'u'uñu tu'ugu burru'unk.

¹⁶Ma ja xuu ko jyajty ja Jesús es ko tyaadu du'un ttuñ, kyaj ja 'yuxpukpety tjaygyujukudu. Per óknam ko Jesús jyikypyejky es ñajxnu tsajpótm, net tjamajtsta ko yu tyaadu tugekyu 'yity kuxja'ay ma ja Diosu jyaabyajtan es du'unu naty tu yajkuudyúñ mut ja Jesús.

¹⁷Ja ja'ayuty di'ibu naty jap Betañu ko ja Jesús dyajjikypyejky ja Lázaru ko naty tu 'yeeky, tmadyakmiin tmadyakxujpta di'ibu naty tu t'ixtu.

¹⁸Paaty waanu may ja ja'ayuty tso'ondu es ja Jesús tjujp'yo'oya'andu mut ko tmadoodu ko naty ja tadu ixxwu'amun tu ttuñ di'ibu myudajtypy ja muj'ajtan. ¹⁹Ko ja fariseenty t'ijxtu ko Jesús ja ja'ay ak ja'a panujxup, net ñajjyunánudu ak ja'ajuty:

—Ta xy'ixtu. Kyaj mbaat ti ndu'unum. ¡Nidugekyu ja ja'ayuty ak ja'a pyanujxtubu tadu ja'ay!

Grieegu ja'ay t'uxta'aydyu ja Jesús

²⁰Es ma ja ja'ayuty di'ibu naty tu ñajxtu Jerusalén es t'awdata'andu ja Dios ma ja xuu tyúñuty, tapu naty nidu'uguty ja grieegu ja'ayuty.

²¹Tyaaduty ja'a ñinujxtu ja Felipe di'ibu kugajpn'ajtp Betsaydu, Galileeu ñaaxóty, es t'anmaaydyu:

—Windsún, yu'uts nja'ixándup ja Jesús es njamtmadya'aga'anduts.

²²Felipe oj tninejxy ja Andrés es t'awa'anu. Net nimajtsk oj ñajxtu ma ja Jesús es tmamadyaktu. ²³Net ja Jesús jyunáñ:

—Tu net ja ooru tpaaty ma ja Diósuts uj, ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, xymyo'oya'añuts waanu ni'igu muj'ajtan.

²⁴Tuy'ajtan miits n'anuumudu ko tu'ugu triigu pajk kyaka'ay naaxkujxy es kyaj myuxy, du'uñu ja tuamt tu'uk je'eyu 'yity, per ko kya'ay naaxkujxy es tyugoy ja'agyujxm ko myuxy, may ja tyuamp dyaky. ²⁵Pún nyyajjiky'ajtup ku'am ya naxwiiñ, du'un éxtam ja ja'ayuty di'ibu pyujke'kypy ja triigu tuamt extu ko wyojkta'ayuty, net tyugoodya'ay. Per di'ibu jiky'ajtp éxtamts uj n'anuumu, du'un éxtam ja tuamt di'ibu mujxp es tyuamp'áty may. ²⁶Ja'a ko púnuty jiky'ajttup éxtamts uj n'anuumu es xymyudúñuts, ñujxup nandu'un mats uj nnejxy, esu nDeedyuts may'átudup nidugekyu di'ibátyuts xypyanujxtup.

Jesús tnigajxy ja 'yo'kun

²⁷Tyam nugoots n'okjotmaymyuut'ajnu. ¿Wi'ixuts njuna'anut? ¿Ti njuna'anupts?: “Tatu, yajtsókuts kudiibuts n'ayówat ma tyadu o'kun.” Per du'unuts tu nmiñ naxwiiñ esuts n'oogut. ²⁸Net 'yakjunáñ: “Tatu, tun du'un es ja ja'ayuty m'awdatudut.”

Net yajmudooy kyajxy tsajpótm:

—Tuts du'un nduñ, es ndunaambyuts jatugok.

²⁹Ja ja'ayuty di'ibu jap myudoodu ñajjyunánudu ko anaa yaxp. Es wiinkpety ñajjyunánudu:

—Tu'ugu anklus tu myugajxyuty.

³⁰Net ja Jesús t'anmaaydyu:

—Kyajpu tyaadu tu yajmudóy mut ujtskyujxm, mut miitskyujxmudyu du'un. ³¹Tyam net ja tiempu tu jya'ty ma yu naxwíñudu ja'ay

yajpayo'oya'añ, es tyamə net yajkutujkunjuudət di'ibu yə naxwiin ana'amp.
³²Es kots ɛj nyajpujta'agət kujxm, nətəts xyñimiinda'aydyudəts ja ja'ayuty.

³³Es mada tyaadu Jesús yajjaygyujku wi'ixə naty 'yooga'añ.

³⁴Es ja ja'ayuty 'yadsoojuda:

—Təts nmudowdu mə ja Diosu jyaaybyajtən ko yə Kristu jiky'ataamp winu xuu winu tiempu. ¿Wi'ix mij mjəna'añ ko ja Naxwiinudu Ja'ayudyu Kyudənaabyu yajpujta'aga'añ kujxm? ¿Punu dunu tadu Naxwiinudu Ja'ayudyu Kyudənaabyu?

³⁵Net ja Jesús jyənán:

—Ak'ijtp ja jajən mət miidsuty, per waanu tiempu je'eyu. Yo'oygojtu mət ko m'akmudajttubu tyadu jajən kudiibu mgugoodsudət. Mət ko di'ibu tu'uye'epy kugoots, kyaj tnijawu mə ñejxy. ³⁶Ujtsə du'unu tyadu jajən. Naam n'ak'ijtpnəmts mət miidsuty, axájadugəts miidsuty es du'un miits mja'ay'átudət ja jajən es tkudu'xa'añ ja wiingátypyu.

Ko tyaadu du'un Jesús jyənandaay, net oj ñajxnu adukutuuy.

Ja'a ko israelítuty kyaj tmubəktu Jesús

³⁷Oyu naty ja Jesús tu tjantsyjjaya'íxyuty ja ijxwə'əmən di'ibu myudajtypy ja məj'ajtən ja'ay wyinduuyuty, kyaj myubujkudu. ³⁸Es du'un yajkuudyuunə tyaadu di'ibu ja Diosu kyugajxpu Isaiiu kyuxjaay mə jyənán:

Nindsun'ajtum, ¿pún tu tmubeky di'ibəts ɛj tu ngajxwa'xy?

¿Pún tyuk'ijx ja Nindsun'ajtumə myək'ajtən?

³⁹Es du'un kyaj mbaat oj tmubəktu. Pes nan kyuxjaay ja Isaiiu:

⁴⁰Dios du'un jyənán:

“Tyadu ja'ay tu ñayyajwiindsudu es dyajjuun ja jyot wyinmə'añ,

es kudiibu t'ixtət mada wyiinuty,

es ni tkajaygyúkudət mət ja jyot wyinmə'añ,

es ni kyajəmbíttət mə ɛj esəts nya'aguda'agət.”

⁴¹Isaiiu jyənánu du'un mət ko tu naty t'ixy ja myuj'ajtənə Jesús, es yu'u dunu tyaadu ñimadyak.

⁴²Oy may ja israelítuty tjaməbəktu Jesús, es ja'a mət naaguty ja wyindsúnuty, kyaj jyənandu mayja'ayóty mət ko ttsə'ugudu ja fariseeuty kudiibu ñakykyupúkudət tsajptəgóty. ⁴³Ja'a ko yu'ujuty ni'iga ttsoktu ko ja ja'ay yajməj'átudu es kudiinum ja Dios yajməj'átudət.

Jesusu 'yayuk tyukpaye'epy ja ja'ay

⁴⁴Myiin jatəgok ja Jesús es jyənán jantsy muk:

—Di'ibəts ɛj xymyubəjkp, myubəjkpy nandu'un di'ibəts tu xykyexy.

⁴⁵Es di'ibəts tyam xy'ijxp, yu'u naty nandu'un 'yijxyty di'ibəts ɛj xykyajx.

⁴⁶Ujtsə du'un ja jajən. Tu nguda'agyuts yə naxwiin es di'ibəts xymyubəjkp

kyaj wyu'əmət kugoots. ⁴⁷Uj kyajts ndukkumudoy di'ibu tu tjamudoy yə

n'ayúkəts es kyaj ttuñə kwentə, mət ko ɛj kyajts tu nmiñ yə naxwiin esəts

ndukkumudówət ja ja'ayuty, nyajnitso'ogəpts sitəy. ⁴⁸Di'ibəts xy'əxtijp es

kyaj ttuñə kwentə n'ayúkəts, tam yu'u 'yawíxyuty pún tukkumudówədup.

Yu tyadu ayuk di'ibu ɛj tu ngajxyuts, yu'u du'un niguxə'ugup ko pekyməət

ja ja'ay ja xuu ko ja'ay yajpayo'oydyut. ⁴⁹Mət ko ɛj kyajts ngajxy mudədsə

ngu'am winma'añ, ja nDeedyuts di'ibats xykyajx, yu'uts tu xytyuk'ane'emy di'ibats ngajxup es di'ibats nduk'uxpúkup. ⁵⁰Es nnija'abats yu nDeedyudsu 'yana'amun, yu'u du'un wi'ix yajpaaty ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. Pes di'ibats uj ngajxyry, ngajxyryuts éxtumts ja nDeedyun tu xytyuk'ane'emy.

Jesús tpuj ja 'yuxpújkputujku tyeky

13 ¹Tu naty ttimpatnu ja pasku a'ux. Jesús ñija'abu naty ko ja oorú tu tpatnu es tmastu'udánnu ja naxwíñudu es ñujxánnu ma Dios Teety. Ja'a du'aññamu naty ttseky ja jya'ayuty di'ibu naty ya naxwiñ, es tyam dyajniuxe'eky mabaat jyantsytsyoktu.

²A'ux'atándubu naty, es tu naty ja mujku'ugópk tyuku jyodoty wyinma'añóty ja Juudas, Simonk Iskaryotu myaank, es tkuyákat ja Jesús.

³Jesús ñija'abu naty ko yu'u tso'oñ ma Dios Teedyun es jyumbita'añ nandu'un jatugok ma ja Dios Teety, es nan ñija'abu naty ko Dios Teedyu naty tu myo'oyuty tugekyu ja kutujkun, ⁴net wya'tse'ky ja Jesús meesu winduuy es ñaydyuknijaandútu ja ñikujxyudu wit es ñaydyukmoxmawu'unu tu'ugu twayu. ⁵Net tpujtáky ja nuu ma agubujun. Ta ñaxwe'tsy es tpuja ja tyékyuty ja 'yuxpújkputy es dyajtútsy mut ja twayu di'ibu naty tu ñaydyukmoxwuuñuty.

⁶Ko naty tpujannu Simonk Peedru tyeky, netu Simonk jyunáñ:

—Windsún, ¿mij mbujaambyuts ja ndeky?

⁷Jesús t'adsooy:

—Tyam kyaj xyjaygyuku di'ibats ndiimpy, per óknun xyñijáwat.

⁸Es ja Peedru 'yadsooy:

—¡Éj ni na'ats mij ndeky xykyapújut!

Jesús 'yanmaay:

—Pun kyajts mij yu mdeky nbujy, kyajts mij n'uxpújkpu'átut.

⁹Simonk Peedru 'yadsooy:

—Windsún, kyaj yu'ayuty je'eyu ndékyuts, nandu'un pujtsu ngu'u esu ngubajkats.

¹⁰Es ja Jesús 'yadsooy:

—Di'ibu tu tsiida'ay, kyaj jyatyimnigutíkyuty tsiy'it tugekyu, yu'ayu je'eyu tyeky, mut ko wa'adsu'u tugekyu. Es wa'ats miidsuty, oy mgadimni'amúkuty.

¹¹Mut ko ñija'abu naty púnú naty kuyakánup, paadyu du'un jyunáñ: “Es wa'ats miidsuty, oy mgadimni'amúkuty.”

¹²Ko ja Jesús tpujtaayudu ja 'yuxpújkputy ja tyékyuty, net jatugok ttuktujku ja ñikujxyudu wit. Net ñaxwe'tsy jatugok meesu winduuy es jyunáñ:

—¿Mjaygyukudup miidsuty yu tyadu di'ibadsu du'un tu nduñ?

¹³Miits xytyijtap Ya'uxpújkpu es Windsún. Mmudajttap ja tuya'ajtun, mut ko ujtsu du'un. ¹⁴Es pun uj, miidsu mYa'uxpújkpu esu mWindsún, tats nbujy miidsuty ja mdékyuty, nandu'unu dun miits mnaybyujxadut nixim niyam. ¹⁵Ujts miits tu nmo'oydu tu'ugu ijxwu'umun es miits xytyúndut nandu'un éxtumts uj tu nduñ. ¹⁶Jantsy tuya'ajtnuts miits n'anuumudu,

ni tu'ugu po'oduumba di'ibu ni'igu maj kadiinamu wyindsún, es ni tu'ugu di'ibu miimp kexy kyamájuty es kadiinam ja di'ibu kajxur. ¹⁷Pun majaygyukaduba tyaadu es pun mbaduundur, m'ittur agujk jotkujk.

¹⁸Kyajts miits n'anamadu nidagekyu. Uj nnija'abuts púnatyts tu nwinwitsy. Per koonam yajkuudyuna'añ éxtamu Diosu jyaabyajtan jyuna'añ: "Di'ibu kaay ukp ti'igyu mut uj, yu'u du'un tu jyambity nmudsípuťs." ¹⁹Tyam miits n'anamadu naam kyajnuma du'un tyaadu tyuñ jyátyuty, es ko yu tyaadu du'un tyun jyátudat, net xymyubúktut ko ujtsu du'un púnu du'un uj. ²⁰Jantsy tuj'ajtanuťs miits n'anamadu, di'ibu 'yaxájur di'ibuts uj ngejxypy, xy'axájuptsa naty uj, es di'ibuts uj xy'axájur, 'yaxájur di'ibuts uj xykyajx.

Jesús tnigajxy esu Juudas kyuyaka'añuty

²¹Ko du'un jyunaandaay ja Jesús, net ñayjya'aju jotmaymyuťt es 'yamutsk'ajty, es oj ttimkajxte'xy:

—Jantsy tuj'ajtanuťs miits n'anamadu ko miidsuty nidu'uk xykyuyakaambuts.

²²Net ja 'yuxpújkpuťy ak je'eyu ñaywyin'íxudu, ni tkanijáwudu púnu du'un 'yandijpy. ²³Tu'ugu Jesusu 'yuxpújkpu di'ibu ni'igu ijty tsyejpyf, jamu puy'am naty mut 'ya'ux'aty. ²⁴Simonk Peedru tyuk'ijxu tu'ugu ijxwu'amun es dyajtuyy púnu du'unu taadu. ²⁵Net ja tu'ukpu 'yuxpújkpu ñimajwa'tsu ja Jesús es dyajtuyy:

—Windsún, ¿pánxu du'unu taadu?

²⁶Jesús 'yadsooy:

—Mints n'ok'yajxeeky tuk pedazu tsajkaaky, es di'ibuts nmeepy, yu'u du'un.

Es du'un dyajxe'ky ja tsajkaaky es tmooy ja Juudas Iskaryotu, Simongu myaank. ²⁷Ta Juudas t'axaju ja tsajkaaky tuk pedazu es tkaay. Net ja majku'ugópku Satanás tyuktujku ja Juudas. Net ja Jesús jyunañ:

—Di'ibu mdunaampy, tuungóju du'un pojun.

²⁸Per ni pún di'ibu naty jam a'ux'ajttur tkajaygyujku ti ko du'un jyuna'añ ja Jesús. ²⁹Kom ja Juudas yu'u naty ñikoombejtypy ja meeñ ma ja Jesusu 'yuxpújkpuťy, nidu'uguty twinmaaydyu ko Jesús ja'a 'yandijpy esxur ti waanu yajjúy di'ibu yajtúndur ma ja xuu, o tmo'oyxur oynu'unun ja ayoobu ja'ayuty. ³⁰Ko Juudas t'axaju ja tsajkaaky, ta pyudseemy. Tu naty kyoodsun.

Jesús tmo'oy ja jembyu ana'amun

³¹Ko naty tu pyudseemy ja Juudas, net ja Jesús jyunañ:

—Tyamu net ya'ixut ja nmuj'ajtanuťs uj, ja Naxwíndu Ja'ayudyu Kyudunaabyu, esuťs nya'íxudut ja myuj'ajtanu Dios. ³²Es kots uj nya'íxudut ja myuj'ajtanu Dios, netu Dios xymyo'oya'añuťs ja di'ibu yu'u myuj'ajtan'ajtypy. ³³Mugu'uguty, kyajts jeky nnaky'ita'añ mut miidsuty. Xu'xta'ayándupts miidsuty, es du'un éxtamťs n'anmaaydyu ja israelítuty,

n'anuumuduts miits tyam: Kyaj mbaat mnujxtu mats uj nnejxy. ³⁴Tyaaduts miits nmooydyur yu jembyu ana'amun: Naydsyókudu nixim niyam. Du'an éxtumts miits ndsoktu, nandu'an mnaydsyókudut nixim niyam. ³⁵Pun mnaydsyokudup miidsuty nixim niyam, net nidugekyu ja ja'ay tnijáwudut kots uj miits n'uxpújkpu'áttu.

Jesús tnigajxy ko Peedru 'yuxtija'áñuty

³⁶Simonk Peedru dyajtuy ja Jesús:

—Windsún, ¿ma mnejxy?

Jesús 'yadsoojú:

—Mats uj nnejxy, kyajts mbaat xypyanejxy tyam. Per xypyanejxupts óknam.

³⁷Net ja Peedru t'anmaay:

—Windsún, ¿Ti ko kyaj mbaat nbanejxy tyam? Uj ngu'oogupts mij.

³⁸Jesús 'yadsoojú:

—¿Tii tuya'ajtun kots mij xykyu'oogupts? Tyam ndim'anuumu tuya'ajtun, kyajnumu natyu tugaak 'yuy ko mij mjuna'ana'añ tuguk ok ko kyajts xy'ixy'aty.

Jesuskuyxmu ja'ay jya'ty ma Dios Teety

14 ¹Net ja Jesús t'anmaaydyu 'yuxpújkputy:

—Katu miits mjotmay'ooktu. Pujta'aktu ti'igyu mjot mwinma'añ ma Dios es nandu'an ma uj. ²Madsu nDeety 'yity, may jam ja tsunaaydyákn. Pun kyajxyubu du'an, tuxyupts uj miits n'anuumudu. Nnejxyuts uj n'ok'axkuku ma miits m'íttut. ³Es nétuts nmínut jatugok es nyajnjxtuduts miits es mjiky'áttut mut uj. ⁴Miits mnija'adup mats nnejxy es mnija'adup ja tu'u.

⁵Tomás 'yadsoojú:

—Windsún, kyajts udsuty nnijáwudu ma mij mnejxy. ¿Wi'ixuts uj mbaat nnijáwudu tadu tu'u?

⁶Jesús 'yadsooy:

—Ujtsu du'an éxtam tu'ugu tu'u, ujtskyuxmu ja'ay jya'ttu ma Dios Teety, ujtskyuxmu ja'ay tnijáwudu ja tuya'ajtun, ujtskyuxmu ja'ay jyiky'attu. Ni pún kyaja'ty ma Dios Teety pun kyajts uj xymyubeky. ⁷Kooxyup miits xy'ixy'áttuts uj, nandu'anxyur xy'ixy'attu ja nDeedyuts. Es tu net xy'ixy'attu tyam, ja'a ko tu xy'ixtu.

⁸Net ja Felipú 'yanmaayú:

—Windsún, tuk'ijxtuguts ja Dios Teety, es mut yu'uyú.

⁹Jesús t'adsooy ja Felipú:

—Felipú, jékyuts kujk n'ittu mut miidsuty, ¿es kyajnumts mij xy'ixy'aty? Di'ibuts uj xy'ixy'ajtp, 'yixy'ajtypy nandu'an ja Dios Teety. ¿Ti kots mij xy'anuumu kots uj mij nduk'ixut ja Dios Teety? ¹⁰¿Ti kyajts xymyubékyuts ko uj ijtpumts mut ja Dios Teety, esu Dios Teety nandu'an ijtpumu du'an mut uj? Di'ibuts miits n'anmaaydyur, kyaj yu'ujuty je'eyu ngu'um winma'áñuts. Dios Teety yu'u ijtp mut uj, es yu'u dun xymyeebyuts di'ibuts ndúnur es di'ibuts ngajxup tugekyu. ¹¹Mubújktuguts kots uj n'ity mut ja

Dios Teety, es ja Dios Teety ijtpumə'u mat ʉj. Məbʉjktuguts mat kots də'un nʉnəḡa'āñ, o məbʉjktuguts mat ko di'ibəts ndiimpy ya'ijxp ko tyu'ajʉtəny di'ibəts miits n'anməədyuəp.

¹²Jantsy tʉy'ajʉtən n'anəmədu ko di'ibəts xymyubʉjktəp, tyúndəp nandə'un di'ibəts ʉj ndiimpy. Es tyúndəp waənə məjʉtʉpyu mat ko ʉj nʉjxnəpts mə Dios Teety. ¹³ʉj ndúnəpts di'ibəts miits xy'amdoodəp mat ko xymyubúktəts, es də'un nya'ixudəpts ja myəj'ajʉtənu Dios Teety. ¹⁴Paədyuəts miits n'anəmədu, ndúnəpts ʉj pən tits xy'amdoodəp ʉjtskyuəjxm.

Jesús tniḡajxy ko Espírítu Santu tkaxə'āñ

¹⁵Pən xytsojktəpts miidsuty, mgyudyúndəpts ja n'ana'amən. ¹⁶ʉjts ja Dios Teety n'amdówəp es mduknigáxudət jatú'uk di'ibə mbudúkudəp, yə Espírítu Santu di'ibə mdukl'ixudəp ja tʉy'ajʉtən es 'yítut mat miidsuty winə xəu winə tiempə. ¹⁷Es púnədyə naxwíñədu winmə'āñ ja'a'ajʉtəp, nan kyaj mbaət t'axájudə ja Espírítu Santu, mat ko kyaj t'ixtu es ni tka'ixy'attə. Per miits m'ixy'ajʉttəp mat ko taa mat miidsuty es wə'əmp winə xəu winə tiempə mat miidsuty. ¹⁸Kyajts miits nnika'aga'andə. Jəmbitaəmbəts es n'ita'āñəts mat miidsuty. ¹⁹Ko waənə 'yítut, kyajts xynəky'ixtət púnədyə naxwíñədu winmə'āñ ja'a'ajʉtəp, per miits m'ixtəp, es mjiky'áttəp miidsuty mat ko ʉj njiky'átyuəts. ²⁰Es mə tadə xəu xypyúktədu kwentə ko támədsə naty ʉj mūdədsə nDeety, es miidsuty mat ʉj, es ʉj mat miidsuty. ²¹Pún nija'əp es tpadúñ yə n'ana'amənəts, ya'ijxəp kots xytseyky. Esu nDeedyuəts tsojktəp di'ibəts ʉj xytsojktəp, es ʉjts nandə'un ndsóktəpts, es nduk'ixəpts yə'u.

²²Jatú'ugə 'yəxpəjktəp di'ibə nandə'un xyu'ajʉtʉpy Juudəts, per kyaj jya'ajʉty di'ibə kəyakánəp, ja'a junán:

—Windsún, ʉti kots mij xytyuk'ixə'andəts əudsuty es kyaj púnədyə naxwíñədu winmə'āñ ja'a'ajʉtəp?

²³Jesús 'yadsooy:

—Di'ibəts xytsojktəp, pyadiimpy di'ibəts ʉj ḡajxy; esu nDeedyuəts tsókudəp; es ʉj esu nDeedyuəts, mínəpts es njiky'átəduəts mat yə'u. ²⁴Per di'ibə kyajts xytseyky, kyaj tkuydyúñ di'ibəts ʉj ḡajxy. Tyədu kajxwíjən di'ibə miits yam mūdoodəp, kyajts ʉj nja'ajʉty, yə'əyə jya'aju nDeedyuəts di'ibəts tə xykyexy.

²⁵Miits n'ak'anəmədu tyəədu kots n'ak'yámnməty mat miidsuty. ²⁶Per ja Espírítu Santu di'ibə ja nDeedyuəts kyaxəəmpy ʉjtskyuəjxm, ja'a mbudúkudəp, mdukl'əxpúkudəp tugekyə es mdukjəmyátsudəp tugekyə di'ibəts ʉj miits tə n'anəmədu.

²⁷Nnəyjuəḡajxəpts mat miidsuty jotkujk. Es nmoodyuəpts miits yə njotkujk'ajʉtənts. Per kyajts nyaky ja jotkujk'ajʉtən éxtəmə dyaktə púnədyə naxwíñədu winmə'āñ ja'a'ajʉtəp. Katə mjotməy'ooktə es ni xykyamədáttət ja tsu'əgə. ²⁸Tə xymyudowdu kots tə nʉnəḡa'āñ: “Nəjxnəpts, es mínəpts jatəḡok es n'ítəduəts mat miidsuty.” Pən tʉy'ajʉtənts miits xytsoyktə, mxondáktəpxəp ko xynijəwədu kots ʉj nnejxy mə Dios Teety, mat ko yə'u də'un ni'igə məj kədiinəmə ʉj.

²⁹N'anməədyuəpts miidsə tyəədu ko kyajnmə də'un tyuñ jyátyuəty, mat ko nəjx tyuñ jyátyuəty, net xymyubúktət. ³⁰Kyajts nnəkykyəjxə'āñ

may mut miidsuty, mut ko miimp ja di'ibə ana'amp pánədyə naxwíñədu winma'əñ ja'a'ajtədu, oy ni ti madakun tkamədaty mut əj. ³¹Per də'un yajkuudyuna'əñ éxtəmə Dios Teety xytyuk'ane'emy es tñijáwədu ja naxwíñədu ja'əyaty ko əj ja nDeedyats ndsejpyəts es nguuydiimbyəts di'ibəts yə'u xytyuk'ana'amp. Wa'tsə'uktə. Jo'omdə.

Uuvə aəts

15 ¹Esu Jesús t'ak'anmaədyə 'yəxpəjkrəty:

—Əjtsə də'un éxtəmə tu'ugə uuvə aəts, es ja nDeedyats də'un éxtəmə di'ibə kywentə'ajtypy ja uuvə aəts. ²Kyupo'typy oytyim di'ibəty ja nxe'endsyəts di'ibə kyaj tyəəmp'əty, per wyindijpy es dyajwə'ətsy yajxón di'ibə təəmp'əjtr, es ni'igə 'yaktəəmp'əttə. ³Miidsuty wə'əts m'ittə mut ja n'əxpəjkrəntəts ko tə nmo'oydyə. ⁴Ittə ti'igə mut əj, éxtəmə əj də'uñəmts n'ity ti'igə mut miidsuty. Tu'ugə xe'entsy kyaj mbaəttə tyəəmp'əty pən kyaj 'yity ti'igə mut ja ñi'aəts, es nandə'un jəjtrə dənə tyəədu, miidsuty kyaj mbaəttə mdeəmp'əttə pən kyaj ti'igə m'ittə mut əj.

⁵Əjtsə də'un ja ñi'aəts, es miidsudyə də'un ja xye'entsy. Di'ibə də'uñəmə 'yity mut əj, es əj n'ityəts mut yə'əjəty, may tyəəmp'əttə; pes kyaj mbaəttə ti xytyundə pən kyajpəts əj. ⁶Di'ibə kyaj də'uñəmə 'yity ti'igə mut əj, də'un yə'u éxtəmə ja xe'entsy di'ibə yə'o'xpədsəəmp es tyə'ədsəttə es yə'o'xməkəttə es yəjnino'ogəttə.

⁷Pən miits m'ijttəbəmə ti'igə mut əj, es xykyuydyundə ja n'ana'aməntəts, amdowdə di'ibə mdsəjktəp es myəjmo'oydyəp. ⁸Yə nDeedyats yə'ijxəp yə myəj'əjttən ko miits mdeəmp'əttə oy, es də'un ttuk'ixy ja ja'əyaty ko əjtsə miits n'əxpəjkrə'əjttəp. ⁹Əj ndsəjktəpəts miidsuty éxtəmts ja nDeedyəts xytsyékəyəts əj. Padúndəts ja ndsəjkrəntəts di'ibəts əj nmədəjtypy mut miidsuty. ¹⁰Pən mgyudyuundəp ja n'ana'aməntəts, mbadúndəbə tyədu tsojkn di'ibəts əj nmədəjtypy mut miidsuty, éxtəmts əj nguudyúñəts ja nDeedyədsə 'yana'amən es mbadúñəts ja tsojkn di'ibə yə'u myədəjtypy mut əj. ¹¹Əjtsə miits n'anmaədyəp es mxonda'əktəttə mut əj es də'un jətkədə'əky m'it mxóndəttə. ¹²Yə n'ana'aməntəts yə'u tyəədu: Naydsyókədə nixim niyam, éxtəmts əj miits ndsəktə. ¹³Di'ibə kyuo'ogəp ja myətnəyməyəyəbətə, yə'u də'un yə'ijxəp ko myəjəty ja tsojkn tmədaty. ¹⁴Miidsudyə də'un ja nmətnəyməyəyəbətə pən mduundəp di'ibəts miits nduk'ana'amədu. ¹⁵Kyajtsə miits nnəkytyjəttəp məduumbə, mut ko ja məduumbə kyaj tñijawə ti ja wyindsən tyiimpy. Miidsuty ndijtə mətnəyməyəyəbətə, mut ko tə nduk'ixtə təkəkyə di'ibəts ja nDeety əj tə xytyuk'ixy. ¹⁶Kyajtsə miidsuty xywyin'ijxtə. Əjtsə də'un miits nwin'ijxtə es nduknəpəjktəp es m'ittəttə éxtəmə xe'entsy di'ibə təəmp'əjtr ni'igə, es itəp winə xəu winə tiempə, es də'un ja nDeedyəts mmo'oyədup təkəkyə di'ibə m'amdoodəp mut kəts xymyəbəktə. ¹⁷Pesə tyəəduəts miits nduk'ana'amədu: Naydsyókədə nixim niyam.

Di'ibə naxwíñədu winma'əñ ja'a'ajtədu kyaj ttsekə ja Jesús esə 'yəxpəjkrəty

¹⁸Pən kyaj miits mdsókədə pánədyə naxwíñədu winma'əñ ja'a'ajtədu, jamyatstə ko əj jawyiinəts kyaj xytsyəjktəts. ¹⁹Kooxyəp miidsuty ja

naxwíñadu winma'añ m'okja'a'átadu, mdsojkupxyup éxtum ja jya'ajuty. Per ujts miits tu nwinwitstu es kyaj m'okja'a'ajttunat ja naxwíñadu winma'añ, paaty kyaj mdsókudu. ²⁰Jamyatstu yajxon éxtum tu n'anuumadu.

Tu'ugu po'oduumbu kyaj ni'igu myújuty es kudiinum ja wyindsún. Pún ja ja'ayuty xypajudijttats uj, nandu'un miits myajpajedita'andu. Kom kyaj tkuyduundu ja n'uxpajkunats ja ja'ayuty, nan kyaj tkuyduündat ja m'uxpajkun. ²¹Es du'un tugekyu tyaadu myajtuktuna'andu mat ko miits n'uxpajkpa'áttu es mat ko nan kyaj ttsoktu di'ibats xykyajx.

²²Kooxyupts uj ngamiin es nmugajxtu, kyajxyup tmudattu ja pojpu. Per tyam kyaj mbaat ti ñadyukkugajxudu. ²³Di'ibats kyaj xytsyoktu uj, kyajpu du'un nandu'un ttsoktu ja nDeedyuts. ²⁴Kooxyupts tu ngaya'ixyuty yu muj'ajtun éxtum ni pún wiink ja'ay tkatúñ, kyajxyup tmudattu ja pyeky ko tkakuyduundu. Per tu t'ixtu ja muj'ajtun di'ibats tu nduñ, es kyajpyum xytsyóktats, es nandu'un ja nDeedyuts kyaj ttsoktu. ²⁵Du'un yajkuudyúñ yu tyaadu di'ibu ijtp jaabybéty ma ja Diosu jyaabyajtun: "Nanatúkats uj xymyudsip'ajtpadu."

²⁶Paaty ko myínat ja Kajxwippu, ja Espíritu Santu di'ibu ja tayı'ajtun tyiimpy kyajxypy, ja'a yákuþ ja tayı'ajtun ujtskyujxm. ²⁷Es nandu'un miits xyáktat ja tayı'ajtun ujtskyujxm, mat ko jawyíñup es tyambaat miits tu m'ittu mat uj.

16 ¹N'anmaaydyupts miits yu tyaadu kadiibu xymyastu'uttadats. ²Kyaj ja ja'ayuty m'okkupajkunat tsajptugóty, es ja'taamp ja tiempu ma ja ja'ayuty mya'ooga'anudu. Ja'ajuty oyu dun ttijy ttundu di'ibu Dios tsyejpy. ³Tugekyu du'un yu tyaadu ttuna'andu mat ko kyajts xy'ixy'attu es ni ja nDeedyuts. ⁴Per tuu n'awánadu ko du'un mduna'anudu. Es ko du'un mdúnudat, net miits xyjamyátstudats kots mij tu nja'anuumadu.

Di'ibu Espíritu Santu tyiimpy

'Kyajts miits yu tyaadu tu ndukmumadya'aktu mat kodsu naty n'ity mat miidsuty. ⁵Per ñajxánuþts jam ma púnats xykyajx, es ni tu'uguty miits xykyayajtúwdudats: "¿Ma mnejxy?" ⁶Es miits mjotmaymyuuduty tyam, mat ko tu n'anuumadu ko uj ñajxnupts. ⁷Tayı'ajtunats miits n'anuumadu ko oy ni'igu mat miidsuty kots uj nnejxy. Ja'a ko pún kyajts uj nnejxy, kyaj myina'añ ja Kajxwippu, per kots uj ñajxnut, net nduknigáxtat. ⁸Es ko yu'u myínat, yu'u tyuknijawwyándup ko pyekymyuduty púnadyu naxwíñadu winma'añ ja'a'ajtudap, es wi'ixu ja'ay oy wye'emy mada Dios, es ko Dios pyayo'oy mada tayı'ajtun. ⁹Yu Kajxwippu yakaampy es ja ja'ayuty tñijáwudat ko pyekymyuat'áttu, ja'a ko kyaj xymyubáktats, ¹⁰es ttuknijawwya'andu wi'ix oy wyu'umdu mada Dios, mat ko ñajxnupts ma Dios Teety es kyajts miits xy'ok'ijxnudat, ¹¹es mat ko Dios pyayo'oy tayı'ajtun muut, ja'a ko tu jajtuknibujtaagu es tyuudyúnudat ja majku'ugópku di'ibu 'yane'empy pánudyu naxwíñadu winma'añ ja'a'ajtudap.

¹²Máyñamts miits ngatukmumadya'aktu, per kyajpu miits mbaat xyjaygyúkudu tyam. ¹³Per ko myínat ja Espíritu Santu di'ibu muut ja tayı'ajtun, yu'u mdukní'ixudap tugekyu ja tayı'ajtun, mat ko kyaj jyuná'ana'añ mat ja kyu'um winma'añ. Ja'a myadya'agaampy tugekyu

di'ibu tu tmudoy, es mduknijawwáanudup di'ibu tunán jatánur. ¹⁴Es yu'uts xyajmáj'ixánur uj, mut ko 'yaxajwyaampy ujtsu nja'ajuty es mduknijawwá'anudu miidsuty. ¹⁵Tugekyu di'ibudsu nDeety myudajtypy, ujtsu nja'a. Nan paadyuts njánán ko yu Espírítu Santu 'yaxájur di'ibuts uj nja'a'ajtypy es mduknijawwá'anudu miidsuty.

¹⁶Ko waanu tiempu 'yak'ítut, kyajts miits xyñaky'íxtut. Es ko waanu najx 'yity, nétuts jatugok xy'íxtut.

Amay jotmay jwumbity xondakun

¹⁷Net nja'ajuty ja 'yuxpújkpúty ñayyajtúudú:

—¿Ti da du'un yu tyaadu myadyakupy ko jwuna'añ ko waanu tiempu 'yak'ítut kyaj nnaky'ijxum, es kum'óknun n'ijxum jatugok, es jatu'uk ko jwuna'añ: “Nújxnúpts ma Dios Teety?” ¹⁸¿Ti myadya'agaampy mut jawaanubu tiempu? Kyaj nmúwinma'añbyátum ti dunu taadu myadyakupy.

¹⁹Net ja Jesús t'ijxy ja 'yuxpújkpúty éxtum yajtwa'añudu. Net t'anmaaydyu:

—Uj tu n'anuumuduts miits ko waanu 'yítut kyajts xyñaky'íxtut, es óknun xy'íxtut jatugok. ¿Tyaadu du'un mnayyajtúudup ak miidsuty?

²⁰Jantsy tuj'ajtun miits n'anuumudu, ko miits mju'uyduur es mjotmay'looktup maanumu naty ja ja'ay xyonda'aktu pánudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup. Per óknun yu mjotmay jumbítup xondakun. ²¹Ko ja toxytyujk 'yu'ungu'unk tpaada'añ, jotmaydyuktujkup, ja'a mut ko tu tpaaty ja oorú ma pyuka'añty. Per óknun ko naty tu jya'ty naxwíñ ja u'ungu'unk, ni tkanakyjyamyetsy ja pújkun di'ibu tu dyajnaxy mut ko xyonda'aky ko tu'ugu mixyu'unk tu dyajmíñ dyajja'ty ya naxwíñ. ²²Es nandu'un dun miits mjotmay'oktup tyam, per nniminándupts miidsuty, es net ja m'aa mjot xyonda'aga'añ tu'ugu xondakun di'ibu kyaj mbaat ni pán mgapújkxudu.

²³Es ma tadu naty ja xuu, kyajts ti xyñaky'amdówt. Jantsy tuj'ajtunuts miits n'anuumudu ko yu nDeedyuts mmo'oyudup tugekyu di'ibu m'amdeepy mut ko xymyubúktuts. ²⁴Tyambaat miidsuty kyajnum xy'amdowdu ni tii mut ujtskyujxm. Amdowdu, es xy'axájudut, es jotkada'aky mxonda'aktut.

Tsyepjy ja Dios Teety ja xupújkpútyk

²⁵Tuts miits nduk'uxpúktu tyaadu mudu ijxpajtun. Per mínur ja tiempu kots miidsuty wa'ats ndukmumadya'agut ja nDeedyuts. ²⁶Es ma natyu tadu xuu, miits xy'amdówdut ja Dios Teety mut ujtskyujxm. Es kyajts uj njatyim'anuumuduts ja nDeedyuts es mmo'oyudut di'ibu miits m'amdoodup, ²⁷mut ko yu Dios Teety mdsojkudup, mut kots uj miits xytsyóktuts es tu xymyubúktuts kots uj ndso'oñuts ma Dios. ²⁸Uj ndso'oñuts ma ja Dios Teety es nmiñnuts ya naxwíñ, es tyam nmastútnuts ja naxwíñudu es nnújxnuts jatugok ma Dios Teety.

²⁹Net ja 'yuxpújkpúty 'yanmaayudu:

—Tyam situy xy'anmaaydupts tuj'ajtun es ni xykyanakyyajtúñ ja ijxpajtun. ³⁰Es tyámudsu net n'ixtu ko tugekyu mij xyñija'adya'ay, es kyaj jyatyimtsékyaty pán myajtúwdut, mut ko nmubúktupts ko mij tu mdsooñ ma Dios.

³¹Jesús t'adsooda ja 'yuxpɔjkrɔty:

—Pes, ¿tyamu net mmubujktup? ³²Miimba net ja tiempu, es tyamu du'un, ko miits m'agakwa'xtut nidu'uk nidu'uk kujknu'u kujktu'u es xymyastu'uda'andats, es nwu'uma'añats naydu'u'uk. Per uj kyajts nwe'emy naydu'u'uk mut ko ja nDeedyats 'yity mut uj. ³³N'anuumadu tyaadu es xypyaattat ja jotkujk'ajtan mut ko ti'igyu m'ittu mut uj. Ya naxwiiñ miits m'ayówdap, per katu mjotmay'looktu, mut ko uj, tats nmumada'aky ja mujku'ugópk di'ibu yajkutujkp púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudap.

Jesús tnigajxtaagu ja 'yuxpɔjkrɔtɔjk

17 ¹Ko tyaadu du'un ja Jesús jyunaandaay, net pyat'ijxy tsajpótm es jyunañ:

—Tatitu'unk, tu net tpaaty ja ooru. Yajmuj'ijxuguts uj, es ujts mij nyajmuj'ixudap. ²Pes mijts tu xymyo'oyats ja kutujkan mut nidugekyu ja'ayuty es nmo'oyudats ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu tugekyu di'ibats mij tu xymyo'oy. ³Esu tyaadu jiky'ajtan winu xuu winu tiempu, ja'a yu'u ko ja'ay mij, ti'igyu Dios, m'ixy'átuda es xy'axájudats uj éxtum ja Kristu es tmubáktut ko mij xkyajxuts ya naxwiiñ. ⁴Tats mij nmuj'ixy mut ko tats nguudyuunda'ay tugekyu di'ibats mij xytyuk'ana'am es ndúnudats ya naxwiiñ. ⁵Meegyudsu net tyam ja muj'ajtan di'ibats naty nmudajtypy kods naty n'ity mut mij ko naty kyajnum ja naxwíñudu kyojy.

⁶Es ja ja'ayuty di'ibats mij xymyooyats ya naxwiiñ, tats nduknijáwudu wi'ixu dun mij. Mijtsu naty mja'a'ajtup, es xymyooyats uj mij. Tu tpadundu ja m'ayuk. ⁷Ñija'adup ko mijts tu xymyo'oyats tugekyu di'ibats uj nmudajtypy, ⁸mut ko uj tu nmo'oydyats ja ayuk di'ibats mij xytyukmugajxu, es yu'ujuty 'yaxájuda es ñija'adup kots uj nmiñ éxtumu mGudunaabyu, esats xymyubaktu ko mijtsuts xkyajx ya naxwiiñ.

⁹Ujts mij n'amdeepy mut yu'ujuty. Kyajts n'amdoy mut púnudyu naxwíñudu ja'a'ajtudap, ja'ayu je'eyu di'ibats mij xymyooy, mut ko xyja'ajuty. ¹⁰Tugekyu di'ibats uj nja'a'ajtypy, mja'ayu nandu'un, éxtum nandu'un nja'adsu'u di'ibu tugekyu mja'a'ajtypy. Es yu'ujuty yajnigaxu'kudap ja nmuj'ajtanats.

¹¹Jumbijnupts tyam ma mijun. Kyajts nnaky'ita'añ ya naxwiiñ, per yu'ujuty ijttap ya naxwiiñ. Tatitu'unk, agaduk axajtúk mut mij ja mmak'ajtan es tun es ti'igyu 'yíttat ja wyinma'añaty, éxtum udsajtam n'ijtam ti'igyu. ¹²Kots n'ak'ijty mut yu'ujuty, tats n'agudiky n'axajtky mut ja muk'ajtan di'ibats mij xymyooy. Es ni tu'uk tu kyatugoy, ja'ayu du'un di'ibu naty tu tyugoy es du'un yajkuudyúnat éxtum ja mjaaybyajtan jyuna'añ.

¹³Tyámuts njumbitanu ma mij. Es du'unats yu tyaadu njuna'añ kots n'ak'ity ya naxwiiñ esudsu n'axpɔjkrɔty xyonda'aktut mut ja xondakan di'ibats uj nmudajtypy. ¹⁴Tudsu du'un n'anuumadu di'ibats xytyuk'ana'am, es n'ak'anuumayándupts. Kyaj t'ixa'añ púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudap, mut ko kyaj tyi'igyuty mut ja'ajuty, du'un éxtum kyajts ndi'igyuty mut púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudap. ¹⁵Kyajts mij n'amdoy es xyajpádsúmat ya naxwiiñ. Di'ibats mij n'amdeepy es

m'agu'udúk m'axajtúkup es kudiibu ja mujku'ugópk myumada'agudut.

¹⁶Kyaj yu'ujuty ja naxwíñudu winma'añ jya'a'átudu, du'un éxtumts uj kyajts ja naxwíñudu winma'añ xyja'a'áty. ¹⁷Yu m'uxpújkun ja'a du'un ja tuy'ajtun. Es mij mdukkuydyúnup yu m'ayuk es jyiky'áttut éxtum mij u'unk m'una'k. ¹⁸Tuts nduknigexy ja naxwíñudu ja'ay, éxtumts mij xytyuknigejxy ja ja'ay ya naxwíñ. ¹⁹Paadyuts uj nnaygyuyákyaty tugekyu es ndúnudats éxtum mij xytsyeky. Es nandu'un yu'ujuty ñaygyuyákudut tugekyu es xytyúndut nandu'un éxtum mij xytsyeky.

²⁰Kyajts n'amdoy je'eyu mut yu'ujuty, n'amdeebyuts nandu'un mut nidugekyu di'ibats óknum xy'axájudupts éxtuma Yajnutsókpá ko tmadówdut ja 'yuxpújkunaty ja n'uxpújkpúts. ²¹N'amdeebyuts es tu'ugu wyinma'añ je'eyu 'yíttut. Tatitu'unk, yajti'igyudu jyot wyinma'añ nixim niyam, éxtum ndi'igyu'ajtam, es du'un ja ja'ayaty tumabáktut ko mijts tu xykyexy. ²²Tats nmo'oy ja muj'ajtun di'ibats mij xymyooy es yu'ujuty nandu'un 'yíttut ti'igyu, éxtum udsajtam n'ijtam. ²³Uj n'ityuats ti'igyu mut yu'ujuty, es mij m'ity ti'igyu mut uj, es du'un kexy ka'pxy 'yíttut ti'igyu ja wyinma'añaty éxtum udsajtam n'ijtam, es du'un ja naxwíñudu ja'ayaty t'íxtut kots mij xykyejxy, es ko mij nandu'un xytsyoktu yu n'uxpújkpúty éxtumts uj mij xytsyeky.

²⁴Tatitu'unk, ndsejpyuats esu n'uxpújkpúts nájx 'yittu mats uj n'ita'añ es t'íxtut ja nmuj'ajtunats di'ibats mij xymyooy, mut ko tats mij xytsyeky extu ma kyajnumu naty ja naxwíñudu kyojy. ²⁵Tatitu'unk, mdiimpy ja tuy'ajtun. Kyaj m'ixy'átudu pánudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup. Per uj sitay n'ixy'ajtypyats mij, es yu n'uxpújkpúts ñija'adup kots mij xykyejxy. ²⁶Tats n'awánudu éxtum mij ja mjot mwinma'añ, es nduk'ijxyryñamts, mut ko n'ita'añats mut yu'ujuty, es ja mdsojkun di'ibats mij xymyeepy 'yítat nandu'un mut yu'ujuty.

Jesús yajmátsy

18 ¹Ko tyáadu du'un ja Jesús jyunañ, net oj 'yawinnaxtu mut ja 'yuxpújkpúty ma ja lugaar di'ibu xyu'ajtypy Sedrón Nəwok. Jap tu'ugu nugam ma 'yityu je'xykyépy. Jap ja Jesús tyujkudu mut ja 'yuxpújkpúty. ²Esu Juudus di'ibu naty kyuyakaampy yu Jesús, nan 'yixy'ajtypy naty tadu nugam, mut ko kanak oku naty tu ñaymyúkudu jap mut ja 'yuxpújkpúty ja Jesús. ³Netu Juudus jyajttu nugamóty muut ja maysyoldaaduty esu polusiiaty di'ibu kyajxtu ja teedywyindsúnuty esu fariseeuty. Es tmunujxtu lyampru, tsyinwaty, pujxn esu kepy. ⁴Es kom ja Jesús ñija'abu naty ti naty jatánup, ta tninujxtu es dyajttuy di'ibu naty pajúdjittudup:

—¿Pún m'uxtaadydu?

⁵Net ja'ajuty 'yadsoojudu:

—Yu Jesús nazarenu.

Jesús 'yadsooy:

—Ujtsu du'un.

Juudus di'ibu naty kayakánup, tapu naty mut ja di'ibudyu naty pajúdjittup ja Jesús. ⁶Es ko ja Jesús t'anmaaydyu: “Ujtsu du'un”,

net 'yuxtukawa'ktu es kyudaadu naxkujxy. ⁷Net ja Jesús jatugok dyajtuujumbijttu:

—¿Pún m'uxtaaydyur?

Net 'yadsoodu:

—Yu Jesús nazarenu.

⁸Jesús t'anmaaydyu:

—Tuts mij n'anamudu ko ujtsu du'un. Pun ujts miits xy'uxtaaydyur, na'ixtu, wa'an tnejxtu tyadu nja'ayuts.

⁹Du'un jynán ja Jesús es yajkuydyúnut di'ibu yu'u ku'am junán: “Tatitu'unk, ni tu'uk tu kyatugoy di'ibuts mij xymyooy.”

¹⁰Net ja Simonk Peedru tju'ty ja 'yespaadu es tnibo'tu ja 'yaga'aandyátsk tu'uk di'ibu xyu'ajtypy Malku, tyuumbu ja teedywyindsungópk. ¹¹Esu Jesús t'anmaay ja Peedru:

—Pujta'ak jatugok yu m'esperadu ma xya'ity. Koonamts n'ayówut éxtum ja Dios Teety tu xtyuknibujtaagu es uj n'ayówudats.

Jesús, Anás wyindum

¹²Net ja soldaaduty es mut ja soldaadu windsungopk esu israelítuty ja pyolusiituty tmajtstu ja Jesús es dyajnejxtu kutsimy. ¹³Net jayujp dyajnejxtu ma yu Anasu tyujk. Yu Anás yu'u myu't'ajtypy ja Kaifás di'ibu ma tadu jumujt teedywyindsungopk'ajtp. ¹⁴Tyadu Kaifás yu'u naty tu t'ok'anmaabyudu ja israelítuty ko waanu oy es 'yoogut yu'uyu Jesús es kudii ko wyindugóyut ja israelítudyu ñax kyajpn.

Peedru t'uxtijy ja Jesús

¹⁵Simonk Peedru es jatu'uk ja uxpujkræ t'akpanujxtu ja Jesús. Yu 'yuxpujkræ ixu'ajtubu naty ja teedywyindsungópk. Paaty tyujku mut ja Jesús ma ja tyuja'a ja windsún. ¹⁶Per ja Peedru jap oj wye'emy kemy'agu'p. Paaty pyudseemy ja uxpujkræ di'ibu ixu'ajtubu naty ja teedywyindsungópk es oj t'anamu ja kemy'aa adunaabyu es tyúkut yu Peedru. ¹⁷Net ja kemy'aa adunaabyu dyajtuuy ja Peedru:

—¿Tii kyaj mij m'uxpujkræ'átyuty nandu'unu tadu ja'ay?

Peedru 'yadsooy:

—Kyaj 'yujtsuty.

¹⁸Es kom xujxpu naty, ja teedywyindsungópk tyuumbuty di'ibu jap es ja polusiituty tu naty juun dyajmújudu, es tamu naty tanu xyamdu. Esu Peedru nan tapu naty muuduty ñayyajokxrukudu ma ja juun.

Teedywyindsungópk dyajtúy dyajtuda'aky ja Jesús

¹⁹Ta ja teedywyindsungópk dyajtuudsondáktu ja Jesús:

—¿Púnuty m'uxpujkræ'ajtypy es ti danu tadu di'ibu mduk'uxpujktup?

²⁰Jesús t'adsooy:

—Ixnade'xyuts tu ngajxy mayja'ayóty. Taayamts nduk'ixtu tsajptugóty es ma ja Jerusalengu myuj tsajptujk, ma ñaymyúkudu ja israelítuty. Kyajts ti tu ngajxy ayu'udsyu. ²¹¿Ti kots uj mij xyajtúy? Yajtáwdu di'ibu tu

tmudowdu n'uxpukunuts, es yu'u m'awánudup tits uj tu ngajxy. Yu'ujuty yajxón tnijáwudu wi'ixuts tu nya'uxpeky.

²²Ko Jesús jyunaandaay du'un, net ja tsajptujk polusiituty tu'uk di'ibu naty jap twimbojtse'ky ja Jesús es t'anmaay:

—¿Ti ko du'un xy'adsoy yu teedywyindsungópk?

²³Jesús 'yadsooy:

—Pun tats ngajxtugóy, tuk'ixtu wi'ix tsoodsu du'un tu ngajxtugóy. Es pun tuy'ajtunuts ngajxy, ¿ti kots mij xykyoxy?

²⁴Net ja Anás tkajxnajxy ja Jesús kutsimy ma ja Kaifás, teedywyindsungópk.

Peedru t'uxtijy myumajtsk ok ja Jesús

²⁵Ja Simonk Peedru ñayyajjokxpékyudyu naty ma ja juun, es 'yanmaayudu:

—¿Ti kyaj mij m'uxpukpu'átyudyu tyadu ja'ay?

Ta ja Peedru t'uxtijy, jyunañ:

—Kyaj 'yujtsuty.

²⁶Net jatugok yajtuuju ja teedywyindsungópk tuuumbu, pyamagu'ugu di'ibu Peedru naty tu ttatskpo'ttu'uty:

—¿Tii kyajts mij n'ijxy jap nugamóty mut yu'u?

²⁷Peedru t'uxtijy jatugok ja Jesús, es netyu ja tugaak 'yuuu.

Jesús, Pilatu wyindum

²⁸Net tmudso'ondu ja Jesús ma ja Kaifasu tyujk es tmunajxtu ma gobernadooru pyalasyu. Es kom xuuñdyáknubu naty, ja israelítuty kyaj tyujkudu ma ja palasyu, mut ko éxtum ja kyostúmbruty tmudattu, pun tujkup, kyaj mbaat 'ya'ux'aty ma ja pasku. ²⁹Paaty ja Pilatu pyadseemy es oj tmugajxtu:

—¿Wi'ix tsoo tyadu ja'ay xyñi'uunudu?

³⁰Net ja'ajuty 'yadsoodu:

—Kooxyup kyayu'ujaty tu'ugu axuk ja'ay, kyajxyupts mij tu ndukkudákudu.

³¹Net ja Pilatu jyunañ:

—Yajnujxtu miidsuty, es payo'oydyu éxtum miits ja mgu'um ana'amun.

Ja israelítuty 'yadsoodu:

—Per uudsuty, israelítuty, kyajts nmudattu kutujkun es nya'ooktudats pán.

³²Es du'un yajkuudyuun éxtum ja Jesusu naty tu jyuna'añ wi'ixu naty 'yooga'añ.

³³Pilatu tyujku jatugok ma ja palasyu es tmujwooy ja Jesús es dyajtuuy:

—¿Ti mijtsu du'un ja israelitu ryey?

³⁴Jesús 'yadsooy:

—¿Taadu mij myajtiipy mut ja mgu'um winma'añ, o mut ko wiinkpety tu mdukmamadya'agudu?

³⁵Pilatu t'adsooy ja Jesús:

—¿Wa'andsu da uj n'israelítuty? Yu mja'ayuty es yu teedywyindsúnuty, ja'ats uj tu xytyukkudákudu mij. ¿Ti mij tu xytyuundugóy?

³⁶Net ja Jesús t'adsooy:

—Kyajts ɛj nyajkutíky éxtum ja naxwíñudu ja'ay ja ryéyuty. Kooxyuɛts ɛj n'ok'yajkutíky ma tyadu naxwíñudu ja'ay, yu nja'ayudyuts tuxuyɛr tsiyiptundu es kyajxyuɛts tɛ xymyatstu ja israelítuty. Per kyajts ɛj nréyuty éxtumu naxwíñudu ja'ayudyu ryey.

³⁷Net ja Pilatu 'yadsooy:

—Pes, ¿mijtsu du'un rey?

Jesús 'yadsooy:

—Ujtsu du'un rey, éxtum mij mjuna'añ. Paadyuts tɛ nmiñ naxwiiñ esuts n'anuumɛt ja ja'ayuty di'ibu dun tɛy'ajtɛn. Nidugekyu di'ibu tsoyoktɛp ja tɛy'ajtɛn, myudoodɛp yu'ujuty di'ibuts ɛj ngajxypy.

³⁸Ta Pilatu 'yadsooy:

—¿Pún mbaat tnijawu di'ibu dun tɛy'ajtɛn?

Jesús ñiduku es 'yoogut

Ko Pilatu dyajtɛudaayy tyaadu, ta pyudseemy jatugok es oj tmugajxy ja israelítuty, es t'anmaay:

—Uj kyajts ti pyojpu nbatu tyadu ja'ay. ³⁹Per du'uñam jaayam yajtúñ tu'uk tu'ugu pasku xuu yajnasmaɛtsu tu'ugu tsimyja'ay di'ibu miits mjunanáɛp. ¿Pes mdsojktɛp es nnasmátsuduts ja mrey?

⁴⁰Net jatugok yaxkaktu:

—¡Taadu kyaj! ¡Nasmatsu Barrabás!

Yu tyadu Barrabás yu'u naty tɛ tnibude'eky ja yajkutujkɛu.

19 ¹Net ja Pilatu tni'ana'amɛ es ja Jesús yajwóɛt. ²Ja soldaaduty txugajttu ja apyñ éxtum tu'ugu koronu es trɛjtákudu kyubajkkujxm es ttukɛjttáktu tu'ugu tsu'unɛ wit. ³Ta tmawingoonda es t'anuumudu:

—¡Muj kujxm mij israelítudyu ryey!

Es ta twimbojtsu'ktu.

⁴Pilatu pyudseemy jatugok es t'anmaaydyu ja israelítuty:

—¡Ok'ixtu! Tyaats nyajpɛdsémy yaa es xy'ixtɛt ko kyajts ni ti pyojpu ngapatu.

⁵Ta Jesús pyudseemy mɛt ja 'yapyñgyoronu ma ja kyubajk es mɛt ja tsu'unɛ wit. Net ja Pilatu t'anmaaydyu ja israelítuty:

—¡Tyaá net ja tyadu yedyujk!

⁶Ko t'ijxtu ja teedywyindsúnuty es ja polusiinty, ta yaxkaktu:

—¡Yajkruuzpát! ¡Yajkruuzpát!

Pilatu jyúnáñ:

—Pes yajnujxtu miidsuty, mɛt ko ɛj kyajts nbatu pyekyu tyadu yedyujk.

⁷Es ja israelítuty t'adsoodu ja Pilatu:

—Udsuty nmudajttɛpts tu'ugu ana'amun es 'yoogut éxtumu tyaadu, mɛt ko ñaybyujta'agyuty Diosu 'yU'unɛ.

⁸Ko tyaadu Pilatu tmudooy, net tsyu'ku ni'igu. ⁹Ta tyujku jatugok ma ja palasyu es dyajtɛuy ja Jesús:

—¿Ma mij mdsooñ?

Peru Jesús kyaj 'yadsoojambijtu ni wi'ix.

¹⁰Net ja Pilatu jyúnáñ:

—¿Uj mij kyajts xy'adsowa'añ? ¿Kyaj xyñijawu ko uj nmudajtypyats ja kutujkən es nyajkruuzpátut, es nan nmudajtypyats yu kutujkən es nnasmátsut?

¹¹Jesús 'yadsooy:

—Ni ti kutujkənxyur mij xkyamudaty mut uj kooxyur ja Dios tu mgamo'oyuty. Paaty di'ibuts uj tu xkyuyaky ma mij, yu'u ni'igu myudajtypy ja peky es kudiinum mij.

¹²Net ja Pilatu tja'uxtaay ja winma'añ es tnasmatsuyáñ ja Jesús, per ja israelítuty myuyaxkákudu:

—Pən nnasmajtsur, kyaj muut mnaymyáuty yu yajkutujkru kopk! ¡Oytyim pánuty di'ibu naybyajtákur éxtum rey, yu'u ja yajkutujkru kopku myúdsip!

¹³Net ja Pilatu, ko tmudooyu tyaadu, tni'ana'amu es pyúdsúmut ja Jesús. Ta Pilatu nandu'un pyúdsemy es ñaxwe'tsy ma yajkutíky, ma ja lugaar di'ibu ja ebreeu tyukxu'ajtu Gabata, es 'yayukwimbúdsemy Tsaa Winwaabú. ¹⁴Es éxtum kijkyxyu ma ja pasku xu, net ja Pilatu t'anmaaydyu ja israelítuty:

—¡Tyaa net ja mrey!

¹⁵Per ja'ajuty 'yadsoodu muk:

—¡Wa'an t'eekey! ¡Wa'an t'eekey! ¡Yajkruuzpát!

Ta Pilatu jyunañ:

—¿Tii ujts nyajkruuzpátur ja mrey?

Per ja teedywyindsúnuty 'yadsoodu muk:

—Uúdsuty kyajts nmudattu wiinkru rey, yu'uyu du'unu yajkutujkru kopk.

¹⁶Es mudu tyaadu Pilatu ttukkudújkudu ja israelítuty es ja Jesús kyruuzpátut. Net ja soldaaduty oj myunújxudu.

Jesús kyruuzpéty

¹⁷Ta Jesús pyúdsemy mut ja kyruuz es ñejxy ma ja lugaar di'ibu xyu'ajtypy Kalaveeru, di'ibu ebreeu ja'ayuty tyukxu'ajttur Gólgota. ¹⁸Jap dyajkruuzpajttu mut nimajtsku wiingátypyu ja'ay, tu'uk anajñdsyoo es jatu'uk aga'añdsyoo es ja Jesús kujk'am. ¹⁹Pilatu tni'ana'amu tu'ugu jaaybyajttun yajkuxja'ayut Jesús kyubajky di'ibu junaamp: “Jesús nazarenu, yu israelítudyu ryey.”

²⁰May ja israelítuty t'ijxtu ja jaaybyajttun es tkajxtu, ja'a ko myúwingón ja Jerusalengu tadu lugaar ma dyajkruuzpajttu Jesús, es ja jaaybyajttun kanak naxu naty tu tkuxja'aydyu, du'un ja ebreeu, grieegeu esu latín. ²¹Paaty ja teedywyindsúnuty t'anmaaydyu Pilatu:

—Katu xkyuxja'ay israelítudyu ryey. Kuxja'ay tugatsy. Pujta'ak ko jyunañ ko yu'u israelítudyu ryey.

²²Per ja Pilatu t'adsoodu:

—Di'ibuts tu nguxja'ay, du'un wyu'umut.

²³Ko ja soldaadutújkuty dyajkruuzpajttaaydyu ja Jesús, ta ja wyit dyajwa'xudu taxk peky kujktu'uk. Per ja kyaru kyaj xyuymyíkyuty, du'uñu je'eyu ti'igyu kyojuty. ²⁴Ja soldaaduty ñayjyunánu:

—Kyaj ngu'tswa'xum yu tyadu wit. Nik net n'oktu'unum tu'ugu rifu es pún myudajtypy ja swertu, yu'u yajnujxap.

Tyaadu du'un tyuun jyajtu es yajkuydyúnat ja Diosu jyaaybyajtun ma jyuna'añ: “Dyajwa'xtats ja nwit ma ja'ajaty, es trifutundu mut ja ngáputs.” Es du'un ttuundu ja soldaadaty.

²⁵Ma ja Jesusu kyruuz tamu naty ja tyaagu'unk, ja tyaagu'ungu myuga'ax, Mariiu ja ñudo'oxu Kleofas, esu Mariiu Magdalenu. ²⁶Ko Jesús t'ijxy ja tyaagu'unk tyanu mut ja 'yuxpukpu di'ibu Jesús ni'igu tsoyok^h, net ja Jesús t'anmaay ja tyaagu'unk:

—Nanitu'unk, tya net ja mmaank.

²⁷Net t'anmaay ja 'yuxpukpu:

—Ta net ja mdaagu'unk.

Net ja 'yuxpukpu t'axaju ma ja tyujk.

Jesús 'yeeky

²⁸Ko natyu tyaadu du'un tu tyuñ tu jyátyaty, Jesús ñija'abu naty ko tugekyu tu yajkuydyún, es tkuydyúnat éxtam ja Diosu jyaaybyajtun, ta jyunañ:

—Tátsupts.

²⁹Japu naty tuk jarru xun vinu. Net dyajxo'ktu tu'uk yuunkpnaanu es tpujtáktu ma tu'ugu mats jupu'unk es ttuk'adíjuda. ³⁰Jesús tmi'ky ja xun vinu. Net jyunañ:

—Tu net tugekyu yajkuydyuunda'ay.

Net wyindaknu es oj 'yo'knu.

Tu'ugu soldaadu tkaatsymyugúmu Jesús

³¹Pyátubu naty ja pasku xuu, es ja israelítaty kyaj ttsoktu es ja ñini'xuty wu'amut kruuzkujxy ma ja po'xanxuu, ja'a ko nugoo 'yokmujxu'ajnu. Paaty mudu tyaadu t'anmaaydu ja Pilatu es tni'ana'amut es najx yajtekytyujtu di'ibu jam kruuzkujxy es pojun 'yooktat es dyajjanáktu ja ñini'x kruuzkujxy.

³²Net ja soldaadutujkuty oj ñujtu es ttájuda ja tyeky ja nimajtkpu di'ibu Jesusu naty maut 'yity kruuzkujxy. ³³Per ko twinguwa'kudu ja Jesús, ta t'ijxtu ko tu naty 'yo'knu. Paaty kyaj oj ttájuda ja tyeky. ³⁴Es oy tja'ijxtu du'un, tu'ugu soldaadu ja lyanzu tukkaatsymyugumu ja Jesús. Ta ja ñe'pyñ pyudseemy es nandu'un pyudseemy éxtam jyawu nuu.

³⁵Tats uj yu'u n'ixy, es tya'ajtants njuna'añ es uj ñija'abuts ko tya'ajtun di'ibuts ngajxy py es nguxja'ayuts es miidsuty nandu'un xymyubáktut.

³⁶Tyaadu du'un tyuun jyajtu es yajkuydyúnat éxtam ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Kyaj ttájuda ni tu'ugu pyajk.” ³⁷Es jatuk pekyu jaaybyajtun jyuna'añ: “Yíxtap ja di'ibu lanzu tukkaatsymyugumu.”

Jesús ñaxtuku

³⁸Ko tyaadu du'un jyajtu, Josee di'ibu kugajpn'ajtp Arimateeu es pyanejxy py ja Jesús, oy ayu'udsyu mut ko ttsu'ugu ja teedywyindsánuty,

h 19:26 Fwank yu neky jyaay es yu'u ku'am nay'andíjup ko jyuna'añ ja 'yuxpukpu di'ibu Jesús ni'igu tsoyok.

ta yu'u t'amdooy ja kutujkun ma Pilatu es dyajnujxa'añ ja Jesusu ñini'x. Pilatu dyajky ja kutujkun. Ta Josee tmunejxy ja Jesusu ñini'x. ³⁹Nandu'unu Nikodemu di'ibu tnyur oj tmugajxy ja Jesusu koots, tmunejxy i'px majk kilu ja pa'ak xu'kpu di'ibu ya'o'oyudap mudu mirru kepy esu alwes aay. ⁴⁰Es du'un ja Josee es ja Nikodemu t'axajudu ja Jesusu ñini'x. Ta ttuknipjttu tu'ugu mantu wit mut ja pa'ak xu'kpu, éxtam ja israelítuty jaayam ttundu ko dyajnujxudu o'kruty.

⁴¹Ma tadu lugaar ma dyajkruuzpajttu Jesús, japu naty wingón tu'ugu nugam, es ma tadu nugam japu naty tu'ugu o'kpu jut jembya ma kyajnum pun o'kpu ñaxtuku. ⁴²Jap tpujtáktu ja Jesusu ñini'x, mut ko tadu o'kpu jut wingona naty es mut ko tsyonda'agánubu naty ja israelítuty ja myuj xuu.

Jesús jyikypeky

20 ¹Domingu, ni nganay'uxkajpumnam, Mariiu Magdalenu oj ñejxy ma naty tu ñaxtuku Jesús. Es ko jyajty jam, net t'ijxy ko ja tsaa di'ibu naty 'yagu'uy'ajtypy ja jut, kyaj ñakydu'unuty éxtam yajpujtáky. ²Net jyumbijty pue'egyus es oj ñejxy ma Simonk Peedru es ja uxpujkrpu di'ibu Jesús ni'igu jyantsysojki, es t'anmaaydyu:

—¿Tu dyajpuudsámdu ja Nindsun'ajtam ja ñini'x es kyaj nnija'am maá dun tu tpujta'aktu!

³Net ja Peedru es jatu'uk ja uxpujkrpu tso'ondú es oj ñajxtu ma ja jut aa. ⁴Nimajtsk tso'ondú pue'egyus, per jatu'uk ja uxpujkrpu waanu muk pyue'ekey kudiinum ja Peedru es ja'a jawyiin jajt. ⁵Ta kyu'ijxu jap jutoty, es t'ijxy ja wit di'ibu ja Jesús tu naty yajtuk'abíty, per kyaj tyujku. ⁶Oknumu Simonk Peedru pyajjtu, es ja'a tujku jap jutoty es t'ijxy ja wit, ⁷es nan 'yijx ko ja payu di'ibu yajtukkupijit ja Jesús ja kyubajk, kyaj naty ti'igyus 'yity mut ja di'ibu yajtuk'abijt ja Jesusu ñini'x. ⁸Net jatu'uk ja uxpujkrpu di'ibu jajt jawyiin ma jut, nandu'un tyujku jap jutoty es t'ijxy éxtamu naty tu jyátyuty. Ta tmubejky ko Jesusu naty tu jyikypeky. ⁹Pes kyajnumu naty tjaygyúkuu éxtam ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ ko yu'u jikyryukaamp jatugok. ¹⁰Netu tadu 'yuxpujkrpuy ñajxnudu ma ja tyujk.

Jesús ñaydyuk'íxyuty ja Mariiu Magdalenu

¹¹Per ja Mariiu ko jyajty jatugok, net wye'emy jap jut agu'p jy'u'uy. Jiibyu naty ko kyu'ijxu jap jutoty. ¹²Ta t'ijxy majtsku anklus, ak poobu wyit, 'yu'uñudu ma naty ja Jesusu ñini'x tu yajpujta'aky. Tu'ugu naty 'yu'uñu kyubajky ja Jesús es jatu'uk tyeky ux'am.

¹³Net ja Mariiu yajtuujudu ja anklus:

—¿Ti ko mj'u'uy?

Ta Mariiu 'yadsooy:

—Mut ko tu dyajnujxtu ja nWindsúnudsu ñini'x, es kyajts nnijawu ma tu tpujta'aktu.

¹⁴Je'eyunumu naty du'un jyuna'añ ko 'yijxumbijty. Net t'ijxy ja Jesús, per ja'a kyaj nnijawu pun ja'a du'un ja Jesús, ¹⁵ja'a dun ttijy ja nugam'ijxpu.

Net ja Jesús yajtəəjə:

—¿Ti ko mju'əy? ¿Pán m'əxtaapy?

Ja Mariiə 'yadsooy:

—Windsún, pən mij tə xymənejsy ja o'krə ñini'x, anmaagyuts mə tə xyruəjta'aky esəts əj nyajnujxət.

¹⁶Net ja Jesús t'anmaəy:

—¡Mariiə!

Ja Mariiə wya'kəmbijty es t'anmaəy mət ja ebreə əyuk:

—¡Raboni (di'ibə əyuk wimbədsəmp Ya'əxprəjkrə)!

¹⁷Net ja Jesús t'anmaəy ja Mariiə:

—Nasmajtsəgəts, ja'a ko kyajnumts nbatukə mədsə nDeedyən. Per nəjx ənəmədə nməgu'ugəty ko əj patəjknəpts mədsə nDeety di'ibə miidsəty nandə'ən mDeety'ajttəp, əjtsə nDios es miidsəty ja mDios.

¹⁸Net ja Mariiə Magdalənə oj ñejsy mə ja Jesusə 'yəxprəjkrəty es t'awə'anədə ko tə t'ixy ja Jesús es ko yə'ə naty tə 'yanə'əmxədyə də'ən.

Di'ibə Jesús tyuknipejkyry ja 'yəxprəjkrəty

¹⁹Nan ja xəə domingə koots, ja əxprəjkrəty tə naty ñəymyujktə'əyədə ni'agəjy təgoty mət ko ttsə'əgədə teedywyindsúnəty. Netə Jesús tyəjkə es ñəybyəjtəkə kujk'ám. Ta kyəjxpo'xədə es 'yanməəyədə:

—Jotkujk'áttə miidsəty.

²⁰Ko Jesusə də'ən jyənəəndəəy, net ttuk'ijxtə ja kyə'ə mə tə tyukə ja kləəvəs es ja kyaətsy mə tə yajtukkímy ja lanzə. Es ja 'yəxprəjkrəty jyətsxyondəktə ko t'ixtə ja Nindsən'ajttəm.

²¹Netə Jesús jyənán jatəgok:

—Jotkujk'áttə miidsəty. Əj ngəjxtəpts miidsəty, də'ən éttəmts əj ja nDeedyəts xykyejxy.

²²Net tnapixə poju'unə mə ja 'yəxprəjkrəty, es t'anməəydyə:

—Axájədə ja Espírítə Santə. ²³Pán mbojprəmə'xtəp, me'xy wyə'əmət; es pán kyəj mbojprəmə'xtə, nan kyəj me'xy wyə'əmət.

Tomás t'ixy ja Nindsən'ajttəm ko tə jyikyryeky

²⁴Esə Tomás, tu'ugə Jesusə 'yəxprəjkrə di'ibə tyəjttəp Xeeñu'unə, kyəjə naty jap ko myiín yə Jesús. ²⁵Net ja myəgu'ugəty 'yanməəyədə:

—Təts n'ixtə ja Nindsən'ajttəm.

Per ja Tomás 'yadsooy:

—Pən kyəjts n'ixy ja kyə'ə mə tə tsyayuty mə ja kləəvəs tə tyukə, es ngudíjədsə ngəwə'xyry mə ja kləəvəs tə tyukə, es ngudíjədsə ngəwə'xyry mə ja kyaətsy tə tsyayuty, kyəjts nməbəkət.

²⁶Kyumduktəjk xəbə naty ñəymyúkədə ja əxprəjkrəty jatəgok. Təpə naty ja Tomás. Oyə naty 'yagəjyuty ja təjk, Jesús təjkə es ñəybyəjtəkə kujk'əəy es tkəjxpe'xy ja 'yəxprəjkrəty, oj t'ənəmədə:

—Jotkujk'áttə miidsəty.

²⁷Netə Tomás t'anməəy:

—Tomás, kudija mǝwa'xypy maǝsu ngu'u tsyayujty mǝt ja klaavus, es pǝjta'ak ja mǝu'm ma tsyayujty ja ngaadsyats mǝt ja lanza. ¡Kyaj xykyamubúkat, mǝbuk!

²⁸Net ja Tomás 'yadsooy:

—Windsún, mij nDios'ajtypy.

²⁹Jesús 'yadsoojǝ:

—Tomás, mmǝbejkypy tyam mǝt ko tats mij xy'ixy. Kuni'xy di'ibuts xymyubúktǝt óyudsǝ naty xykya'ixtǝ.

Ti ko Fwank tja'ay yǝ neky

³⁰Ni'igu may ja iǝxwǝ'umǝn di'ibǝ myǝdajtypy ja mǝj'ajtǝn di'ibǝ Jesús tyuun 'yǝxǝjkrǝtǝjkw wyinduuyaty di'ibuts kyaj ngǝxjaay ma tyadu neky. ³¹Peru tyaadudsǝ dǝ'un tu ngǝxja'ay yaǝ es miits xymyubúktǝt ko yǝ Jesús yǝ'u dǝ'un ja Kristǝ, Diosu 'yU'unk, es ko xymyubúktǝt, mmǝdǝttǝt ja jiky'ajtǝn winǝ xǝn winǝ tiempo.

Jesús ñayyajǝxe'egyaty ma nijǝxtujkrǝ 'yǝxǝjkrǝ

21 ¹Oknǝm kyǝxe'ky ja Jesús jatǝgok ma 'yǝxǝjkrǝty ma ja Tibeeryus Myejyñbya'a, Galileu it. Es dǝ'un ya'ijxy: ²Tukmuku naty jam ja Simonk Peedrǝ esu Tomás di'ibǝ tyijttǝt Xeeñu'unk, Natanael di'ibǝ kugajpn Kanaa, Galileu ñaǝxóty, ja 'yǝna'kuty ja Zebedeu es janimaǝtskrǝ wiinkrǝ 'yǝxǝjkrǝ Jesús. ³Simonk Peedrǝ t'anmaaydyǝ yǝ'ujaty:

—Nejts n'ok'ajkxmǝtsy.

Ta 'yadsoodǝ:

—Nǝjxǝndǝpts uudsaty nandu'un mǝt mij.

Ta ñǝjxtǝ ma tu'ugu barkǝ. Es tu'ugu tsu'um ñajxy, kyaj ni tu'uk tkamaǝtstǝ ja ajkx. ⁴Xǝñdyáknǝbǝ naty ko Jesús kyǝxe'ky mejyñbyu'aay, per ja 'yǝxǝjkrǝty kyaj tñijáwudu pún ja'a dǝn ja Jesús. ⁵Net ja Jesús dyajttǝdǝ:

—Mǝgu'ugaty, ¿tu xymyatstǝ oynu'unǝn?

Es ja'ajaty 'yadsoodǝ:

—Ni nu'un.

⁶Net ja Jesús t'anmaaydyǝ:

—Kujǝbípuǝ ja m'ajkxmǝtstǝn aga'añdsyoo ma yǝ barkǝ, es m'ajkxmǝtstǝt.

Ta tkujǝbijpǝdǝ, es óknǝm kyaj mǝǝat t'okju'tnǝdǝ ja 'yǝjkmǝtstǝn jap nǝjoty, mǝt ko mayǝ naty ja ajkx tu tyakǝ. ⁷Net ja xǝxǝjkrǝ di'ibǝ Jesús jyantsytsyeyjy, t'anmaay ja Peedrǝ:

—¡Ja'a tyaadu ja Nindsǝn'ajtam!

Ko tmǝdoodaay ja Simonk Peedrǝ ko jya'ajaty ja Nindsǝn'ajtam, ta jatǝgok ttuktǝjkw ja ñikǝjxyudu wit di'ibǝ naty tu tjeñ. Ta kyupujpnajxy nǝjoty es ñejxy mejyñbyu'am ma ja Jesusǝ naty. ⁸Es ja myǝgu'ugaty jyajttǝ mejyñbyu'am mǝt ja byarkǝ es mudǝ 'yǝjkmǝtstǝn tpawits tpajudottǝ, mǝt

j 21:7 Fwank yǝ neky jyaay es yǝ'u kǝ'um nay'andǝjup ko jyǝna'añ ja xǝxǝjkrǝ di'ibǝ Jesús jyantsytsyeyjy.

ko ujtsu naty mat ja ajkx. Wingonu naty ma ja 'yajkxmátstá éxtam mugo'px metrán. ⁹Ko wyindu'utspudsuumdu, net tprattu jũunu'unk di'ibu ja Jesús tu dyajmáju naty es tsaay tu'ugu ajkx, es tamá naty nandu'unu tsajkaaky.

¹⁰Net ja Jesús t'anmaaydyu:

—Yajmíndu majtsk tugugú m'ajkx di'ibu tu xymyatstá.

¹¹Simonk Peedru tyujka barkoty es dyajnejxy extu pu'ujótm ja 'yajkxmajtsn ujts mat ja múj ajkx mugo'px jajustyikxymyajk tugúuk. Oyu naty jyantsymyáyuty, ja 'yajkxmajtsn kyaj kyú'tsy.

¹²Net ja Jesús t'anmaaydyu ja 'yuxpújkpúty:

—Min m'armusal'attá.

Es ni pán tka'anmaaydyu: “¿Mbánu dún mij?”, mat ko níja'adubu naty ko ja'a ja Nindsun'ajtám.

¹³Netá Jesús myújwa'ky es tkone'ky ja tsajkaaky es tmooydyu ja 'yuxpújkpúty. Es nandu'un ttuúñ mat ja ajkx.

¹⁴Ja'a tyáadu ja myuduguk ok nibudu'uk má tpraattu ja 'yuxpújkpúty ko naty tu jyikypeky má 'ye'ky.

Jesús mudu Peedru ñagyajxudu

¹⁵Ko 'yarmusal'ajttaaydyu, net ja Jesús dyajtúy ja Simonk Peedru:

—Simonk, Jonasu myáank, ¿xytsyojkpúts ni'igu es kudiinum yu mnu'uxpújkpúty?

Peedru 'yadsooy:

—Windsún, mij mnija'ap kots új mij ndseky.

Ta Jesús jyúnáñ:

—Extám ja borreegu kwentu'ajtpu dyajje'xy ja byorreegu'unguty, nandu'un mij awánudu ja'ayuty ja n'uxpújkunúts.

¹⁶Dyajtúujumbijty ja myumajtsk ok ja Jesús:

—Simonk, Jonasu myáank, ¿xytsyojkpúts mij?

Peedru 'yadsooy:

—Mij mnija'ap kots új mij ndseky.

Ta Jesús 'yadsooy:

—Extám ja borreegu kwentu'ajtpu dyajje'xy ja byorreegu'unguty, nandu'un mij awánudu ja'ayuty ja n'uxpújkunúts.

¹⁷Myuduguk ok jyúnáñ ja Jesús:

—Simonk, Jonasu myáank, ¿xytsyojkpúts mij?

Peedru jyotmaydyuktújku mat ko yajtuuju tuguk ok pán tsyejpy ja Jesús, es t'anmaay:

—Windsún, mij mnija'ap tugekyu. Mnija'ap kots új mij ndseky.

Jesús 'yadsooy:

—Extám ja borreegu kwentu'ajtpu dyajje'xy ja byorreegu'unguty, nandu'un mij awánudu ja'ayuty ja n'uxpújkunúts. ¹⁸Jantsy táy'ajtunúts mij n'anuumu ko ijty m'uná'l'áty, mduktújkup ijty ja mwit es mnejxy má mij xytsyeyky. Es óknúm ko mij mmújja'ayut, mxajwa'xap es wiinkpu mwit mdukpúta'agudup, es mmúnújxudut má mij kyaj xytsyeyky mnújxa'añ.

¹⁹Es mudu tyáadu Jesús ttuknijawu wí'ix 'yoogán ja Peedru es ja Dios tmúj'ixut. Net 'yanmaay:

—Pamiinguts.

Fwank, ja uxpujkræ di'ibu Jesús ni'igu tseyjpy

²⁰Ko Peedru 'yijxumbijty, net t'ijxy pyanejxyuty ja uxpujkræ di'ibu Jesús jyantsytsyojk', di'ibu naty nandæ'un ma 'ya'ux'aty pyæ'am ja Jesús, di'ibu yajttæjy: “Windsún, ¿púnu dænu tædu di'ibu mgæyakánup?” ²¹Ko Peedru t'ijxy, net dyajttæy ja Jesús:

—Windsún, esu tyaadu, ¿ti jatánup?

²²Jesús 'yadsoojy:

—Pæn æjts ndsejpy es jyiky'átut extæ kots æj njæmbítut, ¿ti mij xykywéntuty? Pamiinguts mij.

²³Net ja myæ'uxpujkræty ñayjyænánudu ko yæ uxpujkræ kyaj 'yooga'añ. Peræ Jesús kyaj dæ'un jyænán, di'ibu sitæy jænán: “Pæn æjtsats ndsejpy esu tyaadu jyiky'átut extæ kots æj njæmbítut, ¿ti mij xykywéntuty?”

²⁴Æj tats nmudoy es tats n'ixy tægekyæ tyaadu, es tægekyæ di'ibuts æj tu ngæxjæ'ay, ja'a dæ'un tæy'ajtæn.

²⁵May ja wiinkræ di'ibu Jesús tyuun. Kooxyæp yajkæxjæydyæy nidu'uk nidu'uk tægekyæ di'ibu Jesús tyuun, kyæjæ da ñibaadut ja naxwíñudu mut ja mayñeky.

Di'ibu Ja Apóstuluty Tyuun Es Ya'uxpuk

Jesús jyuna'añ ko mínup ja Espíritu Santu

1 ¹Tyófilu, kots mij jayujp nnija'ayü, n'awa'anü di'ibu Jesús tyuun es ya'uxpuk, di'ibu tim jawyiin extü ko jyambijty jam tsajpótm.

²Kyajnumü naty tsyajpéty ja Jesús, es Espíritü Santukyujxm tmooydyü ja apóstuluty di'ibu wyin'ijx ti tyunán kyajxándup. ³Ko oj 'yeeky es jyikypyejky, ta kanak ok wa'ats dya'ijxu ko ta jyiky'aty jatugok, es ja Jesús kyaxe'ky mä yu'ujuty justyikxyxyü, es t'awa'anü es ttuk'ixy wi'ix ja Diosü kyutujkän.

⁴Tugok ko Jesusü 'yapóstuluty ñaymyujkudu, es t'anmaaydyü:

—Kyaj mbudsúmdüt miidsuty ya Jerusalén. M'awixtup yaa extü ko ja nDeedyuts ttúnüt éxtüm tü twanda'aky, di'ibu tü ndukmumadya'aktü.

⁵Ty'ajtün ko Fwank Yajnubajtpü yajnubejty mut ja nüü, per jawaanü 'yaktugoy'aty mä mnubáttüt mut ja Espíritü Santü.

Jesús tsyajpéty

⁶Ko oj jatugok ñaybyatta'ayudu Jesús mut ja 'yuxpukpüty, ta dyajtuudu Jesús:

—Windsún, ¿tyamü net xyajkutuka'añ esü israelitü ja'ay ñay'ana'amudu?

⁷Jesús 'yadsooy:

—Kyaj miits mbaadudu es xyñijáwudüt na'a ja Dios Teety ti ttuna'añ.

⁸Per ko ja Espíritü Santü mnimínudüt, mmo'oyudup miidsuty ja muk'ajtün es net miits xypyujta'aktüt ja ty'ajtün ujtskyujxm Jerusalén, nü'ünü Judeeü ñax, Samaaryü ñax es tugekyü naxwíñudu.

⁹Ko Jesús kyajxtaay, ta pyatujkü. Netü yoots myiñ es yu'tsü, es kyaj oj mbaat ñaky'ixudu ja 'yuxpukpüty. ¹⁰Tamü naty tyyü 'yakpat'ixtü, ta ñiguxu'ktü mä ja'ajuty majtskü anklus, ak poobü wyit, ¹¹di'ibu anmaayudu:

—Galileeü ja'ayuty, ¿ti ko mbat'ixtü tsajpótm? Pyaadup ja tiempü mä yu Jesús di'ibu tü pyatuku tsajpótm, yu'u kü'am kuda'agup ya naxwiñ nandu'un éxtüm tü xy'ixtü pyatuku.

Matius yajwin'ixy

¹²Net oj jyambijttü ja apóstuluty jam mä ja Oliivus Kopk es jyajttü Jerusalén, di'ibu je'eyü tuk mil metrün jyagámuty. ¹³Ko jyajttü Jerusalén, ta

pyajttu myumajtsk niku'uy ma ja jyajttáknaty. Es ja apóstuluty ja'a txu'attu: Peedru, Fwank, Santya'agu, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomee, Matewu, Santya'agu ja Alfeeu myaank, Simonk ja kananeu ja'ay, esu Juudas ja Santya'agu myaank. ¹⁴Es ja apóstuluty nidugekyu ijty ñaymyúkudu es kyajxtá'aktu mut ja Jesusu myuga'axuty, mudu Mariiu ja Jesusu tyaak, es mudu wiingátypyu toxytyujk.

¹⁵Ko waanu 'yijty, ta ñaybyattaayudu nidugekyu mugo'px ja'i'pxu ja'ay. Ta yu Peedru tyunaaye'ky, es t'anmaaydyu:

¹⁶—Mugu'uktujkuty, koonum tsyékyuty es yajkuydyúnat di'ibu Dios oj jyuna'añ jékyur. Yu Espiritu Santu dyajky ja Davit es t'anmaaydyu jékyur di'ibu oj jyátyuty mut ja Juudas di'ibu wyinyo'oyu ja ja'ayuty di'ibu pyajudijttu ja Jesús, es tmajtsu. ¹⁷Udsajttamu naty nmattjudijttam yu Juudas, es 'yapostulu'aty nandu'un. ¹⁸Juudas yajmooy ja meeu esu Jesús tkayákt. Net oj kyubajk ttukka'ay es oj pyujwa'xy esu tugekyu tyiints pyudsuumdaay. Es mudu tadu meeu ttukjuudyu tu'ugu nax. ¹⁹Nidugekyu ja'ay di'ibu Jerusalén tsunaaydyur tnija'adu tyaadu. Ta dyajxubejty ja lugaar Aséldumu (di'ibu andijpy Ne'pyññáx).

²⁰Peedru 'yakjánáñ:

Davit oj jya'ay ma yu Salmu:

Wa'an twe'emy ja tyujk tukwa'ats,

es ni pán kyatsuumut jam.

Es nandu'un jyunañ:

Wa'anu wiinkpu ttu'unxuty yu tyuunk.

²¹Peedru 'yakjánáñ: “Weenu. Tya wiinkpu yedyujk di'ibuts mut njudijttu ko n'ijttats mut ja Nindsun'ajttam Jesús, ²²ko oj Jesús yajnabétyuty ja Fwank es extu ko oj ñuxnu tsajpótm. Koonum tsyékyuty es tu'uk wya'umut testiigu mut udsuty ko Jesús jyikyppyeky jatugok.”

²³Net yajwin'ixy majtsku ja'ay: tu'uk txu'aty Josee Justu, Barsabasu myaank es jatuk' Matiius. ²⁴Es ta kyajxtáktu du'un:

—Windsún Dios, mij m'ixy'ajtypy ja ja'ayu jyot wyinma'añ. Tuk'ijxkuts nidu'uk di'ibu tyadu nimajtskpu mij tu xywyin'ixy ²⁵es títúnat ja tuunk di'ibu Juudas tu tnike'eky es ñejxy ma pyaadyuty.

²⁶Net ttuundu rifu es tnijáwut pán nigákup, es ñigaku Matiius. Net tpujtáktu ti'igyu mut ja nimajk tu'ukpu apóstuluty.

Espiritu Santu myiñ

2 ¹Ko ja muj xuu tpaty di'ibu xyu'ajtypy Pentakostés xuu, jaa naty ja mubajkputujk ñaymyúkudu tugoty, ²es ti'in tmudoodu ñojkta'aky tsajpótm es tyukwandsudyaay ja tujk éxtam tu'ugu muk poj. ³Ta oj t'ijxpaattu éxtamu junya'ank, es jam oj wye'emy kujktu'ugu junya'ank ma kyubajkuty. ⁴Ta ja Espiritu Santu myooyudu ja myuk'ajttan nidugekyu ni nu'unu naty jáputy. Ta tkajxtu wiingátypyu ayuk wi'ix yu Espiritu Santu myooyudu ja ayuk es tkajxtut.

⁵May myiñ yu israelítuty jap Jerusalén esu Dios t'awdáttut, es may nu'un ja ja'ay naxwiñ dyajnaxtu jap ja xuu. ⁶Ko yu'ujaty tmudoodu jam tsajwínm ñojkta'aky, ta ñaymyujkudu mayjya'ay. Kyaj tnijawu ti tu jyátyuty

ko nidəgekyu oj tmdowdu ja apóstuluty mat ja myəgu'uktəjkuty tkajxtu wiingátypyu ayuk éxtum ja ja'ay di'ibu jagam tso'omp. ⁷Ta di'ibu miindu xə'ajtrə də'uñu wyu'umudyaadyu, es ñay'anmaayudu nidu'ugáty:

—Galileu ja'ayu tyaadu di'ibu kajxtəp, ¿kudii? ⁸Pes, ¿wi'ixu tyaadu nmudo'om kyajxtu éxtum ədsajtumə n'ayuk'ajtum? ⁹!Ədsajtum nmi'inəm mə wiingátypyu naxwíñudu! Ta yu ja'ay di'ibu tso'omp Partyu, Meedyu, Elam, Mesopotamyu, Judeeu, Kapadosyu, Pontu, Asyu, ¹⁰Friyyu, Panfilyu, Ejiptu, Áfriku di'ibu myəwingonu Sirene, es nandu'unu xə'ajtrə di'ibu tso'omp Romu. Nija'adyu ja'ay di'ibu jajtr israelitəty es nija'ajuty di'ibu tyuktəjku ja wyinmə'añ ja israelitəty. ¹¹Ta nandu'unu di'ibu tso'omp Kretu es Araabyu. !Es ədsajtum nidəgekyu tyam nmudo'omu tyadu ja'ayuty tñigajxtu ja məj'ajtən di'ibu Dios tyiimpy es mək yajjəwu, də'un kyajxtu éxtum ədsajtum ngəjxəm!

¹²Nidəgekyu ja'ay də'uñu wyu'umudyaadyu es kyaj tñjawu ti tyúnəp es ñay'anmaayudu nidu'uk nidu'uk:

—¿Ti tyaadu 'yandijpy?

¹³Esu wiink ja'ay je'eyu oj ttukxi'iktə, es jyənə'əndu:

—Ja'a ko múkudəp.

Peedru kyama'añ

¹⁴Ta yu Peedru mat ja myu'apóstulaty tyunaayuktu, esu Peedru oj kyajxy mək:

—Miits israelitə ja'ayuty es nidəgekyu di'ibəty ijtəp Jerusalén, mdoo'ittu yəjxón di'ibəts ngəjxaampy. Tyam n'awanəya'añ di'ibu tu jyátyuty. ¹⁵Ja nməgu'uk'ajtum kyaj myi'igyuty, éxtum miits mjəna'əndu. Kyaj myu'ugudu ja'ayuty mat ko je'eyu ja yamu xəu waanu pyétyñəm.

¹⁶Tyaadu di'ibu miits yam m'ijxtəp es mmədoodəp, yə'u di'ibu jənən ja Diosu kyugəjxə Joel:

¹⁷Dios jyənən: “Ko naty ja naxwíñudu tyəgoyannu, nmo'oyəpts ja nJa'ajən mə nidəgekyu ja'ayuty, es miidsuty ja m'u'unguty, yedyəjk toxytyəjkuty, tkajxtə ja n'ayúkəts. 'Yijxtəp ja ixxmə'tən ja m'əna'ktəjk, es ja mməjja'ədyəjkuty kyumə'əja'añ di'ibu Dios tyunaampy.

¹⁸Es nandu'un di'ibəts xymyduump, yedyəjk esu toxytyəjk, nmo'oya'añəts ja nJa'ajənəts, es tkəjxudu n'ayúkəts.

¹⁹Ndunaambyəts ja məj'ajtən jam tsəjwínm, esu ixxwə'əmən nyəjwə'əmə'añəts naxwiñ, ja ne'pyñ esu jəən jok.

²⁰Kyaj ja xəu ñəky'əna'añ, də'uñu wyingoodsəya'añ, es tyəgətsə'añ ja po'o tsəptsum éxtəmu ne'pyñ. Təgekyu tyaadu nduna'añəts kyajnəmu naty jya'ty ja Diosu myəj xəu mə yəjpayo'oya'añ ja ja'ayuty.

Tadu xəu jəntsə məj 'yitə'añ es mat ni'igu ja məj'ajtən.

²¹Es nidəgekyu di'ibu mənə'xtəkudəp éxtəmu Nindsən'ajtum, nitso'oktəp.”

Ja'a du'ann tyaadu di'ibu kyuxjaay ja Diosu kyugajxpu Joel.

²²Net ja Peedru 'yakjunán:

—Mudowdu oy, mugu'uktujkuty israelítuty, di'ibu yam n'anuumayándup Jesús nazarenukuyxj. Extum miits xyñijáwudu ko Dios twin'ijxy ja Jesús, du'un dyajniğuxe'ky miits mwinduuyaty ko Jesuskuyxj ttuun ja muj'ajtun, ijxwu'amun es di'ibu ja'ay du'unu muut wya'amudya'aydyu. ²³Miits xykuyajktu ja Jesús ma ja romanu ja'ay es dyajkruuzpáttut es dya'ooktut. Du'un xytyuundu éxtumu Dios ttuknibujtáku es jawyiin tnija'aju. ²⁴Peru Dios dyajjikypyejky ja Jesús es dyajpudseemy ma oj ñaxtuku, mut ko kyaj mbaat myumada'agyaty ja o'kun. ²⁵Es ja rey Davit tnmadyaky ja Kristu ko oj jya'ay jékyup:

Taayumts n'ixy ja Dios nwinduuyuts.

Tama'a n'aga'añdsyoo, kyajts tii ndsu'uga.

²⁶Paaty jyotkujk'áty yu n'anmujá'anuts, es paadyuts ngajxy ja alabanzu ko Dios myájuty.

Po'xuptsu nnini'x mut ja jotkujk'ajtun,

²⁷mut ko mij kyaj xyña'ixut yu n'anmujá'anuts ma 'yity ja o'kputujkuty, es nan kyaj xyña'ixut wyindugóyut ja mWa'ats Muduumbu.

²⁸Tats mij xytyukni'ixu ja nu'u tu'u di'ibuts xyajja'tup ma ja jiky'ajtun, es xymo'oyaambuts ja xondakun ma mij m'ity.

Du'un jékyup tkuxjaay yu Davit.

²⁹Es ja Peedru 'yakjunán:

—Mugu'uktujkuty, ndukmu'awdajtabuts ko miits n'anuumudu ja n'apteety'ajtun Davit tu 'yeeky es tu ñaxtuku, es tam ja kyupotsy 'yity tyambaat. ³⁰Davit yu'u Diosu kyugajxpu, es kyaj du'un jyunán mut yu ky'u'm winma'añ, Dios yu'u wyandak es trujta'aga'añ nandu'un éxtumu reyun tu'ugu tyump 'yaats ja Davit. ³¹Du'un éxtum 'yixy, paaty ja Davit jyunán ko jikypyákup ja Kristu es ko yu ñini'x kyaj wyindugóyut. ³²Es jantsy tuj'ajtun Dios dyajjikypyejky ja Jesús, es ma taadu nidugekyu uudsuty ndestiigu'áttu. ³³Dios dyajjikypyejky ja Jesús es trujtáky pu'aay aga'añdsyoo es tmooy ja Espírítu Santu, du'un éxtum tu twanda'aky. Es tyam ja Jesús tu dyaky ja Espírítu Santu ma uudsuty. Es paaty du'un jyaty di'ibu miits m'ijxtup es mmudoodup. ³⁴Yu Davit kyaj tsyajpejty, du'un éxtum ja Davit jyunán:

Yu Dios t'anmaay ujtsu nWindsún:

“U'uñup nbu'aayuts aga'añdsyoo

³⁵extu kots uj nyajtugóyut tugekyu miyu mmudsip.”

³⁶Esu Peedru 'yakjunán:

Jaygyúkuu miidsuty nidugekyu israelítuty. Jesús di'ibu miits myajkruuzpajttu, Dios oj trujta'aky éxtumu Windsún esu Kristu.

³⁷Ko oj ja ja'ayaty mudowdu di'ibu kyajx ja Peedru, net jyotmay'o'ktu es dyajttudu ja Peedru es ni nu'unu apóstulaty:

—Mugu'uktujkuty, es uudsuty, ¿tits ndúndup?

³⁸Esu Peedru 'yadsooy:

—Ja'aydyugódyu mgu'm winma'añty es xy'axájudut ja Diosu wyinma'añ. Net mnabáttut Jesukristu xygyujxm, es ja Dios tma'xut

miidsuty ja mbeky, es dū'un xy'axájūdāt ja Espírítu Santū. ³⁹Miidsuty yū Dios tū mdukmūwāndaagūdu mūt yū m'u'unk m'ūnā'kūty, es nidūgekyū ja ja'ayūty di'ibū jagam tsūnāydyūp; nidūgekyū di'ibáty ja Nindsūn'ajtam Dios wyinwitsaampy.

⁴⁰Dū'ūnū Peedru oj kyajxy jeky, es wyinmā'āñmyooyū:

—Mūbūktū ko ja Jesūs yū'u dū'un ja Kristū, kūdiibū Dios mdukkumādōwādāt mūt ja pekyjya'ayūty.

⁴¹Pūnūty myūbūjktū wī'ixū Peedru jyanāñ, ja'a oj ñūbattu. Janitūguk milūn ja ja'ay di'ibū myūbūjktūp ja Jesūs ja xūū. ⁴²Es ja mūbūjkrūtūjk jyotmooydyūp tūgekyū di'ibū ja apōstulūty tuk'ūxprūjkūdāp, ñayyajti'igyūdu mūdu myūmūbūjkrūtū, kyajxtāktū es ñaymyūjkūdu, es ttūjkwā'xtū ja tsajkaaky éxtūmū Jesūs ttūūñ ko jatim okpū tkaay mūdu 'yūxprūjkrūtūjk.

Wī'ix jyiky'attu ja jawyiimū mūbūjkrūtū

⁴³Esū apōstulūty ttūūndū mayū māj'ajtan esū iixwū'ūmūn di'ibū dū'ūñū yajwū'ūmūdyāydyū ja ja'ayūty. ⁴⁴Nidūgekyū di'ibū myūbūjktū ti'igyū 'yittū es dyajwā'xtū di'ibū naty myūdajttūp. ⁴⁵Pūnūty ti myūdajttūp, tyo'ktūp ja'a, es ja ñīmeeñ dyajwā'xtū wī'ix pūn tyūgoy'ajtxūty, ⁴⁶es ñaymyūjkūdu māj tsajptūjk ñābotsoty bom bom. Es mājatyū tyūjkūty kyaay 'yuktū ti'igyūty mūt ja xondakūn es mūt ja oyjyot es t'awdajttū ja Dios. ⁴⁷Es nidūgekyū ja'ayūty jyanandū ko jyiky'attu tūy'ajtan mūūt. Es bom bom wyimbejty yū'ūjūty di'ibū kyupūjktūp ja Jesukristū.

Tekypyumā'ay yo'oye'eky

3 ¹Tu'ugū xūū ja Peedru es ja Fwank pyatūjkūdu mā ja māj tsajptūjk éxtūm tūguk yaxp xūū, di'ibū israelītūty myūdajttūp ja ooru es kyajxtā'aktū. ²Es jap tu'ugū yedyūjk tū'ūdsū tyeky, kyaj mbaat yo'oy. Dū'ūnū dūnū tyāak tyim'yajmiin tyim'yajjajtu naxwīīñ. Es bom bom ja myūgu'uktūjk myūnejxyūty mā māj tsajptūjk āā di'ibū xyū'ajtūpy Ja Tsujpū, es t'amdowdū limosnū yū ja'ayūty di'ibáty tūjkūdāp māj tsajptūjk ñābotsoty. ³Ko oj t'ixy ja tekypyumā'ay ja Peedru es ja Fwank, net t'amdoodū ja limosnū. ⁴Net ja Peedru es ja Fwank 'yijxūdu, esū Peedru t'anmaay ja tekypyumā'ay:

—Win'ijxtūgūts.

⁵Es ja tekypyumā'ay twin'ijxy, es t'awijxy ja limosnū. ⁶Net ja Peedru 'yanmaayū:

—Kyajtsū nmeēñ nmūdāty, per tyam nmo'oyūt di'ibūts nmūdajtūpy. Ja Jesukristū, nazarenū ja'ay, ja'a xyūūgyūjxm ūj mij n'anmaapy: Pūdu'uk es yo'oyū'uk.

⁷Net ja Peedru twijtsē'ky ja tekypyumā'ay mā 'yagā'āñgyū'u es tpuđūjkū dyajtūnāygyūjku, es netyū ja tyeky oj wye'emy mūk es yajxón. ⁸Es ja tekypyumā'ay pyujte'ky es tyūnāaye'ky es yo'oydsyo'oñ. Net tyūjkū mūdu Peedru es mūdu Fwank māj tsajptūjk ñābotsoty, ye'epy es pyūty ñepy es t'awdaty ja Dios.

⁹Nidūgekyū ja'ay t'ijxtū ko yo'oy es t'awdaty ja Dios, ¹⁰es t'ūxkajptū ko jya'adyū di'ibū natyū limosnū 'yamdeepy ja ja'ayūty mā ja māj tsajptūjk āā di'ibū xyū'ajtūpy Ja Tsujpū. Ta dū'ūñū jyantsywyū'ūmūdyāydyū.

Peedru tmadya'aky wi'ix ja tekyppuma'ay tsye'eky

¹¹Ja tekyppuma'ay di'ibu naty tyeky tū 'yakuda'aky, kyaj tnasmatu ja Peedru es ja Fwank. Es nidugekyu ja'ay jyantsywyu'umadyaaydyu du'uñu, es puu'kn ñajxtaaydyu ma muj tsajptujk pa'a di'ibu xyu'ajtypy Salomongu Tyujk Wiin. ¹²Ko Peedru t'ijxy ja mayjya'ay, ta t'anmaay:

—Miits israelítaty, ¿ti ko du'uñu mwa'umadya'aydyu ko xy'ixy yo'oy di'ibu naty tekyppuma'ay? ¿Es ti ko miits xy'ixtats nandu'un uudsuty? ¿Tii miits mjanándup ko ngu'amgutujkunats tu ndúñats es yo'oye'egyū tadū yedyujk? ¿Ti mjanaamp miidsuty ko ni'igu wa'ats ja'ay es paaty uudsuty nmudátyats ja kutujkun es ndúnudats ja muj'ajtan? ¹³Kyaj dyu'anaty! Kyajts tu nduñ mut ja ngu'amgutujkunats. Ja Dios di'ibu awdajtudu ja n'apteety'ajtam, ja Abraan, Isaa esu Jakoob, tpujtákyu tyadu muj'ajtan es nmuj'ijxum ja 'yU'unk Jesús. N'anmaapy yu'u ja Jesús di'ibu miits mgyujktu mut ja romanustujk. Ko ja Pilatu tjanasmatsuyáñ, miidsuty kyaj xkyupujktu. ¹⁴Jesús, wa'ats ja'ay es jiky'ajty tuj'ajtan muut, per miidsuty kyaj xkyupujktu. Es miits m'amdoodu ja Pilatu tnasmatu tu'ugu yajja'ay'o'kpu. ¹⁵Du'un miits xya'o'ktu ja Jesús di'ibu yajkypy ja jiky'ajtan. Peru Dios dyajjikypyejky ma ñaxtujku. Es uudsuty ni'ixtats es n'awa'anudup ko tu jyikyepyky ja Jesús. ¹⁶Ja'a ko ja Jesús yajmubéky, ja'agyujxm yu yedyujk di'ibu m'ijxtup es xy'ixy'attu, tu Jesús tpujta'aky muk ja tyeky es oy tu dyaj'yo'oye'eky.

¹⁷Mugu'uktujkaty, tats nnijawu ko miidsuty esu mwindsúnaty oj xya'ooktu ja Jesús, kyaj xynijawudu ko yu'u Diosu 'yU'unk di'ibu mya'o'ktu. ¹⁸Per du'un ja Dios ttuuñ éxtum jékyup t'anmaay ja kyugajxputujk ko yu Kristu koonum 'yayówat. ¹⁹Paaty yajtugátstu mwinma'añ es yajjumbítu mnot mut ja Dios esu mbojpu yajma'xut, ²⁰net ja Dios tkáxut ja oy'ajtan ko mduknigáxudat jatugok ja Jesús di'ibu pujták Kristu. ²¹Per koonum tsyékyuty esu Jesús wyu'umut jam tsajpótm extu ko Dios dya'óyut tugekyu, du'un éxtum twandaky jékyup mut ja kyugajxputy.

²²'Moisés du'un t'anmaay ja n'aptujk'ajtam: “Miidsudyu mWindsún Dios kyaxaampy mut miidsuty nidu'uk ja mduamp m'aadsuty éxtumu kyugajxpu, éxtumts uj tu xkyexy. Koonum tsyékyuty es xymyudówdut miidsuty tugekyu di'ibu tadu Diosu kyugajxpu kyajxtup. ²³Ja'a ko ja ja'ay di'ibu kyaj tmadowa'añ di'ibu tadu kyugajxpu kyajxpy, kyaj 'yíttut mada Diosu jya'ay.”

²⁴Nandu'un ja Diosu kyugajxpu Samwel es nidugekyudyu Diosu kyugajxputujk di'ibu óknūm kyajxtu ja Diosu 'yayuk, t'awa'anudu di'ibu jatánup tyam du'un. ²⁵Miits mbátudup ja wandakun di'ibu Dios myajwu'umxudu mut ja kyugajxputy, nandu'un mbátudup ja kajxy'átypyu di'ibu Dios tyuun muut ja n'aptujk'ajtam. Du'un éxtumu Abraan t'anmaay: “Ujts ngunu'xaampy nidugekyu naxwíñudu ja'ay mut tu'ugu mduamp m'aats.”

²⁶Ko Dios dyajjikypyejky ja Jesús di'ibu oy mduunu, net tkejxy jawyiin mut miidsuty es mgunu'xudat es nidugekyu miits xmyastu'uttat tadu mbékyuty.

Peedru esu Fwank, wyinduuyuty di'ibu ana'amdap muj tsajptugoty

4 ¹Tambaatnumu naty ja Peedru es ja Fwank kyajxy ko myiindu ja teetytyujkuty esu saduseeuty es yu windsun di'ibu kywentu'ajtypy ja muj tsajptujk. ²Ta jyot'ambujktu ko yu Peedru es ja Fwank t'anmaay ja ja'ay ko tu Jesus jyikyppyeky es paaty ja o'kputujk jyikyppyuka'andu nandu'un. ³Net tmajtstu ja Peedru esu Fwank, es tpujtaktu pujxndugoty es jap 'yutat jakumbombaat, ja'a ko tu naty tsyu'ujunu. ⁴Es mayjya'ay tmubujktu di'ibu kyajxtu ja Peedru esu Fwank. Es du'un nimugoxk milun naybyatu ja yedyujkuty di'ibu mubujktup, abeky ja toxytyujk es u'unk ana'kuty.

⁵Jakumbom naymyujkudu jap Jerusalen ja israelitu ja'ayudyu wyindsun, ja mujja'aydyujkuty es ja di'ibuty tsajptugoty ya'uxpujktup. ⁶Es tamu natyu Anas di'ibu ijtp teedywyindsungopk, ja Kaifas, Fwank, Alejandra es nidugekyuty ja teedywyindsungopku myugu'uguty.

⁷Net oj yajwoty ja Peedru esu Fwank. Ta tpujtaktu kujkoty, es dyajtuudu: —¿Pun ja muk'ajtan tu mmo'oyudu, o pun xyuugyujxm tu xya'aguda'aktu tadu tekypyuma'ay?

⁸Net yu Espiritu Santu wyinma'añmyooyu ja Peedru, es t'adsooy: —Kugajpn justisu es mujja'aydyujkuty, ⁹miidsuty tyam xyajtawdu wi'ix tu 'yaguda'agyu tadu ja'ay di'ibu ijty tekypyuma'ay. ¹⁰Pes tyamuts nnigajxt mut miidsuty es tnijawudut nidugekyu israelituty ko tyadu yedyujk di'ibu tyam miits mwinduuyuty, yu'u 'yagudaky ja Jesus nazarenu xyuugyujxm, yu Kristu di'ibu miits myajkruuzpajttu esu Dios yajjikypyujk jatugok. ¹¹Es yu Diosu jyaabyajtan tkajxy ja Jesus ma jyuna'añ: “Yu tsaa di'ibu miidsuty pojtsputujk xy'uxtijtu, yu tyadu tsaa tyamu net najxa'añ ma ja tujk t'ujx'atut.” ¹²Kyaj ni pun mbaadu wiinkpu xyajnitsokum, mut ko ma tugekyu naxwifudu je'eyu ja Jesus ti'igyu mbaat xyajnitsokum.

¹³Ko di'ibu ana'amdap muj tsajptugoty t'ijxtu ko amuk jotmuk yu Peedru esu Fwank 'yadsoodu, esu Peedru esu Fwank du'un yu'ujuty extum otyim pun yedyujkuty, kyaj tmudattu ja uxpujken, net du'añ wyu'amudyaadyu, es tmawinma'añbyattu ko yu'ujuty muut jyudijttu Jesus. ¹⁴Es ja'a ko tamu naty tyanu ja'a muut ja di'ibu naty tekypyuma'ay, paaty di'ibu ana'amdap muj tsajptugoty kyaj mbaat wi'ix 'yokjunannu. ¹⁵Net tkajxpuudsuumdu tujap yu Peedru esu Fwank. ¹⁶Net nay'anmaayudu:

—¿Ti net ndu'unam mudu tyadu ja'ay? Pes nidugekyu di'ibu tsunaadyup Jerusalen tu tnijawudu ko yu'u tyuundup ja ijaxw'amun esu muj'ajtan. Kyaj mbaat n'anma'ayum ko kyaj. ¹⁷Es kudiibu wyaxut yu ayuk, wa'an n'ok'anma'ayum ko kyaj ni pun tnakyñigajxtut ja Jesus.

¹⁸Net tmujwoodu jatugok ja Peedru esu Fwank es t'anmaaydyu ko ni na'a jatugok tkakajxtut es ni tkatuk'ixtut ja Jesusu jya'a. ¹⁹Es ja Peedru es ja Fwank 'yadsoodu:

—Jun'a'andu miidsuty ko patup yajkuydyunut di'ibu miits mgajxtup, o patup yajkuydyunut di'ibu Dios 'yane'empy. ²⁰Kyaj mbaat nmastu'udyuts es n'awanuduts di'ibuts tu n'ixy es tu nmudoyuts.

²¹Net yu di'ibu ana'amdap muj tsajptugoty muk tmugajxtu ja Peedru esu Fwank es kudi'ibu du'un naky'adu'utstut. Ta net tasmajtsudu. Kyaj tpuattu

ja winma'añ wi'ix mbaat ttukkumudoy, mut ko nidugekyu ja'ay t'awdattu Dios mut ja myuj'ajtun. ²²Ko ja tekypyuma'ay 'yagudaky, ja'a naty t'umadya ja jymujt justyikxy.

Mubujkputujk t'amdowdu jotmak'ajtun

²³Ko yajnasmajtsudu yu Peedru esu Fwank, net oj ñujxtu ma naty yu myugu'uktujkuty es t'awa'anudu nidugekyuty wi'ix yu mujja'aydyujkuty es ja teedywyindsunuty 'yanmaayudu. ²⁴Ko t'awa'anudyaay nidugekyu tukmuku, net kyajxtaktu:

—Windsun, di'ibu tugekyu mak'ajtun myudajtypy, mij tu xypyujta'aky yu tsajp, naxwiñudu, jikymyejyn es tugekyu di'ibaty ijtp ma yu'un. ²⁵Mij oj mgajxy Espiritu Santukyujxm esu n'apteety Davitkyuxm ko mjunan:

¿Ti ko yu wiinkpu naxwiñudu jyot'ambaktu

es yu israelitu ja'ayuty nugooba du'un wyinma'añbyaaty?

²⁶Ja naxwiñudu reyuty pyudu'ktu

esu israelituty ja jjustisutujkuty ñaymyujkudu

es tmudsipso'ondy ja Nindsun'ajtam Dios es ja Kristu.

Du'un jyunan ja Davit.

²⁷Tuy'ajtan yu'u ko yaa Jerusalen ñaymyujkudu Eroodas, Ponsyu Pilatu mudu israelituty es panuty kyaj 'yisraelituty, es tmudsip'ajttu mija m'U'unk Jesus, di'ibu mij mbujtak'extuma Kristu. ²⁸Du'un yu'u ttuundu tugekyu di'ibu mija naty tu xytyuknibujtaagu jyatudat. ²⁹Tyam, Windsun Dios, ok'ix wi'ix jyot'ambaktu, es meegyuts ja mak'ajtan es kudiibu udsuty ndsu'ugudu esuts ngajxwa'xtut miju m'ayuk. ³⁰Es mut miju mmak'ajtan nduñuts nya'agada'agyuts yu puma'ayuty es ndundats yu ijxwu'umun esu muj'ajtan mut ja mwa'ats muduumbu Jesus xyugyujxm.

³¹Ko kyajxtaktaaydyu, ta ja tujk oj yi'xy ma naty jap tu ñaymyukudu. Net ja Espiritu Santu myooyu mak'ajtan, es tkajxtaaydyu mut ja mujaa yu Diosu 'yayuk.

Wi'ix ja jawyimbu mubujkpu ñaybyudukudu nixim niyam

³²Ja ja'ay di'ibaty 'y'axajudu Jesus myudajttu nidugekyu ti'igyu ja winma'añ es oy ñaydsyojkudu nidu'uk nidu'uk. Ni pan kyajunan "ujtsu nja'a" di'ibu naty myudajttu. Nidugekyu twinmaaydyu ko tugekyu di'ibu naty myudajttu, yu'u nandu'un dyajtundat nidugekyuty. ³³Es ja apostulaty tnikajxpajt'adu'utstu mut ja mak'ajtan ko Jesus tuy'ajtan jyikypyeky, es ja Dios tjantsykyuni'xy nidugekyuty di'ibu myubujktu. ³⁴Kyaj ni panu naty ma yu'ujuty di'ibu tugoy'ajtxu. Ja'a ko panuty myudajttu ja ñaxuty o tyujk, tyo'ktu, ³⁵net dyajmiindu ja meen es tkuyajktu ma ja apostulaty. Net oj dyajwa'xtu nidu'ugatyuty nu'un pan dyajtgoy'aty. ³⁶Du'un ttuun yu Josee, ja di'ibu apostulaty yajxubajttu Bernabee, di'ibu tyijpy Yajjotkuj'ajtpu. Bernabee, ja'a yu'u Levi tyump 'yaats es jap jyajty naxwiin ma txu'aty Tsyipre. ³⁷Yu'u tte'ky tu'ugu kyam nax di'ibu myudajtypy, es dyajmiin ja meen es tkuyajky ma ja apostulaty.

Ananius esu Safiiru

5 ¹Peru wiinkpu yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Ananius, yu'u mut ja ñudo'oxy Safiiru tto'ktu nandu'un tu'ugu ñax, ²es tpujku'ktu waanu

ja meē. Es ja meē di'ibū nadūjku, Ananiūs oj dyajnejxy mā ja apóstulūty éxtum jyawū ka'pxy ja nax tsoo. Es ja ņudo'oxy ņija'ap tugekyū.

³Netū Peedrū 'yanmaāyū:

—Ananiūs, ŗti ko tū xytyu'umo'oy es tyákut ja mūjku'ugópik Satanás mā mwinma'añ es xyjawin'ūna'añ ja Espírítu Santu, es xyajwū'uma'añ oynu'unun ja meē di'ibu tū yajkujúy ja mnax? ⁴Ja nax mijtsū mja'a ijty. Es ko xytye'ky, ja meē nandu'un mijts mja'a. ŗTi ko tū xywyinmay xytyuna'añ yū tyaādū? Tū xyjawin'ūna'añ yū Dios, kyaj jya'ajuty ja naxwīñūdu ja'ay.

⁵Ko tmūdooy yū'u Ananiūs, ta oj kya'ay eeky. Es tsyu'kūdyaaedyū pánuty myūdoodū di'ibū jajtū. ⁶Net myiindū ūnā'ktūjkuty, es t'abijttū Ananiūs ja ņini'x es oj dyajnaxtūkudū.

⁷Ko 'yijty tūguk oorū, tyūjku Ananiūsū ņudo'oxy, ni tkanijawū ko tū 'yeeky ja ņa'ay. ⁸Ta Peedrū yajttūjū:

—Anmaagyuts, ŗtū xytyooktū ja mnax éxtum tū dyajmīñ ja meēñ?
Esū Safiirū jynāñ:

—Dū'unūts tū ndeeky.

⁹Netū Peedrū 'yanmaāyū:

—ŗTi ko miidsuty ti'igyu mwinma'añ tū xpyūjta'aktū? ŗTi ko tū xyjawin'ūna'andū ja Nindsūn'ajttumū Jya'ajūn? Jap tūja'p myindū di'ibu oj tū dyajnaxtūkudū ja mña'ay, es tyam mijts nandu'un myajnaxtūkūyā'anūdu.

¹⁰Netyū ja Safiirū kyūdaāy es 'ye'ky jam tyeky'ūjxmū Peedrū. Ko tyūjkudū ja ūnā'kuty, net tpattū eeky. Ta dyajpudsūmūdū es dyajnaxtūjkudū ņa'aybyū'ám. ¹¹Jyantsytsyū'kūdyaaedyū pánuty myūbūjktū Jesús es nidūgekyū ja'ay di'ibāty myūdoodū tadū di'ibū jajtūdu yū Ananiūs esū Safiirū.

May ja mūj'ajttūn yajttūñ

¹²Es ja apóstulūty ttuundū may ja iixwū'ūmun esū mūj'ajttūn. Es nidūgekyū mūbūjkrūtūjk ņaymyūjktāayūdū mā txū'aty Salomongū Tyūjk Wiin. ¹³Tsū'kūdūp ja ja'ay di'ibu kyamūbūjktū ja Jesús es ņaymyūkūdūt mūtt ja mūbūjkrūtūjk, oy tmūjja'ādū. ¹⁴Net tmūbūjktū ja Nindsūn'ajttūm Jesús mayjya'ay, yedyūjk toxytyūjkuty. ¹⁵Es extū dyajpudsūmūdū ja puma'ayūty myabajngūjxy jap tu'ajp, es ko ņāxut ja Peedrū, oyjye'euy 'yawax kyā'at mā ja puma'ay. ¹⁶Es ja ja'ayūty di'ibū Jerusalén kajpn myūwingón, nandu'un dyajmiindū ja pyuma'ayūty es di'ibū mūjku'u ya'ayoojūdūp, es nidūgekyū 'yagūdaktaedyū.

Apóstulūty yajtsūmūdū

¹⁷Net ja teedywyindsūngópik es ja saduseeū ja'ay di'ibātyū naty jap tjantsyñaywyinnaxūjāwūdū, ¹⁸tmajttū ja apóstulūty es tpūjtāktū pūjxndūgóty. ¹⁹Per tu'ugū Nindsūn'ajttūmū 'yanklūs myiīñ es dya'awatsy ja pūjxndūjk koots es dyajpūdseemy, es t'anmaāy:

²⁰—Nūjttū mūj tsajptūjk ņabotsoty, es awānūdu ja'ay ja ayuk di'ibu yū jembyū jiky'ajttūn.

²¹Ko oj xyūñū, net tyūjkudū tsejkyū mūj tsajptūjk ņabotsoty. Ta ya'ūxprūjktsondāktū.

Es ja teedywyindsungópik es di'ibáty jap dyajnaymyujkudu nidugekyu israelítuty ja myujja'ayduujk di'ibáty naymyujkudup ma di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty, net t'anmaaydu ja polusiiuty es dyajmíndut ja apóstuluty di'ibu jap pujxndugóty.

²²Per ko oj jya'ttu ja polusiiuty ma pujxndujk, kyaj jap pún tpattu ja apóstuluty. Ta jyumbijttu jatugok, ²³es t'anmaaydu:

—Adiky tu nbaadyats ja pujxndujk jantsy yajxón es mut ja soldaaduty jap ma tujk aa tkwentu'attu, per kots tu nya'awa'atstu, ni púnuts jap tu ngapaattu pujxndugóty.

²⁴Ko tmūdoodu ja teedywyindsúnuty esu muj tsajptujk kwentu'ajtpu wyindsán, net ñayyajttujudu ak yu'ujuty wi'ixu tyaadu kyugaxuya'añ. ²⁵Es ko waanu 'yijty, ta jyajty tu'ugu yedyujk di'ibu anmaayu:

—Tadu yedyujkuty di'ibu uxu'uy mbujtáktu pujxndugóty, tap dya'uxpáktu ja ja'ay muj tsajptujk ñabotsoty.

²⁶Net ja muj tsajptujk kwentu'ajtpu wyindsán oj ñejxy mut ja tyuumbutujkuty, es dyajmiindu yajxón ja apóstuluty, ja'agyujxm ko tsyu'ugudu ko tsyaaga'adsudut ja ja'ay. ²⁷Ko dyajmiindu, ta dyajnjxtu ma di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty, es ja teedywyindsungópik 'yanmaayu:

²⁸—Tuts miits nyajkubóktu es kyaj xyñakyya'uxpúktut ja ja'ayuty mut ja Jesusu 'yuxpájkun. ¿Es ti tu xytyundu? Tu ja'ay xya'uxpájkta'aydu miidsuty ya Jerusalén, es uudsuty xytyuknikujxm'ata'andu ko 'ye'kyu tadu ja'ay.

²⁹Net ja Peedru mut ja apóstuluty 'yadsoodu:

—Koonum tsyékyuty es nnumudo'om ja Dios es kudiinum ja ja'ayuty.

³⁰Dios di'ibu 'yawdajt ja n'aptujk'ajtam, yu'u yajjikypyujk ja Jesús di'ibu miits mya'o'ktu es xykyuduuzydu kruuzkujxm. ³¹Es ja Dios dyajtsajpejty es tpajtáky ma 'yaga'añgyu'u, es dya'ity Yajnitsókpu es Ana'ambu, es ja israelitu ja'ayuty jyodumbíttut es yajma'xut ja pyojpu. ³²Es uudsuty n'ijxtuts es n'awánuts di'ibuts n'ijx nmūdoo, es nandu'un yu tuj'ajtun t'awanu ja Espírítu Santu di'ibu Dios tu dyaky di'ibu myamudeepy.

³³Ko tmūdoodu tyadu ayuk, ta jyot'ambujktu es tyim'ya'oogándu. ³⁴Per ma di'ibu ana'amdup muj tsajptugótyu naty, jap tu'ugu fariseeu txu'aty Gamalyel, di'ibu yajxón ñija'ap ja tsajptujku 'yuxpájkun es di'ibu ja'ay wyindsu'kup muj. Ta tyanaaye'ky es tni'ana'amu es dyajpudsámdut ja apóstulu. ³⁵Net t'anmaay di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty:

—Miits israelítuty, naygywentu'átudu oy di'ibu mdunaampy mudu tyadu ja'ayuty. ³⁶Jamyatstu miidsuty ko kyaj jyékyubyuty pyude'ky yu Teodus di'ibu junán: “Ujts yaa ijtp muj.” Es tpanujxtu taxk mugo'pxu yedyujk.

Per dya'o'ktu Teodus, es nidugekyu di'ibu panujxudu tyugooydaay. Es jap oj kyujxta'ay. ³⁷Ko waanu 'yijty ko yajkuja'ayu sensu, net pyude'ky ja Juodus, Galileeu ja'ay, es mayjya'ay nandu'un pyanujxudu. Es nandu'un dya'o'ktu Juodus, es nidugekyu di'ibu panujxudu naty ñaywyaxtaayudu.

³⁸Paaty n'anuumu, mastu'uttu tyadu yedyujkuty. Wa'an t'ixtu. Ja'a ko tyadu uxpájkun, pun yu'u ja'ayu jya'a, naxaambu'u, ³⁹per pun ja Diosu 'yuxpájkun, kyaj mbaat miits xyajtugódydu. Mnagywentu'átudup, mut ko tsojk ñujx mdsiptundu mut ja Dios.

⁴⁰Nidūgekyu tmūdoodaaydyu. Net dyajmiindu ja apóstulaty. Ta tvojptu kanak ok es jatugok dyajkuojktu muk ko Jesusu 'yuxrūjkuu tpaduunnu. Net tasmajtsudu. ⁴¹Net ja apóstulaty tso'ondū jap es jyotkujkūdyaaaydyu ko 'yayoodu es tsooyduundu Jesuskyujxm. ⁴²Es kyaj tmastuttu esu ja'ay dya'uxpákut, es tkajxwa'xtu ja oybyu ayuk ko Jesús ja'a du'un ja Kristu. Du'un ttuundu bom bom muj tsajptujk űabotsoty es nandu'un dya'uxpejky tujkm tujkm.

Nijuxtujku yajje'xywya'xpu

6 ¹Ja tiempu űimayu'adutstu ja ja'ay di'ibuty myubujktup ja Jesukristu. Net di'ibaty kyajxtup ja grieegeu dyajtsondáktu ja u'unun wi'ix dyajwa'xy ja je'xy bom bom. Du'un jyunandu ko kyaj yajxon yajkáydyu ja ku'ekytyo'oxy di'ibaty kyajxtup ja grieegeu. ²Net ja nimajmajtskpu apóstulu dyajnaymyujktaayudu nidūgekyu di'ibu myubujktu, es t'anmaaydyu:

—Kyaj 'yóyuty kots uudsuty nmastu'uttut ja Diosu 'yayuk ngajxwa'xtut es nyajwa'xaduts ja je'xy. ³Paaty miits mugu'uktujkuty, xta'aydyu nijuxtujku yedyujk di'ibu myudajtypy ja oyjyot es di'ibu jyaygyujkup, di'ibu tu myo'oyuty ja Espírítu Santu myuk'ajtun es ttun tkajxtu di'ibu Dios tsyejpy, es tuknipaku tyadu tuunk. ⁴Es uudsuty, apóstulaty, nyajnejxyruyuts ja Diosu 'yuxrūjkuu esu kajxtákuu.

⁵Nidūgekyu ja ja'ayuty t'oyjya'adu éxtum ja apóstulaty oj twinma'añmyo'oydyu. Es net twin'ijxtu Esteebu, di'ibu ni'igu ja Dios tmubejky es ja Espírítu Santu mooyu muk'ajtun es winma'añ es ttúnut di'ibu Dios tsyejpy. Es nandu'un twin'ijxtu Felipu, Prókoru, Nikanoor, Timón, Parmenus esu Nikolás, Antyokiiu ja'ay di'ibu tuuyup kyupujk ja israelítudyu myubujkun. ⁶Net dyajmiindu ma ja apóstulaty, di'ibu kajxtáktu es tku'unikoonda.

⁷Es ja Diosu 'yayuk myujtujkuy'adútsy es űimayu'adutsy ja mubujkputujk jam Jerusalén, es extu nimay ja teetyujkuty tmubujktu ja Jesús.

Esteebu yajmátsy

⁸Esu Esteebu myooyu Dios ja kunu'xun esu muk'ajtun es ttúnut ja muj ijxwa'amun esu muj'ajtun ma ja ja'ayuty. ⁹Nan tamu naty ja ja'ay naagaty di'ibu yo'oydyup ma yajtijy Awa'atstuuyudu Ja'ayu Tsyajptujk. Tamu naty di'ibu tso'ondup Sirene űaaxóty, Alejandriiu, Silisyu esu Asyu, es dyajpudu'ktu tsip es t'anmaaydyu wi'ixáty ja Esteebu. ¹⁰Per kyaj mbaat tmamadá'aktu, mut ko yu Espírítu Santu mooyup ja winma'añ ja Esteebu.

¹¹Net ja Esteebu myudsip tmajuuydyu andákruty di'ibu juna'andup ko tu tmudoy ja Esteebu myugajxtugóyuty ja Moisés es ja Dios. ¹²Mudu tyadu anu dyajpudu'ktu ja mayja'ay esu mujja'aydyujkuty es ja di'ibuty tsajptugóty ya'uxrūjktup. Es nidūgekyu tmajtstu ja Esteebu es dyajnjxtu ma di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty. ¹³Es dyajmiindu ja andákruty di'ibu janán:

—Tyadu ja'ay du'uñm tmugajxtugóy tyadu wa'ats lugaar es nandu'unu Moisesu 'yana'amun. ¹⁴Tuts nmudoy ko jyuna'añ ko yu Jesús nazarenu,

yu'u yajkutugoyaambu tyadu maj tsajptujk es kyaj n'okpadu'unanu di'ibu Moisés xytyukmunikakum.

¹⁵Net nidugekyu di'ibu naty jap ana'amdup maj tsajptugoty, t'ijxtu tuyu Esteebu wyiin jyujp extam tu'ugu anklus.

Esteebu, wyinduuyaty di'ibu ana'amdup maj tsajptugoty

7 ¹Net ja teedywyindsungopk dyajtuuy ja Esteebu:

—¿Tii tuy'ajtun tugekyu tyadu?

²Net 'yadsooy ja Esteebu:

—Miits mugu'uktujkuty, majja'aydyujkuty, mudoo'ittu. Ja Dios di'ibu maj'ajtun myudajtypy, kuxu'k ma ja n'apteety'ajtam Abraan ko naty jap tsuunu Mesopotamy, ma kyajnumu naty tsoon es tsuunut jap ma kajpn txu'aty Aran. ³Es ja Dios t'anmaay ja Abraan: “Pudsam yaa mgajpnoty es mastu'ut ja mmugu'uktujkuty. Nujx mats mij ngexy wiink nax di'ibats mij ndukni'ixuyaampy.” ⁴Netu Abraan tso'oñ ma ja Kaldeeu ñax es ñejxy tsunaabyu jap Aran. Netu tyeety 'ye'ky, es ja Dios dyajmiin yu Abraan ma tyadu nax, ma tyam ndsun'ayum. ⁵Per kyaj yajmooy ja ñax, ni kujm metru. Per Dios tyukmawandaku: “Nmeebyuts mij tyadu nax esu m'u'unk m'ok.” Peru Abraan kyajnumu naty ja 'yu'unk, ⁶es ja Dios 'yanmaay: “Yu mdump m'aats jap tsuunut ma wiink nax, es jap tyunut muk extamu muduumbu, es axuk jyatut taxk mugo'px jumajt. ⁷Per ujts nandu'un ndukkumudowaambyuts yu tadu naxwiñadu, es oknum pyudsamduat jap miidsu mdump m'aats es myindut yaa es xy'awdatuduts.” ⁸Dios kyajxy'ajtmat ja Abraan es t'ujtaky extamu i'xwu'amun es ja 'yu'unk yajtsukat waanu ma ja yedyujk'ajtmat. Paaty ko jyajty naxwiin yu 'yu'unk Isaa, ko tyuktujkxubejty Abraan tsiiky yu Isaa waanu ma ja yedyujk'ajtmat. Es ja Isaa nandu'un ttuun mat ja myaank Jakoob, esu Jakoob nandu'un ttuun mat majmajtsk ja myaanguty, di'ibu tyump 'yaats ja majmajtskpa israelitu ñaxwiñadu.

⁹Tyadu Jakoobu myaanguty di'ibu udsajtam n'apteety'ajtmat, kyaj ttukmaj'ijxu ja myuga'ax Josee es ttukmude'ky extamu muduumbu ma yu Ejiptu ñax. Peru Dios yu'u kywentu'ajtypy naty ja Josee, ¹⁰es dyajpudseemy ma naty 'yity ayo'onoty. Esu Dios tyuun esu Josee 'yagupakudat ja faraon, Ejiptu ryey. Es ja rey pyujtak yu Josee extamu gubernador Ejiptu es nandu'un ma ja rey tyujk.

¹¹Net myiin ja muk yuu, esu muk ayo'on 'yijty ma tugekyu Ejiptu ñax es Kanán, esu n'aptujk'ajtmat kyaj tpattu ti jy'xtup. ¹²Es ko Jakoob tmudoy'ajty ko japu triigu ma Ejiptu, ta tkejxy ja myaanguty, udsajtam n'aptujk'ajtmat, es t'juyat ja triigu. Net tim jawyiin oj ñujxtu ja n'aptujk'ajtmat. ¹³Es ko myumajtsk ok ñujxtu, netu Josee t'anmaaydyu ja myuga'axuty: “Uj Josee, miits xymyuga'ax'ajttup.” Net ja Ejiptu ryey tnija'aju ko yu Josee yu'u israelitu. ¹⁴Net ja Josee tnigajxu tyeety Jakoob es nidugekyu myugu'uktujk, di'ibu nidug'px majmoxk ja ja'ay wyinaty. ¹⁵Du'un jyajty ja Jakoob es tsunaaydyaknbejky jap Ejiptu. Oknum 'ye'ky, es nandu'un 'yo'ktaaydyu myaanguty. ¹⁶Es du'un oj yajmunejxy ja Jakoobu

ñini'x jap Sikem, es dyajnaxtųjku mā ja aānk di'ibū Abraan jyuuy mā yū Amoorū myāank.

¹⁷Es kumjėkyñūm jyata'añaty di'ibū Dios tyukmūwandakū Abraan, yū israelitū ja'ayaty tū myayū jap Ejiptū. ¹⁸Net jap Ejiptū oj ryey'aty di'ibū naty kyaj t'ixy'aty ja Josee. ¹⁹Tadū rey yajtuun ja axuk winma'añ es muk dyajmūduūñ nidugekyū ja n'aptųjk'ajtum. Es t'anmaay yū u'unktaak u'unkteedyaty ko agwanū ja myāank di'ibū maxu'unk'ajtp, tnika'aktūt es 'yooktat. ²⁰Net ja Moisés jyajty naxwiiñ. Es jantsy tsuj ijty ja u'unk, es ja tyety tyaak pyųjku'ku tųguk po'o. ²¹Net ko tnika'ktū, ja reyū ñūux dyajpūde'ky es dyaj'ye'ky éxtumū 'yu'ungū. ²²Paaty ja Moisés ya'uxųjku'ku tųgekyū di'ibū ñija'ap Ejiptū. Ja'a ijty mųj di'ibū myadyakypy es di'ibū tyiimpy.

²³Ko tmūdajty justyikxy jūmųjt yū Moisés, ta jyūnāñ tku'ixa'añ ja israelitū myūgu'uguty. ²⁴Ko jyajty ja Moisés, ta t'ijxy tu'ugū Ejiptū ja'ay ko axūuk ttuñ tu'ugū israelitū. Net ja Moisés tniwaandūty yū myūgu'uk es dya'e'ky ja Ejiptū ja'ay. ²⁵Es yū Moisés tmūwinma'añbyáty ko yū israelitū myūgu'uktųjk tū tjaygyūku'ku ko yū Dios dyajtso'oga'añ ja israelitūty es tųjta'aga'añ yū Moisés éxtumū yajnitsókrū. Per yū'ųjty kyaj tjaygyųjku'ku.

²⁶Jakumbom ja Moisés tpaty nimajtsk ja israelitūty di'ibū naty jap naydsyi'kūp, es ja Moisés dyajku'xāñ ja tsip. Ta t'anmaay: “Miits mnamyūgu'uk'ajtudūp. ¿Ti ko mnamysyiigūdu?” ²⁷Net di'ibū naty jyantsytsyi'kypy tnas'yojku'ku ja Moisés, es t'anmaay: “¿Pān tū mbųjta'agyūty éxtumū windsūnūn o justisūn mūt ūdsūty? ²⁸¿Ti xy'a'oogaambūts, éxtum ūxū'ųy xy'a'e'ky ja Ejiptū ja'ay?” ²⁹Ko tmūdooyū tyaadu, netū Moisés kyeky es ñejxy mā Madyanū ñax. Jap tsyūnaay éxtumū jagam ja'ay es pyejky. Net tpatū majtskū myāank.

³⁰Ko ñajxy justyikxy jūmųjt, japū naty mųj ittum myūwingonū Sina'ii Kopk, net kyūxe'ky tu'ugū anklū mā tyoy tu'ugū apyñgyepy. ³¹Ko Moisés t'ijxy, ta dū'ūñū oj wyu'ūmū. Es ko tmūwingooñ es t'ijx'oyūyāñ, net tmūdooy ko Dios 'yanmaayū: ³²“Ūjts Dios di'ibū Wyindsūn'ajtypy ja m'aptųjk Abraan, Isaa esū Jakoob.” Net ja Moisés tyųjku tsyūiibyū mūdu tsū'ūgū, kyaj ñaydyuk'a'ijxū es t'ixūt. ³³Es ja Dios 'yanmaayū: “Yajjunák ja mgu'uk mdekykyųjxy, mūt ko wa'ats ja it lugaar mā mdanū. ³⁴Tūts n'ixy wi'ix 'yayowdu ja nja'ayaty jap Ejiptū, es tūts nmūdooy jyū'ųy ya'axtu. Es paadyūts tū njanaky es nyajtso'oga'añūts. Pes min es ngáxūt Ejiptū.”

³⁵Oyjya'ijxma'tūdu Moisés es 'yanmaayūdu: “¿Pān tū mbųjta'agyūty éxtumū windsūn o justisūn?”, óknūm Dios kyajxū tyadu Moisés éxtumū windsūn es dyajpūdsūmūt jap Ejiptū, ja anklū di'ibū kuxū'k mā ja apyñgyepy tpudųjku ja Moisés. ³⁶Moisés dyajpūdsēemy jap Ejiptū n'aptųjk'ajtum es ttuūñ yū mųj'ajtūn esū ijxwū'ūmūn jap Ejiptū es mā Tsapts Jikymyeyūñ, es nandū'ūn ko justyikxy jūmųjtū naty 'yity mųj ittum. ³⁷Tyadu Moisés t'anmaay ja israelitūty: “Dios kyaxaampy tu'uk miidsū mmūgu'uk éxtumū kyugajxū, éxtumts ūj tū xykyexy. Es xymyūbáktūt yū'ū.”

³⁸Esū Esteebū 'yak'anmaayū:

—Nan ja'a ja Moisés, jamū naty mūūt mā ja mųj it, mā ja anklū myūgajxū mā ja Sina'ii Kopk. Ja'a yajmooy ja ayuk di'ibū tuknija'ap

wi'ix ja jiky'ajtun es dyajnaxut mā udsajtum. ³⁹Peru n'aptujk'ajtum kyaj tmumudowandū ja Moisés, es t'uxtijtū es jyajumbitandū jatugok jap Ejiptū. ⁴⁰Net t'anmaaydyū ja Arón: "Ndsojktupts es xyajkójut ja ndiósuts di'ibu uudsuty xywyinyo'oyudup. Kyajts nnijawudu ti jajtū tadū Moisés di'ibu tū xyajpudsū'umum mā Ejiptū ñax." ⁴¹Net ja Arón oj dya'agojwinnáxy tu'ugū tooru'unk ak oorū. Es net dya'o'ktū ja byorreeguty es ttukwindsū'kudu ja tooru'ungū 'yagojwinnáx. Net tmajtuundu ja xūū es xyondaktu mūt di'ibu tū dyajkojtū. ⁴²Net ja Dios ñikákudu yu'ujuty es tmastuttū es t'awdátut ja mūdsā'a di'ibu jam tsajpótm. Pes dū'un éxtum jap 'yity kuxja'ay mā yū Diosu kyugajxpu ñeky:

Miits israelítuty, ¿ti ojts xya'ooktu ja mborreegū,
es ojts xytyukwindsū'kudats
ko m'ijty justyikxy jumajt mā ja māj it?

⁴³Kyaj dyu'anuty, mbaguuydyū ja tujk mā 'yity ja Molok di'ibu miits m'awdajttup,
es nandu'un mbaguuydyū mā 'yity ja Renfanū myūdsā'a, di'ibu nandu'un m'awdajttup.

Es ja Molok es ja Renfán,
kū'um miits xya'awingojnajxtū es xy'awdata'andū.

Paadyuts uj miits nyajpudsū'mā'andū mā mgajpnuty es mā mnáxuty,
es ngaxā'añuts éxtumū mduumbu waanu jagam mā Babiloñū ñax.

⁴⁴Esū Esteebu 'yakjunáñ:

—Mā ja māj it, jam ja n'aptujk'ajtum tmudajttū tu'ugū wit tsajptujk mā ja Dios t'awdajttū. Dios ja Moisés tyuk'ijxu wi'ix tkójut. ⁴⁵Es ja n'aptujk'ajtum t'axájudu yū tyadu wit tsajptujk éxtumū kuma'añ. Esū tyadu Joswee es di'ibu mūēt myiñ, dyajmiiñ ja wit tsajptujk ko Dios dyajpudseemy yāā ja jekyjya'ay es tmooy ja ñax ja israelítuty. Es dū'un 'yijttū mā ja Davitū timpū. ⁴⁶Es yū Davit pyat ja may'ajttū Dios wyindum, es 'yamdooy es dyajkójut tu'ugū tujk mā tsyūñut ja Dios di'ibu Jakoob 'yawdajt. ⁴⁷Per ja Salomonk, Davitū myaank, yū'u kyoj ja Diosu tyujk. ⁴⁸Per kyaj ja Dios Tsajpótmudu tsyūñū mā ja tsajptujk di'ibu ja'ay kyejpy. Extum jyūnāñ ja Diosu kyugajxpu:

⁴⁹Dū'un ja Dios jyūna'añ:

"Yū tsajp yu'uts n'uñāaydyakn'ajtypy,
es ja naxwíñudu yū'u mādsū ndeky nbujta'aky.
¿Di'ibu dūnu tujk mgojándup esuts uj jap ndsūñut,
o ja lugaar mats uj nbo'xut?

⁵⁰Pes ujts kū'um tū nbujta'aky tugekyū yū'u."

⁵¹Es ja Esteebu ni'igu t'ak'anmaaydyū:

—Miidsuty kyaj 'yóyuty ja mwinmā'añuty, paaty kyaj xymyudowa'andū. Tuk nax ti'igyuty miidsuty mūt ja m'aptujkuty, taayum miidsuty nandu'un xymyūdsip'attū ja Espíritū Santū. ⁵²Ja'a ko yu'ujuty 'yaxuktuundu nidugekyū Diosu kyugajxpu es extū dya'o'ktū di'ibu jékyup kyajx ko myina'añ ja di'ibu jiky'ajt tūy'ajttū mūēt. Es ko oj myiñ, miits mguyajktū es 'yoogut. ⁵³¿Miidsuty di'ibu tū t'axájudu ja Diosu 'yana'amun di'ibu ja'agyujxmu anklus myajmoodyū, kyaj tū xymyūmudowdū!

Esteebu 'yeeky

⁵⁴Ko yu di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty tmūdoodu yu tyadu ayuk, ta jyot'ambujktu es ņaydyutskat'udu ja'agyujxm ja Esteebu. ⁵⁵Peru Esteebu, mooyu ja Espírítu Santu ja muk'ajitun esu winma'añ es ttun tkajxat di'ibu Dios tsyejpy, es pyat'ijxy jam tsajpótm es t'ijxy ja Diosu myuj'ajitun, es ja Jesús tyanu aga'añdsyoo ma Diosun. ⁵⁶Net 'yanmaayudu ja Esteebu:

—jixtu! N'ijxypyuts ja tsajp awa'ats, ets ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu pya'ay aga'añdsyoo ja Dios.

⁵⁷Es di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty t'amajtstu tyatsk kudiibu tnakymyudówdut. Ta yaxkaktu jantsy muk es tmudsiptso'ondū ni'igu ja Esteebu es dya'ooga'andū. ⁵⁸Net dyajpudsuumdu jap Jerusalén es tkuka'tstū. Es di'ibu tyuundu, ja di'ibu ņi'u'unudu, tkayajktu ja ņikujxyudu wit es ttukkudujkudu tu'ugu unak di'ibu xyu'ajitypy Saulu. ⁵⁹Es ko jam tsaaga'tstū ja Esteebu, net ja Esteebu kyajxta'aky:

—Windsún Jesús, axájuts ja n'anmujja'an.

⁶⁰Net ņaygyoxtonaaydyáku ja Esteebu es yaxkeky muk:

—Windsún Jesús, katu xypyujta'aky ņikujxm yu tyadu peky.

Es ko du'un jyunáñ, net oj 'yo'knu.

Saulu tpajudity ja mubujkputujk

8 ¹Es ja Saulu yu'u muut ņaybyujkudu di'ibu ya'o'ku Esteebu. Nan ja xuu oga'an tpajudijttáktu mukta'aky ja mubujkputujkuty di'ibu jap Jerusalén. Es nidugekyu ja mubujkpu pyudsuumdu jap Jerusalén es ņaywya'xtaayudu ma ņaxudyu Judeeu esu Samaaryu. Yu'uyu apóstulaty oj wyu'amdu jap Jerusalén. ²Es nija'ajuty di'ibu Dios 'yawdajttap, dyajnaxtujkudu ja Esteebu es tnijuuy tniyaxtu. ³Per ja Saulu tpadu'udujku ja ja'ayuty nidugekyu di'ibáty ja Jesús pyanujxtap, tujkm tujkm tju'ttu yedyujk toxytuyk, tpawijts tpajudojttu es tsumdu.

Kristu yajnimadya'aky ma Samaaryu

⁴Es di'ibáty pudsuumdu jap Jerusalén tkajxwa'xtu ja Diosu 'yayuk es ja ņitsokun oymyaaty ņujxtu. ⁵Du'unu Felipu ttuun es ņejxy ma tu'ugu Samaaryu kajpn. Es net dyajtsondáky tkajxwa'xy ko Jesús yu'u Kyrístaty di'ibu Dios tu tkexy. ⁶Es ja ja'ay ņaymyujkudu nidugekyu, es tmūdoo'ijttu yajxón di'ibu ja Felipu kyajxypy, es t'ijxtu nandu'un ja ijxwu'umun di'ibu myudajitypy ja muj'ajitun di'ibu Felipu tyuun. ⁷Es may ja ka'oybyu t'uxkejxy ja Felipu, es ya'axtu ja ka'oybyu ko pyudsemy. Es mayu xux ja'aydyujk es ja tekymya'atru 'yagudaktu. ⁸Paaty nidugekyu ja'ay ma ja kajpn wyu'amdaaydyu jotkujk.

⁹Jap tsyanaay tu'ugu yedyujk di'ibu xu'ajitypy Simonk. Es ja'a ijty bruju es twin'uun ja ja'ay jap ma tugekyu Samaaryu ņax es t'anuumudu ko yu'u muj 'yity. ¹⁰Nidugekyu ja'ay muj mutsk tmubujktu es t'anmaaydyu:

—Tyadu Simonk tuj'ajitun ko Diosu myuk'ajitun tmudaty.

¹¹Paaty tmubejky ja ja'ayuty ko jeky tu twin'uun mut ko byurújuty. ¹²Es ko Felipu tyuk'uxpujku ja oybyu ayuk di'ibu ņigajxypy ja Diosu kyutujkun,

es ta tkexy ja Jesús éxtum ja Kristu, net tmubujktu ja ja'ayuty es ñubajttu, yedyujk toxytyujkuty. ¹³Nandu'unu Simonk tmubejky es ñubejty. Net dyajtsondáky es tjamyudajty ja Felipu. Es ko t'ijxyu tyadu ixxw'u'mun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtan di'ibu tyuun ja Felipu, net du'unu wyu'umu ja Simonk.

¹⁴Ko ja apóstuluty japu naty Jerusalén tmūdoodu ko yu Samaaryu ja'ayuty tu tkupaktu ja Diosu 'yayuk, net tkajxtu Peedru es ja Fwank. ¹⁵Ko jyajttu jap Samaaryu, net kyajxtáktu es t'amdoodu ja Dios es tmo'oyut yu Espíritu Santu di'ibáty myubujktu, ¹⁶ja'a ko kyajnumu naty jya'ty ja Espíritu Santu ma yu'ujuty, je'eyu naty tu ñubattu mut ja Nindsun'ajtum Jesusu xyuu. ¹⁷Es ko kyajxtaktaaydyu, net ja Peedru esu Fwank tku'unikoonda ja ja'ayuty, es du'un oj t'axájudu ja Espíritu Santu.

¹⁸Ko ja Simonk t'ijxy ko ja Espíritu Santu tu myiñ ko ja apóstuluty tku'unikoonda ja ja'ayuty, net t'awa'anu meen, ¹⁹es t'anmaay:

—Meegyuts uj nandu'unu tadu muk'ajtan, es kots uj ngu'unikónuduts ja ja'ayuty oytyim púnuty, 'yaxájudap ja Espíritu Santu.

²⁰Net ja Peedru 'yanmaay:

—Oyu tadu mmeen tyimtgóyut mut mij. ¿Tii mjunaamp xytyijy ko di'ibu Dios ñayajkypy, mbaat xytyijy yajjúy mut ja meen? ²¹Kyaj mbaat xytyuñ mut uudsuty ja Diosu tyuunk, ja'a ko mwinma'añ kyaj wya'adsuty mudu Dios. ²²Mastu'udu tadu m'axuk winma'añ. Mnu'xta'agu Dios es mbojprama'xudut. ²³Nnija'abuts ko naywyinnaxu xyjawu es ja peky myalijtup éxtumxyup tsimy m'ity.

²⁴Net ja Simonk 'yadsooy:

—Mnu'xta'aktu miidsadyu Nindsun'ajtum Jesús es kyajts uj du'un njátut éxtum tu mjuna'añ.

²⁵Ko Peedru es ja Fwank t'awa'anudu yu Nindsun'ajtum Jesusu 'yuxrújkun, net tkajxwa'xtu ja oybyu ayuk ma mayu samaritanu kajpn. Oknum jyumbijttu Jerusalén jatugok.

Felipu esu Etyopiiu ja'ay

²⁶Es ko 'yijtyu tyadu, tu'ugu Diosu 'yanklus myiñ ma Felipu es 'yanmaay:

—Pudsam yaa. Nujx ma muj tu'u kujanak di'ibu nujxp Jerusalén extu ma Gazu kajpn es ñaxy ma ja muj it.

²⁷Felipu tso'oñ es ñejxy. Es jap tpaty tu'ugu yedyujk, Etyopiiu ja'ay. Ja'a ijtp tesoreeru ma ja toxytyujk Kandasu, Etyopiiu reynu. Tu 'yotsy jap Jerusalén es t'awdaty ja Dios. ²⁸Jambijnubu naty ma ja kyajpn, ttuk'u'uñu ja kyarru es t'ixy ja Diosu kyugajxpu Isaiiu ñeky. ²⁹Net ja Espíritu Santu 'yanmaay ja Felipu:

—Mwíngón es naybyaadudu mudu tadu karru.

³⁰Es ko tmwíngooñ ja Felipu, net tmūdooy ko tkajxy ja tesoreeru ja Isaiiu ñeky. Esu Felipu dyajtuuy:

—¿Ti mnija'ap di'ibu jam mgajxyruy?

³¹Es ja tesoreeru 'yadsooy:

—¿Wi'ixuts nnijáwut pñn kyajts pñn xy'awanu?

Es t'amdooy ja Felip̄ es pyátut mā jam 'yu'uññ. ³²Mā jam̄ jaaybyajtun di'ibū naty kyajxypy, ja ijty yū tyaadu:

Oj tm̄nejxy mā 'ye'ky éxtum ja borreegun.

Es du'un éxtum ja borreegu ko ja'ay tnikeepy wye'emy uum, nan kyaj oj ja 'yaa dyajwa'xy.

³³Es mā 'yayo'on'ajty,

kyaj yajtuuñ ja ja'ay t̄y'ajtun m̄m̄t.

¿Es p̄n mbaat jyuna'añ ko yu'u ttuump t'aadsuty?,

ja'a ko ja jyiky'ajtun oj yajp̄jku yā naxwiiñ.

³⁴Net ja tesoreeru dyajtūy ja Felip̄:

—Anmaagyuts, tunu may'ajtun, ¿p̄n̄ du'un ñimadyakupy yū Diosu kyugajxpu? ¿Yu'u k̄um̄ nayñimadyákup, o wiink ja'ayū?

³⁵Net ja Felip̄ tmadyaage'ky ja jaaybyajtun di'ibū tu tkajxy, es t'awa'anu ja oybyu ayuk di'ibū Jesús ñigajxypy. ³⁶Es ko ñajxtu mā tu'ugu n̄m̄, ta ja tesoreeru jyunán:

—Yaa ta ja n̄m̄. ¿Kyajts mbaat xyajnubétyu?

³⁷Es ja Felip̄ 'yadsooy:

—P̄n̄ mm̄bejkupy m̄t winu mjot, mbaat.

Es ja tesoreeru 'yadsooy:

—Nm̄bejkupyuts ko yū Jesukristu yu'ujty ja Diosu 'yU'unk.

³⁸Net t'anmaay es dyajwa'k'áwut ja kyarru. Ta jyunajktu nimajtsk mā ja n̄m̄. Ta ja Felip̄ dyajnubejty ja tesoreeru. ³⁹Ko pyudsuumdu mā ja n̄m̄, yū Nindsun'ajtum̄ Jya'ajun yu'u myunujx ja Felip̄, es ja tesoreeru kyaj ñaky'ijxu. Ta ja tyu'u dyaj'yo'oyñ̄ jantsy xondakp. ⁴⁰Es ja Felip̄ jyajty mā Azotu kajpn, es ñajxy kajpn̄gajpn es tkajxwa'xy ja oybyu ayuk, ja nitsokun di'ibū Jesús yajmiimpy, extu ko jyajty Sesareeu kajpn.

Saulu jyodumbity

9 ¹Ja Saulu kyaj tmastu'uty es tkajxykyopk'átut mā ja ja'ay di'ibáty 'yaxájadu ja Jesús éxtum ja Kristu. Paaty oj ñejxy mā ja teedywyindsungóp̄k, ²es t'amdooy yū ñeky es ñ̄jxa'añ mā ja tsajptujk jap Damasku, es t'axta'aya'añ ja ja'ay, yedyujk toxytyujkuty, di'ibū pyanujxtap ja Jesús éxtum ja Kristu, es tsuma'añ es dyajmina'añ Jerusalén. ³Es ko ñejxyu naty tu'am, timja'tánubu naty Damasku kajpnóty, net oj ñimíñuty muk tu'ugu jajun di'ibū tso'omp tsajpót̄m es jya'ty mā yu'u. ⁴Net ja Saulu kyudaay naxkujxy, es tm̄dooy ko yajm̄gajxy:

—Saulu, Saulu, ¿ti kots xyp̄ajudity?

⁵Net ja Saulu dyajtūy:

—¿Mbún mijts, Windsún?

Es 'yadsooj̄:

—Ujtsuts Jesús di'ibū mij mbajudijty. Ku'um̄ mnayyajtsayútyty éxtum̄ yuubu ko tnepy yū kepyjyujptséty. ⁶Pudu'uk. Nujx kajpnóty. Jap mya'an̄m̄m̄t ti mdún̄p.

⁷Es ja yedyujkuty di'ibū mudu naty jyudity ja Saulu, du'uññ wyu'um̄dyaadyu ko tm̄doodu tu'uk kyajxy es kyaj p̄n̄ t'ijxy. ⁸Net ja Saulu pyude'ky naxkujxy, per ko oj 'yijxwa'xy, kyaj mbaat 'yok'ijxn̄. Es

da'uñņ oj myuņņjxudu witsy jap Damasku. ⁹Es jap 'yijty tuģuk xuu wiints, es kyaj kyay 'yiiky.

¹⁰Jap Damasku tsyunaay tu'ugu ja'ay di'ibu xyu'ajt Ananius, di'ibu pyaduun ja Jesu. Ta ja Jesu 'yanmaay ijm'a'tungyujxm:

—jAnanius!

Ta 'yadsooy ja Ananius:

—Nindsun'ajtam, tyajats.

¹¹Net ja Jesu 'yanmaay:

—Nuix ma tu'u di'ibu xyu'ajtypy Tuodyu'u. Ma Juudusu tyujk xyajtawut tu'ugu yedyujk, Tarsu ja'ay di'ibu xyu'ajtypy Saulu. Kajxtakp y'u. ¹²Tats nduk'ixy ijm'a'tungyujxm ko mij mdaku ma 'yity es xykyu'unikoñ. Ta 'yijxpejky jatugok.

¹³Es ko tmudooy tyadu, net ja Ananius 'yadsooy:

—Per Windsun, may ja ja'ay tu xy'anuumats wi'ix tu ttuñ axuuk di'ibu mij mja'ay'ajttap Jerusalen. ¹⁴Es tyam myiñ yaa nandu'un mut ja ñeky di'ibu tu myo'oyuty yu teedywindsunuty, es tsuma'añ tmtsaañ yu ja'ay nidugekyu di'ibu yaa m'awdajttap.

¹⁵Jesu 'yanmaay:

—Nuix, ja'a ko tats nwin'ixy yu ja'ay es yu'ats ngaxaampy es tkajxwa'xut ujtsu nja'a ma wiinkpu naxwiñudu, ma ryeyuty, es nandu'un ma israelitu ja'ayuty. ¹⁶Es nduk'ixupts wi'ix muk 'yayowut ujtskyujxm.

¹⁷Net ñejoy ja Ananius es tyujku tugoty ma 'yity ja Saulu, es tku'unikooñ es t'anmaay:

—Mugu'uk Saulu, yu'ats xykyajxp ja Nindsun'ajtam Jesu di'ibu kuxu'k jap tu'ajp ma naty mmiñ. Xykyexyats es m'ijxwa'xut jatugok es ja Espiritu Santu mmo'oyadat ja muk'ajtun esu winma'añ es xytyun xykyajxut di'ibu Dios tsyejpy.

¹⁸Nety o j kya'ay Saulu wyiinoty extamu ajkx nimeeñ, es 'yijxpejky jatugok. Net ja Saulu o j ñubety. ¹⁹Ta kyaay 'yiky es tpejky ja myujaa jatugok, es o j 'yakwu'amu waanu mada Jesusu 'yuxpujku di'ibu tsunaaydyup Damasku.

Saulu tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk jap Damasku

²⁰Net ja Saulu dyajtsondaky tkajxwa'xy ma ja israelitudyu tsyajptujk ko Jesu yu'u Dios ja 'yU'unk, ja Kristu. ²¹Nidugekyu ja'ay di'ibu myudoodu, net da'uñņ wyu'umadyaadyu, es ñay'anmaayadu:

—¿Tii kyaju tyadu yu'ajuty ja ja'ay di'ibu pyajudijt es tmajtsy ja ja'ay di'ibu myujja'ap ja Jesu jap Jerusalen? ¿Tii kyaj tyadu yu'adyu di'ibu yaa tu jya'ty es tmátstut púnuty kyupujktap ja Jesusu 'yuxpujku es dyajnujxtut ma ja teedywindsunuty?

²²Esu Saulu tkajxwa'xy mut waanu ni'igu ja muk'ajtun es dya'ixyuty ko Jesu yu'u Kristu. Es kyaj tmawinma'añbyaattu wi'ix 'yadsoojumbíttut ja israelítuty di'ibu tsunaaydyup Damasku.

Saulu kye'eky

²³Es ko jeky 'yijty, net ja israelítuty ñaygyajxudu es dya'ooga'andu Saulu, ²⁴per ja Saulu ya'awa'añu. Xuuñ koots ja israelítuty 'yadunaayy ma

kyajpndúku es dya'ooga'andu, ²⁵per ja mabujkrutujk tprajtáktu ma tu'ugu muj katsy es dyajjunajktu mut ja tejxyñ, tkutuuyñajxtu koots ma ja kajpn nabots. Es du'un dyajkáktu Saulu.

Saulu jya'ty Jerusalén

²⁶Ko Saulu jyajty Jerusalén, net ñaybyuwa'ku mut ja di'ibu Jesús 'yawdajttup. Per ja ja'ay di'ibu jap ijttup, tsu'kudu es wyinmaaydyu ko Saulu nūgoo 'yanda'aky ko tu tmubeky ja Jesús. ²⁷Per ja Bernabee yu'u oj dyajnejxy es tkuyajky ma ja apóstulaty es tmadyaky wi'ix yu Saulu tu t'ixy ja Jesús tu'aaay es wi'ixu 'yanmaayy. Nandu'un tmadyaky wi'ix ja Saulu tkajxwa'xy muk aa muk jot jap Damasku ko Jesús yu'u Kyrístaty. ²⁸Net ja Saulu oj wye'emy mut yu'ujaty, es ja'a muut ñaxy tyuku Jerusalén, ²⁹es myadya'áktu es ñaygyajxytsyiigudu mut ja israelítaty di'ibu kajxp grieegeu. Per tadu ja'ayaty ya'oogándup ja Saulu. ³⁰Es ko ja Saulu ja myugu'uktujk tnija'adu, net tmunujxtu ma Sesaree kajpn. Ko jap tsoyo'ón, ta ñujxnu ma kyugajpnuty jap Tarsu.

³¹Agujk jotkujk tsyunaaydyu ja mabujkrutujk jam Judee ñaaxóty, Galilee es Samaaryu, es myujwiinudu ja myubujkun. Du'ñum ja Nindsun'ajtam twindsu'ugudu, es mut ja Espíritu Santu pyudujkun ñimay'adu'utstu.

Eneeus 'yaguda'aky

³²Es ko Peedru tku'ijxy ja myumabujkruty, nandu'un oj ñejxy ma Liidu kajpn tku'ixa'añ di'ibu Dios jya'ay'ajttup jap. ³³Es tpaty tu'ugu yedyujk di'ibu xyu'ajtypy Eneeus, di'ibu naty tu kyo'knaayñu tuktujk jumajt es tu 'yijnu xux. ³⁴Esu Peedru 'yanmaayy:

—Eneeus, Jesukristu mya'agudákur. Pudu'uk. Winya'abu mmabajn.

Net ja Eneeus pyude'ky ko ya'anmaay. ³⁵Es nidugekyu ja'ayaty di'ibu tsunaaydyup Liidu es Sarón t'ijxtaaydyu ko 'yaguda'aky ja Eneeus. Ta tmastuttu ja jyeky winma'añuty, es tranujxtu ja Jesusu 'yuxpukun.

Dorkus jyikypyeky

³⁶Ma ja Jope kajpn, jaa tu'ugu toxytyujk tsyunaay di'ibu Jesús 'yawdajtypy. Ja'a xyu'ajtypy Tabitu, di'ibu ayuk wimbudsuumy grieegeu Dorkus. Tyadu toxytyujk tim tuump yajxón es tpuđuku ja ja'ay di'ibu ayoodup. ³⁷Net pya'ambejty ja Dorkus es 'ye'ky. Net yajpujy ja ñini'x es tprajtáku ma tu'ugu kwartu tuk niku'uybyu. ³⁸Jope yu'u myuwingón ja Liidu. Es ja'a ko di'ibu 'yawdajttup ja Jesús tnijawudu ko Peedru naty 'yity Liidu, net tkajxtu majtsku myugu'uk es t'anuumadut ja Peedru:

—Jottugoy, jo'om Jope.

³⁹Net ja Peedru oj ñejxy mut ja ja'ayaty. Es ko jyajty, ta yajmunejxy ma ja kwartu ma 'yity ja o'krp Dorkus. Es nidugekyu ku'ekytyo'oxyuty jy'u'y ya'axtu, es ttuk'ijxtu Peedru ja witu jembyu esu wiingátypy wit di'ibu Dorkus yajkojy ko jyiky'ajty. ⁴⁰Net ja Peedru t'anmaay yu ja'ay es pyudsuumda'ayut nidugekyu. Net ja Peedru ñaygyoxtonaaydyáku es kyajxtáky, tnaxmu'ijxu ja o'krp Dorkus es t'anmaay:

—Tabitū, pūdū'uk.

Net ja Dorkus dyajwa'xy ja wyiin. Es ko t'ijxy ja Peedru, ta wya'tskujka. ⁴¹Net ja Peedru tmajtsy kyu'ugujxy es dyajpude'ky. Net tmugajxy ja Dorkusu myugu'uk esu ku'ekytyo'oxyuty, es ttukkudujka jiiky. ⁴²Es nidugekyu ja'ay tnija'adyaadyu jap Jope ko Dorkus tu jyikyryekey, es may tmubujktu ja Jesus' extamu Wyindsun. ⁴³Peedru oj wye'emy kanak xuu Jope ma ja po'ogo'tspu Simongu tyujk.

Peedru esu Kornelyu

10 ¹Jap Sesareeu kajpnoty tsyunaay tu'ugu yedyujk di'ibu xyu'ajt Kornelyu. Ja'a ijty soldaadu windsun ma ja Batayonk Italianu. ²Pes ja Kornelyu es punaty muut tsunaadyuup ma juun tyujk, ti'igyu t'awdattu Dios es twindsu'ugudu. Nandu'un tmooy ni'igu limosnu es tpuuku ja israelituty, es du'unam t'awdaty ja Dios. ³Tu'ugu xuu, extam tuguk yaxrun, net t'ijxy jantsy wa'ats iixma'tungyujxm tu'ugu Diosu 'yanklus tyaku ma yu'u naty es 'yanmaayu:

—jKornelyu!

⁴Es ja Kornelyu t'ixy ja anklus mut ja tsu'ugu. Net dyajtuuy:

—Anmaagyuts, Windsun. ¿Ti mdsejpy?

Net ja anklus 'yanmaayu:

—Dios tu tmudooy ko mgajxta'aky es nija'ap wi'ix xypyuduku ja ja'ay di'ibu tugoy'ajtxup. ⁵Kax ja ja'ay jap Jope es yajwówut ja ja'ay di'ibu xyu'ajtypy Simonk, di'ibu nandu'un xyu'ajtp Peedru. ⁶Jap tsyuuunu ja myuxuu Simonk, po'ogo'tspu di'ibu tsunaapy mejyñbyu'aay.

⁷Ko ja anklus oj ñujxnu, net ja Kornelyu tmugajxy majtsku tyuumbu es tu'ugu syoldaadu di'ibu tyukmajotkujk'ajtypy oytyiity es y'awdajtypy ja Dios. ⁸Ko ttukmumadyaktaay, net tnigajxu Peedru jap Jope.

⁹Jakumbom niduguk tyu'uyo'oydu. Ko kyjkyxyu'ajnu, tmawingoonnu Jope kajpn, net ja Peedru pyejty tujk nikujxy es kyajxta'aga'añ. ¹⁰Es nugoo naty 'yok'yu'o'kunu, abaturnumu naty ja kyaaky tyojx es kyaya'añ, net ja Dios ttuk'ijxy ja Peedru ¹¹ko ja tsajp 'yawa'atsy es ko kyada'aky naxwiin di'ibu kuxu'kp extam tu'ugu muj wit 'yamajts'ity taxk eskinu. ¹²Japu natyu may juuyjk di'ibu taxku tyeky, di'ibu kaagudijtp esu ts'a'añ. ¹³Netu Peedru tmudooy kyajxy tsajwinm, es 'yanmaayu:

—Pudu'uk, Peedru. Ya'ook es xytsyu'udsut.

¹⁴Esu Peedru 'yadsooy:

—Kyaj Windsun. Kyajts nje'xyñam di'ibu ja'ay ya'axu'kup o yajpekyka'ap.

¹⁵Net jatugok tmudooy tsajwinm kyajxy, es 'yanmaayu:

—Di'ibu Dios tu dyajwa'atsy, katu mij xy'andijy di'ibu ya'axu'kup o yajpekyka'ap.

¹⁶Ja'a jyajtu tuguk ok, es net jatugok juumbijty di'ibu kuxu'k extam ja muj wit tsajwinm. ¹⁷Ta ja Peedru jyotmay'e'ky ti myadyakypyu tyadu iixma'tun. Net jyajttu ja Kornelyu ja jya'ayaty ma ja Simongu tyujk aa, es dyajtuudu pun yu'u tyujk. ¹⁸Net dyajtuudu:

—¿Japu Simonk, di'ibu nandu'un xyu'ajtp Peedru, ma tyadu tujku?

¹⁹Es ja Peedru tamä naty tujkkujxm jyotmay'eeky ko ti 'yandijpy di'ibu tu t'ixyu naty. Es ja Espiritu Santu 'yanmaay:

—Ta ja'ay nidugeuk m'axta'ayuty. ²⁰Pudu'uk, junak es nujx mudu tadu ja'ayuty. Kyaj xyjajpjawut. Ujts tu ngexy.

²¹Net ja Peedru jyunajky ma naty jap 'yawixyuty ja Kornelyu ja jya'ayuty, es t'anmaay:

—Ujtsu du'un di'ibu m'axtaaydyur. ¿Ti mnimiindur?

²²Ta 'yadsoodu:

—Yu'uts xykyajxp ja soldaadu windsun Kornelyu, tu'ugu yedyujk di'ibu jiky'ajtp tuy'ajtun muut es di'ibu wyindsu'kup ja Dios, es tsojkudur nidugekyu ja israelituty. Es tu'ugu Diosu 'yanklus 'yanmaay es mij myajwówut es mnuxut ma ja Kornelyu tyujk. Es ja Kornelyu tmadowa'añ di'ibu mij mgajxypy.

²³Net ja Peedru dyajtujku, es wye'emy mut yu'u tuk tsuu. Ta jakumbom ja Peedru jyamyudajtudu ja Jope ja'ayuty di'ibu 'yawdajttur ja Jesús.

²⁴Ta jakumbom jyajttu jap Sesaree ma ja Kornelyu 'yawixyuty mut ja myugu'uktujk esu myutnaymyaayubuty di'ibu tu twoy. ²⁵Ko Peedru jyajty ma ja Kornelyu tyujk, net pyudseemy ja Kornelyu. Ta ñaygyoxtonaaydyaku Peedru wyinduuy es twindsu'uguya'añ. ²⁶Ta Peedru wyijtsu'ku, es 'yanmaay:

—Tanu. Uj nandu'unuts nja'ayuty éxtum mijun.

²⁷Es tmugajxy tyujkudu tugoty. Jap tpaty ja Peedru mayja'ay tu ñaymyikyuty. ²⁸Net ja Peedru jyunáñ:

—Miits mnija'adur ko yu israelituty jyun'a'andu ko pyekykya'at ja israelitu ja'ayuty ko ñaymyúkudut mut ja wiink ja'ayuty o tyákut ma wiink ja'ayu tyujk. Peru Dios tats xytyuknijawu kyajts njuna'anut ko 'yaxukja'ayuty pán. ²⁹Paaty kots oj xywyowdu, nétyuts mbadso'oñ, ni wi'ixuts nga'anmaay. Tyam awa'anuguts tits ko oj tu xywyoy.

³⁰Net ja Kornelyu 'yadsooy:

—Tyam myajtaxkxur, éxtamu tyadu oorü, tyaadsu naty uj ndugótyuts n'ayu'aty es ngajxta'agyuts. Net kyuxe'ky tu'ugu yedyujk es ja wyit jantsy tu'xp. ³¹Nétuts xy'anmaay: “Kornelyu, Dios tu tmudoy ko mgajxta'aky es ñija'ap wi'ix tu xypyuduku di'ibáty tugoy'ajtxudur. ³²Nigaxu jap Jope tadu ja'ay di'ibu xyu'ajtypy Simonk, di'ibu nandu'un xyu'ajtp Peedru. Jap 'yity ma po'ogo'tspu Simonk di'ibu tsunaapy mejyñbyu'aay.” ³³Nétyuts mij nnigajxu es mya'axta'ayut, es tu xytyuñu may'ajtun es tu mmiñ. Paaty nidugekyu n'ijtum tyam ma ja Dios, es nmadowa'añuts di'ibu Nindsun'ajtam tu tkexy es xy'awánuduts.

³⁴Net ja Peedru t'anmaay:

—Tyámuts njaygyuku ko tuy'ajtun ja Dios nidugekyu ja'ay ttsojkt'a'ay, ³⁵es tkupujkt'a'ay oytyim pán ja'ayuty di'ibu windsu'kudur es tmudún. ³⁶Dios t'anmaay ja israelitu ja'ay es t'awa'anu ja ayuk di'ibu yajjotkujk'átudur Jesukristukyujxm, di'ibu tugekyu ñiwindsun'ajttaapy. ³⁷Miits mnija'adur nandu'un di'ibu tu tyuñ tu jyátyuty ma ja israelitudyu ñax, tsyondaky Galileeu ko tu Fwank tkajxwa'xy es ñubátut ja ja'ayuty. ³⁸Mnija'adur nandu'un ko Dios yu'u myooy ja Jesús nazarenu ja myuk'ajtan

es ja Espírítu Santu. Es ja Jesús ttuun̄ yajxón es dya''agudaky nidugekyu di'ibu mut ja majku'ugópk ja myuk'ajtun 'yayoodap. Tyaada Jesús tyuun mut ko Dios muut 'yity. ³⁹Es uudsuty, apóstulaty, testiiguts nidugékyuty di'ibu Jesús tyuun mā ja Judeeu ñax es nandu'an mā ja Jerusalén kajpn. Oknum dya'o'ktu, tkuduu'dyu kruuzkujxy. ⁴⁰Peru Dios y'u yajjikyruyk ko tyugakxubejty, es dyajkuxe'ky mā uudsuty. ⁴¹Kyaj kyuxe'ky ja Jesús ma ja'ay nidugekyu, je'eyu kyuxe'ky mā uudsuty di'ibu Dios xywyin'lijxtats jayujp éxtumu testiigu. Uudsuty kaay úktupts mut ja Jesús ko Dios tu dyajjikyruyéky. ⁴²Esu Dios tu xkyéxyuts esuts ngajxwa'xut mut ja ja'ayuty es n'awanuduts ko Dios tui'ajtun tu tpujta'aky ja Jesús éxtumu fwezun mut ja jiiypyu es mut ja eekypyu. ⁴³Nandu'an jékyur nidugekyu Diosu kyugajxru tmugajxtu ja Jesús, es t'anmaaydyu ko nidugekyu di'ibu myubajktup es t'axájuda Jesús, y'u yajma'xtup ja pyojpu.

Espírítu Santu myiñ mā di'ibu kyaj 'yisraelítuty

⁴⁴Peedru tambaadu naty kyajxy ko ja Espírítu Santu myiñ mā nidugekyu di'ibu myudool'ijttup éxtumu Peedru jyuna'añ. ⁴⁵Net ja israelítuty di'ibu myubajktu Jesús es mut ja Peedru myiindu, du'ññ wyu'amudyaadyu ko Dios tkejxy ja Espírítu Santu nandu'an mā ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty, ⁴⁶ja'a ko tmudooy ja ja'ay kyajxtu wiingáty ja ayuk es t'awdaty ja Dios. ⁴⁷Net ja Peedru jyunañ:

—Mugu'uktujk, ¿pán nidu'uguty miidsuty kyaj tteky esu tyadu ja'ay ñubáttut?, ja'a ko Dios tu tkexy ja Espírítu Santu mā yu'ujuty éxtum nandu'an udsajtum.

⁴⁸Net ja Peedru 'yanmaayy es ñubáttut mut ja Jesukristu xyuugyujxm. Ko ñubejty, net ja Peedru t'anmaaydyu es 'yakwu'umut majtsk tuguk xuu mut yu'ujuty.

Peedru t'awanu ti ko ñejxy mā kyaj 'yisraelítuty

11 ¹Es ja apóstulaty es ja myugu'uguty di'ibu jap Judeeu myubajktu Jesús, tmudoodu ko nandu'an yu Sesareeu ja'ayuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty tkupajktu Diosu 'yayuk. ²Es ko Peedru jyumbijty jap Jerusalén, ja israelítuty di'ibu pyaduundap ja tsiky'ajtun es tmubaktu Jesús, net oj t'oodu Peedru du'an:

³—¿Ti ko oj tu xkyu'ixy di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es tu xymyatkay?

⁴Net ja Peedru tmadyaky extu mā tsyondaky tugekyu di'ibu naty tu jyátyuty, es t'anmaay:

⁵—Uj tápdsu naty mā Jope kajpn. Es kodsu naty ngajxta'aky, nétuts n'ijxy tu'ugu ijxma'tun. Es du'unuts n'ijxy éxtum tu'ugu muj wit kyuda'aky tsajwínm, yajmajts'íty taxk eskinu es jyajty madsu naty ngajxta'aky. ⁶Es kots n'ijxy yajxón ti naty jap mā witun, nétuts n'ijxy ja juyujk di'ibu taxku tyeky, tsá'añ es di'ibu kaagudijtp. ⁷Es nmudooyuts kyajxy tsajwínm, es xy'anuumuts: “Pudu'uk, Peedru. Ya'ook es xytsyu'udsut.” ⁸Es njanáñuts: “Kyaj Windsún. Kyajts nje'xyñum di'ibu ya''axu'kup o ja'ay yajpekykya'ap.” ⁹Nétuts xymyugajxy tsajwínm, es xy'anuumuts jatugok: “Di'ibu Dios tu dyajwa'atsy, katu mij xy'andíjut di'ibu ya''axu'kup o yajpekykya'ap.”

¹⁰Tuguk ókuts oj xymyugajxy, es jyumbijty pyatujku tsajwínm ja muj wit. ¹¹Madsu taadu n'ijxy, net jyajty niduguuu kugajxyuty madsu naty njajtta'aky. Ja ja'ay jap tso'oñ Sesareeu es xñimiinuts. ¹²Nétuts ja Espírítu Santu xkyejxy mut ja ja'ayuty esuts xy'anmaay ko ni w'ixuts ngawinmáyt kots nganujxut. Es nandu'un oj ñejxy mut uj nidudjxt yu nmugu'uguts. Nidugékyuts ndujkudyaadyu ma ja ja'ayu tyujk. ¹³Net ja Kornelyu xytyukmumadyákuts ko kyuxe'ky tu'ugu anklus ko ta naty tyanu es 'yanmaay: “Kax ja ja'ay jap Jope es xywyówut ja Simonk, di'ibu nandu'un xyu'ajtp Peedru, ¹⁴es yu'u m'anuumudup w'ix mnitso'ogut, mij mut nidugekyu di'ibáty tsyunaadyup ma ja mjuun mdujk.”

¹⁵Kots nyajtsondáky nmugajxyuts, ja Espírítu Santu net myiín ma naty jam 'yity ja ja'ayuty. Extu udsajtum oj n'axájum jawyiin, nandu'un yu'u oj t'axájuda. ¹⁶Nétuts njamyejtsy éxtumdsu naty yu Nindsun'ajtum Jesús tu xy'anuum: “Tuy'ajtan ko Fwank yu'u mut ja nuu yajnubejty, per miits mnubáttut mut ja Espírítu Santu.” ¹⁷Es pun yajk ja Dios nandu'un yu Espírítu Santu mut yu'ujaty, éxtum udsajtum ko nmubujkum ja Nindsun'ajtum Jesukristu, ¿púnuts uj esuts ndsiptúnut mudu Dios?

¹⁸Es ko ja myugu'uktujk jam Jerusalén tmudoodu tyadu ayuk, net 'yamoondaadyu es t'awdajtta ja Dios, es jyunandu:

—Tuy'ajtan ko Dios tu dyaky nandu'un mut di'ibu kyaj 'yisraelítuty es dyajtagátstut ja wyinma'añ es yajpojuma'xut es jyiky'áttut winu xuu winu tiempu.

Kristu yajmubéky jap Antyokiíu

¹⁹Net di'ibu ya'o'ktu Esteebu tpajudijttu nandu'un nidugekyu di'ibu 'yaxájudup ja Jesús éxtumu Kristu. Es nija'ajuty di'ibu kaktu jyajttu Fenisyu, Tsyipre es Antyokiíu. Jap oj tkajxwa'xy ja Diosu kyajxy mut ja israelítuty je'eyu es kyaj mut ja wiink ja'ayuty. ²⁰Per nija'ajuty di'ibu myubujk es di'ibu tso'ondu Tsyipre es Sirene, jyajttu ma Antyokiíu kajpn es tmugajxtu nandu'un di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es dyajky ja ayuk ko yu Nindsun'ajtum Jesús yajnitso'ogudup. ²¹Es ja Jesusu myuk'ajtan pyudujku yu'ujaty. Es may ja ja'ay tmastuttu ja jyekywyinma'añuty es tmubujktu Jesús.

²²Ko tyadu ayuk tmudoodu di'ibu jap Jerusalén myubujktu, net tkajxtu Bernabee jam Antyokiíu. ²³Ko jyajty ja Bernabee, net t'ijxy éxtum ja Dios tu kyuni'xyuty, es jyantsyxyondaky es myooyu kajxwíjun es mut ja 'yoyjyot tranujxtut ja Jesús. ²⁴Ja Bernabee oyja'ay es muudu Espírítu Santu, tpanejxy ja Jesús. Es du'un ja Bernabee ttukpanejxy ja Jesús ja mayja'ay.

²⁵Ko tiempu ñaxy, net ja Bernabee oj ñejxy t'axta'aya'añ ja Saulu jap Tarsu. ²⁶Es ko tpaty, ta tmanejxy Antyokiíu. Jap oj wu'umdu Bernabee es ja Saulu tuk jumajt, dya'uxrpujktu mayja'ay es t'axájut ja Jesús. Jap Antyokiíu tim jayujp tmooy ja xuu kristyanu púnaty myubujktup ja Kristu.

²⁷Ma tadu tiempu tso'ondu nija'ajuty ja Diosu kyugajxpu jap Jerusalén es jyjptáktu Antyokiíu. ²⁸Nidu'uk txu'aty Agaabu. Es ko ja mubujkputujk ñaymyujkudu Antyokiíu, net jyunáñ yu Agaabu, éxtum yu Espírítu Santu tu 'yanu'amxuty, ko myina'añ ja muk yuu ma tugekyu naxwíndu. Es tuy'ajtan jyajtu ko Klaudyu tnigopk'ajty ja kutujkun. ²⁹Net ja mubujkputujk

di'ibu Antyokiiu ttuknibujtákuđu es ttuknigaxa'andu ja naybyuduđu ja myuđu'uktujk di'ibu jap Judee tsunaaydyuđu, es tkáxut nu'un mbaat nidu'uk nidu'uk ti tmudaty. ³⁰Es du'un ttuundu, ja Bernabee mudu Saulu tmunujxtu ja pudujkun, es tmoodyđu ja mujja'aydujtk jam Judee.

Santya'agu 'yeeky esu Peedru yajtsímý

12 ¹Es ma tadu tiempu yu Eroodus di'ibu rey'ajt Judee, tpadso'oñ es tmatsáñ punaty myubujktup ja Jesús éxtamu Kristu, ²es dya'e'ky mut ja espaadu yu Santya'agu, Fwangu myuga'ax. ³Ko t'ijxy es ttsojktu ja israelítuty, net t'ane'emy es yajtsúmút ja Peedru nandu'un. Tyaadu jyajtu ma ja pasku xuu, ma ja tsajkaaky yajkáy di'ibu kyaj tmudaty ja levaduuru. ⁴Ko yajmajtsy ja Peedru, net yajpujtáky pujxndugóty es kywentu'átyuty taxk peky ja soldaaduty. Ja wyínuty nidugekyu nimajmókx tu'uk di'ibu kwentu'ajtudup majtaxkáty. Eroodus yu'u jyuudaampy ja Peedru ko ja pasku xuu ñáxut. ⁵Es du'un ja Peedru 'yijty pujxndugóty jantsykywentu'aty, per ja mubujkputujk jyantsykyajxtáktu es ja Dios dyajtso'ogut ja Peedru.

Peedru pyudsemy pujxndugóty

⁶Es ja ux ko kyajnumu naty xyuuñu ma ja Eroodus dyajpudsuma'añ ja Peedru mayja'ay wyinduuy es dya'ooga'añ, tap 'yity ja Peedru kuwuuñ mut ja kadenu ma nimajtsku soldaadu, es jamajtsk jap pujxndujk agu'p tkwentu'aty. ⁷Net ti'in tu'ugu Diosu 'yanklus kyudaky ma ja pujxndujk, es jyantsyuyukjajutyaay. Net ja anklus oj ttij'y'i'xy ja Peedru ma kyejky es oj dyajjotwijy. Net ja anklus 'yanmaay:

—jPudu'uk pojñ!

Netyu ja kadenu kya'adaay ma Peedru kyu'u, ⁸es ja anklus 'yanmaay:

—Naywyuunudu es tuktuku mgu'uk.

Ko Peedru du'un ttuuñ, net ja anklus 'yanmaay:

—Pujta'ak ja mgaru es pamiinguts.

⁹Net ja Peedru tpanejxy ja anklus, ni tkanijawu pun tuy'ajtun di'ibu anklus tyiimpy, du'un wyinmaay ko ijxma'tp. ¹⁰Net ñajxtu ma jawyiimbu soldaadu. Ta ja myumajtskrpu. Ko jyajttu ma pujxndujk aa, net ja muj pujxndujk aa 'yawatsy ku'um. Ta pyudsuumdu tu'ajp ja Peedru mut ja anklus es yo'oydu tuk adujy. Net myastutu ja anklus es wyu'umnu Peedru naydu'uk. ¹¹Net ja Peedru wyinma'añbyáty, es ñayjyunanu:

—Jantsy tuy'ajtun ko Dios tu tkexy ja 'yanklus kudiibats xya'oogut ja Eroodus esuts kyaj njátut éxtam tugekyu di'ibu ja israelítuty tsojktup es xytyúnuduts.

¹²Peedru twinmaay yu tyaadu, es oj ñejxy ma ja Mariiu tuyk, yu tyaagu Fwank di'ibu nandu'un xyu'ajtypy Markus. Mayja'ay ñaymyujku es kyajxta'aktu jap. ¹³Es ko tmudoodu yajkóxy ja tujk agaj, net pyudseemy tu'ugu kixyudo'oxy di'ibu xyu'ajtypy Roode, es t'ixa'añ pún yu'u. ¹⁴Es ko tmudooy kyajxy ja Peedru, xondakungyujxm kyaj ja tujk dya'awatsy. Net oj ñejxy pnye'együ jap tugoty es t'awa'anudu ko Peedru tap tyanu tujap. ¹⁵Net 'yadsooju yu myuđu'uk:

—Tu mloku.

Es ja kixyudo'oxy jyənāñ ko jantsy təy'ajtən. Per yu'ujuty je'eyə jyunandə:

—Kyaj yu'udyə Peedrə. Yu'u da 'yankləs.

¹⁶Esə Peedrə t'akkoxy yə tək agaj. Net dya'awatstə. Es ko t'ijxtə Peedrə, net də'uñə wyu'umədyaydyə. ¹⁷Esə Peedrə tyuk'ijxə kyə'u kədiibə ñakymyadya'agut. Net ttukməmədyaktə wi'ix ja Nindsən'ajtam tə jyuudyty puixndəgóty. Es 'yanməəyadə:

—Tukməmədyə'ak yə Santya'agə esə nməgu'uk'ajtam.

Net pyədseemy ja Peedrə es oj ñejxy wiink tsoo.

¹⁸Es ko oj xyuñə, net jyantsy jyotmay'o'ktə ja soldaədutək ko ti tə jyátyty ja Peedrə. ¹⁹Netə Eroodəs tkejxy ja soldaədu es t'axta'əyut yə Peedrə. Es ko kyaj mə yajpáty, ta yajwoodə ja puixndək kywentə'ajtrə es tñigajxət wi'ixə Peedrə naty tə pyədseemy. Net oj tni'ane'emy es 'yooktət ja puixndək kwentə'ajtrəty. Netə Eroodəs tsoyo'ñ Judeeə es oj ñejxy tsənaabyə Sesareeə.

Eroodəs 'yeeky

²⁰Eroodəs ttukjot'ambejky ja ja'əyty di'ibə tsənaədyəp jap Tirə es Sidón. Es yə'u ñəgyəjxədə mət ja Eroodəsə 'yofisyal di'ibə xyu'ajtypy Blastə, es tmooy ja meeñ es t'amdooy ja jotkujk'ajtən es ñaxət ja tsip. Es də'uñ ttuundə mət ko yu'ujuty t'axəjədə ja jye'xy mə ja rey Eroodəsə ñax. ²¹Ko tpaty ja xəu di'ibə Eroodəs tyuknibəjtəku, net trəjtəky ja rey wyit, es ñaxwe'tsy mə ja uñaəybyajn, es oj kyajxy. ²²Ko kyajxtəəy, net ja ja'əy yaxkəktə:

—¡Tyaədu di'ibə ja yam kajxp, kyaj jya'əyty! ¡Dios yə'u! ²³Netyə tu'ugə Diosə 'yankləs myiiñ mə Eroodəs es dyajpa'ambejty mət ko kyaj yə'u Dios tmooy ja məj'ajtən. Net ja tənə'k jyə'xə es taanəm 'ye'ky. ²⁴Es ja Diosə 'yayuk oj yajkəjxə'xy oyməəaty.

²⁵Ko Bernabee esə Saulə dyajkəjxtə tyuunk, net tsoy'ondə Jerusalén mət ja Fwank di'ibə nandə'uñ xyu'ajtypy Markəs.

Bernabee esə Saulə tsoy'ondə Diosə 'yayuk kajxwə'xpə

13 ¹Mə ja məbəkprətək ñəymyəkudə Antyokiə, tam ja Diosə kyugəjxprəty esə yə'əxpəkprəty. Yu'u xyu'ajttəp: Bernabee, Simonk (di'ibə yəjtijp Nijeer), Lusə (di'ibə Sirene kugəjpn'ajtp), Saulə esə Manaén (di'ibə məət yə'ktə Eroodəs, ja Galileeə gubernador).

²Tu'ugə xəu ko naty yu'ujuty t'awdattə Nindsən'ajtam Dios es 'yayu'ajttə, net ja Espiritə Santə 'yanməəyə:

—Abeky pəjtə'aktə yə Bernabee esə Saulə es ttúndət di'ibəts əj tə ndukniwówədə.

³Es ko kyəjxtəktəəydyə es 'yayu'ajttə, net tkə'unikoondə ja Bernabee esə Saulə es ñəjyugəjxədə. Ta oj tsoy'onnədə nimaəjtsk.

Bernabee esə Saulə jap Tsyipre

⁴Ko ja Espiritə Santə kyəjxədə Bernabee esə Saulə, ta ñəjxtə Seleusyə. Net tyəjkədə barkoty es ñəjxtə mə Tsyipre islə. ⁵Ko jyəjttə jikymyejyñ

agu'uy ma ja Salaminu kajpn, net dyajtsondaktu tkajxwa'xudu ja Diosu 'yayuk ma ja israelitudyu tsyajptujk. Es mut nejxy ja Fwank éxtumə pyudujkəbu. ⁶Net jyudijttu ma tugekyə kajpn es jyajttu ma ja Pafus kajpn. Es jap tpattə tu'ugə israelitu di'ibu xyu'ajtypy Barjesús. Ja'a ijty xumaabyu es 'yanda'aky ko yu'u Diosu kyugajxpu. ⁷Tyadu xumaabyu japu naty mut ja gobernador Serjyu Paablu, di'ibu wijy yedyujk. Net ja gobernador tniğajxu Bernabee es ja Saulu es tmudowa'añ ja Diosu 'yayuk. ⁸Per ja xumaabyu di'ibu grieeğə ayuk xyu'ajtypy Elimus myudsiptso'on ja Bernabee esu Paablu, es t'agajxu ja gobernador kudiibu tmubúkut yu Diosu 'yayuk. ⁹Net ja Saulu, di'ibu nandu'an xyu'ajtypy Paablu, ja Espiritu Santu mooyu winma'añ esu muk'ajtun es ttúnat di'ibu Dios tsyejpy, es twin'ijxy muk ja xumaabyu, ¹⁰es t'anmaay:

—iWin'u'ambu, mujku'ugópku 'yu'unk, mij du'uñum xymyudsip'aty tugekyu di'ibu oy! ¿Ti ko je'eyu xyajma'ada'añ ja Diosu tyu'u? ¹¹Paaty tyamu Nindsun'ajtum Dios mdukkumudowa'añuty es myajwu'uma'añuty wiints, jeky kyaj xy'ixut ja xuu jyajy.

Netyu oj wye'emy wiints es wyingoodsudyaay. Net myajtsy xyajy es t'uxtaay di'ibu wítsudp. ¹²Es ko ja gobernador t'ijxy yu tyaadu, net tmubejky es du'uñu wyu'umu mut ja Nindsun'ajtumə 'yuxpujkan.

Paablu esu Bernabee jap Antyokiin, Pisiidyu ñaxóty

¹³Net ja Paablu esu jyamyudaty tyujkudu barkoty jap Pafus es jyajttu Perju, ma ja Panfilyu ñax. Esu Fwank tnikaknu ja jyamyudaty es jyambijnə Jerusalén. ¹⁴Netu Paablu mudu Bernabee tso'ondu Perju es jyajttu Antyokiin, jap ma ja Pisiidyu ñax. Es saabudu xuu tyujkudu tsajptugóty es jap 'yu'uñudu. ¹⁵Ko ja tsajptujku ñiwindsunuty tkajxtaaydyu di'ibu Moisés kyuxjaay es ja Diosu kyugajxputujkuty, net tkajxyñigajxudu du'unu Paablu esu Bernabee:

—Məgu'uktujkuty, pun mmudajttap oynu'ununu kajxwíjun mut udsuty, awa'anuguts.

¹⁶Net ja Paablu tyunaaye'ky es ja kyə'u ttuk'ijxy es 'yamónut. Net t'anmaay:

—Mudowdu, miits israelítuty es di'ibu Dios wyindsu'kudup. ¹⁷Dios yu'u wyin'ijx udsajtumə n'aptujk'ajtum es dyajmúju ja Israelu ñaxwíñudu ko 'yijttu éxtumə jagam ja'ay ma ja Ejiptu ñax. Es ok dyajpudseemy mut ja myuk'ajtum jap Ejiptu. ¹⁸Esu Dios tmama'xtijky ja mayjya'ay justyikxy jumajt ma ja muj itun, ¹⁹es ja Dios dyajtugooy juxtujku naxwíñudu di'ibu tsunaaydyu ma Kananu ñaxy, es tmooy ja ñax ja n'aptujk'ajtum. ²⁰Net ja Dios dyajky ja kyutujkan taxk mugopx jakujm jumajt mut ja fwézuty extu ko jyiky'ajty ja Diosu kyugajxpu Samwel. ²¹Net ja Israel ja'ay t'amdoodu tu'ugə rey di'ibu yajkutúkup. Es ja Dios myooyu ja Kisu myaank Saúl es trey'átat justyikxy jumajt. Yu'u Benjamingu tyuump 'yaats. ²²Es óknum ja Dios dyajjugéky ja Saúl es dyajrey'ajty ja Davit, es jyunáñ: “Təts nbaaty ja Davit, ja Isa'ii 'yu'unk, tu'ugə yedyujk di'ibu ndsejpyəts. Yu'u tyúnup tugekyu di'ibəts əj ndsejpy.”

²³Esu nidu'uk ja Davitu tyuump 'yaats yu'u du'an ja Jesús, di'ibu Dios pyujtək es dyajnitso'ogut ja israelitu ja'ayuty éxtum twandaky. ²⁴Es ko

kyajnum ya'uxpeky ja Jesús, net ja Fwank Yajnuabajtpu tkajxwa'xy mut nidugekyu israelitu ja'ayuty es t'anmaay dyajtugátstat yu jyot wyinma'añ, ñubáttut. ²⁵Es ko wyingón ja timpu ma Fwank dyajkujxtaay ja tyuunk, net t'anmaay: "Uj kyajpats nGrístuty. Yu'u miimp óknum. Es uj kyajts xñítaku, ni je'eyu yu kyu'uk nga'agájudut éxtumxyuyps uj n'ityuats tyuumbun."

²⁶Esu Paablu 'yakjunán:

—Mugu'uktujkuty, miidsuty ja Abraanu tyuump 'yaats es miidsuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty es nandu'anu Dios xywyindsu'ugudu, ja Dios tu tkexy yu 'yayuk es nnija'am wi'ix mbaat nnitsókum. ²⁷Es di'ibu tsunaaydyup jap Jerusalén es ja wyindsánuty, kyaj oy tnija'adu pánu du'an Kristu, es ni tkajaygyujku wi'ix jyunán ja Diosu kyugajxputy di'ibu 'yuxpujktup ma ja tsajptujk saabudu saabudu. Es ja mujja'aydyujk yu'u oj ttuknibajtaagudu esu Jesús 'yoogat, es du'an tkuyduundu di'ibu ja Diosu kyugajxputy jyaaydyu. ²⁸Es oy tkapattu Jesús ni ti pyekey, yu'u 'yanmaaydyu Pilatu es dya'oogat. ²⁹Es ko du'an ttuundu tugekyu éxtum jyunán di'ibu Diosu kyugajxpu yajwu'umdu jaaybyéty, net dyajjunajtku kruuzkujxy es dyajnaxtukudu. ³⁰Peru Dios dyajjikypyejky jatugok, ³¹es kanak ok kyuxe'ky ja Jesús ma ja myugu'uktujk di'ibu muut jyudijtu ko tso'ondu Galileu es ñujxtu Jerusalén, es yu'ujuty 'yawa'anudup ja ja'ayuty ko Jesús yu'u du'an ja Kristu.

³²Paaty udsuty tyam n'awánudu tadu oybyu ayuk di'ibu Dios jékyup wyandak mut ja n'aptujk'ajtum. ³³Es tyam ja Dios tkuydyún ma udsajtum, ja'a tyuump 'yaats, éxtum jyunán mut ko tu dyajjikypyéky ja Jesús, éxtum 'yity kuxja'ay ma ja myumajtskpu Salmu ma Dios jyunán: "Ujts mij xyIyeety'ajtp. Tyámats nguxu'ugut kots mij n'U'unk'áty." ³⁴Es ko Dios dyajjikypyejky ja Jesús es kudiibu ñini'x mya'adut, du'an tkuyduuñ éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtum: "Mij nmo'oyup yu kunu'xun di'ibats nwandak ja Davit." ³⁵Paaty jyuna'añ nandu'an ma jatu'ugu Salmu: "Katu xyná'ixy ja mduumbu ñini'x mya'adut ko 'yoogat." ³⁶Tuy'ajtum ko ja Davit jyiky'ajty, kyuyduun di'ibu Dios tsyejpy, net 'ye'ky es nandu'an ñaxtukju, du'an éxtum ñaxtukju 'yaptujk, es ja Davit ñini'x mya'ttaay. ³⁷Per ko Jesús 'ye'ky, netu Dios yajjikypyejky, es kyaj mya'ty ja ñini'x. ³⁸Mugu'uktujkuty, nijáwudu ko Jesús mye'xypy ja pojpu. ³⁹Es pán 'yaxájup ja Jesús éxtumu Yajnutsókpu, yajtuknima'xp tugekyu di'ibu kyaj mbaat yajme'xy ja'a di'ibu pyanujxadup ja Moisesu 'yana'amun. ⁴⁰Nagywentu'átudu kudiibu jyátudut mut miidsuty di'ibu jyaaydyu ja Diosu kyugajxpu:

⁴¹Miidsuty di'ibáty tukxíktup,

du'añu wu'umudu es mgutugódyut,

ja'a ko uj Dios, ndunaambyuats di'ibuty jantsy muj,

di'ibu kyaj xymyubuktu oy ja ja'ay mjatukmadya'agudu.

Es du'an myadyaktaay yu Paablu.

⁴²Ko ñaywya'xtaayudu ja ja'ay ma ja tsajptujk, netu Paablu esu Bernabee tso'ondu. Es ja ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty t'amdoodu ko jatu'ugu saabudu 'yawanudut nandu'an yu kajxwíjun. ⁴³Es ko pyudsuumdu tsajptugóty, may ja israelítuty es ja wiink ja'ayuty di'ibu kyupujktu ja israelítudyu wyinma'añ, tranujxtu Paablu es ja Bernabee. Es yu'ujuty kajxwíjudu es ñayya'ítudut Diosu kyunu'xun muut.

⁴⁴Es ko jatu'uga saabudu ñaymyujku jawaanu kyaj nidugekyudyu ja'ay jap kajpnóty es tmudowa'andu ja Diosu 'yayuk. ⁴⁵Per ko ja israelítuty t'ijxtu ja mayjya'ay, net axuuk ñayjya'adu es t'anmaaydyu Paablu ko kyaj tyay'ajtanuty éxtum jyuna'añ, es wyingajxpajtudu. ⁴⁶Net ja Paablu es ja Bernabee tmugajxtu muk aa muk jot:

—Dios tu xykyéxyuts es n'anuumudats jawyiin miits israelítuty, ko Dios myajnitso'oga'añuty mut ja Jesukristu. Per miits kyaj xymyubuka'andu es kyaj xy'axajya'andu Jesús éxtumu mYajnitsókpu, paaty tyam ngajxwa'xyuts ja Diosu 'yayuk mut di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ⁴⁷Du'un tu xytyuk'ane'emyuts ja Nindsun'ajtam ko jyunañ:

Tats nbujta'aky éxtumu jaj tu'xun ma nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty, es dyajnitso'ogat.

⁴⁸Ko tmudoodu ja ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty, net xyondaktu es jyunandu ko ja Diosu 'yayuk 'yóyuty. Es tmubujktaaydyu nidugekyu di'ibu yajmiin ja Espírítu Santu es jyiky'átut winu xuu winu tiempu. ⁴⁹Es du'un oj tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk tugekyu kajpn. ⁵⁰Per yu israelítuty ñaygyajxudu mut ja myujja'aydyujk di'ibu jam kugajpnuty, es nandu'un mut ja toxytyujkuty di'ibu Dios 'yawdajttup es windsu'ugu 'yittu, ta tmudsiptso'ondu Paablu esu Bernabee. ⁵¹Netu Paablu esu Silus twinxijttu ja kyuk'uk es dyajjanajktu naxjok éxtumu ijxwu'umun ko kya'óyuty ko tkakupaktu ja Diosu 'yayuk. Es net oj ñajxtu ma Ikoñu kajpn. ⁵²Es di'ibu myubujktu jap Antyokiia, net wyu'umdu jyantsyxyondaktu mut ja Espírítu Santu.

Paablu esu Bernabee jap Ikoñu

14 ¹Ma ja Ikoñu kajpn ja Paablu es ja Bernabee tyujkudu israelitu tsyajptugóty, esu Diosu 'yayuk tkajxwa'xudu. Es may tmubujktu, israelítuty es nandu'un di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ²Per ja israelítuty di'ibu kyaj tmubujktu, ttukjot'ambujktu di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es tmudsiptso'ondu ja di'ibáty 'yaxájudu ja Jesús. ³Oy du'un jyajty, ja Paablu es ja Bernabee ijttu jeky es tkajxtu mut ja muk'ajtan ja Diosu 'yayuk; es ja Nindsun'ajtam mooyu ja muk'ajtan es ttúnut yu muj'ajtan esu ijxwu'umun di'ibu tyuk'ijxtu ja ja'ay ko tyay'ajtanuty ja namay'ajtan di'ibu Dios tyiimpy ma ja'ayun. ⁴Es ja ja'ayuty ñaywya'xudu majtsk peky: tuk peky di'ibu mut ja israelítuty kyaj t'axájudu ja Jesús, es jatuk peky di'ibu mut ja nimajtsku apóstulu. ⁵Net ja israelítuty es jatuk pekyru di'ibu kyaj 'yisraelítuty, ñaybyujtákuu ti'igyu mut ja justisutujk es tni'u'unudu ja Paablu esu Bernabee es tkuka'adsánu. ⁶Per ko Paablu esu Bernabee tnija'adu, ta kyaktu es ñajxtu ma Listru kajpn esu Derbe kajpn, Likaoñu ñaaxóty, es ma tadu kajpnuty ja ñaxwíñudu. ⁷Es jap nandu'un tkajxwa'xy ja oybyu ayuk.

Paablu yajkuka'atsy jap Listru

⁸Jap Listru 'yijty tu'ugu yedyujk di'ibu jajt naxwíñ tekymya'at es ni na'anum kyaj yo'oy. Jap yajpáty 'yu'uñu. ⁹Tyadu yedyujk tmudoo'ity éxtum ja Paablu jyuna'añ. Es ko ja Paablu t'ijxy ja tekymya'at, ñija'ap ko yu'u myubejkypy ja Dios es yu'ugyujxm myubaadat es 'yaguda'agut. ¹⁰Net ja Paablu t'anmaay muk ja tekymya'at:

—;Tunaayuk!

Net ja tekymya'at pyujte'ky, es yo'oydsyo'oñ. ¹¹Ko ja mayjya'ayuty t'ijxtu ko ja tekymya'at yo'oydsyo'oñ, net yaxkaktu mut ja Likaonñ 'yayuk, jyunandu:

—;Yu diósuty mut ja ja'ayu ñini'x tu jyunaktu ma udsajtam!

¹²Ñayjyunánudu ko Bernabee yu'u dios Júpiter, esu Paablu yu'u dios Merkuuryu, ja'a ko Paablu yu'u kyajxwa'xyry. ¹³Jap ma tu'u kyajpndáku, jap 'yity ja Júpiter tsyajptujk. Di'ibu jap teety'ajtp dyajmiin ja tsajkaajuty nixoxy mut ja pújy, es mut ja mayjya'ayuty tja'awdatandu ja Paablu esu Bernabee, es ta tjaya'oogándu ja tsajkaajuty es tjatukwindsu'uguyándu.

¹⁴Per ko ja apóstuluty Bernabee esu Paablu tmádoodu ko du'un ttuna'andu, net ñayñiku'tsudu. Ja'a du'un yal'ixup ko kyaj 'yóyuty di'ibu tyunándup. Es tñinujxtu ma ja mayjya'ay, es yaxkaktu:

¹⁵—Mugu'uguty, kátuts du'un xytyundu. Udsuty nandu'unuts nja'ayuty éxtum miidsuty, es tu nmíñuts es n'anumya'añ ja oybyu ayuk es xymyastu'uttut yu tyaadu di'ibu ni nu'un mgatu'unxuty, es xypyadúndut ja Dios, ja'a ko yu'u pyujták yu tsajp, naxwíñudu, jikymyejyñ es tugekyu di'ibu ijtp naxwiin es ma jikymyejyñ. ¹⁶Jékyup nidugekyu naxwíñudu ja'ay tnikaktu Dios es jyiky'ajttu éxtumu kyuhum wyinma'añ. ¹⁷Peru Dios oj dya'ixyuty ja 'yoy'ajtan, ja'a ko yu'u tkexy ja tuu es dyaky ja pújta'aky oy, es du'un ja ja'ay jyotkujk'áttut es xyonda'áktut.

¹⁸Du'un jyunandu Paablu esu Bernabee, es apenu ja'ayuty tkupujktu es kyaj du'un ttukwindsu'ugudut.

¹⁹Net jyajttu israelítuty di'ibu tso'ondup Antyokiiu es Ikoñu, es t'anmaaydyu ja ja'ay es tkuka'atstut yu Paablu. Es ko twinmaaydyu ko tu 'yeeky, ta trajudojttu tmunujxtu kajpnbu'ajp. ²⁰Es ko ñaymyujkudu di'ibáty myubujktu Jesús jam Paablu pyu'aay, net tyunaaye'ky yu Paablu jatugok es tyujku kajpnóty. Es jakumbom tso'oñ mut ja Bernabee, ñujxtu Derbe. ²¹Es jap tkajxwa'xtu ja oybyu ayuk, es may ja ja'ay tmubujktu. Net ñujxtu jatugok kajpngajpn, Listru, Ikoñu es Antyokiiu. ²²Es dyajmujwiinudu myubujkan pánuty 'yaxájudu Jesús éxtumu Kristu, es tjtomakmooydyu es ni'igu yajxon tpadúndut ja Dios. Ta t'anmaaydyu: “Pun njo'oma'anum ma Dios, jawyiii nyajnajxum kanak pekyu ayo'on.”

²³Es ko kyajxtaktaay es 'yayu'ajttaaydyu, net twin'ijxtu di'ibuty mujja'ay'ajttup ma mubujkputujk ñaymyúkudu. Net ja Paablu esu Bernabee ttukkudujkudu ja Nindsun'ajtam ja ja'ayuty di'ibu myubujktu.

Paablu esu Bernabee jyumbittu jap Antyokiiu ma Siryu ñax

²⁴Oknum ñajxtu Paablu esu Bernabee ma Pisiidyu ñax, es jyajty ma Panfilyu ñax. ²⁵Ta tkajxwa'xtu ja Diosu 'yayuk ma ja Perju kajpn. Net oj ñujxtu ma ja Ataliiu kajpn. ²⁶Ja'a ko tyam ja tuunk tu kyexy, ta tyujkudu barkoty es ñujxtu ma Antyokiiu kajpn, ma ja Dios myay'ajtangyujxm tu yajtukkadákudu ja tuunk di'ibu naty tu ttuunda'aydyu. ²⁷Es ko jyajttu Antyokiiu, net ñaymyujkudu ja mubujkputujk es ñaydyukmumadyákudu tugekyu di'ibu Dios tu ttuñ es trújta'aky mut yu'ujuty, es wi'ix nandu'unu Nindsun'ajtam Dios t'axaju di'ibu kyaj 'yisraelítuty ko tmubaktu. ²⁸Esu

Paablu esu Bernabee jeky 'yjittu jam muut ja ja'ayuty di'ibu myubujktu Jesús.

Mubujkputujk ñaymyúkudu jap Jerusalén

15 ¹Ma tadu tiempu, jam 'yjittu ja'ayuty di'ibu tso'ondup Judeea es jyajttu Antyokiiu. Net yu'ujuty dyajtsondáktu ya'uxpáktu di'ibu tu tmabeky ja Jesús, es t'anmaay:

—Pun mdsojktap es ja Dios myajnitso'ogudat, yu'u mdúnup éxtamu Moisés jyunañ, ja yedyujk yajtsúkup waan ma ja yedyujk'ajtan.

²Es ja Paablu esu Bernabee muk ñaygyajxysy'ikudu mut di'ibu naty du'un ya'uxpajktap. Net ja mubujkputujk di'ibu 'yawdajttu Jesús trujtáktu es yu Paablu esu Bernabee es wiingátypya ja'ay ñujxtat Jerusalén, es tkajxmuka'andu tyadu xpujkan mut ja apóstuluty es ja mujja'aydyujkuty.

³Es ja mubujkputujk jap Antyokiiu oj yajkajtsoonda ja Paablu esu Bernabee es di'ibu muut ñujxtu. Ko ñajxtu kajpngajpn ma Fenisyu ñax esu Samaaryu ñax, net tmamadyaktu ko tu ja ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty tja'aydyugooyña ja jyekywyinma'añ es tpanujxtu ja Dios. Es nidugekyu ja myugu'uktujk jyotkujkudyaadyu mudu tyadu ayuk.

⁴Ko Paablu esu Bernabee jyajttu Jerusalén, net ñaymyujkudu ja mubujkputujkuty mut ja apóstuluty esu mujja'aydyujkuty. Ta ja Paablu esu Bernabee ttukmumadyaktaadyu tugekyu di'ibu Dios tu ttuñ mut yu'uguyjxmuty. ⁵Es japu natyu di'ibu tuuyup ijtp fariseeuty es t'axaju ja Jesusu 'yayuk, es net naaguty tyunaayuktu es jyunandu:

—Nidugekyu di'ibu kyaj 'yisraelítuty es tmabeky ja Jesús, jajp'am mbaat yajtsíky ma ja yedyujk'ajtan éxtamu Moisés xytyuk'ana'amum, es nandu'un yajpanujxtu tugekyu Moisesu 'yana'amun.

⁶Net ñaymyujkudu ja apóstuluty mut ja mujja'aydyujkuty es t'uxpuka'andu yu tyadu winma'añ. ⁷Ko jeky ñaygyajxudu, netu Peedru pyude'ky, es t'anmaaydyu:

—Mugu'uktujkuty, miits mniija'adup ko tuuyupts ja Dios xypyujtáky esuts ngajxwa'xudats ja oybyu ayuk mut di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es tmabúktat yu'ujuty. ⁸Dios ñija'ap pun wi'ixu ja'ay jyot wyinma'añ tu'uk tu'uk. Pes nandu'un ja Dios tyuknigajx ja Espíritu Santu mut yu'ujuty, éxtam udsajtam oj xytyuknigajxm. ⁹Dios du'un ttuñ mut yu'ujuty éxtam udsajtam, es dyajwátsu nandu'un ja jyot ko tu t'axaju Jesús. ¹⁰¿Miidsuty ti ko kyaj xy'axaju di'ibu Dios tu trujta'aky? ¿Ti ko miits xytyukkuwanayya'andu tyaaduty di'ibu myubujktu Kristu es tsumu'uktat tu'ugu tsemy jantsy jemtsy, di'ibu ni udsajtam es ni n'aptujk'ajtam tkamamadaktu tsumu'ugut? ¹¹Ja'a ko udsajtam nmubujkam ko Dios tu xymyo'oyum ja namay'ajtan nitsokun mut yu'uguyjxm Nindsun'ajtam Jesús, nandu'un éxtam mut yu'ujuty.

¹²Net nidugekyu 'yamoondaadyu es tmudoo'ijttu ko yu Bernabee esu Paablu ttukmumadya'aky yu ijxwu'umun esu muj'ajtan di'ibu Dios tu ttuñ mut yu'uguyjxmuty ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¹³Es ko kyajxtaadyu, net ja Santya'agu jyunañ:

—Mugu'uguty, mudowdu. ¹⁴Simonk Peedru tu xytyukmumadyákum wi'ix ja Dios tim jawyiin may'ajtan tyu'unxudu di'ibu kyaj 'yisraelítuty,

es twin'ijxy ma yu'un di'ibu ja'ay'átudap. ¹⁵Tyaadu du'un jyajtu éxtum ja Diosu kyugajxpruty tkuxjaay ma Diosu jyaabyajtun, ko Dios jyunán:

¹⁶Du'un ja Davit tyuamp 'yaats

éxtum tu'ugu tujk di'ibu tu jyity,
per jumbítubuts es ngójuduts jatugok,

¹⁷es ja israelitu ja'ay t'uxta'aydyut ja Nindsun'ajtam,
nandu'un nidugekyu ujtsu nja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

¹⁸Du'un jyunán ja Nindsun'ajtam,
di'ibu tugekyu tyaadu yajnija'aju extu jékyup.

¹⁹Esu Santya'agu 'yakjunán:

—Paadyuts njuna'an ko kyaj nyajkujo'pum ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty ko tmastu'udut ja jyeky winma'an es tranujxtut ja Dios. ²⁰Nguxja'ayum je'eyu ko kyaj ttsu'utstat yu juyujk di'ibu tu ttukwindsu'ugu yu agojwinnáxuty, es kyaj tja'xtut ja ne'pyñ esu tsu'utsy di'ibu kyaj wa'ats tu wyindajxta'ay, es nandu'un n'anma'ayum ko kyaj myu'indúndut. ²¹Ja'a ko extu jékyup tsyondaky yajkajwa'xy ja Moisesu 'yana'amun ma tugekyu kajpn, es nandu'un yajkajxy majaty ja tsajptujk saabudu saabudu.

Neky yajkajxp ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty

²²Net ja apostuluty esu mujja'aydyujkuty es nidugekyu mubujkputujk twin'ixtu ja'ayuty es tkaxa'andu Antyokiiu mut ja Paablu esu Bernabee. Es tkajxtu Juudas di'ibu nandu'un xyu'ajtypy Barsabás, esu Silus, nimajtsk di'ibu ijttup muj ma mubujkputujk. ²³Es mut yu'ujaty oj ñujxtu ñeky di'ibu junaamp: “Udsuty, apóstuluty, mujja'aydyujkuty esu nmugu'uk'ajtam, ngajxpo'xta'ayuts miidsuty, mugu'uktujk di'ibu kyaj 'yisraelítuty, di'ibu tsunaadyuap Antyokiiu, Siryu ñaaxóty, nandu'un ja wiinkputy di'ibu tsunaadyuap Siryu ñaaxóty es Silisyu ñaaxóty. ²⁴Tuts nmadoy ko tu tsooñ yaa ja ja'ayuty di'ibu kyaj ngáxtuts, es tu jap jya'ty dyajtugóy miidsu mjotkujk'ajtam, ya'uxpajktup es di'ibu myubujktup ja Jesús nandu'un tranujxtut ja Moisesu 'yana'amun es yajtsúkut waanu ma ja yedyujk'ajtam. ²⁵Paadyuts nnay'uw ñaygyajxudu es oy ko yajnikajxpátut nidu'uguty di'ibu ma udsuty es ñujx ngu'ixudu miidsuty ti'igyu mut ja nmugu'uk'ajtam Bernabee esu Paablu, di'ibu njantsytsyojkum ²⁶es di'ibu tu trajta'aky ja jyiky'ajtam es tyúnut mut ja Nindsun'ajtam Jesukristu. ²⁷Du'un ngajxum yu Juudas mut ja Silus es yu'ujaty kyajxtut ku'am mut miidsuty es m'awánudut tugekyu tyaadu. ²⁸Ja Espíritu Santu es nandu'un udsuty n'oyjya'adupts es kyajts nmo'odyut wiinkpu xprujkun, ²⁹yu'uyu tyaadu: Kyaj xyju'xtut ja juyujk di'ibu tu yajtukwindsu'ugu agojwinnáx, kyaj xyju'xtut ja ne'pyñ es ja tsu'utsy di'ibu kyaj wa'ats tu wyindajxta'ay, es nandu'un kyaj mmu'indúndut. Es ko tyaadu du'un xtyúndut, oyu du'unu naty xtyundu. Wu'umdu mudu Dios.”

³⁰Net tso'ondu yu Juudas mudu Silus, Bernabee esu Paablu, es ñujxtu Antyokiiu. Ko jyajtta, net ñaymyujkudu ja mubujkputy es tkuyajkta ja neky. ³¹Es ko ja'ay yajtukwingugajxudu ja neky, net jyantsyxyondaktu ko tmadoodu jotkujk'ajtam. ³²Esu Juudas mut ja Silus, yu Diosu kyugajxy, ni'igu tjotmakmoodyu es dyajmujwiinudu myubujkun ja mubujkputujk.

³³Es ko 'yijty jeky, net ja mūgu'uktujk jyuḡajxudu mudu jotkujk'ajtangyaxy, es jyumbijnat jap Jerusalén. ³⁴Peru Silus oj wye'emy. ³⁵Paablu esu Bernabee wya'umdu nandu'an Antyokiiu. Jam mut nimayu wiingátyryu ya'uxpūjktu es tkajxwa'xtu ja Nindsun'ajtum Diosu 'yayuk.

Paablu tsoyoñ myumajtsk ok Dios ayuk kajxwa'xpu

³⁶Es ko waanu 'yijty, net ja Paablu t'anmaay ja Bernabee:

—Jo'om n'okku'ijxum ja nmūgu'uk'ajtum ma tugekyu kajpn ma oj ngajxwa'xum ja Jesusu 'yayuk, es n'ijxum wi'ix jam 'yittu.

³⁷Bernabee jyawowan yu Fwank di'ibu xya'ajtyry Markus. ³⁸Peru Paablu kyaj twowan yu Fwank, ja'a ko tu naty n'ike'egyaty jam Panfilyu es kyaj 'yokpudujkunu ma ya'uxpūjktu. ³⁹Kyaj tkajx'o'oyudu, paaty yo'oywya'xtu. Bernabee mut ja Markus tyujkudu barkoty es nūjxtu Tsyipre, ⁴⁰per Paablu twin'ijxy ja Silus es muut nūjxut. Es ko ja myugu'uk ninu'xtakudu esu Dios myay'ajtun tyu'unxudut, net tso'ondū, ⁴¹es nūjxtu Siryu es Silisyu, es dyajmūjwiinudu myubujkun ja mubujkputujk majaty nāymyūkudu.

Timotee tjamyudaty ja Paablu esu Silus

16 ¹Esu Paablu mudu Silus jyajttu ma Derbe kajpn esu Listru kajpn. Jap tpattu tu'ugu mubujkpu di'ibu 'yawdajtyry yu Jesús. Ja'a txu'aty Timotee. Yu'u tyaak'ajtyry ja israelitu es nan 'yawdajtyry ja Jesús. Esu tyeety yu'u grieegu. ²Es ja ja'ay di'ibu 'yawdajttup ja Jesús ma ja Listru kajpn esu lkoñu kajpn jyuna'andu ko Timotee jyiky'aty tūy'ajttun muut. ³Paablu wyowaampy yu Timotee es tjamyuut'ata'añ. Net dyajtsujku waanu ma ja yedyujk'ajttun kadiibu tyuk'ak'átudut yu israelítuty di'ibu tsunaaydyup ma tadu nax, ja'a ko nidugekyu tnija'adyaadyu ko Timotee tteety'áty ja grieegu ja'ay.

⁴Tugekyu kajpn ma nūjxtu, jam t'awa'anudu myugu'uktujk ja xpūjkn di'ibu tu dyaky ja apóstaluty esu mājja'adyuyjkuty di'ibu ijttup Jerusalén. ⁵Es du'an yu mubujkputujk myūjwiinudu myubujkun es bom bom tmubujktu waanu may ja ja'ayaty.

Paablu yajtuk'ixy ja Masedoñu yedyujk

⁶Esu Paablu mudu jyamyudaty jyakajxwa'xandu ja Diosu 'yayuk ma naxwīnudu Asyu, per ja Espírítu Santu kyaj tkupejky. Net nūjxtu ma naxwīnudu Frijyu esu Galasyu, ⁷es jyajttu ma tsyiba'an ja Misyu. Esu Paablu twinmaay es tyukuya'añ ma naxwīnudu Bitiñu, per ja Jesusu Jya'ajun kyaj tkupejky. ⁸Net nūjxtu kajaa Misyu nāaxóty, es jyunajktu ma Trous kajpn di'ibu mejyñbyu'aay. ⁹Es ja koots ja Paablu 'yijxma'ty, es t'ijxy tu'ugu Masedoñu yedyujk tyanu es myanu'xta'agyaty:

—Tunu may'ajttun, min Masedoñu es xryrudákuduts.

¹⁰Ko Paablu t'ijxyu tadu ijxma'tun, net uudsuty ndso'oñuts es oj nnexyuuts Masedoñu, ja'a ko nnijáwuts es ja Dios xymyugajxyuuts es ngajxwa'xuduts ja oybyu ayuk jam Masedoñu.

Paablu esu Silus jap Filipus

¹¹Nétuts ndujkudu barkoty ma Trous, es oj nnūjxtuuts tūyu ma ja Samotrasyu islu, es jakumbom njajttuts mejyñbyu'aay ma Neápolus kajpn.

12 Japts ndso'ondu esuts nnujxtu ma Filipus, di'ibu ni'igu myujuty jap Masedoñu. Ja yajkutujkpa kopk tni'ana'amu ko ja ja'ay di'ibu tsunaaydyup Filipus nandu'an tmudattu tay'ajtnu éxtumu ja'ayuty di'ibu tsunaaydyup Romu. Es jap n'ijttats majtsk tuguk xuu.

13 Es ma tu'ugu saabudu, net nnujxtuts kajpnbu'ajp majnuubu'aay. Jap tu'ugu lugaar ma yu ja'ay nujxtu kajxtákrpu. Es jápats n'uñaaydyuts ngajxwa'xtuts mut ja toxytyujk di'ibu oj ñaymyúkudu. 14 Es nidu'ugu toxytyujk txu'aty Lidyu, di'ibu kugajpn'ajtp Tyatiru. Lidyu tye'kypy ja oybyu tsu'unuk wit es 'yawdajtypy ja Dios. Ko tmudoo'ity di'ibu Paablu kyajxypy, Dios tyukmubujku. 15 Net ja Lidyu ñubejty mut nidugekyu di'ibátu tsunaaydyup ma jyun tyujk, es óknúmts xy'anmaaydyuts:

—Pun miits mjanándup kots uj tay'ajtnu nmubeky ja Jesús, tunu may'ajtnu es mmíndut madsu ndujk. —Mukta'aky jyunañ es nwu'umdu.

16 Es ma tu'ugu xuu nnujxtuts ma ja'ay kyajxta'aktu, nétuts oj nbaattu tu'ugu kiixy di'ibu juybyu muduumbu. Ja'a myudajit ja mujku'u wyinma'añ es yu'u mut xyumay. Es ko xyumay, net may ja meñ tganaraty ja wyindsún. 17 Tyadu kiixy xypyannujxtupts mudu Paablu, yu'u yaxkeky:

—Tyadu yedyujkuty myuduundup ja Dios Tsajpótmodu, es tkajxwa'xy ja nitsokun mut miidsuty.

18 Es du'an 'yadutsy tadu kiixy kanak xuu. Netu Paablu jyotmay'e'ky, es wya'kumbijty es t'anmaay ja ka'oybyu:

—Mut ja Jesukristu xyuu n'ane'emy es mbudsúmut ma tadu kiixy ja jyot. Ta ja ka'oybyu myastutu pojun.

19 Ko ja kiixy wyindsún t'ijxtu ko kyaj mbaat 'yokxumaayñu es kyaj mbaat 'yokganarajnu ja xumaabyu, net ja Paablu es ja Silus tmajtstu es dyajnujxtu ma justisutujk ma muj maay. 20 Es dyajmiindu ma fwezun, es 'yanmaayudu:

—Tyadu israelitu ja'ayuty ni'igu tnibudu'uktu ja ngajpn'ajtnu, 21 es ya'uxpaktu mudu wyinma'añ di'ibu udsajtnu kyaj n'axájum es nyajtu'unu, ja'a ko udsajtnu nromanuja'ay'ajtnu.

22 Net ja ja'ay mut ja fwézuty jyot'ambujktu, es jyunandu esu wyit jyunáku ja Paablu esu Silus es twóptat mut ja pejkyepy. 23 Es ko twojptaay, ta tmunujxtu pujndugóty, es ttuk'ana'amudu ja pujndujk ja'ay kywentu'ajtrpu es muk t'ixy'it tkwentu'áttat. 24 Es ko oj t'axaju kyutujkun ja pujndujk ja'ay kywentu'ajtrpu, net ja Paablu esu Silus oj yajmunejxy pujndujk ogam es yu tyeku yajnimat'pejty ma moriyu di'ibu tukpa'adu'uty es kudiibu kya'agut.

25 Es ko oj tsyu'pu, net ja Paablu mut ja Silus kyajxtáktu es t'uudu Diosu 'yalabanzu, es ja tsimyja'ayuty tmudoo'ijttu. 26 Net myiñ ja muk ujx, es tmuxijtydyaay ja potsy ux'ajp paat. Es net 'yawatstaay tugekyu pujndujk aa, es jyunajktaay ja kadenu tugekyu ma pujndujk ja'ayu tyeku esu kyu'u. 27 Es ja pujndujk ja'ay kywentu'ajtrpu oj jyotwijy. Es ko t'ijxy ja pujndujk aa tu 'yawatsta'ay, netu 'yespaadu tju'ty es ñayya'oogánu. Tu ttijy ja tsimyja'ay kyakta'ay. 28 Net ja Paablu yaxkeky:

—¡Katu wi'ix mnaydyúnty! Tyápts udsuty nidugékyuty.

29 Net ja pujndujk ja'ay kywentu'ajtrpu t'amdooy ja juun, es tyujku puyelegyu jyantsytsyuyiipy mut ja tsu'ugu. Net ñaygyoxtnaaydyáku ma

Paāblu esu Silusu tyeky. ³⁰Net dyajpudsuumdu Paāblu mut ja Silus, es dyajttuuy:

—ĶTits ndūnup esuts nnitso'ogut?

³¹Esu Paāblu mut ja Silus 'yadsoodu:

—Mmubūkup ja Nindsun'ajttam Jesukristu, es nnitso'ogut. Es pūnuty tsunaaydyup mā mjūn mdūjk, pūn nandū'un myubūjktup, nitso'oktup.

³²Net ja Paāblu esu Silus tkajxwa'xy ja Jesusu 'yayuk mut nidugekyu nū'unun tsuunudu mā ja puixndūjk ja'ay kywentū'ajtrū tyūjk. ³³Nan ja koots ja puixndūjk ja'ay kywentū'ajtrū oj tmūnejxy ja Paāblu esu Silus mā ja tyūjk. Netyu ja koots ņubajttaaydyu niduk jūn niduk tūjk. ³⁴Net twooy ja Paāblu esu Silus mā tyūjk, es dyajkaaydyu, es ja puixndūjk ja'ay kywentū'ajtrū mudu pūnuty tsuunaaydyup mā jūn tyūjk jyotkujkūdyaydyu mut ko naty tmūbuktū ja Dios.

³⁵Jakumbom ja justisu tkejxy ja polūsiū mā ja puixndūjk ja'ay kywentū'ajtrū, es tasmātsut ja Paāblu esu Silus. ³⁶Net ja puixndūjk ja'ay kywentū'ajtrū t'anmaay ja Paāblu:

—Yū justisu tū kyajxykyéxy es miits nasmātsudut. Es tyam mnūjxtut jotkujk.

³⁷Peru Paāblu t'anmaaydyu ja polūsiūty:

—Udsuty romanū ja'ayuty. Es tūts xywyoptū mayjya'ayóty es kyajnumts xyajjustisupaattuts, es tū xpyujta'aktuts puixndūgóty. ĶEs tii, tyāmudsū net xyñasmatsūya'andu ayu'udsyu? ĶPes kyaj! Wa'an kū'am tmiñ es xyajpudsūmuduts.

³⁸Ta ja polūsiū oj t'anūmū ja justisuty ko Paāblu esu Silus romanū ja'ay yū'ujuty. Net ja justisu tsu'kudu es jyotmay'o'ktū. ³⁹Net myiindu ja justisu es trūjktsoodu ma'xun mā ja Paāblu. Es net dyajpudsuumdu Paāblu esu Silus, es t'anmaaydyu:

—Tunū may'ajttan, tsoodu ja yaajuty.

⁴⁰Ko pyudsuumdu puixndūgóty ja Paāblu mudu Silus, net ņūjxtū mā Lidyū tyūjk. Es jap t'ijxtū ja myūgu'uktūjk, es tjotmukmoodyu nidugekyu. Net tso'onnuđu ja Paāblu esu Silus.

Paāblu jap Tesalóniku

17 ¹Ta ņajxtū mā Anfípolis kajpn esu Apoloñū kajpn, es net jyajttū mā Tesalóniku kajpn. Jap tu'ugū israelítudyu tsyajptūjk. ²Paāblu, éxtūm jaayūmū naty ttuñ, ņejxy saābudu saābudu jap tsajptūgóty tūguk sūmāan, es tmūmadya'aky, ³du'un ttuk'ixy es wā'ats t'awā'anū wī'ix ja Diosū jyaaybyajttūn jyūna'añ ko koonūm yū Kristu 'yayówūt es jyikyryákut mā ja o'kun, es jyūnāñ:

—Tyādu Jesús di'ibūts űj ngajxwa'xypy mut miidsuty, yū'u Kristu di'ibu Dios wyin'ijx es tkejxy.

⁴Net naaguty ja israelítuty tmūbūjktū es ņaymyujku mut ja Paāblu esu Silus. Nandū'un tmūbūjktū maygyrieegu ja'ayuty di'ibu 'yawdajttup ja Dios, es mayū toxytyūjk di'ibu ijttup windsū'ūgu. ⁵Paaty ja israelítuty di'ibu kyaj tmūbūjktū tja'adu naywyinnaxū, es ņaymyujkudu yedyūjk di'ibu axuk ja'ay es yax jyojktū mā tūgekyū kajpn. Net ņūjxtū mā Jasonū tyūjk, tyūkuyā'andu

es dyajpudsama'añ ja Paablü mut ja Silus, es tpujta'aga'andu mayjya'ay winduuy. ⁶Per ko kyaj tpattu Paablü mut ja Silus, net tpajudojtta ja Jasón es mut ja myugu'uguty di'ibu naty jap, es dyajnujxtu ma justisu, es yax jyojktu:

—Tyadu yedyujkuty di'ibu yajma'ttaapy tugekyu naxwíñadu, tu yaa jya'ttu, ⁷esu Jasón tu dyajajitta'aky ma tyujk. Nidugekyu yu'ujaty myudsip'ajtypy ja yajkutujkpa kopku 'yana'amán, es jyuna'andu ko ta jatu'ugu rey di'ibu xyu'ajtypy Jesús.

⁸Ko tmudoodu tyadu ja ja'ayuty esu justisutujk, net jyotmay'o'ktu. ⁹Net ja Jasón esu myugu'uguty tkumultuyajktu, es yajnasmajtsudu.

Paablü esu Silus jap Bereeu

¹⁰Ko kyoodsanu, net di'ibu myubujktu Jesús dyajtso'ondü Paablü esu Silus, es ñujxtu Bereeu. Ko jyajttu jap, ta ñujxtu ma ja israelítudyu tsyajptujk. ¹¹Tyadu israelítuty ni'igu t'axájudu amumdu'uk jot ja 'yuxpükun küdiinamu Tesalóniku, es bom bom t'uxtaaydyu ma ja Diosu jyaabyajtun pun tuy'ajtun éxtamu jyuna'andu Paablü mut ja Silus. ¹²Es nimayu taadu tmubujktu, es nandu'un tmubujktu di'ibu grieegeu ja'ayuty, yedyujk es nandu'un toxytyujk di'ibu ijttup windsu'ugu. ¹³Es ko tnija'adu Tesalóniku israelítuty ko tamu Paablü esu Silus tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk jam Bereeu, net ñujxtu jam es dyajnayñibu'küdu. ¹⁴Per ja Paablü myugu'uguty tkajxtu ma ja jikymyejyñbya'a, es ja Silus esu Timotee wyu'umdu Bereeu. ¹⁵Es di'ibu jyamyudajttu Paablü myunujxu extu ma ja Atenus kajpn. Net jyumbijttu mut ja Paablü 'yayuk esu Silus mut ja Timotee ñaybyaadudut tsojk Atenus.

Paablü jap Atenus

¹⁶Ko ja Paablü t'awixy ja Silus mut ja Timotee jap Atenus, net jyantsyotmay'e'ky ko t'ijxy jap kajpnóty oymyaaty tapu agojwinnáx. ¹⁷Paaty ttukmumadyaktu ma ja tsajptujk mut ja israelítuty es mut di'ibu kyaj 'yisraelítuty di'ibu Dios 'yawdajttup jap, es nandu'un ttukmumadyaky bom bom di'ibu mut ñaybyaadyuty ma maay. ¹⁸Jap tpaty ja ja'ayuty di'ibu ñi'uxpükup epikuureus esu wiinkpu di'ibu 'yuxpejkyu ja estoykus. Net yu'ujaty ñaymyugajxudu mut ja Paablü. Tap di'ibu janán:

—¿Wi'ix xy'anuummuya'anumu tyadu yedyujk di'ibu ku'ayuk es kyaj ti tñijawu?

Esu wiinkpu jyunandu:

—Yu tyadu ya'uxpuka'añ es n'axájum wiink ja'ayu dyios.

Tyadu jyunán ko Paablü tkajxwa'xy ja ayuk ko ja Jesús jyikyppyeky es ja'agyujxmu ja'ay jyikypyúktut nandu'un. ¹⁹Netu Paablü dyajnujxtu ma tu'ugu it txu'aty Areópagu, ma ñaymyúküdu es ñaywyinma'añmyo'oyudu. Jap t'anmaaydyu Paablü:

—¿Ti uxpükun myajmiimpy tyamu jembyu? Udsuty nnijawuyándupts.

²⁰Paadyuts nyajtáy ko xymyadya'aky yu wiinkpu. Yu'uts nnijawuyaaamyuts ti 'yandijpy.

²¹Paaty jyunandu mut ko nidugekyu Atenus ja'ay es nandu'unu wiink ja'ay di'ibu tsunaay jap, yu'u myudowaampy ja jembyu uxpükun es tmadya'aga'añ ja jembyu ayuk.

²²Netu Paāblu tyūnaaye'ky mā jam ja ja'ayuty Areópaga, es t'anmaay:

—Miits Atenus ja'ayuty, tuts n'ixy oymyaaty ko miits xyjantsy'awdattu di'ibu mwindsu'kudup. ²³Es kots tu njudity kajpnóty, tuts n'ixy mā tu'ugu m'artálaty 'yity kuxja'ay: “Yaa n'awdajtum ja Dios di'ibu kyaj n'ixy'ajtum.” Pes oy. Ja di'ibu miits m'awdajttup, oy xykya'ix'attā, ja'ats miits ndukmugajxándup.

²⁴Ja Dios di'ibu yajkoj ja tsajp esu nax es nu'un ya naxwiiñ 'yity, yu'u windsun'ajtp mā tsajp es naxwiiñ. Kyaj ja'a tsyūnu tsajptugóty di'ibu ja'ay kyojtp, ²⁵nan kyaj tyugoy'ajtxuty es ja ja'ay pyudákudut, ja'a ko yu'u nidugekyu xyajxájam, es xymo'ooyum ja njiky'ajtan'ajtum es tugekyu di'ibu nmudajtum.

²⁶Yu'u tugekyu tu dyajkojy ja naxwíñudu ja'ay mut je'eyu ti'igyū ne'pyñ, es tu dyaky ja lugaar esu tiempu mā tsyūnudut nidugekyu naxwíñudu ja'ay. ²⁷Es ja Dios tu tpejta'aky tugekyu es ja ja'ay 'yuxta'ayudut es pyaadudut, mut ko tų'ajtan kyaj jagam 'yity ja Dios. Taa ja'a mā ūdsajtum nidu'uk nidu'uk. ²⁸Ja'a ko Dioskyjxm njiky'ajtum, nyu'xum es n'ijtum. Extum nandu'un jyunáñ nidu'uguty miidsu mjaabyuty: “Ūdsajtum xy'u'unk'ajtum ja Dios.”

²⁹Ko ūdsajtum xy'u'unk'ajtum ja Dios, kyaj njuna'anum ko Dios yu'u éxtumu awinnaxu oorū, platu o tsaa, di'ibu ja'ay kyejpy éxtumu kyū'um winmā'añ. ³⁰Dios kyaj ttukkumudooy yu ja'ayuty ko kyaj 'yawdátyuty mā naty kyajnum tnijáwudu. Per tyam 'yane'empy mut nidugekyu naxwíñudu ja'ay es dyajtugátstut ja wyinmā'añ es t'awdátut ja Dios. ³¹Paaty ja Dios tpejtáky tu'ugu xuu mā tpayo'oya'añ yu naxwíñudu ja'ay mut ja tų'ajtan mut ja'agyjxm ja ja'ay di'ibu tu twin'ixy; es twinmā'añ'ijxy nidugekyu ja'ayuty mut ko dyajjikypyejky tadū ja'ay.

³²Ko tmūdodu Atenus ja'ay mā jyikypyejky ja o'kpaty, tam ja ja'ayuty di'ibu tyukxiktū, esu wiinkpu jyunandu:

—Jaadsu tadū nmūdoo'ittut ko jatugok mgajxut.

³³Net ja Paāblu tso'oñ. ³⁴Es nija'ajaty di'ibu myūdodu tmūbūjktū es tranūjxtū Paāblū. Es tu'uk txu'aty Dyonís, di'ibu ijtp justisu jap Areópaga, es nandu'un tu'ugu toxytyjyk di'ibu xyu'ajtypy Dámarus, es nandu'unu wiingátypyū ja'ayuty myūbūjktū.

Paāblu jap Korintu

18 ¹Netu Paāblu tso'oñ Atenus es ñejxy mā Korintu kajpn. ²Es jap tpaty tu'ugu israelitu di'ibu xyu'ajtypy Akilū, jap kyugajpnuty mā Pontu ñax es naamnumu naty tsooñ Italyu mut ja ñudo'oxy Prisilū, es jyajty Korintū, ja'a ko ja yajkutujkpu kopk Klaudyu tni'ana'amū es nidugekyu israelítuty tsoondut Romū. Netu Paāblū ñejxy tku'ixā'añ ja Akilū esu ñudo'oxy Prisilū, ³es mut ko yu'ujuty nandu'un ya'o'oyudup yu wit tūjk éxtumu Paāblū dya'oyū, paadyū Paāblū oj wye'emy mut yu'ujuty, es tmūttuunmijky. ⁴Es saābudū saābudū Paāblū ñejxy mā tsajptūjk es t'anūnumu israelítuty es di'ibu kyaj 'yisraelítuty, ko Jesús yu'u du'un ja Kristū es tmūbūktū.

⁵Tso'oñdu Masedoñū yu Silus mut ja Timotee es jyajty Korintū. Net ja Paāblū tmastuty ja wyit tūjk tuunk es tkajxwā'xnu mut ja israelítuty ko

tay'ajtanu Jesús yu'u du'an ja Kristu di'ibu yu'ujuty 'yawijxtup. ⁶Per ja israelítuty net jyot'ambujktu es t'anmaaydyu wi'ixáty ja Paablu. Netu wyit twinxijty ja Paablu éxtamu iwxu'amun ko kyajpu israelítuty tmubuka'añ, es t'anmaay:

—Miidsuty ku'am mmudajttup ja peky mut ko kyaj xytsyeky ja nitsokun. Es uj kyajtsu peky nmudaty. Es tyam nujx ngajxwa'xa'añuts ma ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

⁷Net ja Paablu tsoyo'oon ma tsajptujk es ñejxy ma tyujku Tisyu Justu di'ibu Dios 'yawdajtypy, di'ibu tsyunaapy jap tsajptujk pu'aay. ⁸Esu Krispu yu'u naty windsún ijtp ma ja tsajptujk, es mut nidugekyu di'ibu naty tsunaaydyup ma ja jyuan tyujk myubujktu ja Nindsun'ajtam Jesús ko tmudoodu di'ibu Paablu kyajx, es nandu'an may ja Korintu ja'ay tmubujktu ja Jesús es ñubajttu. ⁹Net ja Nindsun'ajtam Jesús t'anmaay ja Paablu koots ma tu'ugu iwxma'tun, es jyunañ:

—Katu mdsu'ugu. Kajxwa'x'adu'uts. Katu m'amón. ¹⁰Ujts mij mut n'ity. Ni pún wi'ix mgatúnudut. Taa may ja ja'ay di'ibuts uj xymyubukándup ma tyadu kajpn.

¹¹Net ja Paablu wye'emy Korintu tuk jumajt jakujm, es dya'uxpeky ja ja'ay mut ja Diosu 'yayuk.

¹²Es óknun 'yijty gobernador yu Galyón ma Akayu ñax. Es net ja israelítuty ñaymyujkudu es tmudsiptso'ondu Paablu, es dyajnujxtu ma justisutujk. ¹³Es t'anmaaydyu gobernador:

—Tyadu ja'ay yu'u 'yanmaapy ja ja'ayuty ko t'awdátut ja Dios es kudii éxtam jyuna'añ ja n'ana'amun'ajtam.

¹⁴Paablu myugajxaambyu naty ja gobernador ko ja gobernador t'anmaay ja israelítuty:

—Punu tyadu ja'ay tu tyuundugóy o pun miju pyeky, tyámats nmudówat yajxon es ndúnat ja justisu mut miits israelítuty; ¹⁵per ja'a ko kyaj dyu'anuty, miidsuty tyam m'uundu mut je'eyu ayuk es ja'ay xyujjuty es miidsu m'ana'amunuty, paaty ixtu ku'am miidsuty. Uj, kyajts n'ity fwez mudu tadu winma'añ.

¹⁶Es net dyajpudseemy ma jap ja justisutujk. ¹⁷Net nidugekyu grieguty tmajtstu ja Sóstanus di'ibu ijtp windsún ma ja tsajptujk, es twojptu justisutujk wyinduuy ma ja gobernador Galyón. Per ja Galyón kyaj ttuunú kwentu yu tyadu.

Paablu jya'ty jatugok Antyokiin es tsooñ myuduguk ok Dios 'yayuk kajxwa'xpu

¹⁸Paablu wye'emy kanak xuu jap Korintu. Es net ñayjyugajxu mut ja myugu'uktujk. Taa tyujkunu barkoty es ñujxtu mut ja Akilu esu Prisilu ma Siryu ñax. Ko kyajnum tyuku barkoty jap Senkreeu, Paablu ñaygyuka'ptaayu es tkuydyúnat éxtam twandaky. ¹⁹Es ko jyajty ma Éfesu kajpn, netu Paablu tnikeyu ja Prisilu esu Akilu es ñejxy ma tsajptujk, es myadya'aga'añ mut ja israelítuty di'ibu jap naymyujkudup. ²⁰Es ja israelítuty myunu'xtáku es waanu 'yakwu'amut, peru Paablu kyaj t'a'ijxu. ²¹Net ñayjyugajxu mut yu'ujuty, es t'anmaay:

—Ja'a kots n'ita'añ Jerusalén es nduna'añuts ja xuu di'ibũ wingoomp. Per mĩnupts jatugok pũn junaamp ja Dios.

Net tso'o'õñ Éfesu es ñũjxnu barkoty. ²²Ko jyajty Sesareeu, ta ja Paablũ pyatũjkũ Jerusalén es tkajxpe'xy ja mubũjkrutũjk di'ibáty naymyũjkudũp jam. Es net jyũptáky Antyokiiũ. ²³Jap wye'emy jekyjyawũ. Net tso'o'õñ jatugok es tku'ijxy kajpngajpn mã Galasyũ ñax es Frijyũ ñax, es dyajmũjwiinũdu myubũjkũn nidugekyũ pũnũty 'yaxájũdu Jesús éxtumũ Kristũ.

Apolus jap Éfesu

²⁴Es mã tadũ timpũ jyajty jap Éfesu tu'ugu israelitũ di'ibũ xyũ'ajtypy Apolus. Jap kyugajpnũty Alejandriiũ. Es jantsy oy tkajxwa'xy, es ñija'ap yajxón ja Diosu jyaabyajtũn. ²⁵Tũ tjaty ja Nindsun'ajtũm Jesusu 'yuxrũjkũn es tsuj es wã'ats tkajxwa'xy ja Jesusu jya'a, oy yũ'uyũ je'eyũ tñijawũ di'ibũ Fwank Yajnũbajtrũ tyuk'uxrũjk ja ja'ayũty. ²⁶Netũ Apolus muk aã muk jot tkajxwa'xy mã ja tsajptũjk. Es ko tmũdoodũ Prisilũ esũ Akilũ, net yajwooy abeky es ya'uxrũjknũdu waanũ oy mut ja Jesusu 'yuxrũjkũn esũ ñitsokũn. ²⁷Ko Apolus ñũjxãñ mã Akayũ ñax, ja myũgu'uktũjk di'ibũ myubũjktũ jap Éfesu tjaaydyũ tu'ugu neky mut di'ibũ myubũjktũp jap Akayũ, es t'axájũt yajxón yũ Apolus. Ko Apolus jyajty Akayũ, net tprudũjkũdu ja'ayũty di'ibũ tũ t'axájũdu Jesús éxtumũ Yajnitsókrũ mut ja Diosu myay'ajtũn. ²⁸Es mayjya'ayóty ja Apolus oj ttukkutũkũ israelitũ ja'ayũty ko trũjptáky yajxón ja ñiwiin ñidu'u, es ttuk'ixy mã Diosu jyaabyajtũn jyũna'añ ko Jesús yũ'u Kristũ di'ibũ Dios wyin'ijx es tkejxy. Es kyaj mbaat ja israelítũty ñakyjyũna'andũ ko kyaj tũy'ajtũn.

Paablũ jap Éfesu

19 ¹Es ko Apolus 'yijty Korintũ, netũ Paablũ tñinajxnu tun kopk. Ta jyajty Éfesu mã tpaty naagũdyũ ja'ay di'ibũ myubũjktũp. ²Esũ Paablũ dyajtũũy:

—¿Tũ xy'axájũdu miidsũty ja Espírítũ Santũ ko xymyubũjktũ?

Net 'yadsoodũ:

—Ni je'eyũts tũ ngamũdoy ko jyaadyũ Espírítũ Santũ.

³Netũ Paablũ dyajtũũy:

—¿Di'ibũ nubajtũn mũũt tũ mñubety miidsũty?

Es 'yadsoodũ:

—Extũm ja Fwank Yajnũbajtrũ oj yajnũbéty.

⁴Esũ Paablũ 'yanmaayũ:

—Fwank oj dyajnũbéty ja ja'ay di'ibũ naty tũ jyodũmbittũ, es t'anũũmũdu es tmũbũktũt di'ibũ ja miimp óknũm, ja'a 'yandijpy ja Jesús.

⁵Es ko tmũdoodũ tyaãdu, net ñubajttaaydyũ mut ja Nindsun'ajtũm Jesusu xyũũ. ⁶Es ko ja Paablũ tku'ũnikooñ ja ja'ayũty, net ja Espírítũ Santũ ñiĩiinũdu, es ja ja'ayũty tkajxtũ wiingátypyũ ayuk es tkajxwã'xtũ ja Diosu 'yayuk. ⁷Nimajmajtskũn ja yedyũjk wyĩnũty.

⁸Tũgũk po'o Paablũ oj yo'oy mã ja tsajptũjk, es ni nu'ũn kyaja'aw kyatsũ'ku tmũgajxy ja ja'ay es tmũbũktũt wi'ix ja Diosu kyutũjkũn. ⁹Per tap

ja ja'ayuty di'ibu kyaj tmubujktu di'ibu Paablu kyajxypy, es kyajxtu axuuk mut ko yu'u tpanujxtu ja Jesús éxtum ja Kristu. Net ja Paablu tso'oñ ma ja tsajptujk es tmunejxy ja di'ibu myubujk ma Tiranu 'yeskwelu, es jap muut ñaygyajxudu bom bom. ¹⁰Du'un ya'uxpejky majtsk jumujt, paaty nidugekyu ja ja'ay ojts tnijawudu ja Jesusu 'yayuk jam Asu ñaaxóty, du'un di'ibu israelítuty es nandu'un di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¹¹Es ja Dios ttuun jantsy muj ja muj'ajtum mut ja Paablu. ¹²Esu ja'ay ttuknimiindu Paablu yu payu esu wit, esu Paablu je'eyu yajtukpáty ja wit, es yajtukninujxtu ja puma'ay es 'yagudaktaaydyu. Es púnu ka'oybyu myudajttup, nandu'un pyudsuumda'ay.

¹³Es jap nija'ajuty ja israelítuty di'ibu judijttup kajpngajpn es dyajpudsúmdu ja ka'óybyuty di'ibu ja'ay myudajttup. Ta tjayajpudsúmandu ja ka'óybyuty mut ja xuu ja Nindsun'ajtum Jesús, es t'anmaaydyu ja ka'óybyuty:

—Ujts mij n'ane'empy Jesús xyugyujxm di'ibu Paablu kyajxwa'xypy, j'pdsúmdu!

¹⁴Es du'un tyuundu nijuxtujk tukka'ax yu Eseevu, israelítu teedywyindsunu myaangoty. ¹⁵Es tugok ko du'un ttunandu, ja ja'ay di'ibu ka'oybyu myudajtypu net 'yadsooj:

—N'ixy'ajtypyuts ja Jesús, es nnija'abuts pún ja Paablu, per miidsuty, ¿mbunu du'un miidsuty?

¹⁶Esu tyadu yedyujk di'ibu myudajtypu ja ka'oybyu, net kyuxpujty ja'ay ñikujxy es axuuk ttuun nidugekyu, yajwojptaaydyu tugoty, es dyajkaktaaydyu niwa'ats uxwa'ats es tsyayujttaaydyu. ¹⁷Es ko tnija'adu nidugekyu di'ibu tsunaaydyup jap Éfesu, israelítuty es di'ibu kyaj, net tsyu'kudyaaydyu es twindsu'kudu ja Nindsun'ajtum Jesús.

¹⁸Nandu'un may di'ibu myubujktu myiindu mayja'ayóty es tnigajxtu ja pyeky di'ibu tu ttundu, ¹⁹es may yu ja'ayuty di'ibu tu ttuun yu bruju winma'añ, dyajmiindu ñeky es tnino'ktu mayja'ay wyinduuy. Es ko twijsttu ja kywentu nu'un ja ñeky tsyoo, ja'a twijtspudsúmdu justyikxymyajk milu platu meeñ, es tu'ukpu platu du'un éxtum tuk xuu yajmujúy yu tuumba.

²⁰Es du'un oj ñejxy ja Diosu 'yayuk omyaaty es dya'ijxu myuk'ajtum.

²¹Es ko tyaadu ñajxy, net ja Paablu jyunañ ñajxa'añ Jerusalén, es ñaxa'añ Masedoñu es Akayu. Nandu'un jyunañ ko tsoonut Jerusalén, ta ñajxa'añ Romu. ²²Net tkejxy jap Masedoñu nimajtsku pyudujkubu, Timotee mudu Erastu, esu Paablu 'yakwe'emy ma Asu ñax.

Mayja'ay ñayya'ax ñajjyókudu Éfesu

²³Es ma tadu tiempu ja ja'ay ni'igu ttuk'ya'ax ttukjoktu jam Éfesu mut ja'agyujxm púnuty pyanujxtup ja Jesús éxtum ja Kristu. ²⁴Tamu naty tu'ugu plateeru di'ibu xyu'ajtypy Demetru. Tadu Demetru ya'agojwinnajxypy mudu platu ja tsajptujk ma t'awdattu Dyanu, es net tteeky ja tsajptujku'unk. Ni'igu myeeñbyaattu ja Demetru es púnuty muut tyundu. ²⁵Paadyu Demetru dyajnaymyujkudu ja ja'ay di'ibu tyuunk'ajttubu tadu tuunk, es t'anmaaydyu:

—Mugu'uktujk, miits mnija'adup ko tyadu tuunk, yu'u muut ja jiky'ajtum ñaxy yajxon. ²⁶Per miits m'ijxtup es mmudoodup ko tadu Paablu jyuna'añ

ko yu dios di'ibu yedyujk kyoj ya'o'oyudup, kyaj yu'u Dyiosuty. Es du'unu mayjya'ay ttukmubeky, kyaj yaayuty Efesu, nandu'un ma tugekyu Asyu naxwĩnada. ²⁷Nugoo tyaada t'okkudsu'ugu'ajnu, kyaj yu'u je'eyu ko nduunk'ajtum kyutugoyut, nandu'un tsojk nujkx pan kyaj t'okmajpajtaknu yu ndaak'ajtum Dyanu tsyajptujk, nan tsojk nujk kyutugooyn ja myuj'ajtan yu ndaak'ajtum Dyanu, di'ibu tyam 'yawdajtypy ja ja'ay ya Asyu es tugekyu naxwĩnada.

²⁸Ko tmadoodu tyaada ja ja'ayuty, net jyot'ambujktaaydyu es yax jyojktu:

—iMuj kujxm yu Dyanu di'ibu Efesu ja'ay wyindsu'kudup!

²⁹Es du'un ja ja'ayu wyinma'lan jyo'ptaaydyu ma tugekyu kajpn. Es net tmajtstu ja Paablu jyamyut di'ibu xyu'ajtypy Gayu esu Aristarku, nimajtsku tada yedyujk jap kyugajpnuty Masedoñu, es dyajnujxtu tpawijts tpajudojtta ma ja kyumdatujk, ma ñaymyujkudu mayjya'ay. ³⁰Net ja Paablu nandu'un jyatukuyan jap es tjamugajxan ja mayjya'ay, per ja di'ibu myubujktu kyaj ñasmajtsu. ³¹Es nandu'un naaguty ja Paablu myatnaymyaayubu di'ibu kuduunk'ajttup Asyu, 'yanmaayu ko kyaj tyakut jap. ³²Es ma ja mayjya'ayu naty jap ni'igu jyantsyya'ax jyantsyjojktu, tam tuk peky di'ibu wiink junandup, es jatuk peky nan wiink. Ni kyayajjaygyuku ti dan kyajxtup o ti dan ko ñaymyukudu. ³³Es nija'ajuty di'ibu jap ttukmumadyaktu yajxon ja Alejandra wi'ixu naty 'yadu'utstu. Es ja israelituty tsojktu esu Alejandra niwa'kpudsamudut ma ja mayjya'ayun. Net t'adijwa'xtu ja ja'ayuty es dya'awatstu ja tu'u es tmunujxtu ja Alejandra mayjya'ay wyindum. Es yu'u ttuk'ijxy ja ky'u'u es 'yamondut es jyakajxan mat yu'ujuty. ³⁴Per ko tnija'adu ko yu'u 'yisraelituty, net yax jyojktu nidugekyu oy majtsk oorun:

—iMuj kujxm yu Dyanu di'ibu Efesu ja'ay wyindsu'kudup!

³⁵Net ja Efesu uskribaan dya'amooñ ja ja'ayuty, es t'anmaay:

—Mugu'uktujk, Efesu ja'ayuty, nidugekyu naxwĩnada ja'ay nija'adup ko tyadu Efesu kajpn yu'u 'yawdajtypy yu Dyanu es tkwentu'attu yu Dyanu 'yawinnax di'ibu kudak tsajpotm. ³⁶Es kyaj mbaat pan jyuna'an ko kyaj tyuy'ajtanuty. Paaty amonda es winmaydyu yajxon pan ti mdunandup. ³⁷Yu tada yedyujkuty di'ibu miits tu xyajmĩndu, kyaj tu tmaatstu tiity jap tsajptugoty es kyaj wi'ix jyuna'andu axuuk mudu ndios'ajtum Dyanu. ³⁸Es punu Demetru esu di'ibu muut tyundu myudajtypy ja tuy'ajtan, es pun ni'uhunyaampy, pes taa yu fwez es taa yu justisutujk. Jam mbaat t'awanu es tkayakut ja tyuy'ajtan nidu'uk nidu'uk. ³⁹Es pun miits mmudajttup jatu'ugu u'unun, pes mugajxtu justisutujk ko ja'ay jajnaymyukudu esu juntu xytyundut yajxon. ⁴⁰Ja'a ko pun yu'u gobyeeñu tnijawut di'ibu tyam mduundup, mbaat xypyekymyo'oyam extamu tsiptuumbu, mat ko kyaj mbaat nmo'oyam yu tuy'ajtan di'ibu tyam mduundup.

⁴¹Es ko tyaada du'un jyunan, net t'anmaay ja ja'ay es ñajxtaayñut.

Paablu jyudity Masedoñu es Gresyu

20 ¹Es ko ñajxy ma ja'ay ya'ax jyojktu, net ja Paablu dyajnaymyujku ja di'ibu tu mubeky ja Jesús, es tmooydyu ja kajxwĩjun. Net ñaymyastuttaayudu. Ta ñejxy Masedoñu, ²es tku'ijxy kajpngajpn, es ni'igu

tjotmukwingajxudu ja myugu'uktujk mut ja 'yayuk, es óknam jyajty Gresyu. ³Jap wye'emy tóguk po'o. Es ko jap tsoonáñ es ñujxánnu barkoty Siryu, net tmudooy ko ja israelítuty tyuna'añnty axuuk. Paaty ja Paablu jyunáñ ko jyumbítut tekykyu'am es ñaxut jatugok Masedoñ. ⁴Net jyamyuut'ajtudu ja Sópátru, myaangu Pirru, di'ibu kugajpn Bereeu, ja Aristarku mut ja Segundu di'ibuty kugajpn Tesalóniku, ja Gayu di'ibu kugajpn Derbe, ja Timotee, es nandu'unu Tíkiku mut ja Trófimú di'ibu tso'ondap ma Asyu ñax. ⁵Tyadu mugu'uktujk tu ñajxtu jawyiin es tu xy'awíxtuts ma Trouis kajpn. ⁶Es uudsuty n'awijxyuts ja pasku xuu, es óknam ndso'oñuts Filipus barkoty. Ja kyummúgoxk xuu nnaybyáttuts mut ja nmugu'uktujkuts jap Trouis, es jap nwu'amuts juxtujk xuu.

Paablu mudu mubujkputujk jap Trouis

⁷Es ma ja domingu xuu, net uudsuty nnaymyujkudu mut ja mubujkputujk, es ja tsajkaaky yajtujkwa'xut éxtamu Nindsun'ajtum Jesús tnastu'unu. Paablu yu'u ya'uxrújkudu tsu'p paat, mut ko tsoona'añ naty jakumbom. ⁸Es tapu naty tu ñaymyúkuudu ma tu'ugu kwartu kujxmbu, ma naty mayu lampru tyoy. ⁹Es tu'ugu uná'k di'ibu xy'ajtytu Eutiku, tamu naty 'yu'uñ ventanu agu'uy. Ko Paablu jantsy jeky kyajxy, ta ja Eutiku ja tsuu pyátunu. Ko myanaxy, ta kyumaanaxy ma tóguk niku'uy tujk. Ko oj dyajpudu'uktú, tu naty 'yo'knu. ¹⁰Net ja Paablu jyunajky ma ja Eutiku es tmúneñ, es t'anmaay ja myugu'uktujk:

—Katú mjotmay'ooktu. Jiigyu'u.

¹¹Net ja Paablu pyeity jatugok es dyajwa'xy ja tsajkaaky, es kyaadyu. Es net tmúgajxtu extu ko xyuññ. Ta tso'oñ. ¹²Ja ja'ay di'ibu jam dyajnájxtu ja Eutiku jiiky, ni'igu ja'a wyu'amdaadyu jotkujk.

Paablu ñejxy Miletu

¹³Es ko Paablu ñujxa'añ tekykyu'am, net jyunáñ ko uudsuty ñajxtupts jawyiin barkoty es nnaybyaaduduts Asu. ¹⁴Es ko nnaybyátuduts mut ja Paablu jap Asu, ta yu'u tyujku barkoty ma uudsuty, es oj nnajxtuts ma Mitilene. ¹⁵Es ndso'oñuts jap jakumbom es nnajxtuts Kiiu. Ja kyumduguk xuu njajttuts ma Samos. Ja kyummajtaxxuu nbe'xyuts waanu jap Trojilyu. Taanam njajttuts Miletu. ¹⁶Es kom ja Paablu kyaj mayu tiempu tmudaty Asyu, kyaj ñujxáñ Éfesu, ja'a ko tsejkyu jya'ta'añ jap Jerusalén es dyajnaxa'añ ja Pentukostés xuu.

Paablu tmúgajxy ja Éfesu mubujkputujk

¹⁷Es ko 'yijty jap Miletu, net tnigajxu ja mujja'aydyujk di'ibu ijttup ma mubujkputujk ñaymyúkuudu jam Éfesu. ¹⁸Es ko myiindu, net ja Paablu t'anmaay:

—Miits mnija'adap wi'ixuts uj nnayjyagyépyuty extu ma nmiñ jawyiin ma yu Asyu ñaxwíñudu. ¹⁹Tugekyu ja tiempu mats n'ijty mut miidsuty, nmuduñuts ja Nindsun'ajtum Jesús yuunk naxypy, es nya'axyuts mudu winnuu, es kanak peky di'ibuts tsip nyajñajx ja'agyujxm kots axuuk xytyuundu ja israelitu ja'ayuty. ²⁰Ngajxwa'xyuts tugekyu di'ibu oy mut

miidsuty, es nya'uxpūjktu tsajptugóty es mā mdūjkaty. ²¹Es tats n'anuumā ja israelítaty es di'ibu kyaj 'yisraelítaty, es jyumbíttat mā Dios es tmubúktat ja Nindsun'ajtam Jesukristu. ²²Tyámats nnejxy Jerusalén, es xkykýxyuats yu Espírítu Santu, ni nganijáwats wi'ixuts jap njátut. ²³Je'eyuats nnijawu ko majatyu kajpn mašs nnaxy, yu Espírítu Santu xy'anuumats kots ndákuš pūjxndugóty es n'ayówudats. ²⁴Per mudu tyáadu kyajts ndsu'uga. Esu njiky'ajtanuats kyaj ti tsooty mut uj, ko je'eyu nyajkáxut yu nduunguats di'ibuts tu xymyo'oy yu Nindsun'ajtam Jesús es n'anuumat ja oybyu ayuk ko Dios tsyejpy yu naxwínadu ja'ay.

²⁵Es tyam nnija'abats tūy'ajtan ko ni pún miidsuty di'ibu tu nya'uxpékyuats wi'ix ja Dios yajkutíky, kyajts xyñakywyin'íxtut. ²⁶Paaty tyam n'anuumayá'andu ko kyajts uj miits xypyeky'íxtut ko m'looktat pekyoty, ²⁷mut ko tu n'awanu tugekyu yu Dios ja 'yayuk es kudiibu myajtugóyudat. ²⁸Naygywentu'átudu, es nandu'un kwentu'attu ja mubūjkrpūjtk mā yu Espírítu Santu tu mbūjta'agyuty es xkykywentu'áttut nidugekyu ja ja'ay di'ibu pyojpūty tu tkubajtxuty yu Nindsun'ajtam Jesukristu mut ja kyu'am ne'pyñ kruuzkūjxm.

²⁹Es nnija'abats kots nnūjxut, net myínut wiink ja'ay di'ibu yajtugoyaampy yu di'ibu myubūjktup ja Kristu, éxtumā waxka'uk di'ibu awa'an es dyajtugóty yu borreega. ³⁰Nandu'un nija'ajuty miidsuty ku'am pyudu'uga'añ, es mmo'oya'anudu yu wiinkpu xpūjkan di'ibu kyaj tyu'y'ajtanaty, es ttukpanūjxa'añ di'ibu tyam myubejkyu ja Jesús. ³¹Paaty mnaygywentu'átudup. Jamyatstu ko tūguk jūmūjt, xūuñ es koots, jībuts ko nmo'oy yu kajxwījūn nidu'uk nidu'uk miidsuty.

³²Mūgu'uktūjkaty, tyam n'anuumadu ko wu'umdu mut ja Dios es kuydyundu ja ayuk di'ibu 'yawa'anup wi'ixu Dios xytyu'unxum ja may'ajtan. Tadu ayuk tmudaty ja muk'ajtan es xyajmuk'ajtam nidugekyu es xkyupūjkm tsajpótm es n'ijtam mut yu'u di'ibáty myubūjktup ja Jesús. ³³Kyajts uj ni na'a tu ndseky ni púnū myeeñaty o ja wyítuty. ³⁴Yajxón xyñijáwadu ko tats nduñ mudats ngu'amgu'u es tu nbaadyuats di'ibu naty uj xkyu'ijtxup es di'ibu ka'ijtxup ja njamyududyats. ³⁵Tats miidsuty nya'uxpeky es tu nduk'ixtu ko xytyúndut es xpyudákudut di'ibu tūgoy'ajtxup, es xyjamyátstut ja Nindsun'ajtam Jesusu 'yuxpūjkan ko jyunāñ: "Ni'igu njotkūjk'ajtam ko wiink ja'ay nbudūjkm es kyaj ko wiink ja'ay xpyudūjkm."

³⁶Ko du'unu Paablu jyunāñ, net ņaygyoxtnaadydyáku es kyajxtáky mut yu'ujuty. ³⁷Nidugekyu jyūydyaaadyu, es ņaymyunánudu es ttsu'xtu ja Paablu. ³⁸Es ta wyu'umdaadyu jotmaymyuut, ja'a ko 'yanmaayū ko kyaj tnaky'íxtut. Es net oj tnaswówadu extu mā ja barku.

Paablu ņejxy Jerusalén

21 ¹Es ko nmastuttaayats ja nmūgu'uktūjkuts, ndūjkuts barkoty, es ja barku ņejxy tūyū es jya'ty mā ja Kos kajpn, es jakumbom nnejxyuats Roodus. Nétuts jap ndso'ondū esuts nnūjxtu Pátaru. ²Jap Pátaru mbáttuts tu'ugu barku di'ibu nūjxp Fenisyū, es ndūjkudats es oj nnūjxtats. ³Najxtats aga'āndsyoō mā Tsyipre es oj nnūjxtats extu Siryū. Esu kapitangu byarku, yu'u myūnejxyu ja tsemy Tiru, paaty ja barku oj ņejxy jap.

⁴Jap nbáttats di'ibu myubujktu ja Jesús, es n'ijttats juxtujk xuu mut yu'ujuty, es yu'ujuty Espírítu Santakyujxm t'anmaaydyu kudiibu Paablu ñajxut Jerusalén. ⁵Es ko ñajxy juxtujk xuu, net ndso'ondats. Es nidugekyu nmugu'uktujkuts oj xyñaswówudats, yedyujk toxytyujkuty es mut ja una'ku'unguty, es ñujxtaaydyu kajpnbu'am jam pu'ujótm, es nnaygyoxtnaaydyákudats es ngajxtáktats. ⁶Nétats nnayjyugajxudu es nnaymyunánudats es uudsuty nnujxtats barkoty, es yu'ujuty jyambijnudu ma tyujk.

⁷Nyajkugujxudats ja nvyaju ma jikymyejyñ Tiru es extu Tolemaydyu. Es jap ngajxpo'xtats yu nmugu'uktujkuts es nwu'umdats mut yu'ujuty tuk xuu. ⁸Es jakumbomu Paablu es uudsuty di'ibats mut yu'u ndso'onda, njajttats ma Sesareeu kajpn. Es nnujxtats ma Filipu di'ibu Jesús ja 'yayuk kyajxwa'xup. Tadu Filipu yu'u tu'uk di'ibu ma yu nijxutujkpu yedyujk win'ijxudu di'ibu myubujktup ja Jesús, es yu'ujuty tpu'dáktu ja ku'ekytyo'oxyuty di'ibaty ayoodup. Es jap nwu'umdats mut ja Filipu.

⁹Ja Filipu japu ñuux nimajtáxk di'ibu kyaj tu pyaktu es di'ibu ijttu Diosu kyugajxpu. ¹⁰Ko jap n'ijttats waanu jeky, net jyajty tu'ugu ja'ay di'ibu xyu'ajtyru Agaabu, di'ibu tso'omp Judeeu. ¹¹Ta oj xyñimíñats es twijtse'ky ja pyo'owuunu Paablu, es ñaydyukkawu'un ñaydyuktekywyu'unu, es jyunañ:

—Yu Espírítu Santu du'un jyuna'añ: “Jap Jerusalén yu israelítuty du'un tkawuunut yu tadu po'owuunu ñiwindsán es tkayákt mut ja romanu ja'ay.”

¹²Kots nmudoodu tyaadu es mut ja Sesareeu ja'ay, nétats nmunu'xtáktu Paablu kudiibu ñajxut Jerusalén. ¹³Peru Paablu 'yadsooy:

—¿Ti ko mju'uy mya'axtu? ¿Tits ko miits xyajjotmay'ooktu? Nayjya'abats kyaj je'eyu nyajkutsúm nyajtekytsyúm, extu nayjya'abats es ngu'oogudats ja Nindsun'ajtum Jesús jam Jerusalén.

¹⁴Kom kyaju Paablu wyinmaaydyugatsáñ, nétats njanandu:

—Wa'an yajtún éxtumu Nindsun'ajtum Jesús ttseky.

¹⁵Net nnayjyujp'ijxudats es oj nnujxtats Jerusalén. ¹⁶Es xyjamyudajttats nija'ajuty ja Sesareeu ja'ay di'ibu myubujktu Jesús, es xymyunujxtu ma ja tyujku Mnasón, tu'ugu yedyujk di'ibu tso'omp Tsyipre es jeky tu 'yijnu tmabeky ja Jesús, es yu'uts xymyo'oyándup ja jajttákn jap Jerusalén.

Paablu ñaygyajxudu mut ja Santya'agu

¹⁷Kots njajttu Jerusalén, nétadsu nmugu'uktujkuts xy'axájudu jantsy yajxon. ¹⁸Jakumbom nnujxtats mut ja Paablu ngu'ixtu yu Santya'agu, es tamu naty mayu mujja'aydyujk di'ibáty ja Jesús myubujktup. ¹⁹Net ja Paablu tkajxpo'xtaay, es tmumadyaktaay ti ja Dios tu ttuñ Paablakyujxm ma ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ²⁰Ko tmudoodu tyadu ayuk, net t'awdajttu Dios es 'yanmaayudu Paablu:

—Weenu, mugu'uk. Tu xy'ixy ko kanak mil yu israelítuty tu tmabeky yu Jesús es nidugekyu yu'ujuty tpanujxtu ja Moisesu 'yana'amun, ²¹es tu jyuna'añ ja ja'ay ko mij mya'uxpeky mut nidugekyu israelítuty di'ibu tsunaaydyup ma ja ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es kyaj tpanujxtu ja Moisesu 'yana'amun es kyaj yajtsúktu yu 'yu'unguty waanu ma ja

yedyujk'ajtn, es nan kyaj tpanujxut di'ibu jaayum ndu'unum. ²² ¿Ti ndu'unum? Nijawudubu net yu ja'ay ko tu mja'ty. ²³ Nik oy ko du'an xytyunut. Tyaa nimajtaxku yedyujk di'ibu pyadunaampy yu wandakun. ²⁴ Nujx muut es mnayyajwa'adsudut mut yu'ujuty, es mij mgujyubu tadu gastu tugekyu. Es ko naxudu tadu wandakun, net yu mwaay xykyaaptut mut yu'ujuty es net nidugekyu ja'ay tmawinma'añbyaadut ko kyaj tyay'ajtnuty éxtum tu jyuna'añ mut mij, es ko mij nandu'an oy xypyanejxy yu Moisesu 'yana'amun. ²⁵ Es mut di'ibu kyaj 'yisraelítuty es tmubaktu Jesús, tu nja'ayum wi'ix ngajxmujkam ko kyaj tju'xtut yu tsu'utsy di'ibu tu yajtukwindsu'ugu agojwinnax, kyaj tju'xtut ja ne'pyñ o tsu'utsy di'ibu kyaj wa'ats tu wyindajxta'ay, es nandu'an kyaj myu'indundut.

Paablu yajmátsy ma muj tsajptujk

²⁶ Net ja Paablu tmunejxy ja majtaxkpa yedyujk, es jakumbom ñayyajwátsudu nidugekyu. Netu Paablu jyajty ma ja muj tsajptujk es t'awánut ja teetyujk na'a dyajjukxut ja wandakun es na'a dyajmínut ja windsu'kun.

²⁷ Ma kyajnum kyexy ja juxtujk xubu wandakun, nija'ajuty yu israelítuty di'ibu tso'omp ma Asyñax, t'ijxtu ja Paablu ma ja muj tsajptujk taja'a es ma yu'ayuty ja israelitu ja'ayuty mbaat tyákuda. Net ni'igu yax jyojktu ja ja'ayuty, es tmajtstu Paablu, ²⁸ es muk tmugajxtu ja ja'ayuty:

— ¡Miits israelitu mugu'uguty, pudujkuguts! Tyaadu du'an ja yedyujk di'ibu judijtp oytyim di'ibu kajpnuty, es ttuk'uxpeky tugekyu naxwíñudu es kyaj twindsu'ugudu nmugunax'ajt nmugugajpn'ajtum, ni ja Moisesu 'yana'amun es ni yu nmuj tsajptujk'ajtum. Es nandu'an tu tmuduku ma tyadu muj tsajptujk ja griegu ja'ayuty, es du'an kyaj tmuj'ixyu tyadu wa'ats lugaar.

²⁹ Du'an jyuna'añ tyadu israelítuty ko tu t'ixy ma Jerusalén kajpn yu Paablu mut ja Trófimú di'ibu Éfesu kugajpn. Paaty jyunandu ko Paablu tu tmuduku ma muj tsajptujk taja'a yu Trófimú di'ibu griegu ja'ay.

³⁰ Tugekyu kajpn tnijawayandu ti tuun jajtup, es ja ja'ay myiñ puye'egy. Net tmajtstu Paablu es pawitsy pajudoty dyajpudsuumdu ma ja muj tsajptujk, es netu dya'adujktaaydyu ja muj tsajptujk'aa. ³¹ Tamu naty tim ya'oogánudu ja Paablu ko oj ya'awanu ja soldaadu windsungopk ko nidugekyu Jerusalén ja'ay ya'ax jyojktu. ³² Net ja soldaadu windsungopk dyajnaymyujku ja syoldaadutujk es ja soldaadu windsunuty, es jyajttu puye'egy ma mayjya'ayuty. Es ko ja ja'ayuty t'ijxtu ja soldaadu windsungopk mut ja syoldaadutujk, net ja Paablu tasmajtsudu es kyaj tnakywyojtu. ³³ Net ja soldaadu windsungopk tnimiñ ja Paablu es tmajtsy. Ta dyajnejxy kuwun mut majtsku kadenu. Es ko waanu 'yijty, net dyajtuuy ja soldaadu windsungopk:

— ¿Mbún mijts, es ti tu xytyuñ?

³⁴ Peru ja'ayuty yaxkaktu wiingátyuty éxtum kyaj mbaat yu soldaadu windsungopk tmudoogúku di'ibu dun tuy'ajtn. Es net ja Paablu yajmunejxy ma kwartel. ³⁵ Ko jyajty ma ja kwartelu 'yeskaleeru, net ja soldaadutujk kyuyu'ku es yajmunejxy ja Paablu, ³⁶ ja'a ko pyamínuty ja mayjya'ay pyaya'axy pyajékyuty:

—;Ya'ooktu!

Paablu kyama'añ ma nimayjya'ay

³⁷Es ko Paablu dyajtukuyánda ma kwartel, net t'anmaay ja soldaadu windsungok di'ibu ijtp ma ja batayonk:

—;Tits mbaat nnigajxy?

Es ja soldaadu windsungok 'yadsooy:

—;Mij mjaitypy mgajxut grieegu? ³⁸;Tii mij kyaj m'eijtuja'ayuty di'ibu taaup mut tsyiptuun yu yajkutujkpu es dyajpudseemy ma muj ittum taxk mil yu yajja'ay'o'kpu?

³⁹Net ja Paablu 'yadsooy:

—;Kyaj! Israelitu ja'ayuts uj, jáputs ngugajpnuty Tarsu, di'ibu ijtp muj ma Silisyu ñax, romanu ja'ayuts uj. Tunu may'ajtun, meegyuts ja tiempu esuts ja ja'ay nmugajxut.

⁴⁰Es ja soldaadu windsungok tmooy ja tiempu. Netu Paablu tyanaaye'ky ma ja eskaleeru es ja ky'u'u ttuk'ijxy ja ja'ay es 'yamóndut. Es ko 'yamoondaadydu ja ja'ay, net oj tmugajxy mut ja ebreu ayuk, es t'anmaay:

22 ¹—Miits mujja'aydujkyuty es miits mugu'uktujkyuty, mudowdu wi'ixuts nnayñikajxtu'uda'añduyuts.

²Ko tmudoodu tkajxy ja ebreu ayuk, net ni'igu 'yamoondaadydu. Es ja Paablu 'yanmaayudu:

³—Uj israelítuts, japs nmaxu'unk'ajty Tarsu, Silisyu ñaxóty, es yaats nye'ky Jerusalén es Gamalyéluts xya'uxpuk. Yajtuk'ijxuts oy ja n'aptuk'ajtumu 'yana'amun es amumdu'uk jótuts nmudún ja Dios, éxtum miidsuty nidugekyu tyam xytyundu. ⁴Ujts taaup nmudsip'ajtuts yu di'ibu pyanejxypy ja Jesusu 'yuxpukun, extu nya'oogánuts es nyajnejxyuts tsimy yedyuk toxytyuk, mbujta'aga'añuts pujxndugóty.

⁵Es ja teedywyindsungópok es nidugekyu di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty ñija'adap ko yu'ujuty dyajktu neky mut ja nmu'israelitu'ajtum di'ibu Damasku tsunaadyuup. Nujxpudsu naty jam, n'uxta'aya'añuts di'ibu myubujktup ja Jesús, es nyajmina'añuts ya Jerusalén es ndukkumudowa'añuts.

⁶'Ko nja'tánuts Damasku, éxtum kijxyxuu, nétuts n'ijxy jyajy nikujxmuts tu'ugu muk jajun di'ibu tsajpótm tso'omp, ⁷es ngudaayuts.

Nétuts nmudooy tu'ugu ayuk ko jyuna'añ: “Saulu, Saulu, ;Tits ko xypyajudity?” ⁸Nétuts nyajtuuy: “;Mbún mijts?, Windsún.” Es xy'anmaayuts: “Ujtsuts Jesús nazarenu di'ibu mij mbajuditypy.” ⁹Ja njamyuduts t'ijxtu ja jajun, per kyaj tjaygyukudu ja ayuk di'ibuts uj xymyugajx. ¹⁰Nétuts uj n'anmaay: “;Tits ndúnup?, Windsún.” Nétuts xy'anmaay ja Nindsun'ajtum: “Pudu'uk es nujx jap Damasku es jap m'anumudut tugekyu ti mdúnup.”

¹¹'Es ko ja jajun oj xyajwiindsuts, nétuts ja njamyuduts xyajnejxy witsy extu njajtyuts Damasku.

¹²Jap tu'ugu yedyuk di'ibu xyu'ajitypy Ananiius. Yu'u jyantsy'awdajitypy ja Dios es tkuyduún ja Moisesu 'yana'amun, es nidugekyu israelítuty di'ibu tsunaadydu Damasku yajxon muut 'yijty yu'u. ¹³Es ja Ananiius xyñimiiñuts

es xy'anmaayuts: "Mūgu'uk Saulu, i'jxwa'x jatugok." Es netyu jatugok oj n'ijxwa'xyuts es net n'ijxyuts ja Ananius. ¹⁴Nétuts xy'anmaay: "Yū Dios di'ibu n'aptujk'ajtum wyindsu'kudu jékyu, tū mwin'íxyuty es xy'ixy'átut di'ibu yū'u tsyejpy, es xy'ixut ja Di'ibu Jiky'ajtp Tūy'ajtun Mūut es xymyudówut di'ibu yū'u kyajxypy. ¹⁵Esu Dios mbujta'agánur es xykyajxut ja 'yayuk mā nidugekyu naxwíñudu ja'ay, es xytyukmumadya'agut di'ibu tū xy'ixy es di'ibu tū xymyudoy. ¹⁶Es tyamyu, katū m'ak'awix. Pudu'uk es mnubátut, es mūnu'xta'ak ja Dios esu mbeky mniwa'adsadut."

¹⁷'Kots n'jumbijty Jerusalén, tats nnejxy mā māj tsajptujk es ngajxtákyuts. Nétuts n'ijxma'ty. ¹⁸N'ijxyuts ja Nindsun'ajtum Jesús, es xy'anmaayuts: "Jottugoy es mbudsámūt yā Jerusalén, mut ko kyaj tyādu ja'ay tmubuka'añ kots ūj nGrístaty."

¹⁹'Nétuts ūj n'anmaay: "Windsún, yū'ujuty nija'adur nidugekyu kots ūj nnejxyuts mā tsajptujk es nmūnejxyuts pujxndugóty di'ibu myubejkyup ko mij mGrístaty, es ūj tū nyajwépyudyuts. ²⁰Es ko ja ja'ay dya'e'ky ja Esteebu, mij ja mduumbu di'ibu pyujták ja tūy'ajtun mijskyujxm, támudsu naty mut n'ity ko dya'e'ky, extū ngwentū'ajtats ja wyit." ²¹Es xy'anmaayuts ja Nindsun'ajtum: "Nūjx. Ūjts mij ngaxaampy jagam mā ja'ay kyaj 'yisraelítaty."

Paāblu 'yijty soldaādu windsungopk kyū'ujóty

²²Tmudoo'ijty ja ja'ay yaabaat ko jyunáñ ko nūjxa'añ mā ja'ay di'ibu kyaj 'yisraelítaty. Net ja ja'ayuty yaxkaktu:

—Ja'ook tadu ja'ay! ¡Kyaj pyaadyuty jyiky'átut!

²³Es maanum ja ja'ayuty ni'iga ttuk'ya'ax ttukjoktu, tjandū wyítaty es t'uxjubiptu, es ja naxway tjantsywyujū'uktu, ²⁴net ja soldaādu windsungopk tni'ana'amū es ja Paāblu yajmūujxut mā kwartel, es yajwópūt es tnigajxut ti ko ja'ay ya'axy jyeky mut yū'u. ²⁵Es ko two'ondūūnu es twopandū yū Paāblu, net yū Paāblu dyajtūy ja soldaādu windsún di'ibu naty jam:

—¿Mmūdajtypy miidsu kutujkun es xywyópūt tu'ugu romanū ja'ay, es kyajnum yajpayo'oyu?

²⁶Es ko tmudooy yū soldaādu windsún, net oj t'awanū ja wyindsún, ja soldaādu windsungopk, es t'anmaay:

—Mnagywentū'átudur mut di'ibu mdunaampy. Tyādu yedyujk, romanū ja'ay yū'u.

²⁷Net ja soldaādu windsungopk tnimujwa'ky ja Paāblu, es dyajtūy:

—¿Tūy'ajtun ko mij mromanūja'ayudyu?

Es ja Paāblu 'yadsooy:

—Tūy'ajtun.

²⁸Es ja soldaādu windsungopk 'yanmaayū:

—Ūjts kajaats xytsyoobátxu kots ūj nromanūja'ayuty.

Es ja Paāblu 'yanmaayū:

—Per ūjts romanū ja'ayuts nā'abuts nmiiñ njajty yā naxwiiñ.

²⁹Es yū soldaādu di'ibu naty wopánur yū Paāblu, net nīkaktaayudu, es yū'ūbaat ja soldaādu windsungopk tsyū'ku ko yū Paāblu tū tkūwūñ es romanū ja'ay yū'u.

Paablu tmugajxy di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty

³⁰Es jakumbom yu soldaadu windsungopk tnijawuyáñ ti ko Paablu ñi'uunuty yu israelítuty. Net tni'ana'amu es jyúnákut ja kadenu di'ibu Paablu kyú'awu'un'ajtypy, es dyajnaymyujku yu teedywyindsúnuty es nidugekyu di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty. Netu Paablu dyajpadsuumdu es tprajtaktu mayjya'ay wyinduuy di'ibu naty tu ñaymyúkudu.

23 ¹Paablu tni'ijxe'ky di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty, es t'anmaay: —Mugu'uktujkuty, tuts njiky'aty extu tyambaat wi'ixuts kyaj nbekyjyawu ma ja Dios.

²Net ja Ananius di'ibu ijtp teedywyindsungópky, t'anmaay ja ja'ay di'ibu tunaapy jap Paablu pya'aay es t'abojtsu'ugut ja Paablu. ³Es ja Paablu t'anmaay:

—Dios yu'u mwórudup, mnay'andijyuty éxtumu ja'ay di'ibu jiky'ajtp táy'ajtun maut. ¿Ti ko yaa m'u'uñu esuts xypyayo'oyut éxtum ja Moisesu 'yana'amun jyuna'añ, es mijts ku'um kyaj xykyuydyúñ ja Moisesu 'yana'amun ko mjuna'añ esuts nya'abojttsu'ugut?

⁴Es ja ja'ayuty 'yanmaayudu:

—¿Tii du'un xywyingajxpéty yu teedywyindsungópky?

⁵Es ja Paablu t'anmaay:

—Mugu'uktujk, kyajts nnijawu pun yu'u teedywyindsungópky. Pes du'un ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Katu xykyajxpéky di'ibu ana'amp mgajpnóty.”

⁶Nija'ap ja Paablu ko tamu saduseeu ja'ayuty esu fariseeu ja'ayuty, es t'anmaay muk:

—Mugu'uktujkuty, uj nandu'un fariseeu esu n'aptujkuts nandu'un fariseeuty, es tyámuts xyajjustisupaaty kots nmubeky es n'awíxyuts ja jyikyapyjkan di'ibu tu 'yeeky.

⁷Es ko du'unu Paablu jyunañ, net ja ja'ay ñaygyajxytsyi'kudu ak yu'ujuty di'ibu naty tu ñaymyúkudu, ta ñaybyujtáku abekyu fariseeuty es abekyu saduseeuty, ⁸müt ko yu saduseeuty jyuna'andu ko di'ibu tu 'yeeky kyaj ñakyjyikypeky, ko kyaj jyaadyu anklus es kyaj jyaadyu anmujá'an. Per yu fariseeuty myubejkyu ko yu o'krp jyikypeky jatugok, ko jyaaty yu anklus es jyaaty ja anmujá'an. ⁹Es di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty nidugekyu ñay'oojudu ak yu'ujuty. Es pyudu'ktu nija'ajuty ja fariseeuty di'ibuty tsajptugóty ya'uxpajktup, es t'anmaaydyu:

—Tyadu yedyujk kyaj pyeky nbátum. Yu'u da tu'ugu anklus o tu'ugu anmujá'an tu myugajxyuty.

¹⁰Es ni'igu jyantsymujwindúku ko ja'ay ñay'oo ñayya'axudu ak yu'ujuty. Ta ja soldaadu windsungopk jyotmay'e'ky ko yu Paablu ja'ay ya'oojudut. Net ja syoldaadutujk tkejxy es nuix ja Paablu dyajtsoonu es dyajmínut jatugok ma kwartel.

¹¹Ja ux ja Nindsun'ajtum Jesús kyuxe'ky ma Paablu, es 'yanmaay:

—Paablu, jotmuk mnaybyujta'agudut. Extum tu xykyajxy ja táy'ajtun müt uj ja yaa Jerusalén, nandu'un xykyajxut ja táy'ajtun ujtskyujxm jap Romu.

Tkajxy'áttu pūn wi'ixu Paāblu 'yoogut

¹²Es jakumbom nija'ajuty ja israelítuty ņaygyajxudu es dya'ooga'añ ja Paāblu, es jyūnandu:

—Wa'an ja Dios xytyukkumudo'om pūn ka'ay úkum mā kyajnum nya'o'kum ja Paāblu.

¹³Di'ibū du'un tyunándubū naty naxy nijustyikxy ja yedyujkuty. ¹⁴Net ņujxtū mā ja teedywyindsúnuty es ja mūjja'aydyujkuty, es jyūnandu:

—Udsuty tats nnygyajxudu es Diósuts xytyukmudówdut kots ngáyut pūn kyajnumts nya'ooktu Paāblu. ¹⁵Tyam miidsuty es di'ibū ana'amdūp mūj tsajptugóty, amdowdu tadū soldaādu windsungopk es bom dyajmínudu tadū ja'ay mā miidsuty, es xywyin'uunūt ko miits xyñijawūya'andu yajxón ja pyeky. Es udsuty, támuts n'awixtu esuts nya'oogut mā kyajnumū naty jya'ty.

¹⁶Es ja Paāblu ja tsyojmaank myūdoo ti tyunándūp, net ņejxy mā ja kwartel es t'awa'anū ja Paāblu. ¹⁷Net ja Paāblu tmūgajxy tu'ugu soldaādu windsún, es t'anmaay:

—Mūnūjxu tyādu mixy mā ja soldaādu windsungopk, ja'a ko myadya'aga'añ waanū mūt yu'u.

¹⁸Es ja soldaādu windsún tmūnejxy ja Paāblu tsyojmaank mā soldaādu windsungopk, es t'anmaay:

—Tadū Paāblu yu'uts tū xy'amdoy esuts nyajmínūt ja yāā tyādu mixy. Yu'uk madya'agaamp waanū mūt mij.

¹⁹Es ja soldaādu windsungopk tku'umūmajtsū ja mixy, es dyajnejxy wiink tsoo, es dyajtūy:

—¿Tits xy'awanūyaamp?

²⁰Net ja mixy t'anmaay:

—Yu israelítuty tū ņaygyajxudu es bom m'amdowa'añuty es xyajnūjxtū ja Paāblu mā di'ibū ana'amdūp mūj tsajptugóty, es 'yanda'aga'andu es ttseky es xypyayo'oyūt. ²¹Kyaj mij xymyubákut, ja'a ko nijustyikxyñaxy ja jya'ayuty di'ibū awijxp ayu'udsyū, es tū jyūna'andu ko Dios tyukkumudówdut pūn kaaydyūp es kyajnum dya'ooktu Paāblu; es tyam tap t'awixtu na'a xyajmín.

²²Net ja soldaādu windsungopk ņayjyūgajxu mūt ja mixy es kyaj pūn ya'awánūt éxtum tū yajmūmadya'aky.

Paāblu yajkéxy mā gobernador Felus

²³Ta ja soldaādu windsungopk tmūgajxy majtsku soldaādu windsún, es t'anmaay:

—Anūmūdu majtsk mūgo'pxū msoldaādu es ņay'u'xkúkudut, es tūgu'px majk di'ibū kwaaygyūjxy, es majtsk mūgo'pxū di'ibū mūt ja lyanzū, es ņūjxtū Sesareeū tyam mūj koots. ²⁴Es nandu'un ņay'u'xkúkudut yū Paāblu es ttukpátut ja kwaay, es yajkwentu'áttut kudiibū ti jyátudut es yajkūyákut mā ja gobernador Felus.

²⁵Es ja soldaādutujkuty yu'u tmūnūjxtū ja neky mā jyūna'añ: ²⁶“Ujts Klaudyū Lisyū, ngéxyuts tu'ugu neky mūt mij, gobernador Felus, es ngajxpo'xa'añ. ²⁷Yu israelítuty tū tmatstu tadū yedyujk es dya'ooga'añ,

per kots ʋj nnija'aju ko yu'udyu romanu ja'ay, nētuts oj nnejxy muduts ja nsoldaadutujk es nyajtsékuyuts. ²⁸Nētuts nyajnejxy ma israelítuty di'ibu ana'amdup muj tsajptugóty, mut kots nnijawuya'añ ti ko tu tni'uunudu. ²⁹Muj ja pyeky trujtákuđu mut ku'um ja 'yana'amun; per kyaj tmuđaty yu peky es dya'oogut o dya'ítut pujxndugóty. ³⁰Kots ʋj nnija'aju ko yu israelítuty ttukniwinmayu dya'ooga'añu tađu ja'ay, paaty tyámuts ngexy ma mijts; es nandu'un tuts n'anuumu ja di'ibu ni'u'unup es nujx dyaky yu tyu'ajtun ma mijun. Ja nnaybyátum.”

³¹Net ja soldaadutujk dyajnujxtu ja Paablu éxtum tu ya'anuumudu, es dyajnujxtu koots extu Antípatrus. ³²Jakumbom jyumbijttu ja soldadu ye'ebyu ma ja kwartel, es ja kwaagyuyxypyu t'akpanujxtu ja Paablu. ³³Ko kyajty Sesareeu, ta tkuyajktu ja Paablu es ja neky ma ja gobernadoor. ³⁴Es ko t'ijxy ja neky ja gobernadoor, net dyajtuuy ja Paablu:

—¿Madsoo m'it mlugaar?

Es ja Paablu 'yadsooy:

—Silisyu ja'ayuts ʋj.

³⁵Net ja gobernadoor Felus 'yanmaayu:

—Tyámuts n'awíxut ko kyuda'agut ja ja'ay di'ibu tu mni'uunuty, esuts nmudówut wi'ix jyuna'añ.

Es ja Paablu yajpujtáky ma ja tujk di'ibu Eroodus pyalasyu'ajt, es kywentu'átudu ja soldaaduty.

Paablu, ja gobernadoor Felus wyinduuy

24 ¹Kyummugoxk xuu kyudaky Sesareeu ja Ananiius di'ibu ijt teedywyindsungópk, mut ja mujja'aydyujk es tu'ugu wingajxpu di'ibu xyu'ajtypy Tértulu. Tyadu twinguwa'ku ja gobernadoor Felus es tjarujta'agán ja pyeky ja Paablu. ²Es ko ja gobernadoor dyajmiiñ ja Paablu, net ja Tértulu tni'u'unu ja Paablu, es t'anmaay ja gobernadoor Felus:

—Nja'aygyudákypyuts ma mij, windsún gobernadoor, ko mijtskyujxm jyaadyu oy'ajtun ma tyadu naxwíñudu, es mij m'ane'emy yajxón mut ja oybyu mwinma'añ. Paaty kyaj ma tsip mut uudsuty. ³Es mij tu xytyuñ yajxón tugekyu ma tyadu israelítuty ja ñaxwíñudu. Nja'aygyudákypyuts mijts, gobernadoor Felus. ⁴Per kudiibuts mij nugoo ja mdiempu nyajtugóyut, tunu may'ajtun es xymyudoo'ítut di'ibuts ʋj ngajxaampy. ⁵Tyadu yedyujk yu'u axuk ja'ay, es ñejxy oytyim maaty es dyajtsiptúñ yu israelítuty; es nandu'un yu'u ñigopk'ajtypy ja ja'ayuty di'ibu yajtijp nazarenu ja'ayuty. ⁶Nandu'un tmuđujku wiink ja'ay ma muj tsajptujk. Paadyuts nmajtstu es nduydyunánduts éxtumdsu n'ana'amun jyuna'añ. ⁷Net ja soldadu windsungopk Lisyus myiiñ es tyujku amujaa, es dyajnejxy ja Paablu, ⁸es xy'anmaaydyuts uudsuty di'ibu u'undup nmíndut ma mij. Es tyam mijts ku'um xyñijáwut ja tui'ajtun nidugekyu ti kots nni'uunudu.

⁹Esu israelitu ja'ayuty di'ibu naty jáputy, nandu'un jyunandu ko tyu'ajtunuty.

¹⁰Net ja gobernadoor ja kyuu ttuk'ijxy ja Paablu es kyajxut. Ta Paablu jyunán:

—Tyam ʋj jotkujkuts nnayjyáwuty es nnayñikajxtu'uda'añdyuts ma mij, mut ko nnija'abuts ko mij tyam m'ity jeky es myajkutíky ma tyadu naxwíñudu.

¹¹Mijts ku'um mbaat xypyayo'oy ko je'eyunam majmajtsk xuu kots n'ojsy Jerusalén esuts n'awdata'añ ja Dios. ¹²Es kyaj tyu'ajytunaty kots xypyaattu nnay'oojudats, es kyajts pún nyajnayñibudu'ku, ni ma muj tsajptujk es ni ma justisutujkuty, es ni di'ibu kajpnats pún maut ngatsiptúñ. ¹³Tyadu ja'ayaty kyaj mbaat dyajtydyákudu tits xytyukni'u'unudap. ¹⁴Di'ibu tuj'ajtan, nbanejxypyuts ja Jesús éxtamu Kristu, di'ibu yu'u tyijtap anuu xpujkan. Nmudiimbyuts ja Dios éxtamdsu n'aptujk tmuduñ. Nmubejkypyuts tugekyu Moisesu 'yana'amun es tugekyu di'ibu Diosu kyugajxpu kyajxtu. ¹⁵Es uj nmubejkypyuts éxtam yu'ujuty nandu'un ko yu Dios dyajjikyryuka'añ tugekyu o'kpu di'ibu ijt oyjya'ay es nandu'un di'ibu ijt ka'oyjya'ay. ¹⁶Es paadyats du'ññam nduna'añ di'ibu oy Dios winduuy es nandu'un ja'ay winduuy.

¹⁷Es kanak jamujtats njadijty wiink nax wiink kajpn, es njumbijtyuts madsu nnaxu ngajpn es nyaka'añuts yu limosnu es ja windsu'kun. ¹⁸Es jawyiniats nnayyajwátsu. Jápudsu naty muj tsajptujk ñabotsoty es mbujta'aga'añuts yu limosnu es ja windsu'kun, es kyaj mut ja mayjya'ay es ni nganayñibudu'ugudats ni pún maut. Es jap tsajptugoty xypyátuts ja israelítaty di'ibu tso'omp ma ñaxwiñudu Asyu. ¹⁹Es japs xypyattu ja israelítaty di'ibu tso'omp ma ñaxwiñudu Asyu, ¿Ti ko ku'um tu kyamindu ja yaa es xyñi'uunudats ma mij, pun tuj'ajtan myudajttap ma u'unun? ²⁰Mut ko yu'ujuty kyaj myindu di'ibu tyam junándap ja yaa, wa'an yu'ujuty tuj'ajtan tjuna'andu pun ti peky tu xypyaattats ko nwindunaay wyinduuyaty di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty. ²¹Je'eyu pun yu'ujuty xyñi'uunuyaambuts ko njunañuts muk jap ma di'ibu ana'amdap muj tsajptugóty: “Miidsuty tyam xypyekymyoodyuyps kots uj nmabeky ko yu o'kpu ty jyikyryuka'andu.”

²²Ja Felus oy tnija'aju wi'ix tmabuktu di'ibu pyanujxtap ja Jesús éxtam ja Kristu, paaty ko tmudooy yu taadu, net jyunañ:

—Ko myínut ja soldaadu windsungopk Lisyus, n'akmudówuyps miju m'u'unun.

²³Es net ja Felus t'anmaay ja soldaadu windsun es ja Paablu 'yítat tsimy, per tmo'oyut nandu'un yu awa'ats'ajtan es dyajtúkat yu myutnaymyaayubutujk es kyu'ixudat.

²⁴Es ko 'yijty kanak xuu, ta jyajty jatugok ja Felus mut ja ñudo'oxy Drusilu, di'ibu israelitu ja'ay. Ta tnigajxu ja Paablu es myínut. Es tmudooy ko Paablu myugajxudu wi'ix ja jiky'ajtan ko Jesukristu yajmubéky. ²⁵Es ko ja Paablu 'yawa'anu es ja ja'ay jyiky'átat tuj'ajtan maut es ñay'aguwítsudat ku'um, es ko ja'ay yajpayo'odyut, net ja Felus ñay'adsu'ku es t'anmaay ja Paablu:

—Winwa'ktútkats tyam. Kots ja tiempu nmudátut, net nnigáxut.

²⁶Es ja Felus yu'u jyatsojk es ja Paablu myo'oyudat ja meñ es tnasmátsut; paaty janaamuty tnigaxu. ²⁷Du'un tyuun jyajtu majtsk jamujt. Net ja Felus pyudsuumnu gobernador, es tyujku ja jembyu di'ibu xyu'ajtypy Porsyu Festu. Es ko ja Felus wyu'umañ oy mut ja israelítaty, paaty dyajwe'emy ja Paablu tsimy pujxndugóty.

Paablu, ja gobernador Festu wyinduuy

25 ¹Ko ja Festu jyajty es oj t'axaju ja kyutujkun es 'yítat gobernador, kyumduguk xuu tso'oñ Sesareeu es pyatujku Jerusalén. ²Es

net ņimiinūdu ja teedywyindsūnuty es ja israelītuty ja myūjja'aydyujk, es tni'u'ambajttu ja Paablu, ³t'amdooy ja may'ajtun es tniġaxut ja Paablu es dyajmīnut Jerusalēn. Du'ūn t'amdooy ko tū naty ņaygyajxudu ja israelītuty es dya'ooga'andu tu'aa. ⁴Per ja Festu 'yadsooy ko Paablu tap 'yity tsimy Sesaree, es yu'u ku'um jujpta'agaamp jap. ⁵Es jyunān:

—Miits nidu'uguty di'ibu myudajttup ja kutujkun, mnūjxtup Sesaree kots uġ nnūjxut, es pūnu tadu yedyujk jamu pyeġy, mbaat xūñi'u'ambāttu.

⁶Festu je'eyu jap 'yijty Jerusalēn tuktuġ majk xūu es ta net jyunajky jatugok Sesaree. Es jakumbom t'axaju ja 'yuņaaybyajn mā 'yana'ama'añ. Ta tniġaxu ja Paablu. ⁷Ko Paablu tyujku, net yajnadujkudu ja israelītuty di'ibu tū tsoondū Jerusalēn, es tpujtākudu pyeġy kanak nax, per kyaj tyu'ajttūndujku. ⁸Es net ja Paablu ņayñikajttūtu:

—Uġ, ni tits tū ngatuundugōy mut ja israelītuty ja 'yana'amun, ni mut ja mūj tsyajttujk es ni mut ja yajkutujkpu kopk.

⁹Per ja'a ko yu Festu wu'umaamp oy mut ja israelītuty, paaty ja Paablu t'anmaay:

—ĶTii mnūjxaamp Jerusalēn es jāmuts ndūnut ja tūy'ajttun?

¹⁰Net ja Paablu 'yadsooy:

—Tyāmuts n'ity mā yajkutujkpu kopku kyutujkun, mā mbaaduts ja ndu'ajttun yajttū. Mnija'ap oy ko kyajts uġ ti tū nduundugōy mut ja israelītuty. ¹¹Es pūn tūy'ajttun ko tats ti nduundugōy di'ibats ngumadōwup es xy'a'oguduts, wa'ants xy'a'ooktu; per pūn kyaj ti tyu'ajttunuty di'ibu xytyukni'u'ūnup, kyaj pūn ja kutujkun tmudaty esuts xykyu'akut mā yu israelītuty. Paaty n'amdōyuts esuts xyajnūjxuduts mā ja yajkutujkpu kopk es yu'u ku'um xypyayo'oyuduts.

¹²Ko naty ja Festu tū myadya'aky mut ja jya'ayuty, ta t'anmaay ja Paablu:

—Mut ko tū xy'amdooy es nyajnūjxut mā yajkutujkpu kopk es yu'u jjustisatūnut, oy nyajnūjxut.

Rey Agripu jya'ty es tku'ixy ja Festu

¹³Ko 'yijty majtsk tūguk xūu, net jyajty jap Sesaree ja rey Agripu mut ja toxytyujk di'ibu xyu'ajtypy Berenise, es tkajxpo'xa'añ ja gobernadoo Festu. ¹⁴Es kom kanak xūu jap 'yijttu, ta ja Festu tmumadyaky ja rey wi'ixu Paablu 'yity tsimy, es t'anmaay:

—Tyap tu'ugu yedyujk 'yity puġxndugōty di'ibu Felus tū dyajwe'emy.

¹⁵Kots n'ijty Jerusalēn, net ja teedywyindsūnuty esu israelītuty ja myūjja'aydyujk tni'u'ūnudu tadu yedyujk, es xy'amdooyuts es uġ nġuna'anuduts ko peky tmudaty es wa'an dya'ooktu. ¹⁶Es uġ n'adsooyuts ko yu romanu 'yana'amun kyaj ņiġutīkyuty es nya'o'kum ja ja'ay pūn kyajnumu tyu'ajttun dyaky es ņaywyindānūdu mut ja di'ibu u'ūmp, es ņayñikajttu'udūdu. ¹⁷Paaty ko yu'ujjuty myiindu ja yaa, netyu jakumbom nnaxwe'tsy mā uņaaybyajn mats n'ane'emy, es nētats nnigajxu tadu yedyujk. ¹⁸Ja israelītuty kyaj oj 'yūundu éxtumts uġ tū n'okwinmay. ¹⁹Yu'u je'eyu oj ttukni'ūnudu éxtumu israelītuty myūbaktu, es muut ja Jesús di'ibu o'k; per ja Paablu jyunān ko yu Jesús jyiky'aty. ²⁰Es kom kyajts

nmawinmā'añbyaaty wi'ixuts ja tūy'ajtun ndúnut, nētuts ja Paāblū nyajttūy pūn nujxaamp Jerusalén es jápūts ja tūy'ajtun ndúnuduts. ²¹Per ja'a ko yū'u 'yamdoo es ja yajkutujkpu kopk Augustū ttúnut ja tūy'ajtun, paaty ūj nya'ityuts tsimy extū kots ūj mbaat ngexy.

²²Net ja Agripū t'anmaay yū Festū:

—Ūj nandu'un nmūdowaambyuts wi'ix jyūna'añ tadū ja'ay.

Es ja Festū 'yadsooy:

—Bom xymyudōwūt.

²³Jakumbomū Agripū es ja Berenise jyajttū es ni'igu dyajnigūxū'ktu ja myū'ajtun, es tyūjkudū mā ja kumoñdyūjk mūt ja soldaadū windsungōpkuty es mūt ja Sesareeū myūjja'aydyūjk. Net yū Festū tñigajxū yū Paāblū. ²⁴Net ja Festū t'anmaay yū Agripū:

—Rey Agripū es miidsuty nidūgekyū di'ibū tū ñaymyūkudū mūt ūjuty, tyāa ja yedyūjk. Mayū israelītuty tū xy'anūmūts mūt yū ja'ay jap Jerusalén es yāa nandu'un Sesareeū, es dū'un jyūna'andū esuts nya'oogat. ²⁵Per ni wi'ix tsoots ngapatū pyoju es 'yoogat. Es kom yū'u kū'ūm tū t'amdoey es ja jyustisū yajtūnūt mā yū yajkutujkpu kopk Augustū, paaty tats njūna'añ kots ngaxa'añ jam. ²⁶Es kyajts nnijawū wi'ixuts nnijáyūt yū nwindśūn yajkutujkpu kopk mūt yū'u. Paaty tyāats nyajmīñ mā miits nidūgekyū, es waanū ni'igu mā mij, yajkutujkpu Agripū. Tundū may'ajtun, yajtāwdu tyādū ja'ay esuts xy'awánūt wi'ix mbaat nja'ayuts, ²⁷ja'a ko kyajts njawū tyūy'ajttūny esuts ngáxut mā ja yajkutujkpu kopk pūn kyajts n'awanū wi'ixū 'yū'unūn.

Paāblū, ja rey Agripū wyinduuy

26 ¹Net ja Agripū t'anmaay yū Paāblū:

—Mbaat mij xyaky ja mduy'ajtun.

Ta ja Paāblū ttuk'ixy ja kyū'u es 'yamōndūt, es jyūnāñ:

²—Jotkujkūts nnayjyāwūty esuts ngajxūt mūt mij, rey Agripū, esuts nnayñikajxtū'udūduts nidūgekyū di'ibū israelītuty tū xytyukni'ūnūts, ³es waanū ni'igu ja'agyūjxm ko mij mñija'ap tūgekyū wi'ixuts jaayūm tii ndundū, ūdsuty israelitū ja'ayuty, es mjaygyūjkup di'ibūts nmadyakypy. Paaty tunū may'ajtun, mūdoo'īt yajxón.

⁴Yū israelītuty nidūgekyū tñijawū wi'ixuts n'ijty mūt yū'ūjuty mādsū ngajpn es nandu'un Jerusalén, kots nmūtsk'ajty es extū tyambaat. ⁵Es yū'ūjuty nandu'un ñija'adup, es pūn tsoyktup jyūna'andūt tūy'ajtun, kots ūj n'ūnā'k'ajty fariseeū ja'ayuty. ⁶Es tyam xyajmīñūts es xyñi'ūnūts kots ūj nmūbékyūts ko Dios dyajjikypyūka'añ yū o'kpu éxtūm wyāndaky mūt ūdsūdyū n'aptūjkuty. ⁷Nidūgekyū israelītuty 'yawijxtup ko Dios tkuydyúnūt di'ibū wyāndak, es ja'agyūjxm t'awdattu Dios xūñ koots. Mij rey Agripū, yū'ūgyūjxmū tadū israelitū ja'ay xyñi'ūnūdu kots ūj dū'un njūjp'ixy. ⁸¿Ti kyaj miits xymyūbūktū ko Dios dyajjikypyūka'añ ja o'kpu?

⁹Ūjts kū'ūm nwinmaayūts tūyūp kots ūj ndunā'añ mayū winmā'añ es nmūdsip'ātūduts di'ibū pyanejxypy yū Jesús nazarenū. ¹⁰Es dū'unūts nduūñ kots n'ijty Jerusalén. Ja teedywyindsūnuty xymyoodyūts ja kutujkūn esuts ūj nbūjta'agut puixndūgōty ni nū'un di'ibū myūbejkypy yū Jesús;

es ko dya'o'ktu, ʋj tʋdsu naty nnaegyajxʋdu mʋt ja teedywyindsʋnʋty.

¹¹Kanaʋ ʋkʋts ʋj ndʋydyʋʋñ es agwanʋ tmastu'udʋt yʋ myʋbʋjkan. Du'an tʋ ndʋñʋts tu'uk tu'ugʋ tsajptʋjk. Njantsytyukmʋdsip'ajtyʋts yʋ'ʋjaty es nbanʋjxʋts extʋ wiink kajpn.

¹²Es kots ʋjʋ naty nnejxy ma Damaskʋ, yʋ teedywyindsʋnʋty tʋ xymyo'oyʋts yʋ kutujkan esʋts nʋjx nmatsy di'ibʋ myʋbʋjktʋp ja Jesʋs.

¹³Rey Agripʋ, kotsʋ naty nnejxy, net jam tu'am n'ijxyʋts kijkyxyʋʋ tu'ugʋ jajʋn di'ibʋ miimp tsajwʋnm. Jantsy mʋk jyajy es kyaj dyʋ'ʋnʋty yʋ xʋʋ jyajy. Tadu jajʋn jyajty mʋts ʋj nbʋ'aay es mʋdsʋ njaymyʋʋdyty. ¹⁴Net ʋʋdsʋty nidʋgekyʋ ngʋdaadaaydyʋts, es nmʋdooyʋts kots xymyʋgajxy mʋt ja ebreeʋ ayuk, es jyʋna'añ: "Saulʋ, Saulʋ, ʋtits ko xypyajʋdity? Ku'am mnayyajtsayʋtyty, ʋxtʋmʋ yuubʋ ko tnepy yʋ kepyjyajptsʋtsy." ¹⁵Nʋtʋts ʋj n'anmaay: "ʋMbʋn mij?, Windsʋn." Esʋts xy'adsooy: "ʋjtsʋts Jesʋs, di'ibʋ mij mbajʋdijtyty. ¹⁶Pʋdu'ʋk es mdʋnʋt. Tʋ nnimʋñ es mij nmʋgajxa'añ es ngajxa'añ esʋ ja'ay xy'awʋnʋt di'ibʋ tyam tʋ xy'ixy es di'ibʋ m'ixʋp ʋknʋm. ¹⁷Es ʋjts mij nyajtso'ogʋp ma israelfʋty es nandu'an ma kyaj 'yisraelfʋty. Es tyam ngexy es mnʋjxʋt ¹⁸ma ja'ajaty es xy'a'ijxwa'xʋt ja ja'ayty es kyaj ñakyyo'oydyʋt ma ja koots it, wa'an dyo'oydyʋ ma ja xʋʋñ it, kʋdiibʋ 'yok'ijndʋt Satanʋs kyʋjoty, Dios kyʋ'ʋjoty 'yittʋt; esʋ du'ʋnʋts xymyʋbʋktʋt es yajtuknima'kxtʋt ja pyeky es yajmo'oydyʋt ja kuma'añ mʋt pʋnʋty ijttʋp ja Diosʋ jya'ayty." Du'ʋnʋts xy'anmaay ja Nindsun'ajtm Jesʋs.

¹⁹Paaty, rey Agripʋ, nmʋmʋdooyʋts di'ibʋts ja Jesʋs xytyuk'ijx tsajwʋnm es di'ibʋts xy'anmaay. ²⁰Jayʋjpts ngajxwa'xy ja oybyʋ ayuk ma ja'ayty di'ibʋty jap Damaskʋ, ta net di'ibʋty Jerusalʋn es ma tʋgekyʋ Judeeʋ ñax, es nandu'an ma di'ibʋ kyaj 'yisraelfʋty; es n'anmaayʋts nidʋgekyʋ es dyajtʋgʋtʋt yʋ wyinma'añty es jyʋmbittʋt ma Dios es ttʋnʋt ʋxtʋm ja Dios jyʋna'añ. ²¹Paadyʋts xymyajtstʋ ja israelfʋty mʋj tsajptʋjk ñabotsoty esʋts xyjaya'oogʋnda. ²²Perʋ Dios xypyudʋjʋts es tyambaadʋts ngajxwa'xy ja 'yayuk mʋt nidʋgekyʋ ja'ayty ko yʋ Jesʋs yʋ'u du'an ja Kristʋ. Es je'eyʋ njʋna'añʋts di'ibʋ nandu'ʋnʋ Moissʋs es ja Diosʋ kyugajxʋp kyʋxjaaydyʋ. ²³Yʋ'ʋjaty jyʋnandu ko koonʋm yʋ Kristʋ 'yayʋwʋt es taanʋm 'yoogʋt; es ko 'yoogʋt, yʋ'u tim jayʋj jikyryʋkʋp jatʋgok es dyʋkt ja nitsokʋn mʋt di'ibʋ israelfʋty es di'ibʋ kyaj 'yisraelfʋty.

²⁴Es ko du'an jyʋnʋñ yʋ Paablʋ, net ja Festʋ yaxkeky:

—Tʋ mlokʋ, Paablʋ! Mʋt mayʋ m'ʋxpʋjkan tʋ mjʋmbity lokʋ.

²⁵Per ja Paablʋ 'yadsooy:

—Kyajts nlokʋ, gobernador Festʋ. Tʋgekyʋ di'ibʋts ngajxyty, tʋy'ajtm yʋ'u. ²⁶Esʋ tyadu rey Agripʋ myʋdajtyty ja tʋy'ajtm di'ibʋts ngajxyty, paadyʋts nnigajxta'ay yajxʋn ma yʋ'an, mʋt ko kyaj tyaaʋ tyuun jyajty ayu'udsyʋ. ²⁷Mij, rey Agripʋ, ʋtii mmʋbʋjk ʋxtʋm jyʋnʋñ yʋ Diosʋ kyugajxʋty? Nnija'abʋts ko mmʋbejkpyty.

²⁸Net ja Agripʋ jyʋnʋñ:

—Mʋt waanʋbʋ mij yʋ m'ayuk xytsyeky es nbanʋjxʋdʋts yʋ Jesukristʋ, du'an, ʋkʋdii?

²⁹Net ja Paāblū jyunnān:

—Pes mūt jawaanubū o mūt jamaybyū, Dios tsyejpy ko mij, rey Agripū, es nidugekyū ja'ayūty di'ibuts yam xymūdoo'ijttap, nandū'ānxyūp mij nūjx m'ittū éxtam ūj, je'eyū ko kyaj mūdū kadenu.

³⁰Net ja rey Agripū pyude'ky, es nandū'ānū Festū esū Berenise, es nidugekyū di'ibū naty jap uñaaedyūp, ³¹es nūjxtū wiink tsoo, es nūjyunnānūdu:

—Tyādū ja'ay ni ti tu tkatūñ di'ibū pātūp tku'oogut o 'yítūp pujxndugóty.

³²Net ja Agripū t'anmaāy ja Festū:

—Tūūxyūp yajnasmaťsu tyādū ja'ay kooxyūp ku'ām tu tka'amdoy esū yajkutujkpu kopk pyayo'oyūdūt.

Paāblū yajmūnejxy barkoty Romū tsoo

27 ¹Ko twinmaedyū xyajnūjxa'andūts jap Italyū, net ja Festū tkūyajky ja Paāblū esū wiingátypyū tsimyja'ay mā ja soldaādū windsūn Julyū, di'ibū jap ijtp mā byatayongū Augustū. ²Nétūts ndūjkūdū mā tu'ugū barkū di'ibū naty tsoonaāmp Adramityū es nūjxa'āñ Asyū. Yū Aristárkūts mūūt nūjxtū, yū'ū jap kyugajpnūty Tesalóniku, Masedoñū nāxwīñūdu. ³Jakumbom njajttūts Sidón. Es jap yū soldaādū windsūn Julyū tmūdajty yū oyjyot es tasmajtsū Paāblū es nūjx tku'ixy yū myūtnaymyaayūbuty. ⁴Kots ndso'ondū Sidón, nūjxtūts agā'añdsyoo mā Tsyipre, mūt ko muk jyantsypyoyy es kyaj mbaat tūyū nnejxyūts. ⁵Es nūjxtūts ajkxnāx tsoo Silisyū pyū'aay esū Panfilyū, es njajttūts Miirū, Lisyū nāxwīñūdu.

⁶Jap yū soldaādū windsūn tpaty jatū'ugū barkū di'ibū tso'omp Alejandriū es nūjxa'āñ Italyū. Nétūts xyajtūjku es nūjxtūts. ⁷Es kanak xūūjūts ndū'uyo'oydyū odyā'agyū, es jantsy nimūjāā njajttūts wyinduuyū Gniidū. Es nandū'ānū naty jyantsypyoyy. Nétūts nūjxtū wyinduuyū Salmón es n'awdijttūts mā Kretū, ⁸es nūjxtūts nimūjāā mejyñbyū'aay extū njajttūts mā tu'ugū it di'ibū xyū'ajtypy Oybyū Jyikymyejyñ'āā, Laseeū kajpn wingón. ⁹Es dyajtūgooydyū tiempū kanak xūū es kudsū'ugū kots n'aknūjxtū mūt ko wyingoonū ja xux po'o. Net ja Paāblū dyajky ja kajxwījūn, ¹⁰es t'anmaāy: —Mūgu'ugūty, ni'igū 'yaxūūgūty yū tiempū. Pūn n'aknūjxūm, n'ayo'ombátūmū net es nyajtūgo'oyūmū net ja barkū esū tsemy, es extū njiky'ajtūn'ajtūm.

¹¹Per yū soldaādū windsūn yū'ū pyanūjx éxtamū wyinmā'āñ yū barkū nūwindsūn es yū barkū nūgapitank, kyaj ja Paāblū kyajxwījūn tmūdoojū.

¹²Es kom nik oy jatū'ugū kajpn di'ibū xyū'ajtypy Fenise mā ja islū, es jap tu'ugū jikymyejyñ'āā madsoo xūū pyūdsemy, ja'agyūjxm may twinmaedyū waanū oy ko nūjxtū jap, es jap dyajnāxū ja xux po'o.

¹³Ko tyūgajtsy ja poj es myiñ naje'eyū yū jamboj, net nūj'anmaāyūdu:

—Oy njo'omūm.

Ta nūjxtū mā myūwingón ja Kretū myejyñbyā'a. ¹⁴Per ko waanū 'yijty, net tyūgajtsy ja poj es myiñ jantsy muk tuboj, ¹⁵es dyajnejxy ja barkū wiink tsoo. Es kom muk pyojy, kyajts mbaat nūjxtū éxtūmts nūjxa'andū. Nétūts nmatstuttū ja barkū es ja poj myūnūjxūdūt madsoo

myuņjxā'añnty. ¹⁶Nétuts nnajxtu pyu'aay mā tu'ugā mutsk islā di'ibū xyu'ajtypy Kaudū, mā waanū poj myooñ. Es jantsy nimūjaā nyajtūjkūts mā barkū ja barku'unk di'ibūdsū naty tū nwoondū. ¹⁷Kots nyajtūjkūdu ja barku'unk, nétuts nwo'onda'tstu ja māj barkū mūt kanaāgu tejxyñ kūdiibū jyaanwā'xut. Es ndsu'kūduts ko ñejxy ja barkū pu'ujōtm mā txu'aty Sirte. Es net nyajjunajktuts ja barkū wit es yū poj yajnejxyūty dū'uñū. ¹⁸Jakumbom kyajpū mūk poj myooñ. Net ja barkū tsyemy ñugujābijtsondāky. ¹⁹Es ja myūdūguk xūu ūdsuty nyajpūdsūmdu di'ibū mudū barkū tyu'uoy'oy. ²⁰Kanāk xūu kyajpū xūu 'yok'ya'ijxnu, es ni mūdsā'a, ja'a ko ja poj es ja tuu mūk jyantsywyepy. Njā'aydyūgoodyaayñuts tūgekyū wi'ixuts nñitso'ogut.

²¹Es ko jeky 'yijnu, kyajts n'okkaayñūdu, net ja Paāblū jyūnāñ:

—Mūgu'ugūty, tūxxyūp xymyūdoogūkūdu es kūdiibūxxyūp tū ndso'onūm Kretū es kyajxyūp dū'un n'ayo'om. ²²Per tyam katū mjotmay'ooktu, ni pūn kya'oogut, oy tyādū barkū wyindūgōyūt. ²³Pes tsu'uy tu'ugū Diosū 'yanklūs n'ijxyuts, ²⁴es xy'anmaayūts: “Katū mdsu'ugū Paāblū, mja'tūp mā ja yajkutujkūp kopk. Nandū'unū Diosū may'ajtūn mdu'unxū es nidūgekyū di'ibāty mij mñūduūty barkoty, kūdiibū pūn 'yoogut.” ²⁵Paaty mūgu'ugūty, jotkujk'āttū. Ūj nmūbejkypyūts ēxtūm ja Dios jyūnā'añ. ²⁶Per yū jikymyeyjū yū'u net xyajñjxūm mā tu'ugū islā.

²⁷Es ko 'yijty majtsk sūmāān māts ndu'uoy'oydyū, net koots jāpūdsū naty Adriyātiku Jikymyeyjūñōty es ja mūk poj xyajnejxyūts anājñ agā'añ. Es tsu'pūn yū marineerūty wyinmāaydyū ko tpaādā'andū nax. ²⁸Net tkijxtū nū'unūn kyākūty ja jikymyeyjūñ, es t'ijxtū ko je'eyū i'px majmōkx tu'uk metrū. Es waanū n'aknūjxtūts, net tkijxkojkūp jatūgok. Je'eyū i'px jūxtujk metrū. ²⁹Es tsyū'kūdu ko nūjx kyotu mā jamū tsāā nūjoty. Net dyajjunajktu taxkū puñxn ajo'kn ūxkū'p tsoo es t'awixtū jotmaymyūat wi'ix xyūñūt.

³⁰Es ja marineerūty twinmāaydyū, net dyajjunajktu ja barku'unk es kya'agā'andū. Nūgoobū jyūnandū ko dyajjunaka'andū puñxn ajo'kn mā barkū kopk. ³¹Es ja Paāblū t'awa'anūdu ja soldāādū windsūn es yū syoldāādūtyjk, es t'anmaay:

—Pūnū tyādū kyaj wyū'ūmdu barkoty, kyaj ndsōkūm.

³²Net ja soldāādūtyjk ttsyjktujktū ja barku'ungū tyejxyñ es dyajkunajxtū mejjūñōty.

³³Es kajamōñūmū Paāblū t'anmaaydyū nidūgekyū:

—Tyam majtsk sūmāān mīdsuty kyaj mma'ādū es kyaj mgaydyū.

³⁴Tyam nmūnu'xtāktūp es mgāydyūt oynū'unūn es xymyūdātūt ja mūjaā es m'akjiky'āttūt. Ni tu'uk pūn kya'ooga'añ.

³⁵Es ko dū'un ja Paāblū jyūnāñ, ta tkone'ky tu'ugū tsajkaaky, es tja'aygyūdāky ja Dios mā 'yittū nidūgekyū. Net dyajwa'xy ja tsajkaaky es kyaay. ³⁶Net nidūgekyū jyotkujkūdyāaydyū es kyaaydyū nandū'un. ³⁷Ja'a naty ūdsuty nidūgekyū majtsk mūgo'px jatūgū'px majmōkx tu'uk. ³⁸Es ko kyaaydyāaydyū, net tkujūbijpnajxtāaydyū yū triiū mejjūñōty es ja barkū waanū tyo'tykyūt.

Barku wyindūgoy

³⁹Ko xyūñū yū marineerūty kyaj t'ixy'attū ja nax, per t'ijxtū tu'ugū pu'u jot es jyūnandū pūn mbaat ñejxy ja barkū jam. ⁴⁰Es tmūdsujkūdyāaydyū ja

tejxyñ di'ibu wyiint'ajtypy ja puĵxn ajo'kn, es wyu'umdaay jap meĵyñóty. Es dyaj'yuuungudu ja kepy di'ibu ja barku tu'umooyur. Net tpujtáku jatugok ja barku wyit es ja poj pyudákudut ñujxut ma pu'u ñipety. ⁴¹Ja barku oj ñejxy. Esu net ja barku kyopk tya'tspejky pu'ujótm es kyaj mbaat ñakyyi'xy, es ja jikymyejyñ myajwojppéty jam barku ux'am es tsya'p'xtso'oñ ja barku. ⁴²Net ja soldaādutujk tjaya'oogāndu nidugekyu tsimyĵya'ay kudiibu kya'agut nuĵyaapy. ⁴³Per ja soldaādu windsún yu'u yajtso'ogaampy ja Paāblu es kyaj dyajky yu kutujkun es ja syoldaādutujk dya'oogat ja ja'ay. Net dyajkutijky di'ibu ĵyajtypy ñuwoonut es ñujxut jawyiin es tpaadut ja nax. ⁴⁴Di'ibu kyaj tjattu ñuwoonut, ta tmaĵtstā taāblu pedazu di'ibu ja barku tu tyuktajudya'ay, es du'un pyudsuumdaaydyu nidugekyu jikymyejyñóty, es ĵyajttu ma nax.

Paāblu jap Maltu

28 ¹Ko nbudsuumdaaydyuts nidugekyu ma jikymyejyñun, nétats nnija'adu ko ja islu txu'aty Maltu. ²Es ja ja'ayuty di'ibu jap kugajpnuty jantsy oyĵya'ayuty, oj dyajmájudu ĵuun, ja'a ko xyuxy es tyu'uyū naty, es xywyoodaaydyuts nidugekyu es njokxpákuduts. ³Net ja Paāblu dyajmiñ yu ja'axyu tu'utspu es tpujtáky ma ĵuunun. Es tu'ugu awa'andsa'añ pyudseemy ma ja ja'axyun, ja ĵuunu naty kyugekypy, ta tkamudsu'tsu ja Paāblu, es jamyu oj wyu'umu kyu'ugujxm. ⁴Es ko t'ijxtu ja ja'ayuty di'ibu jam kugajpn ko Paāblu tu tsyu'udsyuty yu tsa'añ es tam tyuuyñu kyu'ugujxy, net ñay'anmaayyu ak yu'ujuty:

—Paaty du'un tu ĵyaty tyadu yedyujk ko tny'ajtun axuk ja'ay yu'u. Oy tu ĵyats'eĵky jikymyejyñóty, peru Dios kyaj tu pyujta'agyuty es ĵyiky'átut.

⁵Peru Paāblu je'eyu twinxiĵty ja tsa'añ ĵuunóty es kyaj ti ĵyajtu. ⁶Ja ja'ayuty nidugekyu t'awixtu na'a ja Paāblu kyu'u kyixe'eĵky o pojun 'yoogat. Es ko jeky 'yijty es kyaj ti ĵjátyuty ja Paāblu, net dyajtugajtstā wyinma'añ es ĵyunandu ko Paāblu yu'u tu'ugu dios.

⁷Es wingón ma ja it, tam tu'ugu yuudáknu ja'ay di'ibu xyu'ajtypy Publyu, es ana'amp ma tadu islu. Yu'uts xymyooy yu jajttákn es xyajkaaydyuts jantsy oy tугuk xuu. ⁸Es ja Publyu tyeety tap kyo'knū mut ja ne'pyñbya'am esu ĵuun. Net ja Paāblu oj tku'ixy ja puma'ay, es kyajxtáky es ja kyu'u tpujtáky ma ja puma'ay. Es net 'yagudaky. ⁹Net dyajmiindaaydyu yu pyuma'ay di'ibu jap tsunaaydyur ma islu, es 'yagudaktaaydyu nidugekyu. ¹⁰Es xyjantsywyindsu'kuduts, es ok kots ndujku ma jatuu'ugu barku, xymyoodyaayuts tugekyu di'ibuts nnidu'uyo'oyur.

Paāblu ĵya'ty Romu

¹¹Es ko n'ijttats tугuk po'o jap Maltu, taats ndujku ma tu'ugu Alejandrii byarku di'ibu jap ĵajnax yu xuxpo'o es tmudaty kuxtsetsy di'ibu yu'u dyios'ajttap, di'ibu tyukxu'ajtypy dios xeeñ, Kástor esu Póluku. ¹²Nétats uudsuty njajttu Sirakusu. Es jāpats nwu'umudu tугuk xuu. ¹³Jāpats ndso'ondū es ndu'uyo'oyuts ma tugekyu meĵyñbya'a extu njajtyuts Rejyu. Es jakumbom ndso'onduts, es kom ĵumbojĵ, myumajtsk xuu njajttats Puteoli. ¹⁴Es jāpats nbattū nija'adyu nməgu'uktujkats di'ibuts xyajwu'umdu tuk sūmaān, es óknəmts njaj'ttu Romu.

¹⁵Ko ja nmũgu'uktũjkũts jap Romũ tũ tmũdowdu ko mũdsuty nnujxtũ, net tso'ondũ es xyjuj'yo'oya'andũts tu'aay. Jamts nnaybyátudu mǎ txũ'aty Apyũ Maay. Es óknumts nnaybyátudu mũt ja wiinkpũ nmũgu'uktũjkũty mǎ txũ'aty Tũguũgu Jajtǎkn. Ko Paablu t'ijxy, net jyotkujkũ es tǎ'aygyũdáky ja Dios.

¹⁶Kots nǎ'ttũ Romũ, net ja Paablu yajmooy yũ kutujkun es abeky tsyũũnũt mũt tu'ugu soldaũdu di'ibu kwentũ'átudũp.

Paablu Diosu 'yayuk tkajxwa'xy jap Romu

¹⁷Es ko 'yijty tũgũk xũũ, Paablu tũnigajxũ ja israelítudyũ myũjǎ'aydyũjk di'ibu ijtũp Romũ. Es ko ñaymyũjkũdu, net t'anmaay:

—Mũgu'uktũjkũty, ni ti tsĩpũts ngatũũ mũt ja nmũ'israelítuty es ni ja'a di'ibu jaayũm tyuundũp ja n'aptũjkudyũts. Per ja nǎ'ay'ajtm di'ibu Jerusalén xymyajtstũts es xykyũyajkyũts mǎ romanũ ja'ay. ¹⁸Es ko xyajtũdaayũts yũ'ũjuty, net jyũnandu ko kyajtsũ nbeky wi'ixũts n'oogũt. Es nũtũts xyjanasmatsuyándũts. ¹⁹Perũ nǎ'ay'ajtm kyaj tsojktũ esũts nyajnasmaĩtsũt. Paadyũts ẽj n'amdooy esũts nmĩnũt yǎ Romũ es yũ yajkutũjkpũ kopk tũnũt yũ njũstĩsũts, óyũts ni tits wi'ix ngatukni'ũũũ ngũ'ũm ja'ay'ajtm. ²⁰Paaty tũ nyaxũdy'aaydyũ es nnay'ijx nnaybyátũm es nmũgajxũt. Kadenu kũ'ũxótsyũts ẽj n'ity ja'agyũjxm di'ibu njũj'ijxũm, ũdsajtm israelitũ ja'ayuty.

²¹Net jyũnandu ja israelítudyũ mũjǎ'aydyũjk:

—Mũdsuty kyajnumts n'axajũ ni tu'ugu neky mijskyũjxm di'ibu tso'omp Judeeũ, es ni pũn nmũgu'uk'ajtm israelítuty di'ibu jajtũ kyaj jyũna'aũ ko axũũk mij tũ mduũ. ²²Mũdsuty nmũdowaambyũts di'ibu mij mwinmaapy es di'ibu mij mgajxaampy, ja'a ko nniǎ'abũts ko oytyim maaty ja ja'ay jyũna'andu ko kyaj 'yóyũty nmũbũjkm ko Jesũs yũ'ũ Kyrĩstuty.

²³Net trũjǎktũ tu'ugu xũũ es jyajttũ may ja ja'ay mǎ yũ Paablu. Es jũpyũp tsyondaky es extũ kyudsũ'ũja Paablu tũnigajxy ja Diosu kyutũjkũn, es dũ'ũn ttuk'ijxtũ ja ja'ay pũn wi'ix jyũnandu yũ Moĩsũs es ja Dios kyugajxũty es ja ja'ay ttukmũbũktũt ko yũ Jesũs yũ'ũ dũ'ũn ja Kristũ. ²⁴Es niǎ'ajuty tkupũjktũ ẽxtũm ja Paablu jyũnãũ, per yũ wiinkpũ kyaj tmũbũjktũ. ²⁵Es ko kyaj ti'igyũ tũ ñaygyajxũdu, net tso'onnũdu oga'an, tũ ja Paablu jyũna'aũ:

—Oy tũ jyũna'aũ yũ Espĩritũ Santũ mũt ja n'aptũjk'ajtm ẽxtũm ya'anũũmũ yũ Diosu kyugajxũ Isaiũ:

²⁶Nũjx anũũmũ tadũ ja'ay:

Oy miĩdsuty xyjamũdowdu,
ni nǎ'a xykyajaygyũkũdũt;
oy xyja'ijxũdu,
ni nǎ'a xykyamũwinmǎ'aũbyaattũt.

²⁷Mũt ko tadũ ja'ayũdyũ jyot tũ jyũmbittũ juun,
kyaj myũdowdu
es tũ ja wyiĩn dyajpi'itstũ,
dũ'ũn tka'ĩxtũt mũt ja wyiĩn
es tkamũdówũt mũt ja tyatsk,

es kyaj t'jaygyúkudat mut ja jyot,
es kyajts ʋj xyñimíndat esuts nyajnitso'ogut.

²⁸Esu Paablū 'yakjunáñ:

—Jaygyúkudu miidsuty ko tyam Dios t'awanūya'añū tyādu nitsokun mut
di'ibū kyaj 'yisraelítuty, es yu'ujuty myudowándur.

²⁹Ko Paablū du'un jyunáñ, net ja israelítuty ñaygyajxudu ak yu'ujuty es
ñujxtu.

³⁰Es ja Paablū 'yijty majtsk jumajt ka'pxy mā tyujk ajuydyiky es t'axaju
nidugekyu di'ibū nimiinur, ³¹es tkajxwa'xy wi'ix ja Diosu kyutujkun. Es
ttuk'uxpuktu nandu'un mut yu'ugyujxm ja Nindsun'ajtum Jesukristu. Ni
pán kya''adsípyuty.

Neky Di'ibü Paablü Tyuknigajxtü Ja Romanus Ja'ayuty

1 ¹Üj Paablü, Jesukristü myuduumbü. Diósuts xywyin'ijx es xpyuytákyuats éxtümü 'yapóstulü esuts ngajxwá'xut yu oybyu 'yayuk.

²Tyadü oybyu ayuk Dios wyandak dyakáñ extü jékyur mat ja kyugajxputy, es yu'ujuty kyuxjaaydyu má ja Diosü jyaaybyajtün. ³Yu'u dæ'un ja ayuk má yajmadya'aky ja Nindsün'ajtum Jesukristü, ja Diosü 'yU'unk di'ibü jya'ay'ajtungyujxm ijty ja rey Davit tyuump 'yaats, ⁴es nandæ'un ñiguxe'eky ko Diosü 'yU'unk ko Espírítü Santukyujxm es mudü Diosü myuk'ajtün jyikyepyeky má 'ye'ky. ⁵Yu Jesukristü myay'ajtungyujxm tü xpyuyta'agyuats éxtümü 'yapóstuluty, esuts ngajxwá'xut ja 'yayuk má tugekyu naxwíñudü, es ndukmumudówuduts es ndukmubúktuduts. ⁶Es nandæ'un jam má yu'ujuty Dios tü mwin'ixudü es mja'ay'átudut ja Jesukristü.

⁷Nduknigajxtuptü tyadü neky miidsuty nidugekyu di'ibáty ijtüp Romü, di'ibátyu Dios tsojkudüp es tü wyin'ixudü es dyajnujxtut tu'ugü jiky'ajtün wá'atspü. Wa'anü nDios Teety'ajtum esü Nindsün'ajtum Jesukristü mgunu'xudü es mmo'oyudü ja agujk'ajt jotkujk'ajtün.

Paablü ñujxa'añ Romü

⁸Tim jawyiin, mat yu'ugyujxmü Jesukristü, nja'aygyudákypyuats ja Dios mat nidugekyuty miidsuty mat ko yajmadya'aky'áty ja mmubujkunuty otyim maaty má tugekyu naxwíñudü. ⁹Ja Dios di'ibüts nmüdiimpy amumdu'uk jot es ngajxwá'xyuats ja oybyu ayuk di'ibü ñimadyakypy ja 'yU'unk, yu'u dæ'un ñija'ap wi'ixuts dæ'uñüm njamyatstü miidsuty mats ti n'amdoy nbujktsóy kots ngajxta'aky. ¹⁰Ja'ats n'amdeepy nbujktseebyuts ja Dios es xyajmada'agut, pñü dæ'un yajkutíky, esuts ñujx miits ngu'ixtü, ¹¹mat ko nwin'ixándüp es ujtskyujxmü Espírítü Santü myadakün mmo'oyudut, es dæ'un myajmujwiinxudü ja mmubujkun. ¹²Ja'ats üj n'andijpy es ndsejpyuats kodsü naty n'ity mat miidsuty, nnayya'ijjt nnayyajxo'onüm nigijxy mudü tyadü mubujkun di'ibü nmudajtum.

¹³Mügu'ugítuty, ndsejpyuats es xynijáwudut ko kanak ok tü njaninujxa'andü. Tü njantsyjakü'ixa'andü es ujtskyujxm oy mwu'umduat mudü Dios, dæ'un éxtüm tü ndúñuts má yu wiinkpü naxwíñudü. ¹⁴Pes xpyátpuats ngajxwá'xuduts ja Diosü 'yayuk, dæ'un má yu di'ibü grieguty es nandæ'un di'ibü kyaj gryieeguty, má di'ibü uwijy kajxwiyuty es éxtüm

nandu'un di'ibu kyaj 'yūwījy kyajxwījyuty. ¹⁵Paadyuts njantsytsyestyky es ngajxwa'xa'añuts ja oybyu ayuk ma miits m'ittu jap Romu.

Oybyu ayuku myuk'ajtnu

¹⁶Pes kyajts u j nduktsoydyūn ja oybyu ayuk, mut ko yu'u du'un ja myuk'ajtnu Dios es űitso'oktu nidugekyuty di'ibu myubajktu, tim jawyiin mut ja di'ibu israelituty, per nandu'un mut ja di'ibu kyaj 'yisraelituty. ¹⁷Ja'a ko mut yu oybyu ayuk n'ixy'ajtnu ko ja'ay je'eyu oy wu'uandu mut ja Dios ko myubakudu, extu ja Diosu jyaabyajtnu juuna'añ: "Di'ibu myubajkungyujm oy wu'amp mut ja Dios, yu'u du'un jiky'atup."

Naxwīndu ja'ayu pyeky

¹⁸Nnija'am ko Dios tkexy extu tsajpōtmu myuj tūdyu'unu mut nidugekyu axuk ja'ayuty, ja'a ko mut ja 'yaxuk'ajtnu t'uxtijtu ja tūy'ajtnu. ¹⁹Nija'adup yajxon di'ibu mbaat yajnijawu wi'ixu du'un ja Dios, mut ko Diosu du'un tu tyuknijawudu yu'ujuty. ²⁰Na'abu Dios dyajkojy ja naxwīndu es extu tyambaat, tugekyu tyaadu mbaat xtyyukjagyujkum wi'ix yu'u ja Dyios'ajtnu, es ko Dios mbaat tuuñ otyiity winu xuu winu tiempu. Paaty ni pūn tkanime'xy oy jyajuna'andu ko kyaj tñijawudu. ²¹Pes oy tja'ixy'ajtpudu du'un ja Dios, kyaj tu twindsu'ugudu extu ja Dios es ni je'eyu tu tkaja'aygyuda'aktu ja Dios, nik ni'igu tu dyajajptugōdyu. Ja'ayu wyinma'añajttup di'ibu kyaj ti tsooty esu jyot wyinma'añ tpujta'aky jantsy juun. Paaty tu wye'emy kubi'its ku'ook. ²²Oy jyanayñigajxudu ko kyuwijy'atyuty, per nugoo jyantsylyoku'attu. ²³Ja'a ko tu dyajtagatstu ja myuj'ajtnu Dios di'ibu kyaj tyugoy, mut ja 'yawinnax ja ja'ayuty di'ibu o'ktup, es extu ya'agojwinnajxtup ja joon juyujkuty, tsa'añuty esu añimal di'ibu taxku kyū'u tyeky.

²⁴Paadyu Dios tu tna'ixy mut ja axuukpu winma'añ di'ibu yu'ujuty myudajttup, es du'un tu ttundu di'ibu tsoydyu'un muut nidu'uk nidu'uk. ²⁵Mut ko kyaj tu tmubaktu ja tūy'ajtnu, ja'ayu ja andakun, es tu twindsu'ugudu es t'awdattu di'ibu Dios yajkoj es kyaj t'awdattu ku'umu Dios di'ibu may'ajt windsu'kup winu xuu winu tiempu. Wa'an du'unuty.

²⁶Paadyu Dios tyukm'ixuty yu wyinma'añ ja tsoydyu'un muutpu. Pes extu yu toxytyujkuty tugatsy 'yadu'atstu es kudiinam extu jypaadyuty. ²⁷Es nandu'unu du'unu yedyujkuty kyaj ttundu mut ja toxytyujk, yu'uyu wyinma'añajttup 'yadu'adsa'andu kujkkaknáxy. Yu yedyujkuty ttundu tsoydyu'un muutpu ak yu'ujuty, paaty dyajnáxtu ja ayo'on esu tūdyu'unu ma ja kyū'um nini'x, extu űitúkudu.

²⁸Es extu yu'ujuty kyaj twindsu'uguya'andu Dios, pes ja Dios tu 'yuxtjūnu mut ja axuukpu winma'añuty, es du'un ttūndat di'ibu kyaj jypaadyuty ttūndat. ²⁹Yu'uyu jyot'ajt wyinma'añajttup tugekyu axuk winma'añ, mu'induunk, adsojk, axukja'ay'ajtnu, naywyinnaxuja'ak, yajja'ay'o'ktup, tsip ja'ayuty, win'u'andup, ak jambit ti t'ixtu, pi'tskajxtup, ³⁰ñigajx ñimadyáktup axuuk ja myugu'uguty, myudsip'ajttup ja Dios, axuk kajxtup, muj pátu'up, muj ñaydyjūdu, myuwinma'añbyat'adūtstup axuuk, kyaju tyaak tyeety tmamudowdu, ³¹kyaj ti tjagyukuya'andu, kyaj tkuydyundu 'yayuk, kyaj tmudattu tsojkan, ni ti

pa'ayo'on tkamudaty. ³²Yū'ujuty nija'adup yajxon w'ix ja Dios tu dyajngutúka. Nija'adup ko di'ibáty tyuundabu tyaadu du'ambu, yu'u nitujkup ja o'kan; per du'uñam t'aktundu, es extu tyukxondáktup ko wiinkpúty nandu'un ttundu.

Du'una Diosu tyudyu'unun tpayo'oy éxtum pyaadyuty

2 ¹Paaty mij di'ibu wiinkpu mbeky'ijxy, kyaj mij xymudaty ja nayñima'xu oy mdimpun'ajtpu, ja'a ko wiinkpu xpye'ixy, ku'am mij mnaydyuknikajxpétyuty, mut ko yu'u mdimtiimpy di'ibu yu'u nandu'un tyiimpy. ²Yajxon nija'am ko Dios tyukkumudowaampy nidugekyu pojpu tuumbu es ko Dios tpayo'oyaampy nidugekyu tuknáxuty du'un éxtum tyu'ajtanuty. ³Es mij ko xpyayo'oy ja wiinkpúty es nandu'un m'adu'utsy éxtum yu'un, ¿ti mjunaamp xytyijy ko mnitso'ogut ko ja Dios dyaka'añ ja tudyu'unanu? ⁴¿O kyaj xymujpajta'aky ja tsojkon es ja mya'xtujkun ja Dios, ni xkyapekyu kwentu ko ja'a du'un jyatiimpy esxup mjodumbityu? ⁵Nugoo mjantsykyujuunuty es kyaj xyajtugátsy ja mjot mwinma'añ, es paaty mdukmujkunu ja tudyu'unun ku'am es xkyumudówt ko Dios tpayo'oyut ja naxwíñdu ja'ayuty tuj'ajtan muut. ⁶Tuj'ajtan ko Dios myo'oyaampy nidu'uk nidu'uk éxtum pyaadudu. ⁷Myo'oyaampy ja jyiky'ajtan winu xuu winu tiempu ja di'ibu mudu ma'xtujkun tyuundup ja oybyu es pyanujxtup ja oy'ajtan es ja windsu'kun es di'ibu yajtukjiky'átup winu xuu winu tiempu; ⁸per mut ja 'yaku tyudyunaampy ja nugoo kuxkoobuty es di'ibu kyaj tkuyduuna'añ ja tuj'ajtan, di'ibu ja'ayu pyanejxy ja axuk'ajtan. ⁹Minaamp ja ayo'on es ja muk xaj ok xajun mut nidugekyu taaduty di'ibu tyuundup ja axuukpu, tim jawyiin mut ja di'ibu israelítuty, per nandu'un mut ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¹⁰Per ni'igu Dios myo'oyaampy ja muj'ajtan, windsu'kun es agujk'ajt jotkujk'ajtan nidugekyu di'ibáty tyuundup ja oybyu, tim jawyiin mut ja di'ibu israelítuty, per nandu'un mut ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

¹¹Mut ko ja Dios kyaj tu'ugu ja'ay ttseky es jatu'uk kyaj. ¹²Pes di'ibáty kyaj 'yisraelítuty, kyaj tmudatu tadu Moisesu 'yana'amun. Paaty ko pyekytyundu, yajtukumudówdup, per kyaj éxtumxyu tñjáwudu w'ix ja Dios t'ane'emy. Per ja israelítuty myudajttabu tadu ana'amun. Paaty ko tkamumudowdu ja ana'amun es pyojputúndu, yajtukumudówdup éxtum ja ana'amun jyuna'añ. ¹³Ja ja'ay di'ibu jyamudoo'ijtypy ja Diosu 'yana'amun es kyaj tkuyduundu, kyaj yu'ujuty oy wu'umdu mut ja Dios, yu'uyu du'un oy wu'umdup mut ja Dios di'ibu kyuyduundup éxtum ja 'yana'amun jyuna'añ. ¹⁴Pes du'un, ko yu di'ibu kyaj 'yisraelítuty ttundu éxtum ja ana'amun jyuna'añ, oy yu'ujuty tkamudajtpudu ja Moisesu 'yana'amun, ¹⁵ya'ijxadup ko Dios tu pyujtáxudu 'yana'amun ma yu wyinma'añ, esu jyot wyinma'añ nandu'un dyajku'e'gyu tyadu ana'amun, mut ko yu wyinma'añuty yajnidu'xup ko peky yu'u di'ibu tyuundup es ya'oybyudsuumup ko ttundu ja oybyu. ¹⁶Du'un tyuna'añ jyata'añuty ja xuu ko Dios Jesukristakyujxm tpayo'oya'añ ja ja'ayu ayu'udsyubu jyot wyinma'añ, éxtum jyuna'añ ja oybyu ayuk di'ibuts ngajxwa'xyu.

Israelitu ja'ayuty esu Diosu 'yana'amun

¹⁷Per mij mjunaamp ko m'israelítuty, es xytyukmada'aky ja Moisesu 'yana'amun, es xytyukmuj xytyukpaadu ko mij mja'a'átyuty ja Dios.

¹⁸Mnija'ap ja Diosu tsojokun es xywyin'ixut ja oybyu, mut ko ja Dios 'yana'amunu du'un tu mdukn'i'ixuty. ¹⁹Mnayja'ap ko tuj'ajtun xynijawu wi'ixu wiints xyn'umo'oy xytyu'umo'oyut es wi'ix xykyujaj xykyudu'xut ja di'ibu judijtp kubi'its ku'ook, ²⁰es wi'ix xy'uwij xykyajxw'ijut ja di'ibu kyaj tjaygyukudu, es wi'ix xya'uxp'akut ja un'ku'unk mut ko xymyudaty ja tuj'ajtun es ja wijj'ajtun ma Diosu 'yana'amun. ²¹Pes extum mij mya'uxpejkyry ja wiinkp'uty, zi ko mganayya'uxp'ekyuty mij ku'am? Mij mjuna'amp ko kyaj nma'tsum, zes mma'tsp mij? ²²Du'un mjuna'an ko kyaj nyajtugo'oyum ja pujk ukun wyindsu'kun, zes myajtgeepy mij? Mij m'uxtijpy ja agojwinnax, zes tii, mme'tsypy ja oor es ja platu di'ibu ijtp agojwinnax tsyajptugoty? ²³Mdukmej mdukp'atup ko xymyudaty ja Diosu 'yana'amun, per kyaj xykyudyun, es du'un kyaj xywyindsu'ugu Dios. ²⁴Pes ja Diosu jyaabyajtun du'un jyuna'an: "Di'ibu kyaj 'yisraelituty myudagoodyup ja Dios mut miitskyujxmuty israelituty."

²⁵Tuj'ajtnu'u ko myajtsiky waanu ma ja myedyujk'ajtun^a, mdu'unxup oyn'unun pun nguudyiimpy ja Moisesu 'yana'amun. Per pun kyaj xykyudyun, du'un extumxyup mgadim'yajtsujkpu waanu. ²⁶Es pun di'ibu kyaj 'yisraelituty es kyaj tsyikyuty waanu, es pun kyudyiimpy ja Diosu 'yana'amun, du'un ja Dios pyajta'agyuty extumxyup tu yajtsiky. ²⁷Di'ibu pyadiimpy ja Diosu 'yana'amun oy naty kyatsikyuty waanu ma yu yedyujk'ajtun, ja'a nujx dyajnguxe'eky ko pekymyut mij ja'agyujxm ko kyaj xykyudyun ja ana'amun oy xyjamudajtpu kuxja'ay es mjatsiky'ajtpu waanu. ²⁸Kyaj nikujxy ja ja'ay 'yisraelitu'attu ko yajtsiky waanu ma yu yedyujk'ajtun esu ijxwu'amun wyu'amut ma nini'x, ²⁹ja'agyujxm ja ja'ay tuj'ajtun 'yisraelitu'attu pun wi'ix ja 'yaa jyoty, pun ijxwu'amun myudajtpu di'ibu ja Espiritu Santu pujtakxudup, kyaj tyimja'agyujxmuty wi'ix ja ana'amun jyuna'an. Pun pun myudajtpy ja ijxwu'amun 'yaaoty jyodoty, yu'u du'un ja Dios myujja'ap, kyaj yu'adyu ja'ayuty.

3 ¹Pes, zi muj'ajtun myudajtpy ko n'israelitu'ajtam? Zi myudajtpy ja Dios waanu ni'igabu kunu'xun mut yu'ujuty? Zi tii myudajtpy ja muj'ajtun ko nyajtsujkam waanu? ²Ja'a. Oytyim wi'ix tsooty. Pes ja jawyiimbu, Dios tyukmu'awdajtu mut ja israelitu ja'ayuty es myoodyu ja Diosu kyu'am ayuk. ³Tuj'ajtun ko nimay yu'ujuty kyaj tkuyduundu. Zi tii mbaat njuna'anum ko mut yu'u ja Dios kyaj tnakykyudyuna'an di'ibu kyajx? ⁴Ni wi'ix tsoo du'un ngawinma'anbyatum! Oy nidugekyu ja ja'ayuty jya'andakpudu, Dios ni na'a du'un tkatun. Extum jyuna'an ja Diosu jyaabyajtun:

Nija'adup ja ja'ayuty ko 'yawa'kup di'ibu mgajxypy,

kyaj pun jyuna'anut ko kyaj xypyayo'oy tuj'ajtun mut.

⁵Per pun yu n'axuk'ajtn'ajtam nya'ijxum ko Dios tyiimpy ja tuj'ajtun, zi wi'ix njuna'anum? Zi tii mbaat njuna'anum ko kyaj Dios ttun di'ibu kyaj pyaadyuty ko xytyukkumudo'omu? (Du'unuts ngajxy extum naaguty kyajxtu.) ⁶Ni wi'ix tsoo mbaat du'un ngajana'anum. Ja'a ko pun ja Dios kyaj ttun extum pyaadyuty, zi wi'ix mbaat ttukkumudoy ja naxw'indu ja'ayuty?

⁷Pun ujtsu du'un andakp es niguxu'ugut ko Dios tyiimpy kyajxypy ja tuj'ajtun esu du'unu ja'ay ni'igu oy ja Dios t'awdattut, zi wi'ix mbaadu

Dios xytyudyũnts éxtamu pojpu ja'ayn? ⁸ ¿Ti ko ngajana'anam?:
 “N'oktu'unum ja axuukpu es du'un pyudsúmut oy.” Tam naagudyu ja'ay
 xyñiwaambétyuts nanatuku kots nduk'uxpekyu tyaadu. ¡Wa'an ja Dios
 ttaydyũnty éxtam ñitákuty!

Nidugekyu udsajtum ja peky xytyukka'am

⁹ Pes, ¿ti mbaat njana'anam ko n'israelitu'ajtum? ¿Mbaat
 n'oybyudsu'umum mut ja Dios kudiinum ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty?
 ¡Ni wi'ix tsoo! Pes tu nduk'ixtu ko di'ibáty israelítuty es di'ibáty kyaj
 'yisraelítuty, nimajtsk pékyuty xymumadáku ja pojpu. ¹⁰ Tyaadu du'un
 di'ibu myadyakypy ja Diosu jyaabyajtun ko jyuna'añ:

Kyaj jaa ni tu'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajtp tuj'ajtum muut,

¹¹ kyaj jaa di'ibu wyinma'añ'ajtypy ja Dios es tkudyuna'añ di'ibu tseyjpy
 ja Dios.

¹² Nidugekyu ja'ayuty jyudittu wiink nu'u wiink tu'u es tu
 ñayyajtugóyudu.

Kyaj jaa pún di'ibu tyiimpy ja oybyu,
 ni je'eyu tu'uk.

¹³ Ma yo'kjútuty pyudsemy ja axuk ayuk,
 éxtum pyudsemy ja xu'kunu axuukpu ma yu o'kpu
 di'ibu tu mya'tnu ko nya''awátsum ma 'yity,
 mudu ya'anuty 'yanda'aktu.

Yu 'yayuk du'un éxtam ja awa'andsa'añu xuwat.

¹⁴ Yu 'yaa ujts mut ja ko'oygyajxy tsaatsykyubétypuu.

¹⁵ Kyaj tpekyjyáwudu ko yajja'ay'ooktu;

¹⁶ es oytyim maaty ñajxtu,

yajka'adup ja ayo'on esu tugo'oyun mut ja wiinkpety,

¹⁷ es je'eyu t'uxta'aydyu ja tsip.

¹⁸ Kyaj Dios ttsu'ugudu.

¹⁹ Mugu'ugítuty, tugekyu di'ibu wu'ump jaabyéty ma ja Diosu
 jyaabyajtun, myadyakypy púnuty ijtup ana'amun patku'uy, es du'un
 amoñu 'yíttat nidugekyu ja'ay ko Dios pyayo'oyudat ja'agyujxm ko
 tijaty ttuun tkajxtu. ²⁰ Paaty ni pún kyawe'emy oy mut ja Dios mut ko
 tjakuydyuna'añ ja 'yana'amun. Pes ja Diosu 'yana'amun ja'a tyiimpy es
 xayjnidu'xum ko udsajtum situy pojpuja'ay'ajtum.

Mubujkungyujxm yajpaada'añ ja nitsokun

²¹ Per tyamu Dios tu xytyuk'ijxum wi'ix oy nwu'umum mut ja Dios
 kyaj ana'amungyujxm. Níkajxpejtypy yu'u ja Moisesu 'yana'amun es ja
 Diosu kyugajxpty, ²² mut ko oy wyu'umdu mut ja Dios nidugekyu di'ibáty
 myubujktup ja Jesukristu éxtamu Yajnitsókp. Kyaj win'ixy wingexy
 tkupeky. Oy yu'ujty ja israelítuty o kyaj yu'ujty, ²³ ti'igyu yu'u, mut ko
 nidugekyu tu pyektyundu es du'un tu tmajagamga'aktu ja Dios. ²⁴ Peru
 Dios, ma yu myuj may'ajtun di'ibu ja'ay tu'unxup, ñayajk ja Jesukristu
 éxtamu windsu'kun es oy nwu'umum mut ja Dios. ²⁵ Pes ja Dios yajk
 ja Jesukristu es ttam dyókut ja ñe'pyñ ma ja kruuzun es du'un tkubat

tkumadówut nidugekyu ja naxwíñudu ja'ayudyu pyojpu. Es ko n'axájum ja Jesukristu éxtumu Yajnitsókpu, Dios jyo'odsap ja nbojpu'ajtum. Yu Jesukristu wyindsu'kun ya'ijxup ko Dios ttuñ mut ja tųy'ajtun ko oy nwu'amum ja'a muut. Ma'xtujkun muut xytyukninajxum ja pojpu di'ibu naty tu ndu'unum. ²⁶Dios yajnide'xypy es tyiimpy mut ja tųy'ajtun ko oy wye'emy mut ja ja'ay di'ibu myubujktup ja Jesús.

²⁷Pun du'un, ¿ma net ja ja'ayudyu myuj pyáttanu? ¡Ni ma! ¿Tigyujxm? Ja'agyujxm ko ja'ay wyu'umdu oy mut ja Dios ko tmabuktu ja Jesukristu, es kyaj ja'agyujxm ko tkuydyundu ja ana'amun. ²⁸Du'un yajnijáwu ko mubujkungyujxm ja ja'ay oy wyu'umdu mut ja Dios es kyaj jya'agyujxmty wi'ix ja ana'amun jyuna'añ.

²⁹¿Ti israelitu ja'ayudyu je'eyu ja Dios ja'ay'ajtup? ¿Ti kyaj nandu'un ja Dios tja'ay'áty púnaty kyaj 'yisraelítuty? Nandu'un di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ³⁰Pes ta ti'igyu je'eyu Dios, es yu'u myutwe'empy oy mut yu israelítuty di'ibáty myubujktup ja Jesukristu, es nandu'un oy wye'emy mut ja di'ibáty kyaj 'yisraelítuty di'ibáty nandu'un myubujktup ja Jesukristu. ³¹Punu du'un, ¿njo'tsum ja ana'amun ko n'axájum ja Jesukristu? ¡Ni wi'ix tsoo! Ni'igu du'un n'aktimnikajxpajtum ko oy ja ana'amun.

Di'ibu Abraan oj dyaky éxtumu ijxpajtun

4 ¹¿Wi'ixu du'un ko yu n'apteety'ajtum Abraan oj wye'emy oy mut ja Dios? ²Pun oy wye'emy mut yu'ugyujxm yu oybyu tyu'unun, pes myudajtypy wi'ix tsoo myuj pyaadat. Per tim tųy'ajtun ko kyaj tmdaty ti muut myuj pyaadat Dios wyindum. ³Pes ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: "Abraan myubujk ja Dios, es paaty oj oy wye'emy mut ja Dios." ⁴Nnija'am ko yu tuumba pákup ja myuju'uñ di'ibu tu tnidún, kyaj du'un yajmo'oy éxtumu may'ajtun. ⁵Ni'igu, ja ja'ay di'ibu ja Dios myubujktup, ja Dios di'ibu kyaj tpekyuyjta'aky ja pekyjya'ayuty, Dios oy wye'emy mut tadu ja'ayuty ja'agyujxm ko myubúkudu. ⁶Tyaadu du'un di'ibu Davit junán ko jotkujk ja ja'ay pún oy wu'amp mudu Dios myubujkungyujxm es kyaj jya'agyujxmty di'ibu ja ja'ay tyiimpy. ⁷Du'unu Davit jyuna'añ:

Jotkujk di'ibátyu Dios tu mya'xaty ja pyojpu,
di'ibáty yajninajxp ja pyeky,

⁸jotkujk di'ibáty ja Dios kyaj pyujta'agyuty éxtumu pojpu ja'ayun.

⁹¿Tii yu tyadu jotkujk'ajtun yu'uyu yajmo'oyaamp ja di'ibáty tu yajtsúktu waanu ma yu yedyujk'ajtun, o nandu'un yajmo'oyándup di'ibáty kyaj tsyikyuty? Pes nan yajmo'oyándup di'ibáty myubujktup ja Dios oy kyatsiky'ajtpudu. Mut ko tu n'okmadyákumbu éxtum ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ ko mut ko Abraan tmubejky ja Dios, paaty oj oy wye'emy mut ja Dios. ¹⁰¿Per na'a du'unu Abraan oj wye'emy oy mut ja Dios? ¿Tii ma naty tu yajtsíkyu, o ma naty kyajnumu? Kyaj 'yókyuty, jaa ma naty kyajnum yajtsíky. ¹¹Pes jawyiinu Abraan tmubejky ko Dios tkuydyuna'añ di'ibu naty tu twanda'aky, paadyu Abraan oy wye'emy mut ja Dios. Es extu óknamu du'un ja Dios t'anmaay ja Abraan es yajtsúkut waanu éxtumu ijxwu'amun ko Abraanu naty oy oj wye'emy mut ja Dios. Paaty mbaat njuna'anum ko yu Abraan yu'u du'unu 'yaptujkuty nidugekyu di'ibáty myubujktup ja Dios

oyu naty kyayajtsujkpu. ¹² Esu Abraan nandu'un 'yaptujk'atudu nidugekyu israelituty di'ibátyu naty tu yajtsúktu waanu es nandu'un myubujktup ja Dios éxtumu Abraan tmubejky ma naty kyayajtsíkyñum.

Mubujkungyujxm kya'pxy ja wandakun

¹³ Pes ja Dios tyukwandak ja Abraan es ja tyuump 'yaadsuty ja naxwíñudu di'ibu yajmo'oyándup éxtumu kyuma'añuty. Pes du'unu tyaadu yajwandáky kyaj jya'ajuty mut ko Abraanu naty tu tkuudyúñ ja ana'amun, ja'a du'un mut ko tmubejky ja Dios. Paaty oj wye'emy oy mut ja Dios.

¹⁴ Pes pun ja Dios tu naty twanda'aky ja kyunu'xun yu'uyu mut di'ibáty kyuyduundup ja 'yana'amun, pes ja Diosu wyandakun ni tiixuyup tkatsooty, mut ko ni pán mbaat tkakuyduúñ, es nanugoobu nmubujkumxyup. ¹⁵ Pes ja di'ibáty kyaj tkuudyundu ja ana'amun, pátur ja tyuydu'ununu Dios; es ma kyaj jyaaty ja ana'amun, kyaj mbaat yajpekymo'oydu ja'agyujxm ko tkakuyduundu.

¹⁶ Es du'un xytyuk'ijxum ko nmudajtum ja wandakun di'ibu Dios myooy ja Abraan ja'agyujxm ko nmubujkum ja Dios éxtumu Abraan tmubejky. Dios xkyunu'xum namay'ajtun, kyaj yu'uyuty je'eyu di'ibu yajmooydu ja ana'amun. Paaty mbaat njuna'anum ko Abraan yu'u du'un aptujk ma nidugekyu di'ibáty myubujktup ja Dios. ¹⁷ Tyaadu du'un di'ibu myadyakyp ja Diosu jyaabyajtun: "Ujtsats mij tu nbujta'aky éxtumu u'unkteety ma may ja naxwíñudu." Esu tyadu wandakun tsobatp mut ko Dios ku'am pyajták, ja Dios di'ibu yajjikyryekyp ja o'kraty es tkojy di'ibu kyajnum 'yity.

¹⁸ Es oy kyuxe'ky ko kyaj mbyaadaty, Abraan myubujk ja Dios es du'un 'yaptujk'atudu maynaxwíñudu. Du'un éxtum ja Diosu naty tu 'yanu'amxuty: "Yu mduump m'aadsuty jyantsymyáyat." ¹⁹ Abraan myubujk ko Diosu naty tkuudyuna'añ yu wyandakun oy ja Abraanu naty tmudajnu mugopx jumajtun es jya'ajunup ko kyaj 'yok'u'unkpátnut, mut ko mujja'ayñu ni'igu mut ja ñudo'oxy Saaru. ²⁰ Abraan kyaj oj tm'amajtsk tmujotmajtsku di'ibu Dios wyandak, waanu ni'igu t'aktimmubejky es oj ja Dios tmujjáwu. ²¹ Pesu Abraan tim tuj'ajtunu naty tmudaty ko mut ja myuk'ajtunu Dios kyuyduunaambu naty di'ibu wyandak. ²² Paadyu Dios oj oy wye'emy mut ja Abraan ja'agyujxm ko tmubejky.

²³ Ko ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: "Abraan myubujk ja Dios, es paaty oj oy wye'emy mut ja Dios", tyaadu kyaj oj yajkuxja'ay mut yu'uyu Abraan; ²⁴ yajkuxjaay nandu'un mut udsajtumgyujxm di'ibu nmubujkum ja Dios di'ibu yajjikyryujk ja Nindsun'ajtum Jesukristu ko 'ye'ky. Paaty nandu'un udsajtum nwu'amum oy mut ja Dios. ²⁵ Jesús yajkuyajk es 'yoogat mut udsajtumu nbojpe'ajtum, es óknun jyikyryeky es du'un oy nwu'amum mut ja Dios.

5 ¹ Es mut ko oy nwu'amum mut ja Dios ja'agyujxm ko nmubujkum, agujk jotkujk n'ijtum mut ja Dios Jesukristukyujxm. ² Es mada tyadu myay'ajtunu Jesukristu oy xyajpudsu'amum mut ja Dios mut ko n'axajum éxtumu Yajnitsókrpu, nxondakum tyam mut ko Jesukristu xymyutnuxa'anum es n'ijtum Dios wyindum. ³ Es kyaj yu'ujaty je'eyu ndukxondakum, nandu'un ndukxondakum ko n'ayo'om njottugo'oyum, mut

ko nniĵa'am ko nmamadákum ja ayo'on, yu'č xymyo'oyum ja ma'xtujkun; ⁴es ko nmamadákum ja ayo'on mut ja ma'xtujkun, nwu'čumum oy mut ja Dios; es ko nwu'čum oy mut ja Dios, jotkujk n'awijx nĵjpp'ijxum ja xuu ko Kristu myínut; ⁵es ko jotkujk n'awijx nĵjpp'ijxum ko Kristu myínut, nniĵa'am ko kyaju Dios xywyin'u'unum, ja'a ko Espírítu Santukyujxm ja tsoyokun tĵjĵtáky ma njot'ajt nwinma'añ'ajtum.

⁶Pes ma naty tu nniĵago'oyunū mut ja pojpu es ni wi'ix tsoo mbaat nganayajmitsókum udsajtum ku'čumuty, net ja Jesukristu 'ye'ky mut ja'agyujxmu pojpu ja'ayuty ko myiín jyajty ja tiempu di'ibu Dios tu tĵjĵta'aky. ⁷Du'čn ĵajtp ko tu'ugu ja'ay tku'eeky jatu'ugu ja'ay di'ibu jiky'ajtp tųy'ajtn muut. Wa'anū da es jantsy apenu yajpaadut pūn tku'oogut tu'ugu oyĵya'aybyu. ⁸Peru Dios xytyuk'ijxum ko ni'igu xytsyojokum, mut ko Jesukristu oj xykyu'o'ukum maanumu naty nbojpuja'ay'ajtum. ⁹Es mut ko Jesús tteemy dyejky ja ñe'pyñ ma ja kruuz esu du'čn oy tu nwu'čumum mut ja Dios, waanu ni'igu xyajnitso'oga'anum ma ja tųydyu'unūn di'ibu Dios myo'oyaampy ja pojpu ja'ayuty. ¹⁰Ja'a ko maanumu naty nnaymyudsip'ajtnum mada Dios, Dios xypyjĵtáky agujk jotkujk mut yu'č ku'čum mut ko 'ye'ky ja 'yU'unk Jesukristu, waanu ni'igu tyam xyajnitso'oga'anum mut ko Jesús jyiky'aty es tyam n'ĵĵtum agujk jotkujk mut yu'č. ¹¹Per kyaj yu'čyudyu tyaadu je'eyu, nandu'čn n'ĵĵtum xi'iky xoñ mut ko Dios xypyjĵtáky éxtumu myutnaymyaayubu mut ja'agyujxm di'ibu ja Nindsun'ajtnum Jesukristu tu ttuñ mut udsajtnumgyujxm.

Adán esu Kristu

¹²Du'čn éxtum tu'uk je'eyu ja ja'ay kyaj tmamudooy ja Dios es mada tyaadu pojpukyujxm tsyondaky o'kun, paaty nidugekyu ja ja'ayuty 'yooktu, mut ko nidugekyu pyojpātuundu. ¹³Mut ko kyajnum ja Moisés t'axaju ja Diosu 'yana'amun, taa naty pojpu tyā naxwiín. Per kyaju ja'ay tkakuydyundu ja ana'amun ma ana'amun kya'ity. ¹⁴Per oy jyadu'unuty, o'ktu ja ja'ay ko Adán jyiky'ajty extu ko ja Moisés t'axaju ja ana'amun, oy tkakuydyundu tu'ugu ana'amun éxtum ja ana'amun di'ibu yajmooy ja Adán, di'ibu yajtukmu'ijxkijxyu ja di'ibu minaamp.

¹⁵Per kyaj tyi'igyuty, mut ko ja may'ajtn di'ibu Diosu ja'ay tyuunp, kyaj dyu'unuty éxtum ja peky di'ibu ja Adán tyuun, per ni'igu myúĵuty ja may'ajtn di'ibu Dios tyuun Jesukristukyujxm esu du'čn mayĵya'ay ttuk'óyudut. ¹⁶Jatuk peky wi'ix ko kyaj tyi'igyuty ja may'ajtn di'ibu Dios tyiimpy mada ja'ayuty es ja peky di'ibu Adán tyuun. Mut ko tu'ugu ja'ay pyekykya'ay, nidugekyu ja'ay wyu'čmdu pekyoty; es ko mayĵya'ay ni'igu pyekytyuundu, net jatu'ugu yedyujk myiín di'ibu mut ja'agyujxmu ja'ay oy wyu'čmdu mut ja Dios. ¹⁷Nidugekyu ja'ay 'yooktu mut ko tu'ugu yedyujk pyekytyuun, per ni'igu maj ja may'ajtn di'ibu Dios tyiimpy mada ja'ayuty, namay'ajtngyujxm wyu'čmdu oy mut ja Dios es tmudattu ja jiky'ajtnu winu xuu winu tiempu mut yu'čyū tu'ugu ja'ay, Jesukristu.

¹⁸Pes éxtumu Dios tpekymyooy nidugekyu ja'ay ja'agyujxm ko tu'ugu yedyujk pyekytyuun, nandu'čn ko jatu'ugu yedyujk tųy'ajtn ttuun, du'čn mbaat ja ja'ay oy wyu'čmdu mut ja Dios es tmudáttut ja jiky'ajtnu winu

xuá winu tiempu. ¹⁹Mut ko éxtamu mayja'ay pyekytyundu ja'agyujxm ko tu'ugu ja'ay ja Dios tkakajxykyupejky, nandu'unu mayja'ay wu'umdu oy mut ja Dios ja'agyujxm ko jatu'ugu yedyujk ja Dios tkajxykyupejky.

²⁰Ko Dios tmooy ja Moisés ja ana'amun, ni'igu ja'ay ttunandu ja pojru. Es ko oj myuj myayu ja pojru, ni'igu oj myuj myayu ja may'ajtan di'ibu Dios tyiimpy mut ja ja'ayaty. ²¹Es du'un éxtam pojrukyujxmu ja'ay 'yooktu, nandu'un myujtak'adu'utsy ja Diosu myay'ajtan ko ja'ay oy wye'emy mut ja Dios es yajmo'odyut ja jiky'ajtan winu xuá winu tiempu Nindsun'ajtam Jesukristukyujxm.

Eeky ma ja peky; jiiky ma ja Kristu

6 ¹Pes, ¿ti net ndu'unam? ¿Tii n'akpojputu'unam es du'un ja Dios xytyu'unxam waanu ni'igu ja may'ajtanu? ²¡Ni wi'ix tsoo! Du'un n'ijtam éxtamu o'krá ma ja peky. Pes, ¿wi'ix mbaat yu o'krá pyojputúñ? ³¿Ti kyaj xñijáwudu miidsuty ko ndi'igyam mut ja Jesukristu ko nnubajtam, nandu'un ndi'igyam ja'a muut ko 'ye'ky? ⁴Ko nnubajtam, du'un n'ijtam éxtam ti'igyu n'o'kam mudu Kristu es ti'igyu mut nnaxtájkam, es du'un éxtamu Kristu jyikypyejky Dios Teety myuj'ajtungyujxm, nandu'un njiky'ata'anam wa'ats, kyaj n'okjiky'ajtanut axuuk éxtam ijtyan.

⁵Mut ko pan tu n'o'kam ti'igyu mut yu'u, ti'igyu mut yu'u njikyryujkam. ⁶Es ko n'ijtam éxtam n'o'kam ti'igyu mut ja Jesukristu ma ja kruuz, ja'agyujxmu du'un n'ijtam es nganakypyektyu'unam, kyaj ja pojru nnakymyudu'unam éxtam ja ja'ayu wyindsun tmudúñ. ⁷Ja'a ko ma pán 'yeeky, ta tnike'eky ja pojru. ⁸Es mut ko tu n'o'kam ti'igyu mut ja Jesukristu, n'okmubájkam ko nandu'un njiky'ajtam mut yu'u ti'igyu. ⁹Nnija'am ko Jesukristu tu jyikypyekey, ni na'a kyanaky'ooga'añ, kyaj ja o'kan ja muk'ajtan t'okmudajnu es myamada'agudat. ¹⁰Pesu Jesukristu 'ye'ky je'eyu tugekyu winu xuá winu tiempu es tkabejty tkumudooy tugekyu ja naxwíñudu ja'ayudyu pyojputy, es tyam jyiky'aty ja Dios 'yoy'ajtungyujxm. ¹¹Nandu'un nayjyáwudu miits éxtamu o'kraty ma ja pojru, es du'un éxtam tu mjikyryuktá ti'igyu mut ja Jesukristu es xymyudúndat ja Dios.

¹²Katu miits mnayyákudu es ja pojru m'awindumbákudat es mdukmunajxudat ja jiky'ajtanu axuukru. ¹³Katu xyajtúnda yu mnini'x mgubájkaty éxtamu tyuumbajn ja ka'oybyu es du'un mduktúnudat ja pojru. Nik oy naygyu'yákudu amumdu'uk jot ma Dios éxtamu di'ibáty tu jyikyryuktá, es yajtúnda mnini'x mgubájkaty éxtamu ja Diosu tyuumbajn, es du'un mduktúnudat di'ibu yu'u tsyejpy. ¹⁴Mut ko ja pojru kyaj xywyindsun'áttat miidsuty, mut ko miidsuty kyajru ana'amun mya'ítudu, yu'u sitay ja Diosu myay'ajtan.

Panaty myuduundur ja ka'oybyu

¹⁵Pes mut ko tyam n'ijtam mudu Diosu myay'ajtan es kyajru ana'amun xñakyya'ijtam, ¿ti net n'aktu'unam? ¿Tii n'akpojputu'unam? ¡Ni wi'ix tsoo! ¹⁶Pes jaygyúkudu miidsuty. N'okpájtákam éxtam tu'ugu ixpajtan. Ko pán ñayyákudat tmudúnat jatu'ugu ja'ay, pes tuumba'ajtabu tadu ja'ay.

Nandu'unu du'un miidsuty, pūn mbanųxtup ja pojpu ęxtum ja ka'oybyu ttseky, pes yu'u mduumbu'ajtudup ja ka'oybyu. Per pūn mduundup miidsuty di'ibu ja Dios tsyejpy, mDiosmduundup miidsuty. Pūn mmduundup ja ka'oybyu, mbátudup ja o'kun. Per pūn mmduundup ja Dios, mjiky'áttup tųy'ajtun mųut. ¹⁷Per yajja'aygyudákp ja Dios, mut ko oy miidsuty tųųyup mduumbu'átudu ja ka'oybyu es xytyuundu ja peky, tyam tu xy'axájudu ja xrpųjkun di'ibu myajmooydu es mguyduundup mut winu mjot ęxtum ja Diosu myuduumbuty. ¹⁸Mbaat njuna'anum ko ma miidsuty oj myajpekymya'xtu, net oj mnaybyjta'agadu Diosu myuduumbuty es du'un mjiky'áttut tųy'ajtun mųut. ¹⁹Kajxpudsu du'un wa'ats esuts oytyim púnuty xyjagyúkaduts. Tųųyup miits mnaygyųyjkudu ma ja axuk'ajtun es ja pojpu ęxtumu ka'oybyu myuduumbu, es mjiky'ajttu axuuk; per tyam nayıákudu amumdu'uk jot ma Dios ęxtumu myuduumbuty, es mjiky'áttut tųy'ajtun mųut, du'un ęxtumu Dios ttseky.

²⁰Ko miidsuty ijty mduumbu'átudu ka'oybyu es mduktúnudu ja axuukpu, ni xykyatuundu kwentu di'ibu naty oy. ²¹Pes, ęti mbųjk mbattų ma tadu jiky'ajtunu axuukpu?, ko extu mdsodyduundup ko xyjamyatstu. Pesu tyaadu du'umbu jiky'ajtun yajmiimpy ja o'kun. ²²Per tu miits myajpekymya'xtu es tu myajpųjta'aktu Dios mduumbuty. Es mut ko tu mnayıákudu amumdu'uk jot es mjiky'áttut ęxtum ja Dios ttseky, yu'u mmo'oyudup ja jiky'ajtunu winu xuu winu timpų. ²³Pes yu pojpu sitų yajkypy ja mųju'uń, esu tadu mųju'uń yu'u du'un ja o'kun; per Dios nadu'uńu dyaky ja jiky'ajtunu winu xuu winu timpų mut ja'agyųjxm Nindsun'ajttum Jesukristu.

Kasaadu ja'ayuty ęxtumu ijspxjttun

7 ¹Mųgu'ugítuty, miidsuty yajxon xyńijáwudu ja Diosu 'yana'amun. Mnija'adup ko ja ana'amun je'eyu dyajkutíky ma ja'ayun maanum jyiky'aty ja ja'ay.

²N'okrpųjtákum, du'un ja ana'amun jyuna'ań ko tu'ugu kasaadu toxytyųjk ti'iyu 'yity mudu ņa'ay maanum ja ņa'ay 'yakjiky'aty; per pūn o'kp ja ņa'ay, wu'ump awa'atstúm ja toxytyųjk es tpúkut ja wiinkpu yedyųjk. ³Paaty, pūnu tyadu toxytyųjk nayıųjkup mut jatų'ugu wiinkpu yedyųjk maanum 'yakjiky'aty ja ņa'ay, yajtųgeepy ja pųjk úkunu wyindsu'kun; per pūn o'kp ja ņa'ay, kyaj dyajtųgųy ja pųjk úkunu wyindsu'kun ko wiinkpu yedyųjk tpeky.

⁴Nandu'un miits mųgu'ugítuty, du'un miits m'ittu ęxtumxyup m'ooktu ma ja ana'amun es mdi'igyudut mut jatų'ukpu, ja'a njuna'anum mudu Kristu di'ibu jiky'ųyjk ko 'yok'e'ky. Du'un ttuuń es njiky'ajttum du'un ęxtumu Dios ttseky. ⁵Mut ko maanumu naty ndu'unum di'ibu nnini'x'ajt ngubajk'ajttum tsyejpy, net ja ana'amun oj xyjot'yųjxum ko pojpu yu'u di'ibu naty ndu'unum, es ana'amųgyųjxm ja pojpu je'eyu ni'igu oj xy'aktuktuna'anum ja axuukpu es xytyuknimi'inum ja o'kun mut ko du'un n'adútsum. ⁶Per tyam, mut ko tu n'o'kum mut ja Jesukristu es tu n'awa'atspudsu'umunu ma tadu ana'amun, kyaj nnakymyudu'unum ja Dios mut yu'ųy ko nguydyuna'anum ja ana'amun jaybyety, nmdu'unum ja Dios mut ja njot'ajtt nwinma'ań'ajttum ęxtum ja Espírítu Santu xytyukni'ijxum.

Peky di'ibū ijtp mā ujun

⁷Pes, ģmbaāt nĵuna'anum ko ja ana'amun yu'ujuty ja pojpu? ģNi wi'ix tsoo! Tadu ana'amandsu du'un tu xytyuknijawu ti dun pojpu'ajtp. Kooxyubu tadu ana'amun tu kyajuna'añ: "Katu xy'adseky di'ibū wiinkpu jya'a'ajtpy", kyajxyupts uĵ tu nnijawu ko du'un pyojputy ko ndsoĵkum di'ibū wiinkputy myudajttap. ⁸Per kots tu nnijawu ja ana'amun, ja pojpuats tu xymyo'oy tugekyu oytyim di'ibū axuk winma'añaty. Pes ko ja ana'amun kya'ity, kyaj ja pojpu ti muk'ajtun tmudaty. ⁹Ijt tu'ugu tiempu mats njiky'ajty ni nganija'ajuts ja ana'amun. Per kots oj nnijawu ja ana'amun, net ja peky xytyuk'adsejkyuts ja axuk'ajtun esuts xyajwe'emy éxtumxyupts n'eeke. ¹⁰Ja ana'amun di'ibū Dios yajwu'um es uĵ nnijawut wi'ixuts njiky'átut winu xuu winu tiempu, mut ja'agyujxm ja ana'amun uĵ nyajpuĵta'agyuts esuts nbaadut ja tyuydu'ununu Dios. ¹¹Mut ja'agyujxm ja ana'amun ja pojpu tpaty wi'ixuts xywyin'ununut esuts uĵ xyajwe'emy éxtumxyupts eeke n'ity.

¹²Tyaadu du'un xytyuk'ijxum ko tyadu ana'amun tyuy'ajtunuty, wya'adsuty es 'yóyuty. ¹³ĴPer tii, kyaj du'un jyaty ko di'ibū du'un oy tu tyugatsy axuuk es tats xya'eeke? ģNi wi'ix tsoo! Ja pojpu du'un di'ibuts tu xya'eeke, es mut yu ana'amun xytyuknija'ajuts ti dun ja pojpu, mut ko mā yu ana'amun yajnija'awu ko jyantsy'axuugudyu tadu pojpu.

¹⁴Nnija'am ko tadu ana'amun yu'u yajk ja Dios, per pekyjya'ayuts uĵ, du'unuts uĵ n'ity pekyoty éxtum tu'ugu ja'ay di'ibū niteeke 'yity. ¹⁵Kyajts nnijawu pun tits xyajtp; kyajts nduñ di'ibuts ndsejpy, ni'iguts nduñ di'ibuts kyaj njatuna'añ. ¹⁶Per pun ndiimbyuts ja di'ibuts kyaj njatuna'añ, n'axkajpyuts ko yu tadu ana'amun 'yóyuty. ¹⁷Es du'un kyaj nnaky'ujtsuty di'ibū kyaj tmamudoy ja Diosu 'yana'amun, ja'a du'un ja pojpu di'ibū dun ijtp mā ujun. ¹⁸Nnija'abuts yajxon ko mā ujun, pojpu ja'ay, kyaj ni ti di'ibū oy, ja'a ko njatunaambyuts di'ibū dun oy, per kyajts nmamada'aky. ¹⁹Maaxyup jyapaadyuty ndúnudats ja oybyu éxtumts njadsekyun, ni'iguts n'aktún ja axuukpu di'ibuts kyaja'ijty njatuna'añ. ²⁰Paaty kyaju dun 'yujtsuty di'ibū dun tyiimpy ja axuukpu, yu pojpu dun di'ibū ijtp mā ujun, yu'u dun tyiimpy ja axuukpu.

²¹Di'ibuts xyjajtp, ko njatuna'añuts di'ibū oy, per jam ja pojpu mats uĵ. ²²Yu njot nwinma'añuts kyupejkyu amumdu'uk jot ko 'yóyuty ko ja Diosu 'yana'amun jyuna'añ di'ibuts ndúnup, ²³per taa mats uĵ n'ity tu'uk di'ibuts xymyudsip'ajtp. Yu pojpu yu'uts xytyuknimiimp ja axuk winma'añ, esu tyadu tsyiptundu di'ibuts uĵ nnija'ap di'ibū oy, es du'unuts xymyudaty éxtumu tsimyjya'ayun, es xytyukmudúnuts agwanu ja pojpu.

²⁴ĴPuroobu uĵ mut yu'ugyujxm tugekyu tyadu! ĴPánts xyajnitso'ogup mā tyadu nini'x di'ibū tu yajtuknikaĵxpéty ja o'kunu? ²⁵Yajja'agyudákp ja Dios ko jyaaty ja nitsokun mut yu'ugyujxmu Nindsun'ajtum Jesukristu. Pes du'unuts uĵ n'ity: Nwinma'añgyujxmts uĵ njatseky es uĵ ndúnut di'ibū Dios 'yoyja'ap, per ja pojpu di'ibū ijtp mats uĵu nnini'x, ja'ats uĵ xyajpekytyuump.

Jiky'ajtun Espírítu Santakyujxm

8 ¹Pes du'un di'ibáty ja'a'ajtudup ja Jesukristu, kyaj 'yawijxuty ni ti tudyu'unun, ²mut ko ja Espírítu Santu di'ibū yajkyu ja jiky'ajtun

ja'agyujxm ko ti'igyu n'ijtam mudu Jesukristu, tu xyajnitsókum es kyaj nnaky'ijtam ma ja pojpu es ja o'kun. ³Tu ja Dios ttuñ di'ibu ja ana'amun kyaj mbaat oj ttuñ, ja'a ko naty ja myuk'ajtan kyujanákuty ko ja ja'ay ttundu di'ibu ñini'x kyubajk tsojktap. Paaty ja Diosu 'yU'unk tkejxy es ya'ijxy éxtamu pekyjya'ay es twindsu'kun'átut ja ja'ay pyojpukyujxm, es du'an dyajtugooy ja pojpu myuk'ajtan di'ibu naty ma udsajtam.

⁴Es mut ko du'an ttuñ, oj tkuydyuñ mut udsajtamgyujxm tugekyu di'ibu ja ana'amun xytyuk'ana'amum, es tyam njiky'ajtam éxtum ja Espiritu Santu xytyukni'ijxum, kyaj nnakyjyiky'ajtam éxtum ttseky ja nnini'x'ajtam ngubajk'ajtam.

⁵Pes di'ibáty nayyajkudap mut ja di'ibu ñini'x kyubajk tseyjpy, yu'u je'eyu wyinmaaydyap di'ibu ñini'x kyubajk tseyjpy; per di'ibu nayyajkudap ma Espiritu Santu, yu'u je'eyu wyinmaaydyap di'ibu Espiritu Santu tseyjpy.

⁶Di'ibáty nayyajkudap mut ja di'ibu ñini'x kyubajk tseyjpy, tyadu ja ja'ayuty pátudap ja o'kun. Per di'ibáty nayyajkudap ma yu Espiritu Santu, tyadu ja ja'ayuty pátudap ja jotkujk'ajtan es ja jiky'ajtan winu xu'u winu tiempu.

⁷Di'ibu nayyajkudap ma yu di'ibu ñini'x kyubajk tseyjpy, myudsip'ajttap ja Dios, mut ko ni tkatsoktu es ni mbaat tkapadundu ja Diosu 'yana'amun.

⁸Paaty di'ibu jiky'ajttap éxtum ttsoktu ja ñini'x kyubajkuty, ni na'a mbaat kyatukjotkuda'agudu Dios.

⁹Per kom ja Espiritu Santu ijtp ma miidsuty, kyaj mnakyjyiky'attu éxtum ja mnini'x mgubajku tsojkan, je'eyu du'an m'akjiky'attu ti'igyu mut ja Diosu Jya'ajun. Pes di'ibáty kyaj tmudattu ja Jesukristu Jya'ajun, kyaj yu'u jya'a'átudu Jesukristu. ¹⁰Pun m'ijttap ti'igyu mut ja Kristu, oy 'yoogat ja mnini'xuty pekykyujxm, jiky'ajttap ja mja'ajunaty ja'agyujxm ko oy mwu'umdu mut ja Dios. ¹¹Es kom ma miidsuty ijtp ja Diosu Jya'ajun di'ibu yajjikypyujk ja Jesukristu ma 'ye'ky, nandu'an ja Dios yajjikypyúkup yu mnini'xuty.

¹²Pes mugu'ugítuty, tam di'ibu tsojkup es ndu'unum, per kyaj jya'ajuty es njiky'ajtam éxtum ja nini'x kubajk ja tsojkan. ¹³Mut ko pun mjiky'ajttap éxtum ttseky ja nini'x kubajkan, m'ooktap pekymuut; per pun ja'agyujxm ja Espiritu Santu myajtugooydyap ja mnini'x mgubajku tsojkan, net ja Dios mmo'oyudat ja jiky'ajtanu winu xu'u winu tiempu.

¹⁴Mut ko nidugekyu di'ibu nayyajkudap es ñu'umo'oy tyu'umo'oyudat ja Diosu Jya'ajun, tyaadadyu du'an di'ibu Dios 'yaxájup éxtamu 'yu'ungun.

¹⁵Pesu tyadu Espiritu Santu di'ibu n'axájum, kyaj xyajtsu'k xyajja'am éxtamu tuumbu di'ibu kyaj tkuydyuñ, yu'u du'an xytyuktsojkum ja Dios éxtamu 'yu'ungun. Es ja'agyujxma Espiritu Santu n'anma'ayum: "Tatitu'unk." ¹⁶Ja Espiritu Santu tyi'igyu ma yu n'anmaja'an'ajtam, es xytyuknija'am ko xy'u'unk'ajtam ja Dios. ¹⁷Es ko udsajtam yu'u xy'u'unk'ajtam, nandu'an mudu Kristu xpyaada'anum ja kuma'an; mut ko pun nbu'ayo'om ja Kristu, nandu'an xpyátum es n'ijtam ma myuj'ajtan.

Muj'ajtan di'ibu miimp

¹⁸Paaty kyajts ngwentupuja'aky ja ayo'on di'ibu tyam nyajkujx nyajnajxum. Pes kyaj mbaat ndukmu'ijxkijxyum tadu muj'ajtan di'ibu

nbáada'anám ok. ¹⁹Pes tugekyu di'ibu Dios yajkoj 'yawijx jyujp'ijxtap es t'ixa'andu ja xuu tiempu ko Dios dyajniguxu'ugut di'ibáty 'yu'unk'ajttap. ²⁰Ja'a ko ma ja Adán pyekytyuun, tugekyu di'ibu ya naxwiin ijtp 'yayoy nandu'un mut ja'agyujxmu pyojp; kyaj 'yayoy mut ko yu'u ku'am ttsejky, Diosu du'un pyujták. Per kyaj yu'umut du'uñum, mut ko tugekyu di'ibu Dios pyujták 'yawijxtap ²¹ko kyaj 'yokkutugoyánnudu es pátap ja muj'ajtun, ja awa'atstuuy'ajtun es ja kunu'xun di'ibu pyaattap ja Diosu 'yu'ungaty. ²²Nnija'am ko extu tyam tugekyu di'ibu Dios pyujták moon tujkp éxtum tu'ugu toxytyujk dyajnáxy ja pújk ado'onun ko tpaada'an ja maxu'ungu'unk. ²³Es kyaj yu'ujuty je'eyu 'yayowdu mut ja pújk ado'onun, nandu'un udsajtum di'ibu nmudajtum ja Espírítu Santu di'ibu Dios tu xymyo'oydsyondákum éxtuma tuamp di'ibu jawyiin tuamp'ajtp, es njujp'ijxum ko Dios xymyo'oyum tugekyu di'ibu xypyátum mut ko xy'u'unk'ajtum, ja'a yu'u ko nmudajtum ja jembyu nini'x. ²⁴Paaty uudsuty ja nitso'ok'ajtun tu nbátum ko du'un njujp'ijxum. Ko ja'ay tu t'ijxnu di'ibu naty tu tjujp'ixy, kyaj ja'a 'yok'yajtijnu ko tjujp'ixy. Pes kooxyup ja'ay tu t'axájudu, kyajxyup tnakyjyup'ixy. ²⁵Per ma kyajnum ti nmudajtum, pes n'ok'awijxum mudu ma'xtujkun.

²⁶Nandu'un jajtpu du'un, ja Espírítu Santu xypyudujkum ma n'ijtum ya'ayow ya'amá'at, mut ko kyaj nnija'am wi'ix ngajxtákum éxtum pyaadyuty, per ja Espírítu Santu xyñinu'xtákum mut udsajtum, mut ko yu'u myudeepy ko ngujx ndujkum di'ibu kyaj mbaat ngajxpudsu'umum. ²⁷Es komu Dios ñija'adyaapy tugekyu ja ja'ay jyot wyinma'añuty, ñija'ap yajxon di'ibu ja Espírítu Santu 'yamdowaampy, mut ko yu'u 'yamdeepy ja Diosu jya'ayuty éxtum ja Dios ttseky.

Nmadákum Kristukuyjxm

²⁸Nnija'am ko Dios yu'u tyuknibujtákap tugekyu es ttuk'oy'áttut di'ibáty tsojkudap, di'ibáty yu'u tu twoy, éxtum tu ttuknibujtaagu. ²⁹Mut ko Dios tnija'aju ja jya'ay tim ux'ajp, es yu'ujuty twin'ijxy es 'yítut éxtuma 'yU'unk Jesukristu, es du'unu Jesukristu kya'axkopk'áttut ma mayu myuga'axuty. ³⁰Es pánadyu Dios tyuknibujtáku ux'ajp es t'u'unk'áttut, ja'a twooy; es pánuty wyoo, ja'a oy muut wye'emy; es pánuty oy muut wye'emy, ja'a pyujták es tmudáttut ja muj'ajtun.

³¹Es mut ko tu nnija'am tugekyu tyaadu, ¿ti dun mbaat n'aktimkajxum? Mut ko Dios xypyudujkum udsajtum, ¿pún xymyudsip'ajtum? ³²Mut ko Dios kyaj oj tkuyu'utsy ja kyu'am U'unk, ni'igu oj tkuyaky es 'yoogut udsajtumgyujxm, ¿wi'ix tsoo net xkyamo'oyum tugekyu mudu 'yU'unk? ³³¿Pún mbaat tpekymyo'oy di'ibu Dios tu twin'ixy?, mut ko Dios ku'am oy dyajwe'emy mut yu'u. ³⁴¿Pún mbaat jyuna'an: "Pekyjya'ayu tyaaduty?" Jesukristu ku'o'kudu, es kyaj je'eyu kyu'o'kudu, nandu'un jyikypyejky jatugok es tam 'yity aga'añdsyoo ma Dios es xyñinu'xtákum. ³⁵¿Pún mbaat xypyujkum ja Kristu tsojkan? ¿Tii mbaat xypyujkum ja ayo'on, o ja jotmay, o mut ko nyajpajudijtum, o ja yuu, o mut ko kyajpu nwit'ajtum, o mut ko xya'ooga'anum mut ja espaadu? ³⁶Pes éxtum jyuna'an ja Diosu jyaabyajtun:

Mūt mijtskyujxm uudsuty n'ittu o'kun jujp'ám;
 dū'unuts uudsuty n'ittu éxtum ja borreegu di'ibu yajmunujxtup mā ja
 o'kun.

³⁷Ni di'ibudsū taadu xykyatukmastu'udut ja Kristū. Pes yū'u dū'un di'ibuts xytyukmūmadakp tūgekyū tyāadu, mūt ko yū'u xytsyojkum. ³⁸Paadyats nmudaty ja tūy'ajtūn ko ni ja o'kun es ni ja jiky'ajtūn, ni ja ánklausaty, ni ja ka'óybyuty, ni ja tyambū, ni ja di'ibū miimp kudákpnām, ³⁹ni di'ibū tsajwínm, ni di'ibū ayoodaknóty es ni di'ibū Dios yajkoj, kyaj ni ti mbaat xykyatukmastútum ja tsyojkun ja Dios di'ibū myudajtypy mūt udsajtum mā yū Nindsūn'ajtum Jesukristū.

Wynwijsypy ja Dios púnaty tsyejpy

9 ¹Extūmū myūduumbū Kristū, ngajxyudsū tūy'ajtūn es kyajts n'anda'aky. Ja Espiritū Santū ana'amp madsū nwinmā'añūn es tūy'ajtūnats njūnā'añ. ²Ndimudajttiibyuts ja amay jotmay. ³Oyxyupts njatseky es kajxpéky ndim'ítut es kyajts n'ok'ijnūt ti'igyū mudū Kristū pūn o'oyūpxyūp es ttuk'oy'áttut ja nmūgu'uk'ajtum, ja israelitū jā'ayuty, ⁴ja Israelū tyūūmp 'yaats dū'un éxtūm ūj. Dios kyupūjkudū éxtūmū 'yu'unguty es tyuk'ijxudū ja myū'ajtūn es ttuūñ ja kajxy'átypyū mūt yū'u, es tmooydyū ja 'yana'amūn esū wyāndakūn es wi'ix twindsū'ūgudut ja Dios. ⁵Nan yū'ūdyū dū'un ja tyūūmp 'yaats ja Abraān, Isāā esū Jakoob, es nandū'un jya'ay'ajtungyujxm 'yijty tadū tyūūmp 'yaats ja Kristū, oy ja'lijty jyaDiósuty di'ibū ana'amp mā di'ibū jaa'ajtp tūgekyū. ¡Wa'an dya''awdaty mā tūgekyū it naxwíñudū winū xūū winū tiempū! Wa'an dū'unaty.

⁶¡Per kyaj mbaat njūnā'anūm ko Dios tū dyajtgátsy ja wyāndakūn! Ja'a ko kyaj nidūgekyū yū israelítuty oj wyn'íxudū Dios éxtūmū jya'ayūn. ⁷Es nan ni yū'u Dios tkaja'ay'áty nidūgekyū ja Abraānū tyūūmp 'yaadsuty, mūt ko Dios t'anmaāy ja Abraān: “Yū'ūyū dū'unū tyūūmp 'yaats ja Isāā yajkwentūpūjtā'agūp éxtūm mja'ajan.” ⁸Tyāadu xytyuknija'am ko kyaj ja jā'ay Dios 'yu'unk'átyuty pūnū wi'ix pún ja tyūūmp 'yaats ttukmíñ ttukjajtū, ja'a ja jā'ay Dios u'unk'ajttūp di'ibū miin jajttū mā ja Dios tkuydyūñ ja wyāndakūn, ⁹mūt ko dū'un wyāndaky: “Jūmbítupts mā ja tiempū tpaādut esū Saarū tū naty dyajmín dyajja'ty tu'ugū u'ungu'unk.”

¹⁰Es kyaj yū'ūyuty, nandū'un ja Rebekū 'yu'unk majtskrū, ti'igyū tteety'ajttū ja Isāā, udsajtum n'apteety'ajtum. ¹¹Oyū dū'un, kyajnūm natyū tyādū majtskrū u'unk myíñ jya'ty es ni tkatúnūmū naty tii, ni yū oybyū es ni yū axūukrū, ja'a ko tyúnaty di'ibū Dios tsyojk ko twin'ijxy di'ibū yū'u kyupejkyūp éxtūmū jya'ayūn, ¹²kyaj ja'agyujxm ko tu'uk tu'uk tii ttuñ tkatún, es ja Rebekū ya''anmaāy: “Yū mga'axkópky yū'u tuumbu'átudūp ja mutskrū.” ¹³Dū'un éxtūm ja Diosū jyaaybyajtūn jyūna'añ: “Ndsejpyuts ja Jakoob, perū Esā'ūū kyaj.”

¹⁴¡Tii mudū tyāadu mbaat njūnā'anūm ko kyaju Dios ttuñ ja tūy'ajtūn? ¡Ni wi'ix tsoo! ¹⁵Mūt ko Dios t'anmaāy ja Moisés: “Ūj nmudátupts ja pa''ayo'on mūt ja di'ibuts ūj nba''ayowaampy, es nmudátupts ja ma'xtujkūn mūt ja di'ibuts ūj nmūma'xtukaampy.” ¹⁶Es dū'un kyūxe'eky ko di'ibū Dios tyiimpy, dū'un ttuñ mūt ko yū'u kū'ūm pya''ayowaampy, kyaj mūt ko ja

ja'ayuty dū'an tsoktu es ni mut ko ti oynu'unun tu ttunda. ¹⁷Mut ko ja Diosu jyaabyajytun jyuna'añ ko Dios t'anmaay ja Ejiptu ryey: "Paaty tu nbujta'aky éxtamu rey es nya'ixudats mā mijun ja nmuk'ajtunats es dū'an ya'ixut ja nmuj'ajtunats mā nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty." ¹⁸Tyaadu xytyuknija'am ko Dios ya'ijxup ja pya'ayo'on mā di'ibu yu'u tsyejpy, es nandu'un dyajkujuunda'aky di'ibu yu'u yajkujuunda'agaampy.

¹⁹Jaa da púnuts xy'anuumur: "Pun dū'anu dū'an, ¿wi'ix mbaat ja Dios xpyekymyo'oyam oynu'unun pun kyaj mbaat pún t'ajpkuwa'agu di'ibu Dios tsyejpy?" ²⁰Esuts uj n'adsoy: ¿Es mbánu dūn mij ko dū'an xyñi'ow xyñiyaaxu Dios? ¿Tii wa'anu tu'ts t'anuumu di'ibu yajkójup: "Ti kots mij dū'an tu xpyotsy?" ²¹Pes ja tu'ts pojtspu yajkejpy ja tyexy tyazu éxtam yu'u ku'am tseky. Yu'u pátup dyajtúnut kujkwa'xy ja mo'onts es trótsut tu'ugu jantsy oybyu di'ibu myu'uñaaapy ja pūjy, es jakujkwa'xy mbaat dya'oyu tu'uk di'ibu oywyi'ix yajtúñ. Pes ja mo'onts jya'a'ajtypy yu'u.

²²Nandu'un jajtpe dū'an, ja Dios pátup ttúnut di'ibu yu'u tsyejpy. Yakaampy tu'ugu ijxrajtun wi'ix ja tūdyu'unun dyaky es dya'ixa'añuty ja 'yajkun es myumadak mut ja mya'xtujkunu tadu ja'ayuty di'ibu yu'u tyuknibujtáku es ñijxtut ayoodaknóty. ²³Nandu'un pátup es dya'ixudat yu myuj'ajtun mut ja ja'ayuty di'ibu yu'u myudajtypy mut ja pa'ayo'on, mut ko jawyíñabu naty yu'u tu ttuknibujtaagu es n'ijtum mā myuj'ajtun, ²⁴udsajtum, di'ibátyu Dios wyoo es tpa'ayooy, kyaj jye'eyuty ja israelítuty, per nandu'un di'ibuty kyaj 'yisraelítuty. ²⁵Extam jyuna'añ mā ja Diosu kyugajxpu Oseus tkuxjaay:

Di'ibátyudsu naty kyaj nja'ay'átyuts,
yu'uts nja'ay'áttup,
es di'ibátyudsu naty kyaj ndseky,
njuna'anupts ko yu'uts ndsojktup.

²⁶Es nan jam jyunañ:

"Kyajts miits nja'ay'áttu,
nan jamy n'axájudat miidsuty éxtamts ja n'u'ungun",
dū'an jyuna'añ ja Dios di'ibu jiky'ajtp.

²⁷Es mut ja israelítuty, ja Diosu kyugajxpu Isaiiu jyunañ: "Oy ja israelitu ja'ayuty jyamay'ajtpadu ja tyuum p'yaadsuty éxtam ja pu'u jikymyejyñbyu'aay, je'eyu waanu yu'ujuty ñitso'oktat. ²⁸Mut ko yu Nindsun'ajtam Dios tsojk es kexy ka'pxy tkuyduunda'aya'añ yu 'yayuk mā tugekyu ja naxwíñudu." ²⁹Es éxtam nandu'un ja Isaiiu jyunañ jawyíñup:

Kooxyabu Dios di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy,
oj xykyatukmúnikákum waandi'knu ja'ay,
tūxyup ndimkutugo'oyum tugekyu,
éxtam jyajty ja Sodomu kajpn esu Gomorru kajpn.

Israelitu ja'ayuty es ja oybyu ayuk

³⁰¿Ti xytyukjaygyujkum tugekyu tyaadu? Pes xytyukjaygyujkum ko yu di'ibu kyaj 'yisraelítuty myubujkungyujxm oy wyu'umdu mut ja Dios oy tka'uxtaadydu es dū'an 'yíttut mut ja Dios, ³¹es ja israelítuty sitay jyatunandu éxtam ja Dios t'ane'emy es dū'anxyup oy wyu'umdu

mūt ja Dios, per yu'ujuty kyaj ttuk'oybyudsuumdu. ³²¿Es ti ko tkatuk'oybyudsuumdu? Ja'a ko jyamada'agándu es ja Dios yajnitso'ogudat mūt ja di'ibu yu'ujuty ku'um tyuundup es kyaj mūt ja'agyujxm ko ja'ay t'axájudu Jesús éxtumu Yajnitsókrē, mbaat njuna'anum ko yu'u tyukkunajpudu. ³³Du'un jyajty mudu israelítuty éxtum jyuna'añ ja Dios ma ja jyaaybyajtun:

Nbujta'agupts ma Syon kajpn,
tu'uk di'ibu éxtumu tsaa yajtukkunápup
es kyudáwdat ja ja'ayuty;
es di'ibáty myubejkypy yu'u,
ni na'a tkamudáttut ja tsoydu'un.

10 ¹Magu'ugítuty, di'ibats sitay njantsysyejpy amumdu'uk jot es n'amdoy nbujktsóyats ja Dios, ja'a du'un es ja israelítuty nítso'oktut. ²Ku'umts uj n'awanu ko yu'u sitáyuty 'yawdatándup ja Dios, per kyaj t'jagyúkudu ti Dios tsyejpy. ³Pes kyaj t'jagyúkudu wi'ixu ja'ay oy wyu'umdu mūt ja Dios, ja'a tyunándup es t'payo'oya'andu kyu'am winma'añgyujxm wi'ix oy wyu'umdat mūt ja Dios, kyaj tkupuktu wi'ix ja Dios jyuna'añ es oy wyu'umdat ja'a muut. ⁴Jabaat ja Moisesu 'yana'amun tyuuñ ko myiñ ja Kristu, es du'un nidugekyu oy wyu'umdat mūt ja Dios ko Kristu tmubaktu.

⁵Moisés ñigajx wi'ixu ja'ay oy wyu'umdu mūt ja Dios ana'amungyujxm ko jyuna'añ: “Di'ibu kyuydyiimpy tugekyu tugekyu di'ibu tadu ana'amun ñi'ana'amup, tadu ja'ay 'yaxájup ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.”

⁶Per ko ja'ay wyu'umdu oy mūt ja Dios mubujkungyujxm, du'un jyuna'añ: “Katū mjuna'añ mjodoty mwinma'añoty: ¿Pánu da patákup tsajpótm?” (Ja'a du'un es dyajjunákut ja Kristu.) ⁷Ni mgajuna'anut: “¿Pánu da kuda'agup ayoodaknóty?” (Ja'a du'un es ja Kristu dyajjikypyúkut.) ⁸Pes du'un ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Wingu'uy agu'uy es aajóty jodoty ja ayuk xymyudattu.” Yu'u ja ayuk di'ibats uj ngajxwa'xypy. ⁹Pun mūt ja m'aa mjuna'añ: “Ngupejkypyuts mij, Jesús, éxtumdsu nWindsún”, es pun mmubejkypy mūt ja mjot mwinma'añ ko Dios yajjikypyujk ja Jesús ko 'ye'ky, net mnitso'ogat. ¹⁰Mūt ko mada njot'ajt nwinma'añ'ajtum nmubujkam ja Dios es net nwu'amum oy mūt ja Dios, es mūt ja n'aa'ajtum njuna'anum ko Jesukristu Nindsun'ajtum, es yu'u du'un xytyukpátum ja nitsokan.

¹¹Pes ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Pán myubejkypy yu'u, ni na'a kyatsoydu'unga'adat.” ¹²Tyaadu xytyuknija'am ko Dios kyaj t'ijxkijxyu di'ibu israelitu o di'ibu kyaj 'yisraelítuty, mūt ko yu'u ku'um ja Jesús Nindsun'ajtun'ajtp ma tugekyu, es yu'u kyuni'xypy muj wiin kaja nidugekyuty di'ibu manu'xtákudup. ¹³Mūt ko ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Nidugekyu di'ibu manu'xtákudup éxtumu Nindsun'ajtum, nítso'oktup.” ¹⁴¿Per wi'ix mbaat t'awdaty éxtumu Nindsun'ajtum tu'uk maanum kyaj tmubeky? ¿Es wi'ix mbaat tmubeky pun kyaj tmudoy yajmadya'aky? ¿Es wi'ix mbaat tmudowdu yu'uju 'yayuk pun kyaj ni pán kyatukmumadya'agadu? ¹⁵¿Es wi'ix mbaat yajtukmumadya'aky ja Diosu 'yayuk pun kyaj pán tyuknigéxyuty? Du'un éxtumu Diosu jyaaybyajtun

tmadya'aky ja di'ibu kyajxwa'xtap ja Diosu 'yayuk ma jyuna'añ:
 "iJyantsytsyújuty ko jya'tta di'ibu xytyuknimi'inum ja oybya ayuk!"

¹⁶Per kyaj nidugékyuty ja israelitu ja'ayuty tmubaktu ya ayuk, du'un éxtum jyunañ ja Diosu kyugajxpu Isaiiu: "Windsún, ¿pún tu tmubeky ja di'ibuts uudsuty ngajxwa'xy?" ¹⁷Paaty, myubujktap ja ja'ay ja Dios ko t'amudoonáxta ja ayuk, es di'ibu 'yamudoonajxtap, Kristu ya'u ñimadyakypy.

¹⁸¿Per tii, kyaj tu tmudowdu ja israelítuty ja Diosu 'yayuku? ¿Ti ko kudii! Ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ:

Ja ayuk tu yajkajxwa'xy es tu yajnijáwu ma tugekyu naxwíñadu, es ja 'yayuk tu jya'ty extu ma naxwíñadu kyuguxu.

¹⁹¿Per tii, kyaj ja israelítuty tu tjaygyúkudu ja Diosu 'yayuk? ¿Ti ko kudii! Pes jawyiinu Moisés jyunañ ko Dios 'yawa'anu:

Nyajnaywyinnaxujáwudupts miidsuty mut di'ibuts may'ajtunguyjxm ndúnup ma di'ibu kyajts nja'ayuty, ujtsuts miits nyajjot'ambáktap mut ja'agyujxm ja ja'ayuty di'ibu kyaj tjaygyukuya'andu.

²⁰Es nandu'un Diosu kyugajxpu Isaiiu jotmuk'ajtun mut jyunañ ko Dios y'awa'anu:

Di'ibuts kyaj xy'uxtaaydyu, ojts xypyaattu; tuts nnyadyuk'ixyuty ja di'ibátyu naty kyajts xyajnidáwudu.

²¹Isaiiu t'anmaaydyu nandu'un ko Dios tmadyaky ja israelitu ja'ayuty ma jyunañ: "Tuk xuudugóy tu n'awíxyuts es tu nja'axajyua'andu majtsk adu'umgu'uty es xynimínudats di'ibu kyajts xymyumdowdu es kujuunuty."

Israelitu winwitsypyu

11 ¹Tyam nyajtáy: ¿Ti tuu Dios ttim'uxtijta'ay ja israelitu ja'ayuty? ¿Ni wi'ix tsoo! Pes uj ku'am israelitu ja'ayuts, tyuump 'yaats ja Abraan esu Benjamink. ²Kyaj ja Dios t'uxtij ja jya'ay di'ibu extu jékyup ñijawu éxtumu jya'ayuty. ¿Tii kyaj miits xynijáwudu éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun ma yajmadya'aky éxtum ja Diosu kyugajxpu Eliiis tmu'u'uñ ja Dios mut ya'uguyjxmu israelítuty? Du'un jyunañ: ³"Windsún, tu dya'ooktu ja mgugajxputy es tu dyajkutugódyu ya m'artal; ujts naydyi'igyu tu nwe'emy, es extu uj nandu'unuts xya'ooga'andu." ⁴¿Per wi'ix ja Dios 'yadsoojambijtu? Du'un jyunañ: "Juxtujk mílnum ja ja'ayuty xy'akwu'umxudats di'ibu kyajnum twingoxtánudu ja Baalu 'yagojwinnáx." ⁵Nandu'un jajtpe du'un 'yakwe'emy tyam waanu ja ja'ay di'ibu mut ja Diosu myay'ajtunguyjxm yajwin'ijxy. ⁶Es pun Dios may'ajtunguyjxm wyin'ijxudu, kyaj mbaat njuna'anum ko ya'u jya'ay'átudu Dios mut ko ku'am ti ttundu. Mut ko di'ibu yajpátr ja'agyujxm ko ti ndu'unum, kyaj ya'u yajtijy ko may'ajtunguyjxm yajpaaty.

⁷¿Wi'ixu du'un? Kyaj ja israelitu ja'ay oj tpaattu di'ibu jya'uxtaaydyup, per pyattu ja ja'ay di'ibátyu ja Dios wyin'ijxudu. Es punaty Dios kyaj wyin'ijxyu, ju'undaaydyu jyot wyinma'añuty. ⁸Yu'u du'un di'ibu ja Diosu jyaaybyajtun myadyakypy ma 'yity kuxja'ay: "Dios myooyu juun jyot wyinma'añuty es ya wyiin kudiibu 'yíxtut esu tyatsk kudiibu myudówdut.

Es dū'uñmū dū'un tyambaat." ⁹Es ja rey Davit 'yamdoo pyųjktsoo ja Dios dū'un:

Wa'an ja myųj xūų jyūmbitu éxtamū trampū esu tu'uyūn,
éxtamū tsaa di'ibū tyukkunápudūp
esu dū'un yajtūdyúndat.

¹⁰ Wa'anū wyiin twindsu'u twingoodsū kudiibū 'yíxtut;
wa'an dū'uñmū 'yity ja jyabajk uutsy.

Nitsokūn púnaty kyaj 'yisraelítaty

¹¹ Pes nyajtáwdū: ėTii kunajpudū kudaadu ja israelítaty es kyutūgoodyū tūgekyū tūgekyū? ėNi wi'ix tsoo! Mut ko yū'ųjuty pyojpūtuundū, ta ja nitsokūn tū myiñ mā di'ibū kyaj 'yisraelítaty, es dū'un űaydyukwinnaxųjáwūdat di'ibū israelitū, es ttsóktū nandū'un di'ibū Dios tū tmo'oydyū di'ibū 'yaxajū Jesukristū. ¹² Mut ko pyekytyuundū ja israelítaty es paadyū dū'un dyajtūgoodyū ja kyunu'xūnūty, Dios tū tkuni'xy kanak nipat ja di'ibū kyaj 'yisraelítaty. Pes waanū kajaa yajkunu'xtū nidūgekyū naxwíñdū ja'ayūty ko Dios tkunu'xtā'ayū nandū'un ja israelítaty.

¹³ Nmūgajxtūpts miits di'ibáty kyaj m'israelitū'attu. Tūy'ajtūnū'u ko Diósūts xykyajx esūts miits xy'apóstulū'áttū. Paadyūts nnaygyūyákyūty amumdu'uk esūts nguudyúnū tyadu tu'unūn. ¹⁴ Es dū'unūts ndūñ esūdsū űja'ay xytyuk'adsóktū ja nitsokūn di'ibū miits mmūdajttūp, es dū'un nandū'un naagūty ja israelítaty 'yaxájūdūp ja Jesús. ¹⁵ Ko yū'ųjuty kyaj tkupųjktū ja nitsokūn di'ibū Dios jamo'oyánū, net ja Dios 'yūxtijū es jyūnāñ mmo'oya'ānūdū ja nitsokūn miits di'ibū kyaj 'yisraelitū'attu. Es ko yū'ųjuty űayyajtūgátsūdat, dū'un 'yítū éxtūmxyūp tū jyikypyūktū mā tū 'yooktū. ¹⁶ Ko ja Dios yajtukmay'áty ja jawyiimū tsajkaaky di'ibū miimp mā ja jembyū pųjta'aky, nandū'un yajtukmay'áty tūgekyū tyadu pųjta'aky. Es pūn ja Dios yajtukmay'áty ja kepy'āats, nandū'un yajtukmay'áty ja 'yaay xye'entsy.

¹⁷ Mbaat űjūnā'ānūm ko ja israelítaty dū'un éxtūm ja 'yaay xye'entsy tu'ugū oliivūs kepy di'ibū kuyu'uy kudajy. Naagūdyū tyadu kepxye'entsy tū yajkupooťtū. Pes miidsūty di'ibū kyaj 'yisraelitū'attu, di'ibū dū'un éxtūm ja kepxye'entsy aamyóty ujsóťpyū, tū mya''agojmúktū mut ja oliivūs kepy di'ibū ijťp kuyu'uy kudajy, es dū'un miidsūty tū xy'axájūdu mjiky'ajťūn mut yū'ųgyųjxmū tadū oliivūs kepyū kuyu'uy kudajpyū. ¹⁸ Paaty katū mnayjyáwūty waanū oy es kudiinūm ja oliivūs kepyū 'yaay xye'entsy kū'ūm. Pūn mnayjyawūyánūp waanū oy, jamyats ko mij kyaj xymyo'oy ja jiky'ajťūnū tadū kepy'āats. Nik yū'u dū'un ja kepy'āats mij myajjiky'ajťūp.

¹⁹ Wa'anū da mjūnā'āñ: "Ja'agyųjxm tpo'ttū ja oliivūs kepxye'entsy esūts xytyukųjpkųjya'āndū űj." ²⁰ Tūy'ajťūnū'u ko ja oliivūs kepxye'entsy oj yajpooťy naagūty mut ko kyaj naty tmūbuktū Dios, es dū'un yū'ųjuty éxtūm tū ty'ūdsyūn. Es nandū'un tūy'ajťūnū'u ko miits myajťukųjpkójudū mut ko xymyūbuktū Dios. Es katū mmųj mbaadu mut yū'ųgyųjxm. Nik ni'igu naybyųjta'agūdu yuunk naxypy. ²¹ Ja'a ko Dios kyaj oj tme'xy ja israelítaty mā kyaj tmūdowdū, oy yū'ųjuty dū'un éxtūm ja oliivūs kepxye'entsy kū'ūm, ėtii mjūnāamp xytyijy ko myajma'xtū miidsūty di'ibū dū'un éxtamū

xye'endsyū oliivūs kepy aamyóty? ²²Jaygyúkūdu ko ja oliivūs kepy mūt ja kyū'umxe'entsy esū xye'endsyū oliivūs kepy aamyóty ujtsótypyū, dū'un yū'u éxtum tu'ugū iixpajtūn di'ibū xytyuk'ijxūm ja tsyojkūnū Dios es nandū'un yū tyūdyu'unūn. Pes ja tūdyu'unūn tmooy ja israelítuty ko tpo'ty éxtum ja xye'endsyū tū'atšpū, es mā miidsuty dya'íxyuty ja tsyojkūn. Per pūn kyaj mnayya'ítuty mūdu Diosū myay'ajtūn, nandū'un miidsuty nūjx m'ittu éxtumū kepxye'entsy di'ibū yajkupo'ttu. ²³Es ja israelítuty, pūn yajjūmbijttūp ja jyot wyinmā'añ es ñaybyujta'agudūt Dios kyū'ujóty, yū'ūdyū dū'un yajpūjta'aktūp jatūgok mā naty 'yity, mūt ko Dios mbaāt jam pyujta'agyuty jatūgok. ²⁴Ja ja'ay di'ibū kyuyiipy kyudajpy ja oliivūs kepy, kyaj ttukjūjpkóju mūt ja xye'endsyū oliivūs kepy di'ibū miimp aamyóty pejyóty. Per ja Diosū dū'un ttuūñ mūt miidsuty di'ibū kyaj 'yisraelitū'attū, éxtum ja kepxye'entsy di'ibū kyuyiipy kyudajpy ja oliivūs kepy. Ko Dios tū mbūjktā'agudū mūt ja'a, kyaj tsyípty es tūjktā'agūt jatūgok ja israelitū ja'ayuty mūt ja'a, di'ibū ijtūp éxtum ja oliivūs kepy kyū'umxe'endsyuty.

Israelitū ja'ay ñitso'oktū

²⁵Mūgu'ugítuty, Diósuts tū xytyuknijawū di'ibū ijty kyayajnijawū, es kūdiibū miits mnayjyáwudūt mūj kuwijy. Tuk peky ja israelítuty wū'umdpū kujūn extū 'yamukūdyā'aydyūt es kyā'pxūt ja di'ibū kyaj 'yisraelítuty di'ibáty 'yaxajyándūp ja Jesús. ²⁶Ko dū'un tyūn jyátūdūt, net nidūgekyū ja israelitū ja'ayuty ñitso'oktūt, éxtum ja Dios jyūnā'añ mā ja jyaybyajtūn:

Mā Syon pyūdsūmūt ja Yajnitsókpū

di'ibū yajpojūniwā'ādsūp ja 'yu'unk 'yūnā'kūdyū Jakooob.

²⁷Esū tyaādū dū'un ja kajxy'átypyū di'ibuts ndunaampy mūt yū'ujuty kots nyajjūga'agānūdu ja pyojpty.

²⁸Mūt ko ja israelítuty 'yūxtijtp ja oybyū ayuk mā yajmadyā'aky ja Jesukristū, Dios pūjtākūp éxtumū myūdsipūn es xytyuk'oy'áttūt miidsuty di'ibū kyaj 'yisraelítuty. Perū Dios wyin'ijx ja israelítuty es tja'ay'atā'añ es tūjta'aky éxtumū myūtnaymyāyūbū ja'agyūjxm ko t'aptūjk'áttū ja Abraān, Isaā esū Jakooob. ²⁹Di'ibū Dios yajkypy, kyaj dyajjūge'eky; es ko twin'ixy, nan kyaj tnakypyūjka. ³⁰Miidsuty di'ibū kyaj 'yisraelítuty, kyaj xymyūmūdoodū ja Dios, per mūt ko tyam ja israelítuty t'ūxtijtu ja Dios, mba''ayoojūdpū miidsuty. ³¹Es dū'un éxtum yū'u t'ūxtijtu ja Dios es miidsuty tū xy'axájūdu, nandū'un dū'un tū jyaty esū Dios tpa''ayówdūt ja israelítuty, dū'un éxtum miits mba''ayówūdu. ³²Pes Dios ni'amukū ja ja'ay tpekymyo'oydyā'ay mūt ko kyaj myūmūdóyuty, es dū'un ni'amukū ja ja'ayuty yajpa''ayówdūt.

³³Ja Diosū 'yoy'ajtūn, wyijy'ajtūn esū jyaygyūjkūn kyaj tmūdaty ja kyūgūjxūn, wyinnajxnūp éxtum mbaāt njajaygyūjkūm! ¿Pūn mbaāt tmūwinmā'añbyaaty di'ibū Dios tū ttuknibūjtaāgū o di'ibū tyūnaampy?

³⁴Extūm jyūnā'añ ja Diosū jyaybyajtūn: “¿Pūn tū tjaygyukū ja Nindsūn'ajtūm ja wyinmā'añ?, ¿pūn tū myo'oyuty ja kajxwíjūn? ³⁵¿Pūn oynū'unūn jawyiin tū tmo'oy ja Dios es dū'un óknūm mbaāt myūgubétyuty?” ³⁶Ja'a ko Dios tūgekyū dyajkojtaāy, es tsyojkūngyūjxm es myūj'ajtungyūjxm tūgekyū 'yity. ¡Mūj'ajtūn mūt ja Dios winū xūū winū timpū! Wā'an dū'unaty.

12 ¹Paaty mægu'ugítaty, n'amdoo nbajktsoodupts miidsaty mut yu'ugyujxm ja Diosu pya'ayo'on, nayyákudu miidsaty ma yu'un éxtum jilkyryu windsu'kun, wa'ats es di'ibu Dios 'yoyjya'ap. Tyaadu du'un situy mæut ya'awdaty ja Dios éxtum mbyaaduty. ²Es katu miits xymyudattu ja winma'añ éxtum púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup, nik ni'igu nayyákudu es ja Dios dyajtugátsut ja mjot mwinma'añuty es du'un xyjaygyúkudat di'ibu Dios tsyejpy, di'ibu 'yoyjya'ap, di'ibu oy es di'ibu wa'ats.

³Mut ja'agyujxm kots ja Dios tu xytyu'unxu ja may'ajtæn, paadyuts miits n'anæmudu es katu mnayjyáwudu waanu mæj kujxm es kudiinæm éxtum mbaadudu. Nik oy nayjyáwudu ku'um éxtum pyaadyuty ja mæbujkun di'ibu Dios tu mmo'oyudu. ⁴Tu'ugu nini'x kubajk myudajtypy yu'u 'yaguxk 'yaxe'entsy. Tamu kyæ'u, tamu tyeky, nan tam wiingátypy, es nidu'uk nidu'uk myudajtypy ja kyæ'umduunk. ⁵Nandu'anæ du'un mut udsajtam, oy njanimay'ajtam, tu'uk je'eyu nini'x n'ijtam mut ja Kristu, es nidu'uk nidu'uk ti'igyu 'yity mut yu wiinkpety nidugekyu éxtum kanak peky ja nnini'x'ajtam.

⁶Es ja Dios mut ja tsyojkæn tu xymyo'oyum nidu'uk nidu'ugu madakun. Pæn ja Dios tu mmo'oyu ja madakun es xykyajxat ja 'yayuk, madya'ak ja ayuk éxtum ja mæbujkun di'ibu mmudajtypy. ⁷Pæn ja Dios tu mmo'oyuty ja madakun es xypyudákut ja wiinkpety, kuydyún yajxón. Pæn ja Dios tu mmo'oyuty ja madakun es wiinkpety xya'æxpákut, ya'æxpaktu yajxón. ⁸Pæn ja Dios tu mmo'oyuty ja madakun es xyjotmækwingajxat ja wiinkpety, jotmækwingajxu. Di'ibu yajwa'xypy di'ibu myudajty jyaygyejpy mut ja di'ibu tægoy'ajtxup, tun yajxón. Es di'ibu pátuþ yajkutúkut, wa'an dyajkutíky es tyúnut xonda'aky'aa xonda'akyjyót. Es di'ibu pyudajkup púnuty ayoodup, wa'an tpuðákudu mut ja oyjyotkyujxm es mut ja tsojkæn.

Di'ibu tyuundap púnuty myæbujktap ja Kristu

⁹Naydsyókudu amumdu'uk jot. Uxtijtu ja axæukpu es padundu ja oybyu. ¹⁰Mnaydsyókudap nixim niyam éxtum tukka'æxpæn. Windsu'ugudu wiingátypy ni'igu es kyaj mij ku'um.

¹¹Yajmæjwiinudu ja oybyu tuunk. Katu mnuux'áttu. Mædundu Dios amumdu'uk jot.

¹²Jiky'attu xonda'aky'aa xonda'akyjyót mut ko xyjamyatstu di'ibu Dios tu mwándáxuty. Kupuk yajnáxtu mudu ma'xtujkun ja m'ayo'on mjotmæyuty es kyaj xymyastu'uttat ja mgajxtákun.

¹³Yajwa'xtu miidsaty di'ibu mmudajttap mut ja mmæmæbujkpty di'ibáty tægoy'ajtxudup. Axájudu yajxón púnuty miin jajttap ma mdajk.

¹⁴Amdow pøjktsówdu Dios es tkunu'xut ja di'ibu mduunædæp axæuk miidsaty. Du'un situy xy'amdow xypyujktsówut es yajkunu'xtat, kyaj xykyajxpóktut.

¹⁵Xonda'aktu mut ja di'ibu xondáktap. Pujny puyaaxu di'ibu juuy yáxtap.

¹⁶Jiky'attu yuunk naxypy nixim niyam. Katu mmæj mbaadudu, nik ni'igu mjiky'áttat tuda'aky yuunk naxypy. Katu mnayjyáwudu miits ko mguwijy'áttu.

¹⁷Pun ja pún mdúnuty axuuk, katú xytyuunumbítu axuuk. Yu'uyú mdúnup di'ibu dún tugekyu pyujtáktup oy. ¹⁸Uxtá'aydyu wi'ix miits mjiky'áttat ti'igyú mut nidugekyu ja'ayuty. ¹⁹Mugu'ugítuty, ni ná'a miidsuty axuuk xykyatuunumbítut ko axuuk myajtúndut, ni'igu oy wa'an ja Dios ttukkumúoy ja ja'ay; mut ko Dios janaamp má ja jyaabyajtun: "Ujtsuts ndukkumúowaampy; ujtsuts nmo'oyup éxtam pyaadyuty." ²⁰Nandu'an xytyuk'ana'amum: "Pun yu mmúdsip yu'o'kup, yajkáy. Pun tútsup, yajnu'uuk. Pun mdiimbyu tyaadu, yu mmúdsip myudátup ja tsoydyu'un mut ko axuuk tu mdúnuty." ²¹Katú mnaydyukmumada'agyuty ja axuk'ajtun, nik ni'igu mumada'aktu ja axuk'ajtun mut ko xytyúndut ja oy'ajtun.

13 ¹Tsojkup es miidsuty nidugekyu xymyúmdówdut ja justisutújkuty es pánuty yajkutújktup, mut ko tugekyu kutújkan myiñ má Diosun, es ja Diosu dá'un di'ibu tu tpujta'aky nidugekyu justísuty. ²Paaty di'ibáty kyamúj'ijxypy ja justísuty, yu'u dá'un kyamúj'ijxypy di'ibu Dios tu tni'ana'amú es dá'un tkupúkut ja Diosu tyúdyu'unun. ³Mut ko ja justisutújkuty kyaj jyaa'áty esu ja'ay t'ajaw t'adsu'ugudut di'ibu ti oy tyuundup, ja'a dá'un di'ibu axuuk adátstap. ¿Mjiky'ataamp es ni xykyatsu'ugudu justisutújku? Tun di'ibu dún oy, es exta yu justisutújkuty mya'ítudup kumay, ⁴mut ko ja justisutújkuty Diosu dá'un tu pyujta'agudu es xy'ijx'ijt xykywentú'ajtam. Per pun m'adutsp axuuk, mdsu'ugup mjáwup, mut ko kyaj nanúgoobu tsumúdíty ja 'yespaadu, Diosu dá'un tu pyujta'agyuty es ttukkumúdwut éxtam nitákuty ja di'ibu axuuk adátstap. ⁵Paaty koonum xymyúmdówdut ja justisutújkuty, kyaj jye'eyuty mut ko xytsyu'ugudu ko axuuk mdúnudut, ja'a dá'un mut ko dá'un xytyuñ mut ko xyñijawu ko dá'un ja Dios dyajnigutúku. ⁶Es paadyu dá'un xyaktu ja mgugubety di'ibu pyujtáktup ja justisutújkuty, mut ko tyundu má Dios tu pyujta'agudu. ⁷Pes miits mgubáttup di'ibu mbátudup. Mgubáttup má ja yajkugubajtpe, es ja mgugubety di'ibu myajktup má justísuty; may'at windsu'ugudu yajxón di'ibu mbátudup xymyay'at xywyindsu'ugudut. ⁸Katú pún xymyuni'xy'áttu, je'eyu ja tsojkan di'ibu mnaydyukninu'xudup nidu'uk nidu'uk. Mut ko di'ibu tseyjpy ja myugu'uk, tyaadu tu tkuyduunda'ay ja Diosu 'yana'amun. ⁹Ja Diosu 'yana'amun jyuna'añ: "Katú xyajtugóy ja pújk úkunu wyindsu'kun, katú myajja'ay'leeky, katú mmeetsy, katú m'adseky." Tugekyu tyadu ana'amun mbaat ya''awijtsmíky má tyadu ayúkuty: "Mdsókup ja mmúdjkpá'ajuty éxtam mij kú'am mnaydsyékyuty." ¹⁰Di'ibu tseyjpy ja myudújka'á, ni ná'a kya'adu'utsat axuuk. Es dá'un mut ja tsojkan yajkuudyuundaapy tugekyu tugekyu ja Diosu 'yana'amun.

¹¹Es dá'un miits mjiky'áttat, nijáwudu wi'ixu dá'un ja tiempu 'yíxyuty má njiky'ajtam. Kyaj n'ok'ijtam éxtam pánuty maadup, wijy n'ijtam, mut ko waanu ni'igu xymyúwingo'onum ja nnitso'ok'ajtun'ajtam kúdiinum má tim jawyiin oj n'axájum ja Jesukristu. ¹²Ja koots'át tuu dún tim najxnup es tu dún tim xuuñup, paaty n'ok'uxtíjum ja di'ibu dún kubi'its ku'ook, es n'oknay'xkujkum éxtamu soldaadu ñay'xkúkuty ko ñajxa'añ tsiptuumbu. ¹³Njiky'ajtam tuda'aky, éxtam ko n'ijtam xuuñu ijxnide'xy má tugekyu. Kyaj nguga'ay ngu'úkum, kyaj nmú'indu'unum es kyaj ndu'unum di'ibáty axuuk. Kyaj nnaydsyip'ijxum es kyaj pún ti ngatukmú'ijxum. ¹⁴Nik ni'igu

nnayajtgajtsam éxtumxyurp Jesukristu nwit'ajt nnijam'ajtam, es katu miits xymyudu'udákudu es xytyúndut ja axuukp di'ibu ja mnini'x mgubajk tsyejpy.

Kyaj mmugu'uk xpye'ky'ixut

14 ¹Axájudu miits éxtumu mmuga'axuty ja di'ibu tu t'axájudu ja Nindsun'ajtam Jesukristu, oy ja myubajkanuty yu'ujuty kyamujwiinuty. Katu xymyudsipkajxtu. ²Naagudyu ja'ay jyuna'andu ko mbaat tje'xy otyyim tiity, esu wiinkputy di'ibu kyaj myujwiinuty ja myubajkan, jyuxtup yu'uyu aay ujts. ³Di'ibu jye'xypy otyyim tiity, tsojkap es kyaj t'axtíjút di'ibu kyaj du'un nandu'un ttuñ; es ja di'ibu je'eyu jye'xypy ja aay ujts, tsojkap es kyaj tni'ow tniyaaxut di'ibu jye'xypy otyyiity, mut ko Dios tu 'yaxájuty nimajtsk. ⁴¿Mbánu dan mij es xyñi'ow xyñiyaaxut di'ibu myudiimpy ja wiinkpu? Es pun wu'amp oy o axuuk, kyaj mij mbaadyuty es xy'anuumut. Yu'u pátur ja wyindsán, ja'a njuna'anum ja Dios. Es wu'ampur yajxón, mut ko yu Nindsun'ajtam mbaat yajwe'emyuty yajxón.

⁵Ta naagudyu ja'ay di'ibu 'yijxtup tu'ugu xuu amaay kudiinum di'ibáty tu ñaxy ma ja sumaanun, es ta yu wiinkputy di'ibu junándup ko tugekyu yu xuu ti'igyu 'yamaayuty. Wa'an nidu'uk nidu'ugu ja'ayuty ttuknibajtaagu éxtum ja Dios tu wyinma'añmyo'oyudu. ⁶Di'ibu 'yamaay'ajtypy naagu xuu, du'un ttuñ mut ko du'unu dan ttijy ja Dios 'oyjyawu. Ja'a di'ibu jye'xypy otyyiity, ja'a du'un ttuñ es twindsu'ugut ja Nindsun'ajtam, es tja'aygyuda'aky ja Dios; es ja'a di'ibu kyaj tje'xy otyyiity, nandu'un ttuñ es twindsu'ugut ja Nindsun'ajtam, es tja'aygyuda'aky ja Dios.

⁷Kyaj n'oy'ajtungyujxm njiky'ajtam es kyaj n'oy'ajtungyujxm n'o'kum. ⁸Pun njiky'ajtam, Nindsun'ajtam 'yoy'ajtungyujxm njiky'ajtam; es pan n'o'kum, Nindsun'ajtam 'yoy'ajtungyujxm n'o'kum. Ma njiky'ajtam es nandu'un ma naty tu n'o'kum, xyja'a'ajtam ja Nindsun'ajtam. ⁹Paadyu Kristu 'ye'ky es jyikypyejky es du'un yajWindsun'átut, du'un di'ibu tu 'yooktu es nandu'un di'ibu jiky'ajttup.

¹⁰Pes mij di'ibu kyaj tsu'utsy ja tsu'utsy, ¿ti ko xyñi'ow xyñiyaaxu mmumubajkp di'ibu tsu'utsypy ja tsu'utsy? Es mij di'ibu tsu'utsypy ja tsu'utsy, ¿ti ko xy'uxtijy ja mmumubajkp di'ibu kyaj tsu'utsy ja tsu'utsy? Nidugekyu udsajtam nwinguwa'aguya'anum ja Dios, es yu'u xpyayo'oyum.

¹¹Mut ko yu Diosu jyaaybyajtan jyuna'añ:

Du'un ja Nindsun'ajtam jyuna'añ:
Du'un éxtumu tuj'ajtan kots njiky'aty,
nidugekyu ja'ayuty xywyingoxtanudats,
nidugekyats xy'awdátudats,
du'un jyunañ ja Dios.

¹²Du'un udsajtam nidu'uk nyajkum ja tuj'ajtan ma Dios éxtum tu njiky'ajtam es tu n'adátsum.

Kyaj ndsiptu'unum mut ja nmugu'uk'ajtam

¹³Paaty kyaj n'oknayñi'o'o n'oknayñiyáxunum nixim niyam. Nik ni'igu xytyúndut kudiibu pyekyja'adut ja mmugu'uguty o di'ibu

kyaj tšyiptáxudut mǝ ja myubǝjkun. ¹⁴Mut ko ti'igyuts n'ity mut ja Nindsun'ajtum Jesukristu, nmudajtypyuts ja tǝy'ajtn ko kyaj ti je'xy di'ibu kyaj wya'adsuty. Per ja ja'ay di'ibu nayjyunánur ko taa yu je'xy di'ibu kyaj wya'adsuty, mut ja'a kyaj wya'adsuty. ¹⁵Es pǝn mij kyaj xytyuñ kwentu éxtumǝ mmǝgu'uk ñayjyáwuty mǝ ja myubǝjkun, es mut ja di'ibu mje'xypy xyajma'aty yu myubǝjkun, kyajpǝ dǝ'un xytyuñ mut ja tsojkn. Paaty katǝ xytyuñ es xyje'xy di'ibu yajpekytyúnur ja mmǝgu'uk di'ibu Kristu kyu'o'ku. ¹⁶Katǝ xytyuñ di'ibu ja'ay mbaat mǝut tkajxudítu tmdyaagudítu ja mjiky'ajtn éxtumǝ axǝukpǝn. ¹⁷Mut ko pǝn ja Dios tu xypyjítakum éxtumǝ 'yu'ungǝn, kyaj jya'ajuty mut di'ibu nǝu'xum o n'úkum, ja'a dǝ'un mut ko njiky'ajtn éxtumǝ Dios ttseky, es mut ja ti'igyu'át esǝ xondakun di'ibu Espírítu Santu xymo'oyum. ¹⁸Di'ibu myuðimbyu dǝ'un ja Kristu, 'yoyjyáwǝp ja Dios es oybyudsúmǝp mǝ yu ja'ayuty.

¹⁹Dǝ'un n'aktu'unum di'ibu xytyuknimi'inum ja agujk'ajt jotkujk'ajtn, di'ibu xypyudǝjkum es nyajmǝjwiin nyajkajaajum ja nmǝubǝjkun'ajtn nixim niyam. ²⁰Katǝ xyajtǝgóy ja Diosu tyuunk mut ja'agyujxm di'ibu mje'xy mbejky. Tǝy'ajtnu'u ko tǝgekyu yu je'xy peky, wa'adsu'u es oy, per axǝugǝ'u ko nǝu'xum pǝn nnija'am ko mudu tyaadu yajpekyky'a'apy ja wiinkpǝty. ²¹Nik oy ko ngadimju'xum ja tsu'utsy es ngadim'úkum ja vinu, o ndu'unum oytim di'ibuty di'ibu mbaat mǝut nyajpekyky'a'am ja nmǝmǝubǝjkpǝ'ajtn. ²²Pǝn mjunaamp ko tǝgekyu je'xy peky 'yóyuty es ko mbaat xyje'xy tǝgekyu, dǝ'uñumǝ dǝ'un m'ítut Dios windum. Jotkujk ja ja'ay di'ibu kyaj ttuñ di'ibu pyekyjya'ap. ²³Per ja di'ibu ti jye'xypy es twinmay ko peky di'ibu tyiimpy, tyadu ja'ay pekytyuump ko tje'xy ja'agyujxm ko kyaj mǝubǝjkungyujxm tu ttuñ.

Nidu'uk nidu'uk xypyátum es nyajjotkudákum ja nmǝmǝubǝjkpǝ'ajtn

15 ¹Kom ǝdsajtn pǝnuty nmudajtn mǝj wiin kajaa ja nmǝubǝjkun'ajtn, n'okmuduna'ayum mut ja ma'xtujkn ja di'ibu dǝn kyaj tmudaty mǝj wiin kajaa ja myubǝjkun, es kyaj njiky'ajtn éxtumǝ dǝn je'eyu ja ndsojkn'ajtn jya'ty. ²Nidu'uk nidu'uk xypyátum es nyajjotkudákum ja nmǝmǝubǝjkpǝ'ajtn es dǝ'un nyajmǝjwiin nyajkajaajum ja myubǝjkun. ³Mut ko kyaj ja Kristu ku'um ñaydyukjotkudaku, dǝ'un jyajtǝ éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtn: “Ja di'ibu myajwingajxpajt, ǝjtsats tu xytyukka'ay.” ⁴Mut ko tǝgekyu di'ibu wǝ'amp mǝ ja Diosu jyaabyajtn, yajkǝxjaay es nnaydyukni'ijxum es nmudajtn ja ma'xtujkn es jotkujk n'awijx nǝujp'ijxum di'ibu minaamp. ⁵Wa'an ja Dios di'ibu xymo'oyum ja jotkujk'ajtn esǝ ma'xtujkn, mmo'oyudu miits ja ti'igyu'ajtn es nidǝgekyu xypyadúndut ja 'yijxpajtnu Jesukristu, ⁶es dǝ'un ti'igyu xy'awdátut ja Dios, ja Nindsun'ajtn Jesukristu Tyeety.

Oybyu ayuk yajkǝxwa'xy mǝ kyaj 'yisraelítuty

⁷Nay'axájudu nidu'uk nidu'uk éxtum nandu'un oj m'axájudu ja Kristu miidsuty, es dǝ'unu Dios 'yítut awdaty. ⁸Mut ko n'awánudu ko yu Kristu myiñ es tpudákut ja israélítuty es tkuydyúnut di'ibu Dios jékyǝp tyukmǝwandak ja 'yaptǝjkuty, es dǝ'un ya'ixannu ko tyiimpy ja Dios

éxtum wyandaky. ⁹Nandū'un myiīn mā ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty es tja'aygyuda'aktut ja Dios mut ko yu'ujuty tu pya''ayówada. Tyaadu du'un di'ibu myadyakypy ja Diosu jyaaybyajtun:

Paaty n'awdataampy mā yu di'ibu kyaj 'yisraelítuty,
es nguy'úwupts ja mmuj'ajtun.

¹⁰Es jatuk peky ja Diosu jyaaybyajn jyuna'añ:

Xonda'aktu miidsuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty
ti'igyū mada Diosu jya'ayuty, ja israelítuty.

¹¹Nandu'un jyuna'añ jatuk peky:

Awdattu Nindsun'ajtum nidugekyū miidsuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty.
Wa'an nidugekyuty ja naxwíñudu ja'ayuty t'awdattu Dios.

¹²Nandu'un ja Diosu kyugajxpa Isaiiu jyuna'añ mā jatuk peky:

Minaamp tu'ugu tyuamp 'yaats ja Jeseē,
es yu'u yajkutukaamp majatyū naxwíñudu,
es yu'ujuty 'yawix jyujp'ixtup es ñayyákudat mā yu Jeseē tyuamp
'yaats.

¹³Wa'an ja Dios di'ibu xymyo'oyum ja awijxun, myajxonda'agudu miidsuty es mmo'oyudu ti'igyū'át mā yu mmubujkun mut yu'ugyujxmu myuk'ajtun ja Espírítu Santu, es myujwiin kyajaat ja mmubujkun.

¹⁴Mugu'ugítuty, nmubejkypyuts tuj'ajtun ko miits ni'igū xymyudattu ja tsojkan es ja nija'ajun, es nandu'un mjajtup wi'ix xykyajxwijtut nixim niyam. ¹⁵Per tu nnijáyudu muk aa muk jot mā tuk pekyū tyadu neky, ja'a ndukjamyajstap di'ibu naak mjajtup es kyaj xyjatyugódyut. Du'unuts tu nduñ mut kots myaj'ajtungyujxmu Dios tu xykyexy ¹⁶esuts nmudúnut ja Jesukristu es ttuk'oy'áttut di'ibu kyaj 'yisraelítuty. Ja'a ujts ndukmadiimpy ja Jesukristu esuts uj ngajpxwa'xut ja oybyu ayuk di'ibu tso'on mā Diosun. Du'unuts nduñ es 'yittut pánuty kyaj 'yisraelítuty éxtum ja windsu'kun di'ibu Dios 'yoyjya'ap, pánuty Espírítu Santakyujxmu tu wyā'atsjáttu.

¹⁷Mut ko ti'igyuts n'ity mada Jesukristu, xondákruts es uj ja Dios nmudúnuts. ¹⁸Nmadya'agupts yu'uyu di'ibu Kristu ku'um tu ttuñ mut uj, esuts nduk'axájudut di'ibu kyaj 'yisraelítuty ja Kristu, es tmudódwdut. Pes ja Kristu du'un tu ttuñ mut ujtskyujxmudsu n'ayuk es di'ibuts ndiimpy, ¹⁹es mut yu'ugyujxmu ijxwu'umun esu muj'ajtun di'ibuts ja Espírítu Santu xymyooyuts ja muk'ajtun esuts ndúnut, es du'unuts tu ngajxwa'xy tugekyū tugekyū ja oybyu ayuk extu Jerusalén es extu Iliryu ñaaxóty. ²⁰Du'uñumts uj ndseky es ngajxwa'xut ja oybyu ayuk majaty kyajnum yajnigajxy ja Kristu, es du'un, mbaat njuna'anum, kyajts ja potsy nyajpéty mā ja wiinkpa tu tpojts'e'ky ja 'yujx. ²¹Nguydyunaambyuts éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun:

'Yíxtubu taaduty di'ibu ja ja'ay kyaj oj yajnimadya'aky,
jyaygyúkudubu taaduty di'ibu kyaj tmudoo'ijttu.

Paablu ttukniwinmayu es ñujxa'añ Romu

²²Paatykyujxmuts miidsuty kyaj nninujxtu, óyuts uj kanak ok miidsuty tu njaninujxa'andu. ²³Per tyam, tats nya''abaadu ja nduunguts ja yaa, es mut ko jumajt jumajt tu njaninujxa'andu miidsuty, ²⁴tyam sitay

nnuŋxaambuts. Nuŋxaambuts Españu es nnaŋa'añuts jawyiin Romu es ngu'ixtut. Es kodsu naty tu n'okxonda'aky waanu mat miidsuty, mbaaduts xypyudakudu esuts uj n'aknujxut mats tu nnidsoonu. ²⁵Per maanum ngaku'ixtu, nuŋxaambuts jawyiin Jerusalen es nyajnujxa'añuts tu'ugu naybyuduku ma yu nmugu'uk'ajtam jap. ²⁶Mat ko yu nmugu'uk'ajtam jam Masedonu es yaa Akayu ttuknibujtaagudu es dyajmuka'andu meen es ttuknigaxa'andu ja nmugu'uk'ajtam di'ibu tugoy'ajtxudap jap Jerusalen. ²⁷Yu'u ku'am tyuknibujtakudu ttuna'andu mat ja kyu'umdsojkun, es patup es du'un ttundut, mat ko ja israelitu ja'aygyujxmaty ja Dios kyunu'xudu, es paaty oy du'un ko yu'ujaty dyajwa'xtu di'ibu myudajt jyaygyajptup mat ja nmugu'uk'ajtam jam Jerusalen. ²⁸Es kodsu naty tu nguyakyu tadu meen es tu nguydyuñedsu natyu tyaadu di'ibuts tu nyajtuknipéky, taats ndsoona'añ jam Jerusalen es nujxnuduts Españu, es ngu'ixtut miidsuty kots uj jam nnaxut. ²⁹Es nmudajtypyuts ja tuy'ajtun ko ma nujx ngu'ixtu, nujxapts mat tugekyu ja Kristu kyunu'xun.

³⁰Mugu'ugituty, es tyam n'amdoo nbujksoodap miidsuty ma yu Nindsun'ajtam Jesukristu es mat ja Espiritu Santu tsoyokun di'ibu xymyo'oyum, ³¹es xynigajxtaagaduts esudsu Dios xkykuwa'anut ma yu israelituty jam Judee di'ibu kyaj tmudundu ja Kristu. N'amdeebuyts ja Dios nandu'un esu nmugu'uk'ajtam jap Jerusalen t'axajudut mat ja ja'aygyudakun ja naybyuduku di'ibuts ndukninujxtupts. ³²Es du'unuts xonda'aky'aa xonda'akyjyot nujx ngu'ixtut miidsuty, pun junaamp ja Dios, esuts nxonda'agut kots nbo'xut mat miidsuty. ³³Wa'an ja Dios di'ibu xymyo'oyum ja agujk'ajt jotkujk'ajtun, t'ity mat nidugekyu miidsuty. Wa'an du'unuty.

Kajxpo'xun

16 ¹Nduknipujktap yu nmumubujkpu'ajtam Febe. Yu'u oy Dios maduump ma ja mubujkpu'ajk naymyukudu Senkree. ²Tunu may'ajtun, axaju yajxon mat ja xuygyujxmu Nindsun'ajtam, extum nitakuty ja Diosu jya'ayuty. Pudakudu mat ti tugoy'ajtxap, mat ko yu'u tu tpu'dakudu mayjya'ay, nandu'unuts uj tu xypyuduku.

³Tunu may'ajtun mayDios xy'anuumudu Prisilu esu Akilu, yu nmumaduumbudyuts ma yu Jesukristu nu'u tyu'u. ⁴Yu'ujaty pyujtaktu ayo'on kujp'amu jiky'ajtun nugoo kots uj xyajtse'eky. Nja'aygyudakypuyts yu'u, es kyaj 'yujtsuty je'eyu, nandu'un nidugekyu ja nmumubujkpu'ajtam di'ibu kyaj 'yisraelituty. ⁵Nduknigexyudsu Dioskajxy nandu'un nidugekyu nmugu'uk'ajtam di'ibu naymyujkudap es t'awdattu Dios ma yu tyujku Prisku esu Akilu. MayDios xy'anuumudu nmutnaymyaayubuts Epenetu di'ibuts njantsytsyejpy, di'ibu jawyiin jap Asyu 'yaxaju Jesukristu. ⁶MayDios xy'anuumudut yu Mariiu, di'ibu jantsy tuun mat miitskyujxmaty. ⁷MayDios xy'anuumudu Androniku esu Juniuus, di'ibuts muut ndsimdsyunaay, yu'ujaty 'yaxajudu Kristu tim jawyiin maanumtsu naty uj kyajnum n'axaju; es yu'ujaty yajmay'aty yajwindsu'ugu ma yu aposteluty.

⁸MayDios xy'anuumudu Amplyatus, di'ibuts uj njantsytsyejpy ma yu Nindsun'ajtam. ⁹MayDios xy'anuumudu Urbanu, di'ibuts muut

nmūdūn ja Kristu. Nandu'un mayDios xy'anuumudu Estakya di'ibuts njantsytsyejpy. ¹⁰MayDios xy'anuumudu Apelus, di'ibu tu tmamada'akya ja ayo'on ma tu tmūdūn ja Kristu. Nandu'un mayDios xy'anuumudut ya nmugu'uk'ajtum di'ibáty tsyunaaydyap ma Aristoobulu jyuan tyujk. ¹¹MayDios xy'anuumudats ja nmugugajpn Erodyón, es nandu'un ja di'ibu tsyunaaydyap ma ja Narsisu jyuan tyujk. ¹²MayDios xy'anuumudut ya Trifenu esu Trifosu, ya toxytyujkuty myuduundap ja Nindsun'ajtum. Es nandu'un mayDios xy'anuumudu nmugu'uk'ajtum Pérsidu, di'ibu jantsytyuun ma ya Nindsun'ajtum. ¹³MayDios xy'anuumudu Rufu, di'ibu tu dya'ixyuty yajxon ko tmūdūn ja Nindsun'ajtum. MayDios xy'anuumudut ya Rufu tyaagu'unk, di'ibuts tu xymudaty éxtama 'yu'ungun. ¹⁴MayDios xy'anuumudut ja Asínkritu, Flegontu, Ermus, Patroobus, Ermes esu nmugu'uk'ajtum di'ibu jam muut 'yittu. ¹⁵MayDios xy'anuumudu Filólugu, Julyu, Nereeu esu myuga'ax toxytyujk, Olimpyu es nidugekyu ja Diosu jya'ayuty di'ibu ijtup mut ya'ujaty.

¹⁶MayDios mnay'anu'amxudut nixim niyam es mnaymyunánudut tsojkan muut. Nidugekyu ya nmugu'uk'ajtum di'ibu yam ma ja mubujkputujk yo'omyúktu, mduknigáxudu Dioskajxy.

¹⁷Mugu'ugítuty, n'amdoo nbujktsoodap es mnaygywentu'átudut miidsuty ma tadu ja'ayuty di'ibu je'eyu t'axkuku yajnaywya'xu es tpujta'aktu ja tsip, mut ko ya'uxpaktu wiingu xrpujkun ma ya di'ibu miits tu xy'axájudu. Mastu'uttu ya'ujaty, ¹⁸mut ko tyaadu du'ambu ja'ay kyaj tmūdunda Nindsun'ajtum Jesukristu, ya'uyu pyaduundap ja kyuum winma'añ es jeky kyajx myadya'aktu es du'un kaxu'kp ko 'yóyuty, du'un twinwepy twinjaaxy es twin'uan di'ibu kyaj ñaygywentu'átyuty. ¹⁹Nidugekyu tu tmūdowdu ko miits mguyduundap ja Kristu 'yuxrpujkun, es xondákrats ko du'un xytyundu. Ndsejpyuts es miits mwijy'áttut es xytyúndut ja oybyu es xy'uxtijtut di'ibu kyaj 'yóyuty. ²⁰Dios di'ibu xymo'oyum ja agujk'ajit jotkujk'ajtun, tsojk tta'annakuya'añ ya Satanás mdekypyatku'puty. Wa'anu Nindsun'ajtum Jesukristu mgunu'xudu miidsuty.

²¹Mduknigáxudu Dioskajxy ja Timotee, di'ibuts mut nduñ, es nandu'un ya nja'ayuts, ja Lusu, Jasón esu Sosípater.

²²Ujtsuts Tersyu, di'ibu tyadu neky yam jyaapy di'ibu Paablu ñaskajxap, nduknigaxtu Dioskajxy ma ya Nindsun'ajtum.

²³MayDiósuk du'un jyuna'añ ja Gayu. Yu'uts yam xyajajttákp es dyaky ja tyujk ma ñaymyúkuđu ja mubujkputujk. Nandu'un mduknigáxudu Dioskajxy ja Erastu di'ibu Korintu tesoreer'ajtp, esu nmugu'uk'ajtum Kwartus.

²⁴Wa'anu Nindsun'ajtum Jesukristu mgunu'xudu.

Dios ya'awdaty

²⁵Es tyam, ittú mudu Dios di'ibu mbaat waanu ni'igu myajmukta'agudu mut ya'ugyujxm ja oybyu ayuk di'ibu Jesukristu yajmiin es di'ibuts ngajxwa'xypy. Tyadu oybyu ayuk ya'ijxap di'ibu Dios tu ttuknibujtaagu, di'ibu ijty kyajajnijáwu maanumu naty kyakojoy ja naxwñudu, ²⁶es tyam tu yajnijáwu ma tngajxtu ja Diosu kyugajxputy ma Diosu jyaabyajtun, du'un

éxtamā Dios di'ibu winu xuu winu timpā ijtp, t'ane'emy es yajkajxwā'xut mā tugekyu naxwīñudu es dū'an yu'ujaty tmabáktut es tkuydyúndut.

²⁷Ja Dios di'ibu je'eyu Dios'ajtp es tim wyijy'ajtun mēat, wa'an ja'a Jesukristakyajxm tmadátut ja muj'ajtun winu xuu winu timpā. Wa'an dū'anuty.

Myutu'ukpu Neku Di'ibu Paablu Tyuknigajxtu Ja Korintu Ja'ayuty

1 ¹Uj Paablu. Diósuts tu xpyujta'aky esuts xy'apostulu'átut ja Jesukristu. Uj mut ja nmagu'uk'ajtum Sóstanus ²nduknigajxtadsu tyadu neky ja Diosu jya'ayuty di'ibáty naymyujkudup jam Korintu, di'ibáty ijtp ti'igyu mut ja Jesukristu. Dios tu tyukniwówuty es dyajnujxut tu'ugu jiky'ajtanu wa'atspu, ti'igyu mut nidagekyu di'ibu oytyim maaty wyindsu'kudup ja Nindsun'ajtum Jesukristu, di'ibu du'an Wyindsun'ajttup yu'ujuty es nandu'an udsajtum. ³Wa'anu nDios Teety'ajtum esa Nindsun'ajtum Jesukristu mgunu'xudu es mmo'oyudu ja agujk'ajt jotkujk'ajtan.

Wi'ixu kunu'xun yajpaaty Jesukristukyujxm

⁴Du'ũnumts nja'aygyuda'aky ja Dios mut miitskyujxmuty, ja'a ko ja Dios tu mgunu'xudu mut yu'ugyujxma Jesukristu. ⁵Es ja'a ko m'ity ti'igyu mut ja Jesukristu, Dios tu mmo'oyuty tugekyu oytyim di'ibuty ja oy'ajtan ma m'anmujā'an, du'an ma tugekyu m'uw mgajxtu es du'an ma oytyiity xyjattu, ⁶es mada tyadu ya'ixy ko di'ibuts ngajxwa'x ma miidsuty Jesukristukyujxm, ja'a du'an ja tūy'ajtan. ⁷Pes ni di'ibu Espiritu Santu myadakun mgatugoy'ajtxuty es mjiky'átut éxtum ja Dios ttseky maanum xy'ak'awíxyñum ma myina'āñ yu Nindsun'ajtum Jesukristu. ⁸Yu'u myajmak'át mya'oy'átudup es mbudákudup kudiibu miits xymyudáttut ni ti pojpu ko myínut jatugok. ⁹Dios kyuydyiimbyum di'ibu wyandakupy, es yu'u du'an di'ibu mdukniwoodup es mjiky'áttut ti'igyu mut ja 'yU'unk Jesukristu, yu Nindsun'ajtum.

Mubujkputujk ñaybyujkwa'xudu

¹⁰Magu'ugítuty, n'amdeepy nbujktseebyuts miidsuty Nindsun'ajtum Jesukristukyujxm, es mnayyajti'igyudut es kyaj mnaybyujkwa'xudut. Jiky'attu mut ti'igyu jot winma'āñ. ¹¹Njuna'āñudsu tyadu, magu'ugítuty, mut ko ja di'ibu tsanaaydyup ma ja Klo'ee jyūun tyujk tu xytyuknijáwats ko ak miits mnaydyij mnayyókudu. ¹²Mada tyadu, ja'ats n'andijpy ko nidu'uk nidu'uk miidsuty ak wiink jyuna'andu. Tu'uk jyuna'āñ: “Uj, Paabluts xy'uxrpu'ajtp” es jatuk jyuna'āñ: “Uj yu'u Apolus” es ja wiinkpūty jyuna'andu: “Uj yu'u Peedru” es jatuk peky jyuna'andu: “Uj yu'u Jesukristuts xy'uxrpu'ajtp.” ¹³¿Per tii, tuu ja Jesukristu ñaywya'xyuty

kanak pekyu?, o uj Paabl, žkruuzpajtats mut miitskyujxmaty, o mnubajttu miits uj nxuugyujxma? ¹⁴Nja'aygyudakypuuts ja Dios kots kyaj nyajnubejty nidu'uk miidsuty, tim yu'uyu Krispu esu Gayu. ¹⁵Es du'un ni tu'uk pún mbaat kyajuna'añ ko ñubejty mududsu nxuugyujxm. ¹⁶Aa, per nandu'undsuga nyajnubejty ja di'ibu tsunaaydyur ma ja Estéfanusu jyun tyujk, es kyajts nnakyjyamyetsy ja wiinkpu jat'u'uk pún tats nyajnubéty. ¹⁷Pesu Jesukristu kyajts xykyejxy esuts nyajnubátut ja ja'ayuty, xykyajxuts esuts ngajxwa'xut ja oybyu ayuk, es kyaj mut ja ayuk di'ibu ja ja'ayuty ku'am wy'a'tpup mut ja wyinma'añuty. Du'unuts nduñ es kadiibu tyugóyut ja muk'ajtun di'ibu yajmudajtp ko Kristu 'ye'ky kruuzkujxy.

Kristu myudajtypy ja Diosu myuk'ajtun esu wyijy'ajtun

¹⁸Ja Jesukristu 'yo'kun kruuzkujxy nanugoobu jyawu kyuxe'eky mut ja di'ibáty nujxtup ma ja ayoodákn, peru di'ibáty udsajtum nnitsókum es njo'omum tsajpótm, ja'a tyaadu ja Diosu myuk'ajtun. ¹⁹Es du'un jyuna'añ ja Dios ma ja jyaabyajtun:

Nyajkutugóyupts ja kuwinma'añbyu wyijy'ajtun,
es nyajjugákupts ja jyaygyujkun di'ibu jaygyujkup.

²⁰Panu du'un, žma net ja kuwijyja'ay, o ja ya'uxpukpúty, o ja di'ibu kyajxy myadyakypy di'ibu yajpátp naxwiiñ? Pes ja naxwíñudu wijy'ajtunuty, tu Dios dyajkuxe'eky ko loku yu'u. ²¹Dios ñija'ap di'ibu tyiimpy, es ña'ijxypy es kadiibu ja naxwíñudu ja'ayuty 'yixy'átudut mut yu'ugyujxm ja wyinma'añuty, ja'ayu du'un yajnitso'ogaampy ja di'ibu jotmooyup mut yu'ugyujxm di'ibu yajkajxwa'xp, oyu tyadu ayuk kyuxe'eky loku winma'añun.

²²Pesu israelítuty 'yixándup ja iwxu'umun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun, esu griegaty 'yuxtaaydyur ja wijy'ajtun, ²³peru udsajtum ngajxwa'xum ja Kristu ko kyruuzpejty. Yu israelítuty kyo'oyja'adabu tyadu kajxwa'xun, es di'ibu kyaj 'yisraelítuty pyujtáktup éxtumu loku winma'añ, ²⁴per di'ibu Dios tu tway, oy yu'udyu israelítuty o griegaty, Kristu du'un ja Diosu myuk'ajtun esu wyijy'ajtun. ²⁵Pes ja di'ibu ja'ayuty jya'adup éxtum ja Diosu lyoku winma'añ, kuwinma'añu'ku kadiinum ja kuwinma'añbyu di'ibu ya naxwiiñ; es di'ibu jya'adup kyaj tmudaty ja Diosu myuk'ajtun, yu'u du'un waanu muk kadiinum ja naxwíñudu ja'ayudyu myujaa.

²⁶Jamyatstu mugu'ugítuty, ko Dios tu mwówudu es mja'ay'ata'anudu, oy mganimay'ajtpudu miidsuty di'ibu du'un kuwinma'añ, es oy mganimay'ajtpudu di'ibu myudajtypy ja kutujkun, es oy mganimay'ajtpudu di'ibu jotkujk ja'ayuty. ²⁷Peru Dios tu twin'ixy ja ja'ayuty di'ibu naxwíñudu ja'ayuty pyujtáktup éxtumu kulókaty, es du'un Dios dyajtsoydu'unga'ay ja di'ibu naxwíñudu ja'ay pyujtáktup éxtumu kuwijpyun. Ja Dios tu twin'ixy ja ja'ayuty di'ibu ja naxwíñudu ja'ayuty pyujtáktup éxtumu di'ibu kyaj tmudaty ni ti mujaa, es du'un ja Dios dyajtsoydu'unga'ay ja di'ibu ja naxwíñudu ja'ayuty pyujtáktup éxtumu di'ibu myudajtypy ja mujaa.

²⁸Dios tu twin'ixy ja ja'ayuty di'ibu ja naxwíñudu ja'ayuty 'yuxtijtup éxtum di'ibu kyaj ti tsooty, es dyajkutugóyut ja di'ibáty ja naxwíñudu ja'ayuty pyujtáktup éxtumu muj kujxmbun, ²⁹es du'un kyaj pún mbaat ñayjyáwudut

muj kujxm Dios windum. ³⁰Peru Dios tu myajti'igyudu miidsuty mat ja Jesukristu es mat yu'ugyujxmu Jesukristu nnija'am ti Dios tsyejpy, oy nwa'amum mat ja Dios, wa'ats n'ijtam es nnitsokum. ³¹Pes du'un éxtam jyuna'an ja Diosu jyaabyajtun: "Pun ja pún ti ttukxonda'aky, wa'an ttukxonda'aky di'ibu Dios tu ttuñ."

Yajmadya'aky ja Kristu di'ibu tu 'yeeky kruuzkujxy

2 ¹Mugu'ugítaty, kots uj nmiñ ma miidsuty es ndukmumadyaktu ja Diosu 'yuxpujkan, kyajts nyajtuuñ ja muj kujxmbu ayuk es ni yu wyinma'an di'ibu tsip nimajaa. ²Pes kots n'ijty ma miidsuty, kyajts nwinma'an'atán jatug'u wiinkpu, yu'uyu Jesukristu esu 'yo'kan kruuzkujxmbu. ³Ya"ayow ya"ama'adats njam'ajty ma miidsuty, ni nmajaats es extu tsuyiibyuts mat ja tsu'kan, ⁴es ko ndukmumadyaktu ja Diosu 'yuxpujkan, kyaj ndukmudijuyandu ja kuwijyja'aybyu 'yayuk, ni'igu oj ndukmudijudu mat yu'ugyujxm ja Espiritu Santu es ja Diosu myuk'ajtan. ⁵Paaty ja mmubujkan kyaxuty ma yu Diosu myuk'ajtan es kyaj ma yu ja'ayudyu kyuwij'ajtan.

Espiritu Santukyujxm ja Dios ñayyajniguxe'egyuty

⁶Di'ibu tu kyutakuty oy oy tugekyu ja Diosu 'yuxpujkan, mat yu'uts sitay nya'uxpukudats mat ja kuwijy'ajtan, es kyaj mat ja naxwiñudu ja'ayudyu wyijy'ajtan nya'uxpukudats, es ni mat ja wyijy'ajtan di'ibu yajtuundap di'ibu yajkutujktap naxwiñ. Pesu tyadu yajkutujkpu dyu wyijy'ajtan, kuguxup yu'a. ⁷Ja wijy'ajtan di'ibats uj tuk'uxpujka, yu'a du'un ja wijy'ajtan di'ibu yu'uts ijtp es di'ibu Diosu naty tu ttuknibujtaagu nmuj'ajtan'ajtamgyujxm. ⁸Ja yajkutujkpu ty ma yu naxwiñudu kyaj tjaygyujkudu; ja'a kooxyup yu'ujaty tjaygyujkudu, kyajxyup dyajkruuzpajttu ja Nindsun'ajtam Jesukristu. ⁹Per tim du'un jyajty éxtam jyuna'an ja Diosu jyaabyajtun:

Dios tu t'uxkuku mudu di'ibaty tsojkudap,
di'ibu ni púnun tka'ixy es tkamudoy
es ni kyaja'ty wyinma'anóty.

¹⁰Tyadu du'un tugekyu di'ibu Dios tu xytyuknija'am mat yu'ugyujxm ja Espiritu Santu, ja'a ko yu Espiritu Santu tyuk'ijxap tugekyu, es extu ja kukpu nimajaabu wyinma'an ja Dios.

¹¹Ma ak ja'ayuty, ¿pún mbaat tnijawu wi'ix ja jyot wyinma'an tu'ugu ja'ay? Yu'uyu du'un ja 'yanmujaj'an ku'am, ¿kudii? Nandu'un jajtpu du'un ko yu Diosu Jya'ajun, yu'uyu du'un ñija'ap wi'ixu du'un ja Dios. ¹²Es adsajtam kyaj tu n'axajum ja winma'an di'ibu ya naxwiñ, yu'uyu sitay ja winma'an di'ibu yajkypy ja Espiritu Santu di'ibu tso'omp ma Dios, es du'un njaygyujkam tugekyu di'ibu Dios xyñamo'oyum. ¹³Pes du'unuts udsuty nmadya'aky mat ja ayuk di'ibu ja Espiritu Santu xytyuk'uxpujktu, es kyaj yu'ujaty di'ibu miimp ma ngu'am winma'an; ja'ats ja'ay nduk'ijxp ja tuj'ajtan di'ibu ja Espiritu Santu yajkypy es tjaygyukudu púnuty tu'umooyudap ja Espiritu Santu.

¹⁴Mat ko ja ja'ayuty di'ibu kyaj tmudattu ja Espiritu Santu, kyaj mbaat t'axajudu di'ibu ja Espiritu Santu yajkypy. Pesu tyadu ja'ayuty kyaj

tjaygyúkudu di'ibu Dios myeepy es junándap: “Loku winma'añ yu'u.” Yu'uyu dan je'eyu di'ibu myudajttap ja Espíritu Santu mbaat tniyawu di'ibu Diosu ja'ay myeepy. ¹⁵Di'ibu myudajttap ja Espíritu Santu, mbaat yu'ujaty tpayo'oy tugekyu, es ni pún wiinkpu mbaat kyaj pyayo'oyaty. ¹⁶Ja'a ko ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: “¿Pún tu t'okwinma'añ'ijxpu ja Nindsun'ajtam? ¿Pún mbaat dya'uxpeky ja Nindsun'ajtam Dios?” Per udsajtam sitay nmudajtam ja Jesukristu wyinma'añ.

Paablu esu Apolus, Diosu myuduumbuty

3 ¹Mugu'ugítaty, kots ijty ma miidsuty nya'uxpaktu, kyaj oj mbaat nya'uxpeky éxtam ja ja'ayaty di'ibu nu'ujujwijs tu'ujujwijsap ja Espíritu Santu, ja'a oj nya'uxpeky éxtam púnadyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudap o éxtam púnaty jemy tu t'axájudu Jesukristu. ²Pes éxtam mbaat njuna'anum, extu koonum nmooy ja letsyu ma jyapaadyaty nmo'oyut ja kudu'utspu je'xy, mut ko nan kyajnum mbaat xyje'xy ja kudu'utspu je'xy, es extu tyambaat kyajnum mmada'aktu es xyju'xtut ja kudu'utspu je'xy, ³mut ko du'ñum m'akjiky'attu éxtam púnadyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudap. Jam di'ibu miits mnyadyukmudsip'ajtudap nixim niyam es mdsiptún mdsipkajxtu nixim niyam, es du'un xya'ixudu ko ja'ayum mbanajxtap ja wyinma'añ di'ibu kyaj myiñ ma yu Nindsun'ajtam Jesukristu. ⁴Ja'a ko miits nidu'ugaty mjuna'andu: “Uj Paablats xy'uxpukpu'ajtp” esu wiinkpu jyuna'andu: “Uj Apólusats xy'uxpukpu'ajtp”, es du'un mnyagyójudu éxtam ja ja'ayaty di'ibu kyaj tpadundu ja Jesukristu.

⁵Pes anmaagyuts, ¿pún du'un Apolus?, es ¿pún du'un uj, Paablu? Udsaty je'eyu Diosu myuduumbu di'ibu oj mduk'uxpákudu es xymyubúktut ja Dios, es nidu'uk nidu'uk udsaty ndundu ja tuunk di'ibu Nindsun'ajtam oj xymyo'oydyuts. ⁶Mbaat njuna'anum ko ujts nnip ja tuamt, Apolus tyax, peru Diosu du'un di'ibu yajmux ja tuamt es yaj'ya'k yajpaj. ⁷Di'ibu nip es di'ibu ta'xp, ni ti yu'ujaty, Diosu du'un tugekyu, mut ko yu'u yaj'yeempy yajpejtypy ja di'ibu yajníp o yajta'xp. ⁸Di'ibu nip es di'ibu ta'xp, yu'ujaty je'eyu tyuumba'átudu Dios, esu Dios mujúyudap nidu'uk nidu'uk éxtam tkuydyundu ja tyuunk. ⁹Udsaty nmuduundap ja Dios, es miidsuty du'un éxtamu Diosu ñax es nandu'un éxtamu Diosu tyujk. ¹⁰May'ajtungyujxm ja Diósats tu xypyujta'aky éxtamu pojtspu esats nbojtsu'ugut ja potsy ujx, esu tyam wiinkpu pojtspu yajkujxmup ja potsy. Per nidu'uk nidu'uk ya'ixap wi'ix pyotsy, ¹¹mut ko Dios tu tpujta'aky ja Jesukristu éxtam yu'uyu pyotsy'ujx'áty, es kyaj mbaat pún tpujta'aky jat'u'ugu wiinkpu. ¹²Pun jaa pún ttukjupu oorú, platú, tsujjátypyu tsaa, kepy, mnyu o wāaxk aay ma tyadu tuunk tu tso'onda'aky, ¹³ya'ixap ja tuunk ko ja'ay yajpayo'oydyut, ja'a ko yajno'kmátsup mut ja juun. ¹⁴Púnadyu naty oy tu pyotstu es ja potsy kyaj ja juun yajtóyut, Dios kumáyudap; ¹⁵per di'ibu tu pyotstu es myumada'agyaty ja juun, yajtugóyup ja tyuunk tugekyu, oy yu'u ku'am jyanitsókrut éxtam naak ñitse'eky ma ja jnyu'ank.

¹⁶¿Kyaj xynijáwudu ko miidsudyu du'unu Diosu tyujk es ko yu Diosu Jya'ajun 'yity ti'igyu miidsuty? ¹⁷Pun ja pún dyajkutugóyú tadu Diosu tyujk,

Dios yajkutugóyubu tadu ja'ay, mut ko tadu Diosu tyujk, wa'adsu'u. Es tadu tyujk, miidsudyu du'un ku'am.

¹⁸Exkam pán ñaywyn'uuñuty. Pún ja pún ñayjyáwuty kuwiyj éxtam ja naxwíñudu ja'ayuty ja wyinma'añ, nayyajjambítudu éxtam tu'uk di'ibu kyaj ti tjaty, es du'un jy'a'tut éxtam tu'ugu kuwinma'añbyun. ¹⁹Pesu tyadu naxwíñudu ja'ayudyu wyijy'ajtun, yu'u dun tu'ugu loku winma'añ tpujta'aky ja Dios. Ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ: “Dios ya'anuguga'ap ja kuwiyjpyuty mut ja kyu'am wiyj'ajtun.” ²⁰Nandu'un jyuna'añ jatuk peky: “Yu Nindsun'ajtam ñija'ap ko yu kuwiyjyja'ayudyu wyinma'añuty ni ti tkatsooty.” ²¹Paaty ni pán kyanayjyáwuty muj kujxm mut ko tranujxa'anut tu'ugu ja'ay. Pes tugekyu otyim tiity, miits mja'a'ajttap, ²²extu uj, Paablu, yu Apolus, yu Peedru, ja naxwíñudu, ja jiky'ajtun, ja o'kun, ja tyambu, ja óknambu. Miidsuty tugekyu mja'a'ajttap, ²³es miits mja'a'átudu Jesukristu, esu Jesukristu jya'a'átyuty ja Dios.

Apóstala tyuunguty

4 ¹Miits mbátudap es xypyujta'aktuduts éxtamu Jesukristu pyudu'jku'bu, es ko yu'ats tu xytyuknipúktats esuts nya'uxpákat ja di'ibu Dios tu ttuknibujtaagu. ²Di'ibu yajtsojkr ma di'ibu tu tii yajtuknipéky, yu'u es tkuudyúnut yajxón éxtamu wyindsún tu tyuknipékyuty. ³Es mut uj, kyajts nmujpujta'aky óyuts miits xypyayo'oydyut ja ndu'ununats, o wiinkpu ja'ayudyuts nandu'un xypyayo'oydyudats. Uj kyajts ku'am nnaybyayo'oyuty. ⁴Oyuts nganayjyáwuty pekymuut, tyadu kyaj muut ya'ixy kots uj kyajts nbekyjya'ayuty; yu Nindsun'ajtam yu'u du'un xypyaye'ebuyts. ⁵Paaty ngajxwjtá kadiibu pán xypyayo'oyut ja tyu'ununuty maanum kyamíññam ja Nindsun'ajtam. Es ko yu'u myínut, yu'u ya'ixudap di'ibu tyam ijtp ayu'udsyu, extu ya'ixudap wi'ix ja ja'ayuty nidu'uk nidu'ugu jyot wyinma'añ, esu Dios 'yanuumudut ko oyu du'un tu ttunda.

⁶Mugu'ugítuty, ndukmumadya'aktu tyadu es xytyuk'oy'áttut miidsuty. Nbujtákum éxtamu ijxpajtun ja Apolus es uj. Di'ibuts nmadyakypy, ja'a mut yu'ugyujxmu n'ijxpajtanats miits xy'ijxnagúkudut kadiibu xywynwa'knáxtut di'ibu ijtp kuxja'ay, es kadiibu pán ñayjyáwudut muj kujxm es t'uxtíjat jatuk. ⁷¿Tii dun muut mmuj mgujxmu kadiinum ja mmugu'uguty? ¿Tii dun mmudajttap di'ibu kyaj tu xy'axaju? Es pún tu xy'axaju, ¿ti ko mnaybyujta'agyuty muj kujxm, éxtam ku'am tu xygyanaraty?

⁸Tu mmukja'aydyáknudu miidsuty es mmudajttap tugekyu di'ibu mdsojktap. Mnayjya'adap éxtamu reyun, es kyaj ti m'oktugoy'ajtxandu mut uudsuty. ¡Kooxyubu da m'okréyuty esuts uudsuty nandu'unxyap nrey'attu mut miidsuty! ⁹Per mut uudsuty, apóstaluty, du'un uudsuty éxtamdsu Dios tu xypyujta'aktu ux'am. Du'un uudsuty éxtam ja ja'ay di'ibu tu yajtuknikajxpéty es 'yoogut. Du'un uudsuty éxtam ya'ixypyudsuumban ko nidugekyu ja'ayuty xy'ixudats es nandu'unu ánklyuty. ¹⁰Loku uudsuty ja'ay xytyijtu, mut kotsu Kristu nmudundu; ¡miidsuty du'unuty Kristukyujxm m'ittu kuwinma'añbyuty! Uudsudyu du'un ya'ayow ya'ama'atpu, es miits mnaybyujta'agudu oy muk. Ja ja'ayuty xytyuknugoo xytyukkukoo'ubts

uudsuty, es miits myajwindsu'ugudu. ¹¹Extu tyambaat tats n'ayowdu mudu yuu esu nuduudsu, nipatsy xrpatsy uudsuty es axuugudsu ja'ayuty xytyundu. Kyajts nmudaty ja ndujkuty. ¹²Anu'xudats mats ndundu mududsu ngu'a. Xykyajxpóktats ja ja'ayuty, per ngunu'xtupts yu'ujuty. Xyryajudijttupts, per nyajkujx nyajnajxtupts. ¹³Xyñi'o'o xyñiyáxudupts, per n'adsoojumbijttupts yajxón. Extu tyambaat du'anats xyryujta'akta éxtumu naxwiñadu pyosta'ak es éxtum di'ibu ja'ayuty pyawa'ku'ktap.

¹⁴Kyaj nnijáyudu du'un mut ko nyajtsoydu'unga'aja'andu, ja'a du'un n'uwijpy ngajxwijpy éxtumdsu n'u'unk n'ana'kun. ¹⁵Oyxuap miits xymyudajtpudu majk milu ja'ayuty di'ibu mmooyudap ja Kristu 'yuxpajkun, ujtsu du'un di'ibu mduk'axájudu Jesukristu ko miits n'awa'anadu ja oybya ayuk. N'okpujtákum ko ujtsu du'un éxtumu mdeedyun ma yu mjiky'ajtun mut ja Jesukristu. ¹⁶Mut yu'ugyujxmts miits nmunu'xta'aktu es xyryadúndut di'ibats uj tu nnastunu.

¹⁷Mudu tyaadukyujxm nduknigaxtu Timotee, di'ibats njantsytsyejpy es njáwats éxtumdsu n'u'unk ma Jesukristu. Oy tmuduñ ja Nindsun'ajtum. Yu'a mdukjamyátsudap éxtumts uj njiky'aty éxtumu Jesukristu myubujkpa, du'un éxtum nduk'axpejky ma oytyim maaty ja mubujkputujk ñaymyúkudu.

¹⁸Nija'ajuty miidsuty di'ibu muj pátudap, junándap xytyijy ko kyajts mij nninujxa'añ. ¹⁹Per tim tsojk nujx ngu'ixa'andu pan janaamp ja Nindsun'ajtum, nétuts ndukni'ixudu taadu di'ibu muj pátudap, ja di'ibu dan mbaat ttuñ o je'eyu du'un kyu'ayuk'aty'atta. ²⁰Ja'a ko ja Diosu kyutujkun, kyaj jyaayuty ma ja kajxy ayuk, ja'a du'un ma ja muk'ajtun. ²¹Pes, ¿di'ibu dan mdsojktap, kots mij nujx ndukkumudowdu kots nnujxut, o ko nujx ngu'ixtu mut ja tsojkun es ja oyjyot?

Mu'induumbu ma mubujkputy ñaymyúkudu

5 ¹Tyam, du'un ja'ay jyuna'andu ko jamu ja'ay di'ibu myu'induump ma miidsuty, jam nidu'uk di'ibu myattsunaapy ja kyudaak. Tyaadu du'umbu du'un jantsy muj peky, es ni je'eyu kyayajpaaty tadu du'umbu ma yu di'ibu kyaj t'awdattu Dios. ²Ma miidsuty mmuj mbaadudu, ma jyapaadyuty mmay mdajtat. Yu du'umbu ja'ay di'ibu du'un adutsp, koonam tsyékyuty es xy'axwojppudsúmdut ma miidsuty. ³Oyats jagam n'ity mut miidsuty, jámats njot nja'ajun ma miidsuty, es tats nbayo'oy yu tadu ja'ay di'ibu tu ttuñ ja muj peky. Du'unats tu nduñ éxtumxyuupts uj njámety ma miidsuty. ⁴Pes naymyúkudu mudu Nindsun'ajtum Jesukristu kyutujkun, njam'átupts njot nja'ajun ma miidsuty, es nandu'un jyam'átut ja Nindsun'ajtum Jesukristu ja myuk'ajtun, ⁵es tukkadúkudu tadu ja'ay ja mujku'ugópk Satanás es tyuydu'unxudut ja ñini'x. Tundu miidsu tyaadu es du'un jyodumbíttut esu 'yanmaja'an ñitso'ogut ko myínut ja Nindsun'ajtum Jesukristu.

⁶Miidsuty, katu xytyukmuj xytyukpaadudu mudu tyaadu di'ibu mduundap. Mnija'adap wi'ix jyuna'añ tu'ugu ayuk: "Mut waanuba levaduuru pyude'eky tugekyu tugekyu ja tsajkakyjyátsy." ⁷Yajka'aktu tugekyu di'ibu myajma'tudap, di'ibu ijtp éxtumu levaduuru di'ibu tu

ñajxnu, du'un m'ittut éxtum ja jembyu tsajkaaky di'ibu kyaj ti levaduuru tmudaty, éxtum tyam m'ittu, ja'a ko Kristu 'ye'ky udsajtamgyujxm. Yu'u du'un udsajtam nbasku borreegu'ajtam. ⁸N'oktu'unum ja pasku xuu mut ja tsajkaaky di'ibu kyaj tmudaty ja levaduuru. Ja'a njana'anum kyaj ti peky, ja'ayu mut ja tuj'ajtan es ja wa'ats'ajtan.

⁹Tu nduknijáyudu ko katu mnaymyáyudu mut ja di'ibáty mu'induundap. ¹⁰Kyajts njajuna'anán es xymyastu'uttut tugekyu di'ibáty kyaj jya'a'átyuty ja Dios, éxtum di'ibáty mu'induundap, o di'ibu adsojktap, o di'ibu toon ma'tstap, o di'ibu 'yawdajttap di'ibu kyaj Dyíosuty. Kooxyubu du'un, mdimpudsuumdupxyur ya naxwiiñ. ¹¹Di'ibuts n'andijpy ma ja neky di'ibuts ngajx, pun jam tu'ugu ja'ay ñayñigajxyuty ko yu'u tpadúñ ja Jesukristu es du'unum myu'indúñ, o 'yadseky, o t'awdaty di'ibu kyaj Dyíosuty, o 'yabi'tsuty, o 'yami'ikyjya'ayuty, o mya'tspaty, esu du'ambu ja'ayuty kyaj muut mda'anmúk mwa'kmúkut. Pes du'ambu ja'ay ni je'eyu muut mgakaaymyúktut. ¹²Per uj kyajts xypyaaty nbayo'oyudats ja di'ibu kyaj tmudúñ ja Jesukristu. Miits mbátudap xypya'oyut di'ibáty muut mnaymyúkadu. ¹³Dios pyayo'oyubu taadaty di'ibu kyaj tmudundu Jesukristu. Paaty uxwojppadsúmdu tadu pekytyuumbu ma miidsuty.

Mubujkputujk 'yuundu ma fwez di'ibu kyaj Dyiosmuduumbuty

6 ¹Ko nidu'uguty miits xymyudáttut tu'ugu u'unun mut tu'ugu mmumubujkra, ¿wi'ix ko mnejxy u'ambu ma yu fwez di'ibu kyaj Dyiosmuduumbuty, ma jyapaadyuty xymyu'unudu ma Diosu jya'ayuty? ²¿Tii kyaj xñijáwudu ko Diosu myuduumbuty 'yana'amándap nidugekyu ja naxwíñudu ja'ay? Es pun miidsuty mbaadánup xy'ana'amut ja naxwíñudu ja'ayuty, ¿wi'ix ko kyaj mbaat xya'oyu tadu u'unun di'ibu tim yil'in tim waanu? ³¿Tii kyaj xñijáwudu ko udsajtam n'ana'ama'anum extu ánkusuty? Es ko du'un, jnu'un ngapayo'oyum di'ibu xypýátum ma tyadu jiky'ajtan! ⁴Pun ti tsip mmudajttap ma tyadu jiky'ajtan, ¿ti ko xkyawin'ixtu di'ibu kyaj myújuty ja kyutujkun ma miidsuty, es yu'u mbayo'oyudap? ⁵Njana'añats du'un es mdsoydyúndut miidsuty. ¿Tii ni tu'uk jam ma miidsuty di'ibu mbaat dyajxeemy ja tsip aku ma Dios muduumbuty, es mgajxwíjudat? ⁶Es miits mnayni'u'unudap nixim niyam, jes jabaat ja'ay wyinduuy di'ibu kyaj Dyiosmuduumbuty!

⁷Oyтым wi'ix tsooty mdugooyñudap ak miits ko kyuxe'eky ja tsip ma miidsuty. Nik waanu oy ko xymyudánudut ko mdúnudut axuuk o mdimmaadsudut. ⁸Pes miidsuty axuuk xytyundu es xymyaatstu, ja'abaat ja mmugu'uktujkaty.

⁹¿Tii kyaj xñijáwudu miidsuty ko di'ibu du'un adúttap kyaj t'ixtut ni na'a ja Diosu kyutujkun? Katu mnaywyin'u'unudu. Pes ni na'a tka'ixtut ja Diosu kyutujkun di'ibáty mu'induundap, di'ibáty yajtugeepy ja pujk úkunu wyindsu'kun, ni yu di'ibu 'yawdajttap di'ibu kyaj Dyíosuty, ni yu di'ibu pekytyuundap tsoydu'un muut ak yedyujk, ni yu di'ibu du'un pyektyundu ak toxytyujk, ¹⁰ni yu ma'tspaty, ni yu di'ibu adsojktap, ni yu ami'ikyjya'ayuty, ni yu pi'tskajxpaty, ni yu di'ibu ja'ay wyin'u'unudap es tpujkadu myeeñ. ¹¹Du'un ijty nidu'uguty miidsuty; per tu myajwa'adsyuty,

t# oy mwu'umdu mut ja Dios mut ja'agyu#xm ja Nindsun'ajtum Jesukristu es mut ja'agyu#xm ja nDios'ajtum# Jya'ajun.

Kyaj nm#indu'unum

¹²Nidu'uguty miits mjuna'andu: "Uj #xtum# Jesukristu my#duumb#, awa'atstuuyats n'ity esuts nd#nut di'ibats ndsejpy." Uj n'ads#yuts miidsuty: Oyats awa'atstuuy #j n'ity es nd#nut t#geky# di'ibats ndsejpy, kyaj t#geky# 'y#yuty esuts #j nd#nut. Oyats t#geky# mbaat njatuumb#, kyajts nnay#kudut esuts xy'ana'amut oytyi winma'a#nty. ¹³Wiing#typy# mjuna'andu: "Yu je'xy nigo# es jodoty ##xut, esu jot nigo# es t'ax#jut ja je'xy." Per #jts mij n'anma#ydy#p ko Dios yajminaampy ja tiemp# ma kyaj nnakyyajtuna'anum ja jot es ni ja je'xy. Per ni wi'ix tsoo mbaat mgajuna'andu ko y# nnini'x'ajtum t# yajpu#ta'aky es nm#indu'unum, pes ja nnini'x'ajtum y#u du'an Nindsun'ajtum 'yoy'ajtungy#xm, es# Nindsun'ajtum y#u du'an nnini'x'ajtum 'yoy'ajtungy#xm. ¹⁴Es #xtum ja Dios dyajjikyp#ejky ja Nindsun'ajtum Jesukristu, xyajjikyp#uka'anum #dsajtum nandu'an mut ja myuk'ajtan.

¹⁵Miits mnija'ad#p ko ma n'ax#jum ja Jesukristu, y# nnini'x'ajtum du'an wye'emy nidu'uk nidu'uk #xtum tuk pekyjyaty ja Jesukristu #nini'x. #Tii nb#k#pts tuk peky ja Jesukristu #nini'x es nyajnaybyaad#dats mut tu'ugu kuje#dyo'oxy es du'an wyu'amut ti'igy# mut y#u? #Ni wi'ix tsoo! ¹⁶#O tii, kyaj xy#ij#wudu ko di'ibu naybyuwa'k#p mut tu'ugu kuje#dyo'oxy, nimajtsk ti'igy# 'yittu? Pes ja Dios# jyaaybyajtan jyuna'a#n: "Ko tu'ugu yedy#jk #aybyuwa'aguty mut tu'ugu toxyty#jk, du'an wyu'umdu nimajtsk #xtum tu'uk je'ey# nini'x." ¹⁷Per ko n'ax#jum ja Nindsun'ajtum, ti'igy# 'yity ja njot nja'ajun'ajtum mut y#u.

¹⁸Kuga'aktu ja mu'induunk. Oytyim di'ibu wiink#aty ja peky di'ibu ja'ay tyiimpy, kyaj dyaj#baxut#ku ja #nini'x. Per ja di'ibu mu'induump, my#d#geepy ja ky#um nini'x. ¹⁹#Tii kyaj xy#ij#wudu ko y# mnini'x y#u tsy#na#ydy#knu Esp#ritu Santu, di'ibu Dios mmooy#du, es ko ja Esp#ritu Santu 'yity ma miidsuty? Paatyky#xm miits kyaj mnay#i#windsun'atudu ku'um, Dios# du'an nWindsun'ajtum, ²⁰mut ko y#u kyubajt ja di'ibu #dsajtum oj xyjar#tum. Du'an mbaat njuna'anum ko oj xyju'uyum es du'an xyja'ay'ajtum. Paaty #dsajtum nyajtu'unum ja nnini'x'ajtum #xtum# Dios ttseky.

Kajxw#jun wi'ix# kasa#adut#jk jyiky'attut

7 ¹Tyam n'adsoojamb#tyuts di'ibats miits xyajtu#d#p. T#y'ajtun#u ko oy es kyaj ja'ay py#ktu. ²Per kom ta nimay di'ibu mu'induund#p, paaty nidu'uk nidu'ugu yedy#jk#ty my#d#at#p ja ky#um nudo'oxy, es nandu'an nidu'uk nidu'ugu toxyty#jk#ty my#d#at#p ja ky#um #a'ay. ³Yu kasa#adu yedy#jk kyuydy#n#p di'ibu p#t#p tt#nut mud# #udo'oxy es nandu'an ja kasa#adu toxyty#jk kyuydy#n#p di'ibu p#t#p tt#nut mud# #a'ay. ⁴Yu kasa#adu toxyty#jk kyaj y#u je'ey# natyu'uk tja'a'aty ja ky#um nini'x, m#ut ja #a'ay tja'a'attu. Es nandu'an# du'an ja kasa#adu yedy#jk kyaj y#u je'ey# natyu'uk tja'a'aty ja ky#um nini'x, m#ut ja #udo'oxy tja'a'attu.

⁵Katū mnayjyujpkugajxudū nixim niyam, ni ja yedyujk es ni ja toxytyujk. Pūn mnay'ūū mnaygyajxudūp es mnaymyastu'uda'ānūdu tuk tiempū es mgajxta'aktūt es ok mnaybyuwa'agudūt jatugok, mbaat dū'un xytyundū ko tū xy'agajxtūktū pūn naak xūū mnaymyastu'uda'ānūdu. Per ko tpaadūt ja tiempū, net jatugok mnaybyuwa'agudūt, kudiibu ja mājku'ugōpk Satanás myajpekytūnūduūt mūt ja wiinkpū ko m'awa'xy'ittū.

⁶Dios kyajts xytyuknipejky es n'anūūmūdu tyāadu, je'eyūdsu dū'un njanā'ān ēxtūm tu'ugu ngajxwījanūts. ⁷Uj jajūnāambūts es dū'unxyūp nidūgekyū mjiky'attū naydyu'uk ēxtūm ūj. Per wi'ixūm ja Dios mmo'oyūdu nidu'uk nidu'uk ja madakūn, dū'un mjiky'āttūt naydyu'uk o kasaādu.

⁸Uj n'anūūmūdu miidsūty naydyu'uk unā'kūty, kixyūdo'oxyūty esū ku'ekytyo'oxyūty, oy ja'ijty ko kyaj mbūktū, ēxtūm ūjūn. ⁹Per pūn kyaj mmadā'agā'āndū m'ittūt naydyi'igyūty, waanū oy es mdimpūktūt, kudiibu mnayyajtōyūduūt mūdu tsojkan.

¹⁰Per ja di'ibāty tū pyūktū, nduk'ana'amdūpts es kyaj űaymyastu'udūduūt. Tyādū ana'amūn tūy'ajtnū'ū. Kyajts ūj n'ana'amūnūty, ja Nindsūn'ajtm dū'un ja 'yana'amūn. ¹¹Es pūn ja pūn tmastu'uty ja űā'ay, naydyi'igyū dū'un 'yītūty, o nik oy ttimnijodūmbītūt ja űā'ay. Nandū'unū yedyujkūty kyaj tmastu'udūt ja űūdo'oxy.

¹²Yū wiinkpūty n'anmaabyūts mūdūdsu ngu'ūm winmā'ān. Ko pūn jaa yū nmūmūbūjkrū'ajtm tūdo'oxy'āty tu'uk di'ibu kyaj nmūmūbūjkrū'ajtm es 'yal'ijxūp tsyūūnūt mūdu űā'ay, yū nmūmūbūjkrū'ajtm kyaj tmastu'udūt ja űūdo'oxy. ¹³Es pūn yū nmūmūbūjkrū toxytyujk myudajtypy tu'ugu űā'ay di'ibu kyaj nmūmūbūjkrū'ajtm, pūn 'yal'ijxūp tsyūūnūt mūdu űūdo'oxy, kyaj tmastu'udūt ja űā'ay. ¹⁴Mūt ko ja kasaādu yedyujk di'ibu kyaj Dios tmūdūn es 'yākjiky'aty mūdu űūdo'oxy di'ibu Diosmūduump, 'yaxājūp ja Diosū kyūnu'xūn mūt yū'ūgyūjxm ja űūdo'oxy. Es ja kasaādu toxytyujk di'ibu kyaj Dios tmūdūn es 'yākjiky'aty mūdu űā'ay di'ibu myūdiimpy ja Dios, 'yaxājūp ja Diosū kyūnu'xūn mūt yū'ūgyūjxm ja űā'ay. Paaty ja 'yu'unk 'yūnā'kūty kyaj dyū'unūty ēxtūmū di'ibu kyaj Dios tmūdūn. Ni'igu t'axajū ja Diosū kyūnu'xūn mūt yū'ūgyūjxm ja tyāak o tyeety di'ibu Diosmūduump.

¹⁵Pūn ja di'ibu kyaj tmūdūn ja Jesukristū tmastu'uda'ān ja űūdo'oxy o űā'ay mūt ko tmūdūn ja Jesukristū, na'ix wa'an tnejxy. Pūn dū'un ttseky, ja kasaādu yedyujk o ja toxytyujk di'ibu myūdiimpy ja Jesukristū, kyaj jyatyimnigutīkyūty es kyaj űaywyā'xūduūt, ja'a ko mūt ko kyanaywyā'xūduūt, ta űūj dyajtūkūdu tsipkajxy. Es ja Dios tū mdukniwōwūdu es mjiky'āttūt agujk jotkujk. ¹⁶Mūt ko mij toxytyujk, Jesukristū myūbūjkrū, kyaj xyūijawū pūn mijtskyūjxm ja mūnā'ay di'ibu kyaj yū'ūdyū Jesukristū myūbūjkrū tmūbūkut ja Jesukristū es űitso'ogāt. Es mij yedyujk, myūbūjkrū Jesukristū, kyaj xyūijawū pūn mijtskyūjxm ja mūdo'oxy di'ibu kyaj yū'ūdyū Jesukristū myūbūjkrū tmūbūkut ja Jesukristū es űitso'ogāt.

¹⁷Oytyim wi'ix tsooty, nidu'uk nidu'uk mjiky'āttūp dū'un ēxtūm ja Dios myajmadā'agūdu, es dū'un ēxtūmū naty m'ittū ko ja Dios mwoojūdu. Dū'unūts nyajnigutūku majaty ja mūbūjkrūtyujk űaymyūkūdu. ¹⁸Pūn ja Dios wyeepy nidu'uk di'ibu tū yajtsīky waanū, wa'anū tyāadu twe'emū

du'uñu. Es pun wyeepy tu'uk di'ibu kyaj tsyíkyuty waanu, wa'an kyaj dyajtsíky. ¹⁹Oy tu yajtsíky o kyayajtsujkpu, ni ti tkatsooty. Di'ibu situy nigutiky es nguydyu'unum, ja'a es ndu'unum éxtum ja Dios dyajnigutúku. ²⁰Nidu'uk nidu'ugu ja'ayuty wya'umut éxtumu naty ko ja Dios wyooju. ²¹Pun juu naty m'ity ko Dios mwooju, katu ti xyjawa mut ya'u. Per pun mmo'oyánudup ja m'awa'atstum'ajtun, axájudu. ²²Pes di'ibu naty juu ijtp ko Dios wyooju es tmábúkut ja Nindsun'ajtum, tyam awa'atstúm ma Nindsun'ajtum; es nandu'un jajtpu du'un ja ja'ay di'ibu naty ijtp awa'atstúm ko Dios wyooju, tyam 'yity juubyun ma yu Jesukristu. ²³Dios tu mjúyudu tsobaaty. Katu mnayyákudu éxtum juubyun ma yu ja'ayuty. ²⁴Pes du'un, mugu'ugítaty, wa'an du'uñum nidu'uk nidu'uk t'ity éxtum ko ja Dios wyooju.

²⁵Tyam n'adsoojambítuys di'ibuts xyajtudup pun mbaat pyuktu m'u'ungu kixyudo'oxyutpyu, o kyaj. Yu Nindsun'ajtum Jesukristu kyaj oj xytyukmunikaaguts ni ti kajxwíjun madu tyadu du'ambu; per nwinma'añmyoodyuupts uj, éxtum tu'uk di'ibu mbaat xymyubuktu ja'agyujxm ko Nindsun'ajtum tuts xypya'ayoy. ²⁶Mut ko tyam nyajnajxunú nimújaa ja timpu, paaty ujtsumu ngu'um winma'añ nik oy ko ja ja'ayuty 'yak'ittu du'uñu. ²⁷Pun jamu mudo'oxy, kyaj xymyastu'udut; es pun kyaj pun, kyaj xy'uxta'ayut. ²⁸Es pun mbujktup, kyaj ya'u pyojputy. Per di'ibáty pujktup, tyimmadatándup ja 'yamay jyotmáuty ma tyadu jiky'ajtun, es uj kyajtsu tyadu njatseky.

²⁹Mugu'ugítaty, di'ibuts nja'andijpy, ya'u tyadu ko waanu je'eyu n'akmudajtum ja timpu. Aya bom ja di'ibáty kasaaduty du'un 'yakjiky'áttut éxtumxyup tu kyadimpuktu. ³⁰Di'ibu ijttup jotmaymyuut, du'un 'y'ítut éxtum kyadimmay kyadimtajtu. Di'ibáty ijt xoondup, naybyjta'agudup éxtum kyadimxonda'aktu. Es di'ibáty ti tu tjuudyu, jiky'áttup éxtum tkadimja'ajuty di'ibu naty tu tjuu. ³¹Di'ibu ya naxwiñ mduk'ijt mdukxoondup, myajtúndup ja'ajun muut, ni xykyadimtukmuj xykyadimtukpaadut, mut ko najx kujxp di'ibu ijtp naxwiñ.

³²Ndsejpyuts es miits kyaj ti mnaydyukmay mnaydyuktájudut. Yu naydyu'uk una'ktujk ya'u 'yaa'ajty jyot'ajtypy wi'ix mbaat tmújjáwu Nindsun'ajtum. ³³Per ko pyujknudu, ya'u myaay wyijtsypy di'ibu ya naxwiñ es wi'ix mbaat dyajxonda'aky ja ñudo'oxy. ³⁴Nan tugatsyu'u yu kasaadu toxytyujk madu di'ibu kyaj kyasaaduty. Ja di'ibu kyaj kyasaaduty wyinma'añajtypy di'ibu jya'a'ajtypy ja Nindsun'ajtum es du'un 'yítut wa'ats ma Dios, du'un ja ñini'x es du'un ja 'yanmúja'an. Per ja kasaadu toxytyujk myaay wyijtsypy ja di'ibu ijtp naxwiñ es wi'ix dyajxonda'agut ja ña'ay. ³⁵Tyadu n'anumudu ja'a es xytyuk'oy'áttut es kyaj mut kots nyajkubéky ko pun pyeky. Ndukmodsojktup tu'ugu oybyu jiky'ajtun di'ibu muut mnaygyuyákudut amumdu'uk ma yu Nindsun'ajtum.

³⁶Es pun jaa naak jyuna'añ ja u'unkteety ko waanu oy esu ñux pyúkut, ja'a ko yu jumajt wimbajt'adútsu, es pun 'yijxypy ko ja 'yu'unk kyaj t'a'ixu 'yítut naydyu'uk, du'unu dun mbaat ttuñ éxtum 'yoybyudsu'umxudut. Mbaat dyajpéky. Taadu kyajpu pyojputy. ³⁷Es pun yu u'unkteety kyaj dyajpuka'añ ja ñux, mut ko t'ixy ko myudánup 'yítut naydyi'igyu, es punu tadu u'unkteety junaamp es 'yítut kixyudo'oxy ma yu tyeedyu tyujk, pes

oyu du'an ttuñ. ³⁸Pes du'an yu jawyiimba u'unkteety oyu du'an ttuñ ko yu 'yu'unk dyaky es pyákut, per ja myumajtskpu u'unkteety waanu oy ttuñ ko kyaj dyaky ja 'yu'unk es pyákut.

³⁹Nigutiky es tu'ugu kasaadu toxytyujk 'yítat yu'uyu mut ja ña'ay maanum 'yakkiky'aty; per ko ja yedyujk 'yo'knut, niwa'ats kuwa'ats wye'emy tadu ku'ekytyo'oxy es pyákut mut di'ibu yu'u tsyejpy, yu'ayu di'ibu sitay nandu'an myubejkypy ja Jesukrista. ⁴⁰Per uj njajana'añats ko waanu oy es kyaj jatugok pyákut, es uj junaambuts ko nmudajtypyuts ja Diosu Jya'ajan kodsu du'an njuna'añ.

Je'xy di'ibu jyatukwindsu'kup ja agojwinnáx

8 ¹Tyamsu net n'adsoojumbíty ja di'ibuts xyajtuudup yu'ugyujxm ja je'xy di'ibu tu yajtukwindsu'ugu agojwinnáx. Nnija'am ko nidugekyu nmudajtum ja jaygyujkun. Yu jaygyujkun yu'u du'an yajmuj yajpátap ja ja'ayuty, per ja tsojkun yu'u du'an yajmujwiin yajkajaajup ja ja'ay myubujkun. ²Pun ja pán ñaymyujkuya'axyuty ko yu'u tnijawu oynu'unun, kyaj tnijawu éxtum dun pyaadyuty tnijawut. ³Per di'ibu tsyejpy ja Dios, ix'yajtap ja Dios.

⁴N'okmadyákum ja je'xy di'ibu tu yajtukwindsu'ugu agojwinnáx. Táy'ajtanu'u ko ni tu'ugu agojwinnáx kyaj ti ttsooty, es táy'ajtanu'u ko ti'igyu je'eyu Dios, kyajpu wiinkpu. ⁵Oy nija'ajuty jyuna'andu ko ta nimayu dios esu windsúnuty tsajpótm es naxwiñ, ⁶udsajtum nnija'am ko ta ti'igyu Dios di'ibu nmudu'unum es ma tugekyu tsyondaky di'ibu jaa'ajtp; es nan nnija'am ko ta ti'igyu Windsún, yu Nindsun'ajtum Jesukrista di'ibu mut tugekyu oj yajkojy es di'ibu xyajjiky'ajtum.

⁷Per kyaj nidugekyu tnijawudu tyadu du'umba winma'añ. Naaguty du'uñum t'awdajtta agojwinnáx, ku'am tjawudu ko pyojpty pun jyu'xtap ja je'xy di'ibu tu ñejxy windsu'kun ma agojwinnáx. ⁸Táy'ajtan ko di'ibu nju'xum, kyaj yu'ugyujxmuty xy'axájam ja Dios; pes kyaj nduk'oybyudsu'umum pun nju'xum es ni ngajajtum axuuk pun kyaj nju'xum. ⁹Naygywentu'átudu ko ti xytyundu. Oy miidsuty ti xytyúndat es kyaj xypyekyjyáwudu, kyaju du'an xytyúndat pun ja'agyujxm xyajpekykya'adu ja mmugu'uk. ¹⁰Ja'a ko pun tu'ugu mmugu'uk myubejkypy ko kyaj 'yóyuty ko ja'ay tju'xtu ja tsu'utsy di'ibu tu yajtukwindsu'ugadu agojwinnáxuty, es m'ijxap ko mgay m'iiky ma agojwinnáxuty yajwindsu'ugadu, ¿kyaju da xyonda'agut es tju'xtat ja tsu'utsy di'ibu tu yajtukwindsu'ugadu agojwinnáxuty? ¹¹Es du'an mut ja'agyujxm di'ibu mij mnija'ap xyajtugóy ja mmugu'uk, es mut yu'ugyujxm nandu'an 'ye'ky ja Jesukrista. ¹²Es ko du'an xyajpojptúnat ja mmugu'uk di'ibu jya'ap ko kyaj 'yóyuty ko ja'ay tju'xtu tadu tsu'utsy, extu mbojptuump nandu'an mij ma yu Jesukrista. ¹³Paadyuts uj njuna'añ ko ni na'ats nganakyjyu'xut jatugoku tsu'utsy pun mut yu'ugyujxm nyajtugóyats uj ja mmugu'uk'ajtum.

Wi'ix ja Paablu dyajtún ja 'yawa'atstuuy'ajtan

9 ¹¿Tii kyajts uj xytyijy mbaat nduñ di'ibuts ndsejpyu? ¿Tii kyajts uj n'apóstulaty? ¿Tii kyajts uj tu n'ixy ja Nindsun'ajtum

Jesukristu? ¿Tii kyaj miits xy'axájudu Jesukristu mut ko n'awa'ánudu ko yu'u xyajnutsókumu? ²Wa'anu da wiinkpu xykyau'xkaptuts kots uj n'apóstulaty; per tayı'ajtun kots miidsu du'un xy'uxkaptu, ja'a ko xymyubaktu Nindsun'ajtam ja'agyujxm ko n'awa'ánudu jya'a es ja'agyujxm tyayı'ajtundaku kots uj n'apóstulaty.

³Du'unuts n'adsoojambity di'ibatyuts xyñi'o'o xyñiyáxudup. ⁴Ko uj nandu'un xypyátputs es n'axájut di'ibuts xymyoodyup esuts ngay n'uuguduts, ⁵es nan mbaaduts nnudo'oxy'áty tu'uk di'ibu Diosmuduump, du'un éxtum ttundu ja wiinkpu apóstulaty es ja Nindsun'ajtam Jesusu myuga'axuty esu Peedru. ⁶¿O mjunándup miidsuty xytyijy ko uj esu Bernabee, je'eyuts nimajtskuty kyaj mbaat nmastu'uttu ja ngu'amduunk esuts ngajxwa'xtut ja Diosu 'yayuk? ⁷¿Tii, di'ibu soldaadu'ajtp ku'am ñayñigástudyu? ¿Es tii, di'ibu kyuyiipy kyudajpy ja uuvu kam kyaj mbaat tje'xyu? ¿Es tii, di'ibu borreegukwentu'ajtp kyaj mbaat t'iiky ja letsyu di'ibu mya'tsypyu? ⁸Es éxkum mjunaambudu ko uj njuna'áñudsu du'un mududsu ngu'am winma'añ, per nandu'un tmadya'aky ja Moisesu 'yana'amun. ⁹Pes du'un jyuna'añ: “Katu xy'ajiitsy ja noviiu ma twindeen ja triigu.” Tayı'ajtanu'u ko Dios kyaj du'un jyuna'añ mut ko tpa'ayoy ja yuubu, ¹⁰udsajtungyujxmuty du'un jyuna'añ; mut ko udsajtam n'oy'ajtungyujxm Moisesu 'yana'amun jyuna'añ es ja yaj'yuubu es nandu'un ja triigu winda'ambu tyundu es t'ajot'attu es t'axájudut di'ibu pátip ma ja puja'aky pyude'eky. ¹¹Nandu'un jajtpu du'un, ja'a ko udsuty, tats miits nadu'uñu nduk'uxpaktu ja Diosu 'yayuk, xyjapátputs oynu'unun n'axájuduts miidsu mbudujkun. ¹²Pes punu wiinkputy 'yawijxtup es miits xypyudúkudut, udsuty waanu ni'iguts xyjapaattu.

Tayı'ajtanu'u ko kyajts nyajtuundu di'ibuts xyjapáttup. Nik ni'iguts tu nmudánudu óyuts ti xyjatugoy'ajtxubudu. Du'unuts ndundu kudiibuts nyajtu'adúktut ko yajkajxwa'xy ja oybyu ayuk di'ibu Jesukristu ñimadyakypy.

¹³Miits mnija'adup ko di'ibaty jap tuundup ma muj tsajptujk, yu'u ñijiky'ajttup di'ibu jap ma muj tsajptujk. Ja'a njuna'anum di'ibu jap ma ja artal tuundup ma yajpuja'aky ja windsu'kun, es yu'ujuty pátipup tju'xtut oynu'unun ja tsu'utsy di'ibu jap yaj'yajkp windsu'kun. ¹⁴Nandu'unu du'un yu Nindsun'ajtam tyuknibujtaku ko yu di'ibaty kyajxwa'xtup ja oybyu ayuk, tadu tyuunk tyukjiky'áttup. ¹⁵Per uj ni na'anumts ngayajtún di'ibuts xyjapatp, ni je'eyuts miits ngatuknijáyudu tyaadu esuts ti oynu'unun xymyo'odyuduts. Nik óyuts ndim'oogat maanumts xykyarujkudu tyadu jotkujk'ajtan di'ibuts nmudajtypy kots nadu'uñu ngajxwa'xy ja oybyu ayuk.

¹⁶Uj kyajts mbaat ndukmuj ndukpaadu mats ngajxwa'xy ja oybyu ayuk, mut ko yu'udsu du'unu Nindsun'ajtam tu xytyuknipeky esuts ndúnut. ¡Paaty, puroobu uj pun kyajts nguydyún! ¹⁷Kooxyupts uj ku'am tu n'okwin'ixy ngajxwa'xa'áñuts ja nitsokun éxtumts ndukganarata'añ, n'axájupxyupts ja nmaju'uñuts; per uj kyajts nwin'ijxy ku'umu tyadu tuunk, Diósudsu du'un xywyin'ijx es xymyoodyudsu tyadu tuunk. ¹⁸Pes, ¿ti maju'uñuts n'axájup? Yu'u je'eyu tyaadu kots ngajxwa'xy ja oybyu ayuk namay'ajtan es ni nga'amdóyuts esu ja'ay xypyudúkudut éxtumts xyjapaaty kots uj n'apóstulaty.

¹⁹Kyajts ʋj tʋ nyajtukmudeeky pʋn; per dʋ'ʋnʋts nʋaygyoyjyuty ʋxtʋmʋ tuumbʋ juybyʋ mʋ nidʋgekyʋ jʋ'ʋyuty, es dʋ'ʋn nduk'axʋjʋdʋts ja jʋ'ʋyuty ja Jesukristʋ nʋ'ʋnʋts nmada'aky. ²⁰Paaty kots n'ity mʋ yʋ israeʋlʋty, dʋ'ʋnʋts n'ity ʋxtʋm yʋ'ʋjuty, es dʋ'ʋn t'axʋjʋdʋt ja Jesukristʋ; es mʋt ja di'ibʋ pʋanʋjxtʋp ja Moisesʋ 'yana'amʋn, ʋyʋts ʋj tadʋ ana'amʋn patkʋ'ʋy nga'ity, ijtpʋts ʋxtʋm tu'uk di'ibʋ pʋanejxypʋy tadʋ ana'amʋn es dʋ'ʋn t'axʋjʋdʋt ja Jesukristʋ. ²¹Nandʋ'ʋn jʋjtpʋ dʋ'ʋn mʋt ja di'ibʋ kyaj 'yisraeʋlʋty di'ibʋ kyaj tmʋdaty ja Moisesʋ 'yana'amʋn, ijtpʋts nandʋ'ʋn ʋxtʋm di'ibʋ kyaj 'yisraeʋlʋty, ja'a dʋ'ʋn es t'axʋjʋdʋt nandʋ'ʋn ja Jesukristʋ. Kyajts njʋnʋ'ʋn ko kyajts nguydyʋn ja Diosʋ 'yana'amʋn; pes Jesukristʋ 'yana'amʋnʋts xyajkutujkp. ²²Kots n'ijty mʋt ja di'ibʋ kyaj tmʋdaty mʋj wiin kajaa ja myʋbʋjkʋn, nandʋ'ʋnʋts nʋaybyʋjʋtʋkʋ ʋxtʋm di'ibʋ dʋn kyaj tmʋdaty mʋj wiin kajaa ja myʋbʋjkʋn. Kots n'ijty mʋt oytym di'ibʋ jʋ'ʋyuty, nandʋ'ʋnʋts nʋaybyʋjʋtʋ'ʋgyuty ʋxtʋm yʋ'ʋjuty, es dʋ'ʋn nʋaguty nʋts'o'oktat. ²³Ndʋnʋts dʋ'ʋn tʋgekyʋ tyʋadʋ mʋt yʋ'ʋgyʋjxm ja oybyʋ ayuk, es dʋ'ʋn di'ibʋ myʋdoodʋp pʋʋadʋdʋt ti'igyʋ mʋt ʋj ja nʋtsokʋn.

²⁴Tʋ xʋnʋjʋwʋdʋ miidsuty ko mʋ tu'ugu pʋyʋ'kkijxyʋk, nidʋgekyʋ ja pʋyʋ'kpu pʋyʋ'ʋktʋ, per je'eyʋ ti'igyʋ di'ibʋ 'yaxʋjʋp ja may'aty. Pes ʋxtʋmʋ jʋ'ʋy di'ibʋ pʋyʋ'kkijxyʋp yajmay'ʋty, nandʋ'ʋn miits xy'ixtʋt wi'ixʋ Dios tseky es mjiky'ʋttʋt, es dʋ'ʋn mmay'ʋtʋdʋt. ²⁵Nidʋgekyʋ di'ibʋ pʋyʋ'kkijxyʋyʋndʋp, nayjyʋj'ijxudʋp es nayjyʋjwijsʋmbijʋtʋdʋp oytym di'ibʋty mʋʋt. Dʋ'ʋn ttʋndʋ es tganarʋttʋt ja koronʋ ak ujts ʋybyʋ di'ibʋ pojʋn nʋ'xy; per ʋdsajʋm nʋayjyʋj'ijxʋm es nmʋmʋdo'om ja Dios es dʋ'ʋn yʋ'ʋ xymyay'ajʋm mʋt tu'ugu koronʋ di'ibʋ ni nʋ'ʋ kyani'xy. ²⁶Paaty ʋjtsʋ dʋ'ʋn ʋxtʋm ja oybyʋ pʋyʋ'kpu di'ibʋ pʋyʋ'kp tʋyʋ mʋ pʋyʋ'kja'tʋ'ʋn. O mbaʋt njʋnʋ'anʋm ko kyajts ʋj dʋ'ʋn ʋxtʋm tu'ugu jʋ'ʋy di'ibʋ koxaʋmp es tʋgok tʋgok tnixʋje'eky, kyaj jya'ty ja kyoxy. ²⁷ʋj ndukkumʋdeebʋyʋts ja nnini'xʋts es njʋjwijsʋmbi'tyʋts yajxʋn, kudiibʋts ʋj nʋjx nwe'emy ʋxkumay ʋyʋts ja'ijty njakajxwa'xy ja oybyʋ ayuk.

Kajxwʋjʋn es kyaj n'awdajʋm di'ibʋ kyaj Dyio'suty

10 ¹Ndsejpyʋts es miits xʋnʋjʋwʋdʋt mʋgu'ugʋtʋty, ko yʋ n'aptʋjk'ajʋm 'yijttʋ nidʋgekyʋ yoots patkʋ'ʋy, es nidʋgekyʋ ttuknajxtʋ ja Tsapts Jikymyejyʋn. ²Es dʋ'ʋn mbaʋt njʋnʋ'anʋm ko nidʋgekyʋ ja'ajuty oj nʋbajʋtʋ'ʋydyʋ yoodsʋty es mʋ ja jikymyejyʋn ko nʋagyyʋajkʋdʋ mʋ Moisés. ³Es nandʋ'ʋn nidʋgekyʋ tjʋ'xtʋ ja je'xy di'ibʋ Dios mooyʋdʋ, ⁴es nidʋgekyʋ t'uktʋ ja nʋʋ di'ibʋ Dios yʋjk, ja nʋʋ di'ibʋ yajpʋdsʋʋm tsʋʋgaadsʋty; esʋ tadʋ tsʋʋgaats yʋ'ʋ dʋ'ʋn kyudʋnaapy ja Jesukristʋ di'ibʋ naty nʋjxp mʋt yʋ'ʋjuty. ⁵Oy yʋ'ʋjuty nidʋgekyʋ oj jyamo'oyʋdʋ tyʋdʋ Diosʋ kyunu'xʋn, jatim jawaanʋ kyadim'o'ktʋ'ʋydyʋ mʋj ittʋm mʋt ko tkamʋmʋdoodʋ Dios.

⁶Tʋgekyʋ tyʋadʋ dʋ'ʋn tyuun jyajʋtʋ ʋxtʋm tu'ugu ijxpajʋm mʋt ʋdsajʋm, kudiibʋ nbadʋ'unʋm di'ibʋ kyaj 'yʋyuty, ʋxtʋm yʋ'ʋjuty 'yadʋtstʋ. ⁷Paaty miidsuty katʋ xymyay'at xywyindsʋ'ʋgʋdʋ agojwinnʋxʋty, ʋxtʋm yʋ'ʋjuty nimay 'yadʋtstʋ, ʋxtʋm jyʋna'ʋn ja Diosʋ

jaaybyajtæn: “Ja ja'ayuty ñaxwa'tstæ kaay ukpæ, es pyædu'uktæ ajts xondakpæ.” ⁸Kyaj nmæ'indu'unæm, éxtæm yu'ujuty nimay 'yadutstæ, es 'yo'ktæ i'px tæguk mil mæ tu'ukpæ je'eyæ xææ. ⁹Es nan kyaj nmæ''adugo'oy nmægajxtugo'oyæm ja Nindsun'ajtum Dios, éxtæm naaguty yu'ujuty ttuundæ, es paaty 'yo'ktæ ko tsyu'tsædu awa'andsa'añuty. ¹⁰Es kyaj nduk'ak'ajtum ja Dios, éxtæm yu'ujuty nija'ajuty ttuk'ak'ajttæ, es paaty ya'o'kudæ ja anklæs di'ibæ Dios kyajx.

¹¹Tægelyæ tyaadu dæ'un jyajtæ mæ n'aptujk'ajtum es yajpujtáky jaaybyéty mæ Diosæ jaaybyajtæn éxtæm tu'ugu ijxpajtæn, es nnaydyuk'æwii nnaydyukkajxwíjæm, udsajtum di'ibáty jiky'ajtum mæ yæ Nindsun'ajtum Jesukristæ tyimminannæ. ¹²Paaty di'ibæ nayjya'ap yajxón 'yity mudæ Dios, naygywentu'átudæp kudiibu pyekykyæ'at. ¹³Ko ti myajpekytyuna'anudæ, ti'igyæ yu'æ éxtæm di'ibæ kyu'ijx kyubátudæp nidugekyæ ja'ayuty. Ja Dios yu'æ mbudákudæp miidsuty, pes yu'æ kyaj mna'ixudæt es mbekytyúndæt pæn kyaj mbaat xymyæmada'aktæ; nik ni'igæ ko myajpekytyuna'anudæ, net ja Dios mya''awátsxudæt es myajnæxudæt wiink tsow.

¹⁴Paaty mægu'ugítuty, katæ xymyay'at xywyindsu'ugædu agojwinnæxuty. ¹⁵N'anæmudæ dæ'un, éxtæm ja ja'ayuty di'ibæ uyjyaygyujk kajxyjyaygyujkudæp, es miidsuty kæ'æm mbaat xypyayo'oydyæ di'ibæ yam n'anmaaydyæp. ¹⁶Ko n'úkæm ja vinæ mæ ja kálæz, yæ'ugyujxm nja'aygyudákum ja Dios, es paaty ti'igyæ n'ijtum mut ja Kristu ñe'pyñgyujxm; es ko ndujkwa'xum ja tsajkaaky es nga'ayæm, paaty ti'igyæ n'ijtum ja Kristu ñini'xkyujxm. ¹⁷Pes kom tu'uk je'eyæ ja tsajkaaky di'ibæ ndujkwa'xum es nga'ayæm; oy njanimay'ajtum, nyajti'igyæm ja nini'x tu'uk.

¹⁸Paktæ kwentæ mæ yæ israelitæ ja'ayuty. Púnuty jyæ'xtæp ja je'xy di'ibæ tæ yajpujtæ'aky windsu'kun mæ ja artal, nayyajti'igædæp mudæ myægu'uktæjktæ es Dios t'awdattæ mæ ja windsu'kun. ¹⁹Kyajts njæna'añ ko yæ agojwinnæx es ja tsu'utsy tmædaty ja muk'ajtæn. Oy ja tsu'utsy tæ jyanejxy windsu'kun mæ agojwinnæx, ni wi'ix tsoo kyatægatsy. ²⁰Yu'uts n'andijpy ko di'ibáty kyaj t'ixy'attæ Dios es yojxtæp ti oynæ'unæn, yu'ujuty tyukmæyojxtæp ja mæjku'ujuty, es kyaj yu'ædyæ Dios, es kyajts ndseky es miits xypyutaan xypyuwa'aktæt ja mæjku'ujuty. ²¹Kyaj mbaat xytyuk'uugædu ja Nindsun'ajtumæ kyáliz es xytyuk'uugædu ja mæjku'ujudyæ kyáliz, es ni mbaat mgakay mæ ja Nindsun'ajtumæ myeesu es nandæ'un mgádyæt mæ ja mæjku'ujudyæ myeesu. ²²¿O yu'æ dæ'un es nyajjot'ambujkum ja Nindsun'ajtum? ¿Tii wa'anæ da udsajtum nmudajtum waanæ ni'igæ muk'ajtæn kudiinæm yu'ujy?

N'oktu'unæm di'ibæ yajmæjwiin yajkajaajæp ja ja'ayæ myæbæjkæn

²³Dæ'un jyæna'andæ: “Nigutiky esuts oytyiity ndúnæt di'ibæts ndsejpy”; per kyaj tægelyæ ttuk'oy'átæt, es nan kyaj tægelyæ tpudæku ja ja'ay es jyiky'áttæt éxtæmæ Dios ttseky. ²⁴Ni pæn je'eyæ tka'æxtæ'ayæt di'ibæ yu'æ kæ'æm tyuk'oy'átæt, per nandæ'un t'æxtæ'ayæt esu wiinkpæty ttuk'oy'áttæt.

²⁵Mbaat xyjuudyæ es xyju'x xypyúktæt di'ibæ to'kup maayóty, katæ xyajtáy mæ tsooñ es kyaj yajpekyjyáwæt; ²⁶mut ko tægelyæ di'ibæ naxwiiñ yajpætp, Nindsun'ajtum Diosæ jya'a'ajtypy.

²⁷O pæn jaa naak di'ibu kyaj yu'udyu Dios muduumbu es mwówudut kaay ukpu, es pæn miits mnajxándup, ju'x tugekyu di'ibu mmooyadup. Kyaj xyajtáwut ma tpeky es kyaj yajpekyjyáwut. ²⁸Per pæn nidu'uguty mdukmamadyákudup: “Tyada tsu'utsy yu'u tu yajpujta'aky windsu'kun ma yu agojwinnáxuty”, katu xyje'xy, kadiibu tpekyjyáwut di'ibu tu m'anu'umxuty. ²⁹Yu'uts nmadyakypy es kyaj ja wiinkpu tpekyjyáwut, kyaj yu'ujuty es xypyekyjyáwut. Naak mbaat dyajtáy: “¿Ti ko yajpayo'oy kots nduñ di'ibu wiink ja'ay jya'ap peky? ³⁰Es pæn uj nja'aygyudákypyuts ja Dios mut ja di'ibuts ngaay n'l'kypy, ¿ti kots xyñi'ow xyñiyaaxu kots ngay n'iiky esu Dios nja'aygyuda'aky?” ³¹Pes oytyiity di'ibu mdiimpy, pæn mgaay m'úktup, o mduundup oytyiity, tugekyu xytyúndut es du'un ja ja'ayuty tmuj'ix tmujjáwut ja Dios. ³²Katu ni pún xykyayajni baxutúku mut ja di'ibu mdiimpy, oyyu'ujuty ja di'ibu israelitu o kyaj 'yisraelítuty, o di'ibu Nindsun'ajtám Jesukristu myuduumbu. ³³Pes uj, di'ibuts ndiimpy, ja'a es nidugekyu ja'ay t'oyjyáwut; kyajts uj n'uxta'ay wi'ixuts ku'am nduk'oy'átut, ja'ats n'uxtaapy esu mayjya'ay ttuk'oy'áttut es du'un t'axájudut ja nitsokun.

Wi'ix jya'ay'áttut ja toxytyujkuty ma mubujkputujk ñaymyúkudu

11 ¹Paaty padunda ja ngajxwíjunuts, éxtamts uj nandu'un nbaduñ ja kyajxwíjunu Nindsun'ajtám Jesukristu.

²Mugu'ugítuty, ngumaadyup mut ko byeenats miits xyjamyatstu es ko xyryanujxtu ja xpujku di'ibu tu nmo'oydyu. ³Ndsejpyuts es xyjaygyúkudut ko yu Jesukristu yu'u du'un ñigubajk'ajtypy nidu'uk nidu'ugu yedyujk, esu kasaadu yedyujk yu'u du'un ñigubajk'ajtypy ja ñudo'oxy, du'un éxtam ja Dios tnigubajk'áty yu Jesukristu. ⁴Pæn tu'ugu yedyujk kyajxta'aky o tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk kupxu, yu'u du'un kyawindsu'kup ja Jesukristu di'ibu nigubajk'ajtup; ⁵per pæn tu'ugu toxytyujk kyajxta'aky o tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk es kyaj ñaygyupe'eñuty, yu'u du'un kyawindsu'kup ja ña'ay di'ibu nigopk'ajtup. Ko du'un 'yadu'utsy, ñapatypy éxtam tu'ugu toxytyujk di'ibu tu ñaygyukebyuty. ⁶Pæn kyaj ñaygyupe'eñuty ja toxytyujk, nik wa'an ja wyaay tka'pta'ay. Per kom tsoydyu'unu'u mut tu'ugu toxytyujk ko ñaygyuka'pxudut, pes nik wa'an tñaygyupe'eñuty; ⁷per yu yedyujk kyaj ñaygyupa'anudut, mut ko Diosu du'un ñayyajnikojtútu es dya'ixudut ja Diosu myuj'ajtun. Ja toxytyujk, Diosu du'un nandu'un pyujták es dya'ixudut ja yedyujku myuj'ajtun, ⁸es ko Dios dyajkojy ja yedyujk es ja toxytyujk, kyaj ja yedyujk oj pyudsemy ma ja toxytyujku ñini'x, ja toxytyujk oj pyudsemy ma ja yedyujku ñini'x. ⁹Ja toxytyujk oj kyojy 'yabaadu mut yu'ugyujxmu yedyujk. Kyaj yu'ujuty ja yedyujk oj kyojy 'yabaadu mut yu'ugyujxmu toxytyujk.

¹⁰Paaty ja toxytyujk ñaygyupa'anudut mut yu'ugyujxm ja ánklausuty, es du'un dya'ixudut ko yu'u ja ña'ay ñaydyukkudúkuty. ¹¹Per ma yu Dios awdajtk, kyaj ja yedyujk 'yity pæn kyaj pún toxytyujk, es nandu'un kyaj ja toxytyujk 'yity pæn kyaj pún yedyujk. ¹²Ja'a ko ja jawyiimbu toxytyujk oj pyudsemy ma ja yedyujku ñini'x, pes extu jaa tsyondaky nidugekyu ja yedyujk yajmiin yajjajtun ja toxytyujk; es tugekyu di'ibu jaa ijtp, Dios pyujták.

¹³Miidsuty ku'am xyjaygyúkudut. ¿Tii oy es tu'ugu toxytyujk kyajxta'agut mayjya'ayoty kuwa'adsu? Kyaj 'yóyuty, ¿kadii? ¹⁴Pes ja ja'ay

di'ibū jaayum tyuundup xytyuk'ijxum ko tsoydu'unu'č ko yu yedyujk dyaj'yón ja wyaay; ¹⁵per kyaj dyu'čnuty ja toxytyujk, tyukmuj'ajtypy ko wyaay dyaj'yón, mut ko Diosu du'čn tu myo'oyuty ja wyaay yeñ es dyajnitúkut ja kyubajk. ¹⁶Pun jaa naak di'ibū kyaj t'axajyaya'añ tyadu xprujkun, ñijawudup ko nidugekyu uudsuty, apóstuluty, nya'xpráktuts du'čn, es ja'a du'čn éxtum jaayum ttundu oytyim maadyu mubujkputujk ñaymyúkudu.

Kyaj 'yóyuty ko ja mubujkputujk tkamuj'ixtu ja Nindsun'ajtumū 'ya'ux

¹⁷Per jatuk peky di'ibū nduknija'ayudup, kyaj mbaat ngumaydu, pes du'čn kyaxe'eky ko mā mnaymyúkudu esu Dios xy'awdáttut, axuuk mnayduúnudu mā jyapaadyuty yajxón. ¹⁸Pes tim jawyiin, du'čnuty xytyukmumadya'aktū ko mā mnaymyúkudu es xy'awdata'andu Dios, mnaywya'xudup miidsuty. Es tūy'ajtun jyawu tyaadu. ¹⁹Pes du'čn jyaty es ya'ixut wa'atsti'knū púnudyu du'čn myudiimpy ja Dios. ²⁰Ko miits mnaymyúkudu es m'a'ux'ata'andu ni'amuku, kyaj 'yokja'a'ajñ ja Nindsun'ajtumū 'ya'ux. ²¹Mut ko mā mgaya'andu, nidu'uk nidu'uk jyawyin'aty tnixaju kya'ay 'yukun maanum naaguty 'yakwu'umdu mudu yuu, es naaguty extū naysajmúkunup. ²²¿Tii kyaj miits xymyudattu mjəun mdujk mā mgay m'uuktū, es du'čn kyaj xywyindsu'ugudu ja Diosu jya'ay es xyajtsoyduúndu ja di'ibū kyaj ti tmudaty tjagyepy? ¿Wi'ix n'anuumadut? ¿Tii njəna'anupts ko oy di'ibū mduundup? ¡Mudu tyaadu, ni wi'ix tsoo mbaat!

Nindsun'ajtumū 'ya'ux

²³Mut ko yu Nindsun'ajtum Jesukristu xymooyudsu tyadu xprujkun di'ibū tu nmo'oydu. Nan ja koots mā ja Nindsun'ajtum Jesukristu oj yajkuyakánnū, ta tkone'ky ja tsajkaaky, ²⁴es ko tja'aygyudáky ja Dios, ta oj ttujkwa'xy es jyanáñ: “Tyadu nnini'xuts yu'č du'čn es xytyuk'oy'áttut miidsuty. Tundu du'čn éxtumdsu njamyajtsun.” ²⁵Es nandu'čn mā 'ya'ux'ajtaay, ta tkone'ky ja káluz mudu vinū es jyanáñ: “Tyadu vinū yu'č du'čn ja nne'pyñ di'ibū yajnaxkudákypy ja jembyu kajxy'átypy. Təgok təgok xy'uuktut, tundu du'čn éxtumdsu njamyajtsun.” ²⁶Pes du'čn təgok təgok xykyádyut tyadu tsajkaaky es xy'uuktut ja tyadu vinū, ja'a du'čn mnigajxtup ja Nindsun'ajtumū 'yo'kun extū ko myínutnum.

Wi'ix yajtúnut ja Nindsun'ajtumū 'ya'ux

²⁷Paaty oytyim púnuty di'ibū kyaabyu tadu Nindsun'ajtumū tsajkaaky es t'iigyū tadu Nindsun'ajtumū vyinū éxtum oytyim di'ibū ka'ay úkunuty, kyamuj'ijxypy du'čnu Dios es tmudəgoy ja Nindsun'ajtum Jesukristu ñe'pyñ esu ñini'x. ²⁸Paaty mā xyñixajyaya'anut ja tsajkaaky es ja vinū, nidu'uk nidu'uk jawyiin mnaybyawinmáyudu pun tu xymyastu'uttu ja mbeky, taanum xyñixájudut ja tsajkaaky es xykyádyut es xy'uuktut ja vinū. ²⁹Mut ko pun kyaj nbawinma'ayum ti 'yandijpy ja Nindsun'ajtumū ñini'x ko nga'ayum ja tsajkaaky es n'úkum ja vinū, mā yu'čnu du'čn myiñ ja təydu'unən di'ibū Dios yajkypy. ³⁰Paaty nimay miits mbúkudu

es mbagi'ixtu, es niganaaguty tu 'yooktu. ³¹Per p#n udsajtum jawyiin nnaybyawinma'ayum ku'am, kyaj n'ax#jum ja Diosu tyuydu'unun. ³²Ko y# Nindsun'ajtum xytyukkumado'om, ja'a du'un es xyjujwijtsambijtam, kadiibu ja t#ydu'unun xypy#tum ti'igyu mut p#nadyu naxw#nudu winma'a# ja'a'ajtudup.

³³Pes du'un mugu'ug#tuty, ko mnaymy#kudut ma m'a'ux'ata'andu tukmuku, nay'aw#xudu es m'amukadya'aydyut, net m'a'ux'#ttut. ³⁴Es p#n ja p#n yu'o'kun#, wa'an tkay ma ty#jkun, es du'undsoo kyaj pyaadudut ja t#ydu'unun ma mnaymy#kudu. Es ko n#jx ngu'ixtu, net n'ak'awanudut wiinkpu di'ib#ty myajtudup.

Madakun di'ibu ja Esp#ritu Santu yajkypy

12 ¹Mugu'ug#tuty, ndsejpyuts es xyn#j#wudut mut ja madakun di'ibu ja Esp#ritu Santu yajkypy.

²Mnija'adup ko ma#n#mu naty kyaj mDiosm#dundu, mnaydyukwooma'tudu agojwinn#x uum. ³Pa#ty ndsejpyuts es tyam xyjaygy#kudut ko ni p#n di'ibu ja Diosu Jya'aj#n mooyudup ja winma'a# es jyuna'anut: "Kajxp#ky ja Jes#s." Es ni p#n mbaat kyajuna'a#: "Jes#s y#'u du'unu Nindsun'ajtum", p#n kyaj ja winma'a# myo'oyuty ja Esp#ritu Santu.

⁴Taa kan#k nax ja madakun, per naydyi'igyu ja Esp#ritu Santu di'ibu madakun yajkypy. ⁵Taa kan#k nax wi'ix nm#du'unum ja Nindsun'ajtum, per ti'igyu du'un je'eyu Nindsun'ajtum di'ibu nm#du'unum. ⁶Taa kan#k nax tuunk di'ibu m#k'ajtun mut yajt#n, per ti'igyu ja Dios di'ibu mud# myuk'ajtun yajt#n t#gekyu t#gekyu. ⁷Ja madakun di'ibu Esp#ritu Santu xymyo'oyum nidu'uk nidu'uk, ja'a du'un es nduk'oy'ajtam ni'amuku. ⁸Naaguty myo'oyudu ja Esp#ritu Santu ja wijy'ajtun, esu naaguty myo'oyudu ja Esp#ritu Santu es kyajxtut mud# jaygyujkun. ⁹Nan y# Esp#ritu Santu mooy#p naaguty ja m#bujkun, es nan y#'u naaguty mooyudup ja madakun esu puma'ay dya'aguda'aktut, ¹⁰es nan y# Esp#ritu Santu mooyudup naaguty ja madakun es dya'ixudut ja my#j'ajtun, es y#'u du'un nandu'un myeepy naaguty ja madakun es tmadya'agut ja Diosu 'yayuk di'ibu tu t'axaju, naaguty yajmo'oydyu ja madakun es t'axk#p#t di'ibu ka'oybyu jya'a'ajtypy es di'ibu jya'a'ajtypy ja Dios, esu naaguty yajmo'oydyu ja madakun es tkajxt wiinkpu ayuk es naaguty pyu yajmo'oydyu ja madakun es tkajxtuda'agut ti d#n yajmady#k ma tadu ayuk. ¹¹Per t#gekyu tyadu madakun, y#'u du'un yajkypy ja Esp#ritu Santu es y#'u du'un nandu'un yajwa'xypy ja myadakun ma nidu'uk nidu'uk #xtum y#'u ttseky.

Du'un n'ijtum mudu Kristu #xtum tu'ugu nini'x

¹²Yu nini'x kan#k peky tmudaty. Tam ja ku'u, tam ja teky es tam ja wiing#typy, per ti'igyu #ini'x'#ty. Nandu'un jajt# ja Kristu mut ja jya'ay. ¹³Es mut ko tu udsajtum nid#gekyu nnubajtam mut ja Esp#ritu Santu es n'ijtum #xtum je'eyu tu'ugu nini'x, oy n'israelitu'ajtum o ngrieegu'ajtam, oy kujuybyun o #xtum awa'atstuu#byun, nid#gekyu nnubajtam ko Dios tu xymyo'oyum ja Esp#ritu Santu, ja'a njuna'anum ko Dios xyajtu'ukmujkam mud# Jesukristu #xtum tu'uk je'eyu nini'x.

¹⁴Tu'ugu nini'x kyaj tyi'igyaty je'eyu tuk peky, kanak peky yu'u.
¹⁵N'okpújtákum kooxyur ja teky jyuna'añ: "Mut ko kyajts uj ngu'ujuty, paaty kyajts uj nyu'ujuty ja nini'x", du'uñum wye'emy es jya'a'átyuty ja nini'x. ¹⁶O ja tátskxyur jyuna'añ: "Mut ko kyajts uj nwiinuty, paaty kyajts uj nyu'ujuty ja nini'x", otyim wi'ix tsooty wu'ambum jya'a'átyuty ja nini'x. ¹⁷Pes pæn yu nini'x ijtp amuum ak wiin, ¿wi'ix mbaat myadoy? O pæn yu nini'x ijtp amuum ak tatsk, ¿wi'ix mbaat ti txiigyaty? ¹⁸Peru Dios tu trújta'aky nidu'uk nidu'uk éxtum pyaadyuty ma yu nini'x éxtum yu'u ttsejky. ¹⁹Kooxyur yu'uyu 'yity ja wiin, o tatsk, o yu ku'u, kyajxyur ñaymyíkyuty yu nini'x. ²⁰Paaty tsojkur kanak peky es tyu'ukmúkut tu'ugu nini'x.

²¹Paaty kyaj mbaat ja wiin t'anuumu yu ku'u: "Kyajts mij xytyu'unxuty." Es ni yu kubajk mbaat tka'anuumu yu teky: "Kyajts mij xytyu'unxuty."

²²Kyaj mbaat du'an njuna'anum, mut ko yu yi'in waanubu di'ibu ijtp nini'xkyujxm, yu'u nik ni'igu tyuñ; ²³es ma nnini'x kyaj nmajpújtákum, ngu'uy nyu'tsum tsuj. Es di'ibu kyaj mbaat 'yity iix nide'xy, yajnipa'amp mudu wit. ²⁴Per di'ibu nnasja'am iix nide'xy, kyaj du'an tsyékyuty es yaj'yu'udsut o yajnipa'anut. Pesu Diosu du'an pyujták ja nnini'x'ajtam es nmajpújtákum di'ibu ngu'uy nyu'tsum yajxon, ²⁵es du'an kyaj kyaxu'ugadu tsip ma yu nini'x. N'okpújtákum, yu teky kyaj tsiptuñ mut ja ku'u, o wiin mut ja tatsk. Pes tugekyu tyaaduty naybyudajkudur nixim niyam. ²⁶Ko nidu'ugaty yu'ujuty 'yayowdu, nidugekyu wiinkpúty 'yayooda'aydu nandu'an. Ko kyaxe'eky ko tuk peky tsuj, nidugekyu jyotkujk'ajtta'aydu.

²⁷Pes miidsadyu du'an ja Kristu ñini'x, es mbaat njuna'anum ko nidu'ugáty du'an éxtum ja kanak naxpu di'ibu tuump ma tyadu nini'x. ²⁸Du'an ja Dios tu trújta'aky ma ja mubajkputajkuty nidu'uk nidu'uk mut ja tyuunk éxtum pyaadyuty. Tim jawyiin trújta'ky ja apóstulaty; ja myumajtskpu trújta'ky ja di'ibáty kyajxwa'xtur ja Diosu 'yayuk; ja myudaguukpu trújta'ky di'ibu Dios ja 'yayuk tyuk'uxpújktur; óknun trújta'ky di'ibu tyuundur ja muj'ajtun, ja di'ibu ya'agudáktur ja puma'ay, ja di'ibu pyudajkudur ja di'ibu tugoy'ajtxur, ja di'ibu winma'añmyoodyur o ja di'ibu kyajxtur wiinkpu ayuk.

²⁹¿Tii apóstulaty ni'amuku? ¿Tii ni'amuku tkajxwa'xtu Diosu 'yayuk? ¿Tii tuk'uxpújktur ni'amuku ja Diosu 'yayuk?, ¿o tyuundur ni'amuku ja muj'ajtun? ³⁰¿Tii myudajttur ni'amuku ja madakun es dya'aguda'aktut ja puma'ayuty? ¿Tii kyajxtur ni'amuku ja wiinkpu ayuk? ¿Tii kyajxtudáktur ni'amuku di'ibu 'yandijpyu tadu ayuk? Kyaj, ¿kudii? ³¹Mujjottugódyu es xy'axájudut ja Espíritu Santu myadakun di'ibu waanu ni'igu 'yóyuty, es n'aktukni'ixyuyándubu tadu nu'u tu'u di'ibu ni'igu 'yóyuty.

Tsojkun

13 ¹Kooxyurts uj ngajxy ja ayuk kanak nax, es extu anklus ja 'yayuk, es kyajts nmudaty ja tsojkun mut otyim pánuty, du'unxyurts uj éxtum tu'ugu tambooran o tu'ugu platiyu di'ibu je'eyu nugoo ñe'emy. ²Es pæn ngajxwa'xypyuts ja Diosu 'yayuk, es pæn njajaygyujkudyaabyuts pæn ti ja'ay ñija'a kyanija'adur, es pæn nmudajtypyuts kajaa ja mubajkun, es extu

xymyũmũdoobuts ja tun kopk kooxyũpts n'anũũmũ: “Nũjx wiink tsoo”, per pũn kyajts nmũdaty ja tsojkũn mũt oytyim pũnũty, ni tiixyũpts ẽj ngatsooty. ³Pũn nyajwa'xyptyũts ẽj tũgekyũ di'ibuts ẽj nmũdajtypy njaygyeipy, es pũn extũ ngũyajkyptyũts ja nnini'x es yajno'ogũt ẽxtũmũ windsũ'kũn, per pũn kyajts nmũdaty ja tsojkũn mũt ja wiinkpũty, ni madssoots xykyatu'unxũty.

⁴Di'ibũ myũdajtypy ja tsojkũn, myũdajtypy ja ma'xtũjkũn es oyjya'ay'áty, kyaj ti ñaywyinnaxũjawũ, kyaj myũj pyaãdu, kyaj jyoramáũty, ⁵kyaj 'yago'oygyajxũty, kyaj t'axta'ay di'ibũ yũ'ũyũ tyuk'oy'átũp kũ'ũm, kyaj wyin'ákũty, kyaj ti tyukwin'ixy tyukjũjp'ixy, ⁶kyaj xyonda'aky ko yũ wiinkpũty pyekyũtyundũ, yũ'ũyũ je'eyũ tyukxondakypy ja tũy'ajtũn. ⁷Di'ibũ myũdajtypy ja tsojkũn, dũ'ũñũm ttuñ ja oybyũ, dũ'ũñũm myũbeky, dũ'ũñũm jyũjp'ixy es dũ'ũñũm myũma'xtũky. ⁸Yũ tsojkũn ni na'ã kyakugũxũt; per najxpu'ũ ko ja'ay tkajxwa'xtũ ja Diosũ 'yayuk, ko ja'ay tkajxtũ kanak naxpu ayuk, es ẽxtũm ti tyam nnija'ãm. ⁹Mũt ko di'ibũ nnija'ãm, waandi'knũ yũ'ũ; es di'ibũ ngajxwa'xũm ja Diosũ 'yayuk, je'eyũ yũ'ũ waanũ mã yũ tadũ tũy'ajtũnũ ka'pxyryũ; ¹⁰per ko n'ixy'ajtũm ẽxtũmũ dũ'ũn kya'pxyũty, net di'ibũ dũn waanũ tyimtũgooydy'aayũt.

¹¹Kots ẽj n'ũna'ku'unk'ajty, kajxũts es winmaãyũts ẽxtũmũ ũna'ku'ungũn; per kots tũ nya'knũ mũj'u'unk, taats tũ nmastutnũ ũna'ku'unk'át. ¹²Nandũ'ũn jajtpũ dũ'ũn tyam, n'ijxũm ẽxtũm tii wiix wooxpũn, ẽxtũmũ ijxnũ wingootspũ, per óknũm n'ixa'anũm wã'ats. Tyam je'eyũts nnijawũ waanũ, per nnija'adya'ayaambyũts tũgekyũ, dũ'ũn ẽxtũmũ Dios tnija'adya'ay wi'ixũts n'ity. ¹³Pes dũ'ũn yũ mũbũjkũn, yũ jũjp'ijxũn esũ tsojkũn ijtũũp; peru di'ibũ dũ'ũn jawyĩĩn mã tyãdu tũgũũkpu, yũ'ũ dũ'ũn ja tsojkũn.

Wiink ayuk yajkajxy

14 ¹Uxta'aydyũ ja winma'ãñ wi'ix dũ'ũñũm mjiky'áttũt mũt ja tsojkũn, es nandũ'ũn es xymyũdáttũt ja madakũn kanak peky, per waanũ ni'igũ es xykyajxwa'xũt ja Diosũ 'yayuk. ²Ko naãgũty miits xymyadyã'aktũ wiinkpũ ayuk, Diosũ dũ'ũn je'eyũ mjaygyũjxũdũp, mũt ko ni tu'uk miits xykyajaygyũkũdu, oy ja m'anmũja'an kyajxtũp di'ibũ kyaj ja'ay yajnijáwũ. ³Nik ni'igũ di'ibũ kyajxypy ja kyũ'ũm ayuk es tkajxwa'xy di'ibũ Dios tuknija'ãp, tyaãdu sitũy kyajxwa'xypy mã ja di'ibũ myũdoodũp, es yajmũjwiinũp ja myũbũjkũn, jyotmũkmeepy es yajjotkũjũp. ⁴Di'ibũ kyajxypy yũ wiinkpũ ayuk, yajmũjwiinũp ja kyũ'ũm mũbũjkũn. Ja di'ibũ kyajxwa'xypy ja Diosũ 'yayuk, yajmũjwiinũp ja myũbũjkũnũty pũnũty mũdooljĩtũdũp.

⁵Uj jajũnaãmbũts kooxyũp nidũgekyũ miits xymyũdattũ ja madakũn es xykyajxtũxyũp ja ayuku wiinkpũ. Per waanũ ni'igũts njatseky esxyũp xykyajxwa'xtũ ja Diosũ 'yayuk es dũ'ũn di'ibáty myũdoodũp mã mnaymyũkũdu dyajmũjwiinũdu myũbũjkũn. Pes waanũ ni'igũ 'yóyũdyũ tyaãdu kũdiĩnũm ko ngajxũm ja ayuku wiinkpũ mã ni ngadimnija'ãm ti dũn 'yandijpy mã tadũ ayuk. ⁶Paãty mũgu'ugĩtũty, pũn ngu'ijxtũp miits es nmũgajxtũt mũt ja ayuk di'ibũ kyaj xyjajgyũkũdu, ni madssoo mgatu'unxũdũt miĩdsũty. Miits mdu'unxũdũp je'eyũ ko n'awãnũdũt mũt

ja mgu'um ayuk di'ibu Diósuts ʋj xytyuknija'ap, o pʋn nmeepy ja Diosu 'yuxpʋjkʋn esu kyajxwʋjʋn.

⁷N'okpʋjtákʋm yʋ xuxn o yʋ kow, éxtʋmʋ tsajkapyñxyúxn o yʋ arpʋ, pʋn kyaj xyuxtʋgatsy kyoodʋgátsy, kyaj mbaat vajmʋwinma'añbyaaty ti dʋn yajxúxp o yajkoop. ⁸Es ma yʋ soldaada tsiyptuna'andu, pʋn ja trompetu kyaj yajtukxu'uxy wa'ats, ni pʋn kyanayjyʋj'ixʋdat es tsiyptuna'anat. ⁹Du'un jajtʋ du'un mat miidsaty ko xykyajxtʋ ja ayuk di'ibu kyaj pʋn tjaygyukʋ di'ibáty myʋdoodʋp, ʒwi'ixʋ ja'ay tnijáwʋdat ti miits mgajxtʋ? ¡Pes nʋgoo mna'uxkajxtʋ!

¹⁰Ta mayñaxʋ ayuk naxwiñ di'ibu ja'ayaty 'yayuk'ajttʋp, es tʋgekyu tmʋdaty ja ñiwiin ñidu'u. ¹¹Per pʋn ʋj kyajts njaygyukʋ ja ja'ayʋ 'yayuk di'ibʋts xyjamʋgajxp, du'un ñaxyu tadʋ ja'ay mat ʋj éxtʋm di'ibu miimp wiink naxwíñʋdʋ, es ʋj nandu'unʋts nnyagyojyaty mat yʋ'u éxtʋmʋ di'ibu miimp nan wiink naxwíñʋdʋ. ¹²Paaty éxtʋm miits xyjantsytsyoktʋ xy'axajyʋa'andu ja Espírítu Santu myadakʋn, amdow pʋjksʋw yʋ Dios es mmo'oyʋdat tadʋ madakʋn di'ibu mʋat xpyudákʋdat ja mmʋmʋbʋjkrʋty es xyajmʋjwiinʋdat ja myʋbʋjkʋn. ¹³Paaty pʋn miidsaty nidu'uk mgajxtʋp ja tʋgatsypyʋ ayuk, m'amdow mbʋjksʋwʋp ja Dios es mmo'oyʋdat ja madakʋn es xykyajxtudʋ'agʋt di'ibu dʋn mgajxypy ma tadʋ m'ayuk. ¹⁴Pʋn kajxtákprʋts mat tu'ugʋ wiinkpʋ ayuk, kajxtákprʋts mʋdʋdsʋ n'anmʋja'an, per kyajts njaygyukʋ ti dʋn ngajxypyʋts. ¹⁵ʒTits ndúnʋp? Kajxtákprʋts mat ja n'anmʋja'anʋts, per nandu'un mat ja nwinma'añʋts. N'úwʋpts ja Diosu 'yalabanzʋ mat ja n'anmʋja'anʋts, per nandu'un mat ja nwinma'añʋts. ¹⁶Mat ko pʋn mij m'awdajtypy ja Dios je'eyʋ mat ja m'anmʋja'an mat ja wiinkpʋ ayuk, ʒwi'ix mbaat ja ja'ay di'ibu kyaj tjaygyukʋ jyʋna'añ “wa'an du'unaty” ko mgajxtakta'ay, o wi'ix mbaat mgajxtakmíky mat yʋ'u pʋn kyadimnija'ap ti dʋn mgajxypy? ¹⁷Oy jyantsytsyújaty ko mij Dios xyja'aygyʋda'aky, ni ti pudʋjkʋn xykyamo'oy yʋ mmʋmʋbʋjkrʋty, ja'a ko kyaj mjaygyujkxʋty. ¹⁸Nja'aygyʋdákypyʋts ja Dios ko ʋj ngajxypyʋts ja ayukʋ wiinkpʋ ni'igu kudiinʋm nidʋgékyaty miidsaty. ¹⁹Per mats nnyamyíkyaty n'awdata'andʋts ja Dios, nik óyʋts ngajxʋt mʋgoxku n'ayúkʋts mat ja njaygyujkʋnʋts di'ibu ja'ayaty jyaygyúkʋdʋp es pyudákʋdat, kudiinʋm kots ngajxʋt majk milʋ ayuk di'ibu kyaj yajjaygyúku di'ibu 'yamʋdoonajxtʋp.

²⁰Mʋgu'ugítaty, katʋ mwinmaydyʋ éxtʋmʋ ʋna'ku'ungʋn, je'eyʋ ko xyky'a'oyñjáwʋdʋ wi'ix xytyúndʋt di'ibu axʋuk. Per ittu éxtʋmʋ ja'ay di'ibu tʋ yeeky tʋ pyety ko oy xypyayo'oydyʋt. ²¹Pes du'un jyʋna'añ ja Dios ma jyaabyajtʋn: “Wiink ja'ay es wiink ayúkʋts ʋj nyajtúnʋp, ndukkajxnáxʋpts ʋj ja n'ayúkʋts ja jagam ja'ayaty ma tyada nax kajpn, per ni du'unʋts ja n'ayuk tkamʋbuktʋ”, du'un jyʋna'añ ja Nindsun'ajtam. ²²Tyaada yʋ'u xytyukjajgyujkʋm ko Dios xymyo'oyʋm ja madakʋn es ngajxʋmʋ wiinkprʋty ja ayuk éxtʋmʋ i'xwʋ'umʋn ma yʋ di'ibu kyaj yʋ'udyʋ Diosu myʋduumbʋ, per yajkypy ja madakʋn es ngajxwʋ'xʋm di'ibu xytyuknija'am es nduk'oy'ajtam di'ibáty myʋbʋjktʋp, kyaj jya'agyʋjxmʋty pʋnaty kyaj Dios tmʋbuktʋ. ²³Oyʋ du'un, n'okpʋjtákʋm pʋn miidsaty tʋ mnyamyúkʋdʋ, es tyúkʋdat naak di'ibu kyaj yʋ'udyʋ mmʋmʋbʋjkrʋ o kyaj ti tnijáwʋdʋ ja Diosu 'yayuk, es mbaadʋdat

nidugekyu mmadya'aky mut ja wiinkpu ayuk, ¿tii kyaj jyuna'andut ko miits tu mlókudu? ²⁴Per pun myajpáttap xykajxwa'xtu Diosu 'yayuk es tyákut naak di'ibu kyaj yu'adyu mambujkpu o kyaj ti tnijáwudu ja Diosu 'yayuk, es ko tjaygyúkudu mgajxyuty, ta nuix tjaygyuku ja pyojpu es ku'am nuix dyaj'yo'oy ja wyinma'añ ko tmudówut tugekyu di'ibu miits mmadyáktap, ²⁵es du'un ñidu'xut di'ibu jyot'ajty wyinma'añ'ajtypy. Ta ñaygyoxtnaaydya'agudut es t'awdátut ja Dios, es jyuna'anut ko jyantsy'ity ja Dios ma miidsuty.

Tundu tugekyu tuda'aky es éxtum pyaadyuty

²⁶Mugu'ugítuty, di'ibuts uj n'andijpy, yu'u tyaadu: Ko mnaymyúkudut es xy'awdata'andut ja Dios, tam di'ibu úwdup, tam di'ibu kyajxwa'xtap ja Diosu 'yayuk o di'ibu Dios tuknijáwudup, tam di'ibu kyajxtap ja ayuk di'ibu kyaj yajjaygyúku, o di'ibu kyajxtuda'aktap di'ibu ja wiinkpúty tu tkajxtu; es tugekyu tyaadu, du'un xytyúndut es dyajmujwiin dyajkajaadu myubujkun pánuty myubujktap ja Jesús éxtumu Kristu. ²⁷Ko pún tkajxut ja wiink ayuk, wa'an je'eyu nimajtsk o nidugauk tkajxy, es nidu'ugáty kyajxut, esu wiinkpu tkajxtuda'aktut di'ibu mmadyáktap. ²⁸Pun kyaj jap pún di'ibu mbaat tkajxtuda'aky, kyaj pún tkajxut ja wiinkpu ayuk ma mnaymyúkudu, ku'am xymyugajxtut ja Dios ma anaydyu'uk m'ittu. ²⁹Wa'an tkajxy majtsk o tugaak di'ibu 'yaxájudup ja Diosu 'yayuk, esu wiinkpúty wa'an tmudoo'ittu es tpawinmádyut pun oy o kyaj 'yóyuty di'ibu tyaaduty myadyáktap. ³⁰Es pun jam nidu'uk 'yu'uñu tmudoo'ity 'yaxájup nandu'un tu'ugu Diosu 'yayuk, wa'an t'awixy di'ibu jam kajxp, es 'yokkajxut yu'u. ³¹Mut ko nidugekyuty miidsuty mbaat xytyuknijáwudu ja ayuk di'ibu Dios tu mmo'oyudu, nidu'uk nidu'uk situy. Net nidugekyu tjáttut es jyotmuk'áttut. ³²Yu Espíritu Santu myadakun pyatku'uy 'yity mut ja di'ibáty 'yaxájudu, ³³mut ko Dios yajkypy ja agujk'ajt jotkujk'ajtun, kyaj oywyi'ixuty ti ttuñ.

³⁴Extum oytyim maaty ja Diosu jya'ayuty ñaymyúkudu, yu toxytyujkuty amoondup. Kyaj pyaadyuty tyukkajxudut. Wa'an tneydyukkudákudu ja ña'ayuty, du'un éxtum jyuna'añ ma yu Diosu jyaaybyajtun. ³⁵Pun ñijawuyaampy ti oynu'unun, wa'an dyajtáy ja ña'ay ma yu tyujk. Mut ko kyaj oy kyuxe'ekey ko tu'ugu toxytyujk tyukkajxu ma ja mubujkputujk ñaymyúkudu. ³⁶Byeen xytyimpáktudu kwentu ko yu Diosu 'yayuk kyaj tsyondaky mut miidsuty, es ni miidsudyu dun je'eyu xykya"axájudu.

³⁷Pun ja naak ñayjyáwuty tmudaty ja madakun es tkajxwa'xut ja Diosu 'yayuk, o tmudaty ja wiinkpu Espíritu Santu myadakun, wa'an tjaygyuku ko di'ibu yam miits nduknijá'ayudup, yu'u du'un tu'ugu Nindsun'ajtumu 'yana'amun. ³⁸Pun kyaj tmujpajta'aky, kyaj nandu'un yajmujpajta'agut.

³⁹Pes du'un mugu'ugítuty, xta'aydyu ja winma'añ wi'ix myajmada'agudut es xykajxwa'xut ja Diosu 'yayuk, per katu xyajkubéky pun jaa naaguty tkajxwa'xy mut ja wiinkpu ayuk. ⁴⁰Tundu tugekyu tuda'akyti'knu es éxtum pyaadyuty.

Tuy'ajtun ko Kristu jyikypyeky

15 ¹Mugu'ugítuty, n'aktukjamyajstap ja oybyu ayuk di'ibu tu n'awánudu, di'ibu miits m'axájudu es di'ibu muut amumdu'uk

xymyubuktá yu Nindsan'ajtam. ²Nandu'un mut yu'ugyujxmu tyadu ayuk miits mnitso'oktut pun m'akpaduundap di'ibu tu n'awanudu; es pun kyaj xy'okpaduunná, nanugoobu tu xymyubuktá.

³Di'ibu tim jujp'am oj n'axaju es miits nduknijawudu, ja'a ko Jesukristu 'ye'ky mut udsajtamu nbojpu'ajtam, éxtam jyuna'an ma ja Diosu jyaabyajtan; ⁴es ko dyajnaxtukudu, es ko jyikypyejky ja kyumduguk xuu, éxtam jyuna'an ja Diosu jyaabyajtan, ⁵es ko kyuxe'ky ma ja Peedru es óknám ma ja apóstulaty, ⁶óknám kyuxe'ky nimugoxk mugopx naxy ja nmugu'uk'ajtam wyinduuy. Mayu tadu nmugu'uk'ajtam 'yajakjy'attu, es tam di'ibu tu 'yo'knádu. ⁷Óknám kyuxe'ky ma yu Santya'agá, es nan net ma nidugekyu apóstulaty.

⁸Tim óknám ko tyáadu, nandu'un n'ijxyuts uj, éxtamxyupts uj jawyiin o óknám nmiin nja'tyuts ya naxwiin. ⁹Ujtsu du'un éxtam tim ux'okpu ma yu tadu apóstulaty, es ni je'eyuts xykyanitaku esuts xy'anuumut apóstulu, ja'a kots uj nbajudijtyuts yu Diosu jya'ayuty. ¹⁰Peru Dios tats xymyay'aty xykyuni'xy esuts xypyujtáky éxtama apóstulu. Per kyaj tu nejxy nanugoobu, pes nik tats nduñ ni'igu kudiinum yu'u nidugekyuty; óyuts oj ngatúñ mududsá ngu'um mājāa, mut ja myay'ajtungyujxm ja Dios tu xypyudaku. ¹¹Kyaj ti tsyékyuty, oy uj o yu'ujuty tu tkajxwa'xtu, til'gyu yu'u di'ibu yajkajxwa'xp, esu tyáadu du'un di'ibu miits mmubujktup.

Jyikypyuktá ja o'kpu

¹²Pes mut ko udsuty, apóstulaty, tu ngajxwa'xtuts ko yu Jesukristu jyikypyejky ko 'ye'ky, ¿wi'ix ko naaguty miits mjuna'andu ko yu o'kputy kyaj jyikypyuktá? ¹³Pes pun kyajpu jikypyujkun ma yu o'kun, nan kyajpu du'un ja Jesukristu jyikypyejky. ¹⁴Es pun kyajpu Jesukristu jyikypyejky, kyaj tyuñ di'ibu ngajxwa'xum, es nan kyaj tyuñ di'ibu nmubujkum. ¹⁵Es pun du'unu du'un, udsuty, ja apóstulaty, ka'adapts éxtamu andákruty, ja'a ko tats n'okjunaambudu ko yu Dios yajjikypyujk ja Jesukristu; es pun andakun ja'a ko Kristu jyikypyejky, nan andakun ja'a ko ja o'kputy jyikypyuktá, ¹⁶mut ko pun kyaj yu o'kputy jyikypyuktá, pes nan kyaj yu Dios tu dyajjikypyéky ja Jesukristu. ¹⁷Es pun ja Kristu kyaj jyikypyejky, kyaj tyuñ di'ibu miits mmubujktup, es pekyoty m'ak'ittu, ¹⁸es nandu'un tyugooydu nidugekyu ko 'yo'ktu di'ibu pyaduunda Jesukristu. ¹⁹Pun yaayu ma tyadu jiky'ajtan ya naxwiin nyajtu'unám ja Jesukristu myubujkun, di'ibáty kyaj tmadundu Jesukristu mbaat jyuna'andu mut ja táy'ajtan: "Puroobu taaduty."

²⁰Per di'ibu tim táy'ajtan, ja'a du'un ko yu Jesukristu jyikypyejky ko 'ye'ky. Du'un ja'a éxtam ja puja'aky di'ibu jawyiin tuump'ajtp. Paadyu du'un mut yu'u xytyuknija'am ko yu di'ibáty tu 'yo'knádu jikypyúktup. ²¹Pes du'un éxtam tu'ugu yedyujk dyajtsondáky ja o'kun naxwiin, nandu'un tu'ugu yedyujk dyajtsondáky es ja o'kputy jyikypyúktut. ²²Di'ibats nmadyakupy, ja'a du'un ko nidugekyu ja'ayuty 'yooktu mut ko tuump'át 'yaats'átudu Adán, es nandu'un di'ibáty 'yaxájudup ja Jesukristu éxtama Yajnutsókrp, Dios yajjikypyúkdup. ²³Per nidu'uk nidu'uk éxtam pyaadudu: Jesukristu du'un jikypyujk tim jawyiin; es óknám ko yu Jesukristu myínut,

di'ibáty yu'u jya'a'ajtypy nandu'un jyikyryúktut. ²⁴Ta jya'tut ja tiempu ma ja Jesukristu ttukku'udúkut ja Dios Teety ja kyutujkun ma naty tu dyajkutugóy nidugekyu wiinkpadyu ana'ambuty, kutujkunuty es pánadyu madakun myudajttup. ²⁵Ja'a ko yu Kristu koonum yajkutúktu extu ko 'yana'amun patku'uy trájta'agut ja myúdsip. ²⁶Es ja okpu múdsip di'iba Dios yajkutugoyaampy, yu'u ja o'kun. ²⁷Mut ko ja Diosu jyaaybyajtan jyuna'añ ko Dios tu trájta'aky ja Jesukristu 'yana'amun patku'uy oytyim di'ibuty. Kyaj ndukmawjtsum ja Dios, mut ko Diosu du'un pyujták tugekyu Kristu 'yana'amun patku'uy. ²⁸Es ko tyaada tugekyu yajpajtaktaay Jesukristu 'yana'amun patku'uy, net ku'amu Jesukristu, ja Diosu 'yU'unk, ñayáakudut ma Dios, di'iba pyujtáky tugekyu Kristu 'yana'amun patku'uy, es du'un ja Dios tmudajtta'ayut tugekyu 'yana'amun patku'uy oytyim di'ibuty.

²⁹Es pun tuy'ajtan ko yu o'kruty kyajikyryuktu, ¿ti ko ja'ayuty tkunabátuda di'ibáty o'ktu jañubety? ³⁰¿Es ti ko uúdsuty du'ñum nnay'ayo'onmo'oyudu kots nmádúñ ja Jesukristu? ³¹Bom bómuts n'ity o'kun jujp'ám. Tuy'ajtanu tyaada, mugu'ugítuty, éxtumts nandu'un tuy'ajtanu'u kots ndukjotkada'aky kots miits nbajta'aktu éxtumu myubajkpu Nindsun'ajtam Jesukristu. ³²¿Tits uj nbuk nbaadat ya naxwiiñ kots ndsiptuuñ ya Éfesu mut ja di'iba du'un éxtumu awa'an juyujkun? Pes kooxyup tuy'ajtanuty ko yu o'kruty kyaj jyikyryekey, nik oyxyup njuna'anum éxtum naaguty jyuna'andu: "N'okka'ay n'ok'úkum je'eyu. Aya bom n'o'kum."

³³Katu mnayyákyuty myajwin'uunut. Tuy'ajtan éxtum jyuna'añ tu'ugu ayuk: "Yu axuukpu jamyut yajma'typy ja oyjya'ay'át." ³⁴Yajjumbítta miidsu mjiky'ajtan tuy'ajtan muut, es katu mnakypyekyundy, pes naaguty miidsuty kyaj xy'ixy'attu ja Dios. Tu'ugu du'un amutsoydu'un kodsu du'un miits n'anuumadu.

Wi'ix ja o'kpu jyikyryuktu

³⁵Per jaa da naak xyajtáwduts: "¿Wi'ix jyikyryúktut ja o'kruty? ¿Wi'ixu ñini'x 'yíxyuty di'iba myudáttup?" ³⁶¿Nugoo m'okkujuun'ajnadu mut ja di'iba xyajtuúdupts! ¿Tii kyaj xyñijáwudu ko tu'ugu tuumt yajni'ipy, koonum tyugatsy jap naaxóty es tyuk'yoondu'uty, es yeeky pyety? ³⁷Ja'a ko di'iba mujxp es pyúdsemy nax wingujxm, kyaj dyu'unuty éxtum 'yíxyuty ko tu yajni'ipy o yajwujy, oy yu'adyu triigu o wiinkpu tuumt. ³⁸Oknum ja Dios tmo'oy ja tuump yu 'yijxun éxtum yu'u ttseky, es nidu'uk nidu'ugu tuump yajmo'oy ja 'yaay kyepy éxtum pyaadadu. ³⁹Es nandu'un jajtrú du'un ko kyaj tugekyu yu nini'x tyi'igyuty; yu ja'ayadyu ñini'x, tuk naxu'u, esu juyujk añimalu ñini'xuty, wiingu'u, esu joon juyujkuty, nan wiingu'u, esu ajkx ku'xmuty, nan wiingu'u. ⁴⁰Nan taa di'iba ijtp ma tsajp es ma naxwíñadu, per ak tugatsyu'u. Wiingu tsyuj'ajtan ja tsajpótmadu es wiingu tsyuj'ajtan di'iba naxwiiñ ijttup. ⁴¹Yu xuu jyaj tyu'xun, wiingu'u, es wiingu po'o es nan wiingu múdsajjudyu jyaj tyu'xun, es extu ak múdsajjuty tyugatsy ja jyaj tyu'xun ak wiink. ⁴²Nandu'un jyaty mut ja o'kruty ko jikyryuktu. Yajtáju ja naxni'x di'iba windugeepy, es jyikyryujknu ja

nini'x di'ibu kyaj ñaky'oogut. ⁴³Yajtáju ja naxni'x di'ibu kyaj 'yóyaty, es jyikyryujknu ja nini'x mudu muj'ajtun. Yajtáju naxni'x di'ibu pagi'ix, es jyikyryujknu ja nini'x muk oy. ⁴⁴Yajtáju éxtamu otyyim di'ibu ja'ayudyu ñaxni'x naxwiñudu, es jyikyryujknu ja nini'x éxtam 'yity tsajpótm. Pún jaa ja naxwiñudu nini'x, nan taa ja tsajpótmudu nini'x.

⁴⁵Du'unu du'un jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtun: “Yu jawyimbü yedyujk, Adán, oj t'axaju ja jiky'ajtun.” Per ja óknambu Adán, ja'a njuna'anum ja Nindsun'ajtam Jesukristu, ja'a Ja'ajun di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun. ⁴⁶Jawyiin yajmudáty ja naxwiñudu nini'x, es oknum di'ibu tsajpótmudu nini'x. ⁴⁷Ja jawyimbü yedyujk, ja'a di'ibu Dios yajkoj mut ja nax; ja myamajtskpu yedyujk, ja'a di'ibu tsajpótmudu. ⁴⁸Di'ibáty ya naxwiñ njiky'ajtam, nmudajtam ja nini'x éxtam di'ibu muut ja Dios dyajkoj ja Adán. Ko njiky'ajtam tsajpótm, nmudajtam ja nini'x éxtam tmudaty ja Nindsun'ajtam Jesukristu tsajpótm. ⁴⁹Du'un éxtam udsajtam ngaxu'kum kyojyaty ja Adán ya naxwiñ, nandu'un najx ngaxu'kum éxtamu Jesukristu di'ibu tsajpótm.

⁵⁰Di'ibu n'anuumyándup mugu'ugítuty, yu'u tyaadu ko kyaj mbaat ndujkam tsajpótm mut ja ndsu'utsy'ajt nbajk'ajtam. Ja'a ko di'ibu o'kp, kyaj mbaat tyuku tsajpótm mudu ñaxni'x. ⁵¹Mudowdu, n'anuumyándup di'ibu ijty kyaj yajni'jawa. Kyaj nidugekyu n'o'kum, per nidugekyu ndugatsa'ayñum ⁵²tuk pojun, du'un éxtam ko nwimbi'tsam es n'ijxwa'xum jatugok, ko yajmudówt yajtukxu'uxy ja trompetu óknambu. Yajtukxu'uxup ja trompetu, es ja o'kraty jyikyryúktut, es ni na'a kyanaky'ooktat, es nidugekyu ndugajtsam di'ibáty akjiky'ajtam. ⁵³Mut ko yu njiky'ajtan'ajtam di'ibu o'kp, koonum yu'u tyugátsut mut ja jiky'ajtan di'ibu ni na'a kya'oogut. ⁵⁴Es ko yu njiky'ajtan'ajtam di'ibu o'kp tyugátsut mut ja di'ibu ni na'a kya'eeky, net yajkyudyúnut éxtam jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtun: “Ja jikyryujkun ja'a tu dyajkutugóy ja o'kun.” ⁵⁵Es jatuk peky ma jyuna'añ: “O'kun, ¿ma net tyam ja di'ibu muut tu mjaya'ayowa'añ?, ¿ma net ja mdsaa'sytyu'unun?” ⁵⁶Di'ibu yajkypy ja o'kun ja myadakun es xya'ayo'om, ja'a du'un ja pojpu, es ja pojpu myudajtypy ja muk'ajtan mut ja ana'amun di'ibu Dios yajk. ⁵⁷Per yajja'aygyuda'aky ja Dios ko xymyo'oyum ja madakun mut yu'ugyujxm Nindsun'ajtam Jesukristu!

⁵⁸Paaty mugu'ugítuty, panujxtu yajxon es du'unum xytyúndut waanu ni'igu ja Nindsun'ajtamu tyuunk, mut ko miits mnija'adup ko kyaj ñanugoobuty yu tadu tuunk di'ibu mduundup ti'igyü mut ja Nindsun'ajtam.

Naybyudaku myiky

16 ¹Tyámuts n'adsoojumbíty di'ibuts xyajtudup wi'ix xyajmúktut ja naybyudakukuyxm es nbutujkam ja Diosu jya'ayaty di'ibu jap Judeen ayoo jottugooodyup. Tundu du'un éxtam ndukni'ijxudu majatyu mubajkratujk ñaymyúkudu jap ma Galasyu ñaxwiñudu. ²Domingu domingu miidsuty nidu'uk nidu'uk xykyoonwu'umdat wi'ixum pún tpaaty, es xyñikoombátut tadu naybyudaku mut ja'agyujxmu nmugu'uk'ajtam, es kudiibu jaanum mnaydyukjotmaydyúnudut tadu naybyudaku kots nja'tut. ³Kots nja'tut ma miidsuty, ta xpyujta'aktut ja ja'ay di'ibu miits mdsojktup esuts uj jap Jerusalén ngáxuduts mut ja neky di'ibuts nmo'oyup,

es yajnijáwut pánu dá'unúty, es min dyajtsoón ja naybyudáku di'ibu miits mgajxtup. ⁴Es pán waanu oy pyúdsemy kots új nandu'un nnújxut, nájxtup yu'újuty mut új.

Paablu tnigajxy majaty jyúditá'añ

⁵Kots nnújxut, koonúmts nnaxá'añ má Masedoñú ñax, taanúmts nja'tút Korintu. ⁶Wa'andsu da nwu'umút waanu mut miits jap, o wa'andsu da ndim'yajnajxtá'ayut tugekyu jap yu xux po'o; es nétuts miits mbaat xypyudákuda mats n'aknújxa'añ óknám. ⁷Ja'a ko kyajts je'eyu nnújxa'añ pajt kapajtp, wu'umaambúdsu dá'un es n'ita'añ waanu mut miidsuty, pán junaamp ja Nindsun'ajtam Dios. ⁸Per wu'umaambúts yá Éfesu extu ko Pentukostés xuu ñáxut, ⁹mut ko nmúdjatypyúts tu'ugu tu'u es 'yoybyúdsúmat ja Nindsun'ajtamú tyuunk, es taa may di'ibúts xytyukmúdsip'ajttup.

¹⁰Pán jajtp ja Timotee má miidsuty, katu ti xytyuktukjotmaydyundu. Wa'an t'ity jotkujk, mut ko yu'u ttuñ ja Nindsun'ajtamú tyuunk, dá'un éxtum új. ¹¹Paaty katu miits xy'úxtijtu; ni'igu xypyudákudat es dyaj'yo'oyut ja ñu'u tyu'u agujk jotkujk, esúts min xykyu'ixy, mut ko tyámúts n'awixy ti'igyú mut ja wiinkpádyu nmúgu'uk'ajtam.

¹²Yu nmúgu'uk'ajtam Apolus, tats njantsyjya'anúmu esxyup oj mdimku'ixuda ti'igyú mut ja nmúgu'uk'ajtam, per kyaj ñújxáñ tyam. Nájxup ko ja tiempu 'yawátsuñumút.

Kajxwíjún esu kajxpo'xún

¹³Wijy m'íttút miidsuty. Dú'uñum amumdu'uk jot xy'akmúbúktút ja Dios. Múk mnaybyújta'agudat. Katu mjotmútsk'attú. ¹⁴Tundu mut ja tsojkun tugekyu di'ibu mduundup.

¹⁵Ix, múgu'ugítuty, miits mnija'adup ko ja di'ibu tsunaaydyup má ja Estéfánus jyúun tyújk, yu'u dán tim jawyiin Akayu ñáaxóty di'ibu 'yaxájuda ja Jesukristu, es yu'újuty tu tpudákuda ja nmúmbújkpu'ajtam. ¹⁶Es ndsejpyúts es miits xymúmdówdut yu'újuty, es nidúgekyu di'ibáty nandu'un pudújkudup mada tyadu tuunk. ¹⁷Xondákpúts ko tu myindu Estéfánus, Fortunatu esu Akayku. Yu'újuty tu ttundu di'ibu kyaj miits oj mbaat xytyundu mut ko m'ittu jagam, ¹⁸yu'újuty tu dyajxonda'aktúts ja n'anmúja'an, es nandu'un miidsu m'anmúja'anúty. May'at windsu'ugudu dá'ambu ja'ayuty.

¹⁹Majatyú mbújkpútyújk ñaymyúkuda Asyú ñáaxóty mduknigáxuda Dioskajxy. Akilu esu Prisilu, es nidúgekyu di'ibáty naymyújkudup má yu'u tyújkuty, mduknigajxudup ja Dioskajxy ja Nindsun'ajtamgyújxm. ²⁰Axájuda Dioskajxy di'ibu nidúgekyu nmúgu'uktújk'ajtam mduknigajxudup. Naymyúnánuda nixim niyam kújktugok.

²¹Új Paablu, nduknijáyudúts miidsuty yu kajxpo'xún múdúdsu ngu'um letu.

²²Di'ibu kyaj ttsoktu Nindsun'ajtam Jesukristu, wa'an t'itu kajxpréky.

¡Min tsojk, Nindsun'ajtam!

²³Wa'anú Nindsun'ajtam Jesukristu mgunu'xuda miits nidúgekyu.

²⁴Nidúgékyuty miits nduknigaxtu ndsojkunúts mut ja Jesukristúkyújxm.

Myumajtskpu Nedy Di'ibu Paablu Tyuknigajxtu Ja Korintu Ja'ayuty

1 ¹Uj Paablu. Dios tsojkungyujxm xy'apostulu'atyuts ja Jesukristu, ja' njanan'anam ko tu xkyxyuts. Ti'igyu mut ja nmagu'uk'ajtam Timotee nduknigaxtusdu tyadu neky ja mabujkrutujk di'ibu naymyujkudap ma ja Korintu kajpn, es nidagekyu ja Diosu jya'ayuty ma ja Akayu nax.

²Wa'anu Dios Teety es ja Nindsun'ajtam Jesukristu mgunu'xudu es mmo'oyudu ja agujk'ajt jotkujk'ajtan.

Paablu 'yayo'on

³N'ok'awdajtam ja Dios, yu Nindsun'ajtam Jesukristu Tyeety. Yu'u du'un ja nDeety'ajtam di'ibu myudajtypy ja pa'ayo'on es xyajjotkujk'ajtam pun ti xyajit xkyubajtam. ⁴Dios xyajjotkujk'ajtam ma tugekyu n'ayo'on'ajtam, es du'un mbaat udsajtam nyajjotkujk'ajtam nandu'un di'ibaty ayoodap, es nmo'oyum nandu'un ja jotkujk'ajtan di'ibu Dios udsajtam tu xymo'oyum. ⁵Mut ko du'un nbu'ayo'om mudu Jesukristu, nandu'un mut yu'ugyujxm Jesukristu n'axajumu waanu mujpu jotkujk'ajtan. ⁶Paaty pun udsuty ayoodapts, ja'a du'un es miits xymyudatut ja jotkujk'ajtan esu nitsokun; es pun ja Dios xyajjotkujk'ajtaps, ja'a du'un es nandu'un miits xyajjotkujk'ajtpudut es du'un xymyudanudut mut ja ma'xtujkun ja du'ambu' ayo'on, extumts udsuty ngu'ix ngubaadudu. ⁷Nmudajtypyuts ja tuj'ajtan, ko extum m'ayowdu tyam ti'igyu extum udsuty, nandu'un ja Dios nujx mmo'oyudu ja jotkujk'ajtan extumts udsuty xymo'oydyu.

⁸Magu'ugituty, ndsejpyuts es xynijawudut nu'unuts tu n'ayoy ma yu Asyu nax. Byeen jyantsymyujwiin jyantsykyajajuty tu n'ayoyuts, ni nmajaats kyanakykye'ty esuts nmudanut, es extu junanuts ko kyajts nbudsamut mudusdu njiky'ajtan.

⁹Nayjya'ajuts extum di'ibaty yajtuudyunaamp mut ja o'kun. Peru tyadu du'un jyajty esuts nnijawut wi'ixuts nbadunat amumdu'uk jot ja Dios di'ibu yajjikypyejkypy ja o'kruty, es kyajts njana'anut ko uj ku'um nmamada'agupts ja ayo'on.

¹⁰Diósudsu du'un xy'agu'udujk xy'axajtukp ma kudsu'ugubu o'kun jup'am, es ndukma'awdajtypyuts ko yu'u du'unuts xy'akkuwa'ana'ani ¹¹ko miits xpyudakudut mut ja mgajxtakun. Pun mayjya'ayuts xynigajxtaagu, nandu'un mayjya'ay ja Dios tja'aygyuda'aktut ja'agyujxm ko Diósuts ja muj may'ajtan tu xytyuuna.

Ti ko Paablu kya'ojtsy Korintu

¹²Taa dun tu'uk di'ibuts xymyeepy ja jotkujk'ajtan, ja'a du'un kodsu nwinma'ani xymy'i'inxu ko tuts n'ity tuda'aky es wa'ats ya naxwiin, es

waanu ni'igu ma miidsuty. Diósudsu du'un tu xypyuduku mut ja tsojkan es njiky'átuduts du'un. Kyajts tu njiky'aty mada ja'ayu wyijy'ajtun. ¹³Tu nduknijáyuudu jantsy yu'ayu di'ibu mbaat xykyajxtut es xyjaygyúkudut. Es ndsejpyuts es xyjaygyúkudut yajxon, ¹⁴du'un éxtum waanunum kujkuts miits xyjaygyúkudu. Ja'a tyaadu ko ma ja xuu ma myina'añ ja Nindsun'ajtum Jesukristu, miits nandu'un mxonda'aktut mut ujtskyujxm, es uj nxonda'aguduts nandu'un mut miitskyujxmuty.

¹⁵Mut kots ndukmu'awdatu tyaadu, tudsu naty n'oktuknibujtákuu es nnujxa'añuts jawyiin ma miidsuty, es nmo'oya'andu ja xondakun ko ngu'ixtu majtsk ok. ¹⁶Du'unuts nduknibujtáku ngu'ixa'andu kots nnujxa'añ Masedoñ, es óknun ngu'ixtut jatugok kots njumbítut Masedoñ, es du'unuts miits mbaat xypyudukudu es n'aknuxuduts Judee. ¹⁷¿Tii kyajts nduknibujtáku yajxon kots njanañ nduna'añudsu tyaadu? ¿O mjanándup xytyijy miidsuty ko uj ndukniwaabuts éxtumu ja'ayuty di'ibu uguyajt kajxkuyajtp? ¹⁸Diosu du'un ñija'ap ko uj kyajts n'uguyaty ngajxkuyáty. ¹⁹Mut ko Jesukristu, Diosu 'yU'unk, ja'a jya'a di'ibu Silvanu, Timotee esuts uj ngajxwa'xtup, ma Jesukristu winu xuu winu tiempu pyudsemy di'ibu oy es ni na'a di'ibu kyaj 'yóyuty. ²⁰Pes ma yu'un yajkuudyúñ tugekyu di'ibu Dios wyandak. Paaty ko n'awdajtum ja Dios njuna'anum "wa'an du'unuty" mut yu'uguyajxmu Jesukristu. ²¹Diosu du'un di'ibu udsajtum tu xybyujtákuu es tyam amumdu'uk jot n'ijtum ti'igyu mada Kristu. ²²Tu xy'ijxwu'umum, mut ko tu tpujta'aky njodoty'ajtum ja Espírítu Santu éxtumu ijxwu'umun ko tuy'ajtan di'ibu n'axajuya'anum.

²³Diosu du'un ñija'ap wi'ixudsu njot nwinma'añ, es wa'ants yu'u xytyukkumadoy pun kyajts ngajxy tuy'ajtan. Tyambaatnumts nganejxy Korintu mut ko nga'ooja'andu es ngayajjotmaydyuktakuya'andu. ²⁴Pes kyajts uj nnujxa'añ es miits xywyindsun'áttuduts ma yu mmubajkunuty; ja'a du'un situy ndsejpyuts nbudukuya'andu es xymyudáttut ni'igu jotkujk'ajtan esa xondakun, mut ko amumdu'uk jot xymyubaktu yu Nindsun'ajtum.

2 ¹Paadyuts uj njanañ es kyaj jatugok ngu'ixtut jotmaymyuut. ²Mut ko pun ujts miits nbujtáktup jotmaymyuut, ¿púnuts uj nujx xyajxonda'aky?, pun kyaj miidsuty, di'ibuts tu nyajjotmay'ooktu. ³Paaty nduknigajxtu tadu neky mut ko kyajts nnujxañ ma miits es nyajjotmay'ooktut, miidsuty di'ibuts xymyoodyup ja jotkujk'ajtan; mut ko junánuts kots uj nxonda'aky, nidugekyuty miidsuty nandu'un mxonda'aktu. ⁴Kots miits nduknigajxtu tadu neky, byeenudsu naty nnayjyáwuty amaymyuut jotmaymyuut, extu juuyuts. Kyaj nnija'ayudu es mjojmay'ooktut, ja'a du'un es xyjáwudut ko byeen jyantsymyujwiinuty ja tsojkan di'ibuts nmudajtypy mut miidsuty.

Ma'xun di'ibu tu pyekytyúñ

⁵Ko nduknija'ayudu tadu ja'ay di'ibuts uj nugoo oj xyajmáxy xajtajy, es waanú ni'igu miidsuty nidugekyu oj myajmáxy myajtájudu, ⁶kyajts ni'igu nnaktyuydyuna'añ. Tu byeen yajtukkumadoonu mut ko nidugekyu miidsuty tu xy'uxtijtu ma mnaymyúkudu. ⁷Di'ibu mbátudup es xytyúndut, ja'a es xymya'xnut es xyajjotkujkudut, ja'a ko pun n'ak'yajjotmay'o'kum,

tsojk nujx tkanakymyudúñ ja Dios. ⁸Paaty nmunu'xtáktu es xytyuk'íxtut jatugokú mdsojkun di'ibu mmudajttap mat yu'u. ⁹Es di'ibu ndukniija'ayudu ma di'ibuts ngajx ja neky, ja'a du'un nnijawayaambyuts pun mbadúndap di'ibu oj n'anuumudu. ¹⁰Pun mmama'xtujktap miidsudyu tyadu ja'ay, nme'xyryuts uj nandu'un. Es pun nme'xyryuts tii, pun jam ti yajma'xa'añ, miits m'oy'ajtungyujxm ndúñuts du'un Jesukristu wyinduuy. ¹¹Du'un ndu'unum kúdiibu xy'awindumbujkam ja mujku'ugópk Satanás, ja'a ko byeen nnija'am ja 'yaxuk winma'añ.

Paablu kyaj jyotkujk'áty jap Troux

¹²N'awánudu nandu'un kots njajty ma Troux kajpn esuts ngajxwa'xa'añ ja oybyu ayuk di'ibu Jesukristu nimadyakypy, taa tu'uk kyuxe'ky ja nduunguts madsu Nindsun'ajtum naty tu dya'awa'atsy ja nnu'u ndu'ujuts. ¹³Peru n'aa njótuts kyaj tpaty ja pyo'xtákn mat ko kyajts nbaty ja nmagu'uk'ajtum Titu. Paadyuts oj jap ndsooñ es oj nnejxy Masedoññ ñaaxóty.

Kristakyujxm nmadákum

¹⁴Per yajja'aygyudákp ja Dios, di'ibuts du'unam nduk'oybyudseempy ti'igyu mat ja Kristu, es uatskyujxmty ja Dios dyajnijawuty ja Kristu jya'a, di'ibu du'un éxtam tu'uk di'ibu muk pa'akxu'kp es oymyaaty ñaspoja. ¹⁵Du'un uudsuty éxtam ja pa'ak xu'kun di'ibu Jesukristu tyukwinjekypy ja Dios es 'yabojwa'xy, du'un extu ma di'ibáty nitsóktap es extu ma nandu'un di'ibáty tugoodyur. ¹⁶Mudu di'ibáty tugoodyur, du'un uudsuty éxtam di'ibu tok xu'kp; per mudu di'ibáty nitsóktap, du'un uudsuty éxtam tu'ugu pa'ak xu'kun. ¿Es púnu du'un mada'agap es ttúnudu tyadu tuunk? ¹⁷Oytyim maadyuts nnejxy, ngajxwa'xyryuts ja Diosu 'yayuk. Per kyaj éxtam may 'yadu'atstu ttukganarattu éxtamu ajuuy ado'kpaty, amumdu'uk jot es ti'igyu mat ja Jesukristu ngajxwa'xyuts uj Dios windum.

Jembyu kajxy'átypyu

3 ¹Ko du'unu tyadu nduknijáyudu, ¿ti mjunándubu du'un xytyijy esuts nnayyajmujpudsuma'añuty ku'amú, o nigutikyú du'un nya'ixudats ja neky mats ja'ayuty xya'ity kumay, o n'amdówdut miidsuty ja neky mats uj xya'ittu kumay?, éxtam ttundu na'aguty. ²Pes miidsudyu du'un ku'am éxtamu tadu nekyu ja'aybyéty ma yu njot nwinma'añuts, ja neky di'ibu mbaat tkajxy es dya'ayukwimbudsemy oytyim púnuty. ³Miidsudyu du'un myal'ixudap ko m'ijttap éxtam tu'ugu neky di'ibu Kristu jyaay ja'agyujxm di'ibuts nduun ma miidsuty. Tyadu neky kyaj jya'ayuty mat ja tintu, yu'u jya'ayuty ma m'aa mjótuty mat ja jiikypyu Diosu Jya'ajun.

⁴Ndukma'awdajtupts ja Dios Kristakyujxm ko du'un m'ittu. ⁵Mat ko uj, kyajts ti madakun nmudaty esuts oynu'unun ti ndúnudats ja Diosu tyuunk, Diósudsu du'un xymyeepe ja madakun esuts ndúnut. ⁶Pesu Diósudsu du'un tu xymo'oy ja muk'ajtun es ngajxwa'xyuts ma nidugekyu ja'ayuty yu jembyu kajxy'átypyu. Kyaj n'anuumudu ko koonum tkuydyúndut ja ja'ayuty yu ja'aybyétypyu ana'amun, net ñitso'oktat. Kom kyaj ni pún mbaat tkuydyúñ tyadu ana'amun, paaty xy'o'kunwingajxam nidugekyu, per yu Diosu Jya'ajun xymo'oyum ja jiky'ajtun.

⁷Ja ana'amun di'ibu Moisés yajmooy es yajkuxjaay tsaagujxy, myiñ mut tu'ugu jajun, es kyaj ja israelitu ja'ayuty mbaat t'ixtu ja Moisesu wyiin jyujp mut ko muk tye'xy, oya tadu jajun tamu naty pyi'tstsondáknu waanáty.

⁸Mut ko myiñ mut ja muj'ajtuna tadu ana'amun di'ibu 'yawá'anup ja o'kun ko kyaj yajkuydyuñ, waanu ni'igu ja muj'ajtun ta myiñ ko ja Espíritu Santu ja jiky'ajtun dyaky. ⁹N'okjuna'anum ko muj'ajtun muut ja ana'amun oj tyuñ di'ibu ja o'kun 'yawá'anup ko ngakuydyu'unum, jwaanu ni'igu muj'ajtun muut ja jembyu kajxy'átypyu ko xy'axájum ja Dios es oy nwu'umdu ja'a muut! ¹⁰Ja muj'ajtun di'ibu tu'x ma ja wyiin jyujp ja Moisés, ni ti tkatsooty ko ndukma'ijxkijxyum mut ja myuj'ajtuna tyadu jembyu kajxy'átypyu. ¹¹Es ja'a ko awaanup di'ibu muj'ajtun muut ijty, ¿wi'ix waanu ni'igu muj'ajtun tkamadátut di'ibu wu'amp winu xuu winu tiempu?

¹²Ja'agyujxm ko nnija'amu tyadu, paaty ngajxwa'xum yajxon muk aa muk jot. ¹³Kyaj nnaywyitwinguwijtsum éxtumu Moisés ñaywyitwinguwijtsu kudiibu ja israelitu ja'ayuty t'ixtu ja jajun di'ibu yungup es di'ibu kyaj jyeky. ¹⁴Per ja israelitu ja'ayuty myudajttu yu jyot wyinma'añaty kubi'its ku'ook, es tyambaat kyaj tjagyúkuu ko yu tadu jékyubu kajxy'átypyu tu'unajxpu naty, du'un éxtum ja Moisesu wyiin jyujpu jyajun, mut ko du'un yu'ujaty 'yity éxtum ja ja'ayu winguwunubun, di'ibu ni ti tka'ixtu. ¹⁵Es du'ñumu du'un tyambaat kyajpyum tjagyujkuu ko tkajtu ja Moisesu 'yana'amun. ¹⁶Per yu wyinwun yajjuga'aktup ko tyi'igyudut mut ja Jesukristu. ¹⁷Ja Nindsun'ajtam, Ja'ajun yu'u, es ma 'yity ja Nindsun'ajtamu Jya'ajun, awa'atstúm ja ja'ay 'yittu. ¹⁸Paaty di'ibáty nmudu'unum ja Jesukristu, kyaj nwinguwun'ajtam, ni ngamadajtam ja jot winma'añ kubi'its ku'ook, du'un udsajtam éxtum ja iixnu wa'atspu di'ibu ñijajpy yajxon ja myuj'ajtunu Nindsun'ajtam, es nan mut yu'ugyujxmu tadu myuj'ajtun yu Nindsun'ajtamu Jya'ajun xyajtugajts'adátsum waanu ni'igu pun wi'ix ja tiempu ñaxy.

4 ¹Paaty ni na'ats ngatsipke'exy, mut ko Diósuts ta xytyuknipeky mut ja pya'ayo'onu tyadu tuunk. ²Tuts n'uxtijy di'ibu yajtuump ayu'udsyu, éxtumxyupts uj ti nduñ tsoydyu'un muut. Kyajts uj n'uxta'ay wi'ixudsu ja'ay nwin'uundut, es kyajts uj nyajtugátsy ja Diosu 'yayuk; ja'a je'eyats uj ngajxypy esu ja'ay ñijáwudut ja tuj'ajtun, es Dios wyinduuyuts du'un nduñ. ³Es pun kyaj yajnijáwu ja oybyu ayuk di'ibu ngajxwa'xtuputs, pun yu'utsy 'yity éxtumu ja'ay wyiin jyujp ko ñaywyingujuuxyaty, yu'u du'un jya'a'ajttubu taadu di'ibáty tugoodyup. ⁴Kyaj tmubaktu ko yu Jesús yu'u du'un ja Kristu, mut ko ja mujku'u di'ibu ya naxwiñ ana'amp, yu'u yajkujuundákup. Yu'u kyaj ña'ixyaty es kyudu'x kyujájudut ja oybyu ayuku jyajun di'ibu ñimadyakypy ja myuj'ajtuna Jesukristu, di'ibu dun ti'igyu éxtumu Dios. ⁵Kots ngajxwa'xy ja Diosu 'yayuk, kyajtsu du'un uj ku'am nnayajmujpudsuma'añaty. Di'ibu dun situy, ngajxwa'xypyuts otyyim maaty ko yu Jesukristu yu'u du'unu Nindsun'ajtam, es uj je'eyats nnayajnide'xyaty éxtum miidsudyu mbudajkubu esu Kristu muj 'yítut. ⁶Du'unuts ngajxwa'xy mut ko Diosu du'un di'ibu junán: “Wa'an tjajy tte'xy ma ja koots'át”, yu'u du'un yajjajpy yajte'xypy madsu njot nwinma'añ, es mudu tadu jajun mbaat n'ixy'átyuts tadu jaj tu'xun di'ibu ijtp ma yu Jesukristu wyiin jyujpun.

Jiky'ajtum mubjkungyujxm

⁷Mut ko Diósudsu du'un tu xytyukmay'átyuts tadu oy'ajtun ma nnini'x, oydu'unuty éxtumə naxpotsytyu'tsun, du'un ya'íxut ko Dioskyujxm yu tadu muk'ajtun jyantsymyujwiin jyantsykyajaaty, es kyajts uj nja'ajuty. ⁸Xyñimiimbuts ja ayo'on oytyim di'ibuty kanak peky, per kyajts ndsipke'exy; nmə'amaybyáty nmujotmaybyátypyuts, per kyajts ndim'amutsk'aty; ⁹jayajpajudjitruts, per kyajts nyajna'íxy; xyjayajkudaabuts, per kyajts xymyamadə'aktə. ¹⁰Pes oytyim maadyuts uj nnejxy, o'kun jajp'ámuts uj n'ity éxtumə Jesús o'kun jajp'ám 'yijty. Ja'agyujxm udsuty du'un xyjaty es kyuxu'ugut oy ko 'yity ja Jesús ma nnini'xuts. ¹¹O'kun jajp'ámuts du'unum n'ittu mut yu'ugyujxm kots nmudundu ja Jesús es ñiguxu'ugut oy ko jyiky'aty yu Jesús ma nnini'xuts di'ibu oogup. ¹²Es du'unu du'un ja o'kun tyuñ ma udsuty, es ja jiky'ajtun tyuñ ma miidsuty.

¹³Di'ibuts ngajxwa'xypy, yu'u du'un di'ibuts uj ku'am nmubejkypy, du'un éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun: "Nmubjunks, es paadyuts oj ngajxwa'xy." ¹⁴Nnija'abuts ko Dios di'ibu yajjikypyujk ja Nindsun'ajtum Jesukristu ko naty tu 'yeeky, xyajjikypyuka'anum udsajtum es xyajñuxa'anum ni'amuku ma yu'u 'yity. ¹⁵Tagekyu di'ibuts tu xyjaty tu xykyubétyuts, ja'a du'un es xytyuk'oy'áttat miidsuty, es du'un ko may di'ibu 'yaxájudup ja Diosu kyunu'xun, nandu'un myátyty di'ibu 'yawdatándup ja Dios es tja'aygyuda'aga'andu.

¹⁶Paaty kyajts ndsipke'exy. Oyudsu nnini'x ngubajk jya'anuxunu, bom bómudsu n'anmujə'an myukta'aky. ¹⁷Ja'a ko di'ibu n'ayo'om ya naxwiin, pojunu'u ñaxy es waanu yu'u; per xytyukpátum waanu muj ja muj'ajtun di'ibu miimp muj wiin kyajaa es ijtp winu xuu winu tiempə. ¹⁸Mut ko kyaj nmuj'ijxum di'ibu ya'ijxp, ja'a du'un di'ibu kyaj ya'ixy; ja'a ko di'ibu n'ijxum, najxp yu'u, per di'ibu kyaj ya'ixy, winu xuu winu tiempə 'yity.

5 ¹Ja'a ko nnija'am ko pyudu'ugut ja wit tujk ma n'ijtum ya naxwiin, ja'a njana'anum ja nnini'x'ajtum, xy'awijxum tsajpótm nidu'uk nidu'uga wiinkpə nini'x di'ibu itup winu xuu winu tiempə. Diosu du'un xytyuknibujtákuə tyadu wit tujk, kyaj yu'ujuty ja ja'ay. ²Ma n'akjiky'ajtum ya naxwiin, nmukxaj n'okxájum, ja'a ndsojkum es njiky'ajtum ma ja nnini'x'ajtum di'ibu nmudajtum tsajpótm, ³du'un nujx nmudajtum yu nini'x, es kyaj dyu'unuty éxtum tu'uga ja'ay niwa'ats uxwa'atspə. ⁴Ko n'akjiky'ajtum yaa mudə tyadu nini'x, nmukxaj n'okxájum mut ko kyaj n'ita'anum éxtumə ja'ay di'ibu niwa'ats uxwa'ats, ja'a nmudata'anum ja nnini'x'ajtumə tsajpótmudə, es du'un di'ibu o'ktup tugátstəp mut ja di'ibu ni na'a kya'ooktat. ⁵Esu Diosu du'un tu ttuknibujtaagu es du'un tyun jyátudət mut udsajtum, es xymyo'oyum ja Espiritu Santu es yajnijáwut ko xypyátum ja oy'ajtun di'ibu miimp.

⁶Paaty ko du'un, du'unum nmudajtum ja muk aa muk jot. Nnija'am ko maanum n'akjiky'ajtum ma tyadu nnini'x'ajtum, kyaj n'ijtum ma Dios. ⁷Mubjkungyujxm njiky'ajtum ya naxwiin, es kyaj mut ko ti n'ijxum; ⁸pes n'oktukmə'awdajtum, per ja'a ndsojkum es ndukpudsúmumə tyadu nini'x es jo'om n'ijtum ti'igyə mut ja Nindsun'ajtum. ⁹Paaty jaayum ndsojkum es

njiky'ajtum yajxon' éxtum Nindsun'ajtum ttseky, oy nja'ijtamby ma tyadu nini'x, o ma yu Nindsun'ajtum tsajpótm. ¹⁰Mut ko koonum nidugekyu nwinguwa'aguya'anum ja Jesukristu es tpayo'oyut ja nbojpu'ajtum, es nidu'uk nidu'uk n'axájam éxtum xypyátum, éxtum ja oybyu o ja axuukpu di'ibu ta ndu'unum ma tu n'ijtam mudu tyadu nini'x.

Agujk'ajt jotkujk'ajtan yajnimadya'aky

¹¹Mut ko udsuty ndsu'uk njáwuduts ja Nindsun'ajtum es nnijáwuts ja myay'ajt wyindsu'kun, paaty n'oktukmudjuts ja ja'ayuty nandu'un. Dios nija'ap wi'ixuts uj nmudún amumdu'uk jot, es ndsejpyuts es miidsuty nandu'un xynijáwudut. ¹²Kyajts uj ku'um nnayya'oybyudsémyuty ma miidsuty, ja'a du'un es miidsuty waanu mjotkujk'áttut mut ujtskyujxm, es du'un mbaat xy'adsowdu tadu ja'ayuty di'ibu tyukmaj tyukpátudap di'ibu kuxu'kp nikujxm, es kyaj di'ibu ijtp ma ja'ay jyot wyinma'añ.

¹³Pun ja pún jyuna'añ kots uj nlókuty, ja'a du'un kots nmudún ja Dios; es pun kyaj tyu'ajtanuty kots uj nlókuty, ja'a du'un es xytyuk'oy'áttut miidsuty. ¹⁴Ja'a kots ti nduñ, yu Jesukristu tsoyokn xytyukmudjupts. Mut ko nmudajtypyuts ja tu'ajtan ko yu'u 'ye'ky mut yu'ugyujxm nidugekyu ja'ay, paaty nidugekyu ja'ay 'yittu o'kun patku'uy. ¹⁵Jesukristu 'ye'ky mut yu'ugyujxm ja ja'ayuty nidugekyu, es du'un kyaj nnakyjyiky'ajtum éxtumu ngu'um winma'añ'ajtum, ja'a du'un éxtum ttseky ja Jesukristu di'ibu oj xykyu'o'kum es oj jyikyppyeky mut udsajtamgyujxm. ¹⁶Kyajts nnaky'ixy nnakytyún ni pún éxtum púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudap. Oy tuuyup nbayo'oyuts ja Jesús éxtum púnudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudap, kyajtsu du'un nnakytyún. ¹⁷Esu du'un ko ja'ay tyi'igyu mut yu Jesukristu, myudajtypy ja jembyu jyot wyinma'añ. Ta tyugooyñ ja tuuyubu jyot wyinma'añ. Kyaj 'yok'ijnu éxtumu naty ijty, tim jemy tugekyu ta wyu'amnu.

¹⁸Tyaadu tyiimpy tugekyu ja Dios, di'ibu ijty nmudsip'ajtum; per mut ja'agyujxmu Kristu Dios xyajtugajtsum, es tyam nnaymyaayubu'ajtum mudu Dios, es ta xymyo'oyum ja tuunk es nyajmutnaymyáyudut ja Dios majaty ja wiinkpadyu ja'ayuty nandu'un. ¹⁹Paadyuts uj ngajxwa'xy ko yu'ugyujxmu Jesukristu ja Dios dyajti'igyuya'añ ma yu'un ja naxwíñudu ja'ayuty es tjo'tsnut du'un ja pyojpu. Tyaadu du'un ja oybyu ayuk di'ibuts ngajxwa'xypy. Diósuts xymyooy esudsu du'un ndúnut. ²⁰Udsudyu du'un ja Kristu kyudunaabyu, du'un éxtumxyubu Dios ku'um mdukmunu'xta'agudu miidsuty mut utskyujxm, nmunu'xtáktap mut yu'ugyujxmu Jesukristu, katu xymyudsip'attu Dios, nik ni'igu axájada ja ti'igyu'ajtan mut yu'u di'ibu Jesukristu xymyo'oya'anum. ²¹Oy ja Jesukristu ni na'a kyapojpütuuñ, Dios tyukkubajt tyukkumudooya kruuzkujxm tugekyu udsajtam ja nbojpu'ajtam, es du'un oy nwa'amum mut ja Dios mut ko n'ijtam ti'igyu mut ja Kristu.

6 ¹Es du'un éxtum udsajtam nmudu'unum ja Dios, n'amdoobu nbujktsodup es kudiibu nanugoobu xkyupúktut ja Diosu myay'ajtan. ²Ja'a ko du'un jyuna'añ ja Dios ma ja jyaaybyajtan:

Kots uj ja'ay nduunu ja may'ajtan, nmudoots mij m'aa myo'kn;
kots uj ja'ay nyajnitse'eky, nbudujkats mij.

Pes jaygyúkudá. Tyamú dū'ún txuujuty má Dios mduná'anxyuty ja may'ajtún, tyamú dū'ún txuujuty má mbaat mnitse'eky.

³Jiky'ajtpts tų'ajtún muut, kudiibuts pán nyajtu'udugóyut ja jyiky'ajtún es kudiibu pán tkajxudít tmadyaagadítet axuuk di'ibuts ndiimpy. ⁴Nik ni'iguts nya'ixa'añuty má tųgekyu oytyim tiity éxtumú Diosu myuduumbu, pún tits ųj xyjajt xkyuabajtp, kots nmudanú ja ayo'on jotmay ma'xtujkun muut, kots ti xkya'ijtxu, kots muk tsaatsy ja jiky'ajtún nyajnáxy, ⁵kots nyajwépy, kots nyajtsímy, kots nyajnbude'eky, kots nduñ muk, kots ngama'ay es kots nyajnáxy ja muk yuu. ⁶Nya'ijxupts nandu'ún mududsú njiky'ajtnu wá'atspu, mut ja jaygyujkun, mut ja tsojkan tuda'akypu, mut ja ma'xtujkun, mut ja Espírítu Santu, ⁷mut ja ayuk di'ibu tų'ajtún es mut ja Diosu myuk'ajtún. Dū'ún éxtum ja soldaadu di'ibu yajtiimpy ja 'yespaadu es dyajkutugoya'añ ja myudsip, es dyajtún ja di'ibu naydukkuwánup ko ja myudsip yajkutugoya'añuty, nandu'unuts ųj nyajtún ja tų'ajtún es nyajkutugoya'añuts ja axuk'ajtún, es nyajtiimbyuts nandu'ún ja tų'ajtún esu ja'ay t'ixy'áttut ja Dios. ⁸Na'aty nyajwindsu'uguts, es na'aty nyajmugajxtugóyuts; na'aty xyñi'o'o xyñiyáxudupts, es na'aty xyñimadyáktupts tsuj; na'aty xyajnajxtupts éxtumú pi'tskajxpu, es na'aty xy'ijxtupts éxtumú tų'ajtún muutpu; ⁹na'aty xy'ijxtupts éxtumú di'ibu kyaj t'ixy'attú, es na'aty xyajnajxtupts éxtumú wyin'ixyún; oyuts xy'ixtu je'eyuts nga'o'knu, per akjiky'ajtpnámts oy muk; yajtuudyuumbuts, per kyajts xytyim'ya'ooktu; ¹⁰óyuts nmay ndajyuts, per dū'úñámts njotkujk'áty; ayoo jottugeebyuts, per nyajjotkujk'ajtypyuts nimay; oyuts xy'ixtu ko kyajts tii nmudaty, per nmudajtypyuts tųgekyu.

¹¹Korintu mugu'uguty, tu nmugajxtu muk aa muk jot mut ko tats miits nduk'ixtu njot nwinma'añuts. ¹²Ndsojktupts miidsuty mut wínuts njot; miidsuty kyajtsu dū'ún xytsyoktu nandu'ún ųj. ¹³Nmunu'xtáktup éxtum tu'ugu u'unkteety tmugajxy ja 'yu'unguty, éxtum nmo'oydu ja n'aa njótats, nandu'ún xymyo'oydyudats miidsuty.

Ūdsajtumú dū'ún ja Diosu tsyunaaydyákn

¹⁴Katu mnaymyúkudu mut ja ja'ayuty di'ibu kyaj tmabaktu Jesukristu, éxtumxyup muut m'ittu ja ja'ayuty má tu'ugu kukapu. Ja'a ko dū'ún mgaxu'uktut éxtum ja yuubu di'ibu kyaj tyuknáxuty. ¿Tii mbaat ñaymyíkyuty ja oy'ajtún mut ja axuk'ajtnu? ¿Tii mbaat nandu'ún 'yity ja jajún mut ja koots'átu?, ¹⁵o ¿wa'an mbaat ja Jesukristu tyi'igyú'áty mut ja ka'oybyu?, o ¿wi'ix mbaat ja di'ibu myudiimpy ja Jesukristu tyi'igyú'áty mut ja di'ibu kyaj tmudún ja Kristu? ¹⁶Kyaj ni nu'ún kyatuknáxyuty ja Diosu tyujk mudu agojwinnáx. Pes ūdsajtumú dū'ún ja Diosu tyujk, éxtum ja Dios jyunáñ má yu jyaaybyajtnu:

Jiky'átupts es judítupts mut yu'ujuty.

Ūjtsu dū'ún xyDyios'áttup

es yu'udyudsu dū'ún nja'ay'áttup.

¹⁷Paaty nandu'ún ja Dios t'anuumu jya'ayuty:

Tukpudsuumdu'uttu es katu mnaymyáyudu mut ja axuk ja'ayuty,

katu m'adu'utstu éxtum ja 'yaxuk winma'añ,

nétuts miits n'axájudut.

¹⁸ Ëjts miits xytyeety'áttup,

es miidsuty n'u'unk'át n'uná'k'áttup.

Du'un jyuna'añ ja Dios di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy.

Wi'ixu Korintu ja'ay jyodumbittu

7 ¹Mugu'ugítuty, ja'a ko Diosu du'un xymywandákum, paaty nnayya'ijttum wa'ats ma yu di'ibu mbaat xya'axu'kum, du'un éxtum nnini'xkyujxm es éxtum nandu'unu n'anmaja'an'ajttum. N'oktu'unum wi'ix n'ijttum wa'ats wa'ats ja'agyujxm ko Dios ndsu'kum.

²Aa'ajt jot'ajttuguts. Kyajts pún wi'ix nduñ. Ni púnuts ngawin'uun es ni púnuts ngayajnbaxutúkus. ³Kyaj du'un n'anuumudu es miits ngajxpaattut, éxtum tu n'ok'anmaabyudu, miits m'ijttup njodoty nwinma'añótyuts, ti'igyu n'ijttum oy jii ky es oy eeky. ⁴Nugoots miits n'oktukmu'awdajttanu es ndukjotkudákyuyuts miidsuty majátyuts n'ayoy, xondákyuyuts es byeenuts n'okjotkujk'ajnu.

⁵Na'abuts njajty Masedoñ, kyajts ni nu'un ngape'xy, nik ni'iguts tu n'amaybyaaty njotmaybyaaty oytyim maaty. Ak tsip xidsoo yadsoo es tsu'kubuts jodoty winma'añóty, ⁶peru Dios, di'ibu yajjotkujkup ja maay tajpety, yu'uts xyajjotkujku ko jyajty ja Titu. ⁷Kyaj jya'ayuty je'eyu mut ko jyajty, ja'a du'un mut ko byeenu naty xyonda'aky mut miitskyujxmuty. Yu'uts xy'anmaay ko byeenuts miits xywyin'ixa'andats, es xytyukmumadyákuts wi'ix miits xyñimay xyñidajttuts es mnayjyotmaydyúnudu mut uj. Mudu tyaadats oj ni'igu nxonda'agyuts.

⁸Oy ja jawyiimbu neky di'ibu nduknigajxtu oj myajmáy myajtájudu, kyajts tyam nnakyjyawu. Es pún nja'ajats jawyiñup kots njaygyujku ko tadu neky myajjotmay'o'kudu waanu, ⁹tyam xondáknupts, kyaj mut ko tu njotmay'looktu, ja'a du'un mut ko tu tadu ayo'on jotmay dyajttugátsy ja mwinma'añuty. Miidsuty myajnajx myajkujxtu ja ayo'on jotmay éxtum ja Dios t'oyjyawu esu du'un kyaj miidsuty tii mjajttadu axuuk ujtskyujxm. ¹⁰Ja amay jotmay di'ibu miimp ma Dios, yu'u xyajjodumbijttum es xymyo'oyum ja po'xtákn, es mut yu'u kyaj mbaat nugoo nja'am. Peru tadu wiinkpu amay jotmay di'ibu naxwiñudu jya'a'ajtypy, ja'a xytyukpátum ja o'kun.

¹¹Miidsuty myajnajx myajkujxtu ja amay jotmay éxtum ja Dios t'oyjyawu. ¡Es ichtu tyamu net wi'ix tu 'yabudsemy! Mdukjaygyujkudu tuda'aky yu tyaadu es xykyajxtuda'agut di'ibu naty tu xytyundu, myajjotma'tudu es nandu'un myajtsu'kudu, nétuts byeen xywyin'ixándats miidsuty, es mdukkumudoodu di'ibu naty tu tuñ ja axuukpu. Es ma tugekyu tyaadu, miits tu xya'ixudu ko kyaj xymyudattu ja pojpu ma tyaadu. Paadyu du'un tu xytyukkumudowdu. ¹²Mnija'adup miits ko nduknigajxtu ja neky, kyaj ja'agyujxmup nduknigajxtu di'ibu tuundugoooy es ni di'ibu yajmudugoooy, ja'a du'un es nduk'ixtu Dios windum ko byeenuts nnayjyotmaydyúnuty mut miidsuty. ¹³Paaty mudu tyaadu tuts miits xyajjotkujkudu.

Per mudu tyaadu di'ibuts tu n'axaju yu jotkujk'ajttun, waanu ni'iguts tu nxonda'aky kots tu n'ixy ja Titu jyantsyotkujkuty; pes nidugékyuty

miidsuty t# xypyud#kudu xyajkujkudu 'yaa jyot. ¹⁴Kyajts n'an#uguga'aju mats n'anmaay ja Titu kots nnayjy#wuty jotkujk mut miidsuty. Es kom t#gekyu di'ibu tu n'an#umudu miidsuty, t#y'ajtnu'u, nandu'un pyudseemy t#y'ajtn di'ibuts tu n'an#umu ja Titu kots njotkujk'#ty mut miitskyujxmuty. ¹⁵Es y#u waanu ni'igu mds#kudu ko tjamyetsy wi'ix miits xymy#mudoodu di'ibu y#u mduknipujkudu es wi'ix xyajjajtt#ktu mut ja tuda'aky'at esa may'ajt windsu'kun. ¹⁶Ijt xoombuts ja'agyujxm kots kexy ka'pxy ndukmu'awdatu es xyty#ndut di'ibu Dios tsyejpy.

Oyjya'ay'ajtn

8 ¹Tyam, m#gu'ug#tuty, nduknijaw#ya'andu wi'ix ja Dios tu dya'ixyuty ja 'yoy'ajtn majaty ja m#bukp#tujk di'ibu naymyujkud#p Masedo#n. ²Oy tu dyajn#x dyajk#xtu ja ayo'on jantsy muj wiin kajaabu, byeen jyantsyjyotkujk'aty'attu. Oy jya''ayoop jyajott#geebyudu, tu dyaktu ja naybyuduku #xtumxy#p my#kja'ay'attu. ³Nduknija'adu#ts miidsuty ko y#u'ujuty tu dyaktu naybyuduku xonda'aky'aa xonda'akyjy#t t#gekyu #xtum tu tpa#ttu, o waanu ni'igu. ⁴Pes extu xymy#nu'xt#ktuts es dy#ktut ma myiky ja naybyuduku di'ibu yajtukpud#kudut ja Diosu jya'ayuty. ⁵Waanu ni'igu dyajktu ja naybyuduku k#diin#m #xtumts njawinmaay es dy#ktut. Pes #aygy#yajkudu y#u'ujuty ku'm jawyiin ma y# Nindsun'ajtn, es net ma #dsajtn, du'un #xtumu Dios ttseky. ⁶Paaty tuts n'an#umu ja Titu es t'ak'yajmujkta'ayut ma miidsudy# ty#adu tsojkungyujxmb# naybyuduku di'ibu y#u yajmujktsond#k t#uy#p. ⁷Pes miidsudy# du'un mw#kpu#s#um#d#p ma t#gekyu oytyim tiity: ma y# mm#bukun, ma xytyuk'x#p#ktu Dioskajxy, ma oyjyot xymy#dattu esa tsojkun mut #j. Es tyam, niw#kpu#s#um#du nandu'un ma ty#adu naybyuduku tsojkungyujxmb#.

⁸Mudu ty#adu, kyajts jayam miits n'ana'amdu, y#u#y# du'un es xy#ij#wudut wi'ix ja wiinkp#ty nandu'un pyud#kudu, net miits nandu'un xy#ix#d#t ja muj wiimbu mdsojkanuty ma y# nm#m#bukp#ajtn. ⁹Mut ko miits mnija'ad#p ja Nindsun'ajtn Jesukristu tsojkan, my#daj#t muj wiin kyajaa ja muj'ajtn, per #ayby#jt#ku #xtum tu'ugu ayoo#u ja'ay mut ja'agyujxm ko xytsyojkan es nb#tum ja jotkujk'ajtn.

¹⁰Ngajxy#y#ts du'un #xtumu kaj#w#j#un di'ibu mdukjotkud#kt#p. Junktu'uy mut ja mdsojkungyujxm xyajtsond#ktu jawyiin ja naybyuduku xyajm#ktu. ¹¹Pes tyam, aktundu di'ibu myajtsond#ktu junktu'uy extu xyajkug#x#t. Mut ja du'#n#mbu tsojkan di'ibu mm#dajttu, yaktu #xtum ja Dios mmo'oy#du. ¹²Mut ko p#n tu'ugu ja'ay yakaampy ja windsu'kun ma Dios, Dios kyupejky#p nu'un je'ey# dyaka'a#n, es kyaj t'amdoy di'ibu kyaj nm#dajtn.

¹³Kyaj #dsuty ndseky es miits md#goy'ajtxudut ko tu xy'okpuduku ja wiinkp#ty, ja'a du'un es jyaa'atut ja ti'igy#'at. ¹⁴Tyam miits mm#dajtt#p mut di'ibu mba#t xypyud#kudu di'ib#ty t#goy'ajtxud#p. Ko na'a y#u'ujuty tm#d#ttut di'ibu mba#t mdukpud#kudu, mmo'oy#d#p miidsuty ko naty nandu'un md#goy'ajtxudu, es du'un jyaaty ja ti'igy#'at. ¹⁵Extum jy#na'a#n ja Diosu jyaabyajtn: "Di'ibu py#jt#k jajpudu'k may, kyaj oj ni'igu tm#dattu; es di'ibu jajpudu'k waanu, kyaj oj ty#goy'ajtxuty."

Titu esu jyamyuuduty

¹⁶Nja'aygyudákypyudsu Dios ko trəjtáky yu amay jotmay Titu jyodoty wyinma'añóty, éxtumts uj nməjotmaybyaty miidsuty. ¹⁷Mut ko yu Titu kyupujk di'ibuts n'anmaay, es kom yu'u ku'um byeen mni jotmay'oogudu, tyam nujx mgu'ixa'anudu mut ja ky'u'umdsojkun.

¹⁸Ti'igyu mut ja Titu ngéxyuats jatu'ugu nməgu'uk'ajtam di'ibu byeen yajmadya'aky'áty majaty ja mubujkputujk ñaymyúkudu, mut yu'uguyjxm ko jyantsy'óyuty ja tyuunk ma ja oybyu ayuk yajpaduñ. ¹⁹Es kyaj yu'udyu tyadu, nandu'un mut ko majaty ja mubujkputujk ñaymyúkudu yajwin'ijxyu tyadu nməgu'uk'ajtam di'ibu jadijtr mut uudsuty, es nbudákudut ma nyajmujkumu tyadu naybyuduku di'ibu yam nduundupts, es du'un yajwindsu'ugut ja Nindsun'ajtam es ya'ixut ko nbudakuya'anum nixim niyam. ²⁰Ndsojktupts es kudiibuts ni pún xyñi'oo xyñiyaaxudut mut yu'uguyjxmu tyadu naybyuduku di'ibuts nyajmijkyu, ²¹ndunaambyuats éxtum pyaadyuty, kyaj jye'eyuty Nindsun'ajtam windum, nandu'unu du'un mayya'ayóty.

²²Paadyuats jatu'ugu nməgu'uk'ajtam ngexy nandu'un mut yu'u, di'ibuts tu xytyuk'ixy ja tsojokun kanaç nax, es tyam waanu ni'igu mut ko mdukmə'awdátudu miidsuty. ²³Pun ja pún dyajtáy ja Titu ti tyuunk'ajtypy, anuumudu ko ujtsu nməDios məduumbu es xykyudánuts, es tyuñ mut uj es du'un xytyuk'oy'áttut miidsuty. O pun yajtuudupts ja wiinkpu nməgu'uk'ajtam ko ti tyuunk'ajttup, anuumudu ko yu'ujaty kyugajxy'áttu majaty ja mubujkputujk ñaymyúkudu es twindsu'ugudu Jesukristu. ²⁴Ya'ixudu ko xyjantsytsyoktu yu tyadu kugajxyuty, es du'un xytyuknijáwudut tuçekyu yu nməmubujkpu'ajtam majaty ja mubujkputujk ñaymyúkudu, wi'ix miidsuty ja tsojkun xymudattu es nandu'un miits xya'ixudut ko tyu'ajtanuty tuçekyu tyadu oybyu di'ibuts uj tu nmadya'aktu mut miitskyujxmuty.

Naybyuduku myiky

9 ¹Ja naybyuduku di'ibu miits mmo'oyándup tsojkungyujxm ja nməmubujkpu'ajtam jam Jerusalén, kyaj tyimtsékyuty es nduknijáyudut, ²mut ko nnija'abuts yu m'oyjyótyty. Byeenumts ngumaydyu di'ibáty ijttup Masedoñu ñaaxóty, ko miidsuty, Akayu ja'ayuty, m'awijx mjup'ijxtup xypyudukuya'andu extu junktu'uyup, es mayu Masedoñu ja'ayuty byeen ttukxonda'aktu miidsudyu m'oyjyótyty. ³Paadyuats ngexyu tyadu nməgu'uk'ajtam kudiibuts n'anuguga'adats mut ja di'ibu tu miitskyujxmuty nnimadya'agyuats oy. Ja'a njuna'anum es mjantsyñayjyup'ixudut éxtumts tu njuna'añ. ⁴Es pun xymyutnajtupts nidu'uguty ja Masedoñu ja'ay es nbaadudats miits ma kyaj xy'awix xyujp'ixtu, taadu xymyo'oyuats ja tsoydyu'un madsu naty miits byeen tu ndukmə'awdatu; ja'a du'un kudiibuts ndimjuna'anut ko miidsudyu du'un mdsoydyu'un'ajttup. ⁵Paatykyujxmuts uj nwinmaay ko tyadu nməgu'uk'ajtam nujx mgu'ixudu jawyiin es mbudákudut xyajka'pxtut ja naybyuduku di'ibu miits mwandaktu junktu'uyup es xyáktut; es du'un ja

naybyudaku di'ibu miits mya'awijxtup, du'un ya'ixy ko tsojkungyujxm yaj'yáky es kyaj éxtumts uj pán ndukkuwanu.

⁶Mjamyátstup ko di'ibu nip waanu, nan waanu dyajpude'eky ja pyujta'aky; es ja di'ibu nip kajaa, nan may dyajpude'eky ja pyujta'aky. ⁷Nidu'uk nidu'ugaty miits xyáktut ja mbudujkun éxtumu naty tu xtyukniwinmáyuđu, kyaj majtsk aa majtsk jot es kyaj agwánubu, mut ko Dios tsyejpy ko ti yaj'yáky xonda'aky'aa xonda'akyjyót. ⁸Dios mbaat miidsuty mduk'amugunu'xuty tugekyu oytyim tiity es du'un kyaj ti mdugoy'ajtxudut, extu mbaat miits waanu ni'igu xypyudúkuđu ja di'ibáty tugoy'ajtxudup. ⁹Du'un éxtum jyana'añ ja Diosu jyaabyajtun:

Ja oyjya'aybyu majtsk adu'umgu'u tmo'oy ja ayoođu ja'ayuty;
es ni na'a Dios kyaja'aydyugo'oxyxudut ja 'yoyjya'ay'ajtun.

¹⁰Dios, di'ibu yajkypy ja tuumt di'ibu yajníp yajkojp es di'ibu yajkypy ja je'xy peky, mgunu'xa'anxudup ja mbujta'agyuty di'ibu naty mniip mgojtup, es miits ja puja'taky may xypyaattut, es myuj myáyut ja oy'ajtun di'ibu mduundup. ¹¹Du'un miits xymyudáttut tugekyu ja namyudunu es xymyo'oydyut muj may pánuty tii tugoy'ajtxudup. Es di'ibu miits myajktup mut ujtskyujxm oybyudsumaamp, mut ko ja nmugu'uktajk'ajtum tja'aygyuda'aktut ja Dios ko miits xykyaxtu ja pudujkun. ¹²Mut ko yajpudáku ja nmugu'uk'ajtum, kyaj jye'eyuty ti oynu'unun nmo'oyum di'ibu tugoy'ajtxup, ja'a du'un es nandu'unu ja'ay muj wiin kajaabu tja'aygyuda'aktut ja Dios. ¹³Yu'ujuty 'yawdáttup ja Dios, pes mada tyadu naybyudaku mduk'ijxtup ko miits xykyuydyundu ja oybyu ayuk di'ibu Jesukristu nimadyakypy, nandu'un yu'ujuty myay'at wyindsu'ugudup ja Dios mut ja oyjyotkyujxmbu ja naybyudaku di'ibu miits mduk'nigajxtup yu'ujuty, ¹⁴es 'yamduw pyajtsówdup ja Dios mut miitskyujxmuty mut winu jyot, mut ko Dios muj wiin kajaa tu kyuni'xyuty mut miitskyujxmuty. ¹⁵Yajja'aygyuda'aky ja Dios mut ko tu xyjantsykyunu'xum muj wiin kajaa, di'ibu kyaj mbaat nnasja'am.

Paablu kyutujkun ko 'yapostulu'aty

10 ¹Ma tyadu neky, uj Paablu, n'amdoo nbujktsoodup mut ja yuunk'ajt naxypy'ajtun es ja Jesukristu tsojkun, oy jam naaguty miidsuty di'ibu junándup ko muk ayuk nduk'nigajxtu neky'am, per yuunk náxypyats n'ity ko miits nmugajxy wiin jujp. ²N'amdeepy nbujtseebyuts ja may'ajtun, ko miits najkx ngu'ixtu, kudiibu miits xtyuk'agwánudu es awa'an nmugajxtu pánuty xyñ'u'unudubuts es jyana'andu esuts ti nduñ mut ko uj n'ity éxtum pánuty myudajttup ja naxwíndu winma'añ, pes nnayjya'abuts es muk aa muk jot nmugajxudats yu'ujuty. ³Tu'ajtun ko ja'ay uudsuty, per kyajyum uudsuty ndsiptuñ éxtum ja ja'ay pánuty ja naxwíndu winma'añ ja'a'ajtudup. ⁴Yu soldaadu di'ibu ya naxwiñ, yu'u yajtuundup ja espaadu ma tsiptundu; per uudsuty, kyaj uudsudyu tyadu nyajtundu, nyajkutugeebyuts ja axuk'ajtun. Diósuts xymyoodyup di'ibuts muut nyajtu'adíkyu tyadu axuk'ajtun es nyajkutugódyuts di'ibu majku'u tyiimpy. ⁵Nyajtugeebyuts oydi'ibu winma'añ di'ibu ya'adijypy es ya'ixy'átut ja Dios. Tugekyu winma'añuty ndukmudjupts es tmudówdut ja Kristu. ⁶Ko

miits xykyuydyuunda'aydyut, net situy n'awíxyuts es ndukkumadówdut di'ibáty kyaj tkuydyundu.

⁷Katu miidsuty yu'ayu xy'ixtu wingujxypyu. Pún ja pún nidu'uguty ñayjyáwudu ko yu'u Jesukristu jya'ay'átyuty, paktá kwentu ko ujtsu du'un nandu'unu Jesukristu jya'ayuty. ⁸Oyuts uj njatukmuj njatukpaadu ja kutujkun di'ibuts nmudajtypy, kyajts nduktsoydyún; pes ja'agyujxm ja Nindsun'ajtamts tu xymyo'oy yu kutujkun es myuj wiin kyajaat ja mmubujkunuty es kyaj esuts miits nyajkutugódyut. ⁹Kyajtsu du'un uj miits n'adsu'uguya'andu mudadsu nneky, ¹⁰éxtum naak jyuna'andu: “Tyadu Paablu nekykyujxyu du'un je'euy xymyugajxum muk, per ko mut nnaywinguwa'lkum, yuunk náxyruup es ni ti tkatsooty ja 'yayuk.” ¹¹Per di'ibu dan janándup pyáktubu kwentu ko nandu'un éxtamts winmuk jotmuk nmugajxy mats nnijayu kots jagam n'ity, nandu'unds du'un winmuk jotmuk ngajxut kots muut ku'um awingujk nnaybyaadudut.

¹²Kyajts nnaydyukm'ijxkijxyu'añudyu tadu di'ibu ku'um naygyumaayup. Nügoo yu'ujuty lyoku'attu ko ku'um ñayyajkiyxubudu o ko ñay'ijxkijxyubudu nixim niyam. ¹³Uj, kyajts nmujyua'añ nbaaduya'añ mut ja di'ibuts kyaj xpyaaty. Diosu du'un di'ibu pyujtákyu yu ndsiba'anuts mats nduñ, es jambaaduts xymyooy esuts ndúnut ma miidsuty. ¹⁴Paaty kyajts ndukpádsemy yu ndsiba'anuts, éxtumxyupts kyaj n'ityñum tuuyup mut miidsuty. Ujtsu du'un jayujp'ajtp ndukninujxtu miidsuty ja oybyu ayuk di'ibu ñimadyakypy ja Jesukristu. ¹⁵Kyajts ndukmuj ndukpaadu ja tuunk di'ibu wiinkpúty tu ttundu, éxtumxyupts uj nja'ajuty. Nik ni'igats n'awixy ko myuj wiin kyajaat ja mmubujkunuty, es mbaat n'aktúnuts ni'igu ma miidsuty, ¹⁶es nandu'un n'awánut ja oybyu ayuk waanu jagam ma Korintu, ma kyajnum ja oybyu ayuk yajkajxwa'xy, es du'un kadiibu pún jyuna'anut ko uj yu'uts ndukmujpádsuamaampy di'ibu wiink ja'ay tu ttundu.

¹⁷Extum jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun: “Pún ja pún ti ttukxonda'aky, wa'an ttukxonda'aky di'ibu Dios tu ttuñ.” ¹⁸Tyaadu xytyuk'ijxum ko kyaj ti tsooty ja di'ibu naymyujpajtákap ku'um; di'ibu situy tuump ko yu Dios jyuna'anut ko oy di'ibu ndu'unum.

Paablu es di'ibu nügoobu ñaydyjudu apóstuluty

11 ¹Tundu may'ajtun, muma'xtujktuguts mats nügoo ngu'aw ngugajxu. ²N'amu'ajtsy'ajttupts uj miidsuty Dioskyujxm. Miidsuty, Korintu ja'ayuty di'ibáty tu xy'axájudu Kristu, du'un miidsuty éxtum tu'ugu kixyado'oxy di'ibu tu yajni'adsóy, es ujtsu du'un éxtum ja u'unkteety di'ibu pákup es ni'ix'ít ngwentu'áttut extu nguyákat wa'ats ja'ayun ma Jesukristu, éxtum jyawu xyña'ay'áttu. ³Per du'un éxtum ja ka'oybyu mut ja axuk winma'añ twin'u'añ ja Eevu, tsu'kupts uj ko miits nujx nandu'un mnayyákudu es myajwin'uundut es xyajtgátstut ja oybyu mwinma'añ di'ibu naty mmudajttup ma Jesukristu. ⁴Pes kyaj mdsipka'axtu miidsuty ko mnimínudu naak es tkajxwa'xtu es miits x'axájudut jatu'ugu yajni'sókrp, es kyaj yu'udyu Jesús di'ibuts uj ngajxwa'xypy; o ko ttsóktut es miits xy'axájudut ja wiinkpu ja'ajun di'ibu kyaj yu'udyu Espiritu Santu di'ibu tu xy'axájudu; o miits xy'axájudut ja wiinkpu uxpujken, es kyaj

ज्या'adya oybya ayuk di'ibu ñimadyakypy ja Jesukristu di'ibuts ęj miits tu n'awánudu. ⁵Pes ni wi'ix tsoots ngawe'emy ęx'am mudu tadu andákręty di'ibáty nay'andįjudęp apostulakópkuty. ⁶Oyuts ęj nyajtįy ko kyajts njaty ja ęw kajx, kyajts ja'įjty xyjatųgoy'ajtxuty ja wijy'ajtęn, du'un ęxtam tu nduk'ixtu kanaę nax di'ibuts tu nduń.

⁷ĴTii wa'an nduundu axęę ko n'awa'anudu ja Diosu 'yayuk ko ni nu'un oj mgatsobátxudu? ĴEs tii, paadyudsu du'un xy'ęxtįjtu es du'un miidsuty męj mbaadudut? ⁸Ngupųjkuts ja pudųjkęn di'ibuts xymyoodyu ja mubųjkręty di'ibu naymyųjkudęp ma wiink kajpnuty, esuts miits nmudúndut. Tyaadu du'un tpaty ęxtamxyępts yu'ųjuty nme'tsyuts. ⁹Es óyuts oj ti xytuęgoy'ajtxu, ni tu'uguts miits nga"adsįjy. Ja nmęgu'uk'ajtęm di'ibu įjttęp Masedońu, yu'uts xymyoodyu di'ibudsu naty xytuęgoy'ajtxęp. Kyajnumts ęj miidsuty ti n'amdoy esuts xypyudákudut, es ni na'ats miits nga"amdówdut di'ibuts ęj nyajtųgoy'ajtępy. ¹⁰N'anęmudu du'un męt ja tyu'ajtęnu Kristu, es ni pún majatyu ñaxwńńudu Akayu xykyarųjkut yu nxondákunuts. ¹¹ĴEs tii, męt kots du'un njuna'ań, mjanándęp xytyįjy ko kyaj ndsoktu miidsuty? ĴDiosu du'un ñija'ap kots miits njantsytsyoktu byeen!

¹²Per n'akkajxwa'xępts ja Diosu 'yayuk nan nandu'ęńu, es du'ęnu tadu di'ibu nay'andįjudęp apóstulaty ni wi'ix tsoo tkapaattut wi'ix jyna'andut ko yu'u tmudundu Dios ęxtam ęjan. ¹³Tim tų'ajtęn ko tadu ja'ųyuty kyaj yu'ųjuty ja Jesukristu 'yapóstulu. Andakp yu'a es je'ęy t'anęmudu ja ja'ųyuty ko yu'u 'yapostulu'átudu Jesukristu. ¹⁴Kyaj muk yajjáwut ko du'un 'yadu'utstu, pes ku'ęm ja mųjku'ugópł Satanás ñayyajtųgátsyuty es ñayyajkuxę'ęgyuty ęxtam tu'ugu Dios ja 'yanklus. ¹⁵Paaty kyaj muk yajjáwu ko yu Satanasu myuduumbaty nandu'un ñayyajtųgátsudu es ñayyajkuxę'ugudu ęxtamu Dios męduumbaty. Per ókńęm ja Dios tyukkumadowa'ańuty ęxtam ñitákuty.

Wi'ixu Paablu 'yayo'ombąaty

¹⁶Jatųgok n'ak'anęmudu ko kyaj mjuna'andut kots ęj nlókuty; per pęn du'ęnuts xy'ixtu, na'įjxtųguts es mńnuts n'okkajxy ęxtam tu'ugu loku, esuts ęj nandu'un waanu nmęj nbaadut. ¹⁷Kyajts ja yamu du'un njuna'ańu tyaadu męt ja Nindsun'ajtęmu kyutųjkęn, ja'a du'un xya"adátspęts ja nlokú'átuts mats nmęj nbaadu. ¹⁸Ja'a ko ta may di'ibu nayjya'adęp męj kujxm, mńnuts ęj nandu'un n'oknayjýwuty męj kujxm. ¹⁹Męt ko miidsuty nęgoo m'okkuwijyaty'ajńudu, mmama'xtųjktęp ja lokutųjkaty. ²⁰Pes miidsuty myajnįjx myajkųjxtęp ko yu taaduty m'ana'amudu es xymyudúndut, o ko mwın'ęnudu, o ko mmaadsudu o extu ko mwimbojtsu'ugudu. ²¹Oyuts ja'įjty njatsoyduń kots du'un njuna'ań, įbyeenuts ęj ndim'ya"ayow ndim'ya"ama'aduty esuts du'un n'adu'udsut!

Per pęn wi'ix ja wiink muk ęę muk jot ñayjýwuty es ñaymyųjřjta'agyuty, mńnuts ęj nandu'un n'oknayjýwuty, óyuts ęj du'un n'ęy ngajxy ęxtam tu'ugu loku.

²²ĴTii du'un jyna'andu ko 'yebreeja'ųyuty yu'udyu? Nandu'ęnuts ęj n'ebreeja'ųyuty. ĴTii du'un jyna'andu ko yu'ųjuty 'yisraelitųja'ųyudyu

di'ibũ Dios wyin'ijxu? Nandu'unuts ẽj n'israelitujã'ayuty. ¿Tii du'un ñayñigajxudu ko yu'u Abraan tyuũmp'at 'yaats'átudu? Pes ẽjtsu du'un nandu'un xytyuũmp'ajt xy'aats'ajtp ja Abraan. ²³¿Junándũp ko tmũdũdu ja Jesukristu? Ʋjtsu du'un sitũy ni'igu nmũdũñuts ja Jesukristu. Oyuts du'un n'ũy ngajxy lokun, tats nduñ waanu ni'igu kũdiinũm yu'ũjuty. Tats xypyũjtã'aktu pujxndũgõty kanak ok kũdiinũm yu'ũjuty, es tats n'ity o'kun jũjã'ãm kanak ok. ²⁴Mũgoxk õkuts ja israelituty tũ xymyo'oydyu ja i'px majmõkx majtãk ku'u ja naywyopũ. ²⁵Tũguk õkuts tũ nyajkepywyepy, tũgõkuts nyajtsaga'tsy, tũguk õkuts tũ njakiñ mut ja barku madsu naty njũdity, tuk xuu tuk úxuts ngunaanũdijty mejyññikũjxy. ²⁶Tats kanak ok nnu'ũyo'oy ndu'ũyo'oy. Tats n'ity o'kun jũjã'ãm, majnũjõty, mã yu ma'tspũty, mats xũñ'udãn xytyu'udãnudu, mã nnu'israelitu ja'ayuty, mã di'ibũ kyaj 'yisraelituty, nu'aay tu'aay, kajpnõty, jikymyeyjõty, es mã yu ja'ayuty di'ibũ nay'andijũdũp mabũjkrũtũjkaty. ²⁷Tats njantsytyũñ mut ja amay jotmay. Kanak õkuts tũ nyajnãxy ja tsuu ni ngama'ayuts. Tats n'ayu'aty es tats nyajnãxy ja tũudsũ, es tats nyajnãxy ja xux, es waanũts ja nwiit nnijam.

²⁸Taanũmũ wiingãtyppyu waanu may di'ibũts xytyuunkmeepy, ja'a ko bom bõmũts nnujõtmaybyaaty nidũgekyu pũnuty 'yaxãjũdũp ja Jesús ẽxtũmũ Kristũ. ²⁹Ko pũn 'yity ya'ayow ya'amã'at, nandu'unuts n'ity ya'ayow ya'amã'at; es pũn ja pũn ñayyajpekykya'ayuty, ẽjts maay tajp es njõt'ambẽkyuts mut ja di'ibũ myũgu'uk yajpekykya'apy. ³⁰Pũn du'ũñũmũts n'akmũj n'akpaadu, akmũj akpaadũpts mũdu tyãaduty es nya'ixũdũts ja nya'amã'at'ajtnũts. ³¹Yu Nindsũn'ajtum Jesukristũ Tyeety, yu nDios Teety'ajtum di'ibũ pãtũp ja may'ajt windsu'kun winũ xuu winũ timpũ, yu'u ñija'ãp kots ngajxy ja tũy'ajtnũ. ³²Kots n'ijty Damaskũ, ja gubernador di'ibũ naty myũdiimpy ja rey Aretus, yu'u pyũjtãk ja tũjk aa kwentu'ajtpũty mã tadũ kajpn, esuts xymyatsãndũts es xyajnjãxãndũts tsimỹ; ³³per xykyutũyñãjxtũts ja mabũjkrũtũjkaty katsyoty mã ja kajpn nabotsu vyentanũ, es du'unuts xykyamajstũ.

Yajmunũjx ja Paablu tsajpõtm

12 ¹Oy ni tits ngaganaraty kots nnaymyũjkumãyuty, koonũmũts tyam ndukmũmadya'aky ja iixmã'tũn es di'ibũts ẽj Nindsũn'ajtum tũ xytyuk'ixy. ²Majmajkts jũmũjtũp nyajmũnejxyũts jam tsajpõtm. Kyajts nnijawũ pũn ojtsũdsu du'un mũdũts nnini'x ngubãjk, o yu'ũyũdsu n'anmũja'ãn. Dios ñija'ãp. ³Per di'ibũts ẽj sitũy tũy'ajtnũ nnijawũ (pũn ojtsũdsu du'un mũdũts nnini'x ngubãjkũts o kyaj, ñija'ãbu Dios) ⁴ko jam tsajpõtmũts nmũdooy di'ibũ kyaj pũn tmũwinmã'ãñbyaaty o ñigutĩkyũty yajniãgãxũt. ⁵Mbaadũts ẽj njamũj njapaadu mũdu tyãadu, per kyajtsu du'un nduna'ãñ; mũjpaadũpts mut ẽxtũmũts nya'ayow nya'amã'aduty. ⁶Kooxyũpts ẽj nmũjyua'ãñ nbaadũyua'ãñ, kyajxyũbu taadu lyokũwinmã'ãñaty; õyxyũbu du'un kots nmũj nbaadu, yu'ũts nmadyakypy di'ibũ tũy'ajtnũ.

⁷Nũgoo 'yokmũj'ajnu di'ibũts n'ijx. Paadyu Dios dyajkutĩky es ja mũjku'ugõpk, ja Satanãs, xya'ayõwũt mut tu'ugũ pujkũnu mũkpu kũdiibũts ẽj nnaybyũjtã'agũdũt mũj kũjxm. ⁸Tũguk õkuts nja'amdooy njabũjktsooy

ja Nindsun'ajtam esxyuṗts xytyukniwa'adsyū tyādu pūjkun. ⁹Per yu'u xy'adsooyuts: "Yu nmay'ajtnuṗts yu'u mdukmumada'agudubu tadu pūjkun. Ko mij mya'ayow mya'ama'aduty, ya'ijxp ko ujtsu du'un di'ibu mmooyup ja mūjaa." Es mūt kots du'un xy'anmaay ja Nindsun'ajtam, mbaadats ndukmūj ndukpaadu kots nya'ayow nya'ama'aduty, mūt ko du'un ya'ixy ja Jesukristū myuk'ajtun. ¹⁰Paaty jotkujkats nnayjyāwuty ōyuts nya'ayow nya'ama'aduty, ōyuts xyjani'o'o xyjaniyāxubudats, ōyuts xyjapajudijtrudu, es ōyuts xya'ayōwdats mūt ja ayo'on jotmay mūt yu'ugyujxmū Jesukristū. Mūt ko ōyuts njaya'ayow'ajt njaya'ama'at'ajtrū, Jesukristats xymyūjaameepy.

Paablu tmūmay tmūdajy ja mūbūjkpūtūjk di'ibu Korintu

¹¹Nūgoots tū nloku'aty kodsū du'un tū nnaymyūjpūta'agyuty, per miidsudyū du'un tū xytyuktundu agwanū. Mūt ko miidsudyū du'un tū mjapaadudu xyajmūjpūdsūmūdats, pes pūn miits m'ijxkijxyūdabu tadu di'ibu 'yandijtup apōstulū kōpkuty mūt ūj, m'ixtup ko ni wi'ix tsoo yu'ūjuty waanū oy tmūdundu ja Dios es kūdiinūm ūj. ¹²Pes kots n'ijty mūt miidsuty, nya'ijxuts kots njantsy'apōstulaty, ja'a ko mūt ja ma'xtujkunūts nduūñ kanak naxū ijxwū'amūn, mūj'ajtūn es di'ibu ja'ay du'añnū mūut wyū'amūdyā'aydyū. ¹³Du'añnūmts ūj miits nbudūjkudu ēxtūmts nbudūjkudu ja mūbūjkpūtūjk di'ibu wiink tsoo naymyūjkudup; di'ibu du'un tu'uk mūut tyūgatsy, ja'a du'un mūt ko miits kyaj ti pudūjkun xymyoodyū. Du'un xy'oknama'xtūt pūn tū nmūdūgoydyū mūt ko kyaj tū n'amdowdu.

¹⁴Tyāmūts nūjūp'ixy es nūjx ngu'ixa'andu myūdūguk okrū, es kyaj n'adsipa'andu. Kyajts nbajūdity di'ibu miits mmūdajt mjaygyajtup, miidsudyū dūn kū'am n'ūxta'aydyūp; pes yū u'unkteedyuty yu'u dūn pātudup t'ūxta'aydyut es t'ixtudu 'yu'un'k 'yūnā'kuty, es kyaj yu'ūjuty ja u'un'k ūnā'k di'ibu 'yixtup ja tyāak tyeeduty. ¹⁵Mūt tu'ugu oyjyot nyajtūnūdats tūgekyū di'ibuts nmūdajtypy, es mūt tūgēkyūts ja nmūjaa nbudūkudat miidsuty. ĶTii xytsyojktupts miidsuty waanū pūn nduk'ijxtup miidsuty ko njantsytsyoktū byeen?

¹⁶Ni nā'a ti tū nga'amdowdu mūdūdsū ngu'am gastū, oy jyādū'anūty, taa di'ibu jūnāndup: "Tyādu Paablu byeen pye'tyipyuty es tū xylyoku'ijxūm, es oytyim wi'ixuty tūū yu'u dyajpūdsēmy ja meeñ es tgastū'aty." ¹⁷ĶPer wi'ix tsoots tū nyajpūdsēmy ja mmeēñ? ĶTii mūt ja di'ibuts ngajx ēxtūmdu ngudūnaabyū? ¹⁸Kots nduknipejky ja Titū es nūjx ngu'ixudu, ngejxyūts yu'u mūt jatū'ugu nmūgu'uk'ajtūm. ĶTii yajpūdsūmdu mā miidsuty oynu'anūnū gyānaratyū? Kyaj, Ķkudii? Nmūdajttupts ti'igyū jot winmā'añ. Ti'igyūts otyiitiy ndundu.

¹⁹ĶTii mjūnāndup miidsuty ko mūdu tyādu neky, ja'ats ndiimpy es nnayyajwū'ama'añūdyūts yajxōn mūt miidsū? ĶKyaj dyū'anūty! Di'ibuts tū nmadyā'aky, du'unūts njūnā'añ ēxtūmū Jesukristū kyudūnaabyū es Dios testiūgū. Mūgu'ugūtuty, tūgekyū di'ibuts ndiimpy, ja'a du'un es xyajmūjwiin xyajkajaajūdat ja mmūbūjkūnūty. ²⁰Mūt ko nja'abuts ko nūjx ngu'ixtū, wa'anū da nga'okpātūnū ēxtūmts ūj ndseky, es nandū'un miidsuty kyajts xpyāattū ēxtūmts miits xyjapaada'andu. Nūjūpja'abuts ko kyūxū'ūgū ja

tsip, nayñi'o'o nayñiyáxuk, aku, joramayu, pi'ts uy pi'ts kajxy, naybyat'ijx nayjyúnak'ijxun, muj patun. ²¹Jujpja'apts kots nujx ngu'ixtu, yu nDiósuts xytyukjáuupts di'ibuts uj ndsoydu'un'átap, es kots miits nimay nniju'uy nniya'axtat ko miits tu mbekytyundu es kyajnum xymyastu'uttu ja axuk'ajtun, ja mu'induunk es ja ka'oybyu winma'añ di'ibu mbaduundur.

Kajxwíjún esu kajxpo'xun

13 ¹Tyaadu du'un ja myuduguk okpu ngu'ixa'andu. Pún jaa di'ibu u'unun tyuda'aga'añ, koonum tsyékyuty majtsk o tugauk di'ibu ñikajxpáttap, éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtun. ²Ko ja myumajtsk okpu ngu'ixtu, ndukjaygyujkudats di'ibu naty pekytyuundur, es tyam n'aktukjaygyukudats yu'ujuty esu wiinkputy. Kots n'akninujxtat jatugok, kyajts nnakyñima'xtat, ³es du'un nduk'ixtat ko ujts ngudunaapy ja Jesukristu. Pes jaygyúkudu ko yu Jesukristu, kyaj yu'u ya"ayow ya"ama'aduty, muk'ajtanu du'un situy myudajtypy di'ibu yajtiimpy ma miidsuty. ⁴Tuy'ajtanu'u ko 'ye'ky kruuzkujxm éxtamu ya"ayow ya"ama'atpún, per tyam jiky'ajtp mut ja Diosu myuk'ajtun. Es nandu'unuts uj n'ity ya"ayow ya"ama'at es ti'igyu mut ja Kristu njiky'áttudats, es Dios myuk'ajtanguujxmuts miits nbudákudat.

⁵Naywyinma'añ'ixudu miidsuty ku'um, es xy'ixtat pún mmubujktap ja Jesukristu. ¿Tii kyaj xpyuktu kwentu ko Jesukristu 'yity ma miidsuty pún mjantsymyubujktap? ⁶Ndukmu'awdajtupts es miits xyñijáwudat kots uj nmuduñ ja Nindsun'ajtum. ⁷Kajxtákpats es mjiky'áttat yajxon. Kyaj yu'ujuty esuts uj miits xyajwu'umduat oy, ja'a du'un es oy m'íttat mada Dios, oy jyakuxe'eky kyaj 'yóyuty di'ibuts nduun ngajx ma miidsuty. ⁸Kyajts mbaat ndsiptuñ mut ja tuy'ajtan, yu'udsu du'un je'eyu mbaat nduñ ja tuy'ajtan. ⁹Xondákpats ko miits m'oy'at mmuk'attu, óyuts uj nya"ayow nya"ama'aduty; es akkajxtákpats es m'íttat éxtamu Dios ttseky. ¹⁰Paaty maanum ngaku'ixtu, nja'ayuts ma tyadu neky es miits mnayjyujwijsambítudat ku'umuty, es kyaj jyatyimtsékyuty es uj miits ndukkumudówdut kots uj nnujxat; mut ko ja Nindsun'ajtumts tu xymyo'oy yu kutujkun es muy wiin kyajaat ja mmubujkunuty, es kyaj esuts miits nyajkutugódyut.

¹¹Mugu'ugítuty, mats ngajxtaayñu, ndukmudsojktap es mjiky'áttat agujk jotkujk. Uxta'aydyu di'ibu myajwu'umudap wa'ats ma ja mjiky'ajtan. Nayyajjotkujkudu es jyiky'attu ti'igyu agujk jotkujk. Pún mduundabu du'un, netu Dios, di'ibu yajkypy ja tsojkun esu agujk'ajt jotkujk'ajtan, 'yítat ma miidsuty. ¹²Naymyats naymyunánudu nixim niyam Jesukristukyujxm.

¹³MayDiósuk du'un jyuna'andu nidugekyu nmumubujkpu'ajtum.

¹⁴Wa'anu Nindsun'ajtum Jesukristu mgunu'xudu es ja Dios mmo'oyudu tsojkun esu Espírítu Santu mmu'títudu nidugekyu miidsuty.

Neky Di'ibü Paablü Tyuknigajxtü Ja Galasyü Ja'ayuty

---

1 ¹Üj Paablü, 'yapóstulü Jesukristü, es kyaj müt yu'ugyujxmütü ja naxwíñüdü ja'ayüdyü kyutujkún, es nan ni tu'ugüdsü ja'ay tü xykyarujta'aky, yu'uts xyryujtáktü ja Jesukristü ku'am esü Dios Teety di'ibü Kristü yajjikyryujk. ²Üj müt nidugekyü yü nmügu'uk'ajtam di'ibü yam ijtüp müt üj, nduknigáxtüdsü tyádu neky ja mübüjkrütujk di'ibáty naymyujküdüp Galasyü. ³Wa'anü nDios Teety'ajtam esü Nindsün'ajtam Jesukristü mgunu'xüdü es mmo'oyüdü ja agujk'ajt jotkujk'ajtam, ⁴ja Jesukristü di'ibü nayyajkü éxtümü windsü'kún es xyajpojpnütügo'oyüm es küdiibü nbadu'unüm ja axuk'ajtam di'ibü yá naxwíñ, es müdü tyáádu Jesukristü tkuyduuñ di'ibü Dios Teety tsoyjk es ttúnüt. ⁵Pes n'ok'awdajtam ja Dios di'ibü myüdjatyty ja müj'ajtam winü xüü winü tiempü. Wa'an dü'unüty.

Kyaj mä wiink oybyü ayuk

⁶Mügu'ugítaty, dü'ññuts xyajwü'amü ko jantsy tim tsojk miits xymyastu'uttü ja Dios, di'ibü mwin'ijxüdü es xy'axájüt ja Kristü ñitsokün, es tyam mbanüjxándüp ja wiinkrü di'ibü tyijtüp oybyü ayuk. ⁷Per kyaj ti wiinkrü oybyü ayuk. Di'ibü düñ sitüy tim tüy'ajtam, tam naagüdyü ja'ay di'ibü mwin'ünánüdüp müt ko tsoyjtüp dyajtugatsa'andü ja oybyü ayuk di'ibü Kristü ñimadyakypü. ⁸Per pün ja pün mduk'üxpáküdü wiinkrü üxpüjkün es küdiinüm ja oybyü ayuk di'ibüts miits tü nduk'üxpáktü, wa'an yajkajxpéky winü xüü winü tiempü, oy tyim'üjtsuty, o tu'ugü anklüs di'ibü miimp tsajpótm. ⁹Nnikajxpejtypyuts jatügok. Pün ja pün mduk'üxpáküdü wiinkrü üxpüjkün es küdiinüm ja oybyü ayuk di'ibü tü xy'axájüdü, wa'an yajkajxpéky winü xüü winü tiempü.

¹⁰Es kots dü'ün njüñá'añ, ¿tii mjüñáamp xytyijy kots dü'ün njüñá'añ, ja'a dü'ün esuts ja ja'ayuty xy'oy'ixüt? Kyaju dü'ün. Ndsejpyuts je'eyü esüdsü Dios xy'oy'ixüt. Kooxyüpts üj ndseky nwu'ama'añ yajxón müt ja ja'ayuty, kyajxyüpts üj nmüdün ja Kristü.

Paablü tyuku apóstulü

¹¹Mügu'ugítaty, jaygyúküdü miidsuty, ja oybyü ayuk di'ibü tü nduk'üxpáktü, kyaj yu'ujuty ja ja'ayüdyü wyinmä'añ. ¹²Kyaju ja'ayuts xytyukmämadyaky es ni tu'ugü ya'üxpüjkrü xykyatukni'ijxü, ku'amü Jesukristü xytyuknijá'ajuts.

¹³Tu xymyudowdu wi'ixuts uĵ njiky'ajty tūuyur kots uĵ ijty nbadūn ja israēlītaty ja kyostumbrū, es wi'ixuts uĵ ijty njantsypyajudity ja di'ibu pyanūjxtūp ja Kristu es nyajkutugoyāñuts. ¹⁴Uĵts ijty waanu ni'igu nbadiiumpy ja israēlītadyu 'yuxpūjkun kudiinūmts ja nmūduknāxuty, ni'igu ijty nbadūñuts di'ibu ja 'yaptūjk jaayum tyuundu. ¹⁵Peru Dios tūadsu naty xywyin'ixy mādsu naty kyajnum nmiñ nja'tyuts. Pes mūt ja myay'ajtungyujxm xywyooyuts esuts nmūdūnut, ¹⁶esuts xytyuk'ijxy xytyukniĵa'ajuts ja 'yU'unk, esuts uĵ ngajxwa'xut ja 'yU'unk jya'a mā di'ibu kyaj 'yisraēlītaty. Pes kyajts uĵ n'amdooy ja kajxwījun mūt ni pūn. ¹⁷Es ni ngapatūjkuts Jerusalēn esuts pūn xya'uxpākuduts di'ibu naty apostulū'ajttūp mā naty uĵ kyajnum, nik ni'iguts oj nnejxy mā ja Araabyū mūj it, es ōknūmts njambijty jatugok mā Damaskū kajpn.

¹⁸Extū ko ñajxy tūguk ĵumūjt, nētats oj nnejxy Jerusalēn es ngu'ijxyuts ja Peedru. Es mājmōkx xūts nwe'emy ĵap mūt yu'ū. ¹⁹Es kyajts ĵam n'ijxy ja wiinkru apōstulū, yu'ūyuts n'ijx ja Santya'agu, ja Nindsun'ajttūm myuga'ax. ²⁰Nmudajtypyuts ja tūy'ajttūn ko di'ibu n'anmaaydyur, yu'ū dū'ūn ja tūy'ajttūn. Niĵa'ap ja Dios ko kyajts n'anda'aky.

²¹Oknūmts nnejxy mā yu Siryū ñax esu Silisyū ñax. ²²Kyajts xy'ixy'ajttū pūnuty myūbūjktūp ja Kristū ĵam Judeeū, ²³je'eyū sitūy tmūdoo ĵunā'andū: "Ja di'ibu tūuyur xpyajudijttūm, tyam ĵyudity tkajxwa'xy nandū'ūn ko Jesús yu'ūĵuty ja Kristū di'ibu Dios kyajx es xyajnitso'oga'anūm." ²⁴Es t'awdattu Dios mūt uĵtskyujxm.

Apōstulaty tkupuktu ja Paāblū

2 ¹Ko ñajxy mājmajkts ĵumūjt, nnejxyuts jatugok Jerusalēn mūt ja Bernabee, es nmūnejxyuts ja Titu. ²Nnejxyuts ĵap mūt ko Diōsudsū naty tū xymyo'oy ja winmā'añ esuts ĵap nūūjxut. Jāpūts nnaymyūjkūdu mūt pūnūdyū mūbūjkrūtūjk ñigopk'ajttūp, es ndukmūmadyākyuts ak ĵa'ajuty wi'ixuts ngajxwa'xy ja oybyū ayuk mājaty kyaj 'yisraēlītaty. Dū'ūnūts nduūñ kudiibu tyugōyut di'ibudsū naty tū nduñ es ndiimpyñūmts. ³Per oy ja Titu ĵyayū'adyū grieeū ĵa'ay, kyaj amūĵaā t'anmaaydyū es yajtsūkut waanu mā yu yedyūjk'ajttūn^a. ⁴Jam ĵa ĵa'ay naagūty di'ibu tūjkūdu es ĵyunandū mūt ja andakūngyujxm ko yu'ūĵuty tpanūjxtū Kristū. Yu'ūĵuty je'eyū myindū iĵxū'k iĵxtākru wi'ix ti yajttūñ ko n'ijttūm awā'adstūm yu'ūgyujxmū Kristū. Tadu ĵa'ayuty xyja'anūmūyānūts es agwanū nbadu'unūm ja ana'amūn. ⁵Per ūdsūty kyajts ngupūjktū tadū ūxpūjkun, ni je'eyū tuk poĵūn, es dū'ūn ja tūy'ajttūn di'ibu yajpātp mā ja oybyū ayuk wyū'ūmūt mā miidsuty.

⁶Kyajts xymyoodyū ĵembyū kajxwījun ja ĵa'ay di'ibuty kuxū'ktūp ko ñigopk'ajttūp mā ja mūbūjkrūtūjktūty. Kyajts uĵ nduñū kwentū pūn pūn yu'ūĵuty, ĵa'a ko Dios kyaj tpayo'oy wingū'ūy agu'ūy ēttūm ñayyajkūxe'egyuty. ⁷Kyajts uĵ wiink kajxwījun xymyoodyū, yu'ūĵuty ko Diōsudsū naty tū xytyuknipeky ja tuunk esuts ngajxwa'xut ja oybyū ayuk mā di'ibu kyaj 'yisraēlītaty, dū'ūn ēttūm ttuknipejky ja Peedru ja tuunk mā ja israēlītaty. ⁸Es dū'ūn ēttūm ja Dios tkeĵxy ja Peedru ēttūmū apōstulū mā yu israēlītaty, nandū'ūnūts uĵ xykyejxy ēttūmū apōstulū mā di'ibu kyaj 'yisraēlītaty.

⁹Paaty ja Santya'agu, Peedru es ja Fwank, di'ibu naty ijtup éxtum tningopk'attu ja mubajkrutajkuty, tmawinma'añbyáttu kots Diosu naty tu xymyo'oyu tyadu tuunk, es xkyumajtsyuts uj esu Bernabee. Du'un ttuundu tyadu éxtum naymyayukyujxm, es du'unuts nnayyajti'igyadu esuts uudsuty ndúndut ma di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es yu'ujuty 'yaktúndut ma yu israelítuty. ¹⁰Je'eyuts xy'amdoo xpyujktsoodu es du'añamts nbudákudut ja ayoobutajkuty di'ibu ijtup Judee, di'ibuts ni'igu ndunaampy.

Paablu twingugajxu ja Peedru

¹¹Es ko Peedru oj ñejxy Antyokiiu kajpnóty, ojts n'oooy mayjya'ayóty, ja'a ko wa'ats yajnijáwu ko pyekytyuuñ. ¹²Ja'a ko jawyiin tmátkaadyu di'ibu kyaj 'yisraelítuty, extu ko naaguty jyajtu ja israelítuty di'ibu tso'ondú ma Santya'agu; net oga'an tmastuty ja Peedru kyáyt mat di'ibu kyaj 'yisraelítuty, mat ko tssu'ku éxtum jyuna'andu ja israelítuty. ¹³Es ko yu'u t'ijxtu ja wiingátypyu israelitu di'ibu nandu'un ja Kristu pyanujxtup, ta tpaduundu ja Peedru 'yaxuk winma'añ, es extu Bernabee pyadu'udujku nandu'un. ¹⁴Per kots n'ijxy ko kyaj dyajtu'uyo'oydu éxtum ja oybyu ayuk, nétats n'anmaay ja Peedru mayjya'ayóty: "Mij m'israelitu, es kyaj xkyuudyúñ ja israelítudyu kyostumbru, pes, ¿ti ko xytyukkuwánadu ja di'ibu kyaj 'yisraelítuty es tkuydyúnut ja israelítudyu kyostumbru?"

Di'ibáty oy wa'umdup mat ja Dios

¹⁵Udsajtum apóstalu'ajtum, israelitu ja'ayuty udsajtum mat ko jap nmaxu'unk'ajtum, es kyaj udsajtum nya"andijum pekyjya'ay éxtum di'ibu kyaj 'yisraelítuty, ¹⁶nnija'am ko kyaj pún oy wye'emy mat ja Dios mat ko tpadúñ ja Moisesu 'yana'amun, yu'uyu di'ibu myubejkypy ja Kristu. Paaty udsajtum nandu'un nmubajkum ja Kristu éxtumu nYajnitsokpa'ajtum es oy nwu'amum mat ja Dios, es kyaj mat ko nguydyu'unum ja Moisesu 'yana'amun, mat ko ni pún oy kyawe'emy mat ja Dios ko tpadúñ ja Moisesu 'yana'amun.

¹⁷Pun n'ijxta'ayum wi'ix oy nwu'amum mat ja Dios mat ja Kristukyujxm, nya'ijxum ko nbojpuja'ay'ajtum, du'un éxtumu di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¿Ti yu'u 'yandijpy ko Kristu xyajpekytyu'unum? ¡Ni wi'ix tsoo! ¹⁸Pes pun tyam nya'o'oyuupts di'ibuts tu n'okjijtpu, pes nya'ijxuupts kots uj tu waanu nduundugóy. ¹⁹Mat ko kyajts uj ja ana'amun n'okpaduunnu, du'un tpaaty éxtumts uj tu n'o'knu, du'unuts uj njiky'aty éxtumu Diosu myuduumbu, ²⁰es mat ko Kristu ñayyajku windsu'kun mat ujtskyujxm jam kruuzkujxm, mbaat njuna'anum ko du'un éxtumxuupts tu n'eekey kruuzkujxm mat ja'a. Paaty kyaj 'yok'ujts'ajnu di'ibu jiky'ajtp madsu nni'ix, yu'u dun ja Kristu di'ibu jiky'ajtp ma ujun, es tyam nya'ixyadyuts ko njiky'átyuts nmudúñuts ja Kristu éxtumdsu nYajnitsokpu, mat ko yu'uts xytsyojk es ñayyajku windsu'kun mat ujtskyujxm. ²¹Kyajts n'uxtijy ja may'ajtan di'ibu Dios tyiimpy ujtskyujxm, pes kooxyup mbaadu ja'ay 'yokwe'emy oy mat ja Dios ana'amungyujxm, kyajxyup jyatyimnigutíkyuty es ja Kristu 'yeekxyup.

Ana'amun esu mubajkun

3 ¹¡Ay Galasyu ja'ayuty! Nūgoo mdimkujuun'aty'ajnuđu miidsuty. ¿Pún tu mnibanáxudu? Tats kexy ka'pxy ngajxwa'xy miits mwinduuyuty éxtumu Jesukristu oj kyruuzpéty, du'un éxtum ku'amxyup x'ijxtu.

²Anmaagyuts, ėtu xy'axájuda miidsuty ja Diosu Jya'ajun mut ko tu xykyudyundu ja Moisesu 'yana'amun, o mut ko tu xymyabuktu di'ibu tu xymyadowdu? ³¡Mjantsykyujuunadya du'un! Ja'a ko tu mdsonda'aktu mut ja Espírítu Santu, ėwí'ix tyamu net xyajkuguxyala'andu mudu mgu'am winma'añaty? ⁴ĖTii ni nu'un tu mgatu'unxudu éxtum tugekyu tu mjátudu mut ko tu xy'axaja Jesukristu? Ėj janaambats ko tu mdu'unxudu oynu'unun. ⁵Pes yaj'yo'oydyu mwinma'añ. Ko Dios mmo'oyudu ya Jya'ajun es ttuñ ja muj'ajtun ma miidsuty, ėti paadyu du'un ttuñ mut ko miidsuty tu xykyudyundu ja Moisesu 'yana'amun? Kyaj dyu'unaty, du'un ttuñ mut ko miits xy'axájuda ja Jesukristu éxtumu Yajnutsókrpu.

⁶Tim du'un jyajty éxtumu n'aptujk'ajtum Abraan, pes ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: "Abraan myubujk ja Dios, es paaty oj oy wye'emy mut ja Dios." ⁷Esu tyaadu y'u xytyuknija'am yajxon ko di'ibaty myubujktup ja Dios, y'u du'un tyuamp'ajt 'yaats'ajttup ja Abraan. ⁸Jékyup ja Diosu jyaabyajtun nigajx ko Dios oy wu'umut mut ja ja'ayuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty ko myubúkudu, es ja Abraan ya'awa'anu ja oybyu ayuk ko Dios 'yanmaay: "Mut mijskyujxm ngunu'xupts nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty." ⁹Púnuty ja Dios myubujktup, ja'a Dios kunu'xánudup mudu Abraan, di'ibu nandu'un mubujk.

¹⁰Di'ibu jiky'atándup éxtum ja Moisesu 'yana'amun jyuna'añ, ja'a 'yawijxtup ja Diosu tyudyu'unun, mut ko ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: "Kajxpéky 'yítut di'ibu kyaj tugekyu tugekyu tkuudyúñ di'ibu ijtp kujayu ma yu ana'amun." ¹¹Ja Diosu jyaabyajtun xytyuknija'am yajxon ko kyaj ni pán oy kyawe'emy mut ja Dios ko tpadúñ ja ana'amun. Mut ko Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: "Di'ibu myubujknguyjxm oy wu'amp mut ja Diosu, y'u du'un jiky'átup." ¹²Per ja ana'amun kyaj ti tmadya'aky ko Dios nmubujkum; di'ibu situy junaamp ja Diosu jyaabyajtun, y'u tyaadu: "Di'ibu pyadiimpy tugekyu éxtum yu ana'amun jyuna'añ, tadu du'ambu jiky'átup winu xuu winu tiempu."

¹³Kristu yajnax ja tudyu'unun di'ibu udsajtum oj xyjapátum, es du'un xyajnutsókum ma ja tudyu'unun di'ibu pátup nidugekyu di'ibu kyaj tkuudyúñ ja ana'amun, mut ko Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: "Di'ibu o'kp kuday ma tu'ugu kepy, Diosu du'un tu kyajxpékyuty." ¹⁴Es du'un ko yu di'ibu kyaj 'yisraelítuty t'axájuda ja Jesukristu éxtumu Yajnutsókrpu, Dios kunu'xudup éxtum jékyup wyandaky ja Abraan. Es du'un ko nmubujkum ja Kristu, n'axájum ja Espírítu Santu di'ibu Dios wyandak.

Ana'amun esu wandakun

¹⁵Mugu'ugítaty, min n'ok'yajtu'unum éxtumu ijxpajtun di'ibu udsajtum nidugekyu tu n'ijxum oynu'unun ma njiky'ajtun'ajtum. Ko tu'ugu ja'ay dyajti'igyudu 'yayuk o ttuñ ja kajxy'átypyu es tfirmaraty yajxon, ni pán mbaat tkapuwitsy es ni mbaat tkayajmájju. ¹⁶Nandu'unu du'un ja Dios tmooy ja wyandakun ja Abraan es ja tyuamp 'yaats. Ja Diosu jyaabyajtun kyaj jyuna'añ: "Yu mduamp m'aadsuty", éxtumxyup jyuna'añ may ja Abraanu tyuamp 'yaadsuty. Byeen yajxon jyuna'añ: "Yu mduamp m'aats", di'ibu 'yandiipy je'eyu tu'uk. Yu'u dun 'yandiipy ja Kristu. ¹⁷Dios tu'ugu

kajxy'átypyu ttuūñ mut ja Abraan, es óknūm ja Moisesu 'yana'amūn oj myiñ taxk mūgo'px ja'i'px majk jumūjt. Paaty kyaj mbaat ja ana'amūn dyajwe'emy éxtam kyaj t'oktuunnūt di'ibu Dios wyandak mut ja Abraan.

¹⁸Kooxyur ūdsajtam ja Dios xymyo'oya'anam ja kuma'añ mut yu'ūgyūjxm ko nguydu'unam ja Moisesu 'yana'amūn, kyajxyur wandakungyūjxm nyajmo'oyam ja kuma'añ. Per ja Dios wyandak ja Abraan ko tmo'oya'añ nadu'ūñ ja kuma'añ.

¹⁹Pes, ūwi'ixu dūn tyuñ ja Moisesu 'yana'amūn? Dios yajk es dya'íxyuty di'ibu dū'ūn ja pojpu. Tadu ana'amūn yu'u jatunán je'eyu extu ko myínūt ja Abraan tyūmp 'yaats di'ibu yajwandak. Dios myooy ja ánkłusudyu tadu ana'amūn, es tmo'oyudu Moisés éxtamu Diosu kyudūnaabyu mā naxwíñudu ja'ay. ²⁰Per ko Dios ja wandakun dyajwe'emy mut ja Abraan, ku'um twandaky, kyaj jyatyimtsékyuty ja kudūnaabyu es yajkajxnáxut wi'ixu Dios jyūna'añ.

Di'ibu tyiimpy ja Moisesu 'yana'amūn

²¹Pes, ūwi'ix njūna'anam? ūTii ja ana'amūn yajtūgajtsypy ja Diosu wyandakun? ūNi wi'ix tsoo mbaat! Kooxyur ja Moisesu 'yana'amūn t'ok'yaky ja jiky'ajtun, ja'axyur je'eyu ja ja'ay wyū'umdu oy mut ja Dios Moisés 'yana'amungyūjxm. ²²Ja Diosu jyaabyajtan myadyakypy ko nidūgekyu yu naxwíñudu ja'ayuty tū myūmadā'agudu ja pojpu, es dū'ūn yu'ūyuty di'ibu 'yaxájudup ja Kristu éxtamu Yajnitsókrū, 'yaxájudup di'ibu Dios wyandak.

²³Ja ana'amūn yu'u dū'ūn éxtam ja pujxndūjk kwentu'ajtpū ko oj xymyūdajtam ni'agajy extu ko Kristu myiñ, es ko Kristu myiñ, taanum oj xyñasmajtsūm ko n'axájūm éxtamu Yajnitsókrū. ²⁴O mbaat njūna'anam ko yu ana'amūn dū'ūn éxtamu u'unk'ijxpu, xykywentū'ajtam yajxon extu ko Kristu myiñ es nwu'ūmut oy mut ja Dios mūbūjkungyūjxm. ²⁵Per kom tū Kristu myiñ es tū n'axájūm éxtamu Yajnitsókrū, tadu u'unk'ijxpu, ja'a njūna'anam ja ana'amūn, kyaj xy'ok'ana'amūn.

²⁶Mut ko miidsuty tū xy'axájudu ja Kristu, m'ijttap ti'igyū mūdu Kristu es ja Dios mbūjtākup éxtamu 'yu'ungūty, ²⁷mut ko nidūgekyu ūdsajtam di'ibáty tū nnūbajtam es n'ijtam ti'igyū mūdu Kristu, dū'ūn yu'u mūut n'ijtam éxtamxyur tu'uga wit di'ibu nduktūjkum. ²⁸Dios kyaj t'ijxkijxyu pūnu dū'ūn israelitu o pūnu dū'ūn kyaj, pūnu dū'ūn tuumbu o pūnu dū'ūn windsūn, pūnu dū'ūn yedyūjk o pūnu dū'ūn toxytyūjk, ja'a ko ti'igyū miidsuty éxtamu ja'ay tu'ukpū ja'agyūjxm ko ti'igyū mut ja Kristu Jesús m'ittū. ²⁹Es pūn miits m'ijttap ti'igyū mūdu Kristu, dū'ūn miidsuty éxtamu Abraan tyūmp 'yaats es m'axájudup di'ibu Dios tyukmūwandak ja Abraan.

4 ¹N'ak'anūmūyaampy jatu'uga ijxpajtan: N'okpūjtākum ko ja ja'ayū 'yu'unk mutskátyñūm di'ibu ja kuma'añ 'yaxajyaampy, oy ja kuma'añ tūgekyu tjaja'a'ajtta'aya'añ di'ibu tyeety myūdajtypy, dū'ūn ja'a éxtamu tuumbūn. ²Ja u'unkteety myūdajtypy ja u'unk'ijxpu di'ibu kywentū'ajttap ja 'yu'unk, extu ko tpaadut ja tiempū mā ja tyeety tū ttuknibūjtaagu. ³Dū'ūn nandū'ūn ūdsajtam di'ibu xy'u'unk'ajtam ja Dios: ko ijty nmutsk'ajtam,

ja'a njuna'anum mā kyajnum myiñ ja Jesús, koonum nmumudo'om éxtum xy'ana'amum ja di'ibū xykywentu'ajtum, ja'a njuna'anum ja Moisesu 'yana'amun. ⁴Per ko tu tpaaty ja tiempu di'ibū Dios tu ttuknibujtaagu, net ja Dios tkejxy ja 'yU'unk Jesús, tu'ugu toxytyujk yajmiin yajjajtu, es jyiky'ajty Moisesu 'yana'amun patku'uy, ⁵es du'un kyaj xykyu'am'ajtum tadu ana'amun. Es ko n'axájum ja Jesús éxtum Jajmitsókpu, tu tpaaty ja tiempu mā Dios xy'axájum éxtumu 'yu'unk.

⁶Es paadyu Dios tu tpujta'aky ja 'yU'ungu Jya'ajun njodoty'ajtum nwinma'añoty'ajtum mā jyuna'añ: "Tatitu'unk." ⁷Es du'un kyaj mnaky'ítut éxtumu tuumbun, tyam ja Dios m'u'unk'ajtudup; es ja'agyujxm ko m'u'unk'átudū, m'axájudup ja kuma'añ di'ibū Dios mmo'oyánudup.

Paablu tmumay tmudajy ja Gálatas mubujkputujk

⁸Ko naty kyaj xy'ixy'attu ja Dios, mmuduundu ja di'ibū kyaj yu'udyu Dios. ⁹Per tyam, ja'a ko xy'ixy'attu Dios, o ni'igu oy njuna'anum, Dios m'axájudup éxtumu 'yu'unk, ¿wi'ix xymyudundu jatugok di'ibū kyaj ti wya'añ es ya'ama'añ? ¿Ti mdsojktup jatugok es yu'u xymyudúndat éxtumu tuumbu juybyun? ¹⁰Mmujtuundup ja xuu, ja po'o es ja jamujt.

¹¹Jotmaymyuduts mut ko wa'anxyup tu tyugoy ja nduunguts mā miidsuty.

¹²Mugu'ugítuty, nmunu'xtáktup es mjiky'átut éxtum xy'ixyuts uj njiky'aty, ja'a ko tuts njumbity éxtum miidsuty. Kyajts ja yam miits xymyupkytyúnduts. ¹³Pes yajxon xyjamyátstut miidsuty ko tim jawyiin nduk'uxpujktu ja oybyu ayuk, ja'a kots uj jam n'ijty miits muut mut kots nba'ambejty. ¹⁴Es oy xyja'ayo'on'ajtu ja nba'amuts kots xypya'am'ijxtu, uj ku'umts nnikajxpéty ko kyajts oj xy'uxtijtu, ni'iguts xy'axájudu ja n'uxpujkanuts es xy'axájuduts jantsy tsuj éxtumxyup tu'ugu Diosu 'yanklus o éxtumxyubu Jesukristu ku'um. ¹⁵¿Wi'ix ko tu xy'uxtijtu yu n'uxpujkanuts tyam? Tūyup nugoots xyjantsypya'ayoodu, ko extu mjajuudāndu ja mwiinuty es xyjanamo'oyānduts. ¹⁶¿Wi'ix kots tyam xy'ixtuts miits éxtumu mmudsipun, mut je'eyu ko tu ndukmamadya'aktu ja tūy'ajtan?

¹⁷Di'ibū mdukmudjūdup miidsuty es xypadúndat ja israelítudyu 'yana'amun, kyaj ttundu es miits xytyuk'oy'áttat, ja'a tyuundup esuts miits xy'uxtijtūduts, ja'a tyuundup es miits xy'axájudat yu'ujty éxtum yu'ujty je'eyu xymyutnaymyaayubu'áttu. ¹⁸Byeen 'yóyaty ko du'uñum ndu'unumū kwentū ja wiingátypyu; per je'eyu ko amumdu'uk jot muut, kyaj yu'uyaty kots miits muut n'ittu. ¹⁹Nitítuty, tyámats jatugok n'ayoy mut miits éxtum ko ja u'unktaak dyajmñ dyajja'ty ja 'yu'unk. Du'unats n'ayoy extu koonumts n'ixy ko Kristu jyiky'aty mā miidsu mjot mwinma'añuty. ²⁰Tyámats njantsyjaytseky n'ita'añuts mut miidsuty esxyup nmadyákum ku'um es ngajxwixyup éxtum miits mnayjyáwudu, mut ko nekykyujxy kyajts nnijawu wi'ix ngajxwijtut, pes, kyajts nnijawu wi'ixuts nwinmáyat mut miidsuty.

Agar esu Saaru 'yijxpajtun

²¹Anmaagyudsu tyadu miidsuty di'ibū pyanujxtup ja Moisés 'yana'amun, ¿Tii kyaj xyjaygyúkudu di'ibū Moisés xytyukmunikákum

jaaybyéty? ²²Pes du'un xy'anma'ayum ko Abraan myudajt majtsku 'yu'unuk: tu'uk mut ja Agar, ja py'oduumbu, es jatu'uk mut ja nu'do'oxy Saaru.

²³Isma'el myiñ jyajty éxtum Abraanu 'yu'unuk esu Agar. Peru Saaru kyajpu naty 'yu'unkraatyñum, net ja Dios wyandaku yu'u es dyajmín dyajja'tut tu'ugu 'yu'unuk. Paaty ja Saaru dyajmiiñ dyajjajty ja Isaa éxtum ja Dios twandaky ja Abraan. ²⁴Nbujtákypyuts yu'u éxtum iixpajtun. Ja toxytyujku nimajtskpu, majtsk ja kajxy'átypyu tkudánudu: ja kajxy'átypyu di'ibu ja Moisés yajmooy ma ja Sina'ii Kopk, ja'a yu'u ja Agar kyudunaapy. Púnuty tyuk'jitudubu tyadu kajxy'átypyu, du'un ja 'yu'unuk 'yuna'k myindu jya'ttu es 'yíttut éxtum ja muduumbu juybyu. ²⁵Ja Agar kyudunaapy ja Sina'ii Kopk jam Araabyu, myutnaybyátup ja Jerusalén, ma tyam ja ana'amun tpadundu mut ja 'yu'unuk 'yuna'kuty éxtum ja muduumbu juybyu. ²⁶Per ja Saaru ja'a 'yandijpy ja Jerusalén kajpn di'ibu tsajpótm. Yu'u du'un ndaak'ajtam udsajtam di'ibáty n'axájum ja Jesukristu. ²⁷Pes ja Diosu jyaaybyajtun jyu'ana'an:

Xonda'ak mij, toxytyujk di'ibu ni na'a m'u'unuk tu xykyapaaty;
xi'ik xon mij ko ni na'a tu xykyayajnáxy ja pujk ado'onun ko u'unuk
yajpaaty.

Mut ko ja toxytyujk di'ibu kyaj 'yu'unkraaty,
waanu mayu 'yu'unuk tmudata'an
es kudiinun ja wiink toxytyujkuty.

²⁸Mugu'ugítaty, udsajtumadyu du'un éxtum ja Isaa, udsajtum du'un ja u'unuk unak'k di'ibu Dios wyandak dyaka'an ma ja Saaru. ²⁹Es du'un éxtum jékyup ja po'oduumbu 'yu'unuk ttukxiky di'ibu miin jajt naxwiiñ Espiritu Santu myuk'ajtungyujxm, du'un tyam di'ibu pyanujxtup ja israelítadyu 'yana'amun xymyudsip'ajtam udsajtum mut ko mbanujxum ja Jesukristu. ³⁰Ja Diosu jyaaybyajtun ja'a xytyuknija'am ko Dios t'anmaay ja Abraan: "Éxwop ja po'oduumbu esu 'yu'unuk, mut ko kyaj dyajwa'xut ja mjiky'ajtam mut ja nu'do'oxyu 'yu'unuk." ³¹Pes du'un, mugu'ugítaty, udsajtum kyaj xy'u'unuk'ajtam ja po'oduumbu, di'ibu 'yandijpy ko udsajtum kyaj nbadu'unun ja israelítadyu 'yana'amun. Udsajtum yu'u xy'u'unuk'ajtam ja toxytyujk di'ibu awa'atstuuy, di'ibu 'yandijpy ko tu n'axájum ja Jesukristu es paaty xy'u'unuk'ajtam ja Dios.

Awa'atstuuy'át Kristukyujxm

5 ¹Kristu xyajnitsókum es n'ijtam awa'atstuuy es kudiibu nnakyjyiky'ajtam éxtum ja ana'amun dyajtu'uyo'oy, paaty yu'ugyujxm ittu amumdu'uk jot mut ja Kristu es kyaj xykyupúktut es pún amujaa mdukkuydu'undat ja ana'amun.

²Jaygyujkuduguts es mudowdu! Uj Paablu, anmaaydyu'pts mij ko pun miits mgupujktup es myajtsúktut waanu ma myedyujk'ajtam, mut yu'u tu xy'uxtijtu ja Kristu, kyaj ni madsoo ja Kristu mgatu'unxudat.

³Akjuna'anupts jatugok. Ko di'ibu nayyajkup es yajtsúktut waanu ma yu yedyujk'ajtam, mut yu'uyu taadu koonum tkuydu'nut tugekyu ja ana'amun.

⁴Es miits púnuty mgyudyunándup ja ana'amun es mut ja'agyujxm xy'uxtá'aydyu es oy mwa'umdat mudu Dios, tu xymyastu'uttu ja Kristu es

xy'uxtijtā ja Diosū kyunu'xun. ⁵Per Espírítu Santukyujxm nmubajkum ko oy nwə'umum mada Dios. ⁶Mut ko n'ljtām ti'igyu mut ja Jesukristū, kyaj tyuñ ko ja'ay yajtsíky waanu o kyaj yajtsíky mā yedyujk'ajtun; di'ibu sitay tuump ko nmubajkum, ja'a ko nnydsyojkum nixim niyam ja'agyujxm ko nmudajtum yu mubajkun.

⁷Oya naty miits mdu'uyo'oydu. ĶPún tu myajtu'adúkudu es kadiibu xykyudyúndut ja tų'ajtun? ⁸Kyaj yu'udyu Dios, mut ko Diosu dū'ən di'ibu tu mwóyaty es xypyadúnut ja Jesukristū. ⁹Katu xyja'aydyugóydu ko mut waanəbu levaduuru dyajpude'eky tugekyu tsajkakyjyátsy. ¹⁰Uj ndukmā'awdajttaps ja Nindsun'ajttam ko miidsaty kyaj mwinmaaydyugátstut. Dios tyukkumudowaambyu tadu ja'ay di'ibu myajwinma'añdyugoyánudap, wa'an tim pánaty.

¹¹Məgu'ugítaty, jaygyúkudu di'ibu yam n'anəmməyaampy. Kooxyur əj n'akkajxwa'xy es miits myajtsúktut waanu mā myedyujk'ajtun, éxtum naagaty jyuna'andu, Ķti kots xypyajúditu ja israelítaty? Ja'a ko xypyajúdjttaps yu'u, tyaadu nigəxu'kp ko ngajxwa'xypyuts ko ja'ay je'eyu nits'o'oktu ja'agyujxm ko Kristū 'ye'ky kruuzkujxm. ¹²Mā'amū da tyaadaty woomā't wijtsmā'tpəty kyajxyur nnydsyúkudu waanu je'eyu mā yu yedyujk'ajtun, wa'an ttimnidsujkta'ay tugekyu ja yedyujk'ajtun.

¹³Məgu'ugítaty, Dios mwoojudu miidsaty es kadiibu tadu ana'amun xytyuktúkudut, per kyaj es miits xytyuk'əbat xytyukkajxpáttut éxtum ja mgu'əm winma'añ es ja mgu'əmdsojkun. Naydsyókudu es naybyudúkudu nixim niyam. ¹⁴Tugekyu tadu ana'amun 'yawijtsmijkypyu tyaadu: "Mdsókup ja mmudajkpa'a éxtum mij ku'əm mnydsyékyaty." ¹⁵Per pən miits mnygyaay mnydsyut'sudap éxtumu añimalun nixim niyam, naygywentu'átudu es kyaj mnyajkúxudut ak miidsaty.

Njiky'ajttam éxtum ja Espírítu Santu ttseky

¹⁶Ngajxwjtup es mjiky'áttut éxtum ja Espírítu Santu mduk'íxudu, es dū'ən kyaj mjiky'áttut mut ja di'ibu nini'x kyəbajk wyinma'añ'ajtypy. ¹⁷Mut ko ja'ay ttundu di'ibu nini'x kyəbajk wyinma'añ'ajtypy, myudsip'ajttap ja Espírítu Santu, es ja Espírítu Santu myudsip'ajtypy ja pánaty tyuundap di'ibu nini'x kyəbajk wyinma'añ'ajtypy. Paaty miidsaty kyaj xytyundu di'ibu mjatunándap. ¹⁸Pes pən ja Espírítu Santu mdu'umooyudap, kyaj myajkutúkudu tadu ana'amun.

¹⁹Wə'ats nnija'am wi'ix jyiky'attu pánaty tyuundap di'ibu nini'x kyəbajk wyinma'añ'ajttap: mū'induundap, tyuundap kyajxtap ja axuk'ajttun, 'yadsojktap, ²⁰yawdajttap ja agojwinnáxaty, byruja'ajttap, naymyudsip'ajttudap, naywyinjup naywyingojtudap, amū'ajtsy'ajttap, jot'ambajktap mut waanu tii, je'eyu nnymyujpajta'aga'anədu, naywya'xudap kanak peky, naymyudsip'ajttudap, ²¹naywyinnaxəja'adap, ami'ikyjya'ay'ajttap, kujə'xpu'ajttap es pánaty tyuundap tiity éxtum yu axuk tu'unun. Tu n'anəmmədu, es n'ak'anmaaydyur, ko pánadyu dū'ən axukjiky'ajttap, kyaj 'yíttut mā Diosu kyutujkun.

²²Per ja Espírítu Santu xyajjiky'ajttam waanu wiink, mut ko dyajmīn ja tsojkun, xondakun, ti'igyu'át, ma'xtujkun, oyjya'ay'át, kajxykyupujkun,

23 tuda'aky'ajtun es nayjyujwjtsumbjtun ku'am. Tyada jiky'ajtun kyaj tmudsip'aty ni tu'ugu ana'amun. 24 Es udsajtum di'ibaty xyja'a'ajtum ja Jesukrista, du'an nyajtu'unum extamxyup tu nyajkruuzpajtum di'ibu nnini'x'ajt ngubajk'ajtum wyinma'añ'ajtypy. 25 Mut ko njiky'ajtum mut ja Espiritu Santa, n'oknaygyuyajkum es xywyjts'yo'oyum ja Espiritu Santa. 26 Kyaj ti ndukmaj'ajtum, kyaj ti ndu'unum es n'ijxum mabaat ja'ay tkupeky, es kyaj ti nnaywyinnaxuja'am ma a'udsajtum.

Naybyudakuda nixim niyam

6 1 Mugu'ugitaty, pun mbattap miidsuty di'ibu tu pyekykya'ay, miidsuty di'ibu jiky'ajttap extum ja Dios t'oyjyawu, mgajxwjtup ja di'ibu tu pyekykya'ay es jyiky'atut extum ja Dios ttseky. Per tun yajxon es naygywentu'atudu miidsuty ku'am kudiibu mmamada'agudat ja pojpu. 2 Naybyudakuda nixim niyam pun ti mdsiptakxudup, es du'an xykyuydyundut ja Krista 'yana'amun.

3 Pun naak nayja'adup muj kujxm, es kyaj du'an 'yity, ku'am naywyin'uñuty. 4 Wa'an ku'am nidu'uk nidu'uk t'naygywentu'atyuty extum ja Dios ttseky, net mabaat oy nayjyawut ko ti ttuñ es kyaj naydyukma'ijxkijxyut mut ja wiinkputy. 5 Kujkja'a ja tuunk ayo'on nyajkujx najnaxum.

6 Xyryatun nyajwa'xum di'ibu nmudajtum mut ja di'ibu xtyuk'axpajkum ja Diosu 'yayuk.

7 Exkum mnaywyin'uñudu miidsuty: ni pun mabaat tkatukxi'iky ja Dios. Ja nippu yajpude'kypy ja pyujta'aky di'ibu tu tni'ipy. 8 Pun nipy extum ja di'ibu nini'x kyubajk wyinma'añ'ajtypy, yajpudu'ugup ja o'kun; per pun nipy extuma Espiritu Santa ttseky, 'yaxajup ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. 9 Kyaj nmu'anuxum es ndu'unum ja oybyu; mut ko pyaadup ja tiempu ma Dios xymyay'ajtum. 10 Paaty pun xyajmadakum ja Dios, wa'an nmay'ajtundu'unum mut otyyim panuty nidugekyuty, es waanu ni'igu nmay'ajtundu'unum mut ja nmamubajkpa'ajtum.

Kajxwjun esu kajxpo'xun

11 Mududsu ngu'amgu'u nnijayudu tyam es mut mujatyudu letu. 12 Taaduty di'ibu mdukuwa'anudup es myajtsuktat waanu, tyuundubu du'an mut ko yajxon nayyawu'uma'anudu mut ja israelituty, kyaj ttsoktu ko 'yayowdut ja'agyujxm ko ja'ay t'awanu ko Kristu xykyu'o'kum kruuzkujxm. 13 Per yu'ujuty ku'am kyaj tkuydyundu ja Moisesu ana'amun, je'eyu ttsoktu es miits myajtsuktat waanu es du'an jyuna'andut ko nandu'an miits xykyupajktu es myajtsuktat waanu. 14 N'amdeebuyts ja Dios es ni na'ats uj ngamuj ngapaadut. Ndeejpyats je'eyu es nmaduna'añuts ja Nindsun'ajtum Jesukristu mut ko 'ye'ky kruuzkujxm mut ujtskyujxm. Kots uj oj n'axaju Jesukristu, du'anuts uj extamxyupts uj nandu'an n'e'ky kruuzkujxm. Mut yu'u di'ibu jya'a'ajtypy ja naxwñudu, kyajts ndimnakymujpajta'aky. 15 Mut ko n'ijtum ti'igyu mada Kristu, kyaj ti ttsooty pun tu myajtsiky waanu o kyaj. Di'ibu situy tsobatp ko Jesus tu xyajtugajtsam es xtyukijky'ajtum tu'ugu jiky'ajtuna jembyu es wa'atspu. 16 Wa'an ja Dios mguni'xyuty es

mba"ayóyuty nidugekyu di'ibu dun jiky'ajttap éxtumts uj tu njana'añ, es nandu'un tkunu'xut es tpa"ayóyut nidugekyu di'ibáty ijttap ja Diosu ज्या'ay.

¹⁷Aya bom kyajts ndseky esuts pán xytsyipmugajxut madu tyadu da'ambu winma'añ. Pes uj nmadajtapyuts madsu nnini'x ja tay mats xywyojpta ya'ugyujxm kots nmaduñ ja Jesús.

¹⁸Magu'ugítaty, wa'anu Nindsun'ajtam Jesukristu mgunu'xadu ni'amuku miidsaty. Wa'an da'anaty.

Neky Di'ibü Paablü Tyuknigajxtü Ja Éfesü Ja'ayuty

---

1 ¹Üj Paablü, müt ja'agyujxm ja Diosu tsoyjkun xy'apostulü'átyuts ja Jesukristü, ja'a njuna'anum kots tü xkyéxyuts. Nduknigajxtüptsü tyadu neky ja Diosu jya'ayuty di'ibáty naymyujkudup mä Éfesü kajpn es di'ibátyü Dios myuduundup oy es ti'igyü 'yittü müt ja Jesukristü.

²Wa'anü nDios Teety'ajtam esü Nindsün'ajtam Jesukristü mgunu'xudu es mmo'oyudu ja agujk'ajt jotkujk'ajtan.

Kunu'xun müdu Kristü

³N'ok'awdajtam ja Dios, ja Nindsün'ajtam Jesukristü Tyeety, müt ko tü xymyo'oyum tügekyü kunu'xun di'ibü ijtp tsajpótm müt yu'ügyujxm ko ti'igyü n'ijtam müdu Nindsün'ajtam Jesukristü. ⁴Jékyup mä naty kyajnumü naxwíñüdü kyojy, Dios tü naty xywyin'ijxum es xy'u'unk'ata'anum ja'agyujxm ko n'ijtam ti'igyü müt ja Kristü, es dü'un n'ijtam mä Dios wá'ats es kyajpu nbojpu'ajtam. ⁵Müt ja tsoyjkungyujxm oj xytyuknibujtákum extü jékyup, es xy'axájum éxtumü 'yu'unguty müt yu'ügyujxmü Jesukristü. ⁶Paaty müdu tyaadü, dü'ñüm n'awdajtam ja Dios müt ja müj may'ajtan di'ibü xytyu'unum müt ja'agyujxm ja 'yU'unk Jesús, di'ibü jyantsysyejpy. ⁷Müt ko Dios xytsyoyjúm n'igü, paaty oj xyajtsókum ja'agyujxm ko 'ye'ky ja Jesukristü, es dü'un tme'xy ja nbojpu'ajtam, ⁸es dü'un ja Dios xytyuk'nijáwüdüts yu tsoyjkun jantsy müj, kots tü xymyo'oydyü tügekyü wijy'ajtan esü jaygyujkun, ⁹es tü xytyuknijáwüdüts di'ibü ijty kyayajnijáwü di'ibü yu'ü tseyjpy, es tü ttuknibujtaagu nwinmä'añóty di'ibü yu'ü tyunaampy. ¹⁰Yu'ü dü'un di'ibü tyuknibujtáku ko Kristü t'ana'amät tügekyü di'ibü ijtp tsajpótm es di'ibáty ijtp naxwiñ. Dios yu'ü dü'un tyuknibujtáku es yajkuudyúnüt ko tpaadüt ja tiempü.

¹¹Ja'agyujxm ko ti'igyü n'ijtam müdu Kristü, paaty ja Dios oj xywyin'ijxum jékyup es tpujtáky es n'ijtam ja'a müüt, di'ibü tyiimpy tügekyü éxtum t'oyjyawü. ¹²Dü'un ttuñ ko üdsaty, di'ibü jawyiin ja Kristü myubujktü, njiky'áttüt w'ixü Dios awdaty 'yítüt ko tmüdaty ja müj'ajtan. ¹³Nandü'un ja Dios ttuñ müt miidsaty. Ko miits xymyüdüdü ja oybyü ayuk di'ibü ñimadyakypy ja nitsokun, pes net xymyubujktü ja Kristü, es ja Dios m'axájüdü éxtumü jya'ay es mmooyüdü miidsaty ja Espírítü Santü di'ibü naty tü twanda'aky. ¹⁴Es müt ko Dios mmooyüdü ja Espírítü Santü, yu'ü müüt ya'ixy ko miits mja'ay'ajtudup ja Dios. Pes ja Espírítü Santü yu'ü

du'an éxtam tu'ugu ijxwu'amun jawyiimbæ, es du'an tyædyuku ko Dios tkuudyuna'añ di'ibáty tæ twanda'aky, es du'an awdaty 'yítut ko du'añam tmudaty ja muj'ajtæn.

Paablæ kyajxta'aky es tja'aygyuda'aky ja Dios

¹⁵Paaty kots oj nnijawu ko miits tæ xy'axájudu ja Kristu es ko xytsyoktu ja di'ibátyu Dios jya'ay'ajtypy, ¹⁶du'añumts nja'aygyuda'aky ja Dios miitskyajxmuty, njamyeytsypyuts miits kots ngajxta'aky. ¹⁷N'amdeebyuts ja Nwindsun'ajtam Jesukristu Dyios, ja Dios Teety di'ibu ni'igu muj'ajtæn myudajtypy, es mmo'oyudæt ja Espírítu Santu di'ibu yajkypy ja wijy'ajtæn esu ja'ay dyajtuknijáwæt ja tæy'ajtæn, du'an miits ni'igu oy xy'ixy'áttæt ja Dios Teety. ¹⁸N'amdeebyuts ja Dios nandu'an es tkujaj tkudu'xæt yu mjot mwinma'añty, es mduknijáwudæt di'ibu dæn mbátudæp ko yu'u tæ mwówudu es mja'ay'ata'anudu. Wa'an mduknijáwudu ja kuma'añæ mujpæ es oy di'ibu Dios pyæjke'kypy mæt ja di'ibáty 'yaxájudæp ja Jesús. ¹⁹Wa'an yu'u mdukjaygyúkudu ko yu Diosu myæk'ajtæn kyaj tmudaty ja kyugæjxæn, ja'a ko yu'u yajtiimpy tugekyu tyadu muk'ajtæn ma'ædsajtam ko nmæbæjkæm ja Jesukristu, ²⁰es nan ja'ayumu tadu muk'ajtæn di'ibu ya'ijxu ko Jesukristu dyajjikypyejky jatugok es dyajnaxwe'tsy 'yaga'añdsyoo tsajpótm. ²¹Dios pyujtæk ja Jesús es tniWindsun'átæt tugekyu yu muk'ajtæn, kutujkæn esu madakæn, es ja Jesús du'an 'yana'amæt kyaj jyatyimtyámyuty, nandu'an winu xuu winu tiempu. ²²Pes du'an ja Dios tmooy ja kyutujkæn ja Kristu ma tugekyu di'ibu ijtp oymyaaty, es nandu'an tpejtæk ja Kristu es tniogopk'átæt ja mæbæjkpæutæk. ²³N'okpæjtækum ko yu Kristu du'an éxtam ja kubajk di'ibu wyijts'ye'epy ja nini'x, es du'an ja mæbæjkpæutæk éxtam ja nini'x. Myudajtypy ja Kristu nidugekyu ja mæbæjkpæutæk es ijtp ma tugekyu it lugaar.

Dios myay'ajtungyæjxmæ ja'ay ñitse'eky

2 ¹Du'an miidsudyu naty éxtamu o'kræty mæt yu'ugyæjxm ko kyaj ja Dios xymyæmudoodu es mbojputuundu, ²xypyaduundu naxwíñadu ja'ayæ wyinma'añty es xypyænæjxtæ ñu'u tyu'u ja mujku'u di'ibu 'yane'empy nidugekyu di'ibu kyajpyum tmæmudoy ja Dios. ³Nidugekyu ædsajtam nandu'an tæyæp njiky'ajtam éxtamu taadaty, es oj njiky'ajtam extam jyænandu ja ngu'am winma'añ es ndu'unæm di'ibu tsoyoktæp ja nnini'x'ajt ngæbæjk'ajtam. Nja'amí'in nja'ajajtam es xyñitæjkæm yu tædyu'unæn di'ibu Dios yajkypy, ti'igyu mædu taadaty. ⁴Per ja Dios jyantsymyudajtypy ja muj pa'ayo'on es nægoo oj xyjantsytsyojkæm, ⁵paaty, oyæ naty nja'ijtæmbæ éxtamæ o'kræ mæt yu'ugyæjxmæ nbojpe'ajtam, xymyo'oyæm ja njiky'ajtam'ajtam ti'igyu mæt ja Kristu. Pes mæt ja tsoyokungyæjxm esu pya'ayo'on ja Dios tæ myajnitso'ogædu. ⁶Es ko n'axájum ja Kristu éxtamæ nYajnitso'ajtam, Dios pyujtækypy éxtam xyajjikypyæjkæm ti'igyu mæt ja Kristu es xya'ijtam mææt tsajpótm. ⁷Tyaadu ttuun es dya'ixyaty winu xuu winu tiempu ko nægoo xyjantsytsyojkæm mæt ko dyaky ja 'yoyjyot mæt yu'ugyæjxmæ Jesukristu. ⁸Ja'a ko Dios may'ajtam mdu'unxædu, paaty mnitso'oktu mæbæjkungyæjxm, kyaj ja'agyæjxm di'ibu

mduundu o mwinmaaydyu, Dios namay'ajtungyujxmu'u du'un. ⁹Paaty kyaj ni wi'ix tsoo mbaat ngamuj ngapátum, mut ko ja nitsokun kyaj nmudajtum ja'agyujxm ko tii udsajtum ndu'unum, yu'u taadu ñayajkypy ja Dios. ¹⁰Mut ko Dios yu'u du'un oj xyajkójum es yu'u du'un tyuknibujtáku ko udsajtum, ti'igyu mut ja Kristu, njiky'ajtum tu'ugu jiky'ajtan ja oybyu, du'un éxtumu Dios tu xytyuknibujtáku.

Agujk'ajt jotkujk'ajtan Kristukyujxm

¹¹Miits púnuty kyaj 'yisraelítuty, “kyaj tsíkyuty” mdíjuda púnuty naydy'jjudup “tsíkyuty”, púnuty yajtsujktup waanu ma ja yedyujk'ajtan^a. ¹²Jamyatstu ko tuuyup mga'ijttu Kristu muut, kyaj 'yity mbaadudu ja kajxy'átypy ko Dios ja wandakun dyajwe'emy mudu israelítuty. Du'un ijty miidsuty ya naxwiin, kyaj ijty ja Dios xy'ixy'attu es ni ti ijty xykajujp'ixtu. ¹³Miidsuty di'ibu naty mujagam'ajttup ja Dios, tyam m'ittu ti'igyu mudu Jesukristu; ja Kristu, mut ja ñe'pyngyujxm tu myajmínudu wingón ma Dios. ¹⁴Kristu yu'u du'un yajti'igyu di'ibu israelitu es di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es du'un tyam n'ijtum tuk kajpn je'eyu. Mut ja kyu'um nini'x Kristu yajjügák ja naymyudsip'ajtuk di'ibu naty nmudajtum. ¹⁵Kristu yajkugujxu tugekyu ja israelitu 'yana'amun es ja kyubojkun. Du'un ttuun es ja majtsk naxpá ja'ayuty tyi'igut mut yu'u ku'um, es du'un dyajxeemy ja naymyudsip'ajtuk. ¹⁶Mut ko Kristu 'ye'ky kruuzkujxy, ja'a oj dyajkéxy dyajnáxy ja tsip, es dyajnaymyu'oybyujkudu di'ibu israelítuty es di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

¹⁷Du'un ja Kristu dyajmiin tyadu oybyu ayuk ma yu ti'igyu'ajtan ma miidsuty di'ibu naty mujagam'ajttup ja Dios, es nandu'un udsuty, israelítuty di'ibu ijttubu naty wingón ma ja Dios. ¹⁸Es tyam nidugekyu udsajtum, du'un éxtum di'ibu kyaj 'yisraelítuty es di'ibu israelitu, nmudajtum ja Espírítu Santu es mbaat njo'omum Dios Teety wyindum mut ko n'ijtam ti'igyu mudu Kristu. ¹⁹Pes mut yu'u tyam miits mganakyjyagam'ittu ma Dios, ti'igyu m'ittu mut ja Diosu jya'ayuty éxtum púnuty tsunaaydyup tuk juun tuk tujk. ²⁰Du'un miidsuty éxtum tu'ugu tujk di'ibu yajpojtsum'kp ma yu apóstaluty esu Diosu kyugajxpá ñikujxmuty, du'un yu'ujuty éxtum ja potsy'ujxun, es ja Jesukristu yu'u du'un éxtum ja muj tsaa di'ibu myajts'ijttaapy tugekyu ja potsy. ²¹Pesu Jesukristu yu'u du'un di'ibu myadunaapy ja potsy extu ko ja potsy 'yabátut tu'ugu tujk di'ibu wa'ats es ma ja Dios tsyuumu. ²²Paaty mbaat njuna'anum es n'okpujtáku tu'ugu iixpajtan. Ko miits m'ittu ti'igyu mut ja Kristu, du'un miidsuty éxtum ja tsaa di'ibu ja Kristu yajtiimpy ma ja tujk tkojy ma Dios tsyuumu Espírítu Santukyujxm.

Paablu tyuunk ma ja mubujkputujk

3 ¹Paatykyujxm uj Paablu, n'ityuts tsimy mut yu'ugyujxmu Jesukristu, es xytyuk'oy'áttut miidsuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty.

²Pes tay'ajtanuts njawu ko tu xymyudowdu ko Diósuts ja may'ajtan xytyu'unxu esuts tu xytyuknipeky es miits n'awánudut ja Diosu 'yayuk. ³Dios ya'ijxu di'ibu tyuknibujtáku di'ibu ijty kyayajniáwu esu Diósuts xytyuknija'ajuts

uj, éxtum waanu tu n'awánudu ya nekykyujxm, ⁴es ko xykyajxtut, mbaat xypyuktú kwentú kots uj nnijawu ja Kristu jya'a di'ibu ijty kyaj yajnijáwu. ⁵Es di'ibu ijty kyayajnijáwu, naamnum ja Espírítu Santu tu ttuk'ixtu ja Kristu 'yapóstulaty esu kyugajxpty. ⁶Yu'u du'unu tyaadu: ko mut yu'ugyujxmu tadu oybyu ayuk ja ja'ay kyaj 'yisraelítaty di'ibáty 'yaxájudup ja Kristu, 'yaxájudup nandu'ambu ja kuma'añ éxtum ja di'ibu israelítaty. Es mut nidugekyu di'ibu 'yaxájudup ja Kristu, Dios tu pyujta'agudu nandu'un éxtum tuk pedazu ja Kristu ñini'x, ja'a njuna'anum ko Dios tu yajti'igyuty mut ja Kristu. Paaty nandu'un yajwa'xtup mut ja israelítaty ja kuma'añ di'ibu Dios wyandak mut ja Kristu.

⁷Diósuts xytyuk'ana'am esuts ngajxwa'xudu tyadu oybyu ayuk, es xymyooyuts ja madakun esuts ndúnut. ⁸Es óyuts uj ni ti ngatsoo'ajtpu mut otyim pánuty di'ibu pyanujxtup ja Kristu, Diósuts tu xytyukkuduku esuts ngajxwa'xut ma yu di'ibu kyaj 'yisraelítaty, ja di'ibu ni pán mbaat tkanija'adya'ay. ⁹Diósuts xytyuknija'adup es ndukjaygyúkudats wa'ats nidugekyuty ja ja'ayudyu tadu di'ibu ijty kyayajnijáwu, di'ibu myudajtypy pu'jke'eky ma naty kyajnum kyojy ja naxwíñudu, es extu tyam yajnija'adsyooñ. ¹⁰Es ko Dios du'un ttuuñ, mbaat mubujkputujkkyujxm tñijáwudu pánuty myudajttup ja madakun es ja kutujkun tsajpótm, ko Dios myudajtypy mayñax ja wijy'ajtun ma tugekyu di'ibu ijtp. ¹¹Du'un ja Dios tkuyduuñ ma yu Nindsun'ajtum Jesukristu, di'ibu naty tu ttuknibujtaagu ma naty kyajnum naxwíñudu kyojy. ¹²Ja'a ko nmubujkam ja Jesukristu es xyja'ay'ajtum, mbaat nmawingo'onum ja Dios amumdu'uk jot. ¹³Nmunu'xtáktup es kadiibu miits mdsipka'axtut mut kots uj yam n'ayoy ja'agyujxm kots ngajxwa'xy ja oybyu ayuk ma yu di'ibu kyaj 'yisraelítaty. Mbátudup miidsuty es mjotkujk'áttut, ja'a kots uj n'ayoy es oy mwu'umdat mudu Dios.

Kristu tsojkun

¹⁴Paadyuts nnaygoxtunaadya'agyuty Dios Teety wyinduuy, ¹⁵di'ibu yajkoj tugekyu di'ibu ijtp tsajpótm es naxwiiñ. ¹⁶N'amdeebuyts ja Dios Teety es mut ja muj'ajtun di'ibu ni'igu myudajtypy, es Jya'ajungyujxm mmo'oyudut ja muk'ajtun, ¹⁷es mut ko miidsuty tu xy'axájudu ja Kristu éxtumu Yajnitsókrp, n'amdeebuyts es ja Kristu 'yítut winu xuu winu tiempu mjodoty winma'añótyuty. Du'un miits xymyudáttut ja tsojkun, éxtum ti tukjijpyu 'yity, kyaj yi'xy. ¹⁸N'amdeepy nbujktseebyuts es miidsuty, ti'igyu mut nidugekyu ja Diosu jya'ayuty, mbaat xynijáwudu di'ibu du'un yeñ, wooñ, kujxm es kuk ja Kristu tsojkun, ¹⁹es xynijáwudut tadu tsojkun, di'ibu byeen ni'igu myájuty es kyaj mbaat njayyujkatya'ayum, es du'un Dios kexy ka'pxy jiky'átut ma miidsuty.

²⁰Ja Dios, di'ibu myudajtypy ja muk'ajtun es ttúnut waanu ni'igu kadiinum di'ibu udsajtum n'amdo'om es nwinma'ayum, du'un ttúnut mut ja myuk'ajtun di'ibu tuump ma udsajtum. ²¹Wa'an ja'a mubujkputujkkyujxm esu Kristu Jesuskyujxm 'yity mujjáwu junujx najtsnuxu es winu xuu winu tiempu. Wa'an du'unuty.

Ti'igyu nnayya'ajtum Espírítu Santukyujxm

4 ¹Kom uj tsimyja'ay'ajtputs mut yu'ugyujxm kots nmádúñ ja Nindsun'ajtum, uj nmunu'xtáktupts miits es mjiky'áttut éxtum ja

Dios ttseky, mut ko Dios tu myáxudu es mjiky'áttut du'un. ²Tuda'aky'áttu es oyjya'ay'áttu, es mudattu ma'xtujkun mut ja wiinkpety. Naybyudákudu nixim niyam mut ja oyjyotkuyjxm. ³Uxta'aydyu es xymyudáttut ja ti'igyu'ajtun di'ibu ja Espírítu Santu yajkypy, es jiky'attu jotkujk nixim niyam. ⁴Ti'igyu nnini'x'ajtam mudu Kristu es ti'igyu je'eyu yu Espírítu Santu, du'un éxtum ti'igyu ja awijx jujp'ijxun di'ibu Dios xytyukniwo'om, ⁵ti'igyu Nindsun'ajtam, ti'igyu nubajtun, ti'igyu mubajkun, es ⁶ti'igyu Dios Teety di'ibu nWindsun'ajtam nidugekyu udsajtam es tyuñ ma nidugekyu udsajtam, es jyiky'aty ma udsajtam nidu'uk nidu'uk.

⁷Tu Kristu xymyo'oyum nidu'uk nidu'uk ja madakun éxtum ttseky.

⁸Paaty jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun:

Ko pyatujku tsajpótm, tmonejxy di'ibu naty du'un éxtamu tsyimyjya'ay, es tmooy ja madakun ja ja'ayuty.

⁹Mbaat nnayyajtum: “¿Ti 'yandijpyu tadu ayuk tsyajpajnu?” Pes ja'a xytyukjaygyujkam ko jawyiinu naty tu kyuda'aky. ¹⁰Es tadu di'ibu kudak, yu'u nandu'un di'ibu óknun patujku tim kujxm jam tsajpótm es 'yítut ma tugekyu di'ibu ijtp. ¹¹Kristu ku'um di'ibu myooyu tyadu madakun yu tyadu ja'ayuty, tmooy naak es 'yapostolu'áttut, wiinkpu di'ibu kyajxwa'xtap ja Diosu 'yayuk, wiinkpu di'ibu ñu'umooy tyu'umoodyur ja ja'ayuty, wiinkpu di'ibu ja mubajkputujk 'yijx'ijt kywentu'ajttur es dya'uxpaktu. ¹²Du'un ttuun es Kristu t'axkujkudya'ayut nidugekyu ja Diosu jya'ayuty, es du'un yajxon tmadúnut di'ibu ti'igyu ijttur mut ja Kristu, ¹³es du'un udsajtam nwu'umum ti'igyu ma ja nmubajkun'ajtam es n'ixy'ajtam yajxon ja Diosu 'yU'unk, es nmuyújum es nmadu'unum ja Dios éxtum ja Kristu ttuun. ¹⁴Kyaj nnakyñaybyajtákum una'ku'ungun di'ibu janaam jatsojk yajtugajtsypy ja wyinma'añ mut ja wiinkpu uxpujkan. Pes di'ibu du'un tyuundur, du'un éxtamu posta'agun di'ibu ja poj yajnuxur oytyim maaty, mut ko ñayyákyuty esu tadu andákraty tyuk'uxpákudut éxtum oy tsujpu di'ibu kyaj tyu'ajtanuty. ¹⁵Nik ni'igu udsajtam nnaydsyojkam nixim niyam, nmadyákum yu'uyu ja tuj'ajtan es nyaj'ya'kam ja nmubajkun'ajtam ko n'ijtam ti'igyu mudu Kristu di'ibu ijtp éxtum ja nini'xu kyubajk. ¹⁶Kristukyujxm ñaybyudákudu ja mubajkputujk es ti'igyu 'yitta éxtum tu'uk amuum nini'x; es ko ja mubajkputujk tyundu di'ibu oy, net muyjpujta'agadu mubajkungyujxm es dyajmujtákudu ja naydsyoku.

Jembyu jiky'ajtan ko Kristu muut n'ijtam

¹⁷Nduk'uxpaktu es nduk'ana'amdu es oy xykyuydyúndut di'ibu yam n'anmaaydyur. Kyaj xynakypyanujxtut ja kyostúmbraty es ja wyinma'añdyu taaduty di'ibu kyajpu Dios tmadún, mut ko ni ti tkatsooty tadu di'ibu jaayum tyuundur. ¹⁸Di'ibáty kuydu'unxudur kubi'its ku'ook yu tadu winma'añuty, tadu ja'ayuty nugoo 'yokjantsykyujuun'áty'ajnúdu, kyaj kyajxyjyaygyúkudu es kyaj ttuktákudu tadu jiky'ajtan di'ibu Dios yajkypy, ¹⁹nugoo 'yokjantsysoydyu'unduk'ajnúdu es oytyiity t'aduunwinnáxtu, ttundu oytyim tiity di'ibu kyaj 'yóyuty, es kyaj ñay'aguwítsuty. ²⁰Per ja Kristu kyaj mduk'uxpujku es du'un mjiky'áttut, ²¹pes miits mmadoodu di'ibu yu'u tyuk'uxpujk, es du'un xyjaygyujkudu wi'ixu du'un ja tuj'ajtan

ma Jesús. ²²Paaty, éxtum ja ja'ay ñayñijéñty es tnasjubipw wyitu pu'utyryu o di'ibw kyaj ñaktyuñ, mastu'uttu miidsuty wi'ix tu mjiky'attu madu m'axuk adsojkanaty di'ibw mnaydyukwin'u'anadu, pes myajtugooyunubu natyu m'axuk kostumbru. ²³Nayyákudu es ja Dios mmo'oyudat ja jembyu jot winma'añ, ²⁴es éxtum ja ja'ay ko tsiida'ay es ttuktaku ja wyitu jembyu es wa'ats, nandu'an padu'udákudu ja jembyu jiky'ajtun di'ibw Dios yajkoj ko ñayyajnikojtútu, es ya'ixudu yu jembyu jiky'ajtun ja'agyujxm ko mjiky'attu wa'ats es táy'ajtun maut.

²⁵Katu mnaky'anda'aktu, nik madya'aktu táy'ajtun nixim niyam, mat ko nidugekyu nyajti'igyum, éxtum mbaat njuna'anum tu'uk je'eyu nini'x di'ibw Kristu ñigubajk'ajtypy.

²⁶Pun myajjot'ambujkudap, éxkum mat yu'u mbekykya'a. Katu xunaxy m'ákudu. ²⁷Katu xyluyugaarmo'oy yu mäjku'ugópk es mmamada'agudat.

²⁸Di'ibw ma'tsp, kyaj 'yokma'tsnat, wa'an oy ttuñ es tmadátat tii es tpu'dákut di'ibw jam tugoy'ajtxudap.

²⁹Katu mgo'oy'úw mgo'oygyajxtu, je'eyu kajxmadya'aktu di'ibw yajmäjwiin yajkajaajup ja myubujkun pánuty myadoodap, es ttuk'oy'átat. ³⁰Kyaj xyajmá yajtajtat ja Diosu 'yEspíritu Santu, pes ja Dios tu tpujta'aky ma miidsuty éxtuma syeyu es m'ixxw'u'mudat éxtum mja'a'átudu, es du'an myajtu'ukumujkta'ayudat nidugekyu di'ibáty jya'a'ajtypy ma naty mmo'oya'anudu tukmuku ja nitsokun.

³¹Yajjuga'aktu tugekyu m'aku, tugekyu mjotma'tun, tugekyu mni'o'on es tugekyu oytyim di'ibadyu axuk'ajtun. ³²Oyjya'ay'átta es naymyuma'xtúkudu nixim niyam. Naybyojkruma'xudu nixim niyam, du'an éxtum ja Dios oj mbojpara'xudu miits mat yu'uguyjxm ja Kristu.

Wi'ix jyiky'áttat ja Diosu 'yu'unguty

5 ¹Mat ko miits m'u'unk'átudu Dios, jiky'attu éxtum yu'u ttseky.

²Naydsyókudu nixim niyam, du'an éxtum ja Kristu oj xytsyojkam es ñayyajku udsajtumgyujxm éxtum tu'ugu borreegu'unk yaj'yáky windsu'kun ma Dios, es mat yu'u xyajpojpnitugo'oyum.

³Ja'a ko miidsuty ja Dios mja'ay'átudu, éxkum ko pán mmimadya'agudu táy'ajtun ko ta miidsuty nidu'uk di'ibw ma'induundap, o wiingátypy axuk'ajtun, o ko miits m'adsojktap. ⁴Katu mgo'oygyajxtu o mgyuxy'i'iktu axuuk, ni'igu mbaadu Dios xy'awdattu es xyja'aygyuda'aktat miidsuty, mat ko tu mdukiwá'adsudu es kyaj mdu'an'átta éxtuma tyadu tugekyu peky. ⁵Mat ko miidsuty byeen yajxon ynñijáwudu ko di'ibw ma'induump, di'ibw axuukpu tyiimpy o di'ibw meeñ'adsojpk (ja'a ko meeñ'adsojpk, du'an yu'u éxtum ya'awdaty di'ibw kyaj Dyíósuty), kyaj pyaadyaty 'yíttat ma yajkutúktu ja Kristu es ja Dios. ⁶Paaty éxkum ko pán mwin'u'unudu mat ja lyoku winma'añ, jyuna'anut ko Dios kyaj tyukkumudowa'añ mat ko ndu'unum tyadu axuk'ajtun, pes yu'uguyjxmu tyadu axuk'ajtun Dios tyukkumudowaampy jantsy tsaatsy nidugekyu di'ibw kyaj myumadóyaty. ⁷Paaty katu maut mda'anmíky mwa'kmíky madu tyadu du'amba ja'ayaty.

⁸Nandu'an miits m'ijttu kubi'its ku'ook, per mat ko m'ittu ti'igyu madu Nindsun'ajtum, m'ijttap tyam ma ja jajun. Jiky'attu éxtuma pánuty

yo'oydyur ma ja jajun, ⁹pes pánaty yo'oydyur ma ja jajun, oyjya'ayaty yu'a, wa'ats es táy'ajtun jyiky'attu. ¹⁰Naybyayo'oydyu es miits mjiky'áttat éxtam ja Dios ttseky. ¹¹Katu xytyunda di'ibu kyaj tyuñ, di'ibu tyuundap pánaty ja Kristu kyaj tmábaktu, ja'a mdúndap wi'ix xyajniguxu'uktat ko kyaj 'yóyaty di'ibu yu'a tyuundap. ¹²Pes exta tsoydyu'unum nmadyákum di'ibu yu'ajaty tyuundap ayu'udsyu; ¹³per pan yajnide'xypy tii ja jajun, ja'a xytyuk'ijxum wi'ix yu'a, ¹⁴ja'a ko ja jajun tugekyu dyajniguxu'kta'ay. Paaty jyana'andá:

Jotwíj, mij di'ibu maap,
páda'uk, katu m'ity éxtum o'kpu,
es ja Kristu mgudu'x mgujájudat.

¹⁵Paaty nduknipaktu miits ko mnayjyujwíjtsambítudap. Katu mjiky'attu éxtum kajuunaty; ittu éxtum di'ibu wijy kegy. ¹⁶Tundu miidsaty byeen maanum naty m'awaadsudat, mat ko 'yaxuguty yu timpá. ¹⁷Katu miits mjumbittu kajuun. Jaygyúkudu wi'ixu Nindsun'ajtam ttseky es njiky'ajtam. ¹⁸Katu mm'uuktá, mat ko taadu myajtugooyudap, nik oy ko mdu'umo'oyudat ja Espírítu Santu. ¹⁹Nayyajxonda'agudu nixim niyam mat ja Salmu esu uy di'ibu muat ja Dios yajmujjáwu, yajnáxta uy esu Salmu mwinma'añóty Nindsun'ajtam myuj'ajtunguyxmx. ²⁰Du'añam xyja'aygyuda'áktat ja Dios Teety mat tugekyu ja Nindsun'ajtam Jesukristu xyuguyxmx.

Wi'ix ja mubajkrutajk jyiky'áttat ma jyun tyujk

²¹Es mat ko nmay'ajt nwindu'kum ja Kristu, nayjaygyúkudu nixim niyam.

²²Miits kasaadu toxytyujkuty, naygyubákudu es windsu'ugudu yu m'u'unk mña'ayaty, du'an éxtamxyur mnaydyukkudákudu ja Nindsun'ajtam. ²³Pes yu kasaadu yedyujk myudajtypy ja kutujkun ma yu ñudo'oxy du'an éxtam yu Kristu myudajtypy ja kutujkun ma yu mubajkrutajk, es éxtam tu'ugu nini'x ti'igyú 'yity mat ja kyubajk, nandu'an ja mubajkrutajk 'yity mat ja Yajnitso'kpu. ²⁴Per kom ja mubajkrutajk naygyubajkudap ma ja Kristu, nandu'an ja kasaadu toxytyujk naygyubajkudap ma ja 'yu'unk ña'ay.

²⁵Es miidsaty kasaadu yedyujkuty, mdsóktap yu m'u'unk mnudo'oxyaty. Nandu'an jajtpu du'an ko ja Kristu ttsejky pánaty myubajktap es ñayyajku windsu'kun es yajnitso'ogudat. ²⁶Du'an ttuun es xytyukmastítum ja axuk'ajtun, mat ko tu naty xyajwátsum mat ja Diosu 'yayuk, du'an éxtam mada wa'ats nuu, ²⁷es du'an ku'am ñaydyukwinguwa'agudat ja mubajkrutajk, muj'ajtan muat, wa'ats, ni kyaxoodsaty, ni di'ibu axuk'ajtun tkamudaty. ²⁸Nandu'an nidugekyu yedyujkuty ttsóktat ja 'yu'unk ñudo'oxyaty éxtam ñaydsyékyaty ku'am. Di'ibu tsyejpy ja ñudo'oxy, naydsyójkubu du'an ku'am. ²⁹Ni na'anum pán tkamudsip'aty ja kyu'am nini'x, nik ni'igu tmo'oy ja jye'xypyéky es tkwentu'aty yajxon, du'an éxtam ja Kristu ttuñ mat udsajtam di'ibu ndu'ukumjukum mat ja'a, ³⁰mat ko ndu'an'ajtam éxtam mbaat njuna'anum nan xyñini'x'ajtam. ³¹Pes ja Diosu jyaabyajtan jyuna'añ: "Paaty ja yedyujk 'yabekyu ma yu tyaaq tyeedyaty es 'yítat yu'uy mat ja ñudo'oxy, es du'an yu'ajaty 'yítat ti'igyú éxtam

iyawa tu'uk." ³²Xytyuk'ijxum yu'u wi'ix ni'igu tyimmájuty di'ibu ijty kyayajnijáwu. Ja'ats n'andijpy ja Kristu es ja jya'ayaty. ³³Yu'u du'an jujp'ám es miits xytsóktat yu mnudo'oxy éxtum mij ku'am, es yu kasaadu toxytyujk twindsu'ugudat yu ña'ay.

6 ¹Miits u'unkeedyaty, mamudowdu mdaak mdeety yajxon ja'agyujxm ko mja'a'ajtudap ja Nindsun'ajtum, mut ko tyaadu du'an pyaadyaty. ²Ja jawyiimbu ana'amun ma Dios wandakun tpejtáky, du'an jyuna'añ: "Mwindsu'ugup ja mdaak mdeety ³es ja Dios mmo'oyudat tu'uga jiky'ajtan ja oybyu es yeñ ya naxwiñ."

⁴Es miits u'unkeedyaty, katu nugoo xy'oodu es xytyundu m'u'unguty éxtum je'eyu xyajjot'ambuka'andu, jujwijtsumbítu ni'igu yajxon es tuk'ixtu wi'ixu du'an ja Kristu tseky es njiky'ajtam.

⁵Miits mmuduumbaty, mamudowdap ja mwindsun mwindájuty ya naxwiñ. Tundu mudu oy'aa oyjyot, éxtum iyawa xymyudún ja Kristu.

⁶Mudundu yajxon, kudii jaayu ko m'ixudu es oy mut mwu'umdat. Pes tundu miidsaty xonda'aky'aa xonda'akyjyót éxtumxyup xymyudundu Kristu, mut ko du'anu dan tseky ja Dios. ⁷Tundu tsuj yajxon, éxtumu Nindsun'ajtam Jesukristu myuduumbu, es kudii extamu ja'ayu myuduumbu. ⁸Pes mnija'adap ko nidu'uk nidu'uk, oyuy'adyu muduumbu, o yu windaj o windsun, 'yaxájup ma yu Nindsun'ajtam Jesukristu éxtumu naty ja oybyu tu ttuñ.

⁹Es miidsaty windsun windájuty, nandu'an xytyúndat mut ja mduumbaty, es katu xy'adsu'uk xy'ajáwadu. Jamyatstu miidsaty ko yu Nindsun'ajtam Jesukristu di'ibu ijtp tsajpótm, mniWindsun'ajtudap miidsaty ti'igyu mut ja mduumbaty, es yu'u kyaj t'ixy pánu du'an windsun windaj o pánu du'an muduumbu, mudu tui'ajtan tpayo'oydya'ay tugekyu.

Di'ibu mdsip'ajttap ja mubujkputy

¹⁰Mugu'ugítaty, éxtum tim okpu ngajxwíjanats n'anuumadu ko muk mnaybyujta'agudat ti'igyu'ajtanguyjxm ma Nindsun'ajtum, di'ibu ni'igu muk'ajtan myudajtypy. ¹¹Extumu soldaadaty ñayxyóxudu mut ja pujxn éxtumu wit es ñaygyuwa'anudat ma ñejxy tsiptuumbu, nayxyóxudu miidsaty mut di'ibu Dios myeepy ja jya'ayaty, es du'an mbaat xymyumada'aktu di'ibu mut ja mujku'ugópk mwin'u'una'anudu. ¹²Mut ko yu nmudsip'ajtam, kyaj yu'u jya'ayaty. Di'ibu udsajtam nmumada'aga'anam, yu'u taadu nidugékyadyu mujku'u esu ka'oybyu di'ibu ana'amdap es yajkutujktup kubi'its ku'ook ya naxwiñ es pánty jam tsajpótm di'ibu kyaj tmamudowdu Dios. ¹³Paaty, éxtum tu'ugu soldaadu ta'tspéky ñaybyujta'agyaty, nandu'an miits ta'tspéky mnaybyujta'agudat mut tugekyu di'ibu Dios yajkypy, es du'an xymyumada'aktat miidsaty ko ja mujku'u maut mdsiptúndat ko naty myiñ ja ayo'onxuu. Es ko naty tu xyajkúxtu miits ja mdsiptu'ununaty, nayya'ítadu amumdu'uk jot ma Dios. ¹⁴Pes du'añam du'an mnayya'ítadut. Tim jawyiin, pujta'aktu ja tui'ajtan éxtumu mwuunun, es net xpyujta'aktat ja mwa'ats jiky'ajtan éxtumu mgaatsywyuunun, es yu'u maut mnaygyuwa'anudat; ¹⁵es naygyu'ugadu mut ja ayuk esu xykyajxwa'xtat ja ayuk di'ibu yajmiimp ja jotkujk'ajtan, ¹⁶es

éxtum soldaadu tmudaty ja 'yeskuudu, mabaktu miidsuty ja Jesukristu, mut ko mudu tadu mabujkun mbaat xya''aduktu ja juundi'pxn di'ibu ja ka'oybyu niasmajtsap ma miidsuty. ¹⁷Es éxtum soldaadu tpejta'aky ja pyujxngúp es dyajtse'egy kyubajk, pujta'aktu miidsuty ja nitsokun, es yajtúndu ja Diosu 'yayuk éxtum ja espaadu di'ibu ja Espiritu Santu yajkypy. ¹⁸Katu xymyastu'uttu ja kajxtákun; du'ñum amdow pujktsówdu ja Dios éxtum ja Espiritu Santu mnu'umo'oy mdu'umo'oyudu. Nayya'ítudu wijy keju, katu mmudsipka'axtu, es ninu'xta'aktu nidugekyu Diosu jya'ayaty. ¹⁹Xyñigajxtaagudats uj nandu'un, esudsu Dios xypyudáku es ngajxadats, es muk aa muk jot nya'uxpáku wá'atsti'knu di'ibu ijty kyayajnijáwu, du'un éxtum ja oybyu ayuk jyuna'añ. ²⁰Tyaadu du'un di'ibadsu Dios xytyuk'ana'am esuts ndúnut, es tyámats ngutsimsyuuunu mut kodsu tyaadu nduñ. Kajxta'aktu esu Diósuts xymyajaamo'oyut esuts uj ngajxtuda'agudat ni nu'un tsu'k ja'ajun, du'un éxtum pyaadyuty ngajxat.

Kajxpo'xun

²¹Yu nmugu'uk'ajtum Tíkiku, di'ibu ni'igu ndsojkum es di'ibats uj tyam oy xypyudajkup mut ja Nindsun'ajtum tyuunk, yu'u mdukmamadya'agudap pan wi'ixats uj tyam n'ity es pan wi'ixats uj tyam nduñ. ²²Paaty miits nduknigaxtu es mdukmamadya'agudat pan wi'ixats uudsuty tyam n'ity, es mjotkujkadat.

²³Wa'an ja Dios, yu nDeety'ajtum, esu Nindsun'ajtum Jesukristu, tmo'oyudu ja ti'igyu'át, ja naydsyoku es ja mabujkun, nidugekyu ja nmugu'uk'ajtum di'ibu pyanajxtap ja Nindsun'ajtum, ²⁴esu Dios kunu'xudap nidugekyu di'ibu 'yawdajttap ja Nindsun'ajtum Jesukristu amumdu'uk jot winu xuu winu tiempu.

Neky Di'ibu Paablü Tyuknigajxtü Ja Filipus Ja'ayuty

---

1 ¹Ëj Paablü, tukmuku müt ja nmügu'uk'ajtam Timotee, Jesukristu myüduumbaty. Nduknigajxtuptsu tyadu neky nidugekyü ja Diosu jya'ayuty di'ibu ijttup Filipus kajpnóty es di'ibuty kywentu'ajttup ja mübüjkpütüjk müdu pyudüjkubaty. ²Wa'an ja nDios Teety'ajtam es ja Nindsun'ajtam Jesukristu mgunu'xudu es mmo'oyudat ja agüjk'ajt jotküjk'ajtan.

Paablü tnikajxtaagu ja Filipus mübüjkpütü

³Tugok tugókuts miits njamyatstü, nja'aygyudákypyüts ja Dios müt miidsuty. ⁴Kots miits nnigajxtaagudu, dü'uñum xyonda'aky ja n'aa njot ⁵müt ko tim jawyiin ko xy'amüdoonajxtü ja oybyu ayuk es extu tyambaat, ti'igyü ndu'unum es yajkajxwä'xut ja oybyu ayuk. ⁶Paaty ndukmu'awdajtupts ko Dios 'yaktunaambyum mä miidsu tyadu oybyu tuunk di'ibu tü dyajtsonda'aky, es ya'abatüdyä'ayaampy extu ko yu Nindsun'ajtam Jesukristu jyambütat. ⁷Müt ko xypyátputs esuts dü'un nnayjyáwuty es njamyatstü müt ko njantsytsyoktü, müt ko miidsuty dü'uñum xyajwä'xtu müt üj di'ibu Dios mmooyudup, dü'un éxtum kots ndsimdsyüünü es kots ngajxwa'xyüts ja Kristü ñitsokun es nyajtydyúku ja oybyu ayuk. ⁸Pesu Dios ñija'ap yajxon nü'unuts miits njantsytsyoktü nidugekyü müt ja Jesukristu tsyojkun, ⁹es n'amdeepy nbüjktseebyüts ja Dios es dyajmüjwindákut ni'igü yu mdsojkan nixim niyam, es mduknijáwudat wä'atsti'knü wi'ixü dü'un ja Dios ttseky es njiky'ajtam, ¹⁰es xywyin'ixtüt miits di'ibu dü'un oy, es dü'un mjiky'áttüt wä'ats, es kyaj xymyudáttüt ja pojpu extu ko Kristu myínut, ¹¹es dü'uñumü mjiky'ajtanuty dya'ixudat ko Kristu mdukmüdjütüdup ja oybyu mjot mwinmä'añuty, es ko xymyay'at xywyindsu'ügudu ja Dios, es dü'unu ja'ayuty tmay'at twindsu'ügudat es t'awdáttüt ja Dios.

Xondakp ja Paablü ko Kristü 'yayuk yajkajxwa'xy

¹²Mügu'ugítuty, ndsejpyüts es xyñijáwudat éxtumts üj tü njaty tü ngubety, tü myüjwinda'aky ja oybyu ayuku kyajxwä'xun. ¹³Pes dü'un nidugekyü ja soldaaduty mä ja Sésar pyalasyü esü wiingátypyü otyyim madsooty ñija'adup kots üj n'ity tsimy müt kots nmüdüñ ja Kristü. ¹⁴Es ko t'ijxtü ja nmügu'uk'ajtam ndsimdsyüünuts, may xyonda'áktu es tkajxwä'xtu ja Diosu 'yayuk, es ni ti tkajáwudu, ni'igü tjom'o'ydyü ja Nindsun'ajtam.

¹⁵Tay'ajtun ko naaguty tnmadya'aktu Kristu tsipkyujxm es naywyinnaxujawugyujxm, es tamu wiingátypyu tnmadya'aktu mut ja oyjyotkyujxm. ¹⁶Pánaty ñimadyáktup ja Kristu mut ja oyjyotkyujxm, da'un ttundu mut ko xytsyóktuts es tñijáwada ko tyaats uj esats nñitánut ja oybyu ayuk; ¹⁷es ta pánaty ñimadyáktup ja Kristu mut ko ñayyajmujpudsuma'anada ku'am, es kyaj amumdu'uk jot, je'eyu da'un ttundu esats ndsipjávut ya pujxndugóty. ¹⁸Per oy mut oyjyotkyujxm o kyaj myut'oyjyotkujxmty, kyajxwa'xtubum ja Kristu 'yayuk; esu tyaadudsu da'un xyajjotkujkup es waana ni'iguts xy'aktim'yajxonda'aky, ¹⁹mut ko nñija'abuts ko pudsumaambuts uj pujxndugóty mut ko miits xyñigajxta'aktudats es kots xypyuduku ja Kristu Jya'ajun. ²⁰Pes n'awijxypyuts amumdu'uk jot es ni na'ats ndsoytyúnut, per amak jotmákuts ti ndun ngajxut es da'uñum yaj'ixut ma uj ja Kristu myuj'ajtun, óyuts njiky'aty o óyuts n'eeeky. ²¹Mut uj, pan akjiky'ajtputs, n'akmádúnupts ja Kristu; es pan o'kputs, mut uj waana ni'igu 'yóyuty. ²²Es pan mut kots n'akjiky'aty, mbaadudsu da'un ni'igu nmádúñ ja Kristu. Kyajts nnijawu di'ibuts njotmo'oyup. ²³Da'unuts uj éxtum tu'ugu ja'ay 'yity adijmíky anajñ aga'añ: njatsejpyuts esats uj n'oogut esxyupts n'ity mut ja Kristu. Waana ni'igu 'yóyuty mut uj, ²⁴per mut miidsuty, waana ni'igu 'yóyuty esats n'akjiky'átut ya naxwiñ. ²⁵Kots da'un ndukmu'awdaty, nñija'abuts uj ko akjiky'ataambuts ya naxwiñ es nbudákudat miidsuty es ndukmádúndut ja Jesús, es myuj myáyut ja it xo'onun di'ibu mmudajttup mabujkungyujxm, ²⁶es da'un kots n'ítut jatugok mut miits, mmudáttup wi'ix tsoo waana ni'igu m'it mxóndut mut ya'ugyujxma Jesukristu.

²⁷Per wa'ants xyjaty tits xyjajtp: nayya'ítuda da'uñum éxtum ja oybyu ayuk di'ibu Kristu ñimadyakypy, es da'un óyuts xyjanasmajtsaba es najx ngu'ixtu, o óyuts n'aktim'ijtpu tsimy esats pan xyñimínut es xytyukmamadya'agudats wi'ix miits mjattá, nnijawuyaambyuts ko miits ti'igyu mnayya'ítuda muk aa muk jot ja mabujkungyujxm di'ibu yajpátp ma ja oybyu ayuk, m'aktunda ma xytyuk'uxpaktu ja oybyu ayuk, ²⁸es ni na'a mganayyákudat ma ya mmudsíputy es m'adsu'ugudat oynu'anun. Tyaada ya'ijxup wa'atsti'knu ko tyugoya'andu ya'ujuty es ko miits mñitso'oga'andu. Diosu da'un ku'am di'ibu mmooyudabu tada nitsokun. ²⁹Pes mut ya'ugyujxm ja Kristu Dios tu mmo'oyuda ja may'ajtun kyaj jye'eyuty ko xymyabeky ja Kristu, nandu'un m'ayoy mut ya'ugyujxm ³⁰es xytyúnut nandu'ambu ja tuunk di'ibu éxtum tñayup xy'ixtu ndúñuts kots uj ndsiptuñ mut ja ka'oybyu, es xymyudowdu ko da'uñumts n'aktúñ.

Kristu yujy'ajtun esu myuj'ajtun

2 ¹Pan mjotmukmooyudup ja Kristu, pan myajjotkujk'ajtudup ja'agyujxm ko mdsókuda, pan ja Espírítu Santu muut m'ittu, es pan mba''ayoodup ja ja'ayuty, ²mdúndup wi'ixuts uj n'it nxónut jotkuda'aky ja'agyujxm ko ti'igyu ja winma'añ xymyudattu, ti'igyu mnaydsyókuda nixim niyam, ti'igyu mnayjyáwada es ti'igyu mjot mja'ajunuty. ³Di'ibu mdúndup miidsuty ma mjiky'attu, ni ti xykyatúndut di'ibu je'eyu ku'am xytyuk'oy'áttut o mnaymyujpajta'agudut mut ja wiingátypyu,

naybyujta'agudu yuunk naxypy, es xyjávut ko myújuty ja wiingátypyu es küdiinam miidsuty kü'am. ⁴Wa'an nidu'uk nidu'uk miits t'axta'aydyu ja di'ibu tyuk'oy'áttap ja wiinkpúty, kyaj je'eyu di'ibu kü'am mduk'oy'áttap.

⁵Wa'an nidu'uk nidu'uk miits xymyudáttat ja mjot mwinma'añ éxtam tmudajty ja Nindsun'ajtam Jesukristu. ⁶Oy yu'u du'uhnam Dyiósuty, kyaj jyunán agwanu es dyajtúnat ja kyutujkun di'ibu myudajt, ⁷es ñaydyukniwatsu di'ibu jya'a'ajtyty, es ñaybyujtáku éxtam tu'ugu mduumbu, es myiñ jyajty naxwiiñ éxtamu ja'ay. ⁸Es ko jya'ay'ajty, waanu ni'igu ñaybyujtáku yuunk naxypyu, es tmamudooy ja Dios Teety, extu tkupejky ja o'kun kruuzkujxy. ⁹Paadyu Dios tu myo'oyuty tugekyu muj'ajtan esu ana'amun, es pyujtáku éxtamu Wyindsun nidugekyu ánkusuty es ja ja'ayuty di'ibu jaa, ¹⁰du'un nidugekyu yu'ujuty oytyim maaty, oytsajpótmety, oyñaxwiiñuty es oyñax patkú'púty, nidugekyu yu'ujuty ñaygyoxtnaaydyu'agudat ¹¹es t'axkáptat ko Jesusu du'un Windsun ma tugekyu. Du'unu tadu yajtúnat Dios Teety myuj'ajtanguyujxm.

Du'un ja mubujkputy éxtam ja mudsa'a

¹²Mugu'ugítuty, du'un éxtamts miits du'uhnam xymyudoodu, es kyaj jyaayuty je'eyu kots n'ijty ma miidsuty, es tyam waanu ni'igu kots n'ity jagam ma miidsuty, tundu wi'ix oy mwu'amdat mat ja Dios, es mmudáttap ja tsu'ugu ko du'un xkyatúndat, ¹³ja'a ko Dios du'un tyiimpy ma miits m'aa mjótuty, ja'a mwinma'añmyooyudap es xytyóktat ko xytyúndat di'ibu yu'u tseyjy.

¹⁴Tundu tugekyu, ni mga'ákuat es ni mganaygyugajxadat, ¹⁵es du'un xya'ixudat ko m'u'unk'átudu Dios es ko mjiky'attu wa'ats, es kyajpu mbojpu. Du'un mjiky'áttat ma tadu axuk ja'ayuty esu kujuundujkuty ya naxwiiñ, du'un m'íttat ma yu'ujuty éxtamu mudsa'a ko jyajy tye'xy ma koots itan. ¹⁶Pun mduundubu du'un miidsuty, nmudajtypyuts wi'ix tsoots n'it nxónat ko myínat ja Kristu, mat ko ya'ixat ja nduunguts ko kyaj tu ñapa'aty. ¹⁷Oyats n'oogat éxtamu windsu'kun esudsu nne'pyñ tyam yókat éxtam di'ibu yajtuknitaambu windsu'kun, xondákpats ja'agyujxm ko miits oy xymyudundu ja Jesukristu mmubujkungyujxm. Xondákpats mat miidsuty, ¹⁸es ndsejpyuts es nandu'un mxonda'aktat mat uj.

Timotee esu Epafroditu

¹⁹Ko Dios jyuna'anat, ngaxaambyuts tsojku Timotee es min xy'awánuts wi'ix m'ittu miidsuty, es du'un xyajjotkujkudats. ²⁰Pes kyájuts pan nmudaty ja wiinkpu di'ibuts muut tyi'igyu ja n'aa njótats, es mnimay mnidájudu wi'ix m'íttat yajxon miidsuty. ²¹Nidugekyu yu wiingátypyu, yu'u je'eyu wyinma'añ'ajtyty di'ibu kü'am tyuk'oy'átap es kyaj tkajxwa'xa'añ ja Jesukristu 'yuxpújkan. ²²Per miidsuty byeen yajxon xynijáwudu ko éxtam tu'ugu u'unk una'k tpu'duku ja tyety, du'unuts ja Timotee tu xypyuduku kots ngajxwa'xy ja oybyu ayuk. ²³Paaty jantsy je'eyuts uj nnijávut wi'ix tyu'uwítsy yu njotmáyuts, ndu'unuts njajuna'añ es nduknigaxa'añ ja Timotee. ²⁴Ndukma'awdajtupts ja Dios ko tsojkuts uj nandu'un nuujxat.

²⁵Du'unuts tu nwinmay ko ngajxumbítat yu Epafroditu, di'ibuts uj muut ti'igyu nduñ esuts muut nyajjuptugóy ja axuk'ajtan, ja'a di'ibu

miits xytyuknigajxta esuts xypyudákut mats ndsimdsyunn. ²⁶ Pes yu'a byeen mjawin'ixa'anudu jatugok nidugekyu miidsuty es amaymyunt jotmaymyunt ko miidsuty tu xymyudowdu ko tu pyékyuty. ²⁷ Es tæy'ajtanu'a ko tu pyékyuty, pes jatim jawaanu tu jya'eeky; peru Dios tu pya'ayóyuty, es nandu'un uj, kudiibuts njátut ni'igu o'ktáy. ²⁸ Paaty byeen njantsytyuknigaxandu miidsuty es mxonda'aktat jatugok ko xy'ixtat, es xonda'agapts mat miidsuty mat ko Epafroditu jya'tut oy muk ma miidsuty. ²⁹ Axájudu xonda'aky'aa xonda'akyjyót éxtamu nmamuduumbu'ajtam ma yu Nindsun'ajtam, es tsokta byeen nidugekyu di'ibu du'un éxtam yu'un. ³⁰ Pesu Epafroditu jawaanu tu kya'eeky ko tmadún ja Kristu, es ñaybyujtáku ma kyudsu'uguty kots xypyudajku ma miidsuty kyaj mbaat xypyudajkudu.

Tsobatp ko Kristu ya'axaju éxtamu Yajnitsókpu

3 ¹ Mugu'ugítaty, xonda'aktu Nindsun'ajtamgyujxm. N'anmaayambijttap di'ibu tu n'ok'anmaabyudu. Kyajts ni ti nay'adsijpun ngajawa es n'anuumat janaam jatsojk yu ngajxwíjunnuts, mat ko du'un miits kyaj xyja'aydyugódyut.

² Naygywentu'átudu es kyaj mwín'uunudat di'ibu mduk'uxpakánudap di'ibu kyaj tyu'ajtanuty, es mdukmudijuyánudap es myajtsúktat waanu ma yu myedyujk'ajtan^a. ³ Per udsajtam du'un meeru ja iixw'uamun nmudajtam di'ibu myudajttap ja Diosu jya'ayuty, n'awdajtam ja Diosu Jya'ajun muut es nxondákum mat ko xyja'a'ajtam ja Nindsun'ajtam Jesukristu, es kyaj n'ajot'ajtam ja nikujxyudu. ⁴ Ta may ja ja'ayuty di'ibu naymyujpajtákuwap mat ko tu tkuyduñu tadu kostumbru. Mat kooxyur yu'ayu ko nguydu'unum ja kostumbru es tsyobátxyur oynu'unu, uj nandu'un mbaatxyurpts naymyujpajta'agyuty waanu ni'igu kudiinamu wiinkpety. ⁵ Nyajtsijkyuts uj ko tyuktujkxubejty madsa naty tu nmiñ tu nja'ty naxwiñ, israelitu ja'ayuts uj, Benjamingu tyuamp 'yaats, ebreeu ja'ayuts uj, ebreeu ja'ay 'y'u'unk, es éxtamu Moisesu 'yana'amun yajpadún, fariseeuts 'yijty; ⁶ es di'ibuts ni'igu nduun, njantsypyajudijttákuts ja di'ibu myubajktu Jesús éxtam ja Kristu, es nguyduuñuts ja Moisesu 'yana'amun éxtamts ni pán mbaat xykyani'uunu mat ti peky. ⁷ Per mat yu'uguyjxmu Jesukristu, tugekyu tyadu di'ibuts uj ijty nmujpajtákyu, tyam nbujtákyupyuts éxtam ni ti tkatsooty; ⁸ kyajts uj ti nnekyjyawu ko yajtukmu'ijxkijxyu ja oy'ajtan di'ibu yajmadajtp ko Jesukristu ya'ix'áty, uj nYajnitsókpu. Kristukyujxm tugékyuts tu nmastu'utta'ay. Posta'agun njáwuts tugekyu tyadu esuts nganarátut ja Kristu, ⁹ esudsu naty tu nwe'emy ti'igyu mat yu'a. Kyajts uj n'uxta'ay esuts nwu'umut oy mat ja Dios ja'aguyjxm kots njakuyduuna'añ ja ana'amun, ja'ats n'uxtaapy wi'ixuts oy nwu'umut mat ja Dios mat ko Dios oy tmutwe'emy ja ja'ay ja'aguyjxm ko tmubaktu Kristu. ¹⁰ Ja'ats ndsejpy es uj ni'ixy'átut yajxon yu Jesukristu, es yu'a tyúnat mats ja njiky'ajtan mat ja myuk'ajtan di'ibu myudajt ko jyikyepyeky. Ndsejpyuts es nmunax nyajnaxut ja ayo'on éxtam oj jyaty, es du'un n'ítudats éxtam yu'a ko 'ye'ky, ¹¹ es oy tyimwi'ix tsooty ndúnupts esuts njikyupyákut kots n'oogat.

¹² Kyajts uj n'andijy kots tu tugekyu yu'a nbattaayñu o kots uj kexy ka'pxy n'óyuty éxtamu Dios tseky, per nmujajats ndiimpy mabaadats

nmada'aky esuts nguydyúnut ja winma'añ di'ibu Jesukristu myudajt ko dyajtsondáky esuts xyja'a'áty. ¹³Mūgu'ugítuty, uj kyajts njuna'añ ko tuts nganaraty ja may'aty. Ta tu'uk di'ibuts tų'ajttun ndiimpy. N'okja'aydyugóyuts di'ibu tu ñajxnū, esu nmūjāā nyajttūñ mabaādats nmada'aky es nmumada'agudat di'ibu miimprnūm. ¹⁴Du'unuts uj éxtumū ja'ay di'ibu muk pųy'u'kp es jawyiin jya'ta'añ mā kyuguxu ja pųy'u'kn, esu Dios xymyo'oyudats ja may'aty di'ibu Jesukristukyujxm xytyukniwowū esuts njiky'átut jam tsajpótm.

¹⁵Nidūgekyū udsajttum di'ibátyu Dios tu ttukjaygyukū yajxón di'ibu yu'u tseyjpy, du'un njiky'ajttum. Es pūn jaa ti oynu'unūn xywyinmaydyū miidsuty mut ja wiink winma'añ, wa'an ja Dios mmo'oyada jaygyujkun es xyjaygyúkadut di'ibu du'un tų'ajttun. ¹⁶N'okjiky'ajttum éxtumū Dios tu xytyukniija'am.

¹⁷Mūgu'ugítuty, jiky'attū éxtumts xy'ixy njiky'átyuts uj. Nandu'un xypya'ixttut di'ibáty nandu'un jiky'ajttup éxtumts uj njiky'aty. ¹⁸Ja'a ko ta may di'ibu jiky'ajttup éxtum tu n'ok'anmaabyada kanak ok nibada'uk, es tyam extū jilbyuts n'anmaayūmbittu ko myúdsip'ajttup ja Kristū, kyaj ttsoktu es ya'anūmudut ko Kristū 'ye'ky kruuzkujxm, ¹⁹paaty páttup ñujxut mā ayoodákn. Jam ja wyinma'añ tų'ajttu mā ja kaaky je'xy es tyukmūj tyukpátudup di'ibu tsoydyu'un mūut. Yu'u'yu je'eyu wyinmaaydyup di'ibu ya naxwiñ. ²⁰Per udsajttum, tsajpótmada ja'ay'ajttum, es n'awijx njūjp'ijxam es jam kyada'agut yu n'ajnitso'ajttum, yu Nindsun'ajttum Jesukristū. ²¹Yu'u yajttugáttup ja nnini'x'ajttum di'ibu ayoop, es du'un kyuxu'ugut éxtumū kyū'am nini'x di'ibu jyantsymyudajtypy ja mūj'ajttun; du'un ttúnut mut ja myuk'ajttun esu kyutujkun di'ibu mūut 'yane'emy mā tugekyū di'ibu jaa ijtp.

Ijtp nxondákum mā Kristū

4 ¹Paaty mūgu'ugítuty, di'ibaty njantsytsyojktup es njantsy'ixa'andū, xytyukxondáktupts uj miidsuty. Akpanujxtu Nindsun'ajttum amumdu'uk jot.

²Nmūnu'xtákyppy mij Evoodū, es nandu'un mij Síntikū, es xymyastu'uttut yu mdsip tuunk winma'añty, es yajkúx yajnáxtu otyyim tii tyimwi'ixuty, éxtum tukka'axpūn mā yu Nindsun'ajttum. ³Es mij Sísigū, di'ibuts oy xypyuđjku ko nmūdu'unūm ja Nindsun'ajttum, n'amdeepy nbujktseepy es xypyuđakut waanu tyadu nimajtskpu toxytyujk. Yu'uts xypyuđjukada es ngajxwa'xyuts ja oybyu ayuk, ti'igyū mut ja Klementū es yu wiinkpadyū nmūmūduumbuty di'ibudyū xūu jaaybyéty ijtp nekykyujxy, ja xūūjaty pánaty myudajttup ja jiky'ajttun winu xūu winu tiempū.

⁴Du'ūñūm mxonda'aktut mā yu Nindsun'ajttum. N'ak'anmaayūmbijttup es m'it mxóndut. ⁵Wa'an nidūgekyū tñijáwada ko miits xyñasjáwada mut ja ja'ayuty. Wingoomp ja Nindsun'ajttum Jesukristū.

⁶Katū mmay mdajttū, nik oy, pūn ti tuun jajttup, kajxta'aktū es amdow pūjktso'wada Dios, es xyja'aygyada'aktut nandu'un. ⁷Netū Dios mmo'oyudut yu 'yagujk'ajtt jyotkujk'ajttun, di'ibu waanu ni'igu myújaty kudiinūm di'ibu ja'ay mbaat tjaygyukū. Esu tyadu agujk'ajtt jotkujk'ajttun kyūwa'anup ja mjot mwinma'añ ti'igyū mut ja Jesukristū.

May witstū mā tugekyū di'ibū oy

⁸Es tim ok, mągu'ugítuty, may witstū mā tugekyū yu'u: tugekyū di'ibū dūn tų'ajtūn, tugekyū di'ibū nitųjkųp ja may'ajt windsu'kun, tugekyū di'ibū tų'ajtūn mųut, tugekyū wų'ats'ajtūn, tugekyū di'ibū oybyudsųamp, es tugekyū di'ibū ya'oyņigajxp. May witstū mā tugekyū di'ibū dūn oy es di'ibū nitųjkųp ja may'ajt windsu'kun.

⁹Tuunda'aktū di'ibū tū nduk'ųxpeky, di'ibū tū ndukni'ixudū, di'ibū tū xymųudowdū njūna'aņuts, es di'ibū tū xy'ixtū ndūņuts. Tundū dų'un, es yū Dios di'ibū xymųo'oyųm ja agųjk'ajt jotkųjk'ajtūn, ítųp mųt miidsuty.

Filipųs ja'ųy tmo'oydyū pudųjkųn ja Paąblū

¹⁰Xondąkrųts byeen mā yū Nindsųn'ajtųm ko miits xyjamyátstųts jatųgok. Kyajts njūna'aņ ja tųdsų naty xy'okja'ųdyųgeebųdųts, ja'a dų'un mųt ko kyaj tū m'awaądsų'átų esųts xypyudųkudųt. ¹¹Kyajts njūna'aņ mųt ko tū n'ityųts mųt ja n'amay njotmųyųts, pes mųyaak mųbatu yu'u es ngonformarųtyųts mųt di'ibųts nmųdajtypy. ¹²Nnijų'ąbųts wi'ix njiky'átųt ko ti kye'ty es ko ti kyake'ty. Tųts nmųyųjy esųts njotkųjk'átųt pųn tiits xyjajtp xykyųbajtp, kots njotkuda'aky o kots nyu'eegyū, ko ti yajmųdųty yajjaygyépy may o ni tii. ¹³Mbaądųts oytyim tiity nwinguwa'ągų, mųt ko ja Kristų yu'ųts xymųųjaameepy. ¹⁴Per miits mduundų oy kots xypyudųjkudų mats n'amay njotmay.

¹⁵Miits Filipųs ja'ųyųty, byeen tsųj xyņijąwudų kots ndso'oņ Masedoņų es nųjx ngajxwa'xa'aņųts ja oybyū ayuk, kyajpų wiinkpų mųbųjkpųtųjk di'ibųts xypyudųjkudųts. ¹⁶Kanąk ok nibudų'ųgųts miits xytyuknigajxtų naybyuduku kodsų naty ųj n'ity Tesalóniku. ¹⁷Kyajts jayam n'anųmudų dų'un esųts xy'aktuknigąxtudųts ni'igų may'aty, ja'ats ndsejpy esų Dios mgunu'xudųt ja'agyųjxm ko dų'un xytyuundų. ¹⁸Tųts n'axąjudya'ųy tugekyū, es tyam nmųdajtypyųts extų nan ni'igų, mųt ko Epafroditu tųts xytyukkuduku ja mmay'aty. Dų'un yu'u ętųmų pa'ąk xu'kpų di'ibū yajtukwindsu'kųp ja Dios, di'ibū kyupejkypy es t'oyjyawų. ¹⁹Paądyū Dios mmo'oyudųp miidsuty tugekyū di'ibū myajtgoy'ajttųp, dų'un ętųm ni'igų oy'ajtūn tmųdaty tjaygyepy mā Jesukristų. ²⁰N'ok'awdajttųm ja nDios Teety'ajttųm winų xųn winų tiempų. Wa'an dų'unųty.

Kajxpų'xųn

²¹Yajnąxts ja nDioskajxy nidu'uk nidu'uk di'ibųty Dios ja'a'ajttųp. Yū nmųgu'uk'ajttųm di'ibųts jayam mųut n'ity, nandų'un mduknigąxudų Dioskajxy. ²²Nidųgekyū Diosų jya'ųyųty mduknigąxudų Dioskajxy, es waanų ni'igų di'ibųty ijttųp mā yū yajkutųjkpų kopk ja tyųjk, mduknigąxudų Dioskajxy.

²³Wa'anų Nindsųn'ajttųm Jesukristų mgunu'xudų nidųgekyū miidsuty.

Neky Di'ibu Paablü Tyuknigajxtü Ja Kolosu Ja'ayuty

---

1 ¹Ëj Paablü, müt ja Dios tsojkungyujxmuts xy'apostulu'átyuts ja Jesukristü, ja'a njuna'anum ko tü xykyéxyuts. Tukmukü müt ja nmügu'uk'ajtam Timotee, ²nduknigáxtudsü tyädu neky ja nmügu'uguty, ja Diosü jya'ayuty di'ibu oy muduunup es ti'igyü 'yittü müt ja Kristü es jyiky'attu Kolosü kajpnóty.

Paablü tnigajxtaagu ja Kolosu mübüjkruty

Wa'anü nDios Teety'ajtam mgunu'xüdü es mmo'oyüdü ja agujk'ajt jotkujk'ajtam. ³Dü'ünmuts nja'aygyüda'aky ja Dios, ja Nindsün'ajtam Jesukristü Tyeety, kots miits nnigajxtaagüdü, ⁴pes nmüdüdü ko xymyübüktü Jesukristü es ko xytsyoktü nidügekyü di'ibáty ja'a'ajtudup ja Dios. ⁵Dü'ün xytyundü müt ko m'awijx mjüj'ijxtup ja kuma'añ di'ibu Dios xytyuknibüjku'kam tsajpót, dü'ün éxtam jyuna'añ ja oybyü ayuk, ja tüy'ajtam di'ibu tü xymyüdüdü. ⁶Tam yajkajxwa'xy yü tyädu oybyü ayuk mä tügekyü naxwíñüdü, es yajmiimpy ja madakün müt di'ibáty kyupüjktup, dü'ün éxtam jyajty müt miidsuty extü mä xytyimmüdüdü es xymyübüktü ko Dios xyajnutsóküm myay'ajtangyujxm. ⁷Mduk'uxpüjküdü tyädu tüy'ajtam yü Epafrus, yü nmügu'uk'ajtam di'ibu ndsojüm es xypyüdüjüm es nandü'ün oy tmädün ja Kristü mä miidsuty. ⁸Es yu'üdsü dü'ün xytyukmüadyak miidsü mdü'unünyty es ko xymyüdüdü ja tsojün di'ibu ja Espíritü Santü tü mmo'oyüdü.

⁹Paaty extüm mä ja xüüts nmüdüdü ko xymyübüktü Jesukristü, dü'ünmuts ngajxta'aky esü Dios kexy ka'pxy mduknijáwüdü di'ibu tsyejpy, es Espíritü Santükyujxm mmo'oyüdüdü tügekyü wijy'ajtam esü jaygyujkün. ¹⁰Dü'ünmuts ngajxta'aky es mjiky'áttüt éxtam ttseky ja Nindsün'ajtam Jesukristü, es dü'ünm xytyündüt di'ibu yü'u 'yoyjya'ap, esü mjiky'ajtamnyty dya'ixüdüdü tügekyü otyim di'ibaty ja oybyü mduunk, es xy'ixy'átüt waanü oy ja Dios. ¹¹Nbüjktseebyuts ja Dios es yü'u myajmüwiin myajkajaaxüdüdü ja mmübüjkün müt ni'igü ja myük'ajtam, es dü'ün xymyümadá'aktüt tügekyü müt ja ma'xtujkün esü xondakün, ¹²es mjä'aygyüdü'aktup ja Dios müt ko tü mduknibüjtaaguty es m'axájüdüdü éxtüm kuma'añ es m'íttüt mä ja jaj tü'xün müt ja di'ibáty yü'u ja'a'ajtudup. ¹³Dios tü xya'awa'atpüdsü'amüm mä ja agoots'át, ja'a njuna'anüm mä yajkutíky ja müjku'ugópök, es xypyüjtáküm mä yajkutíky ja 'yU'unk di'ibu jyantsytsyejpy, ¹⁴di'ibu o'k müt üdsajtamgyujxm es dü'ün oj xyajnutsóküm es oj tme'xy ja nbojpu'ajtam.

Kristukyujxm nmudajtm ja agujk'ajt jotkujk'ajtm

¹⁵Ti'igyu Jesukristu éxtum ja Dios Teety. Di'ibu tu t'ixy ja Kristu, nandu'an tu t'ixy ja Dios Teety di'ibu kyaj ya'ixy; es taa naty ja Kristu ma kyajnumu naty ti kyojy. ¹⁶Mudu Kristu yajkoj tugekyu di'ibu jam tsajpótm es ya naxwiiñ. Yu'u muut yajkoj di'ibu ya'ijxp es di'ibu kyaj ya'ixy, pánaty yajkutujktup, ana'amdup es kuduunk'ajttup. Kristu muut es Kristu 'yoy'ajtungyujxm tugekyu yajkoj. ¹⁷Kristu taayumu naty 'yity ma kyajnumu naty oytyiity kyojyñum, es yu'u du'an di'ibu ya'ijtypy tugekyu ma yu lyugaaraty. ¹⁸Kristu tnigubajk'áty yu jya'ayuty di'ibu ijttup éxtum ja ñini'x. Taayum ja Kristu 'yity jawyñup, es yu'u jayup jikyryujk, es tnikubajk'átat tugekyu oytyim tiity. ¹⁹Pesu Diosu du'an tsyojk esu Jesukristu 'yítat éxtumu Dios ku'um, ²⁰es mut yu'ugyujxmu Jesukristu, Dios pyujta'agán ja agujk'ajt jotkujk'ajtm mut yu'u ku'um, du'an tugekyu di'ibáty ijtp tsajpótm es nandu'an di'ibu ya naxwiiñ. Dios pyujtáku tyadu agujk'ajt jotkujk'ajtm mut yu'ugyujxmu Jesukristu ko tteemy dyejky ja ñe'pyñ kruuzkujxm.

²¹Miidsuty ijty kyajpu Dios mja'ay'átuda, pes yu mjiky'ajtmu axuukpu ya'ijxu ko miits mmadsip'ajttup ja Dios; ²²per tyamu Jesukristu tu tpujta'aky ja mdi'igyu'ajtm mut ja Dios, mut ko tu 'yeeky kruuzkujxm es myajnjxudat Dios windum, es xywyinguwa'agudat wa'ats, ni tiij mbojpu. ²³Esu tyadu du'an sitay tyunaampy pun miits mbaduundup es mjiky'ajttup éxtum ja Kristu ya'uxpejky, es kyaj xymyastu'uttu es xymyubúktat yu oybyu ayuk di'ibu miits mgupujktu ko xymyudoodu. Nan yu'uyumu tyadu oybyu ayuk yajkajxwa'xy tyam ya naxwiiñ oytyim maaty, es yu'u dunu tyadu oybyu ayuk di'ibu Kristu oj xytyukmugáxuts es ngajxwa'xudats.

Xondakp ja Paablú oy tsymdsyunnú

²⁴Es tyam xondákruts kots miits ngu'ayówudu, esu du'unuts nyajka'pxy di'ibu tugoy'ajtp ja Kristu 'yayo'ojuñ ja'agyujxm pánaty myubujktup, di'ibu ijttup éxtumu Kristu ñini'x. ²⁵Diósats tu xypyujta'aky esuts nbudáktat nidugekyu yu jya'ayuty, es xykyejxyuts es ngajxwa'xudats tugekyu tugekyu yu 'yayuk, ²⁶ja'a yu'u di'ibu ijty kyajajnijáwu extu tim jékyup, per tyam ja Dios tu ttuknijáwudu ja jya'ayuty. ²⁷Tu Dios ttuknijáwu jya'ayuty ja muj oy'ajtm di'ibu ijty kyajajnijáwu, es ttuknijáwudu ma nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty. Esu tadu di'ibu kyaj ajnijáwu extu timjékyup, yu'u du'unu Kristu di'ibu ijtp ma miidsuty, di'ibu m'awijxtup es mdukpaadudat ja muj'ajtm.

²⁸Es ja Kristu, ja'a du'an di'ibuts uj ngajxwa'xypy. N'awa'anupts es nduk'uxpejkypyuts nidugekyu ja'ayuty es tjaygyúkadat yu'ujaty yajxon, es ndukwinguwa'agudats ja Dios, ti'igyu 'yítat mut ja Kristu, oy es wa'ats. ²⁹Paadyuts nduñ amujaa di'ibudsu Kristu xymyeepe, mut ko yu'u du'an di'ibu jiky'ajtp ma ujun.

2 ¹Ndsejpyuts es xyñijáwudat ko ndúñuts mut wínudsu njot mut miidsuty, es mut nandu'an di'ibu myuduundup ja Jesukristu ma yu Laodiseeú kajpn, es mut nidugekyu wiingátypyu di'ibuts kyaj xy'ixtats wingujxm. ²Ndúñudsu du'an es nyajxonda'agudats ja 'yaa jyótyu yu'ujaty,

es nandu'un 'yittat ti'igya ma ja tsojku. Ndsejpyats es tugekyu tugekyu tjaigyukadut di'ibu Dios tyuknibujtaku es kyaj yajnijawu ijty, es yu'u du'an ku'am ja Kristu. ³Pes ma yu'un yajpaaty tugekyu tugekyu ja wijy'ajtan esu jaygyujku. ⁴Pes n'anuumadu tyaadu kudiibu pan mwin'uun mwinxajjudat mat ko tsuj yajmudoy. ⁵Oxyupats n'ity jagam mat miidsaty, jamats njot nja'ajun ma miidsaty, es xondakpats kots nnijawu ko tsuj yajxon ti xytyundu es xymyubakta amumdu'uk jot ja Nindsun'ajtam Jesukristu.

Jembyu jiky'ajtan ma Kristu

⁶Paaty du'an extam miits oj xy'axajudu Jesukristu extama Nindsun'ajtam, du'an mjiky'attat extam yu'u jyiky'ajty. ⁷Extam tu'ugu kepy maku 'yaats ya'ityaty, nandu'un miidsaty ti'igya mak muut m'ittat ja Jesukristu. Yajwimbajt'adu'utstu ja mmubujkunaty, du'an extam myajtukni'ijxudu, es du'uum xya'aygyuda'aktat ja Dios.

⁸Exkam pan mwin'uunudu mat jatu'ugu wiinkpa xprujku, di'ibu yu'u tyu'unun'ajttap ja ja'ayaty, es mdukpanujxa'anudu ja xprujku o ja tyu'ununaty ja jekyjya'ayaty, es mduk'awdatudat ja anklusaty ma jyapaadyaty xy'awdatat ja Kristu.

⁹Mat ko ma yu Jesukristu, jam 'yity tugekyu ja Dios'ajtan, ¹⁰es miits m'ijttap ti'igya mat ja Jesukristu, di'ibu nigopk'ajtypy nidugekyu yajkutujkpaty es ana'ambuty. ¹¹Es ja'a ko m'ijttap ti'igya mudu Kristu, tu miidsaty nandu'un myajpajta'aktat ja ijxwu'umun es du'an kyaj xyajtundat di'ibu mnini'x mgubajk tsojktap, es kyaj dyu'unaty yu ijxwu'umun extama israelitaty tpajta'aktat ko ja'ay yajtsiky waanu ma yedyujk'ajtan^a. ¹²Ko miits mnubajtta, oj mnaxtukudu mudu Kristu, es nandu'un muut mjikyppyujkta, mat ko xymyubajkta ko myudajtypy ja mak'ajtan ja Dios di'ibu yajjikyppyujku. ¹³Tuumyubu ma naty kyajnum miits xy'axajudu Jesukristu, Dios m'ijxudu miits extama o'kpaty, mat ko naty mbekyjya'ay'atta; peru Dios tu myajjikyppyukudu ti'igya mat ja Kristu. Dios tu mma'xudu tugekyu mbojpaty. ¹⁴Pesu Kristu kyupujk yajnax ja tudyu'unun di'ibu udsajtam oj xyapatum mat yu'ugyujxma nbojpa'ajtam. Mbaat njuna'anum ko du'an extam yu'u dyajnejxy kuxja'ay tugekyu ja nbojpa'ajtam es yajkuxwejpy kyubajky ma ja kruuz, extamxyap ja kyu'umbojpa tkumudoy. Es mat ko 'ye'ky, Kristu tkubejty tkumudooy ja nbeky'ajtam. ¹⁵Dios oj tpajku ja mak'ajtan es ja kutujku panaty myudajttap, es oj dya'amutsk'aty ijxnide'xy mayja'ay wyindum es t'ixtat ko tu tyugoydu.

Mujjotmay'ooktu di'ibu tsajpotm

¹⁶Es mat ko nnija'am tugekyu tyaadu, katu mnayyakudu miits es pan mbayo'oyudat di'ibu mja'xtap, o di'ibu m'u'ktap, o ti xuu m'amaay'ajttap, o ti po'o 'yaane'eky, o ma ja po'xunxuu. ¹⁷Tugekyu tyaadu yu'u je'eyu extama awax di'ibu jaminan; peru Kristu du'an ja tujy'ajtan. ¹⁸Exkam mbujkxudu yu may'aty taadaty di'ibu nayyajnajxudap muj tuda'aky es ja'a 'yawdajttap ja anklusaty. Yu'ujaty jyuna'andu ko tu t'ixtu ijxma'tan, es paaty naybyujta'agudu muj kujxm. ¹⁹Peru du'ambu ja'ayaty kyaj 'yittu

ti'igyu mada Krista. Esu Krista, du'un yu'u éxtum ja nini'x kubajk, es ja di'ibáty n'axájum éxtumu n'Yajmitsokpu'ajtum, du'un n'ijtum éxtum ja nini'x. Esu ja'a ko n'ijtum ti'igyu mada Krista, nmudajtum ja jiky'ajtum esu mājaa, es muktákp ja n'anmaja'an'ajtum éxtum ja Dios ttseky.

²⁰Mut ko miits tu m'ooktu mut ja Krista, mnaydyukniwa'adsada ja naxwiñudu ja'ayuty ja wyinma'añuty esu tyuunguty. ¿Es ti ko m'aktimjiky'attu éxtum pánudyu naxwiñudu winma'añ ja'a'ajtudap?, ¿ti ko m'aktimnaydyukkudákudu ja 'yana'amunuty?, éxtum jyuna'andu: ²¹“Katu xytyoñ. Katu xyje'xy yu tuxiida. Katu xkyone'eky.” ²²Tugekyu tyadu ana'amun yu'u myadyakypy di'ibu je'eyu ya naxwiñ kyexy ko nju'xum o ko nyajtu'unum, es tugekyu tyadu ana'amun yu'uyu jya'aju naxwiñudu ja'ay. ²³Tadu ana'amun mbaat kyaxe'eky éxtumu wijy'ajtum, mut ko dyajkaxe'eky es ni'igu Dios ndsojkum, es n'ijtum yuunk naxypyu, es njujwijtsumbijtum ja nni'ix'ajtum; per ni madsu kyatuñ es nnayjyujwijtsumbijtum di'ibu ja nini'x kubajk tszejpy.

3 ¹Pes éxtum miits tu mjikypyaktu mut ja Krista, ja'a mbayo'oydyup di'ibu tso'omp tsajpótm, ma yu Krista 'yu'uñu ma 'yaga'añdsyoo ja Dios. ²Winma'añ'attu di'ibáty miimp tsajpótm, katu xywyinma'añ'áty di'ibu ijtp naxwiñ. ³Pes miits m'o'ktu mut ja Krista, es tyam xymyudattu mjiky'ajtum pajke'eky mut ja Jesukrista ma Dios. ⁴Krista du'un ja njiky'ajtum'ajtum. Es ko yu'u kyada'agut jatugok, mguxu'uktup miidsuty nandu'un mut yu'u ma ja myuj'ajtum.

Jiky'ajtum di'ibu tu ñaxy, esu jembyu

⁵Pes yajkutugóy ja mwinma'añ ja axuukpu di'ibu mmudajttup, mut ko naxwiñudu jya'aju taadu. Katu mnayyákudu es mmumada'agudut tyadu axuukpu winma'añ: ja mu'induunk, ko ja'ay kyaj ñay'aguwits ñayjyujpkuwítsudu, ko kyaj ti ñaydyukm'ixudu ti pún myudajtypy, ko 'yadsoktu, mut ko Dios pyujtákyu tyadu adsojkun éxtumxyup n'awdajtum di'ibu kyaj Dyio'suty, ⁶es ja Dios tyuudyunaampy jantsy tsaatsy tugekyu di'ibáty tyuundabu tyadu axuugátypyu. ⁷Miits mduundu tyaaduty maanuma naty kyaj xy'axájudu Jesukrista. ⁸Per tyam, ja'a ko mja'a'ajtudap ja Krista, mastu'uttu tugekyu tyaaduty: ajk to'oyun, naymyujkajxuk winma'añ, nay'o'o nayyaxun esu tsaatsykyubétypyu ayuk. ⁹Kyaj mnaywyin'uum mnaywyinxájudut nixim niyam, mut ko miidsuty tu xymyastu'uttu ja mjekyjyiky'ajtum axuukpu. ¹⁰Jiky'attu ja jiky'ajtum jembyu, mut ko Diosu du'un di'ibu oj xymyo'oyum yu tyadu jiky'ajtum es tyugajts'adu'utsy extu ko Dios n'ixy'ajtum yajxon. ¹¹Ko n'axájum ja Jesukrista, Dios xkywentupujtáku éxtumu jya'ayun, oy n'israelitaja'ay'ajtum o di'ibu kyaj 'yisraelítuty, di'ibu naty tu yajtsúktu o di'ibu kyaj yajtsúktu, di'ibu jagam ja'ay o kukajpn ja'ay, di'ibu windsún o mduudumbu. Di'ibu situy nigutiky, ja'a es xyja'a'ajtum ja Krista, es ja Krista yu'u du'un ijtp ma tugekyu di'ibu ijtp.

¹²Dios mdsojkudap miits es tu mwin'ixudu es yu'u mja'a'átudap. Paaty jiky'attu éxtum ja Dios ttseky, es mudattu pa'ayo'on, oyjyot, tuda'aky'át, yuunk naxypy esu ma'xtujkun. ¹³Naymyuma'xtúkudu nixim niyam es

naymya'xudu p̄n ja p̄n ñaymyudugóyaty mut ja wiinkp̄. Du'ún éxtam ja Kristu oj mma'xudu, du'ún xytyúndat nandu'ún miidsuty. ¹⁴Di'ibu ni'igu tsojk̄p̄, ja'a du'ún ja tsojk̄n, es ja tsojk̄n yajmujk̄taapy kexy ka'pxy t̄gekyu t̄gekyu. ¹⁵Wa'an ja agujk'ajt jotkujk'aj̄t̄un di'ibu Kristu yajk̄py, t̄n̄'umo'oy ttu'umo'oy ja m̄jot mwinm̄a'añaty es m̄jiky'áttat éxtam ja Dios ttseky. Ja'a ko mudu tyaadu du'ún ja Dios mwoojudu es tukmuk m'íttat, éxtam tu'uk je'eyu nini'x. Es ja'aygyuda'akt̄a.

¹⁶Wa'an ja Kristu 'yayuk t'ity m̄a yu m̄jot mwinm̄a'añaty, es yu'ú mnaydyukni'ixud̄p̄ nixim niyam ja oybyu kajxw'ij̄n. Mudu ja'aygyudákun m̄a Dios, úd̄u Salmu, Diosu 'yalabanzu, es di'ibu Dios 'yoyjya'ap. ¹⁷Pes t̄gekyu di'ibu mduun mgajxt̄p̄, tundu Nindsun'aj̄tam Jesús xyūgyuj̄xm, es ja'aygyuda'akt̄a Dios Teety Jesukristukyuj̄xm.

Wi'ix ja jembyu jiky'aj̄tam

¹⁸Miits kasaadu toxytyuj̄k̄uty, naygyubúkadu m̄a m̄ña'ayaty, mut ko du'ún ñigutíkyuty mdsuunudat éxtamu Nindsun'aj̄tam Jesukristu ttseky. ¹⁹Es nandu'ún miidsuty kasaadu yedyuj̄k̄uty, mdsókt̄p̄ yajxónu m'u'unk mnudo'oxyuty es kat̄u a'ak jot'aku muut mdsuunudu. ²⁰Es miidsuty u'unk un̄a'k̄uty, m̄m̄udowdu ja m̄daak mdeety, mut ko tyaadu du'ún 'yoyjya'ap ja Nindsun'aj̄tam. ²¹Es miits u'unkteedyuty, kat̄u nandu'ún̄u m'u'unk xyaj̄jot'ambúkt̄a es k̄adiibu t̄syipka'axt̄at. ²²Es miits m̄duumb̄uty, m̄m̄udowdu ja mwindsún mwindáj̄juty ȳa naxwiin̄. Kat̄u du'ún xytyuñ je'eyu ko m'ij̄xtúnudu es du'ún mnayyaj̄p̄ds̄emyuty w̄a'ats mut yu'uj̄juty, tundu mudu oy'aa oyj̄yot, éxtam jyawu xymyudún̄ ja Nindsun'aj̄tam. ²³Oytyim tiity di'ibu mduund̄p̄, tundu yajxón xonda'aky'aa xonda'akyj̄yót, éxtam xymyudundu Nindsun'aj̄tam es kyaj̄ éxtam xymyudundu ja'ay. ²⁴Pes m̄nija'ad̄p̄ ko yu Nindsun'aj̄tam mmo'oyánud̄p̄ éxtam ja may'aty ja kuma'añ, mut ko miits xymyudundu yu Kristu di'ibu d̄un mWindsun'aj̄tt̄p̄. ²⁵Ja di'ibu ad̄t̄st̄p̄ axuuk, 'yaxáj̄p̄ ja t̄ydyu'unun̄ éxtam pyaadyuty, ja'a ko Dios kyaj̄ p̄n t̄payo'oy win'ixy wingexy.

4 ¹Es miidsuty windsún windáj̄juty, yaj̄t̄undu ja mduumb̄uty éxtam pyaadyuty. Nasj̄awu ko nandu'ún miits m̄m̄udaj̄tt̄p̄ tu'ugu mWindsún jam tsaj̄pót̄m.

²M̄ugu'ugítuty, du'ún̄m mgajxt̄a'akt̄at, wij̄y m'íttat es xyja'aygyuda'akt̄at ja Dios. ³Nandu'ún kajxt̄a'akt̄a es amdow p̄j̄k̄tsówd̄u Dios esuts uj̄ xyp̄yudákut esuts ngajxw̄a'xut ja oybyu ayuk, esuds̄u ja'ay nduknij̄awut di'ibu ij̄ty kyaj̄ yaj̄nij̄awu, pes ja'agyuj̄xm̄ts ndsimdsȳun̄u. ⁴Amdow p̄j̄k̄tsówd̄u mut uj̄tskyuj̄xm, wa'ands̄u Dios xyp̄yuduku esuts yajxón w̄a'ats ngajxw̄a'xud̄ts éxtam̄ts xyp̄yaaty ndún̄t.

⁵Es miits, jiky'att̄u wij̄y kegy mut ja di'ibu kyaj̄ t'axaj̄u ja Jesukristu. Tundu m̄a t̄gekyu timp̄u xymyudaty esa ja'ay xytyuknij̄awut ko Jesukristu yaj̄nitsók̄p̄. ⁶Wa'an̄u mgajx̄ m̄m̄adyakun du'ún̄m 'yity tsuj̄ti'kn̄u, es m̄j̄at̄p̄ wi'ix miits xy'adsówd̄at nidu'uk nidu'uk.

Kajxpo'xun

⁷Yu nm̄ugu'uk'aj̄tam Tíkiku di'ibu ndsojk̄m, óyats xyp̄yuduku kots nm̄udundu ja Nindsun'aj̄tam, yu'ú mdukm̄m̄adya'agud̄p̄ wi'ix̄ts ja yam

n'ity es mjotkujk'áttut. ⁸Paaty nduknigaxtu miidsuty es m'anu'amxudut wi'ixuts ja yam, es mmo'oyudut ja jotkujk'ajtun. ⁹Muet nandu'an ñejxy yu nmuguk'ajtam Onésimu, di'ibu ndsojkum es oy tmudúñ Nindsun'ajtam, miidsuty ja mmugugajpn. Yu'ujaty mdukmumadya'agudup tugekyu wi'ix ja yam jyaty.

¹⁰Aristarku, yu nmúdsimdsyunaabyuts, mduknigáxudu Dioskajxy; es nandu'anu Markus, yu myugu'ugu Bernabee, jyuna'añ mayDios. Pún mninujxudup ja Markus mgu'ixa'anudu, axájudu yajxon. ¹¹Nandu'an mduknigáxudu Dioskajxy ja Jesús di'ibu yajtijp Justu. Tyaadudyu du'an yu'uyuty niduguk ja israelítuty di'ibu myubujktup ja Jesús es ttundu mut uj ja Diosu tyuunk, es yu'uts xymyeepe ja jotkujk'ajtun. ¹²Mduknigáxudu Dioskajxyu Epafrus, Kristu myuduumbu, es yu'u nandu'an mmugugajpn'ajttup. Du'ñum t'amdoy tpujksóy ja Dios ma kyajxta'aky, es muk m'íttut ti'igyu mudu Jesukristu, es amumdu'uk jot mjiky'áttut éxtamu Dios ttseky. ¹³Mut ko uj testiiguts wi'ixu Epafrus ñaydyukjotmaydyúñuty mut miitskyujxmuty es nandu'an yu Kristu myuduumbuty di'ibu tsunaadyup ma yu Laodiseeu kajpn es ma yu Yerápolus kajpn. ¹⁴Yu kudsooy Lukus, di'ibu njantsytsyojkum, mduknigáxudu Dioskajxy, es nandu'anu Demus.

¹⁵MayDios xy'anuumut ja nmugu'uk'ajtam di'ibu ijtp Laodiseeu, es nandu'an yu Nimfus xymyo'oyudyut ja Dioskajxy, esu mubujkputujk di'ibáty naymyujkudup ma yu tyujk.

¹⁶Ko xykyajxta'aydyut tyadu neky ma miidsuty, net xykyáxtut ma ja mubujkputujk di'ibáty naymyujkudup Laodiseeu, es jap yajkajxut nandu'an; es miits xykyajxtut nandu'an ja neky di'ibuts ngejxypy Laodiseeu. ¹⁷Tunu may'ajtun, anuumu Arkipu: "Kuydyún yajxon ja tuunk di'ibu ja Nindsun'ajtam tu mmo'oyuty es xymyudúnut."

¹⁸Mugu'ugítuty, uj Paablú, nduknijáyuduts miidsuty yu kajxpo'xun mududsu ngu'am letru. Mənu'xta'aktu Dios mut ujtskyujxm. Kátuts xyja'aydyugódyu kots n'ity ja yam tsimy. Wa'anu Dios mgunu'xudu miidsuty.

Myutu'ukpɛ Neky Di'ibu Paablɛ Tyuknigajxtɛ Ja Tesalóniku Ja'ayuty

---

Tesalóniku ja'ay tnastúnudu wi'ixɛ Dios yajmábékɛ

1 ¹Uj Paablɛ, mɛt ja Silvanɛ esɛ Timotee, nduknigajxtɛptsɛ tyadu neky ja mɛbɛjkrɛtɛjɛk di'ibu ijttɛp ti'igyɛ mɛt ja Dios Teety esɛ Nindsɛn'ajttɛm Jesukristɛ, es ñaymyúkudu mɛ ja Tesalóniku kajpn. Wa'an ja Dios mgunu'xudu es mmo'oyudu ja agujk'ajt jotkujk'ajttɛn.

²Dɛ'uñmɛts nja'aygyuda'aky ja Dios mɛt miidsuty, es njamyajttɛp kots ngajxtɛ'aktɛ. ³Es ndukjamyejtsypyɛdsɛ nDios Teety'ajttɛm wyindum wi'ix miits xymyɛdattu ja mɛbɛjkɛn, éxtɛm miits mdundɛ mɛt ja tsojkkɛn, es éxtɛm miits dɛ'uñmɛ 'yawix xyjɛj'ixttɛ Nindsɛn'ajttɛm Jesukristɛ ko jyɛmbitɛ'añ. ⁴Mɛgu'ugítuty, Dios mdsɛjkkɛdɛp miits, es nnija'ábɛts ko yɛ'u ttɛ mwin'ixudu. ⁵Kots miidsuty oj n'awánudu ja oybyɛ ayuk, kyaj jye'eyuty ja ayuk ngajxyɛts, ja Espírítɛ Sántɛts xypyudɛjkkɛ es ngajxɛdɛts mɛk'ajttɛn mɛtt, es ja'agyɛjxm kots ɛj nnijawɛ ko tyɛy'ajttɛnɛdyɛ tyadu ayuk. Wa'ats xyñijáwudu wi'ixɛts oj nja'ay'áty mɛ miidsuty, es xytyuk'oybyɛdsúmɛt.

⁶Mbaduundu miidsuty di'ibu ɛdsuty es ja Nindsɛn'ajttɛm ttɛ nnastúnɛdɛts, es m'axájɛdu ja ayuk mɛt tu'ugu xondakkɛn di'ibu ja Espírítɛ Santɛ mmooyɛ, oy xyajnajxtɛ byeen ja ayo'on. ⁷Es mɛdɛ tyadu xyajktɛ ja ijxwɛ'ɛmɛn mɛ nidɛgekɛy yɛ Diosɛ myɛbɛjkrɛty jam Masedoñɛ es Akayɛ. ⁸Mɛt ko mɛ miidsuty tso'oñ ja Nindsɛn'ajttɛm ja 'yayuk es ttɛ yajkajxwa'xy kyaj jye'eyuty Masedoñɛ es Akayɛ, per nandɛ'ɛn oytyim mɛaty yajnijáwɛ wi'ix miits xymyɛbuktɛ ja Dios, es mɛdɛ tyadu kyaj ñakypyaadyuty ngajxtɛdɛts tii. ⁹Nik yɛ'u kɛ'ɛmɛty tmadya'aktɛ wi'ix ko oj ngu'ixttɛ, miits xy'axájɛdɛts yajxón es wi'ix ttɛ xymyastu'uttɛ ja agojwinnáx es xypyɛnɛjxtɛ es xymyɛduundsɛndáknudu ja jiiikypɛ Dios. ¹⁰Tyukmɛmadyaktɛ nandɛ'ɛn ko miidsuty m'awijx mjɛj'ijxtɛp ko kyuda'agut tsajpótm ja Diosɛ 'yU'unk, ja Nindsɛn'ajttɛm Jesús di'ibu Dios yajjikypɛyɛjkk mɛ 'ye'ky. Yɛ'u dɛ'ɛn di'ibu xyajnitsókɛm mɛ ja mɛj tɛdyu'unɛn di'ibu miimp.

Paablɛ tyuunk jap Tesalóniku

2 ¹Pes miidsuty kɛ'ɛm mnija'adɛp mɛgu'ugítuty, ko éxtɛmɛts miits oj ngu'ixttɛ, kyajts nanɛgoobɛ ngu'ixttɛ. ²Oyɛts naty wi'ix ttɛ

nyajtún es tã nyajwingajxpétyuty jam Filipus, éxtum xyñijáwadu, perã Dios tats xypyudaku esuts ngajxwa'xut amumdu'uk jot yã oybyu ayuk mã miidsuty, oy jyakuxe'eky ja adsijpu. ³Mut ko ni wi'ix tsoots nga'anuguga'ajã mã di'ibudsã naty ngajxwa'xypy, ni ngamadya'agyudsã natyã axuk kajxy es ni ngawin'uuna'añuts pãn. ⁴Ni'igudsã Dios xywyinma'añ'ijxy es xytyuknipejkyuts ja oybyu ayuk. Eñ kyajts ngajxy wi'ixã ja'ayuts xy'oyjyáwut, Diosã du'un sitã, di'ibu tyuk'ijxudyaapy ja njot'ajt nwinma'añ'ajtum. ⁵Extã miits xyñijáwadu, ni na'ats pãn ngawinwepy ngawinjaaxy mut ja tsujti'knubã ayuk, es ni tits ngatuk'ubety ngatukkajxpéty mut kots nganarata'añ ja meeñ. Diosã tyaada ñija'ap. ⁶Kyajts ni na'a nga'axta'aydyu ja'ayuty esuts xymyujjãwut, oy tyimmiits'ajtpã es oytyim wiingaty'ajtpã. ⁷Oyuts mbaat njanaybyujta'agyudyuts éxtumã kutujkun muatpã, mut kots xy'apostulã'attu ja Kristã, kyajts eñ du'un nduun. Naybyujtãkuts tuda'aky éxtum tu'ugu u'unaktaak t'ijx'ity tkwentu'aty ja 'yu'unk jantsy tsuj. ⁸Byeenãts miits ndsoktã, ja'agyujxmãts eñ nnayjya'ajã es kyaj jye'eyuty nduknijãwudat ja oybyu ayuk, es extã nandã'un es miits ngu'oogudat. ⁹Mãgu'ugítuty, miits mjamyajstãp wi'ixuts tã ndundu xũñ koots es kudiibã miits n'adsiptã mã naty jam nduknijãwadu ja oybyu ayuk di'ibu Dios kyajx.

¹⁰Miits mnija'adãp, es nandã'un ja Dios, wi'ix uudsuty dyajnjãxtã tu'ugu jiky'ajtnã wa'atspã, tuda'akypã es ni pãn mbaat xykyapeky'ixyuty kots n'ijttã mã miidsuty di'ibu nandã'un myubãjktãp ja Dios. ¹¹Nandã'un xyñijãwadu wi'ix tã nya'it nyajxõndã es wi'ix tã nbumay nbutãjãdu nidu'uk nidu'uk miidsuty, du'un éxtum ttuñ ja u'unkteety mut ja 'yu'unk 'yuna'k. ¹²Pes tã nyajxõnda'aktã es tã nyajjotkujk'ãttã, es extã tã nduknipaktã es mjiky'ãttã éxtum pyaadyuty pãnuty ja'a'ajtudãp ja Dios, di'ibu mwoojãdãp es najx muat m'ittã mã yajkutíky mut ja maj'ajtnã.

¹³Paaty nja'aygyudaktiibyuts ja Dios ko miits xymyãdoodu ja Diosã 'yayuk di'ibuts oj ngajxwa'xy, m'axãjãdu éxtum ja Diosã 'yayuk, es kyaj xy'axãjãdu éxtumã ja'ayã 'yayuk. Es tã'ajtnã'u ko Dios t'ayúkaty di'ibu mäjwiinãp mã miidsuty di'ibãty myubãjktãp. ¹⁴Mãgu'ugítuty, ko miits m'ayoodu mã mbajudijtudã mmãgugajpnaty, nandã'un mäjttã éxtum jyjãttã jam Judeu ja Diosã jya'ay di'ibu ijttãp t'igya mãdu Jesukristã. Pes yã'ujaty nandã'un pajudijtudã myãgugajpnaty, ja israelítuty. ¹⁵Tyãdu israelítuty yã'u ya'o'ktã nandã'unã Nindsun'ajtum Jesús, éxtumã naty nandã'un tã dya'ooktã ja myãgugajpn di'ibu Dioskugajxpã'ajttã, es nandã'unãts uudsuty ojts xy'axkaxtã. Kyaj jyiky'attã éxtum ja Dios ttseky, es aknaymyãdsip'ajtudãp mut nidãgekyu ja'ayuty, ¹⁶pes extã jyjãjãkubokãndã kots ngajxwa'xy ja Diosã 'yayuk mã di'ibu kyaj 'yisraelítuty, es nandã'un ñitso'oktat. Es mut yã'u t'aktim'yaj'ya'k'adu'tsypy ni'igã ja pyojpãty. Paaty óknãm ja Dios myo'oya'anãdu ja mãk tãdyu'unãn di'ibu miimp mã yã'ujaty.

Paãblu jyanujxã'añ Tesalóniku

¹⁷Mãgu'ugítuty, kots miits nmastuttã waanã, oy nganay'ijxãm, du'ũnãmts miits nmudattã njodoty nwinma'añótyuts, es byeenãts

njajumbita'añ es nájx nwin'ixtu. ¹⁸Uj Paablu, tats njanuxja'añ kanak ok, per ja majku'ugópk Satanás yu'uts oj xya''adiky. ¹⁹Pes ¿tits uj n'awijx nájw'ijxtup?, ¿tits uj n'ijttun'ajt nxo'onun'ajttup?, ¿tits uj ndukjotkujk'ajttup?, es ¿tits uj ndukwingudak ndukjotkudáktup ko naty n'ijttam ma ja Nindsun'ajttam Jesukristu ko myínut? Pes miidsadya du'an. ²⁰Miitskyujxmaty nwinguda'aky njotkuda'aky es nxonda'agyuts.

3 ¹Pes kom kyajtsu naty n'okmumada'agánnu, nétuts nnaygyajxudu esats nwu'umduduts Atenus, ²es ngaxa'añuts ja nmugu'uk'ajttam Timotee es mgu'ixudut, mut ko yu'u du'an nandu'an Dios muduumbu es tu tyuñ mut uj es wyá'xut ja oybyu ayuk di'ibu Jesukristu nimadyakypy. Es ngejxypyuts yu'u es dyajmajwiinut ja mmubujkunuty es mjetmukmo'oyudut mmubujkungyujxm, ³kudiibu ni pán kyatsipka'axut mada tyaađu. Pes miits mnija'adup ko tu nyajtuknibujtákkum es n'ayowa'anum. ⁴Pes mats n'ijty mut miidsuty, n'anmaaydyu ko nyajnaxa'anum ja ayo'on jotmay, du'an éxtum tu jyaty. Mnija'adubu'u. ⁵Paaty kom kyajtsu naty uj n'okmudanuyannu, tats ngejxy ja Timotee es nnijawut wi'ixu naty xyajtu'uyo'oydyu ja mmubujkun, pes tsu'kubu naty ko wa'anxyup ja ka'oybyu tu myajpekykyá'adu es ni ti tkatsooty di'ibuts nduun ma miidsuty.

⁶Per tyam tu jya'ty ja Timotee ko tu tsyooñ ma miidsuty, es yajmiimpy ja oybyu ayuk mut ja mmubujkun es ja mdsokun di'ibu miits mmudajttup. Du'an jyana'añ ko miits du'annu xyjamyátstuts mut ja tsojkan, es byeenuts xyjawin'ixa'andu, du'an éxtumts miits nwin'ixa'andu. ⁷Paaty mugu'ugítuty, oy nja''ayo'ombát njajotmaybyátputs, tats nbeky ja jotkujk'ajttam mut yu'ugyujxmu mmubujkunuty. ⁸Mut uudsuty du'an éxtumu jembyu jiky'ajttam kots nnijawudu ko miits amumdu'uk m'ittu ma yu Nindsun'ajttam. ⁹Pes ¿wi'ix mbaat muj wiin kajaa nja'aygyada'agyuts ja Dios mut miidsuty, es mut ja muj xondakun esu jotkujk'ajttam di'ibuts tu xymyo'oy Dios windum? ¹⁰Xuñ koots n'amdóyuts ja Dios es nájx ngu'ixtu es n'aktuk'uxpáktut ni'igu di'ibu kyajnum oy xyjaygyúkada.

¹¹Wa'an ja Dios Teety ku'um, esu Nindsun'ajttam Jesukristu, dya''awa'atsy ja nu'u tu'u es nájx ngu'ixtu. ¹²Wa'anu Nindsun'ajttam dyajmaj dyajmáyu yu mdsokun waanu ni'igu es mnaydsyókudut nixim nyam es mut oytyim pánuty, du'an éxtumts miits ndsoktu. ¹³Wa'anu mjet mwinma'añ yajmo'oy ja jotmuk'ajttam es m'ittut wa'ats, es ni ti mbojpu jam nDios Teety'ajttam wyindum ko myínut ja Nindsun'ajttam Jesukristu mut nidugekyu di'ibu Dios jya'a'ajttup. Wa'an du'anuty.

Jiky'ajttam di'ibu Dios tyukjotkudakypy

4 ¹Mugu'ugítuty, maanum kyakejxyñum n'ak'awanuyándup nandu'annu wiingátypu. Ko oj ngu'ixtu, ngajxwijtú wi'ix miits mjiky'áttut éxtum ja Dios ttseky, es tyámuts n'amdoy es waanu ni'igu du'an m'akjiky'áttut. ²Mut ko miits mnija'adup yajxon ko yu'uyuts uj tu nya'uxpeky di'ibudsu Nindsun'ajttam Jesukristu tu xytyuknipeky. ³Pes ja Dios tsyeypy es miits nidu'uk nidu'uk mnayya'ítudut wa'ats; kyaj pán myu'indúnut. ⁴Nidu'uk nidu'ugaty miits xyjáttut wi'ix xyjajwijtsumbítut ja mgu'um nini'x es mnayya'ítudut wa'ats es windsu'kun muut, ⁵kyaj pán ñayyákkudut ja ñini'x

tsyojkungyujxm, éxtum ttundu yá ja'ayuty di'ibu kyaj t'ix'attu ja Dios. ⁶Exkám miits nidu'uk mwin'uundu o mbekytyundu mat ja mmugu'ugu ñado'oxy. Tãts miits n'anãmudu es tu n'awánudu ko Dios tyuudyunaampy jantsy muk tsaatsy tugekyu di'ibu dũ'un adútstup. ⁷Pes Dios tu xywo'om es xyja'ay'ata'anum es njiky'ajtum tu'ugu jiky'ajtunu wa'atspu; kyaj tu xywo'om es njiky'ajtum ja jiky'ajtunu axuukpu. ⁸Paaty pun ja pán di'ibu kyaj tmaj'ixyu tyadu xpujkan, kyaj yu'ujuty t'uxtijy ja naxwínudu ja'ay, ja'a dũ'un ja Dios, di'ibu tu mmo'oyudu ja 'yEspírítu Santu.

⁹Es éxtum ja tsojkan tukka'axpun, kyaj jyatyimtsékyuty nnijáyudut, mat ko ja Dios tu mduknijáwudu miidsuty ku'um es mnaydsyókudut nixim niyam. ¹⁰Pes dũ'ũnum miits mnaydsyókudu nixim niyam mat nidugekyu nmugu'uk'ajtum di'ibu jiky'ajttup ma tugekyu Masedoñũ ñax. Per nmũnu'xtáktup, mugu'ugítuty, esu mduknijũnyajmujwindak'adu'udsut waanu ni'igũ. ¹¹Jiky'attu yajxón es xywyits xymyádyut ja mgu'umduunk mat ja m'aa mgu'u, éxtum tu nduk'ana'amdu, ¹²es dũ'un mwindsu'ugudut di'ibu kyaj Dios tmubuktũ, es kudiibu nandu'un ti mdugoy'ajtxudut.

Wi'ixu Nindsun'ajtum jatugok myina'añ

¹³Mugu'ugítuty, kyajts ndseky es kyaj xyñijáwudut wi'ix jyaty mat ja di'ibu myubujktũba naty ja Jesukristu ko 'yo'ktu, kudiibu miits mjotmay'ooktut éxtumu wiingátypyu di'ibu kyaj tjajp'ixtu ko Jesukristu yajjikypyukaampy di'ibáty jya'a'ajttup. ¹⁴Nmubujkũm yajxón ko dũ'un éxtumu Jesukristu jyikypyejky ma 'ye'ky, nandu'un nmubujkũm ko Dios yajjikypyukaampy ja o'kputy di'ibáty tu tmubuktũ ja Jesús.

¹⁵Dũ'unuts miits n'awánudu éxtumu Nindsun'ajtum ku'um jyunañ, ko di'ibáty udsajtum akjiky'ajtum ko jya'tut jatugoku Nindsun'ajtum, kyaj udsajtum njo'omum jawyiin es óknũm ja o'kputy. ¹⁶Mat ko yu Nindsun'ajtum Jesukristu ku'um kũda'agaamp tsajpótm, yajmudówup ko tu'uk muk kyajxa'añ mat ja kutujkan, kajxup ja arkanklus es xu'uxup ja Diosu tyrompetũ, net ja di'ibáty myubujktũ ja Kristu ko 'yo'ktu, jikypyáktup jawyiin; ¹⁷óknũm di'ibáty tu nwu'umum jiky'ajtpũ nyajmũjo'omum ti'igyu mat yu'ujuty yoodsóty, es nbátum ja Nindsun'ajtum pojoty, es dũ'un n'ijtum mat ja Nindsun'ajtum winu xũu winu timpũ. ¹⁸Paaty mudu tyadu ayuk nayyajjotkujkudu nixim niyam.

5 ¹Mugu'ugítuty, mat ja xũu timpũ, kyaj jyatyimtsékyuty es nduknijáyut. ²Miidsuty yajxón xyñijáwudu ko ja xũu timpũ ma myina'añ ja Nindsun'ajtum, jaa ma naty nga'aa'ajt ngajot'ajtum, éxtum ko ja ma'tspũ koots jya'ty. ³Pes ko ja'ay ñayjyunánubudu: "Tyam situy agujk jotkujk ndsuna'ayum, kyaj ti amay jotmay", net ti'in myiñ ma yu'ujuty ja kutugo'oyun, éxtum dyajnáxtu ja pujk ado'onũnu toxytyujkuty ko ja 'yu'ungu'unk ttimepaadannũ, ma ni wi'ix tsoo mbaat kyanitse'eky. ⁴Per miits mugu'ugítuty, kyaj m'ittu kubi'its ku'ook, kyaj ja Nindsun'ajtum mduknijáwudut ti'in éxtum ja ma'tspũn, ja'a ko mnija'adup wi'ixu dũ'un myina'añ jya'ta'añ. ⁵Nidugekyuty miits mja'a'átudu Dios esu Jesukristu, kyaj mja'a'átyuty ja ka'oybyu. ⁶Paaty kyaj n'ijtum éxtum pánuty maadugooydyup, n'ok'ijtum wijy kejy es nnayjyujkuwujtsũm.

⁷Pánuty maadap, koodsu mya'adu; es pánuty uk múkadap, koodsu y'uuk myu'ugudu, ⁸per udsajtum pánuty xuuñ'át ja'a'ajttap, wíjy kejj nnayya'ijtam. Du'un n'ijtam éxtamu soldaadu di'ibu nayxyojxup mut ja pujxngaatsy, naygywentu'ajtam mut ja mubujkun es ja naydsyoku naymyay'at; es extamu soldaadu ñaygyípyuty mudu pujxngúp, nandu'un nnayya'ijtam ja'agyujxm ko n'awijxum ja nnitsokun'ajtam. ⁹Dios kyaj oj xywyin'ijxum es n'axájum ja tudyu'unun, ja'a du'un es n'axájum ja nitsokun mut yu'ugyujxm Nindsun'ajtam Jesukristu. ¹⁰Yu'u 'ye'ky mut udsajtumgyujxm es njiky'ata'anum mut yu'u, oy nja'o'kambu es oy njiky'ajtambu. ¹¹Paaty nayyajukjuda, es naybyudákuda nixim niyam es yajmujwiin yajkajaajuda ja mmubujkunuty, du'un éxtum jaayum xytyundu.

Kajxwíjün

¹²Mügu'ugítaty, nduknipujktap es xymyay'at xywyindsu'ugudat ja di'ibáty tuundap mut miidsuty, es m'uwij mgajxwíjuda ma yu Nindsun'ajtamu tyuunk. ¹³Oy tsuj xytyukxonda'aktat es xytsyóktat ja'agyujxm di'ibu tyuundap. Jiky'attu ti'igyu jotkujk mut oytyim pánuty.

¹⁴Nandu'un nduknipuktá, mügu'ugítaty, es tukmudíjuda ja di'ibáty kyaj ti ttuna'añ. Jotmuk wingajxuda di'ibáty maay tajtup, pudákuda di'ibáty kyaj oy tñjáwuda ja Diosu 'yayuk, es mudattu ma'xtujkun mut nidugekyu ja'ay.

¹⁵Exkum miidsuty nidu'uk myajjumbít axuuk mut ja di'ibáty axuuk mduunudap. Ni'igu du'uñum xyjáttat xytyúndat ja oybyu nixim niyam ma miidsuty, es oytyim pánuty muut.

¹⁶Du'uñum m'íttat agujk jotkujk. ¹⁷Kajxtaktúwdu. ¹⁸Ja'aygyuda'akta ja Dios oywyi'ix mjat mgubáttat, mut ko tyaada du'un ja Dios tsyejpy es mdúndat éxtamu Jesukristu myuduumbuty.

¹⁹Kyaj miits xyujjkuwa'agudat di'ibu Espíritu Santu mduknija'adap, es du'un kyaj juun jyambíttat ja mwinma'añuty. ²⁰Kyaj xy'axukjáwudat ko ja'ay m'awa'anxuda ja ayuk di'ibu Dios winma'añmyooyuda. ²¹Ijxkijxyuda tugekyu ja xpujkan mut ja Diosu jyaaybyajtan. Axájuda je'eyu di'ibu dan oy. ²²Uxtijtá tugekyu di'ibu kyaj 'yóyuty.

²³Wa'an ja Dios, di'ibu xymyo'oyum ja agujk'ajt jotkujk'ajtan, myajwatsta'ayuty tugekyu tugekyu, es dya'ítat ja mjot, m'anmaja'an esa mnini'x mgubajk, ni ti pyojpu, exta ko myínat ja Nindsun'ajtam Jesukristu. ²⁴Yu Dios di'ibu mwoojudap, kyuydyiimpy di'ibu kyajxypy, ja'a kyuydyunaampy tugekyu tyaada.

Kajxpo'xun

²⁵Mügu'ugítaty, xyñigajxta'agudats uudsuty.

²⁶Munanandu nidugekyu nmügu'uk'ajtam éxtumxyup xymyo'oydyu ja mayDios.

²⁷Nduk'ana'amdap mut ja Nindsun'ajtamu kyutujkun, es yajtukwingugajxudat tyada neky nidugekyu ja nmügu'uk'ajtam.

²⁸Wa'ana Nindsun'ajtam Jesukristu mmay'at mgunu'xuda.

Myumajtskræ Neki Di'ibu Paablæ Tyuknigajxtæ Ja Tesalóniku Ja'ayuty

---

1 ¹Ëj Paablæ, mæt ja Silvanæ esæ Timotee. Nduknigajxtæptsæ tyædu neky ja mæbujkrætujk di'ibu ijttæp ti'igyæ mæt ja Nindsun'ajtum Dios Teety esæ Nindsun'ajtum Jesukristæ, es ñaymyúkædu mæ Tesalóniku kajpn. ²Wa'anæ nDios Teety'ajtum esæ Nindsun'ajtum Jesukristæ mgunu'xædu es mmo'oyædæt ja agujk'ajt jotkujk'ajtum.

Jajpayo'oyæp ja ja'ay ko Kristæ myina'añ

³Mægu'ugítuty, oy ko dæ'uñumts nja'aygyæda'aky ja Dios mæt miidsuty, éxtæm pyaadyuty, mæt ko mæj wiin kajæa yæ mmæbujkunuty esæ mdsojknuty di'ibu miits mmædajttæp mæt ja wiinkræty. ⁴Extæm mbaæt kots ædsuty n'ity mæ Diosæ myæbujkrætujk ñaymyúkædu, nayjya'ædæpts mæj es jotkujk mæt ja ma'xtujkun es ja mæbujkun di'ibu miits mya'ijxædæp, oy ja mmædsípæty mja'awa'ktujkæbædu es ja ayo'on jotmay xyajnáxtæ. ⁵Tyæædu ya'ijxæp ko Dios tmædaty ja tæy'ajtæn éxtæm tpayo'oy es dæ'un mbaadyuty es m'ittæt mæ kyutujkun, di'ibu miidsuty tyam ngu'ayo'odæp.

⁶Pes tæy'ajtæn di'ibu Dios tyiimpy; ya'ayówæp di'ibu miits mya'ayoojædæp, ⁷es mmo'oya'anædu ja mbo'xtáknuty miidsuty di'ibu ayo'on jotmay yajnajxtæp, nandæ'un éxtæm ædsuty. Tyæædu dæ'un ja xæu mæ kyæxæ'uga'añ ja Nindsun'ajtum Jesukristæ ko kyæda'ægæt tsajpótm jænya'angóty mæt ja mækræ 'yáknlæsuty. ⁸Tyædyunaampy ja di'ibu kyaj t'ix'attæ ja Dios es ni tkatundæ kwentæ ja oybyæ ayuk di'ibu ñimadyakypy ja Nindsun'ajtum Jesukristæ. ⁹Tyææduty yajtukumædowándæp winæ xæu winæ tiempæ es yajpæjta'ægæt jagam, kudiibæ jam 'yíttæt mæ Nindsun'ajtum es mæ ja myæ'ajtæn esæ myæk'ajtum. ¹⁰Dæ'un jyátæt ko myínæt ja Nindsun'ajtum mæ tadæ xæu, es wyindsu'ægædæt ja jya'ayuty es myæ'ixædæt nidugekyæ ja myæbujkræty. Jam miidsuty nandæ'un m'ittæt mæt ko tæ xymyæbuktæ ja tæy'ajtæn di'ibu tæ nduk'æxpæktæ.

¹¹Paædyæts dæ'uñæm ngæjxtæ'aky mæt miitskyæjxmæty, n'amdeepy nbujktseebyæts ja Dios es mduknitákædæt es mja'ay'átædæt. Nandæ'unæts ngæjxtæ'aky esæ Dios myæk'ajtungyæjxm kyuydyúnæp tægekyæ di'ibu oybyæ mdunándæp ja'agyæjxm ko xymyæbuktæ, ¹²es dæ'un ja Nindsun'ajtum Jesukristæ yajmæjjæwæp mæt yæ'ugyæjxmæ m'oyjyiky'ajtæn, es yæ'u nandæ'un mmo'oyædæp es miits myajmæjjæwædæt mæ wiink ja'ayuty.

Muj tugoybyekyjya'ay

2 ¹Mugu'ugítuty, es wi'ix jyata'añ kyubata'añ ma ja tiempu ko myínut ja Nindsun'ajtam Jesukristu es xyajnaymyuka'anum mut yu'u, n'andeebyats ²es kyaj pojun mwinmaaydyugátstut es katu mya''adsu'ugudu ja'agyujxm ko jamu ja'ay di'ibu junándup ko tu jya'ty ja Nindsun'ajtam. Kyaj du'un xymyubáktut pun jyuna'andu ko Dios tyuknija'aju, o junándup ko du'unuts uj tu ngajxy o du'un tu'ugu neky jyuna'añ di'ibutsk uj tu nja'ay. ³Katu mnayyákudu es wi'ix tsoo mwin'uunudut. Pes jawyiin ja ja'ay tñibudu'uga'andu Dios es nandu'un kyaxu'ugut ja muj tugoybyekyjya'ay di'ibu tu yajkajxpeky es kyutugóyut. ⁴Tyadu axuk ja'ay naybyujtákup myudsip di'ibu ja ja'ayuty myudajttup éxtuma dyiósuty, es myudsip'ajtypy tugekyu di'ibu ja ja'ayuty 'yawdajttup. Pes extu naxwa'tsp ma Diosu tyujk, es jyuna'añ ko yu'u du'un Dios'ajtp.

⁵Pes jamyatsta kots n'ijty mut miidsuty, n'awa'anudu ko du'un jyata'añ. ⁶Mnija'adup tyam ti ya''adujkup, es du'un ñiguxu'ugut pán ja'a ma ja tiempu di'ibu ja Dios tu ttukñibajtaagu. ⁷Taa ja'anu ja axuk'ajtan di'ibu tadu muj tugoybyekyjya'ay tyunaampy ayu'udsyu. Per di'ibu ya''adujkup tyam, óknam nujx jyuge'eky. ⁸Es ko jyuga'agut, net yajñijawuya'añ pánu du'un ja muj tugoybyekyjya'ay, di'ibu Nindsun'ajtam Jesukristu ya'oogaampy ko ñibiixudut es dyajtugoya'añ mudu jyaj tyu'xun ko naty myiñ.

⁹Ko tadu muj tugoybyekyjya'ay myina'añ, pudúkudup ja mujku'ugópk Satanás. Ni'igu muk'ajtan muut myina'añ es ttuna'añ otyyim di'ibuty ja muk'ajtan, es andakungyujxm ttúnut ja muj'ajtan, ijaxu'umun es di'ibu ja'ay du'ñu yajwu'umudyaadyup. ¹⁰Es myubadsu'amaampy otyyim di'ibuty ja pojpu 'yandakun es twin'uuna'añ twinxaja'añ di'ibáty nujxtup ayoodaknóty. Tyadu nujxtup ayoodaknóty mut ko kyaj tu ttsoktu es t'axájudut ja tui'ajtan di'ibuxyup tu yajnitse'egyuty. ¹¹Ja'agyujxm ko tkamubaktu ja tui'ajtan, paaty ja Dios tpujtáky wi'ix yajwin'uundut, es du'un tmubáktut ja andakun, ¹²es yajpekymyo'odyut nidugekyu pánuty kyaj tmubaktu ja tui'ajtan, ja'a tsojktup ja axuukpu.

Ti'igyu ya'ittu ja mubujkun

¹³Per oy ko uudsuty du'ñumts nja'agyuda'aktuts ja Dios mut miitskyujxmuty, mugu'ugítuty, ko mdsokkudup ja Nindsun'ajtam, mut ko Dios mwin'ijxudu jawyiñup es mnitso'oktat mut yu'ugyujxm ja Espiritu Santu di'ibu mya'ijtudup wa'ats, es ja'agyujxm ko tu xymyubaktu ja tui'ajtan. ¹⁴Tyadu du'un mdukniwoojudu Dios mut yu'ugyujxmu oybyu ayuk di'ibuts uudsuty ngajxwa'xtup, es xymyudáttut ja Nindsun'ajtam Jesukristu myuj'ajtan.

¹⁵Pes du'un mugu'ugítuty, du'ñam amumdu'uk jot xymyubáktut ja Kristu es katu xyja'aydyugódyu ja xpujkan di'ibu tu n'anuumudu es tu nduknigaxtu nekykyujxy. ¹⁶Ja Nindsun'ajtam Jesukristu ku'am, es ja nDios Teety'ajtam, di'ibu xytsyojkan es myay'ajtungyujxm tu xymyo'oyum ja jotkujk'ajtan winu xuu winu tiempu es ja oybyu di'ibu n'awijxum, ¹⁷wa'an

yu'ujuty mjetmukmo'oyudu es mya'ítudat da'uñum es xytyun xykyajxtat tugekyu di'ibu oy.

Xyñigajxta'aguduts uudsuty

3 ¹Megu'ugítaty, ma kyajnamts nyajkugáxu tyadu neky, n'ak'anuumyándap es xyñigajxta'aktudats es da'un ja Nindsun'ajtam Jesukristu 'yuxpajkun wya'xut pojun es ja ja'ayuty t'axájudat mat ja may'ajt windsu'kun, éxtum miits tu xy'axájudu. ²Amdow pajktsówdu nandu'un ja Dios es xyajtso'ogudats ma ja axuk ja'ayuty, mat ko kyaj tyugékyuty yu ja'ayuty tmubaktu Diosu 'yayuk. ³Per kyuydyiimpy ja Dios ja 'yayuk, yu'u myajmujwiin myajkajaaxudap ja mmubajkun es m'agu'udúk m'axajtúkadap es myajtso'ogudap ma ja ka'oybyu. ⁴Ndukma'awdajtupts ja Nindsun'ajtam ko miits xytyúndat di'ibu nduk'ana'amdap, es da'uñum xy'aktúndat. ⁵Wa'anu Nindsun'ajtam mbudákudu es xyjávudat ja Diosu tsoyokun es xymyudátat ja Jesukristu mya'xtujkun.

Xypyátum es ndu'unum

⁶Megu'ugítaty, nduk'ana'amdap ja Nindsun'ajtam Jesukristu xyuugyjxm, es mnayjyabúkudat ma oytyim di'ibuty ja nmegu'uk'ajtam di'ibu kyaj tyuna'añ es di'ibu kyaj jyiky'aty ti'igyu éxtum ja uxrajkun di'ibuts tu nja'awánudu. ⁷Pes miits mnija'adap wi'ix mjiky'áttat es xyryanajxtat di'ibuts tu nastúnudu; tuunats uj kots muut miits n'ittu, ⁸es ni ngakaay nga'úktats nade'uñu. Ni'iguts nduun 'ayooy xuun koots kadiibu nidu'uk mdimpaadudat ja ka'ay ukun miidsuty. ⁹Oyats uj mbaat nja'amdowdu esxyupts miits xypyudákudu, nik ni'iguts nduundu es nmo'oydyut tu'ugu nu'u tu'u ja oybyu di'ibu mbadúndap. ¹⁰Kots n'ijty mat miidsuty, nmooydu tyadu kajxwíjun: "Di'ibu kyaj tyuna'añ, kyaj kyay 'yuugat." ¹¹Pes da'un n'anuumudu mat ko tats nnijawu ko nidu'ugaty miidsuty nugoo m'oknuux'ajnúdu, kyaj mnaydyukjotmaydyúnudu mgu'amduunk, je'eyu mwinjueun mwindujku xymyadya'aky di'ibu mgadimpátap. ¹²Tadu da'ambu ja'ay nduknipejkypyats mat ja Nindsun'ajtam Jesukristu kyutujkun, es tmastu'ududu tadu da'ambu winma'añ. Wa'an ttuñ t'ayoy yajxon es ñayyajkáy ñayya'uugudat ku'am.

¹³Megu'ugítaty, kyaj m'anuxat es xytyun xykyajxtat di'ibu oy. ¹⁴Pun ja pún kyaj tmudoogukaya'añ di'ibuts nmadyakypy ma tyadu neky, m'ixtup púnodyu da'un es katu ti muut xy'umuk xykyajxmúktu, es da'un tsoyodyu'ungat. ¹⁵Per katu xypyajta'aktu éxtumu mmudsipun, ni'igu xyñ'umo'oy xytyu'umo'oydyut éxtumu mmegu'ugun.

Kajxpo'xun

¹⁶Yu Nindsun'ajtam di'ibu yajkypy ja agujk'ajt jotkujk'ajtan, wa'an yu'u miits mmo'oyudu wi'ix tsoo ja jotkujk'ajtan winu xuu winu tiempu, es wa'anu Nindsun'ajtam t'ity mat nidugekyu miidsuty.

¹⁷Uj Paablú, nduknijáyudats miidsuty yu kajxpo'xun mædudsu ngu'am letu. Da'unats nja'ay ma tugekyudsu nneky. ¹⁸Wa'anu Nindsun'ajtam Jesukristu mgunu'xudu nidugekyuty miidsuty.

Myutu'ukpu Neku Di'ibu Paablu Tyuknigajx Ja Timotee

1 ¹Uj Paablu, Jesukristu 'yapóstulu, es kéxyuts nmiñ ma Dios yu nYajnutsokpu'ajtum esu Nindsun'ajtum Jesukristu, di'ibu ndukjotkujk'ajtum, ²nduknigejxypyuts mija tyadu neky, Timotee. Du'anuts mij njawu éxtumdsu n'u'unk, ja'a ko ujts mij tu ndukmabeky ja Kristu. Wa'an ja Dios Teety esu Nindsun'ajtum Jesukristu mguni'xyuty es mmo'oyuty ja pa'ayo'on esu agujk'ajt jotkujk'ajtum.

Kyaj yajkupúkut ja xrpújkun di'ibu kyaj tyuy'ajtnuty

³Kom tu nduknipeky kots oj nnejxy Masedoñu ñaaxóty, wu'am Éfesu kajpnóty es xy'anuumadu tadu ja'ayuty es kudiibu ya'uxpúkut di'ibu kyaj tyuy'ajtnuty, ⁴es anuumadu ko kyaj tmujpajta'agut ja 'yaptujku madya'aky esu wiinkpu jekymyadya'aky, mut ko tugekyu tyaadu je'eyu dyajtugóy ja tiempu es kyaj xytyu'unxum ni madsoo, es ni xykyapudujkum es nguydu'unum mut ja mabujkun di'ibu ja Dios tu xytyuknipujkum.

⁵Ja'agyujxmu tyadu ana'amun es nixim niyam nnaydsyojkum mut ja wa'ats aa wa'ats jot es maut ja tui'ajtnbu mabujkun. ⁶Naaguty tu tmadu'udugóydu tyadu xrpújkun es tu ñaygyuákyuty mut ja nanugooba kajxy madya'aky. ⁷Byeen jyatuk'xrpúka'andu ja Diosu 'yana'amun, per ni tkajagyúkadu di'ibu myadyáktup es ni di'ibu tuk'xrpújktup éxtumxyup jyatuy'ajtnmuduty.

⁸Nnija'am ko oyu tadu ana'amun ko nyajtu'unum éxtum pyaadyuty. ⁹Nnija'am nandu'un ko ni tu'ugu ana'amun kyayajpajta'aky mut ja di'ibu tyuundup ja oybyu. Tadú ana'amun ja'a du'un mut ja di'ibu niye'epy yujk'ye'epy, di'ibu kyaj 'yuygyupeky kyajxykyupéky, di'ibu axuk ja'ayuty, di'ibu pojpu ja'ayuty, di'ibu kyajpu Dios tmuj'ixy, di'ibu kyaj ttuñu kwentu Diosu 'yuxrpújkun, di'ibu yajja'ay'o'ktup, es extu di'ibu ya'o'ktup ja tyaak tyedyuty, ¹⁰di'ibu mu'induundup, di'ibu yedyujkuty tyuundup tsoydu'un mautpu ak yu'ujaty, di'ibu tyo'ktup ja ja'ay, di'ibu andáktup, di'ibu Dios tyukkajxpejtypy mut ja andakungyujxm, es di'ibu oytyiity wiink tyiimpy kudiinam éxtum ja tui'ajtnbu xrpújkun. ¹¹Ja'a n'andijpyuts ja oybyu ayuk di'ibu muj'ajtn mautpu esu Diosu kuni'xyppy xytyuknipujkuts es ngajxwa'xadats.

Paablu Dios tja'aygyuda'aky ko pya'ayóyuty

¹²Nja'aygyudákyppyuts ja Nindsun'ajtum Jesukristu mut kots tu xymyo'oy ja madakun mududsu nduunk, es mut kots tu xywyin'ixy es tu

xytyujta'agyats es ndúnudats ja tyuunk, ¹³es du'unats ta xytyuknipeky óyats uj jawyíñup ngamuj'ijxy mududsu n'ayuk, es óyats oj njajuna'añ tsaatsykyubéty mut yu'u, es nbajudijtyats ja jya'ay. Peru Dios myudajt ja pa'ayo'on mut uj, ja'a ko kyajnumdsu naty nmubeky ja Jesukristu es kyajtsu naty nnijawu tiidsu du'un ndiimpy. ¹⁴Paaty ja Nindsun'ajtumá myay'ajtan oy jyantsy myújuty mut uj, ti'igyu mut ja mubujkun es ja tsojkan di'ibu nandu'un nmudajtam mut ko n'ijtam ti'igyu mada Jesukristu.

¹⁵Byeen tyay'ajtanaty, es nidugekyu tmubúktut, ko Jesukristu myiñ naxwiiñ es dyajnitso'oga'añ ja pojpu ja'ayaty, es ma du'ambu pyekyjya'ayaty nik ni'igu axuuk uj. ¹⁶Per paadyu Dios tmudajty ja pa'ayo'on mut uj, esu Jesukristu dya'ixudut ja mya'xtujkun muj wiin ma uj. Es du'unats xyajtúñats éxtuma di'ibu ni'igu tmudaty ja pyojpu, éxtuma ijxajtan mut ja di'ibaty óknuma naty myubukándap yu'u, es tja'a'áttut ja jiky'ajtanu winu xuú winu tiempu. ¹⁷N'awdajtam ja Dios, rey winu xuú winu tiempu, di'ibu myudajtypy ja windsu'kun esu muj'ajtan, yu'u tu'uk Dios'ajtp, di'ibu kyaj ya'ixy es di'ibu nina'a kya'eeky. Wa'an du'unaty.

¹⁸U'unk Timotee, di'ibu tyaadu nduknipejkypy, ti'igyu yu'u éxtam ja mugu'uk mnimaydyákuda ja Diosu jya'a jawyíñup. Paaty mut yu'u mbaat amumdu'uk jot xy'aktimmadúñ ja Dios nu'unu mmujaa. ¹⁹Mudat du'ñum ja mubujkun amumdu'uk jot es mudat ja mjot mwinma'añ wa'ats. Naagaty kyaj tpujktujkudu ko ja Dios jyawinma'añmyo'oya'anudu. Paaty ñayyajwinma'añdyugoooyada es tmastuttu ja mubujkun ma Kristu. ²⁰Du'un jyajttu ja Imeneeu esu Alejandra. Paaty es tnijáwudut jatuk xuú es kyaj tmu'udugoy tmugajxtugóyut ja Dios, ndukkudajkuts ja mujku'ugópk Satanás.

Paablu ttuknipeky ja Timotee es kyajxta'agut

2 ¹Tim jujp'am nmunu'xtáktup esu ja'ay tni'amdówudut, tni'gajxtaagudut nidugekyu ja'ayaty, es tja'aygyuda'aktut ja Dios ja'agyujxmuty, ²nidugekyu réyaty es nidugekyu justísaty, es du'un mbaat njiky'ajtam yajxón es ni pún muut ngatsiptu'unum, es ndu'unum ja oybyu es njiky'ajtam éxtam ja Dios tteky. ³Tyaadu du'un oy, es yu'u du'un 'yoyjya'ap ja Dios yu nYajnitso'ajtam, ⁴pes yu'u tseyjpy es nidugekyu yajnitso'ogudut es nandu'un tjaygyúkudut di'ibu dan tay'ajtan. ⁵Ja'a ko ta ti'igyu je'eyu Dios, es nan ti'igyu je'eyu di'ibu udsajtam xykyudunaabyu'ajtam ma Dios, yu ja'ay Jesukristu, ⁶ñayyajku ma 'ye'ky, es du'un tkubejty tkumudooy ja ñitsokun nidugekyu naxwíñudu ja'ayaty. Esu tyaadu jaya'ijx ma ja tiempu yajtuknibujtáku. ⁷Mudu tyaadats uj oj nyajpujta'aky ja Diosu 'yayuk kajxwa'xpu esu apóstulu, es ndukni'ixuduts ja tay'ajtan es ja mubujkun mut ja di'ibu kyaj 'yisraelítaty. Tay'ajtanats njuna'añ, kyajts n'anda'aky.

⁸Ndsejpyats esu ja'ay otyim maaty kyajxta'aktut, dyajpudu'aktut ja kyuhajaty mut ja wa'ats aa wa'ats jot, kyaj ñayyajjot'ambúkudut es kyaj tsiyptúnut nixim niyam. ⁹Esu toxytyujk ñaywyítudut yajxón aduyu, es kyaj ñayñiwook ñaygyuxwoogudut es ñayyajmujpudsúmudut, es ni je'eyu kyanayya'oydyúkudut mut ja oorú o perlu, es ni mut ja wyitu tsooxutyryu. ¹⁰Wa'an ttundu ja oybyu tuunk di'ibu pákup ttúndut nidugekyu

toxytyujkuty di'ibu myuduundap ja Dios. ¹¹Wa'an yu toxytyujkuty amoñu es yuunk naxypy tmudoo'ity ja wuj kajxwijn. ¹²Kyajts uj nyajkutiky es ja toxytyujk ya'uxpákut o ja yedyujk t'ana'amut. Wa'an amoñu t'amudoonáxy, ¹³mut ko Dios dyajkojy jawyiin ja Adán es óknamu Eevu. ¹⁴Yu Adán kyaj oj yajwin'uuñ, ja'a du'an ja ñudo'oxy di'ibu yajwin'u'an, es ko oj yajwin'uuñ, net oj pyekykya'ay. ¹⁵Per ja toxytyujk jyotkujk'áttut ko tpadundu ja u'unktaak'ajtun, ko tmudattu ja mubujkun, es ko tpadundu yajxon mut ja tsojkan, ja wa'ats'ajtun es ja tuda'aky'ajtun.

Wi'ix tyúndut ja mubujkputujku kywentu'ajtputy

3 ¹Tay'ajtun'u tyadu ayuk: Pun ja pún ttseky es tyúnut ja mubujkputujk kwentu'ajtpu, oya tadu tuunk di'ibu tsyejpy. ²Di'ibu kwentu'ajtp ma mubujkputujk ñaymyúkudu, jiky'átup wa'ats es éxtum kyaj mbaat yajpekmyo'oy, di'ibu myudajtypy ti'igyu ñudo'oxy, di'ibu jiky'ajtp tuda'aky es ñay'aguwítsuty, di'ibu naymyay'ajt naywyindsu'kup, di'ibu oyña'ajuty 'yaxájup ja ja'ay yajxon ma ja tyujk, di'ibu mbaat ya'uxpeky, ³di'ibu kyaj myu'iiky, di'ibu kyaj tsyiptujkuty, di'ibu oyjya'ay, di'ibu tuda'aky amumdu'uk jot, di'ibu kyaj myeeñ'ooguty, ⁴di'ibu yajxon ana'amp ma tyujk es du'an tmo'oyut ja ixpajtun 'yu'unk 'yuna'k es myumadówadut es wyindsu'ugudut; ⁵pes pun tu'uk kyaj tjaty 'yana'amut ma yu kyu'umdujk, ¿wi'ix mbaat tkwentu'aty ja myumubujkputy ma ñaymyúkudu? ⁶Kyaj tyúnut mubujkputujk kwentu'ajtpu di'ibu naamnum tmumubujktsoon ja Dios, mut kooxyup du'ambu tsojk najx ñapudsemy muj kujxm es tsojk najx ñajaty éxtum ja mujku'ugópk oj yajkajxpéky. ⁷Nandu'un koonum tsyékyuty es ñaywyindsu'ugudut ma yu di'ibu kyaj yu'udyu Diosu myuduumba, kadiibu pún kyawindsu'ugudut es ja mujku'ugópk yajpekky'a'adut.

Wi'ix tyúndut di'ibu pyudujkudap ja mubujkputujku kywentu'ajtputy

⁸Es nandu'un di'ibáty pyudujkudap ja mubujkputujku kywentu'ajtputy, yu'u di'ibu naymyay'ajt naywyindsu'kup, di'ibu kyaj kyo'oy'áy kyo'oygyajxy, di'ibu kyaj myu'iiky myami'igyuty, di'ibu kyaj myeeñ'ooguty. ⁹Nandu'un koonum tsyékyuty es tmu'oktáwat ja tay'ajtun di'ibu Dios tu dya'ixyuty di'ibu nmubujkum, es myudátut wa'ats ja jyot wyinma'añ, ¹⁰es jawyiin ya'ijxmátsy; es pun kyaj tmudaty ja pyeky, wa'an ttuñ ma ja mubujkputujk ñaymyúkudu. ¹¹Es nandu'un koonum ja ñudo'oxyuty ñaymyay'át ñaywyindsu'ugudu, kyaj 'yabi'ts'áttut, es ugyupuk kyajxykyupáktut. ¹²Pes tu'uk di'ibu pyudujkup ja mubujkputujku kywentu'ajtpu, yu'u túnup di'ibu myudajtypy tu'uk je'eyu ñudo'oxy es di'ibu jyajtypy t'ana'amut ja 'yu'unk 'yuna'k ma yu jyun tyujk. ¹³Mut ko yu pudujkubuty di'ibu yajxon tuundap, pátudap tu'uga windsu'kun es du'an amumdu'uk jot tmadya'aktut ja mubujkun di'ibu myudajtypy ma Jesukristu.

Wi'ixu Dios dya'ixyuty ja tay'ajtun

¹⁴Tim tsojk najx ngu'ixa'andu, per tyam nduknigaxtu ma tyadu neky jaaybyéty, ¹⁵es pun akwu'umapts, mnijáwap wi'ix mnayya'ityuty ma Diosu jya'ayuty, pánuty myubujktup ja Diosu jiikypyu es dya'ittu ja tay'ajtun. Es

ja tɔy'ajtɔn, dɔ'ɔn yɔ'u ɛxtɔm tu'ugu pilaar di'ibɔ pyattɔnaapy ja tɔjkni'x, es nandɔ'ɔn ɛxtɔm mɔ tsonda'aky ja tɔjk. ¹⁶Tɔy'ajɔtɔnɔ'u ko ni'igɔ mɔj ja Diosɔ jya'a di'ibɔ ijty kyaj yajnijáwɔ:

Miin jajt ja Kristɔ mɔdɔ ja'ayɔ nini'x,
ya'ijxɔ ja Espírítɔ Santɔ ko wɔ'ats yɔ'u,
ijxɔdɔ ja ánkłusɔty,
yajnimaydyák mɔ naxwíñɔdɔ ja'ayɔty,
mɔbɔjkdɔ ja'ay yɔ naxwiíñ,
ya''axajɔ jam tsajpótm.

Di'ibɔ myatstúttup ja mɔbɔjkdɔn

4 ¹Per ja Espírítɔ Santɔ xytyuknija'am wɔ'atsti'kɔn ko mɔ naty ja tiempɔ ttimpatɔn mɔ jyɔmbita'añ Nindsun'ajɔm, naagɔty ñika'agándɔp ja myɔbɔjkdɔnɔty es tpanɔjxa'añ ja ɔxpɔjkdɔn di'ibɔ miimp mɔ ja ka'oybyɔ di'ibɔ win'ɔ'undɔp. ²Ja'a myɔmɔdowándɔp ja ja'ay di'ibɔ nay'andíjɔdɔp jyiky'attɔ tɔy'ajɔtɔn mɔut, di'ibɔ kyaj tnakyjyáwɔdɔ es 'yaxɔgɔty ko pyekytyundɔ, ɛxtɔmxyɔp tɔ tyooydyugooyñ jyot wyinmɔ'añ mɔt tu'ugu pujxɔn jantsy ambɔ. ³Tyɔdɔ win'ɔ'ambɔ kyaj tkupáktɔ es pún pyák 'yuugɔt, es nandɔ'ɔn jyɔna'andɔ ko taa je'xy di'ibɔ kyaj yajjɔ'xɔt, oy ja Dios tɔpajɔtákyɔ tyɔdɔ je'xy es tɔj'xɔt ja myɔbɔjkdɔty es di'ibáty ñija'adɔp ja tɔy'ajɔtɔn, es tɔj'aygyɔdɔ'áktɔt ja Dios. ⁴Pes tɔgekyɔ di'ibɔ Dios pyɔjɔták, oy yɔ'u es kyaj ɔdsajɔm n'ɔxtíjɔm ni tii pɔn n'axájɔm es nɔj'aygyɔdákɔm ja Dios, ⁵mɔt ko dɔ'ɔn ja Diosɔ 'yayuk es ja kajɔtákdɔn pyɔjɔtákyɔp wɔ'ats.

Jesukristɔ 'yoymyɔduumbɔ

⁶Pɔn mduk'ɔxpɔjkyɔpyɔ tyɔadɔ ja nmɔgu'uk'ajɔm, mijtsɔ dɔ'ɔn tu'ugu oybyɔ myɔduumbɔ Jesukristɔ, es m'uts mjotkdɔ'agɔp mɔt ja mɔbɔjkdɔn es mɔt ja oybyɔ ɔxpɔjkdɔn di'ibɔ mbadiimpy. ⁷Per katɔ xytyuñɔ kwentɔ lyokɔ winmɔ'añɔty es di'ibɔ jeky myadyáktɔp nan nɔgoobɔ. Nik naybyajɔ'agɔdɔ amumdu'uk jot xymyudúnɔt ja Dios. ⁸Pes je'eyɔ waanɔ ttuk'oy'aty ja nini'x kɔbajk ko nyaj'yúngɔm, per di'ibɔ sitɔy waanɔ ni'igɔ nduk'oy'ajɔm ko n'awdajɔm ja Dios es nmɔdu'unɔm. Taadɔ dɔ'ɔn tsobatp mɔ tyɔdɔ jiky'ajɔtɔn di'ibɔ tyam es nandɔ'ɔn mɔ tadɔ jiky'ajɔtɔn di'ibɔ miimp. ⁹Tyɔadɔ dɔ'ɔn jantsy tɔy'ajɔtɔnɔ'u, es nidɔgekyɔ tmɔbáktɔt. ¹⁰Tyɔadɔkyɔjxɔm dɔ'ɔn ndu'unɔm ja delijensɔ es nmɔmadákɔm, mɔt ko tɔ nɔaygyɔyajkdɔm mɔ Diosɔ jiikyɔpyɔ, di'ibɔ tɔ ttuknibɔjɔtaagɔ ja nitsokɔn mɔt nidɔgekyɔ ja'ayɔty, es waanɔ ni'igɔ di'ibɔ myɔbɔjkdɔp.

¹¹Kajxwɔ'x es ya'ɔxpɔk tɔgekyɔ tyɔadɔ. ¹²Exkɔm pún mdukxi'igɔdɔ mɔt ko mwimbu'udsutyñɔm; ja'a dɔ'ɔn myákɔp ja ijxpajɔn mɔt ja di'ibáty myɔbɔjkdɔp ja Jesukristɔ, ɛxtɔm mij ja m'ayuk, ɛxtɔm mnayya'ítyɔty mɔt ja tsojkdɔn, ɛxtɔm mnayya'ítyɔty mɔt ja mɔbɔjkdɔn, es extɔm ja mjiky'aty wɔ'ats. ¹³Maanɔmts ɔj ngajɔ'ty, tukwingugajxɔdɔ es kajxwɔ'x ja Diosɔ jyaaybyajɔn, es xya'ɔxpáktɔ. ¹⁴Yajɔtún ja madakɔn di'ibɔ Dios mmooyɔ ko ja mɔjja'aydyujkdɔty dyajnáxtɔ ja Diosɔ 'yayuk, tɔpajɔktɔ ja kyɔ'u mɔ mij es mgunu'xɔ.

¹⁵Tyam yajtún tugekyu di'ibu Dios mmooyu, es du'an tugekyu mbaat t'ixtu ko mij xyajmuj xyajmayu ko xytyuñ éxtum ja Dios ttseky. ¹⁶Kwentu'at ja mjiky'ajtun es ja m'uxpujkun. Du'uñumu du'an xytyúnat, es du'an nujx mnitse'eky es nandu'an di'ibáty mmumudoojudap.

Wi'ixu Timotee jya'ay'átut ma ja mubujkputujk

5 ¹Katu xy'ooy xya'axy ja mujja'ay yedyujkuty; ni'igu xykajxwíjút éxtumxyur yu'u xytyeety'áty. Mudat yajxon yu una'ktujkuty éxtumxyur xymyuga'ax'áty. ²Mudat yajxon yu mujja'aydyoxytyujkuty éxtumu mdaagu'unk, esu una'ktoxytyujkuty éxtumu mmuga'axun, mat winu oyjyot.

³Pudaku ja ku'ekytyo'oxyuty di'ibu dun sitay tugoy'ajtxudap. ⁴Pun jaa ku'ekytyo'oxy di'ibu myudajtypy ja 'yu'unk o 'yok, tadu u'unk ok yu'u dun jawyiin pyudákup ja tyaaq o ja ñanitü, es du'an tkuydyúnat éxtum pyaadyuty mat nandu'an ja fyamilyu, dya'ixut ko tmay'ajnjáwu tugekyu di'ibu tyaaq tyeety tyuundu mat yu'ugyujxmuty, mat ko du'anu dun ttseky ja Dios.

⁵Ja ku'ekytyo'oxy di'ibu sitay tu wye'emy kujm adu'uk, yu'ayü 'yaa'ajty jyot'ajtypy ja Dios, kyaj tmabe'xy es kyajxta'agut es t'amdow tpujksówut ja Dios xuuñ koots. ⁶Per ja ku'ekytyo'oxy di'ibu winma'añdyugeepy es je'eyu tyaku xik xoombu, du'anu'u éxtumu o'kpu oy jyajiky'átyñam. ⁷Tuk'ana'am tugekyu tyaadu nandu'an, kudiibu tii yajtukpeky'ixtat. ⁸Pes pun ja pún kyaj ñaydyukjotmaydyúñaty ja myugu'uktujkuty, o waanu ni'igu yu ky'um familyu, tuu dun t'uxtijy ja mubujkun es waanu axuuk yu'u wye'emy kudiinam ja di'ibu kyaj tmabeky, ja'a ko yu'u jotmayduunap ja myugu'uguty.

⁹Yu'ayü mgujáyur ja ku'ekytyo'oxy di'ibu tu tyuga'pxnajxnu jyumujt es di'ibu tu pyeky tugok je'eyu, ¹⁰di'ibu oy yajnija'ap ko tu 'yoyjya'ay'áty, ko tu yajxon tnu'umo'oy ttu'umo'oy ja 'yu'unk 'yuna'k, ko tsuj tu tmudaty ja jyabyaat jyabye'xy ma ja tyujk, ko tu ttekypyujy ja Diosu jya'ayuty, ko tu tpuudaku di'ibu ayoo jottugoodyur, ja'a ko oydyi'ibuty ti tu ttuñ ja oybyu.

¹¹Per katu xykyupeky yajkujáyut ja ku'ekytyo'oxyu kujk una'kpu es dyákut ja naybyudaku. Mat ko wyinma'añ myínat es pyuka'andut jatugok, ta nujx tmastu'uttu wi'ix tmudúnat ja Kristu, ¹²es du'an ñayyajpekyky'a'adu mat ko kyaj Kristu t'okmudunánudu éxtum tu ñaywyanda'agudu. ¹³Waanu ni'igu jyudittu wyinjuun wyindujk, oytyiity ttuktuk ttukkajxudu es nsgoo ñakumadyaagudu. Ta jyumbijnudu nuux; es kyaj ñuuxuty je'eyu, nandu'an 'yabi'ts'áttu, nsgoo oytyiity tnamadya'aktu di'ibu kyaj pyaadyuty es tmadya'aktut. ¹⁴Paaty ndsejpyuats esu ku'ekytyo'oxy di'ibu kujk una'kpu pyúkat, es tmudátut ja 'yu'unk 'yuna'kuty, es t'a'u'uiñ t'adsuunat ja jyuan tyujk, kudiibu tlugaarmo'oyut ja nmudsip'ajtum es ñibi'ts'úw ñibi'tskajxudat. ¹⁵Pes naaguty ja ku'ekytyo'oxyu du'ambu éxtumu taadu tu wyinma'añdyugódyu. Paaty ñaydyukpawitsy ñaydyukpabo'odyuty ja ka'oybyu.

¹⁶Pun jaa toxytyujk di'ibu myubejkypy ja Jesús es tmudaty ma tyujk ku'ekytyo'oxy, wa'an ku'um tpuudaku, es kyaj tna'ixut es jyatyim'yajpudákut ma ja mubujkputujk; pes du'an mbaat ja mubujkputujk tpuudáku ja ku'ekytyo'oxy di'ibu sitay ni tii tkamudaty tkajaygyepy.

¹⁷Yu mǎjja'ayuty di'ibu tuundap majatyu mǎbujkrutujk ñaymyúkudu, páturep ja windsu'kun esu pudujkun, es waanu ni'igu púnaty kyajxwá'xtap esu ja'ay ttuk'ixtu ja Diosu 'yayuk. ¹⁸Pes ja Diosu jyaabyajtun jyuna'añ: "Katu xypyujta'aky ja 'yajiidsu noviiu mǎ twindeeh ja triigu." Es nandu'un jatuk peky jyuna'añ: "Yu mǎduumbu páturep yu myuju'uñ."

¹⁹Es ja mǎjja'ayuty di'ibu tuundap mǎ ja mǎbujkrutujk ñaymyúkudu, katu xkyupeky es yajni'uunut pǎn kyaj kyuxe'eky majtsk o tǎgǎuk di'ibu ñikajxpáttap. ²⁰Per pǎn tǎy'ajtun ko tmǎdaty ja peky oyryúnaty, win'oo mayjya'ayóty mǎ mǎbujkrutujk ñaymyúkudu, es du'un ja wiingátypy trǎktudu kwentu kudiibu du'un nandu'un 'yadu'utstat.

²¹Yixypy myudeepy ja Dios esu Nindsun'ajtam Jesukristu mǎt ja 'yánklusudyu wyinwitsypyu, ko nduknipekyu tyadu uxpujkan es xypyadúnut du'añam mǎt ja oyjyotkyujxm, es kyaj win'ixy wingexy. ²²Ko xywyin'ixa'anut naak di'ibu ana'amap mǎ mǎbujkrutujk ñaymyúkudu, jawyiin xy'ixut wi'ix jyiky'aty, du'un éxtum ngajxwiji, mǎt ko pǎn mbujtákyu tu'uk di'ibu axuuk jiky'ajtp, nan mmǎdajtypy du'un ja peky. Exkam mbekyky'a.

²³Es mǎt ko janaam jatsojk mjotpékyuty, kudii xyñaky'uugut yu'uyu wǎ'ats nuu, uuk nandu'un oynu'ununu vini éxtuma jottsooy.

²⁴Pes yu ja'ayudyu pyojpu naaguty byeen tyimniguxe'egyuty es ñija'adap ja ja'ay ko yajtukkumudowándap, per naaguty ja ja'ayudyu pyojputy jaanum ya'ixy óknam. ²⁵Nandu'un oy kyuxe'eky ko ja oybyu yajtún; es di'ibáty kyaj 'yóyuty, kyaj mbaat wye'emy ayu'udsyu.

6 ¹Nidagekyu di'ibu po'oduumba'ajttap, yajxón tmay'at twindsu'ugudut ja wyindsúnaty, kudiibu yajmugoy'áw yajmugoygyajxut ja Dios es ja n'uxpujkan'ajtam. ²Es pǎn yu po'oduumbu yu'u wyindsun'ajttap ja Dios mǎduumbaty, ni'igu waanu oy tmǎdúnut mǎt ko tmǎmǎbujkpu'áttu. Tuk'uxpak es kajxwá'xu du'un.

Tǎy'ajtunbu namyudunu

³Pǎn ja pǎn dya'uxpeky di'ibu kyaj 'yóyuty es kyaj ñejxy ti'igyu mǎt ja Nindsun'ajtam Jesukristu 'yuxpujkunu oybyu di'ibu ngajxwá'xum, ⁴taadu naymyujpajtákap es ni ti tjagyuku. Yu'uyu du'un wyinma'añ'ajtypy tmadya'aga'añ yu axuk winma'añ. Es mǎ yu tyaadu myiñ ja naywyinnaxuja'ak, naymyudsip'ajtuk, kanaydyukmá'ijxuk tii, naydyukwin'ijx naydyukjuj'ijxuk tii, ⁵esu yajnaydsyi'k yajnaygyojxuk, kyaj jyotxaamdu. Tadu ja'ayuty kyaj 'yóyuty ja jyot wyinma'añ es kyaj tñijawu ja tǎy'ajtun, jyuna'andu ko yu n'uxpujkan'ajtam yu'u du'un mǎ yajganaraty ja oy'ajtun. Mastu'udu tadu di'ibu du'unu wyinma'añ. ⁶Tǎy'ajtunu'u ko di'ibu nmǎbujkam, yu'u du'un yajkyu ja oy'ajtun ko ja'ay ttukjotkuda'aky di'ibu myudajtypy. ⁷Pes ni ti oj ngamami'inum naxwiñ, es nan ni ti ngamunujxa'anum ko n'o'kum. ⁸Per pǎn yaa nmǎdajtam ja ka'ay ukun es ja wit nijam, mǎt yu'uyu tyadu njotkujk'ajtam. ⁹Peru di'ibu wyinma'añ'ajtypy ñayyajmukja'aydya'aga'añuty, kyaj tsyíputy kyá'at pekyoty. Ja'a myudajtypy maylyoku winma'añ es di'ibu ja'ay yajpekytyuunap, es du'un dyajnujxut es dyajtugóyut. ¹⁰Ja'a ko ja'ay t'adsoktu meeñ, yu'u du'un yajmiimpy

oytyim di'ibu axuk'ajtunaty; es ta naak, mut ko 'yadsoktu, tu tmastu'uttu ja Nindsun'ajtam Jesukristu es nugoó ñayya'ayówudu ma jyiky'attu.

Timotee ya'anmaay es amumdu'uk jot tpanujxut ja mubujkun

¹¹Per mij Timotee, Dios m'u'unk'ajtup, kuka'ak tugekyu tyadu axuk'ajtun. Jiky'at mut ja tuy'ajtun es éxtum Dios ttseky, mudu mubujkun, mudu tsojken, mudu ma'xtujken, mudu yuunk'ajt naxyryu'ajtun. ¹²Panujx tugekyu amumdu'uk jot ja mubujkun, es windumbak ja jiky'ajtanu winu xuu winu tiempu, pesu tyadu du'an ja Dios mduknivoowudu es tu mnayyajnide'xyuty mut ja mmubujkun mayjya'aywyindum. ¹³Dios, di'ibu myeepy ja jiky'ajtun tugekyu di'ibu jaa ijtp, esu Jesukristu, di'ibu kyajxtudak oy Ponsyu Pilatu wyindum, ja'a ñija'adup ko tyam nduknipeky ¹⁴es xkyuydyunat di'ibu nduknipejky. Katu xywyijtstugátsy es kudiibu myajpeky'ixut, es tun du'an extu ko myinut ja Nindsun'ajtam Jesukristu, ¹⁵ko du'an jyat kyabátut éxtum ttuknibujtaku ja Dios, di'ibu ti'igyu kuni'xy Dios'ajtp, Rey'ajtp ma réyuty es Windsun'ajtp ma windsunaty, ¹⁶di'ibu tu'uk kyaj 'yeeky, di'ibu jiky'ajtp ma ja jajun ma ni pún mbaat kyamwingónaty, ni tu'ugu ja'ay kya'ixyuty, es ni mbaat tka'ixy. ¡May'ajt windsu'kun es muk'ajtan muut ja Dios winu xuu winu tiempu 'yítut! Wa'an du'anaty.

¹⁷Uwuj kajxwuj ja mukja'aydyujkuty ko katu nugoó myuj pyadudu es kyaj je'eyu tjomto'oyut ja mukja'ay'át, mut ko kujx najxpu'x. Wa'an ni'igu tpujta'aky ja wyinma'añ ma Dios, di'ibu jiky'ajtp es xymyo'oyam tugekyu mujwiin kyajaa es njotkujk'ajtam. ¹⁸Tuk'ana'amdu es ttúndut di'ibu du'an oy. Wa'an nayyajmukja'aydya'agudu mut ja oybyu tuunk, es dyajwa'xa'anat di'ibu myudajt jyagyajtp. ¹⁹Es ko du'an ttúnut, ñapatypy éxtum ttukjujp'ixy ja jyiky'ajtun di'ibu miimp óknun, es du'an 'yaxájup ja jiky'ajtun di'ibu tuy'ajtanbu.

²⁰Timotee, padún ja xpujken di'ibu tu xy'axaju. Katu xymyudoogúku yu naxwíñudu ja'ayu lyoku winma'añ, ni di'ibu myadyakmujktup di'ibu nugoobu tyijtp wjy'ajtun. ²¹Pes naaguty di'ibu pyanujxtubu tyadu winma'añ, tu tmastu'uttu ja mubujkun.

Wa'an Dios mgunu'xudu nidugékyuty.

Myumajtskræ Nemy Di'ibu Paablæ Tyuknigajx Ja Timotee

1 ¹Ëj Paablæ, Jesukristæ 'yapóstulæ, Diosu tsojkkungyujxm ÷j tæ nyajkéxy es ngajxwæ'xut ja jiky'ajtæn di'ibu wyandak es nmudajtum ko n'ijtum ti'igyæ mudæ Jesukristæ. ²Nduknigejxpyyudsæ tyadæ neky mij Timotee. Dæ'anæts mij njawæ éxtumdsæ n'u'unk. Wa'anæ nDios Teety'ajtum esæ Nindsun'ajtum Jesukristu mguni'xyuty es mmo'oyuty ja pa'ayo'on es ja agujk'ajt jotkujk'ajtæn.

Timotee oy yajnegajxy

³Njamyetsypyuts mij kots ngajxta'aky xæñ koots. Nja'aygyudákypyuts ja Dios di'ibæts nmudiimpy mut ja wa'atspæ jot winma'æn, éxtum ttuundu nandæ'un ja n'aptujkæts. ⁴Byeenæts njamyetsy ja mwinnæ, es njawin'ixaampy esæts njotkujkædyæ'ayut. ⁵Pes njamyetsypyuts wi'ix mij amumdu'uk jot xymyæbiky ja Dios, dæ'un éxtum yæ mnanitæ Loydæ esæ mdaagu'unk Eunisæ, yæ'ujuty myudajttæ jawyiinæ tyadæ mæbæjkæn, es nmudajtypyuts ja tæy'ajtæn ko mij tyam nandæ'un xymyudaty.

⁶Paaty ndukjamyetsy es xyajmájut ja madakæn di'ibu Dios mmooyæ kots mij ngu'unikooñ. ⁷Pesæ Dios kyaj oj xymyo'oyæm di'ibu mæut njajptsæ'kum njæjpa'am, ja'a ojs xymyo'oyæm es njotmæktákum mut ja tsojkæn es mut ja jæwjijtsumbijtæn. ⁸Paaty katæ mdsodyuñ es xymyadyæ'agut ja Nindsun'ajtum esæ 'yæxpæjkæn, es ni mæut ÷j kots yam n'ity tsimy yæ'ugyujxm ja Nindsun'ajtum, es nik mudanæ mut ja Diosu myæk'ajtæn ja ayo'on jotmay di'ibu yajpátæ ja'agyujxm ja oybyæ ayuk. ⁹Dios oj xyajnitsókum es oj xytyukniwo'om es njiky'ajtum wa'ats, kyaj ko naty ti tæ ndu'unæm oy, ja'a dæ'un mut ko dæ'un ttuknibæjtákæ, es mut yæ'ugyujxmæ Kristæ oj xytysojkkum extæ mæ natyæ naxwiñædyæ kyakojoyñæm. ¹⁰Tæ dya'ixyadyæ tyadæ tsojkæn ko myiñ jyajty ja nYajnitsokpæ'ajtum Jesukristu, di'ibu myæmadak ja o'kæn, es yæ'ugyujxm ja oybyæ ayuk yajxon yajkæjxwa'xy ko yæ'æ xyajjikypyuka'anæm es xymyo'oya'anæm ja jiky'ajtænæ winæ xæ winæ timpæ.

¹¹Diósuts xywyin'ijx esæts ngajxwæ'xudæ tyadæ oybyæ ayuk, es xykyejxyuts éxtumæ apóstulæ esæts nya'æxpákut di'ibu kyaj 'yisraelítuty. ¹²Paatykyujxmæts ngu'ayowæ tugekyæ tyæadæ. Per kyajts ndsodyuñ, mut ko nnijæ'æbæts mæts tæ nbæjta'aky amumdu'uk ja nwinma'ænæts, es nmudajtypyuts ja tæy'ajtæn ko yæ Kristæ myudajtypy ja muk'ajtæn es tkuwæ'anæut ja tuunk di'ibæts tæ xytyuknipeky extæ ko myinætnæm yæ'æ.

¹³Padún ja uxpujkuñu oybyu éxtam tu xymyudoy ma ujtsun, es jiky'at ma ja mubujkun es ja tsojkan di'ibu nmudajtum ti'igyu mudu Jesukristu. ¹⁴Mut ja Espírítu Santu pyudujkun di'ibu ijtp ma adsajtum, kwentu'at di'ibu Dios tu mduk'amubajtaaguty.

¹⁵Mnija'ap ko nidugekyu di'ibáty tso'ondup ma yu Asyu ñaxwíñudu xyñikáktats, es extu yu Fijelu esu Ermójunus. ¹⁶Wa'an ja Dios tmudaty ja pa'ayo'on ma ja di'ibu tsunaaydyup ma ja Onesífaru jyuan tyujk, mut ko kanak ókats xyñimiñ es oj dyajkujku ja n'aa njótats, es kyaj tsoyodyuun óyats nja'ijty tsimy. ¹⁷Nik ni'igu ko jyajty Romu, nétats oj xy'uxta'ay extu kots xypyaty. ¹⁸Wa'an Nindsun'ajtum Jesús myo'oyaty ja pya'ayo'on ko myínat jatugok. Mij mnija'ap yajxon nu'an oj xyjantsypyudujkun jap Efesu.

Wi'ixu Timotee tmudánut ja ayo'on Jesukristakyujxm

2 ¹Es mij Timotee, di'ibuts n'u'unigniwaampy, mudat ja majaan kunu'xungyujxm di'ibu nmudajtum ko n'ijtum ti'igyu mut ja Jesukristu. ²Ja aa ayuk di'ibu tu xymyudoy ngajxyuts mayja'ay windum, tuknipuk mij yu ja'ayaty di'ibu junaamp tuy'ajtum es mbaat dya'uxpeky ja wiink ja'ayaty óknum.

³Du'an éxtam tu'ugu soldaadu tmamada'aky ja ayo'on, nandu'an mij mamada'ak ja ayo'on Jesukristakyujxm. ⁴Pes ni tu'uk di'ibu soldaadu'ajtp tkatuktaku wiink ja'ayadyu tyu'unun, tyim'awijxyu es tkuydyúnut ja wyindsunu 'yana'amun. ⁵Nandu'an jajtpu du'an yu pany'kkijxyubu, kyaj t'axaju ja myay'aty pun kyaj tkuydyún éxtam ya'ane'emy. ⁶Nandu'an ja ja'ay di'ibu kamduump myudajtypy ja tuy'ajtum es jayujp trákut ja puja'taky. ⁷Yaj'yo'oy ja mjot mwinma'añ di'ibuts ngajxyu, esu Nindsun'ajtum yu'u mduknijáwudup yajxon tugekyu.

⁸Jamyats ja Jesukristu, di'ibu jikypyujk óknum ko 'ye'ky, es ko yu'u tyuamp'ajt 'yaats'ajtu ja rey Davit. Tyaadu du'an ja oybyu ayuk di'ibuts uj ngajxwa'xyu. ⁹Mut yu'ugyujxmu tyaadu di'ibuts ngajxwa'xyu, nyajkejxy nyajnajxyuuts ja ayo'on, extu ijtpats kawuñ mut ja kadenu éxtam tu'ugu axuk ja'ay. Per ja Diosu 'yayuk di'ibuts ngajxwa'xyu, kyaj 'yity kawuñ mut ja kadenu. ¹⁰Paadyats nyajkéxy nyajnáxyuts tugekyu es ttuk'oy'áttut di'ibáty ja Dios wyin'ijx, es yu'ujty tmudáttut ja nitsokun di'ibu ja'ay myudajttup ko ti'igyu 'yitta mudu Jesukristu, ja nitsokun di'ibu winu xuu winu tiempu es mut ni'igu muj'ajtum.

¹¹Tyaadu du'an tuy'ajtum:

Pun tu n'o'kum mut yu'u, nandu'an nujx njiky'ajtum mut yu'u.

¹²Pun nmuduna'ayum ja ayo'on, nujx nyajkutujkun nandu'an mut yu'u.

Pun n'uxtíjum yu'u, xy'uxtíjum nandu'an yu'u.

¹³Pun kyaj nguudyu'unum ja n'ayuk'ajtum ma yu Kristu, yu'u situy kyuydyiimpy ja 'yayuk ma adsajtum, ja'a ko kyaj mbaat yu'u tkanitanu ja 'yayuk.

Maduumba di'ibu Dios 'yoyja'ap

¹⁴Tukjamyatstu tyaadu es tuknipaktu Nindsun'ajtumgyujxm, es tmastu'uttat ja naygyajxytsyiigu mudu ayuk di'ibu ni madsou

kyatúñ. Yu'u je'eyu yajma'ttup di'ibáty myadoodup. ¹⁵Tun extu mbaat xytyuk'oybyudsemy Dios windum, éxtam tu'ugu oybyu muduumbu di'ibu kyaj tii di'ibu tyuktsodyúnup, di'ibu oy tuk'uxpújkp ja ayuk táy'ajtánb. ¹⁶Katu xypyagajxy yu ayuk di'ibu kyaj tyuñ, mut ko di'ibu pyagajxtup kya'adu waanu ni'igu ma ja peky ko tiempu ñaxy. ¹⁷Pes ja 'yuxpújkunuty kyajaaju éxtam ja pu'utsun kyajaaju. Yu'u du'umbudyu du'un tadu nimajtskrúty ja Imeneeu esu Filetu. ¹⁸Tu yu'u tmastu'uttu ja táy'ajtan. Du'un jyuna'andu ko ja jikypyajkun tu ñaxy, es du'un dyajít dyajma'attu naaguty ja myabújkun. ¹⁹Per kyaj mbaat dyaj'yu'xtu ja Diosu tyay'ajtan, mut ko Dios tu tpujta'aky éxtamu potsy újxu kukpu esu juumbu. Mbaat njuna'anum ko Dios kyejpy ja tyujk ma tyadu potsy újx, es ma tyadu potsy újx 'yity jaabyéty: "Yu Nindsun'ajtam 'yixy'ajtypy di'ibu yu'u jya'a'ajtypy." Es nan kuxja'ay 'yity: "Di'ibu janándup ko jya'a'átyudyu Nindsun'ajtam, tsojkup es tmastu'utut ja pojpu."

²⁰Pes ma tu'ugu mukja'ayu tyujk, kyaj jyatyim'yu'uyuty tmudaty ja vasu esu texy di'ibu oorú es di'ibu platú, nan jap'ajtp ja naxtexy esu agujútsunbyók; naaguty tyuñ windsu'kungyujxm es naaguty kyaj du'un tyuñ. ²¹Di'ibu nayya'ijtudup wa'ats es ñayjyabékyuty ma ja axuk'ajtan, du'un yu'u éxtamu vasu esu texy di'ibu yu Nindsun'ajtam yajtiimpy ma oytym di'ibuty ja tuungu oybyu.

²²Mastu'ut ja uná'ktújkudyu wyinma'añ. Panujx tu'ugu jiky'ajtan éxtam di'ibu Dios tsyejpy, di'ibu mubújkun muutpu, tsojkun muutpu, ti'igyu'ajtan muutpu, mut tugekyu di'ibu wa'adsu 'yaa jyot twindsu'ugadu Nindsun'ajtam. ²³Katu xytyuñu kwentu loku madya'aky di'ibu ni madsoo kyatúñ. Mnija'ap ko yu'u yajmiimpy ja tsiptuunk. ²⁴Tu'ugu Nindsun'ajtam myaduumbu kyaj 'yítut tsipoty; ni'igu 'yoyjya'ay'átut oypyánuty muut, di'ibu jyajtypy es ya'uxpúkut, myudátup ja ma'xtujkun ²⁵es tjujwíjtsumbítut mut ja tuda'aky'ajtan ja di'ibu nugoo kuxkoop, wa'anxyup ja Dios tnayyajjumbijtput ja wyinma'añ es tjaygyúkat ja táy'ajtan, ²⁶wyij kyajtat, es du'un kya'ittut éxtam mbaat njuna'anum ma ja mujku'ugópk myudátyuty tsimy es tyuktuna'añuty oytyiity éxtam yu'u ttseky.

Wi'ix naty ja ja'ayuty ko ja ayo'onxuu tpátnut

3 ¹Nijawu ko ma naty ttimpatnu myina'añ ja Jesukristu, byeen ayo'on muut 'yaknaxa'añ ja xuu tiempu. ²Ja ja'ayuty jyambijnudut adsojkrúty, meeñ'ooguty, muj kujxmuty, nugoo ñaygyuya'axudu kudiinum pán, kyaj tmamudowdu tyaaak tyeedyuty, ni ti tkamújjáwudu, kyaj tmúj'ixtu Dios, ³kyaj tmudattu ja oyjyot es ni pa'ayo'on, abi'ts, kyaj ñayjyujwíjtsumbítudu, myudsip tugekyu di'ibu oy, ⁴yajja'ay'o'krúty, oytyiity ttuktúkudu, es muj pákup. Yu'ayu 'yuxta'ayándup ja xik awa'kuk ma jyapaadyuty t'awdátut ja Dios. ⁵Du'un ñay'andíjudut éxtamxyup myabuktu, per kyaj tkupaktu ja muk'ajtan ko jyiky'áttut éxtamu Dios ttseky.

Katu mda'anmúk mwa'kmúktu mudu du'umbu ja'ay. ⁶Mut ko yu'ujuty tyúkudu ma yu wiink tujk es t'awindumbuka'añ ja toxytyujku pekymuutpu, di'ibu pawijts pawo'onup oytyim di'ibu axuukpu

winma'añuty, ⁷es yu'uyam pyajudittap ja uxpujkan, per ni na'a nujx tkajaygyúkadu ja tui'ajtun. ⁸Tyadu yedyujkuty yu'u pyanujxtap ja nu'u tyu'u ja ejiptu brújuty Janus esu Jambrus, di'ibu myudsip'ajta ja Moisés, es yu'ujuty nandu'un tmudsip'atta ja tui'ajtun. Tu wyinma'añdyugódyu ma mubujkan. ⁹Per kyaj dyajkajaajut, mut ko nidugekyu ja'ayuty tnijawudut ko yu'u kyulólkuty, du'un éxtam jyajtyu tadu nimajtskpu ejiptu brújuty ko tmudsijptu ja Moisés.

Di'ibu Paablú 'yaktuknipujk ja Timotee

¹⁰Per mij mbadiimpy yajxon ja n'uxpujkanuts, éxtamts njiky'aty, éxtamts tu nduknibujtaagu, éxtamtsu nmubujkan, éxtamts nma'xtíky, éxtamtsu ndsojkan, éxtamts tii nyajkéxy nyajnáxy, ¹¹kots nyajpajudíty es kots n'ayoy. Mnija'ap yajxon tugekyu éxtamts uj njajty ngubejty ma yu kyajpna Antyokiiu, Ikoñu es Listru, kots ngu'ayo'oju axuuk mats nyajpajudíjty. Per ja Nindsun'ajtam xyajtsókuts ma tugekyu tadu ayo'on. ¹²Pes tui'ajtunu'u ko nidugekyu di'ibáty jiky'atándup wa'ats ma Jesukristu, yajpajuditándup yu'u. ¹³Peru axuk ja'ayuty esu win'u'ambuty du'uñum nujxtut waanu ni'igu o'ktáyu, jya'aywyin'uundut es ñaywyin'uundut ku'am.

¹⁴Per mij, it yajxon mut ja di'ibu tu xyjaty es mut di'ibu tu xymyubeky. Mij mnija'ap pún tu mdukní'ixuty. ¹⁵Pes extu tu mdimmutsku'unk'áty tu xyñijawu ja Diosu jyaabyajtun. Yu'u mduknijáwudup es myajnujxudut ma ja nitsokun mut yu'ugyujxmu nmubujkan ma Jesukristu. ¹⁶Dios wyinma'añmyooy ja jya'ayuty es tkuxja'ayut tugekyu ja Diosu jyaabyajtun, es tugekyu tadu Diosu jyaabyajtun tuump oy es nya'uxpujkan, nduk'ana'amum, nya'o'oyum, es nujwijsambijtam pún éxtam jyiky'átut tui'ajtun muut, ¹⁷du'un ja Diosu jya'ay kexy ka'pxy 'yuxpáktut, tnijawudut es ttúndut tugekyu ja oybyu tsujpu tuunk.

4 ¹Yu Dios esu Nindsun'ajtam Jesukristu 'yijx ñija'adup éxtam n'anuumu. Pes minaamp ja Jesukristu éxtamu yajkutujkpu es ttukkumudowa'añ ja jiky'ajtpaty es ja o'kpaty éxtam pyaadyuty nidu'uk nidu'uk. ²Kajxwa'x ja Diosu 'yayuk es xytyuknipáktut ja ja'ayuty es tmubáktut, jujwijsumbít, jotmukwingajxu es ya'uxpuk ma'xtujkan myuut. ³Mut ko pyaadup ja tiempu ma ja ja'ayuty kyaj tnakymudanuya'andut ja uxpujkanu oybyu; ja'ayu tyúndup éxtam ja kyujuun winma'añuty, 'yuxta'aydyup may'aampy ja ya'uxpujkraty, per yu'uyu di'ibu yu'ujuty tsojktap tmudoo'ita'andú, ⁴es kyaj tmudoo'ita'andut ja tui'ajtun, ja'ayu myudoo'ita'andup oytyim di'ibu jekymyadya'agyuty. ⁵Per mij, naywijs'to'oyadu, wa'an ttimti ttimwi'ixuty. Mudanu ja m'ayo'on. Ijtp xykyajxwa'xut ja oybyu ayuk. Tuk'ix ja ja'ayu Kristu nu'u tyu'u. Kuydyún yajxon mut ja mduunk éxtam ja Diosu myuduumbu.

⁶Es uj, windsu'kants nujxánnu, tyimpátypyats ja n'o'kun. ⁷Tuts nmamada'aky ja tsip. Du'unuts uj éxtamu ja'ay di'ibu tu pyuyu'kja'ty ko pyuyu'kkijxyudu. Kyajts uj nmastu'uty ja mubujkan. ⁸Es tyam xy'awijxpuats ja may'aty ja'agyujxm kots tu njiky'aty tui'ajtun muut. Ja Nindsun'ajtam di'ibu pyaye'epy éxtam pyaadyuty, ja'ats xymyo'oyaamp ja may'aty ja xuú ko myínut. Es kyaj 'yujtsuty je'eyu, nandu'un di'ibáty ijt xoondup ko myina'añ.

Paablu ttuk'ane'emy ja Timotee wi'ix tyúnut

⁹Tunú may'ajtun nimiinguts tsojk. ¹⁰Pesu Demus, ja'a 'yadsejpy di'ibu yajpátp naxwiiñ, tats xyñike'eky es tu ñujxnu Tesalóniku. Kresentu tu ñujxnu ma Galasyu ñax, esu Titu tu ñujxnu ma yu ñaxwíñudu Dalmasyu. ¹¹Yu'uyu du'unu Lukus ak'ijtp ja yam mut uj. Uxta'ay yu Markus es mmínut muut, mut ko mbaadats xypyuduku ma ja tuunk. ¹²Yu Tíkiku tats ngexy ma yu Éfesu kajpn. ¹³Ko mmínut, myajmínupts ja nnimótsuts di'ibuts nyajwu'um Trouu ma yu Karpu tyujk; myajmínup nandu'un ja nnékyuts abity'ambu, es katu xyjaydyugoy ja njaaybyajtanbo'o'ák.

¹⁴Pujxnga'tspu Alejandru byeenuts tu xytyuñ axuuk. Yu Nindsun'ajtum tukkumadówdup éxtam tu 'yadu'utsy. ¹⁵Mnaygywentu'átudup mudu tadu Alejandru, mut ko muk tu tmudsip'aty di'ibu ngajxwa'xum.

¹⁶Kots uj tim jawyiin njanayñikajxtu'udánu ma ja justisatujk, ni pánuts xykyapu'uh xykyapukajxu. Nidugekyuts xymyastuttaadyu. Peru Dios tyúnup ja may'ajtun es kudiibu tpajktákudu tyaadu. ¹⁷Per ja Nindsun'ajtum xypyudujkuts es xymyujjaamooyuts, éxtamts mbaat ngajxwa'xta'ay tugekyu ja nitsokun es t'ix tmadówdut nidugekyu ja'ayuty di'ibu kyaj 'yisraelítuty. Es du'unu Nindsun'ajtum xyajtsékyuts es kyajts ja kaa uj xytsyu'tsy, ¹⁸es yu'uts xy'akkuwa'anup mut oytyim di'ibu axuk'ajtanuty, es xypyujku'ugudats es xyajnujxudats ma yu tsajpótmudu kyutujkun. Muj'ajtun muut yu'u 'yítut winu xuu winu tiempu. Wa'an du'unuty.

Kajxpo'xun

¹⁹MayDios xy'anuumudu Prisilu esu Akilu, es ja di'ibu tsunaadyup ma ja Onesifaru jyun tyujk. ²⁰Erastu tu wye'emy Korintu; esu Trófimú, mut ko pa'ambajt, nnikékyuts Miletu kajpnóty. ²¹Tunú may'ajtun es mmínut naam kyajnum myiñ ja xux tuboj.

MayDiósuku du'an jyuna'andu Eubulu, Pudentu, Linu, Klaudyu es nidugekyu nmugu'uk'ajtum.

²²Wa'anú Nindsun'ajtum Jesukristu t'ity mut mij, es wa'an ja Dios mgunu'xudu nidugekyuty miidsuty.

Neky Di'ibü Paablü Tyuknigajx Ja Titü

---

1 ¹Üj Paablü, Diosu myuduumbu esu Jesukristü 'yapóstulü, ja'a njana'anam kots tü xkyéxyuts es nya'uxpúkat di'ibáty ja Dios tü twin'ixy es t'axájadut ja Jesukristü, du'un tñijáwudut ja tüy'ajtun di'ibü nmubújkam, ²es yu tüy'ajtungyujxm amumdu'uk tñijáwudu ko tmudattu ja jiky'ajtun winu xuu winu timpü, mut ko Dios, di'ibü kyaj 'yanda'aky, extu ma kyajnumu naty ja naxwíñudu kyojñum xywyandákum tadu jiky'ajtun, ³es tyam ko timpü tpaaty, xytyuk'ane'emyuts es tü xytyuknija'am ja 'yaa 'yayuk di'ibuts uj tyam ngajxwa'xyry, di'ibü Dios, ja nYajnutsokpu'ajtum, tü xytyuknipékyuts. ⁴Mij Titü, nduknigejxyryu tyadu neky. Du'unuts mij njawa éxtumdsu n'u'unk, ja'a ko ujts mij tü ndukmubeky ja Kristü. Wa'an ja Dios Teety esu nYajnutsokpu'ajtum Jesukristü mguni'xyuty es mmo'oyuty ja agujk'ajt jotkujk'ajtun.

Titü tyuunk jap Kretü

⁵Kots mij nyajwe'emy jam Kretü, ja'a es xya'abaadut yajxon di'ibü naty ak'abaaduyaamp, es xywyin'ixut ja mujja'ayuty di'ibü túndup majatyü mubújkputujk ñaymyúkudu tu'uk tu'ugu kajpn, du'un éxtum oj nduknipeky. ⁶Ja'a mbajta'agup ja mujja'ay yedyujkuty di'ibü kyaj pán mbaat mut ti tyukniwaambétyuty, di'ibü tu'uk je'eyu ñudo'oxy, di'ibü 'yu'unk myubejkypy ja Jesukristü, kyaj tmudaty ja axuukpu jyot wyinma'añ, myumudeepy ja tyaak tyedyuty, es di'ibü kyaj ñugoy kyuxkoy. ⁷Es mut ko ja mubújkputujku kywentu'ajtpü di'ibü tü yajtuknipéky ja Diosu tyuunk, koonam tmunajxut wa'adsu jyiky'ajtun, di'ibü kyaj ñaymyujpajta'agyuty, kyaj jyot'ambeky mut waanu tii, kyaj myu'iiky, kyaj tsyip'uxta'ay, kyaj 'yadseky, es kyaj myeetsy; ⁸nik ni'igu ja'ay dyajjajta'agut oy tsuj ma tyujk, di'ibü tyiimpy yajxon, tüy'ajtun, wa'ats ja'aybyu, Dios muduumbu, nay'aguwijts nayjyujkuwijtsap, ⁹di'ibü 'yook'ajtypy es jyiky'aty éxtum ja uxpujkanu tüy'ajtanbu. Pes du'un mut ja oybyu uxpujkan mbaat tjomakmo'oydyu ja wiinkpüty es jyiky'átut du'un. Es nandu'un mbaat ttuk'ixy yu tyugo'oyun di'ibáty kyaj tpanajxa'andu ja tüy'ajtun.

¹⁰Mut ko ta mayu ja'ayuty di'ibü kyaj ñay'aguwits ñayjyujkuwítsuty di'ibü ya'uxpujktap andakungyujxm, es waanu ni'igu taaduty di'ibü tyukkuwa'anudap es tkuydyúndut ja israelítudyu kyostumbru. ¹¹Koonam tsyékyuty njujwijtsumbijtum extu ko nya'amo'onumu taaduty, mut ko

wyooma't wiyjtsma'ttup mut ja axuukpu xprujkun, di'ibu tsunaaydyup tukjuun tuktujk, es tyuk'xprujktup di'ibu kyaj nigutikyuty es tganarata'andu ja meen.

¹²Pes tu'ugu Kretu ja'ay di'ibu mut ja kyu'umgugajpnyuyjxm jyanañ: "Yu Kretu ja'ayuty, du'uñum yu'ujuty 'yanda'aktu, kyáxuty, ñuuxuty es du'un éxtum juyujk añimalun." ¹³Tuy'ajtnu taadu. Paaty jujwjtsumbít amujaa, es du'un wa'ats tmudáttut ja mubujkun. ¹⁴Wa'an tmastu'uttu ja israelítudyu myadya'agyuty, es nandu'unu tadu ja'ayudyu kyutujkun di'ibu tu ttuk'xpraktu ja ja'ay di'ibu 'yuxtijtup ja tuy'ajtn.

¹⁵Mut ja di'ibáty myudajttup ja jyot wyinma'añ wa'ats, tugekyu yu'u wya'adsuty; per di'ibáty kyaj tmubaktu, kyaj tmudaty ja jyot wyinma'añ wa'ats, es ni tii ma yu'u kyawa'adsuty. Pes extu yu jyot wyinma'añ esu jya'ajun tugekyu 'yaxuk'ajtta'ay. ¹⁶Du'un jyana'andu ko t'ixy'attu Dios, per di'ibu tyuundup yajniguxu'kudup ko kyaj tyuy'ajtnuty; pes kyaya'oyjyawudu es kyaj kyajxykyupáktu, es kyatimtuundup di'ibu oy.

Oybyu esu wa'atspu xprujkun

2 ¹Per di'ibu mij mya'xprákup, ja'a di'ibu nujxp ti'igyu mut ja oybyu xprujkun. ²Tuk'xpruk ja mujja'ay yedyujk es ñayjyujwjtsumbítudat ku'am, di'ibu naymyay'ajt naywyindsu'kup, oy tñijáwt ja Diosu 'yayuk, esu Dios tpadúnut tsojken muut es ma'xtujkun muut. ³Tuk'xpruk nandu'un ja mujja'aydyoxytyujkuty es windsu'kun muut jya'ay'átut, kyaj pyi'ts'áw pyi'tskajxut, kyaj myu'uuk myumu'ugudat, es di'ibu yajktup ja oybyu jujwjtsumbijtun. ⁴Du'un mbaat ttukni'ixudu ja kasaadu una'ktoxytyujkuty es ttsóktut ja ña'ay es ja 'yu'unk 'yuna'kuty, ⁵ñayjyujwjtsumbítudat, wa'ats jyiky'áttut, tkwent'áttut ja jyun tyujk, ñaygyubákudat ma ña'ay, esu du'un ni pán tkakajxpaadut axuuk ja Diosu 'yayuk.

⁶Tukni'ixudu nandu'un ja una'ktujkuty es ñayjyujwjtsumbítudat. ⁷Es mo'oy mij ku'am tu'ugu oybyu kajxwijn esu iixpajtn ma otyim tiity tugekyu. Ko xytyukni'ixut, tun mut tugekyu windsu'kun esu tuda'aky'ajtn. ⁸Pun mdukni'ijxup ko nidugekyu tjiky'áttut ja jyiky'ajtnu wa'atspu di'ibu kyaj mbaat pán mut ti yajnide'xyuty, pes net ja Kristu jya'ayudyu myudsip tmudáttut ja tsoydyu'un, ja'a ko ni madsu mbaat tkapaaty yu axuk'ajtn ma yu njiky'ajtn'ajtn.

⁹Kajxwijn nandu'un ja po'oduumbuty es tmumadówdut ma otyim tiity yu wyindsún wyindájtuty, a'aw agajx es kyaj ñaygyu'adsówdut. ¹⁰Katu ti ttoñ tmawa'añ. Wa'an t'lity yajxón tuda'aky, es du'un oypyúnuty iixup ja jyiky'ajtn ko ja 'yuxprujkunu Dios, yu nYajnitsokpu'ajtn, byeen jyantsy'oy jyantsy'ujuty.

¹¹Es mut ko Dios dyaka'añ ja ñitsokun ma nidugekyu ja'ayuty, tu xytyuk'ijxum ja 'yoy'ajtn. ¹²Es yu oy'ajtn xytyuk'xprujkun ko koonum nmastútum ja jiky'ajtnu axuukpu, nnayjyujwjtsumbijtun es njiky'ajtn yaa ma tyadu naxwíñudu wijy kejy, tuy'ajtn muut es éxtum ja Dios tseky, ¹³maanum n'awijx njujp'ijxum ja tiempu ko muj'ajtn muut myina'añ ja Jesukristu, ja'a nmujDios'ajtn esu Yajnitsókpu. ¹⁴Jesukristu ñaygyuyajku ma ja o'kun ma udsajtn xyjapátum, es du'un oj xyajtsókum ma ja axuk

jiky'ajtun, oj xyajwátsum, xyja'a"abujkum, xyja'ay'ajtum es ndu'unum tugekyu di'ibu oy.

¹⁵Tukni"ixu mij tugekyu tyaadu, es jotmakmo'oydu es jujwijtsambít mut tugekyu m'ana'amun di'ibáty mmudo'oxup. Katu mnayyákyuty es pún mgamaj'ixudut.

Dios mubujkputujk pátudap es tyúndut

3 ¹Tukjamyatstu ko twindsu'ugudut ja yajkutujkpu es myumudówdap ja justisutujkuty, es ttúnut oytyim tiity yajxon, ²katu jya'ayni'ow jya'ayniyaaxudu, yuunk naxypy es oyja'ay'áttap, es dya'ixudut ma 'yaa jytot ko tyuda'agyuty mut nidugekyu ja'ayuty.

³Pes udsajtum nandu'un ijty ngujuun'ajtum es kyaj ijty nmumado'om ja Dios. Du'un ijty njudijtum éxtum ja ja'ayan di'ibu tu tyu'udugóy es 'yane'emyuty oytyim di'ibu winma'añuty, njiky'ajtum axuuk, nnaywyinnaxuja'am mut tii, ndukmudsip'ajtum tii oypyánuty es nnaydyuk'ak'ajtum ijty nixim niyam. ⁴Per ko Dios, yu'u nYajnitsokpu'ajtum, dya'ijxu 'yoy'ajtum esu tsojkan ma ja naxwiñudu ja'ay, ⁵oj xyajnitsókum, kyaj mut ko tuxyup oynu'unun ti oy ndu'unum, ja'a du'un mut ko tmudaty ja pa'ayo'on mut udsajtum, Espírítu Santukyujxm oj xyajwátsum es oj xymyo'oyum ja jembyu jot winma'añ, éxtumxup jemy xyajmi'inum jiky'ajtpu. ⁶Mut yu'ugyujxmu Jesukristu, nYajnitsokpu'ajtum, Dios tu xymyo'oyum ja Espírítu Santu, ⁷es myay'ajtungyujxm oy nwu'uma'anum mut ja Dios, es du'un n'awijx njajp'ijxum ja kuma'añ, ja jiky'ajtunu winu xuu winu tiempu.

⁸Tyaadu du'un tuy'ajtum, ndsejpyuts es byeen xüñikajxpátut tugekyu tyaadu, ja'a du'un es di'ibáty myubujktup ja Dios ñaygyayákudut es ttúnut yu'uyy oybyu. Tyaadu du'un oy es tuump mut nidugékyuty. ⁹Katu xymyadya'aktu di'ibu ni ma mgatu'unxudu, es ni mganaymyujpajta'aga'anudut nidu'uk nidu'uk wi'ix jyiky'ajttu ja m'aptujkuty, es katu ti mnaydyukwin'ix mnaydyukjajp'ixudu o mnaygyajxysyiigudu mut ja'agyujxmu Moisesu 'yana'amun. Tugekyu taadu ni madsoo mgatu'unxudu.

¹⁰Es pún ja pún dyajnaywya'xa'añuty ja mubujkputujk, tukjaygyuku tugok, es pún kyaj kyajxykyupéky, tukjaygyuku jatugok; es pún kyaj mdimmumudóyuty, katu xüñakytuñu kwentu. ¹¹Pesu tadu du'umbu ja'ay kyaj jyiky'aty tuy'ajtum muut, es yu kyu'umbojpkuyujxm ñaydyugóyuty.

Di'ibu Paablu tyuknipejkyu ja Titu

¹²Naskaxuyaambyuts ja Artemus o ja Tíkiku. Ko jya'tut, tun esuts xüñija'tut Nikópolus kajpnóty, mut ko du'unuts tu ndukniwitsu ko nyajnaxa'añuts ja xux po'o jap. ¹³Pún mabaat mmada'aky, puduku yu Zenus esu Apolus, es xymyo'oyut di'ibu tugoy'ajtxup, es dyajtu'uyo'oyut ja ñu'u tyu'u kadiibu ti tugoy'ajtxudut.

¹⁴Tukni'ixudu yu nmugu'uk'ajtum nandu'un es ttúndut ja oybyu es tpudákudut di'ibu tugoy'ajtxup, esu jyiky'ajtum tyúnut.

Kajxpo'xun

¹⁵Nidugekyu nmugu'uk'ajtum di'ibuts ja yam muut n'ittu, mduknigáxudu ja Dioskaxy. MayDios xy'anuumudu nmugu'uktujk'ajtum. Wa'an ja Dios mgunu'xudu nidugékyuty miidsuty.

Neky Di'ibü Paablü Tyuknigajx Ja Filemón

---

¹Ëj Paablü. Tsimdsyünaabyuts müť kots ngajxwa'xy ja Jesukristü 'yayuk. Ëj esü nmügu'uk'ajtam Timotee nduknigáxtüdsü tyadu neky mij, mämüduumbu, mügu'uk Filemón, ²es yu Jesukristü myüduumbaty di'ibü naymyujküdüp ma mdüjk, éxtüm nmügu'uk'ajtam Apyu esü Arkipü, di'ibü müüt nmüdu'unüm ja Jesukristü. ³Wa'an ja Dios Teety esü Nindsün'ajtam Jesukristü mgunu'xüdü nidügekyü miüdsuty, es mmo'oyüdü ja agujk'ajt jotkujk'ajtam.

Filemongu tsojkün esü myübüjkün

⁴Kots ngajxta'aky, dü'üñümts njä'aygyüda'aky ja Dios mijtskyüjxm, ⁵müť kots tü nmüdoy wi'ix xymyübeky ja Nindsün'ajtam Jesús es ko xytsyky pünuty Diosu jya'a'ajtypy. ⁶N'amdeebüts ja Dios es dü'üñüm x'üxtä'ayüt wi'ixü ja'ay xytyuknijáwüdüť ja di'ibü nmübüjküm, esü dü'ün xywyinmüdoodä'ayüt tügekyü ja oy'ajtam di'ibü nmüdüajtam ja'agyüjxm ko ti'igyü n'ijtam müdü Kristü. ⁷Jotkujküts es xondákrüts müť ja mdsojkün, ja'a ko müť mij mügu'ugüť, ja Diosu jya'ayuty tü 'yagujk jyotkujküdü.

Paablü ja Filemón t'amdoy ja may'ajtam müť ja Onesimükyüjxm

⁸Paaty müdü tyäadu, oy éxtümü Jesukristü 'yapóstülu xypyátrüts es nduk'ana'amüť di'ibü mdünüp, ⁹njamünü'xtä'agaampy tsojkungyüjxm. Ëj Paablü, müjja'ayñüts es tyámüts ndsimdsyüñü müť kots nmüdüñ ja Jesukristü, ¹⁰n'amdeepy tu'ugü may'ajtam müť yu'ügyüjxmü Onésimü, di'ibüts üj nmüdüajtypy éxtümdsü n'u'ungün, ja'a ko üjts ja'a tü ndukmübeky ja Kristü ko oj xykyu'ixy yäa mäats ndsimdsyüñü.

¹¹Tünyüp yu Onésimü ni ti tu'unün mgamooyü, per tyam mdü'unxüdübü net yajxón, éxtümts üj tü xymyüdüñ ja yam. ¹²Nduknigajxümbijtypy jatugok, oyxyüp jyadu'un'ajtrü éxtümdsü ngu'am jotün. Pes axaju yajxón. ¹³Ëj tünyüpts njajüna'añ esxyüp 'yakwe'emy müť üj, esxyüp xymyüdüñüts ma mij mjapaadyuty mäñümts n'aktsimdsyüñü müť yu'ügyüjxm kots ngajxwa'xy ja oybyü ayuk. ¹⁴Per kyajts njatyimtseky es xyjatyimpüdüküdüts pün kyaj mij mjana'añ. Ndejspyüts esüts xypyüdüküť müť mij ja mgu'ümdsojkün, paaty kyajts n'ak'yajwü'ümüya'añ ja Onésimü ja yam. ¹⁵Wa'anü da Onésimü oj mmastu'udyuty waanü tiempü, es tyam xymyüdüť wüñü xü wüñü tiempü, ¹⁶kyaj ñakydyü'ünuty éxtüm

tu'ugu ja'ay juybyu, tyam du'an waanu oy éxtam tu'ugu mugu'uk di'ibu mjantsytsyejpy. Uj njantsytsyejpyuts byeen, per mij mbátap es xytsyókut waanu ni'iga, kyajnum éxtamu ja'ay juybyu, per waanu oy éxtam tu'ugu mugu'uk di'ibu jemyñum t'axaju Nindsun'ajtam.

¹⁷Paaty mugu'ugitu Filemón, pun xy'uxkajputs éxtam miju mmamaduumbu ma yu Nindsun'ajtam Jesukristu, tunu may'ajtan, axaju Onésimu éxtam jyawu uj ku'am xy'axajuts. ¹⁸Pun tu oynu'unun mmudugóyuty, o pun jaa wi'ix tsoo xymyujuy xymyugwéntuty, tukkabajtkuts uj mij. ¹⁹Uj Paablu, tyadu nja'ayuts madadsu ngu'am letru: Ujts ngubátap. Oy jyambaaduty uj mij ndukjamyetsy ko xymyuni'xy'ajtputs uj mij mudu mgu'am jiky'ajtan, mut ko ujtsu du'an di'ibu mduknija'aju ja Jesukristu ñitsokun. ²⁰Mugu'ugitu, tunu tyadu may'ajtan di'ibu n'amdeepy nbujtseepy mut ja Nindsun'ajtam Jesukristakyujxm, es du'unuts xyajxonda'agut. Tun éxtam tukka'ax'ajtam ma Kristu.

²¹Nnijayu mut ko ndukmu'awdajtputs ko mguydyúnup, es nnija'abuts ko mdúnup waanu ni'iga kudiinum di'ibu yam n'amdeepy. ²²Nandu'an n'amdoy es xy'uxkúkudats ja njajttákn, mut ko njup'ijxypyuts ko mut yu'ugyujxmu m'amdo'o mbujtso'onuty miidsuty, Diósuts xmyo'oyup esuts n'awa'atpudsámut es najx ngu'ixtu.

Kajxpo'xun

²³MayDiósuk jyuna'añ ja Epafrus, yu nmudsimyjya'ayuts mut yu'ugyujxmu Jesukristu. ²⁴Nandu'an mduknigáxudu Dioskajxy ja Markus, Aristarku, Demus esu Lukas di'ibuts xypyudujkudup ma ja tuunk.

²⁵Wa'an miidsu Nindsun'ajtam Jesukristu mgunu'xudu.

Neky Di'ibü Yajtuknigajxtü Ja Ebreëü Ja'ayuty

Jesukristükyüjxmü Dios kyajxy

1 ¹Tim jékyüp kanak ok es kanak naxü Dios ttukmügajxy ja kyugajxpyty ja n'aptajk'ajtum, ²per naamnum xytyukmügajxum ja 'yU'unk. Yu 'yU'unk müdü Dios dyajkojy tügekyü di'ibü jaa'ajtp, es tü tmo'oy tügekyü éxtümü kyuma'añ. ³Ja Diosü 'yU'unk yu'u dü'un jajp éxtümü Dios Teety, es yu'u dü'unü Dios nandü'un éxtümü Dios Teety. Tügekyü di'ibü tsajpótm es yá naxwiin ye'epy es 'yity éxtüm t'ane'emy müty ja myuk'ajtum.

Waanü müj ja Jesús küdiinüm ja ánklyuty

Jesukristü yu'u tü xyajpojpnitugo'oyüm üdsajtum naxwiñüdü ja'ayuty, es óknüm ñaxwe'tsy aga'añdsyoo mä Dios Teety yajkutíky tsajpótm. ⁴Paaty tü ttukja'ty ja Jesús tamedátüt ni'igü müj'ajtum küdiinümü ánklyuty, pes tü t'axaju éxtümü kyuma'añ ja xyüü waanü müj küdiinümü ánklyuty. ⁵Müt ko Dios ni na'a tka'anmaay ni tu'ugü anklus:

Üjts mij xyTeety'ajtp.

Tyámüts ngaxu'ugut kots mij n'U'unk'áty.

Es nan kyaju Dios t'anmaay ni tu'ugü anklus:

Üjts mij xyTeety'átüp,

es mijts n'U'unk'átüp.

⁶Nandü'un ko Dios tkaxa'añ yá naxwiin ja 'Yu'unk di'ibü ijtp éxtümü ka'axkópk, dü'un jyuna'añ:

Wa'anü n'ánklusuts t'awdátyuty.

⁷Es ko Dios xytyuk'ixa'anüm wi'ixü dü'unü 'yánklusuty, dü'un jyuna'añ:

Dios ñaskajxup ja 'yanklus éxtümü poj, es éxtümü junya'angün.

⁸Per ko Dios tnimadya'aky ja 'yU'unk, dü'un jyuna'añ:

Mij Dios, winü xüü winü tiempü ja mgutujkun 'yity, myajkutúküp müty ja tüy'ajtum.

⁹Müt ko tü xytsyegy ja tüy'ajtum es tü xy'uxtijy di'ibü axuuk; paaty tü ni'igü nmo'oy ja xondakün küdiinümü mmügu'uktajkuty.

¹⁰Es nandü'un ja Dios t'anümü ja 'yU'unk:

Mij Windsün, tim jékyüp xyajtsone'ky xyajtsondáky ja naxwiñüdü, es mij kü'üm xyryujtáky ja tsajp.

¹¹Yu'ujuty tügoodya'aydyup,

per mij mwu'amur winu xuu winu tiempu.

Nidugekyu yu'ujuty 'yamujudya'ayut éxtumu wit tyiky;

¹² es du'un xy'adijmúkut éxtumu tuk wit, es xyajtugátsat,
per mij du'uñum m'ity éxtum m'ity,
kyaj mjiky'ajtun kyukúxut.

¹³ Dios ni na'a tka'anmaay ni tu'ugu anklus:

U'uñu mats n'aga'añdsyoo,
extu kots nbujta'agut ja mmudsip mdekypyatku'p.

¹⁴ Ja ánkłusuty, ja'ajun yu'ujuty, es yajkéxy es tpudúkudat ja di'ibáty
'yaxajuyándup ja nitsokun.

Waanu ni'igu nbadu'unum ja Diosu 'yuxpukun

2 ¹Paaty, tim tsojkup es ni'igu nbadu'unum ja Diosu 'yuxpukun di'ibu
nmado'om, kudiibu ndugo'oyum. ²Ja uxpukun di'ibu yajmooydu
ja n'aptajk'ajtum ankluskyujxmty, yu'u situy tu ya'ixy ko tyuy'ajtanuty,
mut ko di'ibáty kyaj tkuyduundú, tyukkumudoo éxtum pyaadyuty.
³Pes, ¿wi'ix mbaat udsajtum nyajnima'xum pan kyaj ndu'unumu kwentu
es kyaj n'axájumu tadu muj nitsokun? Pesu Nindsun'ajtum Jesukristu
ku'um jawyiin oj tadu tkajwa'xy, es ja 'yapóstuluty di'ibu 'yaxájudu ja
'yuxpukun, yu'ujuty yajtu'y'ajtundukudu. ⁴Dios ya'ijxu ko tyuy'ajtanuty
mut ko tmooy ja myuduumbuty es ttúnut kanaak ja muj'ajtan esu
ijxwu'amun, es dyajwa'xy ja Espírítu Santu myadakun éxtum yu'u ttsejky.

Yajpajta'aky ja Jesús éxtumu ja'ay

⁵Dios kyaj tu tpajta'aky ja 'yánklusuty es 'yana'amut ma yu jembyu
naxwíñudu di'ibu itaamp. ⁶Per jap tu'ugu lugaar ma yu Diosu jyaabyajtan
ma jyuna'añ:

Dios, ¿ti tso'ajttup ja ja'ayuty,
ti ko xyjamyetsy es xytyuñu kwentu?

⁷ Tu tuk tiempu xya'amutsk'aty ja ja'ay kudiinum ja ánkłusuty;
mij tu xypyajta'aky es 'yíttat mut ja muj'ajtan esu windsu'kun,

⁸ mij tu xypyajta'aky es yu'u tniwindsun'átat tugekyu di'ibu ijtp.

Ko tpajtáky esu ja'ay twindsun'áttat tugekyu di'ibu ijtp, kyaj ti oj wye'emy
di'ibu ana'amudup. Per kyajnum n'ijxum pan mmudoop oytyiity
tugekyu. ⁹Per n'ijxum ja Jesús, di'ibu Dios pyujták waanu tiempu esu
ánklusuty muj 'yíttat kudiinum Jesús, es tyam 'yo'kanguyjxm ko 'yayooy
tmudaty éxtumu may'aty ja muj'ajtan esu windsu'kun, es du'un ja Dios
myay'ajtunguyjxm Jesús dyajnax dyajkúxut ja adsu'ux o'kun es nidugekyu
ja'ay ttuk'oy'áttat.

¹⁰Tugekyu di'ibu ijtp 'yity mut Dioskyujxm, es yu'uguyjxm tugekyu
'yity. Dios jyatsojk dyajnujxa'añ tsajpótm ja ja'ayuty éxtumu 'yu'ungun,
paaty tkejxy ja Jesús es 'yayówut ma 'ye'ky, mut ko du'unu dun ja Jesús
mbaat dyajpojpnitugóydu ja ja'ayuty es dyajnitso'ogut. ¹¹Es ja di'ibu ja'ay
yajnitsékypy es ja ja'ay di'ibuty yajnitso'ogudup, ti'igyu ja Tyeety. Paaty kyaj
ja Jesús ttuktsoyduñ es jyuna'anut ko tmuga'axuty, ¹²éxtum jyuna'añ ma
ja Diosu jyaabyajtan:

Dios, ujštsats mij nduk'ixy'átup ja nmuga'axudyats,
es n'úwudats ja m'alabanzu ma mubujkrutujk ñaymyúkudu.

¹³ Es nandu'un jyuna'añ:

Uj nbujtákyryats ja njot n'ánumats ma Dios.

Es nandu'un jyuna'añ:

Tyaats uj, mut ja u'ungaty di'ibudsu Dios xmyooy.

¹⁴ Du'un éxtumu ja'ay ja nini'x esu ne'pyñ tmudattu, nandu'un ja Jesús 'yijty éxtumu ja'ayuty, es mut ko 'ye'ky tkutujkunju'ty di'ibu yajja'ay'o'kp, ja'a njuna'anam ja mujku'ugópk, ¹⁵ es du'un dyajnitso'oktat di'ibu tsyu'kudup ja o'kun mabaat jyiky'attu éxtumu tuumba juybyun.

¹⁶ Pes ja Jesús kyaj myiñ es tprudukuyañ ja ánkłusuty, yu'u sitayu ja Abraanu tyuump 'yaadsuty. ¹⁷ Es paadyu Dios tpujtáky éxtumu naxwíñudu ja'ayuty es du'un tpa''ayówt ja ja'ay ko Dios tmudúñ, es du'un, éxtumu teedywyindsungópk tuda'akypu, tpujta'agut ja windsu'kun es ja ja'ay yajpojpu'maxut. ¹⁸ Es mut ko Jesús ku'am tu 'yayoy ko ja mujku'u jyayajpekytyunánu, paaty mbaat tyam tprudákuđu nandu'un nidugekyu di'ibáty ja ka'oybyu tsyejpy es pyekytyúnat.

Waanu muj ja Jesús kudiinam ja Moisés

3 ¹ Mugu'ugítaty, Diosu jya'ayuty, púnaty ja Dios woojudu, pujta'akta mjot mwinma'añ tugekyu ma Jesús, apóstalu es teedywyindsungópk di'ibu ngajxwa'xum ma ja ja'ayuty.

² Pesu Jesús kyuyduun tugekyu di'ibu Dios tuk'ana'amú ttúnat, du'un éxtumu Moisés nandu'un tkuyduun ko Dios pyajtáku es tngopk'átat nidugekyu ja Diosu jya'ayuty. ³ Peru Jesús pákup ni'igu windsu'kun kudiinamu Moisés, du'un éxtam di'ibu kyejpy tu'ugu tujk pákup ni'igu windsu'kun kudiinam ja tujk di'ibu tu tkojy. ⁴ Tugekyu tujk, tam di'ibu yajkóju. Nandu'un jajtpe du'unu Dios di'ibu yajkoj nu'un tugekyu jyaajuty.

⁵ Moisés, éxtam tu'ugu muduumbu, yu'u sitay myuduun yajxonu Dios ma ja Diosu jya'ayuty, es t'awa'anu tii ja Dios kyajxaampy óknam. ⁶ Peru Kristu, éxtumu Diosu 'yU'unk, tyiimpy ja oybyu ma Diosu jya'ayuty, es udsajtam du'un xyja'ay'ajtam pun n'akmubujkam yu'u es amumdu'uk jot n'awijxum di'ibu xytyukwandákam.

Po'xtákn ma Dios

⁷ Paaty jyuna'añ ja Espírítu Santu ma ja Salmu neky:

Pun mmudoodup tyam ja Diosu 'yayuk,

⁸ katu m'aa mjot xypyujta'akta juun,

éxtam 'yadutstu ja m'aptujkaty ko tnibudu'ktu ja Dios es twinma'añ'ijxtu jam muj ittum.

⁹ Es ja Dios jyunañ:

Oy miidsudyu m'aptujk tja'ijxtu justyikxy jamujt di'ibats nduun ma ja muj it,

xywyinma'añ'ijxtats ja'a.

¹⁰ Paadyuts n'ajku mut yu'ujuty, es njunañuts:

“Du'unamu tadu ja'ayuty wiink tu'ujum yo'oydyup ma jyot wyinma'añ,

es kyaj tu tpaduna'andü ja nnu'u ndu'ujuts."

¹¹ Paadyuts oj nwanda'aky müdudsü n'akü, esuts njunân: "Ni na'a taadaty kyatükudat mädsü nbo'xtákn."

¹² Paaty miits mügu'ugítuty, naygywentü'átüdü küdiibü ni tu'uk miits tkamudátut ja jyot wyinma'añ axuuk es t'uxtjüdü Nindsun'ajtum Dios.

¹³ Ni'igu bom mnay'uwij mnaygyajxwíjüdü nixim niyam, éxtüm ja Diosu 'yayuk jyuna'añ "tyam", es küdiibü ja pojpu mwin'uunüdü es myajju'unxüdü ja mjot mwinma'añuty. ¹⁴ Müt ko müdü Kristü nbátüm ja oy'ajtün, yu'yu ko Dios nmüdu'unüm mabaat njiky'ajtum, dü'uñüm nmübüjktüm éxtüm ko oj nmübüjktso'onüm Kristü.

¹⁵ Yu'u 'yandijpy ja Diosu jyaaybyajtün mä dü'un jyuna'añ:

Pün mmüdoogüjkdüp ja Diosu 'yayuk tyam,

katu juun xymüdüttü mjot mwinma'añuty éxtüm 'yadutstu ja di'ibáty ñibüdü'ktü Dios.

¹⁶ ¿Es púnüdyü dünu tyaaü 'yandijpy ja di'ibáty myüdüdü es tmüdsip'ajttü Dios? Ja'a dü'unuty nidügekyü di'ibü natyü Moisés tu dyajpüdsümdü mä Ejiptü ñax. ¹⁷ ¿Es púnüdyü Dios yajjot'ambüj justyikxy jumüjt? Ja'a dü'unuty di'ibáty pekytyuundu es 'yo'ktaaydyü jam müj ittum. ¹⁸ ¿Es púnüdyü Dios tyuknibüjtáku es twandaky es kyaj tyúkudat mä Diosu pyo'xtákn? Ja'a dü'un di'ibü kyaj tmüdüdüdü Dios. ¹⁹ Es müt yu'u Dios xytyuk'ijxüm ko kyaj oj mbaat tyúkudü ja'agyüjxm ko kyaj myübüjkdü.

4 ¹ Paaty naygywentü'ajtum, ja'a ko tyambaadu Dios xywyandáküm es mbaat ndüjüm mä yu'u pyo'xtákn, éxüm miidsaty nidu'uk mgatüküdü jap, ² müt ko yajtukmügajxüm üdsajtum nandü'un ja oybyü ayuk, dü'un éxtüm ja'ajuty; per ni wi'ix kyatu'unxüdü ko tmüdüdü, müt ko kyaj tmübüjktü di'ibü Dios wandáxüdü. ³ Per üdsajtum, di'ibáty nmübüjktüm, tüjktüm mä Diosu pyo'xtákn; per di'ibáty kyaj tmübüjktü, dü'un yu'ujuty éxtüm ja Dios jyunân:

Ajkupts müt yu'ujuty, es tuts nwanda'aky

ko ni na'a taadaty kyatükudat mädsü nbo'xtákn.

Dü'un jyunân oy tjatuundaay tügekyü ko oj dyajkojy ja naxwíñüdü, ⁴ müt ko mä ja Diosu jyaaybyajtün tmadya'aky mä ja myüjuxtüjktü xübü:

Ko tyuunk ttuundaay,

kyumjuxtüjktü xübü oj pye'xy.

⁵ Mä jatuk peky ja Diosu jyaaybyajtün jyuna'añ:

Kyaj tyúkudat mädsü nbo'xtákn.

⁶ Yu'u xytyukjagyüjktüm ko naagaty 'yaktüküya'andünüm mä tadü po'xtákn. Pünuty jawyiin ya'awa'anüdü ja oybyü ayuk kyajyüm oj tyúkudü, ja'agyüjxm ko tkamüdüdüdü. ⁷ Paaty ja Dios trüjtáky tu'ugu jembyü tiempü, éxtüm ja Diosu 'yayuk jyuna'añ "tyam", éxtümü Davit waanu óknüm tmadyaky mä ja Diosu jyaaybyajtün:

Pün mmüdoogüjkdüp ja Diosu 'yayuk tyam,

katu juun xymüdüttü mjot mwinma'añuty.

⁸ Pes, kooxyüp ja Joswee oj dyajnjüxtü ja israelítuty es dyajtüküxyüp mä yu Diosu pyo'xtákn, kyajxyüp ja Dios oj tnigajxy ja wiinkpü tiempü. ⁹ Paaty njagyüjktüm ko je'eyüm wye'emyñüm püjke'eky tu'ugu po'xtákn mä

pyo'xtət ja Diosu jya'ayuty; ¹⁰es di'ibə tə tyəjkunə mə tyadə po'xtákn es tam pyo'xnə, tə ja tyuunk ttuunda'ay, də'un éxtəm ja Dios pye'xy ko tyuunk ttuundaay. ¹¹Pes n'okjottəgo'oyum es ndəjkəm mə yə tadə po'xtákn, kədiibə ni tu'uk tkapanəjxtət di'ibáty kyaj tməbujktə Dios.

¹²Ja'a ko yə Dios ja 'yayuk myudajtypy ja muk'ajtən es ja'agyəjxm jyaaty ja jiky'ajtən. Tyuktəjkudyaapy mə ni tu'ugə espaadə di'ibə majtskə 'yaa mbaat kyatukə, təjkəp mə ti ja ja'ay wyinmaaydyəp o tsoyoktəp, yajniəəxe'kyypy nidəgekyə ja ja'ayə jya'ay'ajtən. ¹³Dios nija'adyaapy təgekyə di'ibə ijtp. Mət ja Dios, kyaj ti 'yity ayu'udsyə, təgekyə 'yity ijx nide'xy mə yə'u di'ibə koonəm ndukkədəkəyə'anəm ja ngwentə'ajtəm.

Jesukristə teedywyindsəngopk'ajtp

¹⁴Es nandə'un nmudajtəm yə ndeedywyindsəngopk'ajtəm jam tsajpótm. Yə'u də'un ja Jesús, Diosu 'yU'unk, di'ibə tə nəjxnə tsajpótm. Paadyə də'un n'aktimməbujkəm ja Dios mət winə njot'ajtəm. ¹⁵Pes yə ndeedywyindsəngopk'ajtəm yajxón tniəawə yə n'ayo'on'ajit njotmay'ajtəm es ko tyəgo'y'aty ja nməjja'a'ajtəm, mət ko Jesús kə'um tməmadaky ja ayo'on jotmay ko ja məjku'u jyaəjpekytyunán, éxtəm ədsajtəm nandə'un nyajnajxəm. ¹⁶Paaty n'okninəjxəm ja Dios mə yajkutíky, mət ko nnija'am ko yə'u xymyo'oya'anəm ja pa'ayo'on, es myay'ajtəngyəjxm xypyudəkəyə'anəm mə ədsajtəm xytyəgo'y'ajtxəm.

5 ¹Yə naxwiin yə teedywyindsəngópkytə yajtukwijtstútp mə yə ja'ayuty, es yajtuknikəjxpéty éxtəm ja ja'ayuty ja kyudənaabyə mə Dios, es tmay'at twindsə'əgət ja Dios mət ja'agyəjxm ja ja'ayudyə pyojpə. ²Es komə tadə teedywyindsəngópkytə pojpə ja'ayuty nandə'un, mbaat tmədaty ja pa'ayo'on mət ja tsuudəjkytə es di'ibə tuundəgooy kajxtəgooydyəp, ³paaty koonəm tmo'oyət ja Dios ja windsə'kən mət ja'agyəjxmə kyə'əmbojəp, nandə'un mət ja'agyəjxmə ja'ayudyə pyojpə.

⁴Ni pán mbaat kyanaybyəjta'agyuty kə'um éxtəm teedywyindsəngópkytə, Dios yə'u də'un di'ibə wyin'ijxy py di'ibə yajtukəyəampy mə tyadə tuunk, də'un éxtəm jékyəp twin'ijxy ja Arón. ⁵Es nan ni yə Kristə kyanaybyəjtákə kə'um éxtəm teedywyindsəngópkytə, Dios yə'u də'un di'ibə pyəjták ja Kristə, éxtəm jyənán mə jyaaybyajtən:

Əjts mij xyTyeety'ajtp.

Tyáməts ngəxə'əgət kots mij n'U'unk'áty.

⁶Es nandə'un jaəybyéty 'yity jatuk peky:

Mijtsə də'un mdeety'ajtp winə xəu winə tiempə,
də'un éxtəm Melkisedek.

⁷Ko tyadə Jesús jyiky'ajty yə naxwiin, net kyajxtáky es muk jyəy, es t'amdooy tpejktsooy ja Dios di'ibə mbaat kyutiky es kyaj ja Jesús tuknəxət ja o'kən. Amədoonəjxə Dios ja'agyəjxm ko tməmədooy.

⁸Es oy jyaDiosu'ungəty, jyajt tməmədówət ja Tyeety ja'agyəjxm ko 'yayooy; ⁹es ko ttuundaay təgekyə di'ibə Dios tsyejpy, ja'agyəjxm dyajnitséky winə xəu winə tiempə nidəgekyə di'ibáty nandə'un məmədoojəp, ¹⁰es ja Dios tə pyəjta'agyuty teedywyindsəngópkytə, də'un éxtəm Melkisedek.

Kujotmay ko nmastútum ja mubujkun

¹¹Taanum may di'ibuts n'aktukjaygyukyaampy, per tsip es ndukni'ixudut miidsuty, mut ko tu mjumbittu kujuun. ¹²Taaxyur miidsuty mjaya'uxpajknu ma wiinkpety, mut ko tu jyajknu ma miits xy'axájuda Jesús; per mdugoy'ajtxudur pán mduk'uxpákuður jatugok jemy ja tæy'ajtun di'ibu kyaj tsyíputy ma Diosu 'yayuk. Pes miidsuty du'an m'ak'ittu éxtumá maxu'ungun di'ibu kyaj mbaat tje'xy ja kudu'utspu, tsojktur pán yajtsi'idsudur. ¹³¿Es wi'ix mbaat tu'ugu maxu'ungu'unk di'ibu tsi'tsp nduk'uxpajkum ja jiky'ajtnu oybyu es di'ibu axuuk? Kyaj mbaat tjaygyuku, ¿kudii? ¹⁴Esu tadu je'xyu tu'utspu, yu'u je'eyu taadu pán myudajtypy ja tyuts; es nandu'an ja xupajkunu tsippu, yu'u jaygyujkur je'eyu ja ja'ay di'ibu mbaat tmawinma'añbyaaty yu oybyu esu axuukpu.

6 ¹Nyajtu'uyo'oyum ja Diosu 'yayuk koonum oy nnija'am di'ibu Dios tseyjpy. Kyaj natim ja'ayum ndu'un ngajxum di'ibu tu nyajtukni'ijxum ko Kristu nmubujkto'onum, ja'a ko tápnum may di'ibu yajnijawyaamp. Kyaj ja'ayum jatugok ndu'un ngajxum wi'ix ttseky ko ja'ay tmatstu'uty ja axuk jiky'ajtnu es kyaj yajpaadut ja ayo'on winu xuu winu tiempu, ko yajmabéky ja Dios, ²ko ja'ay yajmabéty, ko ja'ay yajku'unixajy, ko ja o'kpu jyiky'pyáktut es yajpayo'oydyut, tam di'ibu yajmo'oydyur ja ayo'on winu xuu winu tiempu es tam di'ibu yajmo'oydyur ja jiky'ajtnu winu xuu winu tiempu. ³Ndu'unumu du'an pun junaambu Dios.

⁴Ja ja'ayuty di'ibu tu tnijáwudu ja Diosu jya'a, di'ibu tu t'axájuda ja Diosu myadakun, di'ibu tu ja Espiritu Santu tmudattu, ⁵di'ibu tu t'ixtu ko oy ja Diosu 'yayuk es ja muk'ajtnu di'ibu miimp kudakp, ⁶ko du'ambu ja'ay pyekykya'adu es jatugok jyiky'attu axuuk éxtum 'yijty jyiky'attu, kyaj 'yok'o'oyunu es jatugok jyumbítut ma Dios. Du'an tpaaty éxtumxyur ja Diosu 'yU'unk jatugok dyajkruuzpáttu esu Diosu jya'a yajnixi'iky yajtukxi'iky. ⁷Pes yu'u du'an éxtumá kam di'ibu 'yuktatsypy ja nuu tuu. Punu tyadu kam yajwindiipy ja pyujta'aky di'ibu yajtuunur, Dios kunu'xudur; ⁸per pun je'eyu 'yapyñbyadsemy, kyaj tsyobaaty. Tyadu kam tim tsojk yajkajxpoka'añ es yajnino'oga'añ.

N'awijx njajp'ijxum di'ibu ti'igyu xya'ijtum

⁹Oyats miidsudyu du'an njanija'ayubudu, mægu'ugítaty, ndukmu'awdajtupts ko kyaj miits xymyastu'uttu ja Kristu es kyaj xy'uxtijtut ja nitsokun di'ibu yu'u yajkypy. ¹⁰Dios tyiimpy éxtum pyaadyuty; kyaj tja'aydyugóyut di'ibu miidsuty oy mduundur. Dios jyamyátsur ko miits xya'ijxudu mdsojkun mut ja jya'ayuty, mut ko xypyudajkudu es du'ñum xy'aktimpudákudu. ¹¹Ndsejpyats es miits nidu'uk nidu'uk xy'aktimmudúndut ja Dios mut winu m'aa mjot mabaat mjiky'attu, es du'an xypyaattut ja oy'ajtnu di'ibu m'awíxtur. ¹²Kyajts ndseky mjumbítut nuux, ni'igu xypyanujtut ja tyu'ununaty ja di'ibu myuduundur ja Dios mudu ma'xtujkun, es du'an t'axájuda ja kyuma'añ di'ibu Dios oj twanda'aky.

¹³Es du'an jyajty mut ja Abraan. Dios wandaku es jynáñ ko tkuudyuna'añ. Pes kom kyaj 'yity ni pán di'ibu ni'igu tmudaty ja muj'ajtnu

pánxyur mæut tpujta'aky ja wāndakun, ta Dios ñayjuunanu ku'am. ¹⁴Du'un jyunañ: "Tuy'ajtun ko njantsykyunu'xaampy es nmo'oyaampy ja mduamp m'aats tugoymyay. Uj Dios, nwandákypyuts." ¹⁵Abraan myabujk ja Dios ma'xtujkun mæut, paaty t'axaju di'ibu Dios tukniwandaku.

¹⁶Ko ja ja'ayuty tmo'oyā'andū ja muk'ajtun esu tuy'ajtun di'ibu kyajxtup, net tmo'oydyu ja muk'ajtun mut ko dyajtestiigu'áty di'ibu maju kyutujkun, es jyuna'andū: "¡Por tsyos!", es du'un dyajtuydyúkudu ja myadya'aky. ¹⁷Paadyu Dios nandū'un tmooy ja muk'ajtun ja wyandakun ko jyunañ ko kyuydyúnur di'ibu wyandak. Es du'un ttuun es ttuk'ixtut ja di'ibáty kyumayaampy ko kyaj tkakuydyúnut tugekyu di'ibu wyandak, kyuydyunaambu'u. ¹⁸Kyaj mbaadu Dios 'yanda'aky. Yu'u tu xymyo'oyum yu wyandakun mut ja tuy'ajtun. Yu'u du'un xyajjotkujkum nidugekyu udsajtam di'ibáty ninuixudup es ñitso'ogut, es du'un ja Dios tu xymyo'oyum es nmudajtum tuy'ajtun ko ndujkum tsajpótm es n'ijtum mut yu'u. ¹⁹Ja awijx jajp'ijxun di'ibu nmudajtum, ja'a ti'igyū ya'lijtypy ja njot'ajt nwinma'añ'ajtam éxtum ja pujxn di'ibu ja barku wyo'on'lijtypy mejyñóty es kyaj mā ñejxy ja barku. Du'un udsajtam n'ijtum éxtumxyur nnajxum mā ja muj tsajptujku 'yaduydyúk es n'ijtum mudu Dios mā Waanu Wā'ats It Wā'ats Lugaar. ²⁰Jap oj tyuku ja Jesús es ja nu'u tu'u xya'awátsxum, esu du'un jyajty es 'yitat teedywyindsungópk winu xuu winu tiempu, du'un éxtumu Melkisedek.

Du'unu Jesús tyeety'áty éxtumu Melkisedek

7 ¹Tyadu Melkisedek, Salem ryey ijty es teety di'ibu myuduun ja Diosu Tsajpótmudu. Ko Abraan jyumbijty mā oj tu tsiptuñu naty mā tu tmumada'aky ja réyuty, tyadu Melkisedek tso'oñ es oj tujp'yo'oy ja Abraan, es tkuni'xy. ²Netu Abraan tmooy ja Melkisedek tuk peky di'ibu wā'x majk peky di'ibu naty tu tpujku ja réyuty mā tsiptuun. Yu xuu Melkisedek ja'a 'yandijpy "Rey Tuy'ajtunduumbu", es nandū'un "Salem ryey" ja'a 'yandijpy "Rey Di'ibu Yajtsipwā'xp." ³Yu Diosu jyaabyajtun kyaj xytyukmumadyákum pānu dan ijty tyaak'ajtypy es tyeety'ajtypy, es pānu du'un ijty 'yapteety'ajttup; ni xykyatukmumadyákum ko myiñ jyajty es ni xykyā'anma'ayum ko tu 'yeeky. Mā tyaadu tugekyu du'un kyuxe'eky éxtum ja Diosu 'yU'unk, es teety'ajtrūm winu xuu winu tiempu.

⁴Pes, jaygyúkudu wi'ix jyantsymyújudyu tyadu Melkisedek. Yu n'apteety'ajtum Abraan tmooy tuk peky di'ibu wā'x majk peky di'ibu naty tu tpujku ja réyuty mā tsiptuun. ⁵Du'un ja Moisesu 'yana'amun jyuna'añ ko ja teedyuty di'ibu yu Leví tyuump 'yaadsuty, yu'u yajmo'oydyur tuk peky ko wya'xy majk peky ja myu'israelitu ja'ayuty ja puujta'agyuty, oyu tyaaduty nandū'un jyayū'ujaty ja Abraanu tyuump 'yaadsuty. ⁶Peru Melkisedek, oy kyayū'udyu Leví tyuump 'yaats, yajmooy tuk peky di'ibu majk peky wā'x mā ja Abraan, di'ibu naty tu t'axaju ja Diosu wyandakun, esu Melkisedek kyunu'x ja Abraan. ⁷Es wā'ats yajnijáwu ko di'ibu kunu'xp, ni'igu myújaty kudiinum di'ibu yajkunu'xp. ⁸Yu teedyuty di'ibu yajmooydyur ja puujta'aky, ja'ay yū'ujaty es 'yooktu; per ja Diosu jyaabyajtun xytyukmumadyákum ko ja Melkisedek du'un éxtum tu'uk di'ibu jiky'ajtp. ⁹Es ko ja Abraan

oj yoxy mā ja Melkisedek, mbaat njuna'anum ko Leví es nidugekyuty ja wiingátypy Abraan tyuump 'yaadsaty nandu'un tmoodyu ja yojxun; ¹⁰mūt ko oy jyaty'ajtanaty ko Leví kyajnum naty myiñ jya'ty, japu naty ja Abraan ñini'xóty es ñe'pyñóty tmudajnu di'ibu yajminaampy yajja'taampy ja Leví.

¹¹Pun tim oy tim wa'ats ja ja'ay wye'emyxyur ja Moisés 'yana'amungyujxm, kom yu ana'amun 'yawa'anur esu Leví tyuump 'yaadsaty teety'ajttur, ¿ti ko koonum jyaa'átut jatu'ugu teety éxtumu Melkisedek es kudiinam éxtumu Arón? ¹²Es pun kyaj ja Arongu tyuump 'yaats 'yokteety'ajnu, nandu'un tsyékyuty es tyugátsut ja ana'amun di'ibu junaamp punaty teety'áttur. ¹³Ja Jesukristu, di'ibu tyadu Diosu 'yayuk 'yandijpy es tyeety'átut, kyaj yu'u ja Leví ttuump'áty t'aats'átyuty, 'yutsyu taadu tyuump 'yaats, tuk pekyuru ja Israelu tyuump 'yaats di'ibu ni na'a jya'ay kyateety'áty éxtum ja Moisesu 'yana'amun jyuna'añ. ¹⁴Yajnija'ap wa'ats ko ja Nindsun'ajtam jam pyudseemy mā Judaa tyuump 'yaats, es kyaj ja Moisés du'un tnigajxy ko jam pyudsúmūt ja teety mā Judaa tyuump 'yaats.

¹⁵Ni'igu wa'ats yajjaygyúku di'ibuts tu nnigajxy ko jyaa'átut ja wiinkpu teety éxtumu Melkisedek, ¹⁶tu'ugu teety di'ibu kutujkun myudajtypy es tyeety'átut winu xuu winu tiempu, es kyaj ana'amungyujxm di'ibu junaamp púnu tyuump 'yaats tyeety'átut. ¹⁷Tyaadu du'un jyunañ ja Dios:

Mijtsu du'un teety winu xuu winu tiempu,
du'un éxtumu Melkisedek.

¹⁸Paaty ja Moisesu 'yana'amun kyutugooy ko muk'ajtan tkamudáty es kyatúñ, ¹⁹ja'a ko Moisesu 'yana'amun ni tii kexy ka'pxy wa'ats oj tkayajwe'emy, per ni'igu waanu muj tyam di'ibu njuj'ijxum, es yu'ugyujxm udsajtam nmawingo'onam ja Dios.

²⁰Dios wyandak ko ja Jesús tyeety'átut. Ja wiink teedyuty kyaj yajnikajxpejty mudu wandakun, ²¹per mā situy yu Nindsun'ajtam oj tyeety'áty mudu wandakun, mūt ko ja Diosu jyaabyajtan jyuna'añ:

Dios tu ñawyanda'agyuty es kyaj dyajtugátsut ja 'yayuk:

“Mijtsu du'un teety winu xuu winu tiempu,
du'un éxtumu Melkisedek.”

²²Es du'un n'ijxum ko mūt ja Jesús Dios tu tpujta'aky ja kajxy'átypy di'ibu waanu oy kudiinam ja jékyubu. ²³Ja wiinkpu teedyuty nimay 'yijty, ja'a ko 'yo'ktu es tyujkudu wiingátypy; ²⁴per mūt ko Jesús jyiky'aty winu xuu winu tiempu, winu xuu winu tiempu tyeety'átut. ²⁵Paadyu Jesús ku'um mbaat dyajnutsokta'ay, tyam es winu xuu winu tiempu, nidugekyu di'ibu miindup mā Dios mūt yu'ugyujxm ja Jesús, pesu Jesús du'unum jyiky'aty es ñikajxtu'udut mā Dios.

²⁶Paadyu Jesús yu'u du'un ja teedywyindsungópk di'ibu xytyugoy'ajtxum. Yu'u dun wa'ats es kyajpu pyojpu, kyaj dyu'unaty éxtumu pekytuumbu, es yajpujtáky waanu kujxm kudii tsajpótmudu. ²⁷Ja wiinkpudyu teedywyindsungópkuty ñigutiky dyáktut bom bom ja windsu'kun, tim jawyiin mūt ja kyu'umbojpu es óknum mudu ja'ayuty ja pyojpu; per ja Jesús tugok je'eyu mūt winu xuu winu tiempu dyajky ja

windsu'kun mət ja'agyujxm ja ja'ayudyu pyojpu ko wyindsu'kun'ajty ma ja kruuz. ²⁸Ja Moisesu 'yana'amun pyujtaky py éxtamu teedywyindsungópk yu pekyja'ayuty; per óknum ja Dios trujtáky ja wandakun esu 'yU'unk teedywyindsungópk'átut, di'ibu jajt oy wa'ats winu xuu winu tiempu.

Jesús nGudunaabyu'ajtum

8 ¹Di'ibu ni'igu muj di'ibuts uudsuty yam n'uu ngajxtup, ja'a ko yu Nindsun'ajtum Jesús, ndeedywyindsungopk'ajtum, 'yu'uñ tsajpótm ma Dios yajkutíky. ²Jam ja Jesús teedywyindsungopk'áty ma ja tsajptujk di'ibu Dios yajkoj tsajpótm. Ya naxwiiñ yu wit tsajptujk di'ibu Moisés yajkoj, yu'uyu yu'u ya'agojwinnajxu tada tsajptujk di'ibu tsajpótm. ³Nidugekyu teedywyindsungópk yajpujtáktu es tmo'oydyut ja yojxun esu windsu'kun ja Dios, paadyu Jesús koonum dyaky ja windsu'kun nandu'un. ⁴Kooyuup ja Jesús jyaaty ya naxwiiñ, ni je'eyuxuup kyateety'áty, mət ko taanamu teedyuty di'ibu yajktup ja windsu'kun éxtum dyajniğutúku ja Moisesu 'yana'amun. ⁵Peru tyadu windsu'kun, yu'uyu ñikojtútun di'ibu jam tsajpótm; du'un yu'u éxtum ko Moisés dyajkojáiñ ja wit tsajptujk, ta Dios 'yanmaayu: "Yajkoj meeru éxtum ja ijpajtun di'ibu nduk'ijx ma Sina'ii Kopk." ⁶Per ja tuunk di'ibu tyiimpy ja Jesús tsajpótm, yu'u ni'igu tmudaty ja muj'ajtum kudiinum ja tuunk di'ibu pyaduundup ja Moisesu 'yana'amun, mət ko Jesús yu'u du'un nGudunaabyu'ajtum ma yu jembyu kajxy'átypyu. Tyadu di'ibu jembyu tu 'yoyu, waanu ni'igum yu'u 'yoyuty es ni'igu oy ja wandakun di'ibu mət kudiinum ja Moisesu 'yana'amun.

⁷Kooyuup yajxon tyuun ja kajxy'átypyu di'ibu jawyíñup, kyajxuup tu dyajtgátsy mət ja wiinkpu. ⁸Peru Dios pyekymooy ja israelitu ja'ayuty, es jyunán:

Ja'taamp ja tiempu es nya'óyuduts ja jembyu kajxy'átypyu mət ja israelitu ja'ayuty esu Judaa ja'ayuty.

⁹Per kyaj dyu'unuty éxtum di'ibu jékyup nya'uyunuyuts mət ja 'yaptujkuty kots nyajpudsuumdu ma Ejiptu ñax, éxtumu u'unkteety ko tmatsy ja 'yu'unk ky'u'ugujxy es tkwentu'aty dyajtu'uyo'oy; per yu'ujuty kyaj tkuyduundu ja kajxy'átypyu di'ibuts nmudajttu, paadyuts nmastuty.

¹⁰Per ja'taamp ja tiempu mats uj ja n'ana'amun nbujta'agut ma yu israelitu jyot wyinma'añuty, éxtumxuup kyuxja'ayuty nekykujxy. Ujtsu du'un xyDyios'átup, es yu'ujuty nja'ay'átupts.

¹¹Kyaj ni pún ñujx ttukni'ixu es ni tka'anuumat yu myugu'uk: "Ixy'at ja Nindsun'ajtum", pes nidugekyuts ñujx xy'ixy'attu, myujja'ay myutskja'ayuty.

¹²Nma'xupts uj tugekyu di'ibu tu ttuundugódydu, es kyajts nnakyjyamyátsut ja pyojpety.

¹³Ko Dios jyu'na'añ ko dya'oyu'a'añ ja jembyu kajxy'átypyu, yu'u xytyuknija'am ko tu tyujknu es kyaj ñaktyúñ ja kajxy'átypyu di'ibu jékyup o'oyu; es di'ibu jeky tu 'yjñu, tim tsojk kyutugoyáñnu.

Naxwíñudu tsajptujk esu tsajpótmudu

9 ¹Es ma tadu jékyubu kajxy'átypyu di'ibu Dios pyujták mut ja israelítuty, Dios tyuknipujk ja Moisés wi'ix dyajkójat ja wit tsajptujk es wi'ix ja ja'ayuty t'awdátut ja Dios. ²Pes, du'un ja wit tsajptujk dyajtunaaydujukudu: Ja jawyiin aduuydyíkypyu ja'a txu'ajty Wa'ats It Wa'ats Lugaar. Jap 'yijty ja kandaleeru es ja meesu mut ja tsajkaaky di'ibu tu yajpujta'aky windsu'kun. ³Myumajtsk aduy uxku'p, jap 'yijty ja myumajtsk aduuydyíkypyu. Ja'a txu'ajty Waanu Wa'ats It Wa'ats Lugaar. ⁴Jap 'yijty ja ooru artal ma yajpoomjókту, es ja kaaxu ma yajpujke'ky tu'ugu ooru tu'ts mut ja je'xy di'ibu Dios yajk es txu'aty manaa. Jap nandu'un 'yijty ja Arongu tyajk di'ibu Dios yajpuj es yajtuump'ajt, es ja tsadsétsy ma Dios tkuxjaay yu majkpu mandamyentu. Tyadu kaaxu niwítsyuty jodoty es nikujxy ak tim ooru, ⁵es kaaxu ajup nikujxy 'yawingojnáxyuty majtsku tsajpótmudu jiky'ajtruty di'ibu yajtijtup kerubinguty, mut ja kyakn ya'pwa'xy es dya'aniku ma ja Dios dyajpojpuñitugooy ja ja'ayuty.

Per tyam kyajts ngajxtu'xa'añudsu tadu wit tsajptujk. ⁶Ko ijty du'un abaadu 'yity, net ja teedyuty ijty tyúkudu jap es ttundu ja tuunk di'ibu Dios tu myo'oyudu. ⁷Per ma yu myumajtsk aduuydyíkypyu, yu'uyu ijty tujkup ja teedywyindsungópк tugok ma tu'ukpu jumujt; es ko tyuku, koonam tmanejxy ja juyujk tsajkaaja ñe'pyñ es ttukwindsu'ugu Dios mut yu'uguyjxmu kyu'umbojpu es nandu'un ja ja'ay ja pyojputy. ⁸Du'un ja Espíritu Santu xytyuknija'am ko ma tadu wit tsajptujk, kyaj ñigutíkyuty esu ja'ayuty tyúkudat Dios windum. ⁹Esu tadu wit tsajptujk yu'uyu je'eyu tu'ugu iixpajtun di'ibu yajpaduump tyamyu, es ja'a 'yandijpy ko ja windsu'kun es di'ibu ja ja'ay yojxtup, kyaj mbaat mut ja'agyujxm ja ja'ayuty wya'umdu wa'ats ja jyot wyinma'añuty. ¹⁰Tugekyu tadu ana'amun yajkutijkyty ti ja ja'ay kyay 'yuuktup es ñayyajwa'adsudat, es wyitpujtat, es trujtat ja tsyim tyexy. Du'unumu du'un yajtúnudu taadu extu ko Dios dyajtgátsat.

¹¹Per tu myiñ ja Kristu, es tyam yu'u du'un teedywyindsungópк ma oytym tiidyu obybu di'ibu tu myiñ; es ma yu Kristu teedywyindsungopk'áty tsajpótm, yu'u waanu oy es kudiinam di'ibu naxwíñudu ja'ay yajkojtup. ¹²Es jap ja Kristu tyujku ma ja Waanu Wa'ats It Wa'ats Lugaar, ja'a njuna'anam Dios wyindum tsajpótm, es kyaj oj dyajnejxy ja tsiip ñe'pyñ esu tsajkaju'ungu ñe'pyñ éxtamu windsu'kun; yajnujx ja kyu'um ne'pyñ es dyajky ja windsu'kun tugok je'eyu mut winu xuu winu tiempu, es du'un oj xyajnitsókum winu xuu winu tiempu.

¹³Ko naaguty kyawa'adsuty éxtam jyuna'añ ja Moisesu 'yana'amun, yu teedyuty tyukxijxudup ja tsiibu ñe'pyñ es ja tooru ñe'pyñ, es mut ja terneeru jyaam di'ibu tu ñejxy windsu'kun. Du'un yajkuudyuuñ ja ana'amun es yajpujta'aky ja ja'ay wa'ats ma ñini'x. ¹⁴Pun du'un ja ja'ay nikujxy wya'atsy, waanu ni'igu ja Kristu ñe'pyñ tmudaty ja muk'ajtun es dyajwa'adsut ja njot nwinma'añ'ajtam es nmudu'unum ja Diosu jiikypyu, ja'a ko mut yu'uguyjxm ja Espíritu Santu ja Kristu ñayyajku ma Dios es wyindsu'kun'áty, ni nu'unu axuk'ajtun.

¹⁵Es paaty ja Jesukristu tjujpuwa'ku mut ja 'yo'kun es dyajti'igyuya'añ ja Dios mut ja naxwiñadu ja'ayuty mut tu'ugu jembyu kajxy'átypyu, es yajma'xta'ayut tugekyu ja pojpu di'ibu tu yajtúñ ma ja jawyiimbu kajxy'átypyu. Du'un ttuun es di'ibáty ja Dios oj wyinwítsadu, t'axájudut ja kuma'añ winu xuu winu tiempu di'ibu Dios oj twanda'aky.

¹⁶Ko yajnijáwu ko tu'ugu ja'ay 'yeeky di'ibu tu naty ja ayuk dyajwe'emy, nétnum tyuñ ja ayuk di'ibu tu dyajwe'emy. ¹⁷Kyaj tyuñ ja ayuk dyajwe'emy, pún jiky'ajtpnum ja ja'ay, jaanum tyuñ ko naty tu 'yo'knu.

¹⁸Paaty ma ja jawyiimbu kajxy'átypyu, je'eyu tyuñ ko ne'pyñ tsyuñ xye'xy.

¹⁹Ko Moisés tkajxwa'xy tugekyu ja Diosu 'yana'amun ma nidugekyu ja'ayuty, net twijtse'ky ja lanu tsaptspu es ja isopu kepy, es dyajxe'ky ma ja tsajkaju'ungu ñe'pyñ esu tsiibu ñe'pyñ ttaam'yo'oy mut ja nuu, es ttuknixijkxy ja ana'amun neky es nandu'un nidugekyu ja ja'ayuty. ²⁰Net jyunáñ ja Moisés: "Tyadu ne'pyñ di'ibuts tu nxijkxy, yu'ñ ñikajxpejtypy ja kajxy'átypyu di'ibu Dios tu t'ane'emy es xykyudyúndut." ²¹Moisés nandu'un mut ja ne'pyñ ttukxijkxy ja wit tsajptujk es tugekyu di'ibu jap yajtuundap ko Dios t'awdattu. ²²Pes ja ana'amun yajkutijkypy es jawaanu kyaj tugékyuty wya'ats'áttut mut ja ne'pyñ. Es pún kyaj ja ne'pyñ yajtémy yaj'yéky éxtumu windsu'kun, kyaj yajme'xy ja pojpu.

Kristu 'yayo'ongyujxm ja peky wya'atsy

²³Du'un wyatsy ja wit tsajptujk es di'ibáty jap tuump. Peru tyaaduty yu'uyu je'eyu tsajpótmadu tsajptujku 'yijxpajtun. Paaty koonum oj wya'atsy ja tsajptujk di'ibam tsajpótm mut ja windsu'kun di'ibu ni'igu tmudaty ja muj'ajtun. ²⁴Paadyu Kristu kyaj oj tyuku ma tsajptujk di'ibu ja ya naxwiñ, ja tsajptujk di'ibu je'eyu 'yagojwinnajx'ajtypy ja tsajpótmadu tsajptujk. Kristu tujku tsajpótm es xykyuduna'ayum udsajtum Dios windum. ²⁵Yu teedywyindsungópkytú tujkudap ma ja Waanu Wa'ats It Wa'ats Lugaar jumujt jumujt es dyaktu ja windsu'kun ja ñe'pyñuty ja tsiivuu'unk o tsajkaju'unk. Peru Kristu kyaj du'un ñayyajku windsu'kun kanak ok nibudu'uk. ²⁶Kooxyap 'yokdu'unuty, koonumxyap 'ye'ky kanak ok ko ja naxwiñadu tsyondaky es tyambaat. Per naamnum yu xuu yu tiempu di'ibu tim óknum, ja Kristu jya'ty naxwiñ es ñayyákyuty windsu'kun je'eyu tugok mut winu xuu winu tiempu, es tjo'odsánnu ja ja'ayudyu pyojputy. ²⁷Extum tu yajtuk'amubajtaagu es nidugekyu ja'ayuty 'yoogut tugok je'eyu, net yajpayo'odyut, ²⁸nandu'un ja Kristu ñayyajku windsu'kun tugok je'eyu es tjo'odsánnu ja ja'ayudyu pyojputy. Es ko myñut myamajtsk okpu, kyaj ñakyñayyaka'añuty éxtumu windsu'kun, minamp es tmunajxa'añ ja di'ibátyu naty tu 'yaxájudu éxtumu Yajnitsókpá es 'yawix jyjip'ixudu.

10 ¹Ja ana'amun di'ibu Moisés yajmooy, du'un ja'a éxtumu awax di'ibu yajniğaxe'kypy wi'ix 'yity ja oy'ajtun di'ibu miimprum, ja ana'amun kyaj jya'ajuty ja oy'ajtun ku'am. Paaty ja windsu'kun di'ibu ja'ay yajktap jumujt jumujt, kyaj mbaat ja ja'ay dyajwu'umdat oy wa'ats pánuty Dios myuwingoondap. ²Pes pún tny'ajtunxyap ana'amungyujxm dyajwa'atsy ja ja'ayu pyojputy, kyajxyap t'okja'anu ja pyeky es kyajxyap t'ok'yajknu ja windsu'kun. ³Per ja windsu'kun di'ibu ja ja'ay yajktap jumujt

juṁajt yajtukjamyajstap ja ja'ay ko pekyjya'ay ja'ajuty, ⁴mut ko ja tooru ne'pyñ esu tsiip ne'pyñ ni na'a mbaat tkayajjuge'eky yu pojpu.

⁵Paaty ko myiñ ja Kristu, net t'amaay ja Dios:

Kyaj mij xytsyejky es myajtukwindsu'ugut ja juyujk esu myajmo'oyut ja yojxun,

paaty mij tu xymyo'oyuts tu'ugu nini'x.

⁶Kyaj tu xy'oyjyawu ko ja juyujk ñitoy, ni ja di'ibu ja'ay yojxtap pekykyxjm.

⁷Tats njanañ: “Tyaats uj,

du'an éxtum jaybyety 'yity mut uj ma ja jaaybyajtun, esuts nduna'añ di'ibu mij mdsejpy.”

⁸Jawyiin jyanañ ja Kristu ko Dios kyaj ttseky es yajtukwindsu'ugut ja juyujk es yajtóyt ja yoxy di'ibu ja ja'ay yajktap, oy ja Diosu naty tu tjayaky ja ana'amun di'ibu tyuk'ane'embyu tadu windsu'kun. ⁹Ta jyanañ: “Tyaats uj, esuts nduna'añ di'ibu mij mdsejpy.” Du'an xytyuknija'am ko Dios yajjugekypy tadu jawyiimbu maywyindsu'kun es trajkta'aky ja windsu'kun di'ibu ja Kristu yajk. ¹⁰Xyajwátsam ja Dios mut ko Jesukristu ttuun di'ibu Dios tsyejpy ko ttukwindsu'ku ñini'x tugok je'eyu mut winu xuu winu tiempu.

¹¹Nidugekyu teetytyujkutý bom bom trajta'aktu ja windsu'kun nan ja'ayumbu kanak ok, oy tuadu windsu'kun ni na'a mbaat tkajo'otsy ja pojpu. ¹²Per ko Jesukristu ñayyajku tugok je'eyu éxtumu windsu'kun mut ja pojpu winu xuu winu tiempu, net ñaxwe'tsy Dios Teety 'yaga'añdsyoo.

¹³Jam t'awixy extu ko Dios tyukmamadagudut yu myudsíputy, ¹⁴ja'a ko mut yu'ugyujxmu tadu tugokpu windsu'kun dyajwe'emy tugekyu ak oy winu xuu winu tiempu ja di'ibáty nu'ayo'oy tu'uyo'oydyap es wa'ats jya'ttat.

¹⁵Yu Espiritu Santu ti'igyu jyana'añ, mut ko jawyiin tmadya'aky:

¹⁶Du'an jyana'añ ja Dios:

Oknumts nbujta'agudats ja jembyu kajxy'átypyu mut ja israelítuty. Nbuja'tagupts yu n'ana'amunuty ma jyótuty, es njaaywyu'amudats ma ja wyinma'añuty.

¹⁷Es jatuk peky jyana'añ:

Nina'ats ngajamyátsut ja pyojputy es ni ja 'yaxuk'ajtanuty.

¹⁸Es ko ja pojpu du'an yajme'xy, kyaj ñakysyékýuty ja windsu'kun esu pojpu yajma'xut.

N'okmawingo'onum ja Dios amumdu'uk jot

¹⁹Mugu'ugítuty, mut ko yu Kristu tteemy dyejky ja ñe'pyñ éxtumu windsu'kun mut ja nbojpe'ajtam, paaty mbaat ndujkum amumdu'uk jot ma Dios, ²⁰mut ko du'an éxtumu teedywyindsungópku ñajxy ma ja aduudyúku es jya'ty ma Dios, nandu'unu Kristu ñayyajku windsu'kun es dya'awatsy yu nnu'ajt ndu'ajtam jembyu, di'ibu xytyukpátum ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu es xyajjo'omum ma Dios. ²¹Mut ko nmudajtam tu'ugu teety mujpu di'ibu kyudunaapy ja Diosu jya'ayuty, ²²paaty n'okmawingo'onum ja Dios amumdu'uk jot, mut ko yajxon nnija'am ko yu njot'ajt nwinma'añ'ajtam tu wyatsta'ay es kyaj ti nbekyjya'am, es ko tu

yu nnini'x'ajtum wyatsta'ay mut ja wa'atspu nuu. ²³Min n'akmubajkam ja Jesus amumdu'uk jot, mut ko yu'u tuy'ajtan tkuydyuna'añ di'ibu wyandak, ²⁴es n'ok'uxta'ayum ja winma'añ es nnaybyudajkam nixim niyam es nmudajtum waanu ni'igu tsojkun es ndu'unum di'ibu oy. ²⁵Naaguty kyaj ñakyñaymyúkudu mut ja myu"uxpukpudy. Kyaj n'adsútsum éxtum yu'ujuty, n'oknayjotmukmo'oyum nixim niyam, es waanu ni'igu tyam, mut ko tyimpátnup ma Jesús jyambita'añ.

²⁶Pun njanija'am ja tuy'ajtan es n'akpekytyuun'adátsum, kyaj ñakyjyaaty ja windsu'kun di'ibuxyup nyajkam ma Dios es ja nbeke'ajtum xytyukniwátsum, ²⁷ja'a dun je'eyu mut ja tsu'k ja'ajun n'awijx njup'ijxum ja Diosu tyudyu'unun es ja juun di'ibu ño'kta'ayaampy ja Diosu myadsípty. ²⁸Ko pán kyaj tmuj'íxy ja Moisesu 'yana'amun, kyaj jyaa'ata'añ ja pa''ayo'on, yu ana'amun yajkutijkypy es 'yoogut ja pojpu tuumbu pun jaa majtsk o tuggu testiigu. ²⁹Pes waanu ni'igu ñitúkaty ja muj tudyu'unun di'ibu tyukta'an tyuknajtpup ja Diosu 'yU'unk, es du'an t'uxtijtu ja kajxy'átypy di'ibu Dios yajnaxkudák mudu ne'pyñ, es nandu'un kyaj tmuj'íxtu ja Espíritu Santu di'ibu yajmiimpy ja Diosu tsojkun ma ja ja'ayuty. ³⁰Byeen yajxon nnija'am ko Dios jyunáñ: "Ujtsu du'an xypyatp es nbayo'oyudats, es tuy'ajtan nmo'oyudats nidu'uk nidu'ugu tudyu'unun éxtum pyaadyaty." Es nandu'un jyunáñ: "Pyayo'oyaampy ja Dios ja jya'ayuty." ³¹Muk ayo'onu'u ko nga'ajum ma ja jiikyryu Diosu tyudyu'unun.

³²Jamyatstu ko naty Dios tu mduknijáwudu ja tuy'ajtan es xymyamadaktu mut ja ma'xtujkun ja muj ayo'on ko ja axuk ja'ayuty mbajadijtudu. ³³Naaguty miidsuty oj myajwingajx myajjupkajxtu es myajtundu axuk ixnide'xy, esu wiinkpudy mbu'ayo'ojudu di'ibu du'an jajttu. ³⁴Miits mmudajttu ja pa''ayo'on mut ja di'ibu naty jap ijtp tsimy pujndugóty, es extu mut ja xondakun xymyamadaktu ko mbajkxudu di'ibu naty mmudajttup, mut ko mnija'adup ko tsajpótm mmudajttup di'ibu waanu ni'igu 'yóyuty es ijtpum winu xuu winu tiempu. ³⁵Pes, katu xymyastu'uttat ja mmubajkunaty, mut ko óknun ja Dios mmay'ata'anudu. ³⁶Mudattu miidsuty ja ma'xtujkun es xytyúndut di'ibu Dios tsyejpy, es du'an xy'axájudut di'ibu yu'u tu twanda'aky. ³⁷Pes ja Diosu jyaabyajtan junaamp: Wingoomp ja tiempu, tim tsojk myina'añ jatugok.

Kyaj jyaka'añ.

³⁸Di'ibu myubajkungyujxm oy wu'ump mut ja Dios,
yu'u du'an jiky'átup;
per pán tu'ujubijtp,
kyajts uj ja'a muut njotkujk'átut.

³⁹Per udsajtum kyaj ndu'an'ajtum éxtum 'yadu'utstu di'ibáty tu'ujumbijttup es wyindugoydyu, udsajtum nbajo'omum ja Dios, es yu'u najx xyajnitsókum.

Mubajkun

11 ¹Ko mmubajkam ja Dios, mmudajtum ja tuy'ajtan ko yu'u xymyo'oya'anum di'ibu tu xywyandákum, es nnija'am ko Dios tyiimpy di'ibu kyajx oy nga'ijxum. ²Ja n'aptajk'ajtum ja'a situy myubajktu éxtum ja Dios 'yanmaayudu. Paadyu Dios 'yoyjya'adu.

³Mubujkungyujxm njaygyujkum ko mut ja Diosu 'yayuk, tugekyu di'ibu ya'ijxp yajkoj jékyur mut di'ibu kyaj oj ya'ixy.

⁴Mubujkungyujxm ja Abel twindsu'ku ja Dios mut tu'ugu windsu'kun waanu oybyu kudiinum di'ibu yajk ja 'yajtsy Kaín, paaty ja Dios tpujtáky ja Abel éxtumá ja'ay di'ibu tyiimpy ja tui'ajtun es tkupejky ja wyindsu'kun. Oy ja Abel tu jya'o'knu, du'un ja'a éxtumxyur 'yakkajxy, ja'a ko yajmadya'aky wi'ix tmubejky.

⁵Mubujkungyujxm ja Enokú Dios myunujxu tsajpótm jiiky, es ni pún tkanaky'ijxy, mut ko ja Diosu naty tu myunejxyuty. Du'un ja Diosu jyaabyajtun tmadya'aky ko Dios jotkujk 'yity mut ja Enok kyajnumu naty tmunejxy. ⁶Kyaj pún mbaat ttukjotkuda'aky ja Dios pún kyaj tmubejky, ja'a ko pún myuwingeempy ja Dios, koonum tmubúkut ko jyaaty ja Dios es ko kyuni'xypy di'ibáty 'yuxtaaydyur.

⁷Ko No'ee Dios 'yawá'anu ko myina'añ ja muk tuu, mubujkungyujxm ja No'ee dyajkojy tu'ugu barku jantsy muj es tsyo'ogut yu'u mudu fyamilyu, oyu naty kyakuxe'eky ko myina'añ ja tuu; es du'un mut ko tmubejky ja Dios, ja No'ee oj wye'emy oy mut ja Dios, es dyajniuxe'ky ko pekymuut ja naxwíndu ja'ayuty.

⁸Mubujkungyujxm ja Abraan tmumudooy ja Dios ko ya'anmaay es pyudsámut má ja ñax kyajpn, es ñajxut má wiink nax di'ibu 'yaxajyaampy éxtumá kuma'añ, oy tkanijawu má ñejxy. ⁹Mubujkungyujxm tsyunaay wit tugoty éxtumá jaybye'xyun má ja naxwíndu di'ibu naty Dios tu tyukmúwandaaguty; es du'un ttuundu ja Isaa es ja Jakoob, di'ibu naty tu t'axájudu nandu'unu tadu wandakun. ¹⁰Es Abraan tamú naty t'awixy ja kajpn mut ja potsy ujxu mukpu, di'ibu Dios tyuknibujtáku es yajkoj.

¹¹Mubujkungyujxm ja Abraan t'axaju es 'yu'unkteety'ata'añ oy naty jyamújja'ay'ajnu, esu Saaru kyaj mbaadu naty 'yu'unkmudáty, mut ko Abraan myubujk ja Dios ko kyudyunaampy ja wyandakun; ¹²es du'unu tyadu Abraan, di'ibu oy naty jyamújja'ay'ajnu, tmudajty tugoymyayú tyuamp 'yaadsuty, jantsy may éxtumá mudsa'a tsajpótm o éxtumá pu'u jikymyejyñbyu'aay, di'ibu ni pún mbaat tkamadsyoy.

¹³Nidugékyudyu tyadu ja'ayuty 'yo'ktu es kyajyum oj t'axájudu di'ibu Dios oj tyukmúwandaagudu; per mubujkungyujxm oj jagam tmuj'ijxpejty xondakun muut, es tjaygyujkudu ko jyabye'xy'áttu ya naxwiñ. ¹⁴Pes di'ibu du'un tyuundur, ja'a yajjaygyujkup wa'ats ko 'yak'uxtaapyñum má kyugajpn'átut. ¹⁵Kooyur ja'a twinma'añ'áttu ja ñax kyajpn má tu tsyoondu, tuxyur ñajumbijnudu; ¹⁶per kom ja'a du'un tsyojktur ja waanu oybyu kajpn, ja'a njuna'anum ja di'ibu tsajpótm, paadyu Dios kyaj ttuktsoydyñ es jyuna'añ ko yu'u Dios jya'ay'átudu, pes tam ya'uxkujkudu tu'ugu kyajpn.

¹⁷Ja Abraan, ko Dios 'yanmaayú es ttukwindsu'ugudut ja 'yu'unuk, myumudoo ja Dios es ñajx dya'ooga'añ ja 'yu'unuk Isaa es wyindsu'kun'átut, oyu naty ja Dios tyukwandákudu ko 'yanmaayú: ¹⁸“Yu'ugyujxmú Isaa xymudátut ja tuump aats.” ¹⁹Du'un ttuñ mut ko tpawinmaay yajxon ko Dios mbaat dyajjikypyéky ja Isaa. Es ja'agyujxm ko tu Abraan ttuknibujtaagu es dya'oogut ja 'yu'unuk, du'unu naty éxtumxyur ja Abraan t'axaju jatugok jiiky ja 'yu'unuk má naty tu t'ok'yajkpu windsu'kun.

²⁰Mubǎjkungyujxm ja Isaa t'anmaay ja Jakoob esu Esa'uu ja kunu'xun di'ibu minaaamp. ²¹Mubǎjkungyujxm ja Jakoob ko naty tyim'oogánnu, tkuni'xy ja 'yókuty, Josee 'yu'unguty, es ñaygyudijyuty ma ja tyajk es t'awdaty ja Dios. ²²Mubǎjkungyujxm ja Josee ko naty tyim'oogánnu, t'anmaay ja myuga'axuty ko Dios yajpudsuma'anudu Ejiptu es yajnujxa'anudu jatugok ma ja kyu'amgajpn, es paaty ja Josee ttuk'ana'amdu yu'ujuty, t'anuumudu: "Ko miits mbudsámdat yaa, myajnujxtap nandu'un ja nwaay nbajkuts."

²³Mubǎjkungyujxm ja Moisesu tyaaak tyeety yaj'ya'ku tuguk po'o ayu'udsyu, mut ko jyantsytsyujuty es kyaj ttsu'kudu es tkakuydyúnut ja reyu 'yana'amun. ²⁴Mubǎjkungyujxm ja Moisés ko oj ya'knu, kyaj tkupejky es ya'andijut ko myaank'átyuty ja reyu ñuuu. ²⁵Waanu ni'igu ttsejky es axuuk yajtúnut mut ja Diosu jya'ayuty, es kadiinamxyup ko tuk tsojk pekyoty xyonda'agut. ²⁶Es mut ko 'yawijxyru naty ko ja Dios myo'oya'añudyu naty may'ajtun, paaty twinmaay ko waanu ni'igu 'yóyuty 'yayówut mut yu'ugyujxm ja Kristu, kadiinum tmudátut tugekyu ja myukja'ay'ajtunuty ja Ejiptu ja'ayuty. ²⁷Mubǎjkungyujxm ja Moisés kyaj ttsu'ku ko 'yékyuty ja rey, es tso'on Ejiptu; es dyaj'yo'oy ja tyu'u éxtam jyawa t'ixy ja Dios ku'am, oy ni pún mbaat tka'ixy ja Dios.

²⁸Mubǎjkungyujxm ja Moisés ttuun ja pasku xuu, es ttuk'ane'emy ja israelítuty es ttuknixjxtut ja tyujk agaj mut ja borreegu ñe'pyñ, es du'un ja anklus di'ibu Dios kyajx es dya'oogut ja Ejiptu ka'axkópkuty, kyaj dya'oogut ni tu'ugu israelitu ja'ayuty. ²⁹Mubǎjkungyujxm ja israelitu ja'ayuty ttuknajxtu ja Tsapts Jikymyejyñ éxtam jyawa windu'atstuuy; per ko ja Ejiptu ja'ayuty nandu'un tjatuknaxandu, nidugekyu ñuuji'xtaaydyu.

³⁰Mubǎjkungyujxm ja Jerikoo kajpn nabots kyudaadaay ko ja israelitu ja'ayuty tna'awdijttu ja kajpn jxxtujk xuu. ³¹Mubǎjkungyujxm ja kujeñdyo'oxy Raap kyaj 'ye'ky ko kyudaadaay ja kajpn nabots, mut ko yu'u t'axaju es dyajjajttáky ja majtskpu ijxtuumbu.

³²¿Tits n'aktimnimadya'agut ni'igu ja ja'ayuty di'ibu myubujktu Dios? Pes kyajtsu tiempu nmudaty esuts nnimadya'agut ja wiink ja'ayuty éxtamu Jedeón, Barak, Sansón, Jeftee, Davit, Samwel esu wiingátypyu ja Diosu kyugajxputy. ³³Mubǎjkungyujxm myamadaktu wiink naxwíñudu, tyuundu di'ibu dan tny'ajtun, 'yaxájudu di'ibu Diosu naty tu tyukmawandaagudu, yajmujk ja kaaju 'yaa, ³⁴yajpi'tstu ja muj juun, yajtsók kadiibu 'yoogut mut ja espaadu, myajaadujku ko naty ja myajaa kya'ity, naybyujtákuu jotmuk ma tsiyiptundu, es myamadaktu ja myudsip di'ibu tso'ondap wiink naxwíñudu. ³⁵Japu toxytyujk di'ibu Dios yajjikypyujkxudu ja 'yo'kputy.

Peru wiingátypyu ja'ayuty 'yo'ktu ayo'on jujp'am mut ko tmubujktu ja Dios, es kyaj t'xxtijandu ja Dios es tso'ogut; mut ko ñija'adubu naty yu'ujuty ko du'un 'yooktat, óknam ja Dios nujx yajjikypyúkudu mut ja waanu oybyu jiky'ajtun.

³⁶Naaguty yajnixík yajtukxíktu es yajwojptu. Wiingátypyu yajtsiimu kuuuñ mut ja kadenu. ³⁷Naaguty 'yo'ktu kuka'atsy, wiingátypyu 'yo'ktu kimy mut ja espaadu, esu wiingátypyu yajju'twa'xy. Naaguty jyadittu éxtamu ayooou ja'ayuty maayum, yu'uyy wyit'ajttap ja borreegu ak esu tsiyip ak, ni

ti tkamudajttu, pyajudijtudu ja ja'ay es axuuk yajtuundu. ³⁸Tyadu ayoobuty jyudijttu win'aamy wimbejy es jyiky'ajttu aangóty es nax jutoty. Tugekyu tyaadu, Dios muduumbuty yu'u, es pánudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajttudup kyaj nitákuty es jyiky'áttut ti'igyu muut. ³⁹Mut ko tmubajktu ja Dios, ja'agyujxm ya'oyjya'adu. Oyjyadu'anaty, ni pán nidu'uk yu'ujty tka''axaju di'ibu Dios wyandak, ⁴⁰mut ko Dios tu naty ttuknibujtaaga waanu oy mut udsajttum, ja'a yu'u es je'eyu mut udsajttum 'yíttut kexy ka'pxy oy es wa'ats.

Ayo'on ko Diosu 'yayuk kyayajmudóy

12 ¹Paaty ko nnija'am ko may ja ja'ay nmudajttum nbu'aay'ajttum di'ibu yajniguxu'k ja myubajkun, n'ok'yajjugákum tugekyu di'ibu xy'adsijpam, es nmatstútum ja peky di'ibu xyajwinma'añjyo'pam, es kyaj n'anuxum ndu'unum di'ibu Dios tsyejpy, es n'okpayu'kum muk ma tadu puyu'kkijxyuk di'ibu nmudajttum winduuy.

²N'okpajttákum ja n'ijxun'ajttum ma Jesús, di'ibu yajjaa'ajtypy es yajka'pxypy ja nmubajkun'ajttum. Ayoo ja Jesús ko 'ye'ky kruuzkujxy, kyaj tmujpajttáky ja tsoydu'un, es tyam 'yu'uñu 'yuñaaybyajn aga'añdsyoo ma Dios yajkutíky tsajpótm.

³Yaj'yo'oydyu miidsuty ja mjot mwinma'añ wi'ix ja Jesús jyantsy'ayooy pojpu ja'ayuty ky'u'ujóty, es kyaj m'anuxudut es ni mgatsipka'axttut. ⁴Pes miidsuty kyajnum m'ooktu ko xymyudsipsoonda ja pojpu; ⁵es tu xyja'aydyugóydyu miidsuty ko Dios mjakajxwíjudu éxtumu jyaaybyajttun jyuna'añ:

Nitítuty, katu xykyo'oyjyáwudu

ko ja Nindsun'ajttum mjujwijsumbítudut,

es katu xymyudsipke'exy ko mmukmugajxudut,

⁶mut ko jyujwijsambijtypy di'ibu yu'u tsyejpy,

es tyukkumudeepy nidugekyu di'ibu 'yaxájpu éxtumu 'yu'unk 'yuna'k.

Du'un jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajttun. ⁷Miits mgupáktap ja m'ayo'onaty éxtumu Diosu jyujwijsambijttun, mut ko tyadu ayo'on yu'u mduk'ijxup ko Dios du'un mjarajta'agudu éxtumu 'yu'ungu. ¿Tii jaa da una'ku'unk di'ibu kyajpu tyaak tyeety jyujwijsumbítudu? Kyaj, ¿kadii? ⁸Per pan ja Dios kyaj miits mjujwijsumbítudu éxtum nidugekyu 'yu'unk, pes kyajpu dun mij m'u'unk'átudu, du'un miidsuty éxtumu páxykyuty. ⁹Ko ijty nmutsku'unk'ajttum, yu ndaak'ajt ndeety'ajttum nmay'ajt nwindsu'kum, es xyujwijsambijttum, es waanu ni'igu tsyékyuty es nnyadyukkudujkum yu nDeety'ajttum di'ibu tsajpótm, es du'un nmudajttum ja jiky'ajttun. ¹⁰Yu ndaak'ajt ndeety'ajttum xyujwijsambijttum éxtum yu'udyu ky'u'um winma'añ mut ko nduk'oy'ata'anam, es je'eyu xytyu'unxum waanu tiempu; peru Dios xyujwijsambijttum es nduk'oy'ajttum es n'ijttum wa'ats éxtum yu'u, es du'un njiky'ajttum mut yu'u winu xu'u winu tiempu. ¹¹Tuy'ajttun ko ni tu'ugy tadyu'unun kyayajjawa oy, ni'igu yajjawa muk; per di'ibu myu'a'kup ja tadyu'unun, myudajttup óknamu jotkujk'ajttun mut ko jyiky'aty wa'ats.

N'okpajttákum ja njot'ajt nwinma'añ'ajttum ma Jesús

¹²Paaty, katu xymyudsipka'axtu miits yu tyadu ayo'on, es katu mdu'un'áttu éxtumu ja'ayuty di'ibu ky'u' tyeky tu 'yanu'xanu; ¹³ittu

éxtumá ja'ay di'ibu oy ye'epy, dá'un xypyudákudat ja ja'ay di'ibu tekywyi'its, es 'yaguda'agut ja tyeky, es kyaj ni'igu 'yadónut.

¹⁴Úxta'aydyu es m'ittat ti'igyu oytyim púnuty maut, es jiky'attu tu'ugu jiky'ajtunu wa'atspu, mut ko dá'unu dun je'eyu mbaat mduku tsajpótm es mjiky'áttat mut ja Dios. ¹⁵Naymyajottugóyudu es kudiibu ni pún miits mgatugoy'ajtxudat ja Diosu myay'ajtun, es nidu'uguty mga'íttat éxtum ja ujtsu ta'ambu di'ibu pa'amduump esu mayjya'ay ja pa'am ttukpaaty. ¹⁶Exkum miidsuty nidu'uk mm'indunda, es kyaj xypyáxtat ja Diosu myay'ajtun, éxtumá Esa'uu, di'ibu pyajxy ja ka'axkopk'ajtun es ttukwingubejky ja tojx di'ibu tógok je'eyu tyojxy. ¹⁷Nnija'am ko óknám ja Esa'uu tja'axajyáñ ja tyeedyu kyunu'xun, per oj ya'axtijy; es oy ok jyajnyu jyayaxy, ni wi'ix tsoo oj mbaat tkanakyyajtugátsy éxtumá naty tu 'yadu'atsy.

¹⁸Kyajyám miits xymyáwingoonda tu'ugu kopk di'ibu yajtoomp es di'ibu teepy, má ja agoodspu esu muk poj, ¹⁹má ja trompetu ya'axy, es má ja Diosu 'yaa yo'kn. Púnuty myudoodu ja 'yaa yo'kn oj tmunu'xta'aktá es kyaj 'yokmugajxunut, ²⁰mut ko kyaj tmamadaktu ja ana'amun má jyuna'añ ko oogup kuka'atsy yu ja'ay o oytyim di'ibu añimálaty di'ibu pajtr má yu Sina'ii Kopk. ²¹Nugoo jyantsyñay'adsu'kunuty éxtum di'ibu ya'ijx, éxtumá Moisés ku'am jyunañ: "Tsyiibyuts mut ja tsu'ugu."

²²Per tu miits xymyáwingoonda ja Syon Kopk jam Jerusalén, ja Diosu kyajpn di'ibu ijtr tsajpótm, má 'yity kanak milu ánklyuty di'ibu naymyujkudap mut ja ijt xo'onun, ²³má nimay ja Diosu 'yu'unk 'yuna'akuty di'ibu xuu ijtr jaaybyéty tsajpótm. Tu miits xymyáwingoonda ja Dios, di'ibu nidugekyu ja ja'ay pyaye'epy, es nan tu miits xymyáwingoonda ja ja'ayu jya'ajunuty di'ibu jiky'ajttu tuy'ajtun maut es o'ktá, esu Dios tu pyujta'agudu ak oy ak wa'ats, ²⁴má Jesús, di'ibu kyudunaapy ja ja'ay má ja jembyu kajxy'átypyu, es má ja ne'pyñ di'ibu tu xyajwátsam es ni'igu oy tniyajxy kudiinun ja Abelu ñe'pyñ.

²⁵Dios tyuudyuun di'ibu kyaj tsojktá es tkuydyúndat ja ana'amun di'ibu yajk má yu Sina'ii Kopk. Exkum ko xykyatundu kwentu di'ibu xytyukmamádyákum ja tsajpótmudu. Pes waanu ni'igu maku tudyu'unun xypyátum pún kyaj nguudyu'unum di'ibu xyja'anma'ayam tyam. ²⁶Má Sina'ii Kopk ja naxwíñudu tsuyiipy es pamiimp ko Dios tmugajxy ja israelítaty. Per tyam xytyukmáwandákum: "Jatugókuts je'eyu nyajtsuyaya'añuts kyaj yu'u jye'eyudyu naxwíñudu, nandu'un ja tsajp." ²⁷Ko Dios jyunañ "jatugok", ja'a 'yandiipy ko tugekyu di'ibu tu dyajkojy, yajjuga'agaampy di'ibáty mbaat yi'xy, es dá'un 'yítat di'ibu kyaj mbaat yi'xy. ²⁸Ja it lugaar má Dios yajkutíky, má n'íta'anum es kyaj ja'a yaj'íxy, wu'amup yu'u winu xuu winu tiempu. Paadyu Dios nja'aygyudákum es n'awdajtum éxtum pyaadyaty, ²⁹mut ko yu Nindsun'ajtum Dios, dá'un yu'u éxtum ja juun di'ibu yajkutugeepy.

Wi'ixu Dios ttseky es njiky'ajtum

13 ¹Du'añum mnaydsyókudat nixim niyam éxtum tukka'axpún. ²Kyaj xyja'aydyugóydyut es m'oyjya'ay'áttat mut ja di'ibu jajttap má mdujk, pes naaguty ni tkanijawu tu dyajajtta'aktá anklus.

³Mjamyátstap xykyu'ixtudu pujxndujk ja'ayuty, du'an éxtumxyap miits nandu'an m'ittu tsimy mat yu'ujuty. Pawinmaydyu nandu'an di'ibu axuuk yajtuundap mat ko tmadundu Kristu, du'an éxtumxyap miits nandu'an axuuk tu myajtundu.

⁴Byeenam miits xywyindsu'ugudut ja pujk ukun. Mudattu wa'ats ja pujk ukun. Mat ko Dios tyaydyúnudap púnuty ma'induundap es di'ibu kyaj twindsu'ugudu ja pujk ukun.

⁵Katu xy'adsoktu meen. Jotkujk'áttu mat di'ibu mmudajttap, mat ko Dios tu jyuna'añ: "Ni na'a ngana'ixut, es ni na'a ngamastu'udut." ⁶Paaty amumdu'uk jot njuna'anum:

Yu Nindsun'ajtam Dios yu'uts xypyudujkup.

Kyajts ndsu'ugut kots pún wi'ix xytyuna'anat.

⁷Byeen xytyimjamyátstat wi'ix tmaduundu ja Kristu ja ja'ayuty di'ibu miits mduk'uxpujkudu ja Diosu 'yayuk, es mjamyátstap wi'ix ja jyiky'ajtam kyugujxudu, es du'unu dun miits nandu'an mjiky'áttut.

⁸Éxtum Jesukristu 'yijty, du'an tyam 'yity, es du'unum 'yita'añ winu xuu winu tiempu. ⁹Ak tim panujxtu Kristu, es katu xypyanejxy ja wiinkpu uxpujkun di'ibu myadyáktap tugatsy. Ni'igu oy ko nyajmuktákum ja njot'ajt nwinma'añ'ajtam Dios myay'ajtunguyjxm es kyaj ja'agyujxm ko tii ja'ay kyaay 'yúktap windsu'kunguyjxm, pes di'ibu kyaay 'yúktap kyaj ti tsooty.

¹⁰Udsajtam nmudajtam tu'ugu artal ma yajpujta'aky ja windsu'kun, es kyaj pyaadyuty tju'xut ja teetytyujk di'ibu tuundap ma ja israelitu ja'ayuty twindsu'ugudu ja Dios. ¹¹Ja teedywyindsungóp kajnjxtap ja juyujk añimalu ñe'pyñ ma ja Waanu Wa'ats It Wa'ats Lugaar, éxtumu windsu'kun es ja ja'ayuty ja pyojpu ñiwa'adsudut, per ja juyujk añimalu ñini'xuty myunujxtap kajpnbu'ám es ñitóyut. ¹²Nandu'an ja Jesús ñayyajku windsu'kun kajpnbu'ám, es mat ja ky'um ne'pyñ dyajwa'adsut ja naxwíñudu ja'ayadyu pyojpu. ¹³Pes n'okpajo'omum ja Jesús kajpnbu'ám, es jamu ja'ay xy'axuk'ijxum éxtumu Jesús ya'axuk'ijxy. ¹⁴Kyaj ya nmudajtam ja nax kajpn di'ibu ijtp winu xuu winu tiempu, ja'a n'axta'ayum di'ibu miin kudakp. ¹⁵Paaty éxtumu nwindsu'kun'ajtam, du'unum n'ok'awdajtam ja Dios mat ja Jesukristukyujxm, es n'awdajtam ja Dios mat ja n'aa'ajtam. ¹⁶Kyaj xyja'aydyugódyut es xytyúndut di'ibu oy esu ja'ay xypyudákudut maat di'ibu mmudajttap. Ko du'an xytyúndut, Diosu du'an mwindsu'kudap, es yu'u du'an 'yoyjya'ap.

¹⁷Dios tu tpujta'aky naaguty es mgwentu'átudut es mya'uxpákudut miidsuty éxtum ja Dios ttseky mjiky'áttut, mat ko yu'ujuty kyuyáktubu kywentu ma Dios. Mumudowdu yu'ujuty yajxón, es du'an mgwentu'átudut es mya'uxpákudut xonda'aky'aa xonda'akyjyót; per pun kyaj xymyumudowdu miidsuty, jotmay'ooktap yu'ujuty es ni wi'ix tsoo kyaj du'an oy mdu'unxudut.

¹⁸Nigajxtákudats uudsuty. Tuj'ajtanats uj njuna'añ, kyajts tii nbekyjyáwudu es njiky'ata'andats wa'ats éxtum ja Dios ttseky. ¹⁹Waanu ni'iguts n'amdowdu es xymyunu'xta'aktut ja Dios esuts njumbítut tsojk ma miidsuty.

Kajxpo'xun

²⁰Ja Dios, di'ibu yajkypy ja agujk'ajt jotkujk'ajtam es dyajjikypyejky ja Nindsun'ajtam Jesús, di'ibu ijtp éxtum ja oybyorreegu kwentu'ajtpu

es ñe'pyñgyujxm oj xytyukmawu'umam ja kajxy'átypyu di'ibu tuump winu xuu winu tiempu, ²¹wa'anu Dios mmo'oyudu tugekyu di'ibu oy, es xytyúndut di'ibu tsyejpy, es Jesukristakyujxm trajta'agut ma mjot mwinma'añaty di'ibu 'yoyjya'ap. N'ok'awdajtam ja Dios, di'ibu myudajtypy ja muj'ajtun winu xuu winu tiempu. Wa'an du'anaty.

²²Megu'ugítaty, nmunu'xtáktap tsujti'knu miidsuty es xy'axájut es xykyuydyúndut yajxon yu ngajxwíjunuts di'ibu tu nmo'oydu ma tyadu nekyu'unk. ²³Nandu'an n'awánudu ko yu nmegu'uk'ajtam Timotee tu 'yawa'atspudsémy, es pan jajtp tsojk, najxupts muut ngu'ixtu miidsuty.

²⁴MayDios xy'anuumudut nidugekyu di'ibáty m'uwij mgajxwíjudap, es nidugekyu Diosu jya'ayuty. Nandu'an ja italyanu ja'ayuty mduknigáxudu Dioskajxy nidugekyu.

²⁵Wa'an ja Dios mgunu'xudu nidugekyu miidsuty.

Neky Di'ibü Santya'agü Jyaay

Dios yajkypy ja wijy'ajtün

1 ¹Üj Santya'agü, Diosu myüduumbü esü Nindsün'ajtam Jesukristu myüduumbü. Nduknigajxtüptsü tyädü neky majmajtsk ja Israelü myaangu tyümp 'yaats di'ibü oj ñajxtü tsunaabyü mä wiink naxwíñüdü.

²Mügu'ugítaty, nayjyáwüdü jotkujk ko myínat oytyim di'ibü ayo'onaty.

³Pes mnija'adup miidsuty ko m'ijxmátsüdü yu ayo'on ja'agyüjxm ko xymyübüktü Nindsün'ajtam, miits m'üxpüktup es xymyümadä'aktat oytyim di'ibü ayo'onaty. ⁴Ja'a tsojkup es xyjättat wi'ix oy xymyümadä'aktat ja ayo'on, dü'ün m'íttat kexy ka'pxy éxtümü Dios ttseky, es kudii ni tii mdugoy'ajtxudat.

⁵Pün miidsuty nidu'uguty mdugoy'ajtxup ja wijy'ajtün, amdowdü Dios, es ja Dios mmo'oyüdüp; ja'a ko yu'u ñayajkypy yajxón, ni je'eyü xykya'o'om.

⁶Es ko xy'amdówdat, koonüm tsyékyüty es xy'amdówdat müdü mübüjkün, es kyaj xyüjpwüdüdü; ja'a ko di'ibü jyüjpwä'ap, dü'ün yu'u éxtüm ko ja jikymyejyñ ñikapy es ja poj yajnejxyüty xidsoo yadsoo. ⁷Di'ibü dü'ün éxtümü tyaadü, nanatuku ti t'awíxat müť ja Nindsün'ajtam, ⁸müt ko tuk peky ttseky tyam, es bom dyajtügátsy ja wyinmä'añ.

⁹Ja nmügu'luk'ajtam di'ibü ayoo jottügeepy, nayjyáwüdüp agujk jotkujk müť ko Dios yu'u pudáküdüp. ¹⁰Es ja di'ibü mükjä'ay, nayjyáwüdüp agujk jotkujk ko natyü Dios 'yamútskyüty. Ja'a ko dü'ün yu'u éxtümü püjy di'ibü ijtp ujtsóty, kyaj jeky 'yity. ¹¹Ko xüü pyüdsemy es mük 'yañ, ni'xp ja ujts, es ja pyüjy kya'ay, ta tyügoj ja tsyuj'ajtün. Dü'ün ja mükjä'ay tyügóyüt ko naty ni'igu ñayajmükjä'aydya'aga'añaty.

Kyajü Dios pün dyajpekytyún

¹²Jotkujk ja ja'ay ko dyajnaxy ja ayo'on müť ja ma'xtujkün, es müdü tyaadü mo'oyüdüp ja Dios ja jiky'ajtün winü xüü winü tiempü di'ibü Dios wyandak tyukmay'atä'añaty nidugekyü di'ibáty tsojküdüp. ¹³Ko pün ñayjyáwüty pyekytyuna'añ, kyaj jyüna'anüt ko Dios myo'oyüdüyü tadü winmä'añ, müť ko kyaj pün mbaat ttuñ esü Dios pyekytyúnat, es kyaj Dios ti ttuñ es ja ja'ay pyekytyúnat. ¹⁴Ja'agyüjxmü ja'ay pyekytyuna'andü ko ja 'yadsojkün ñaydyukwin'üñüdü, es müť ja kyü'ümdsojkün ñayajtügóyüty. ¹⁵Ko ja'ay ttsoktü di'ibü kyaj 'yóyüty, jaa myiñ ja pojpu; es ko tyädü pojpu myüjwindákñü, jaa myiinnü ja o'kñü.

¹⁶Mügu'ugítaty, katü mnaywyin'üñüdü. ¹⁷Tügekyü oybyü esü tsjüpu, Dios ja'a yajkypy, di'ibü tü tpüjta'aky ja jaj tü'xün tsajpótm. Dios Teety

ijtramu'u éxtum 'yity, kyaj tyugatsy. ¹⁸Tsojkungyujxm tã xymyo'oyam yu njiky'ajtun'ajtum winu xuu winu tiempu mut ko n'axájam ja tuy'ajtunbu ayuk, es ndu'un'ajtum éxtum ja jawyiin tãamp ma tugekyu di'ibu Dios yajkoj.

Mubujkun

¹⁹Mut ko tyaadu du'un nnija'am, mugu'ugítaty, miidsaty nidu'ugáty m'íttap xy'awíxtut es xymyudoo'íttut di'ibu mya'awa'anudap. Es katu mnay'oojudu mut waanu tii, es kyaj mnayyajot'ambúkudut mut waanu tii. ²⁰Mut ko yu ja'ayaty di'ibu ajkup, kyaj du'un ttuñ ja Diosu tsojkon. ²¹Paaty mastu'uttu tugekyu di'ibu kyaj 'yóyaty es ja axuk winma'añ di'ibu mujwindujkup ya naxwiñ, es axájudu tuda'akytyi'knũ yu kajxwíjũn di'ibu Dios tã tpujta'aky mjodoty mwinma'añóty. Mut ko tadu kajxwíjũn myudajtypy ja muk'ajtun es dyajnitso'ogudu m'anmaja'an.

²²Paaty kuydyundu éxtum jyuna'añ ja Diosu jyaabyajtun; katu je'eyu xymyudoo'íttu. Mut ko pan je'eyu xymyudoo'íttu es kyaj xkyuuydyundu, ku'am mnaywyin'uunudu miidsaty. ²³Di'ibu je'eyu tmudoo'ity ja Diosu jyaabyajtun es kyaj tkuyduñ, ²⁴du'un yu'u éxtumu ja'ay ko tku'ixu iixnóty ja wyiin jyujp, es ko ñeexy wiink tsoo, kyaj tnakyjyamyetsy wi'ix 'yíxyaty. ²⁵Per ja ja'ayaty di'ibu kyaj tja'aydyugóy di'ibu myudeepy, es ti'igyu tpujta'aky ja wyinma'añ wi'ix ja tim oybyu ana'amun jyuna'añ di'ibu yajwã'ump awa'atstúm, es du'uñum tpaduñ yu ana'amun, kunu'xudap ja Dios.

²⁶Per pún nayjya'ap ko twindsu'ugu Dios, es nugoo ñanigajxy ñakuxkajxy, naywyin'u'unap ku'am es ni ti tkatsooty di'ibu 'yandijpy twindsu'ugu Dios. ²⁷Di'ibu oy 'yawdajtypy ja Dios, pyudujkup ja ke'egyungaty esu ku'ekytyo'oxyaty ko 'yayow jyottugooydu, es kyaj ñayya'axuugaty mut ja naxwíñudu winma'añ.

Ayoobu ja'ay esu mukja'ay, ti'igyu nnaydsyojkon

2 ¹Mugu'ugítaty di'ibu myubujktap ja Nindsun'ajtum Jesukristu di'ibu ni'igu myudajtypy ja muj'ajtun, kyaj xywyin'íxtut ja ja'ay ni tu'uk es jatu'uk. ²N'okpujtákum ko myiñ ma miits mnaymyúkudu tu'ugu mukja'ay di'ibu oy wyit ñijam es mut ja kyajiits ak oorũ, es myiñ net tu'ugu ayoobu ja'ay mut ja wyit ñijam patsy patsy, ³es pan miits m'axájudap yajxon ja di'ibu oy xyoxy, es xy'anuumudut: "U'uñ yaa ma tyadu oybyu uñaabyajñ", per ja ayoobu ja'ay xy'anuumudut: "Mij tanu jap", o "U'uñ yaa naxkujxy", ⁴mudu taadu xya'íxyaty ko xytsyoktu ja mukja'ay es xy'uxtijtu ja ayoobu ja'ayaty. Ko xytyundu du'un mut ko m'adsoktu, mbekytyuundubu du'un.

⁵Mudowdu mugu'ugítaty es jaygyúkudu tyaadu. Yu ayoobutujkaty di'ibu ijttap ya naxwiñ, yu'u du'un ja Dios tã wyin'ixudu es ni'igu ja mubujkun tmudáttut es t'axájudut éxtumu kyuma'añuty es jyiky'átut tsajpótm mut ja Dios, mut ko Diosu du'un tã twanda'aky tmo'oya'añ punaty tsojkudap; ⁶per miits mduktsoydyuundap ja ayoobu ja'ayaty, mut ko xymyay'at xywyindsu'ugudu di'ibu mukja'ayaty. ¿Ti kyaj yu mukja'ayaty yu'u du'un di'ibu mwijts mbo'tudap es mni'uunudu kumdatugoty? ⁷¿Ti kyaj yu'ujaty

di'ibu kyajxpáttap ja tsujti'knubx xyuu ja Nindsun'ajtam Jesús di'ibu mja'a'ajtudap?

⁸Oy da'un xytyuñ pñ mgyudyiimpy ja Diosu 'yana'amñ di'ibu ni'igu myújuty ma jyaabyajtñ: “Mdsókup ja mmudujkpa'ajuty éxtum mij kñ'm mnaydsyékyuty.” ⁹Es pñ miits mwin'ijxtap pñuty mdsokándap, taada da'un mñat mbekykya'ay Dios windum mat ko kyaj xykyuyduyñ yu 'yana'amñ. ¹⁰Ko tu'ugu ja'ay tkuyduyñ tugekyu ja Diosu 'yana'amñ, per mat tu'uk je'eyu tyugoy, pekyjya'ay yu'u, da'un éxtumxyup tugekyu ja ana'amñ tu tkakuyduyñ. ¹¹Ja'a ko Dios jyunañ: “Katx xyajtugóy ja pñjk úkñu wyindsu'kñ”, jyunañ nandu'un: “Katx myajja'ay'eeky.” Es da'un, oy xykyayajtugóy ja pñjk úkñu wyindsu'kñ, per pñ tu myajja'ay'eeky, kyaj xykyuyduyñ ja Diosu 'yana'amñ. ¹²Paaty miidsuty kajx madya'aktu es jiky'attu éxtum di'ibu yajnikajxtútp ma ja Diosu 'yana'amñ di'ibu xy'awa'anum wi'ix kyaj n'ijtam pekyoty. ¹³Pes di'ibu kyaj tu tmudaty ja pa'ayo'on mat ja wiingátypu, nandu'un kyajpu Dios pya'ayowa'añty; per di'ibu tu tmudaty ja pa'ayo'on mat ja myugu'uguty, ni ti tkajajpawya'añ ja xuu ko ja ja'ay yajpayo'odyut, mat ko Dios pya'ayowa'añty nandu'un.

Kyaj ti tsooty ja mubujkun pñ kyaj ti oy yajtñ

¹⁴Mugu'ugítaty, ¿wi'ix tyuñ ko ja'ay jyuna'añ ko myubejkypy ja Dios, per kyaj ti oy ttuñ? ¿Tii mbaadu tadu myubujkun ttuknitse'egyu? ¹⁵N'okpajtákum, pñ nidu'ugu nmamubujkpa'ajtam tmudaty ja wyit ñijam ya'ayow ya'ama'at es tyugoy'ajtxuty ja kya'ay 'yukun, ¹⁶es miidsuty nidu'uk xy'anumñ: “Nujx mudu Dios, mugu'uk, es wa'an yu'u mmo'oyuty di'ibu mij mdugoy'ajtxup”, es pñ kyaj ti pudujkun xymyo'oy, ¿ti oy'ajtñ taada? ¹⁷Nandu'un jajtpu dñu tyaadu di'ibu je'eyu tmadya'aky'áty ko tmabeky es kyaj dyajnixe'eky ma jyiky'aty, kyaj tyuñ di'ibu myubejkypy.

¹⁸Wa'an da nandu'un naaguty jyuna'añ: “Mij mmubejkypy ja Dios, per uj ndiimbyuts ja oybyu.” Ujts n'adsówup: “Weenu, tuk'ijxkñts mij ko xymyubeky ja Dios es kyaj xytyuñ ja oybyu, es uj mij nduk'ixup mat ja oybyu ndu'ununñts ko nmubejkypyuts ja Dios.” ¹⁹Mij mmubejkypy ko tu'uk je'eyu Dios. Oy da'un ko xymyubeky; per nandu'unñ mñjku'udujk tmabuktu ko jyámty ja Dios, es extu tsuyñydyup mat ja tsu'ugu. ²⁰¿Tii kyajnum xy'oktimjaygyujkññ mij kujuun, ko kyaj tyuñ ja mubujkun pñ kyaj ti yajtñ? ²¹¿Wi'ix xy'ixy ko ja n'apteety'ajtam Abraan oj wye'emy oy mat ja Dios? Ja'agyujxm oy wye'emy mat ja Dios ko dyajnejxy ja 'yu'unk Isaa es tjatukwindsu'ugyañ ja Dios. ²²Tu xy'ixy ko Abraan dya'ijxu ko Dios tmubejky es ja'agyujxm tmamudooy ja Dios, es di'ibu tyuun oj dyajka'pxy ja myubujkun. ²³Es da'un yajkuyduyñ éxtum jyuna'añ ma ja Diosu jyaabyajtñ: “Abraan myubujk ja Dios, paadyu Abraan oy wye'emy mat ja Dios”, es ja Abraan yajtijy Diosu myatnaymyaayubx.

²⁴¿Tu xy'ixy? Oy nw'amum mat ja Dios ko nmamudo'om ja Dios es kyaj jye'eyuty ko njuna'anum ko nmubujkun. ²⁵Nandu'un mat ja kujeñdyo'oxy Raap. Ja'a oy oj wye'emy mat ja Dios ja'agyujxm di'ibu tyuun, mat ko t'axaju es dyu'tsy ja nimajtskpu israelitu di'ibu ijxtuundap, es tpudujku es dyajkéky ma ja myudsipñ. ²⁶Es da'un xytyuk'ijxum éxtum

ja nini'x di'ibu tugoy'ajtxap ja 'yanmujá'an, o'krp yu'u, es nandu'un yu nmubujkán 'yity éxtum o'krp, pún kyaj ndu'unum ja oybyu.

Ya'an

3 ¹Mgu'ugítaty, oy d'u'n ko kyaj may miits mnaybyujta'agudá ya'uxpújkpúty má ja mubujkputujk ñaymyúkadá. Mnija'adap ko di'ibu nya'uxpújkum, yu'u waanu ni'igu pyayo'oyaampy ja Dios pún kyaj oy nguydu'unum. ²Nidugekyu nbekyty'unum; per pún jaa pún kyaj kyajxtugóy, yu'u d'u'n sitay jiky'ajtp táy'ajtun maut es nandu'un mbaat t'ane'emy tugekyu ñini'x. ³Es éxtum ko tu'ugu juyuk nduk'aja'an'kum ja frená, ja'a d'u'n es xymymudo'om es mbaat n'ana'amum tugekyu ñini'x. ⁴Ixtu nandu'un má yu barku. Oy jyamújjátyuty esu muk poj jyayajnáxá'añaty oytim maaty, per di'ibu 'yane'empy tyuknidíjup es dyajnáxat má tjantsytyim'yajnáxá'añ mat tu'ugu mutsk kepyu'unk di'ibu xy'ajtyty timón. ⁵Nandu'un jajtpu d'u'n mat ja ja'ayuty ja ya'an. Mutsku'u, per naymyújpújtákup ko kyajxy. Nnija'am yajxón ko tu'ugu junya'angu'unk ño'ktá'ayup ja tun kopku mújjátypyu. ⁶Es yu ya'an yu'u d'u'n éxtumá tadá junya'angu'unk, extu mbaat dyajtugóy ja jot winmá'añ tugekyu ja'aguyxm di'ibu kyajxypy. D'u'n ja ya'an éxtum tu'ugu jambajk di'ibu tu tyoy ayoodaknóty, es óknám dyajtoybyéky oytim ná'ajuty, es d'u'n dyajtugoodya'ay tugekyu ja ja'ayu jyiky'ajtun.

⁷Yu ja'ayuty mbaat dyaj'yuyj nidugekyu kanak naxu añimal, éxtumá joon, tsá'añ, es di'ibu jikymyejyñóty tsanaaydyup, es tu dún dyaj'yuyj; ⁸per ni pún mbaat tkayaj'yuyj ja ya'an, mat ko yu'u d'u'n éxtumá awa'andsa'añ ja xywat di'ibu extu ya'o'kp es ni ná'a kyape'xy. ⁹Es mat ja nya'an'ajtum n'awdajtum ja Dios Teety, es nan mat yu'u n'amdo'om ko Dios tkajxpókut ja ja'ayuty di'ibu Dios tu dyajkojy ko ñayya'agojwinnajxu. ¹⁰Es nan má n'aa'ajtum pyudsemy majtsk nax ja ayuk, yu ogyajxy esu axuk kajxy. Mgu'ugítaty, ¡kyaj 'yóyuty ndu'unumá d'u'n! ¹¹¿Mbaat yu pa'ak núu esu tá'am núu tuk náxyuty pyudsemy má tu'ugu núu myuxy?, ¹²o ¿mbaat tu'ugu oliivus kepy tyuamp'áty tsabox limá, o ja muuxy'aats tyuamp'áty pox? Nan kyaj mbaat myuxy ja pa'ak núu má myuxy ja tá'am núu.

Wijy'ajtun di'ibu Dios yajkypy

¹³Pún nidu'uguty miits nayjya'ap kuwiyj es kuday'ajtun, wa'an dya'ixyuty mat ja oybyu jiky'ajtun es mat ja yuunk'ajt naxypy'ajtun di'ibu miimp má ja wijy'ajtun. ¹⁴Per pún d'u'núumá d'u'n miits xyñaywyinnaxujáwudá es je'eyu ku'um xytyuk'oy'ata'andá, katá tmdimjuna'andá ko mij mguwiyj'áttu, mat ko andakun yu'u es kyaj tyay'ajtunaty. ¹⁵Pesu tyada d'u'umbá kuwiyj'át, kyaj yu'u dyaky ja Dios. Yu'u wyinmá'añ'ajttup ja naxwíndá ja'ayuty, es myiñ má yu mújku'ugópk. ¹⁶Mat ko má ja'ay tñaywyinnaxujawu es je'eyu kyu'umdsójkun dyajtuna'andá, jaa nandu'un myiñ ja aká esu tsip, es tugekyu axuk'ajtun; ¹⁷per ja di'ibu myudajttup ja wijy'ajtun di'ibu tso'omp má Dios, tim jayujp'ajtp tmudattu ja jiky'ajtun wa'atspu, kyaj tsiyptujkuty, oyjya'ay, tuda'aky, ajiiky amugu'uk, myudajttup ja pa'ayo'on, es tyiimpy ja oybyu.

¹⁸Pánuty tyuundap esu ja'ay tsyuunudu jotkujk, ja'aguyxmx mayjya'ay tsyuunudut táy'ajtun maut.

Myúdsip'ajttap ja Dios pánuty tsojktap ja naxwíñudu winma'añ

4 ¹¿Ma ja tsip tsoon ko ak miits mnayyajjot'ambákudu es mdsiptunda nixim niyam? Pes di'ibu du'an mya"adútsudap, yu'u tadu m'axuk winma'añ ko ak miits mnayyajmujpudsuma'anudu.

²Mdsojktap otyiity di'ibu kyaj xymudattu, es kyaj xypyaattu; myajja'ay'o'ktap es naywyinnaxu xyjáwudu ko ja'ay ti tmudaty, per kyaj ni wi'ix tsoo xkyapaattu es xymudáttut di'ibu mdsojktap. Mdsiptuun mdsipkajxtap. Kyaj xymudattu di'ibu mdsojktap mut ko kyaj xy'amdoj ja Dios; ³es pan m'amdoodap, kyaj mmo'oyudu mut ko xymudattu axuk winma'añ es mut ko je'eyu xyajtuna'andu ma mgu'umdsojku.

⁴Miits, ja'ayuty di'ibu Dios myastúttap, kyaj xyníjáwudu ko pán naymyaayap mut di'ibu ijtp ya naxwiñ, kyajp ja Dios ttsokta. Pánuty tsojktap es ñaymyaya'anudu mut di'ibu ijtp ya naxwiñ, myúdsip'ajttap ja Dios. ⁵Pes kyaj ñanugoobuty ja Diosu jyaaybyajtun jyuna'añ ko yu ja'ajun di'ibu Dios tu tpujta'aky es 'yítut ma udsajtum, yu'u tseyjpy es udsajtum je'eyu xyja'a'ajtum. ⁶Peru Dios xypyudujkum ni'igu mudu myay'ajtum. Paaty jyuna'añ ja Diosu jyaaybyajtun: "Dios 'yuxtijpy di'ibu muj kujxmup, per pyudujkup myay'ajtanguyxmx di'ibu yuunk náxypyuty." ⁷Paaty naygyyákudu ti'igyu ma Dios. Katu xkyupuktu ja mujku'ugópk, net miits mguga'agudut. ⁸Muwingondu Dios, es yu'u nandu'an mmuwingónudap miidsuty.

Yajwa'atstu mgu'u esu mjot mwinma'añ, miidsuty, pojpa ja'ayuty es di'ibáty 'yaduunmukándap du'an di'ibu Dios tseyjpy, es nandu'an ja naxwíñudu winma'añ. ⁹Ya'ixudu ko táy'ajtun mjotmay'leeky mut ja mbojpaty. May tajtu es jáwudu. Yajtugátstu mxik mxo'onun mut ja mju'uy myaxun, esu mxondakun yajtugátstu mudu m'amay mjotmay. ¹⁰Amutsk'attu ma Dios, es yu'u mbujta'agudap muj.

Kyaj nnibi'tskajxum ja nmugu'uk'ajtum

¹¹Mugu'ugítuty, katu mnayñi'ow mnayñiyaaxudu nixim niyam. Di'ibu ñi'o'o ñiyáxap ja myugu'uk es tnibi'tskajxu, du'an ja'a éxtumu ja'ay di'ibu junaamp ko kyaj tugekyu ja Diosu 'yana'amun tyuñ. Es pan mjunaamp ko tam ja Diosu 'yana'amun di'ibu kyaj tyuñ, kyaj mij xkyuydyuñ ja ana'amun, du'an mij éxtumu ana'ambun di'ibu junaamp ti oy es ti ka'oy. ¹²Peru Diosu du'an je'eyu di'ibu yajk ja ana'amun, es nan yu'u du'an mbaat xytyukkumado'om, es nan yu'u mbaat xyajnutsókum es xyajkutugo'oyum; ¿per mbunu dun mij ko xyníbi'tskajxu ja mmugu'uguty?

Kyaj yajnijáwu ti miimp kudakp

¹³Okmudowdu miidsuty di'ibu junándap: "Bom o juxtajm njo'omum wiink kajpn, es jap n'ijtum ndo'k nyajkum tuk jumajt, es du'an nganarajtum ja maymyeeñ." ¹⁴Per ni je'eyu xkyanijáwudu ti miin mgudáxap aya bom! Pes yu ja'ayuty ja jyiky'ajtun du'an éxtumu nima'aju'unk, waanu

'yity es tuk pójunu tyugooydya'ay. ¹⁵Di'ibu oy es njuna'anum yu'u tyaadu: "Punu Dios tseyjy es xy'akmo'oyum ja njiky'ajtan'ajtam, ndu'unum xi'idu ya'adu." ¹⁶Per ko mij mjuna'andu xytyuna'andu xi'idu ya'adu aya bom, mgawindsu'kubu du'unu Dios, mut ko je'eyu mnayajmuj mnayajkujxmuty. Es ko nmuj ngajxmum, pekytyu'unumu du'un. ¹⁷Ja'a pun nija'ap ttunut ja oybyu es kyaj ttuñ, pekytyuump yu'u.

Kajxwíjun mut ja mukja'ay

5 ¹Mudowdu tyaadu, miits mukja'aydyujkuty. Ju'uy ya'axtu mut ko myiñ ja ayo'on di'ibu mjantsyya"ayowanudup. ²Di'ibu mmudajt mjaygyajptup, du'un yu'u Dios wyindum éxtum ti tugekyu wyindugooydya'ay, es éxtumu wit di'ibu ja ajkxytsyík tu tsyu'tsujitta'ayuty. ³Yu m'ooru meeñ es yu mblatu meeñ tu tyowudya'ay, esu tyadu tow yu'u yajniğaxu'ugup ko kyaj yajxon tu mduñ mut ja mmeeñ, es yu'u du'un éxtum ja janya'ank di'ibu myajtóyudup. Tu xyñikoombát xyñipujkpáttu maymyeeñ ma tadu xuu di'ibu tim óknun. ⁴Per ja mujuluñ di'ibu mgamooydyu ja mduumbuty di'ibu yajmujktu ja mbajta'aky, ja'aguyjxm ja tuumbu mni'čunudu, es myudoodaay ja Dios di'ibu tugekyu muk'ajtan myudajtypy. ⁵Ya naxwiñ miidsuty tu mjiky'attu es tu mnaymyo'oyudu jotkujk'ajtan, es tu m'uts mjotkuda'aktu, éxtum ja ja'ay dyajni'xu ja tsajkaa di'ibu ya'oogaampy. ⁶Miidsuty tu xyñiwaambáttu nanatuku. Yu'u jyiky'attu t'ajtan mut, es xya'o'ktu, es kyaj ñaygyuwanu.

Ma'xtujkun esu kajxtakun

⁷Mugu'ugítuty, ma'xtúktu miits extu ko myínut ja Nindsun'ajtam. Tu xy'ixtu wi'ix ja naymyuduunubu ja'ay t'awixtu ja oybyu pyujta'aky. Mut ja ma'xtujkun t'awixtu ja potn es myínut ja nuu tuu. ⁸Paaty nandu'un miidsuty ma'xtúktu es ti'igyu mwinma'añ xpyujta'aktut ma Kristu, mut ko tuu dun tim wingoomp ma myina'añ ja Nindsun'ajtam. ⁹Mugu'ugítuty, kudii mnayni'čunudu nixim niyam, es kudiibu myajpayo'oydyut, ja'a ko Dios di'ibu pojpu pyaye'epy, taa ja'a. ¹⁰Mugu'ugítuty, jamyatstu Diosu kyugajxpu es pujta'aktu éxtumu ixpajtan wi'ix tmadunaay ja ayo'on esu ma'xtujkun tmudajttu. ¹¹Pes adsajtam njuna'anum ko jotkujk yu'ujuty di'ibáty tu tmumada'aktu ja ayo'on. Tu xymyudowdu ja Jopu mya'xtujkun, es xyñijáwudu wi'ix ja Nindsun'ajtam óknun oj myo'oyuty ja jotkujk'ajtan, mut ko jyantsypya"ayoy yu Nindsun'ajtam.

¹²Mugu'ugítuty, di'ibu tim jup'ám, katu xyajtestiigu'áttu yu tsajp, ni yu naxwiñudu es ni ja wiinkpu. Nik oy ko mjuna'andut "oy" di'ibu oy, es "kyaj" di'ibu kyaj, kudiibu Dios mdukkumadówudut.

¹³Pun ja pun 'yayoy jyottugoy, wa'an tkajxta'aky; es pun ja pun jyotkujk'áty, wa'an t'uy ja alabanzu. ¹⁴Pun ja pun pyékyuty, wa'an tway ja mujja'aydyujk di'ibu tuundup ma mubujkptujk ñaymyúkudu, es tniğajxtaagut ja puma'ay, es mut ja Nindsun'ajtam Jesukristu xyuuguyjxm ttukjaaxut waanu aseytu oliivu. ¹⁵Es pun mmubujktup ko Dios ttunut éxtum mgajxta'aktu, yu puma'ay aguda'agup; es pun pekytyuun, Dios ma'xadup ja pyojpu. ¹⁶Paaty pun miidsuty tu xymyudugoydyu wiinkpety, mumayats

nidu'uk nidu'uk, es p̄ajktsów ja ma'x̄n. Nayñigajxtaaguda nixim niyam es m'agada'aktut. Ko kyajxtáky tu'uga ja'ay di'ibu jiky'ajtp t̄y'ajt̄n m̄at, ȳ kyajxtákun myudajtypy ni'igu ja muk'ajt̄n. ¹⁷Okwinmaydȳ ko ja Dios̄ kyugajx̄p̄ Eliīs̄ d̄'̄n ījty jya'ay'áty éxt̄m udsaj̄t̄m. Ja'a amumdu'uk jot kyajxtáky es k̄diibu tyu'uj̄t, es kyaj tyuuy t̄guk j̄m̄aj̄t jakuj̄m. ¹⁸Ko jatugok kyajxtáky, nétn̄m tyuuy jatugok, es oj wyind̄y ja p̄jta'aky.

¹⁹M̄gu'ugít̄ty, p̄n miids̄ty nidu'uk myadu'ud̄geepy ja t̄y'ajt̄n es̄ wiink̄p̄ ja'ay tyuknij̄mbít̄ȳty, ²⁰nijáw̄du miits ko ȳ di'ib̄ t̄ ja poj̄p̄ ja'ay ttukmastu'uty ja ñ̄'u tyu'u ja ax̄uk̄p̄, es ttuknij̄mbity ja ñ̄'u tu'u di'ib̄ Dios̄ xytyukni'ij̄x̄m, tad̄ d̄'̄mbu ja'ay tyiimpy es t̄yo'oḡt m̄ ja o'k̄n, es ȳ'ugȳj̄xm ja ja'ay yajtuknima'x̄t may ja pyēky.

Myutu'ukpɛ Neky Di'ibɛ Peedru Jyaay

---

1 ¹ ʉj Peedru, Jesukristu 'yapóstulu, ja'a njuna'anum ko tu xukyéxyuts. Ndukniɟajxtuɟtsu tyadu neky di'ibátyuty kyaj ñaky'ittu ma yɛ Israelu ñaxwíñudu, es tsyɛnudu omyaaty ma yɛ ñaxwíñudu: Pontu, Galasyu, Kapadosyu, Asyu esu Bitiñu. ² Dios Teety mwin'ijxudu éxtumu jawyiin tniɟa'aju es ttuknibuɟtáku. Espírítu Santu myuk'ajtungyujxm myajpuɟtáktu Diosu jya'ay, esu du'un xymyɛmudówdut ja Dios es mwa'atstut mut ja Jesukristu ñe'pyñ. Wa'an ja Dios ni'igu mgunu'xudu es mmo'oyudu ja agujk'ajt jotkujk'ajtun.

“N'ok'awdajtum ja Dios”

³ N'ok'awdajtum ja Dios, Nindsun'ajtum Jesukristu Tyeety, di'ibu tu xytsyojkuɛ es xypya'ayo'om es xyajmi'in xyajjajtum jemy es xytyuk'awijxum ja jiky'ajtum di'ibu winu xuu winu tiempu, ja'a ko ja Nindsun'ajtum Jesukristu jyikypyejky jatugok. ⁴ Paaty udsajtum n'awijx njajp'ijxum ko Dios xymyo'oya'anum ja kuma'añ di'ibu puɟke'eky ya'ijtypy tsajpótm, di'ibu kyaj mbaat kyutugoy, ni mbaat kya'axuugu es ni mbaat kyani'xy éxtumu puɟy o aay ujtsun. ⁵ Ja'a ko xymyɛbuktu Dios, yu'u mguwa'anudɛp mut ja myuk'ajtum maanum xy'awixtu ja tiempu ma yu'u dya'ixa'añty ja ñitsokun, di'ibu myudajtypy puɟke'eky koonum myínut ja tiempu di'ibu tim óknum.

⁶ Paaty miits mjantsy'it mjantsyxyondɛ, oyɛ daa kanak peky ayo'on jotmay xyjapaadaambudu je'eyu waanu tiempu. ⁷ Ja'a ko miidsu mmubujkunuty, du'un éxtum ja ooru di'ibu ya'ijxmatsaamp mudu juun es ya'ixut pun oyɛ du'un. Ja mubujkun di'ibu myamadakypy ko ya'ijxmátsy, waanu ni'igu tsobaaty kudiinum ja ooru di'ibu kujx najxp, es du'un miidsudyu mmubujkunuty ko du'un ya'ijxmátsut, mbaadudɛp miidsuty ja mɟ'ajtum es ja windsu'kun es myajniɟajxut oy ko Jesukristu myínut.

⁸ Oy xykya'ixtu ja Jesukristu, mdsojktɛp miidsuty ja'a; es oy yu'u xykya'ixtu, mmubujktɛp miidsuty yu'u es mjantsyxyonda'aktɛ éxtum kyaj yajpaaty ja ayuk w'ix mbaat yajkajxpudsémy, ⁹ mut ko xyajpuɟu'uktɛ ja puɟta'aky di'ibu ma ja mmubujkunuty, ja'a njuna'anum, m'axájudɛp ja manmɟa'anu ñitsokun.

¹⁰ Yu tyadu ñitsokun ja'a di'ibu Diosu kyugajxpuɟy 'yuxpuɟktɛ es trayo'oydu, es yu'ujuty junandu ko Dios mmo'oya'anudu ja kunu'xun.

¹¹Yu Diosu kyugajxpuuty jyanijawuayandu na'a du'unu tyaadu es wi'ixu du'un jyata'añ. Es ja Kristu Jya'ajun yu'u naty ijtput mut yu'ujuty, es tyuknija'aju es koonum yu Kristu tmumada'agut ja ayo'on jawyiin es óknam t'axájut yu myuj'ajtun. ¹²Peru Dios tyuknija'adu ja kyugajxpuuty ko yu tyadu kajxwíjun kyaj myut'y'u'u'áttu, ja'a es udsajtum nduk'oy'ajtum. Miidsuty tu xymyudowdu tyadu oybyu ayuk di'ibu tu m'anu'umxudu mut ja myuk'ajtunu Espírítu Santu di'ibu tso'on tsajpótm, es extu yu ánkusuty jyanijawuayandu tyaadu.

Wa'ats njiky'ajtum

¹³Paaty, miidsuty nidugékyuty, naybyujta'agudu wijy es pe'typty, es ya'óyudu yajxónu mjiky'ajtum. Awixtu mut winu mjot ja kunu'xun di'ibu m'axajuyándup ko Jesukristu myínut jatugok. ¹⁴Extumu u'unu'akuty di'ibu mudoodup, mumudowdu miidsuty yajxón ja Dios. Katu mjiky'attu mut ja axuk adsojkun di'ibu mmudajttu ko naty kyajnum xyñijawudu wi'ix ja Dios ttseky es njiky'ajtum. ¹⁵Jiky'attu wa'ats, ja'a ko Dios di'ibu tu mwin'ijxudu, wa'adsu'u; ¹⁶tyaadu du'un kyaxypy ja Dios ma jyaaybyajtun: "M'íttup miidsuty wa'ats, mut kots uj nwa'adsuty."

¹⁷Ja'a ko xyTyeety'áttu ja Dios, di'ibu pyaye'epy nidu'uk nidu'uk, es kyaj wyin'ixy wyingéxyuty, naam m'akjiky'ajtpnum naxwiin, m'akjiky'áttup es xymyudowdu ja Dios, es xywyindsu'ugudut. ¹⁸Mnija'adup éxtum tkubejty tkumadooy ja Dios es dyajtso'ogut ma tadu axuukpu jiky'ajtum di'ibu xytyukmúníkám ja n'aptujk'ajtum. Pes ja Dios kyaj tkubejty ja nnitsokun'ajtum mut ja platú meeñ oorú meeñ di'ibu najxp; ¹⁹jantsy tsooxu Dios mgujuuyudu es mnitso'oktat ko mbojpu tkubejty mudu Jesukristu ñe'pyñ di'ibu tyukwindsu'ku éxtum tu'ugu borreegu di'ibu ni tii tkamudaty ja axuk'ajtum. ²⁰Jékyup ja Diosu du'un ttuknibujtáku kyajnumu naty dyajkojy ja naxwíñudu, per tyam ma tyadu xuu winu ko yu naxwíñudu kyuxannu, tu kyaxe'eky miits m'oy'ajtangyujxmuty. ²¹Es Jesukristakyujxm xymyubuktá Dios, di'ibu jajikyupyujku ma 'ye'ky es tu tmo'oy ni'igu ja muj'ajtum, es du'un nmubujkum ja Dios es n'ajot'ajtum.

²²Es mut ko tu xymyudowdu ja tuj'ajtum, tu xyajwa'atstu m'anmujá'an es mut winu mjot mnydsyókudut nixim niyam, éxtum jyawu mduka'ax'áttu. ²³Pesu myajmiin myajjajtu jemy mut yu'ugyujxm ja Diosu 'yayuk di'ibu ijtput winu xuu winu timpu; kyaj dyu'anaty éxtum ja jiky'ajtum di'ibu kujxp najxp, di'ibu m'axájudu ko mmiin m'ajttu naxwiin, ²⁴mut ko xytyuknija'am ja Diosu jyaaybyajtun ko jyana'añ:

Du'un ja ja'ayuty éxtum ja aay ujtsun,

es ja myuj'ajtanuty éxtum ja aay ujtsu pyujyun.

Tatsp ja aay ujts es ja pyujy kya'ay;

²⁵peru Dios 'yayuk, ijtput winu xuu winu timpu.

Esu tyadu ayuk ja'a ñigaxypy ja nitsokun di'ibu tu myajtukmudowdu.

2 ¹Paaty miidsuty, mastu'uttu tugekyu axuk'ajtum. Kyaj pán xywyin'undut. Katu nan nugoobu je'eyu m'akjana'andu ko xymyubuktá Dios, mya'ixudubu du'un mut ja mgu'am jiky'ajtum, es katu xyñaywyinnaxujawudu mut tii. Mastu'uttu tugekyu pi'tskajxy.

²Éxtamu maxu'ungu'unguty jantsy tsi'idsaamp, du'un miidsuty nandu'un xytsyóktut ja Diosu 'yayuk, es du'un xymyuaak xymyubátut ja Diosu ñu'u tyu'u es xymyudátut ja nitsokun, ³mut ko tu xyñijáwudu ko Nindsun'ajtam jyantsy'óyaty mut udsajtam.

Du'un ja Kristu éxtamu tsaa jiikyryu

⁴N'okmúwingo'onum udsajtam ja Jesús. Yu naxwíñudu ja'ayaty tu 'yaxtíjudu, peru Dios jyantsytsyejpy es tu twin'ixy, es dyajtúñ éxtamu tsaa jiikyryu ma potsy uyx. ⁵Xyajtu'unum udsajtam nandu'un éxtam ja tsaa jiikyryu, di'ibu maut ja potsy dyajpéty ma Dios tsyuañya'añ. Ma tadu tsunaadyákn, ja Jesukristu tu xpyujtákm éxtamu teetytyujkuty, wa'ats ja'ay, es nwindu'kam ja Dios, es n'awdajtam mut ja njot'ajtam es mudu n'anmaja'an'ajtam, es ja Dios 'yaxájup yu n'awdajtan'ajtam éxtamu windsu'kun di'ibu yu'u tsyejpy. ⁶Paadyu Dios jyuañ ma ja jyaabyajtan: ¡Ixtu! Uj nbajta'agyuts ma Syon kajpn tu'ugu tsujpu tsaa ma potsy uyx, di'ibuts uj tu nwin'ixy.

Di'ibu 'yaxájudup, ni na'a tkamudátut ja tsoydu'un.

⁷Es mut miidsuty di'ibu myubajktup, tadu tsaa myudajtypy kajaa yu muj'ajtan; per mut di'ibu kyaj tmabaktu, kyuydyimbyu tyaadu éxtam jyuaña'añ ja Diosu jyaabyajtan:

Ja tsaa di'ibu ja pojtspu kyaj ttsojktu,
tu net jya'ty ma ja tujk t'ujx'áty.

⁸Es nandu'un yajkuudyúñ jatuk'uk ma jyuaña'añ:

Tyaadu du'un ja tsaa di'ibu yajtukunajpup es yajkudáy.

Tyukkunajpudup yu'ujaty di'ibu kyaj tkupaktu ja Diosu 'yayuk, mut ko du'unu dan tu pyujta'agudu Dios.

⁹Peru Dios tu mwin'ixudu miidsuty di'ibu myubajktup, mmuduundup ja Rey éxtamu teetytyujkuty, wa'ats ja'ayaty miidsuty, ja'ay di'ibu Dios ja'ay'ajtudup. Yu'u mwin'ijxudu es xykxwax'xut ja oybyu tuunk di'ibu yu'u tu trujta'aky, mut ko mdukniwoodu'udyaty ko m'ijttu ma ja koots'át, es myajnejxyaty jiky'ajtpu ma ja jyájunu tsujpu. ¹⁰Tuuyup kyajpu Dios mja'ay'átudu, per tyam situy yu'u mja'ay'ajtudup; tuuyup kyaju Dios mba''ayówudu, per tyam tu mba''ayówudu.

Ayo'on yajmumada'aky mut ja ma'xtujkun

¹¹Mugu'ugítaty, nmunu'xtáktupts miidsuty, éxtam jabye'xyjya'ay ma wiink nax wiink kajpn, katu xy'anujx xy'a'oogudu di'ibu ja nini'x kubajk tsyejpy, di'ibu myudsip'ajtypy ja n'anmaja'an'ajtam. ¹²Mudattu oybyu mjet mwinma'añ mut ja di'ibu kyaj t'ixy'attu Dios, es du'un yu'ujaty, oy tyam mjaniwaaambajttubu nanatukukuyjxm éxtamxyup m'axukja'ay'áttu, 'yíxtup ja oy'ajtan di'ibu miits mduundup, es ko ja'ay yajpayo'odyut, net t'awdátut ja Dios.

¹³Nindsun'ajtamgyujxm mumadowdu púnaty yajkutujkp ya naxwiñ, du'un ja yajkutujkpókóp, mut ko yu'u waanu kujxm ja kyutujkun, ¹⁴es púnaty ana'amdup kyutujkun patku'uy, púnaty kyejxypy es ttukmudówt di'ibáty axuuk adástup es oy tnmadya'agut di'ibáty oy tuundup. ¹⁵Mut

ko Dios tseyjpy es miidsuty oy xytyúndut, es da'un xya'amóndut di'ibu nanatukúkyujxm mniwaambajtudap.

¹⁶Jiky'attu miidsuty éxtum di'ibu kyaj myudúñ ma wiink ja'ay, es katu mnaybyujta'agudu kujuun ma ti xytyuna'andut axuuk. Jiky'attu éxtum ja Diosu myuduumba. ¹⁷Windsu'ugudu mujpa mutskpa. Tsoktu mmamubajkruty. Windsu'ugudu es awdattu Dios. Muj'ixtu ja yajkutujkpa kopk.

¹⁸Miidsuty di'ibu mduundap, windsu'ugudu mwindsún mwindaj es mmudowdu, kyaj jya'ayuty je'eyu di'ibu oyjya'ayuty, nandu'un di'ibu ana'amp muk. ¹⁹Ja'a da'un oy ko xymumada'aktu ko nanuobu mya'ayówudu, ja'agyujxm ko xynijáwudu ko Dios 'yijxy. ²⁰Per pun miits mduundap ti oynu'unun axuuk, es mat ja ma'xtujkun xymumada'aky ko mdukkumadóyuty, ¿ti oy'ajtunu dnu taadu? Per pun m'ayoodap mat ko ti oy tu xytyuñ, es mmamadáktap mat ja ma'xtujkun, tyadu da'unu Dios 'yoyja'ap. ²¹Paadyu Dios xywo'o'm es da'un nma'xtujkum, ja'a ko Kristu 'yayooy mat udsajtumgyujxm, es xymyo'oyum tu'ugu ixpajtun es nbadu'unum yu'u. ²²Jesukristu kyaj pyekytyuun es ni na'a tkawin'u'uañ pún. ²³Ko pún wi'ixáty 'yanmaayu, kyaj wi'ixáty 'yadsoojumbijty; ko tsaatsytyuunudu, kyaj t'adsu'kudu, je'eyu ttukkudajku ja Dios, di'ibu pyaye'epy mat ja tuj'ajtun. ²⁴Kristu ja nbojpu'ajtum myunajx ma ñini'x kruuzkujxm. Da'un ttuun es n'ijtum éxtumu o'kpa ko nbekytyuna'anum es njiky'ajtum éxtum pyaadyuty, es da'unu Kristu 'yo'kungyujxm oj nwátsum ma ja nbojpu'ajtum, es tyam njiky'ajtum tuj'ajtun muut, éxtumu Dios dyajngutúku. ²⁵Tuuyup da'un miits m'ijtu éxtum ja borreegu di'ibu tu 'yuxyo'oy, peru tu mjumbittu ma Kristu, di'ibu mgwentu'ajtudap éxtum tu'ugu borreegu kwentu'ajtpa.

Wi'ix jyiky'áttut ja kasaaduty

3 ¹Nandu'un miidsuty kasaadu toxytyujkuty, naydyukkudúku ja mña'ay, es da'un, oy mña'ay tkamubaktu ja Diosu 'yayuk, mduk'axájudap ja Jesukristu kyaj ja'agyujxm ko wi'ix xy'anuumudu, ²ja'a da'un ko t'ixtut ko miits xyjiky'attu wa'atspa jiky'ajtun es windsu'kun muut. ³Nayya'oy nayyajpaadudu. Kyajts yu'u n'andijy es xymumay xymudajtat ja mwiit mgu'ugu jantsy oybyu, o wi'ixu mwaay mgubajkkujxy xyajtsujtúkadut, o wi'ix ja mnini'x oy kyuxu'ugut mudu oor. ⁴Ja tsuj'ajtun di'ibu kyaj ñaxy es ni'igu tsobatp Dios wyindum, ja'a yu'u ko ja'ay oyjyot oywyinma'añ tmadatt es jyiky'attu yuunk naxypu. ⁵Pes da'un ñayyalijtudu tsuj ja wa'atspu toxytyujk jékyup, wyindsu'kudu ja Dios es ñaydyukkudúku ja ña'ay. ⁶Da'unu Saaru, yu Abraanu ñudo'oxy, tmamudooy ja Abraan, es ttijy "nwindsún". Miits mja'ttup da'un éxtumu Saaru pun mduundap ja oybyu es kyaj ti xytsyu'ugudut.

⁷Es nandu'un miidsuty kasaadu yedyujkuty, muma'xtúktu mudo'oxyuty. Windsu'ugu éxtum yu'u pyaadyuty. Kyaj jye'eyuty mat ko toxytyujkuty 'yamaayuty, per mat ko nandu'un tmadatt mat miidsuty ja jiky'ajtun di'ibu tu mmo'oyudu ja Dios mat ja kyua'mdsojku. Tundu da'un, es net kudiibu ni tii mga'adsipudut ko mgajxta'aktut.

Di'ibu ayoodup ko ttundu ja oybyu

⁸Di'ibuts uj tu njatuk'axpuka'andu nidugekyu miidsuty di'ibu myubajktup ja Kristu, yu'u tyaadu: Ittu ti'igyu, naymyama'xtukudu nixim niyam, naydsyokudu nixim niyam mut wina mjot, pa'ayowdu ja'ay, es tuda'aky'attu. ⁹Ni na'a xykyayajjumbittut axuuk ko pan axuuk mdunudut, es ni xyky'aoojumbittut ko pan m'oojudut. Nik ni'igu kunu'xtu, mut ko Dios mwoojudu es xy'axajudut yu kunu'xan. ¹⁰Extum jyuna'an ja Diosu jyaabyajtan:

Di'ibu tsyejpy jyiky'ata'an oy es jeky,
kyaj 'yanda'agut es kyaj axuk kajxy tkajxt;

¹¹kyaj t'oktuunnut ja axuk'ajtan; ja'a tyunap ja oybyu,
'yuxta'ayup ja ti'igyu'at, es kyaj jyiky'atut tsipoty.

¹²Mut ko Dios tam kywentu'atyuty ja ja'ay di'ibu jiky'ajtp tuy'ajtan muut,
es myudo'oxuty ja kyajxtakun,
per myudsip'ajtypy di'ibu axuuk adutstup.

¹³Pan amumdu'uk jot miidsuty du'unum xytyundu oy tugékyuty, ¿pan axuuk mdunudup? ¹⁴Per pan m'ayoodup mut ko mjiky'attu wa'ats, Dios mgunu'xanudup. Kata pan xytsyu'ugudu es kata mmay mdajtu. ¹⁵Mut wina mjot awdattu Kristu éxtumu mWindsun. Du'unum jup'ixy mnayya'itudut es xy'adsowdut panaty myajtajuudup ti ko xymyubaktu Dios, es ti m'awijx mjup'ijxtup. ¹⁶Mudattu ja mjot mwinma'an wa'ats, es du'un ko pan mniwaambátudut nanatuku mut ko miits m'axpajkpu'atyuty ja Kristu, yu'ujuty ku'am wu'amda'aydyup tsoydu'un muut. ¹⁷Es pan du'unu Dios ttseky es m'ayowdut, ni'igu 'yoyuty m'ayowdut ko mjiky'attu wa'ats, es kyaj m'ayowdut mut ja tyodyu'unun ko mjiky'attu axuuk.

¹⁸Mut ko Kristu, oy ni ti peky tkatuuñ, tugok je'eyu mut wina xuu wina tiempu 'ye'ky ma jyapatu n'o'kum udsajtam pekyjya'ayuty, es xytyukniwátsum ja nbojpu'ajtam es xyajnujxum wa'ats Dios wyindum. Oj 'yeeky ja Jesusu ñini'x, per Espiritu Santukyujxm jyikyppyeky. ¹⁹Mudu 'yanmaja'an oj ñejxy ma ja anmaja'anuty di'ibu tsimy ijttup, es jap oj tkajxwa'xy ja Diosu 'yayuk, ²⁰ja anmaja'an di'ibu kyaj tmamudoodu ko Dios jya'awijxudu ma'xtujkun muut esxyup jyodumbijttu maanum ja No'ee naty dya'oyu ja arku, ma oj je'eyu niduktujk ja ja'ay tsoyo'oktu ko ja ayo'onduu myiñ. ²¹Ja tadu nuu, du'un ja'a tpaty éxtumu nubajtan di'ibu xyajniitsókum. Ja nubajtan, kyaj yu'ujuty es nuugyujxm ja nini'x wyu'atsut, ja'a du'un esu ja'ay jyot wyinma'an wa'ats 'yittut Dios wyindum. Ja nubajtangyujxm niitsókum ja'agyujxm ko Jesukristu jyikyppyeky ma 'ye'ky, ²²di'ibu patujku tsajpótm es tyam 'yity aga'andsoo ma Dios, es oytym di'ibu ánkusuty es oytym di'ibuty ja kyutujkanuty tmamudowdu ja Jesús.

Naybyudujkum nixim niyam

4 ¹Es du'un éxtum 'yayooy ja Kristu ya naxwiiñ, nandu'un miits mudattu ja winma'an éxtum ko 'yayooy, ja'a ko di'ibu du'un tu 'yayoy ma ñini'x kyubajk, tu tmastutta'ay ja pyeky ²es jyiky'atut éxtum ja Dios ttseky mabaadu jyiky'ajtan, es kyaj éxtumu ñini'x kyubajk ttseky.

³Tsya'a nadu'un ko mjiky'ajttu éxtum jyiky'attu pánuty kyaj tmudundu Dios, mjiky'ajttu éxtum mnini'x mgubajk ttsojktu, m'adsojktup tii, ami'ikyjya'ay m'ijttu, je'eyu mgáxuty, es m'awdajttu ja agojwinnáx.

⁴Di'ibu ijty mmagu'uk'ajttup ma tyadu axuukpu jiky'ajttu, du'ánu tyam wya'amudya'aydu mut ko kyaj ja'a muut xyñakypyanujxtu ko kyaj ñayjyujwjtsumbítudu, es mduk'ak'átudu. ⁵Per yu'ujuty myugwentu'ajtypy ja Dios, mut ko Dios pyayo'oyaampy di'ibu jiky'ajttup es di'ibu o'ktu.

⁶Paaty oj yajkajwaxu ja oybyu ayuk nandu'un ma di'ibáty o'ktu, es oy yajtydyúndu mudu o'kun ma ñini'x tmudajttu, du'un jyiky'áttut ja jya'ajan mudu Dios.

⁷Tuu wyingón esu ja'ay yajpayo'oydyut. Paaty miits ittu tuda'aky, wjy es mgajta'aktut. ⁸Paaty wa'an t'ity nan ni'igu tsojku ma miidsuty, mut ko ma ja'ay ñaydsýókudu, may ja peky ñaydyuknima'xudu. ⁹Es naymyo'oyudu nixim niyam yu jajttákn esu ka'ay ukun mut winu mjot.

¹⁰Naybyudákudu nixim niyam éxtum ja Dios tu mmo'oyudu nidu'ugátuty ja madakun. Yajtúndu yajxon ja kanak pekypu madakun di'ibu Dios tu mmo'oyudu. ¹¹Ko pán tkajxwíjt ja myugu'uk, wa'an t'anuumu éxtum ja Dios tu tyuk'xpekyuty. Es ko pán ttukpuduku tii ja myugu'uk, wa'an ttuñ mut ja muk'ajtan di'ibu Dios tu myo'oyuty, es du'ánu Dios awdaty 'yítut Jesukristakyjxm ma tugekyu di'ibu ijtp. Wa'anu Dios tmudaty ja muj'ajtan winu xuu winu tiempu. Wa'an du'unuty.

'Yayowdu pánudyu Kristu myubujktup

¹²Magu'ugítuty, katu du'ánu mwu'umudu mut ja muk ayo'on di'ibu myajnajxtup. Katu xywyinmaydyu es kyaj du'un jyátut di'ibáty myubujktup ja Kristu. ¹³Ni'igu mxonda'aktut, mut ko pán du'un miits xytyukmuku ja Jesukristu 'yayo'on, nandu'un xytyukmúktut ni'igu ja xondakun ko naty myiñ jatugok. ¹⁴Es pán ja ja'ayuty mduunudup axuuk mut ko xypyanujxtu Jesukristu, xonda'aktut, mut ko 'yity ma miidsuty ja Diosu Jya'ajan di'ibu ni'igu muj'ajtan myudajtypy. ¹⁵Per ko m'ayówdut miidsuty, kyaj mut ko myajja'ay'ooktu, o mmaatstu, o m'axukja'ay'áttu, o m'abi'ts'áttu, o mut ko oytyiity xytyuktákudu di'ibu kyaj mbaadudu. ¹⁶Mut ko pán m'ayoodup ko Kristu mja'ay'átudu, kyaj tyadu tsyoydu'unuty; ni'igu xy'awdáttut ja Dios mut ko miits mja'ay'átudu Kristu.

¹⁷Mut ko tu tpaaty ja tiempu ma Dios tpayo'oya'an ja jya'ayuty; es pán tsondakp ja Diosu pyayo'oyun mut udsajtam, tny'ajtanu'u ko 'yakjata'andu di'ibáty kyaj tkupaktu ja oybyu ayuk di'ibu Dios kyajx. ¹⁸Yu'u dnu tyaadu di'ibu 'yandijpy ja Diosu jyaabyajtan ma jyuna'an: "Pán tsip es ñitso'ogut ja ja'ay di'ibu jiky'ajtp tny'ajtan muut, ¿ti jatánudup ja pekyjya'ay es pánuty kyawindsu'kudup ja Dios?" ¹⁹Paaty pán yu'u tsojku'ajtypy ja Dios es n'ayo'om, n'okjiky'ajtam yajxon, éxtum dyajnigutúku ja Dios di'ibu xyajkójum es kyuydyiimpy di'ibu kyajxypy.

Wi'ix yajkajxwijtu ja mubujkputujk

5 ¹Nmanu'xtáktupts ja mja'aydyujkuty ma mnaymyúkudu. Pes uj nandu'un mja'ay éxtum miidsuty. Taptu naty uj n'ixy ja Kristu

ko 'yayooy ma ja kruuz es 'ye'ky, es uj nandu'un ndukmukaambyuts mat miidsuty ja muj'ajtun di'ibu óknam niguxu'ugaamp. ²Paaty nmunu'xta'aktu, ko éxtam ja borreegu kwentu'ajtpa dyajju'xe'eky yajxon ja byorreegaty, nandu'un miits xykywentu'áttut ya ja'ayuty di'ibu Dios tu mdukkadákuda. Tundu du'un xonda'aky'aa xonda'akyjyót, éxtamu Dios ttseky, es kyaj mat ko tu myajtuk'ana'amdu o mat ko mmeen'ook'áttu. ³Katu je'euy xy'ana'ama'andu ja ja'ayuty di'ibu Dios tu mmo'oyaty es xykywentu'áttut, ni'igu yajxon m'íttut mat yu'ujaty éxtamu ijspxatun. ⁴Mat ko du'un xykyudyúndut, es ko myínat ja Borreegu Kwentu'ajtpa Wyindsán, ja'a njuna'anum Nindsun'ajtam Jesukristu, mmay'atánudap. Per kyaj mmo'oya'anudu ja ujts aagyoronu éxtam di'ibu ya naxwiiñ naymyooyudap ja ja'ayuty ko gyanarattu ma pyuy'kkijxyudu. Tyadu koronu pójuna ñi'xta'ay. Peru di'ibu Dios xymyo'oyam, ijtp winu xuu winu tiempu.

⁵Miits uná'ktujkuty, mamudowdu ja mujja'ayduujkuty; es nidugekyu miits mujja'ayduujkuty es uná'ktujkuty, naybyudákuda nixim niyam mat ja tuda'aky'át, mat ko

Dios myudsip'ajtypy ja di'ibu mujpátap,
per pyudjkup pánaty yuunk naxyry ja'ay'ajttap.

⁶Paaty yuunk náxpyyudu Dios wyindum, es du'un ja'tap ja tiempu ma Dios mya'ita'anudu muj. ⁷Tukkuduku tugekyu Dios di'ibu mjotmay'ajtypy, mat ko yu' nadyukjotmayduunap mat miidsuty.

⁸Jiky'attu miits tuda'aky es wjy, mat ko yu mmudsip, ja mujku'ugópk, du'un jyudity éxtam ja kaa myu'uy mat ja yuu es t'uxta'ay ti 'yokju'xup.

⁹Tukmumada'aktu ja mujku'ugópk ja'agyujxm ko xymyubaktu Dios, ja'a ko xyñijáwudu ko du'un 'yayoodap ja mmumubujkputy oytyim maaty. ¹⁰Paaty ko naty miidsuty tu m'ok'ayowdu waanu, Dios najx mujwjijsumbítadu oy, myuj myáuyt ja mmubujkunuty, es oy xyñijáwudut ko Dios mdsókuda. Yu Dios xykyunu'xum muj wiin kajaa, es xywyo'om es ti'igyu n'ijtam mudu Jesukristu ma myuj'ajtun winu xuu winu tiempu. ¹¹Myudajtypy yu Dios ja muj'ajtun winu xuu winu tiempu. Wa'an du'unuty.

Kajxpo'xun

¹²Ma tyadu neky tu nnijáyudu miidsuty, nyajtúnats ja Silvanu éxtamu uskribaan, nmumubujkpa'ajtam es nmagu'uk'ajtam di'ibu oy tmadúñ ja Nindsun'ajtam. Tu nnijáyudu tuk aa majtsk aa es mjotkujk'áttut, es n'anumudu ko di'ibu nduknija'ayudap, ja'a du'un ja Diosu myay'ajtanu t'ajtanbu, es ko du'un mjiky'áttut.

¹³Es éxtam ja Dios tu mwin'íxudu miidsuty, nandu'un tu yajwin'íxtu yu mmumubujkputy di'ibu naymyujkudap Babiloñ. Nidugekyaty yu'ujaty mduknigáxudu Dioskajxy. Esu Markus di'ibuts nja'ap éxtamdsu n'u'ungun, nandu'un mduknigáxudu Dioskajxy. ¹⁴Naygyajxpo'xudu nixim niyam es naymyunánudu éxtam tukka'axpən. Wa'an ja Dios mmo'oyudu jotkujk'ajtan miidsuty di'ibu Jesukristu jya'ay'ajttap.

Myumajtskpu Neky Di'ibu Peedru Jyaay

1 ¹Uj Simonk Peedru, Jesukristu myuduumbu esu 'yapóstalu, ja'a njana'anam ko tu xkyéxyuts. Ndukni gajxtuptsu tyadu neky miits di'ibátyu nDios'ajtam esu Yajnutsókpu Jesukristu, di'ibu tyiimpy ja tæy'ajtan, tu xymyo'oyum yu mabujkun jantsy oybyu.

²Axájudu ni'igu ja kunu'xan esu agujk'ajt jotkujk'ajtan mut ko xy'ixy'attu Dios es ja Nindsun'ajtam Jesús.

Mabujkputajku jyiky'ajtanuty

³Dios mut ja myak'ajtan tu xymyo'oyum tugekyu di'ibu xytyugoy'ajtxum es njiky'ajtam éxtamu Dios ttseky, yu'u xywyo'om mut ja myaj'ajtan esu 'yoy'ajtan. ⁴Es mut yu'uguyjxmu tyaadudyu Dios tu xymyo'oyum ja oybyu tsujpu wandakun, es du'un n'ijtam oy es wa'ats, éxtamu Dios 'yity oy es wa'ats, es du'un n'xxtijum di'ibáty ja nini'x kubajk tseyjpy es dyajma'aty di'ibáty ijtp ya naxwiiñ. ⁵Paaty mut winu mjot naybyujta'agudu muk, es xy'ak'ya'ixudut ja mjiky'ajtanuty mut ja mmabujkun; es ko xymyudáttut ja mabujkun, nandu'un xymyudáttut ja oyjya'ay'ajtan; es ko xymyudáttut ja oyjya'ay'ajtan, nandu'un xymyudáttut ja wijy'ajt kejy'ajtan; ⁶es ko xymyudáttut ja wijy'ajt kejy'ajtan, nandu'un xymyudáttut ja nayjyujwijtsumbítu; es ko xymyudáttut ja nayjyujwijtsumbítu, nandu'un xymyudáttut ja ma'xtujkun; es ko xymyudáttut ja ma'xtujkun, nandu'un xymyudáttut ja jiky'ajtan wi'ixu Dios 'yítut windsu'ugu; ⁷es ko xymyudáttut ja jiky'ajtan wi'ixu Dios 'yítut windsu'ugu, nandu'un xymyudáttut ja tsojkun mut ja mmamabujkputy; es ko xymyudáttut ja tsojkun mut ja mmamabujkputy, nandu'un ja naydsyoku nixim nyam.

⁸Pun tugekyu tyadu oybyu winma'añ mmudajttup es xyajmuj xyajmáyudu, kyaju naty nugoobu mnajiky'attu es nan kyaju naty nanatuku tu xy'ixy'attu ja Nindsun'ajtam Jesukristu. ⁹Per di'ibu kyaj du'un tmudaty tyadu oybyu winma'añ, du'un yu'u éxtam tu'ugu wiints, o nandu'un éxtam tu'uk di'ibu mbaat 'yixy je'eyu wingón, mut ko tu tja'aydyugóy ti ko Dios tu yajwa'adsyaty ma yu pyojpu di'ibu tyuun. ¹⁰Paaty mugu'ugítuty, ni'igu mnaybyujta'agudu muk es xya'ixudut ma yu mjiky'ajtan ko tyæy'ajtanuty ko Dios mwin'ijxudu es mwoojudu. Pun mduundabu du'un, ni na'a mgatu'udugódyut, ¹¹muj wiin myajni'awátsxudut es mdákudut ma yajkutíky winu xuu winu tiempu ja nYajnutsokpu'ajtam, ja Nindsun'ajtam Jesukristu.

¹²Paaty du'añum n'aktukjamyatsta tugekyu tyaadu, oy xyjanijawudu es mya'ijxadup xkyuydyundu ja tuy'ajtan di'ibu ta myajtuk'uxpukta. ¹³Du'unuts nnasjawa ko xpyatpats esats nyakut tyadu kajxwijn maanumts n'akyjyiky'aty. ¹⁴Pes yu Nindsun'ajtam Jesukristu tats xtyuknijawu ko tsojkats n'oogannu. ¹⁵Paaty n'akkajxwijtu es du'añum xyjamyatstat tugekyu tyaadu oyuts nja'o'kpa.

Peedru mudu jyamyuut oj t'ixtu ja Kristu

¹⁶Ko oj nduk'uxpukta wi'ix ja Nindsun'ajtam Jesukristu myuk'ajtan es ko jyambita'añ ya naxwiiñ, kyaj oj ndukmumadya'aktu anuu madya'aky di'ibu ja'ayudyu naty ta dya'oyudu, pes mududsu ngu'am wiinats uudsuty ta n'ixtu Jesusu myaj'ajtan. ¹⁷Mut ko uudsuty tamudsu naty mut yu'u ko Dios Teety myooyu windsu'kun esu muj'ajtan, ko myugajxu extu tsajpotm, es jyunañ: "Tyaadudsu du'un ja n'U'ungats di'ibats njantsytsyejpy, di'ibats muut njotkujk'aty." ¹⁸Es uudsuty ku'am ta nmudowdu ko Dios oj du'un jyuna'añ, mut ko tamudsu naty mut ja Jesús kuni'xykyopkkujxm.

¹⁹Es du'un ni'igu oy yajnijawu ko tuya'ajtanaty ja ayuk di'ibu Diosu kyugajxpu yajwu'umdu jaaybyety. Paaty miits xymyubuktat yajxon di'ibu yu'ujaty kyuxjaadyu, mut ko yu 'yuxpukunaty, du'un yu'u éxtam tu'ugu kudu'xn di'ibu kyude'xypy ma ja koots it extu ko jyaju'ugut ja xuuñ'át es pyudsámut ja jayxuu es tkudu'xat ja mjot mwinma'añaty.

²⁰Tim jupp'am xyjaygyukudu tyaadu: Ni tu'ugu Diosu kyugajxpu ku'am kyawinma'añbyaaty di'ibu jaaybyety ijtp ma Diosu jyaaybyajtan, ²¹mut ko kyaj ja Diosu kyugajxputy tyukjajtudu tii ja'ay wyinma'añgyujxm, ja Espiritu Santa winma'añmyooyudu.

Pánuty ya'uxpuktp ja andakun

2 ¹Nandu'un ma ja israelitu kajpn ijttu andákruty di'ibu janandu ko yu'adyu Diosu kyugajxpu, es du'un nandu'unu ya'uxpukpu andákruty mduknimínudup miidsuty yu uxpujkanu axuugátypyu. Es extu 'yuxtijtp yu Nindsun'ajtam di'ibu ta 'yeeky yu'ugyujxmuty, es du'un ñaydyuknimínudu ku'am pojun ja kutugo'oyun. ²Oyu tyaadu jyadu'un'ajtpu, nimay di'ibu pyanujxaampy yu 'yaxuk jiky'ajtan, es paadyu ja'ayuty t'uxtijta ja tuy'ajtan. ³Tadu ya'uxpukpu andákruty nugoo 'yok'adsojknudu, es tsyoka'andup es miits xymyujyudyut yajxon ko naty mduknimadya'agudu yu kya'oywyinma'añaty; per jantsy jékyup oj Dios tpujta'aky ja du'ambu ja'ay es yajtuydyúndut.

⁴Mut ko Dios kyaj oj trojpu'me'xy ja ánkusaty di'ibu pekytyuundu jékyup, es tkujubijpu ma muj koots'át, es jap oj dyajwe'emy kawuuñ mut ja kadenu, es tpujke'ky extu ko yajpayo'oydyut. ⁵Nan kyaj Dios oj trojpu'me'xy ja jekyjya'ayuty, ni'igu tkejxy ja ayo'onduu es dyajji'xtaay nidugekyu tadu axuk ja'ayuty, je'eyu dyajtséky ja No'ee, di'ibu kyajxwa'x esu ja'ay wa'ats jyiky'áttut, ja'a mut nijxutujkpu ja'ayuty. ⁶Nandu'un ja Dios oj ttukmudoy ja pekyjya'ayuty ma Sodomu kajpn esu Gomorra kajpn, tnine'ky es extu wyu'umdaay jaam. Du'unu tyaadu oj wye'emy éxtamu ijxpajtan wi'ix jyat'a'an kyabata'andu ja axuk ja'aydyujk; ⁷per yajtsók ja Lot, tu'ugu

ja'ay di'ibu jiky'ajt tøy'ajtun mæut, di'ibu maay taj ko t'ijxy tadu axuk jiky'ajtun ma tadu axuk ja'ayuty. ⁸Pes tadu ja'ay di'ibu jiky'ajt tøy'ajtun mæut ma yu'ujuty, 'yayooy bom bom ma ja 'yaa jyot ko t'ijxy es tmædooy ja axuukru tu'un kajxun. ⁹Es du'un ya'ixy ko Nindsun'ajtum Dios ñija'ap wi'ix dyajnitso'ogut di'ibu muduunur, es wi'ix trujku'uga'añ ja axuk ja'ayuty ko yajpayo'oydyut.

¹⁰Dios tyukkumudowaampy waanu ni'igu di'ibáty yajtuundur ja 'yaxuk winma'añ es t'uxtijtu púnaty myudajttap ja kutujkun. Tadu ya'uxrujkræ andakru, tsoydu'undúkaty es kujuunaty, es kyaj tsyu'ugudu es twingajxpáttut di'ibáty muj ja kutujkun myudajttap. ¹¹Oy ja ánklyuty di'ibu ni'igu tmudaty ja myuk'ajtun esu kyutujkun es kudiinamu tyadu andákruty, kyaj tkajxpóktæ mut yu'ujuty Nindsun'ajtum wyindum.

¹²Per yu tyaadu du'ambu andákruty kyajxtap di'ibu kyaj tjaygyúkuðu, du'un tmudattu jyot wyinma'añ éxtumu ujts juyujk di'ibu 'yami'in 'yajajtu es ja ja'ay ya'oogudut. Paaty du'un 'yooktat éxtumu ujts juyujkun, ¹³ayówdur éxtum tu dya"ayowdu myugu'uguty. Ni kyatsoyduundu xuu'am kyaya'an 'yuuga'andu. Es yu'u dun ayo'on tsoydu'un ko ñaymyúkuðu mut miidsuty es kyaydyu, je'eyu kyax'attu, es je'eyu mwin'uuna'anudu miidsuty.

¹⁴Per je'eyu du'un tjantsy'ixy tjantsytyún ja toxytyujkaty es mæut pyekytyúnat, mut ko je'eyumu du'un pyekytyuna'añ. Es du'un dyajtagóy ja ja'ayuty di'ibu mbaat twin'uun. Tyadu andákruty naydyukpanujxudur ja di'ibátyu ja'ay kyaj tmudaty kajaa ja myubujkun. Je'eyu myeeñ'ooguty. Dios tu kyajxpékuty. ¹⁵Tadu andákruty tu dun tyugoydyu mut ko tu tmadu'udugóydyu ja Diosu ñu'u tyu'u, es ja'a pyanujxtap ja wyinma'añ ja Balán, Beoru myaank, ko tjaganaratán ja meeñ ko tkamæmudooy ja Dios. ¹⁶Peru Dios yajkajx ja Balangu byurru éxtumu ja'ayun, es 'yooju mut ko kyaj oy ttunáñ.

¹⁷Tu'ugu nudajñ di'ibu tu tyutsnu kyaj mbaat dyajnáxy ja tuudsu, esu yoots di'ibu yu poj wojpnyu'kup kyaj dyaky ja tuu; jajtræ du'un nandu'unu tyadu ya'uxrujkræ andakru, paadyu Dios pyujta'aga'anudu ma agoots it wina xuu wina timpæ. ¹⁸Pes mut ja 'yanuu xrujkræ dyajtún ja naxwíñadu ja'ayadyu 'yaxuk winma'añ, es dyajtu'adíky di'ibuty apénanum tmastu'uty ma jyiky'aty pyojputún. ¹⁹Tyadu andákruty je'eyu twanda'aktæ ko ja'ay wa'ats jyiky'áttut, es ku'am 'yittu pekyoty. Pes nidu'uk nidu'uk 'yane'emyadyu tadu di'ibu tu myamada'agyuty. ²⁰Ko pún tmastu'uty ja 'yaxuk'ajtun ja'agyujxm ko t'ixy'attu Nindsun'ajtum éxtumu Yajnitsókræ Jesukristæ, es óknæm tñijambity es ñaygyuyákyuty mut ja 'yaxuk'ajtun, waanu o'ktúy wyu'umæt kudiinæm jawyíñur. ²¹Nik óyxur ko ni na'a tkadimnijawu yu oybyu nu'u tu'u, mut ko di'ibu myudsondak yu nu'u tu'u oybyu es óknæm tmastu'uty es tñijambijna ja 'yaxuk'ajtun, ²²ja'a tyukpatypy éxtum jyana'añ ja ayuk: "Yu uk ñijambijtypy ja 'yuutsy es tje'xy", es "ja udsæm ko wya'atsnuudsida'ay, jumbijtp es nujx myo'ontstsi'iy jatugok."

Mínur jatugok ja Nindsun'ajtum

3 ¹Megu'ugítaty, tyaadu du'un ja myumajtskræ neky di'ibu nduknija'ayudur. Ma ja jawyiimbu neky es ma tyadu myumajtskræ

nandu'un nduknijáyudu es xyja'aygyúkudut yajxón. ²Jamyatstu ja uxprjúkun di'ibu ja Diosu kyugajxputy ñigajxtu jékyup; es nandu'un ja Nindsun'ajtum Yajnutsókrú 'yana'amun di'ibu yu 'yapóstalutú mduk'uxprjúkudu.

³Tim jujp'am jamyatstu ko naty tyimminannu ja Jesús, mnija'tudup yu ja'ayuty di'ibu jiky'ajttup madu 'yaxuk winma'añ esu kyu'amdsojkun, es yu'ujuty mdukxi'igudup miidsuty ⁴es jyuna'ana'andu: "Jesús wyandak ko myina'añ jatugok, ¿kudii? Pes, ¿ma net? Yu n'aptujk'ajtum tu 'yo'knudu, per du'ñum wye'emy tugekyu nandu'un éxtumu naty ko yu naxwíñudu tsyondaky." ⁵Tyaaduty ja tukxíkputy kyaj tjaygyukuya'andu es kyaj tjamyatsa'andu ko jantsy jékyup taayumu naty tsajp esu nax, di'ibu Dios mut ja 'yayuk pyajták esu nan ñuuwimbudsúm, es dya'ity nuugujkóty, ⁶es mut ja nuu, ja ayo'onduu, Dios dyajkutugoooy ja naxwíñudu ja'ayuty. ⁷Peru tsajp esu nax di'ibu jaa tyam, Dios tu jyuna'añ ko yajtoyaampy ko ja'ay yajpayo'odyut es ko naty dyajkutugoya'añ ja pekyjya'ayuty.

⁸Katu xyja'aydyugódyu mugu'ugítuty, ko mut ja Dios tuk mil jamajt kyaj jyékyuty yu'u, es ni tu'ugu xuu kyapójunuty. Mut ja Dios, ti'igyu yu'u, du'un éxtum tuk xuu o éxtum tuk mil jamajt. ⁹Kyaj tyay'ajtanuty éxtum naagaty jyuna'andu, ko Dios jajkp tkuyduñ yu di'ibu wyandakypy. Ja'a du'un ko xymyuma'xtujkam, es ja'a du'un yajkypy ja tiempu es ja pojpu ja'ay jyodumbíttut, es t'axájudut ja Jesús, kudiibu kyutugódyut.

¹⁰Per ja'tup ja tiempu ma myina'añ ja Nindsun'ajtum Jesukristu ko ni nga'awijx ngajujp'ijxum, éxtum ja ma'tspu myiñ ni jawyiin tkanigajxy. Es ma tadu tiempu yu tsajp n'ijxtugo'oyum mut tu'ugu muk pam'i'imun. Yu xuu esu po'o esu mudsa'ajuty tyoyu'kta'ayut, es wyingín wyinga'at ak juun, es yu naxwíñudu es tugekyu di'ibu ja yaa yajno'kta'ayut.

¹¹Es kom du'un tugekyu kyutugoya'añ, du'un miidsuty byeen yajxón xy'ixtut w'ix mjiky'áttut wa'ats es éxtumu Dios ttseky ¹²maanum xy'awixtu myina'añ tadu xuu, es xytyúndut w'ix tsojk myínut. Ma tadu xuu yajno'oga'añ es kyutugoya'añ mut ja juun di'ibu ijtp tsajwínm, es di'ibu jaa'ajtp, tugekyu jyuywyaxta'ayut ko muk tyóyut. ¹³Peru Dios tu twanda'aky xymyo'oya'anum ja jembyu tsajp esu jembyu naxwíñudu ma tugekyu yajtúnut di'ibu tay'ajtan.

¹⁴Paaty mugu'ugítuty, maanum miits xy'awix xyujp'ixtu ko myina'añ jyata'añ tugekyu taadu, jiky'attu éxtum ja Dios ttseky, wa'atsti'knu, kyaj mdsiptúndut, es ni mgapekytyúndut, es du'un kyaj ti xyjáwudut di'ibu mjatánudup ko ja'a myínut. ¹⁵Jaygyúkudu, es yu Nindsun'ajtum mya'xtujkun ko kyaj tsojk myiñ, ja'a myeepy ja tiempu es jyodumbíttut ja pojpu ja'ayuty, es yu'u yajnitso'ogaampy. Du'un nandu'un tim mnijáyudu yu nmugu'uk'ajtum Paablu mut ja kyuwijy'át di'ibu Dios mooyu. ¹⁶Du'un ja Paablu tkajxwijy ja ja'ayuty ma tugekyu ñeky di'ibu jyaay. Tay'ajtanu'u ko yu'u tu tkaxja'ay naagaty di'ibu tsip njaygyujkam. Taa yu ja'ayuty di'ibu kyaj yajxón t'axájudu ja Diosu jyaaybyajtan, es kyaj ñay'aguwítsudu mut ja Diosu 'yuxprjúkun, yu'ujuty kyutujtup ja Paablu 'yuxprjúkun di'ibu tsip es yajjaygyúkut, du'un éxtum tkutajtu di'ibu nandu'un jaybyety ijtp ma Diosu jyaaybyajtan. Du'un dyajtuudyúkudu ku'um ko Dios tyuudyuna'anudu.

¹⁷Per miits mugu'ugítuty, tu xyñjáwudu tugekyu tyaadu. Paaty éxkam ko tyadu du'ambu ja'ayuty mwin'uanudu es xymyastu'udut yu mjiky'ajtanu

wa'atšpə es mǝ xymyubeky ja Dios. ¹⁸Yajmuj yajmáyuđu wi'ix ni'igu oy xy'ix'áttut ja Nindsun'ajtum Yajnitsókpə Jesukristu. Muj'ajtun muut yu'u 'yítut winu xuu winu tiempə. Wa'an du'unaty.

Myutu'ukpə Neky Di'ibə Fwank Jyaay

Jesús yajkypy ja jiky'ajtən

1 ¹Ja'ats miits nduknija'ayədəp pánə naty jaayəm ijtp ko kyajnumə naty ja naxwíñədu tsyonda'aky, di'ibə myooy ja jiky'ajtən nidəgekyə di'ibə jiky'ajtp. Ja'ats ədsuty tə n'ix tə nmədowdə es tə ndoñ tə nmátstəts mədədsə ngu'əjuty. ²Tə yajnijáwə yə jiky'ajtən, es ədsuty tə n'ixtə di'ibə yə jiky'ajtən yajkypy, es tyam miits nduknijáwudə es ja'a də'ən ja jiky'ajtən winə xəu winə tiempə. Yə'u naty ijtp mədə Dios Teety es tə kyəxe'eky mət ədsuty. ³Pəədyəts miits ndukməmədyə'əgə'əndə di'ibəts tə n'ixy es tə nmədóyəts, es nandə'ən miits mdi'igyədyə'aydyət mət ədsuty es mət ja Dios Teety es mət ja 'yU'unk Jesukristə. ⁴Də'ən nnijáyudə es udsəjtəm nxondákəm nidəgekyə ti'igyə es jətkədə'aky.

Diosu də'ən ja Jajən

⁵Tyāədə də'ən ja ayuk di'ibəts ja Jesukristə xytyuk'əxpəjk es ngəjxwə'xyəts mə miidsuty ko yə Dios yə'u də'ən ja Jajən, es mə yə'u kyaj ti agoots'ajtən. ⁶Pən jənə'anəm ko ti'igyə n'ijtəm mət yə Dios, es ndu'uyo'oyəm agoots, andákəm es kyaj ndu'unəm ja təy'ajtən. ⁷Per pən tu'uyo'oyəm mə ja jajən, nmədəjtəm ja ti'igyə'át nixim niyam esə 'yU'unk Jesukristə ñe'pyñ xyajwátsum mət təgekyə nbojpu'ajtəm.

⁸Pən njənə'anəm ko kyaj nbojpu'ə'ay'ajtəm, naywyin'u'ənəm kə'əm es ni ti təy'ajtən ngamədəjtəm. ⁹Per pən mayəjtəm ko nbekytyu'unəm, Dios di'ibə tyiimpy ja təy'ajtən, xpyoypəmə'xə'anəm es xyajwátsum təgekyə nbojpu'ajtəm. ¹⁰Per pən jənə'anəm ko ngəpekytyu'unəm, mət yə'u ngakupəjkəm ja Diosu 'yayuk es ndíjəm ko andəkp ja Dios ko jyənə'añ: “Yə jə'ayəty pojpu'tuundəbə təgekyə.”

Kristu ədsəjtəm xyñikəjtútəm

2 ¹Nitítəty, tyáməts miits nnijáyudə kədiibə mbekytyúndət. Per pən jəə pán pyekytyúñ, nmədəjtəm tu'uk di'ibə xyñikəjtútəm Dios windum. Yə'u də'ən ja Jesukristə di'ibə tyiimpy ja təy'ajtən. ²Pes yə'u kə'əm naydyukwindsə'kə kruuzkəjxy es də'ən tkumədooy ja nbojpu'ajtəm. Es kyaj 'yudsəjtəməty jə'e'yə, nandə'ən tkumədooy nidəgekyə ja naxwíñədu jə'ayədyə pyojpə.

³¿Wi'ix mbaat nmudajtam tų'ajtun ko n'ixy'ajtam ja Dios? Pes mada tyadu ko nguydu'unam ja 'yana'amun. ⁴Mut ko di'ibu janaamp: "Uj n'ixy'ajtypyuts ja Dios", es kyaj tkuyduin ja Diosu 'yana'amun, tyadu ja'ay andakp es ni ti tų'ajtun tkamudaty. ⁵Per ja ja'ay di'ibu kyuydyiimp ja Diosu 'yana'amun, kexy ka'pxy tmudaty ja Diosu tsojkan, es du'un nnija'am ko ti'igyu n'ijtam mada Dios. ⁶Mut ko pan njuna'anum ko nbanajxum ja Jesukristu, xpyatam es njiky'ajtam extamu Jesukristu jyiky'ajty.

Jembyu ana'amun

⁷Magu'ugituty, kyajts miits nduknijayudu ana'amunu jembyu. Di'ibu nduknija'ayudap, ja'ayum mmudajtap di'ibu jawyinu mya'anmaaydu. Tyadu jeky ana'amun, ja'ayum ja ayuk di'ibu tu xymudowdu. ⁸Oyu du'un, tyadu di'ibu nduknija'ayudap, yu'u tu'ugu jembyu ana'amun, es ya'ijxap ko tų'ajtunu'u ma Kristu es nandu'un ma miidsuty, mut ko najxp ja kugoots'at es jaj tu'xnup ja tų'ajtun.

⁹Di'ibu janaamp ko 'yity ma ja jajun es kyaj tteky ja myugu'uk, taadu ijtpam kugoots. ¹⁰Di'ibu tsyejpy ja myugu'uk, jiky'ajtp ma ja jajun, es ni ti kyayajpekykya'ayuty. ¹¹Per di'ibu myudsip'ajtypy ja myugu'uk, jiky'ajtp es jyudity ma wyingoodsuty, es kyaj tnijawu ma nejxy, mut ko ja koots'at tu yajjambityuty wiints.

¹²Nitituty, nnijayudats miidsuty mut ko Dios tu tme'xy ja mbojputy mut yu'uguyxmu Jesukristu. ¹³U'unkteedyuty, nnijayudats miits mut ko tu xy'ixy'attu Jesukristu di'ibu taayum ko naxwinudu tsyondaky. Una'kuty, nnijayudats miits mut ko tu xymumada'aktu ja majku'ugopk.

Nitituty, nnijayudats miidsuty mut ko tu xy'ixy'attu Dios.

¹⁴U'unkteedyuty, nnijayudats miits mut ko tu xy'ixy'attu Jesukristu di'ibu taayum ko naxwinudu tsyondaky. Una'kuty, nnijayudats miits mut ko yajxon tu xa'axjudu ja Diosu 'yayuk mut winu mnot. Paaty xymudattu muk'ajtan es tu xymumada'aktu ja majku'ugopk.

¹⁵Katu xytsyoktu ja naxwinudu winma'an, mut ko yu ja'ay di'ibu tsojktup ja naxwinudu winma'an, kyaj tsoktu ja Dios Teety. ¹⁶Mut ko tugekyu di'ibu jaa'ajtp naxwiin, ko ja'ay t'uxta'aydu di'ibu nini'x kubajk tsyejpy, ko t'adsoktu ko tii t'ixtu es ko myuj pyadudu ko tii tmadat tjaygyapta, tugekyu tyadu winma'an esu du'ambu jiky'ajtan jaa myiin ma yu naxwinudu, es kyaj myiin ma Dios. ¹⁷Peru Dios yajkutugoyaampy ja naxwinudu winma'an mut tugekyu di'ibu ja'ay adsojktup naxwinudu winma'anguyjm, per ja ja'ay di'ibu kyuydyiimp ja Diosu tsojkan, jiky'ajtp winu xuu winu tiempu.

Tų'ajtun esu andakun

¹⁸Nitituty, tu jya'ty ma tyam tu'uk oknum ja oor. Tu xymudowdu ko myina'an di'ibu myudsip'ajtypy ja Kristu. Pes nugoo 'yokmay'ajnu di'ibu myudsip'ajttup ja Kristu. Paadyuts nnijawu ko tu net jya'ty ja tiempu di'ibu tim ok. ¹⁹Tamu ja'ay di'ibu pudsuumdu ma udsuty, per kyaj yu'u t'axjudu Kristu extamu Yajnutsokpu. Mut kots xyinikaktu, paaty ya'ixy ko kyaj t'axjudu Kristu es nan kyaj yu'adyu nmumabajkpu'ajtam.

²⁰Per miidsuty kyaj mdu'un'áttu, mut ko Kristu mmooyudu ja Espírítu Santu es miidsuty nidugekyu mnija'adup ja tui'ajtun. ²¹Nnijáyudats miits mut ko yajxón xñijáwudu ja tui'ajtun, kyaj nnijáyudu éxtam di'ibu kyaj tnijawu. Miidsuty yajxón xñijáwudu ko ma yu tui'ajtun, kyaj myiñ ja andakun.

²²Yu'u du'un andakp di'ibu junaamp ko yu Jesús kyaj yu'udyu Kristu. Esu taadu yu'u du'un di'ibu myúdsip'ajtypy ja Kristu, pes 'yuxtijpy ja Dios Teety es ja 'yU'unk. ²³Es di'ibu 'yuxtijpy ja Diosu 'yU'unk, nan kyaj 'yity ti'igyú maut ja Dios Teety. Per pún 'yaxájup ja Diosu 'yU'unk, nan ijtp ti'igyú mut ja Dios Teety.

²⁴Miidsuty, pes jiky'attu éxtamu Jesukristu 'yuxpajkun di'ibu m'axájudu extu jawyíñup. Es ko du'un xtyyúnut, m'íttup ti'igyú mut ja Dios Teety es mut ja 'yU'unk. ²⁵Es tyaadu du'un di'ibu Jesukristu tu xtyyukwandákum, ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

²⁶Tats miits nnijáyudu es mnaygywentu'átudut mudu tadu di'ibuty mwin'uunánudup. ²⁷Per miidsuty kyaj mdugoy'ajtxudu pún mduk'uxpákudup, ja'a ko Jesukristu tu mmo'oyudu yu Espírítu Santu, es yu'u mduk'uxpajkudup tugekyu. Es yu'u du'un ja tui'ajtun es kyaj tmudaty ja andakun. Paaty ittu ti'igyú mut ja Kristu, éxtam yu Espírítu Santu tu mya'uxpákudu.

²⁸Pes tyamu net nitítuty, ittu ti'igyú mut ja Kristu es mnayjotmukmo'oyudut ko yu'u kyuxu'ugut jatugok, es kyaj xymyúdsodyúndut ko myínut. ²⁹Mnija'adup miidsuty ko Jesukristu tyiimpy ja tui'ajtun. Pes nijáwudu nandu'un ko di'ibu tyuundup ja tui'ajtun, yu'u du'un u'unk'ajttup ja Dios.

Diosu 'yu'unguty

3 ¹Jaygyúkudu éxtam ja Dios Teety xyjantsysojokum es xy'u'unkniwa'anum. Es tui'ajtun'u xy'u'unk'ajtam. Paaty kyaj xy'ixy'ajtam pánudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajtudup, ja'a ko kyaj t'ixy'attu ja Dios.

²Mugu'ugítuty, udsajtam xy'u'unk'ajtam ja Dios. Es kyajnum xtyyuk'ijxum wi'ix n'ak'ijtam, per ko Jesukristu kyuxu'ugut, du'un n'ijtam éxtam ja Kristu, mut ko n'ixa'anum wi'ixu du'un yu'u. ³Es nidugekyu di'ibu du'un 'yaxájudup ja Kristu éxtamu Yajnutsókpu, yu'ujuty nayyajwátsup ku'am éxtamu Jesukristu wyá'adsuty.

⁴Per di'ibu pekytyuump myúdgeepy ja Diosu 'yana'amun. Yu'u ja peky ko kyaju Dios ja 'yana'amun yajpadúñ. ⁵Es mnija'adup ko Jesukristu myiñ ya naxwiñ yajpojpanitugeebyu, es kyaj yu'u tmudaty ni ti peky. ⁶Es nidugekyu di'ibu ijttup ti'igyú mut yu'u, kyaj jyudity mut ja pojpu. Per nidugekyu di'ibu pekytyuundup, kyaj t'ixy'aty ja Kristu, es nan kyaj yu'u jya'a'átyuty. ⁷Nitítuty, éxkam mwin'uunudu pún. Púnu Kristu ja'a'ajttup, ja'a tyiimpy ja tui'ajtun éxtam ja Kristu ku'am. ⁸Per di'ibu pekytyuump, yu'u ja'a'ajttup ja mujku'ugópk, ja'a ko yu mujku'ugópk pyekytyiimpy jawyíñup extu tyambaat. Yu Diosu 'yU'unk tu myiñ naxwiñ es dyajkutugoya'añ di'ibu ja mujku'ugópk tyiimpy.

⁹Ni tu'uk udsajtam di'ibu Dios xy'u'unk'ajtam njiky'ajtam éxtumá pojpré tuumbá, mut ko nmudajtam ja jiky'ajtam di'ibu Dios tu xymyo'oyam es kyaj mbaat ni'igu ndu'unam ja pojpré, mut ko xy'u'unk'ajtam ja Dios. ¹⁰Es mudá tyaadu niguxe'eky pánudyu Dios u'unk'ajttap es pánaty ja mäjku'ugópk u'unk'ajttap. Mut ko di'ibu jiky'ajtp axuuk es kyaj ttseky ja myugu'uk, kyaj jya'a'átyaty ja Dios.

Naydsyojkum nixim niyam

¹¹Pes di'ibu Jesukristu xytyuk'ana'amam extu jawyíñup, tyaadu du'un ko nnyaydsyojkum nixim niyam, ¹²es kyaj ndu'unum éxtum ja Kaín di'ibu ja'a'ajttap ja mäjku'ugópk es dya'e'ky ja myuga'ax Abel. ¿Es ti ko dya'e'ky? Mut ko Abel jyiky'aty tų'ajttun muut es ja Kaín kyaj.

¹³Mągu'ugítaty, katú du'uñu mwu'amudu pun mduk'ak'ajttudap pánudyu naxwíñudu winma'añ ja'a'ajttudap. ¹⁴Mut ko ndsojkum ja nmągu'uk'ajtam, nnija'am ko yu Dios tu xyajjugákum ma yu o'kun es tu xyajmi'inum ma yu jiky'ajttun. Di'ibu kyaj ttseky yu myugu'uk, wu'amp yu'u ma ja o'kun. ¹⁵Di'ibu kyaj ttseky ja myugu'uk, yu'u du'un yajja'ay'o'kpu. Es miits nnija'adap ko ja yajja'ay'o'kpu kyaj tmudaty ja jiky'ajttun winu xuu winu tiempu. ¹⁶Nnija'am di'ibu dan tsojkun'ajtp, mut ko Jesukristu dya'ijxu ko jyiky'ajttun dyajky mut udsajtamgyujxm. Es du'un xypyátum udsajtam es nyajkum ja njiky'ajttun'ajttum mut ja'agyujxm ja nmągu'uk'ajtam. ¹⁷Pun ja pán tmudaty tjaygyepy di'ibu ndukjiky'ajttum, es t'ixy ja myugu'uk tyugoy'ajttaty, es kyaj tpa'ayoy, ¿wi'ix mbaat tmudaty ja Diosu tsojkun?

Amumdu'uk jot naybyujtákkum ma Dios

¹⁸Nitítaty, kyaj nnyaydsyojkum je'eyu wingu'uy agu'uy, naydsyojkum éxtum mbaat ya'ixy di'ibu ndu'unum mut ja tų'ajttun. ¹⁹Du'un nnija'am ko xyja'a'ajttam ja Dios es n'ijttam jotkujk Dios windum ²⁰ko nbekyjya'am, Dios ni'igu myújaty es kudiinum udsajtamú njot'ajtt nwinma'añ'ajttam, ñija'ap yu'u tugekyu. ²¹Mągu'ugítaty, pun kyaj ti nbekyjya'am, nwinguwa'kkum jotkujk ja Dios, ²²es yu'u xymyo'oyam di'ibu udsajtam n'amdo'om, mut ko nguydu'unum ja 'yana'amun es ndu'unum di'ibu yu'u tsyejpy. ²³Es ja Dios tni'ana'amú es nmubajkum ja 'yU'unk Jesukristu es nnyaydsyojkum nixim niyam, éxtum ja Kristu xytyuk'ana'amam. ²⁴Pun nguydu'unum ja Diosu 'yana'amun, jiky'ajttam mut yu'u, es yu'u jyiky'aty mut udsajtam. Nnija'am ko yu'u jyiky'aty ma udsajtam, mut ko tu xymyo'oyam ja Espírítu Santu.

Espírítu Santu esu ka'oybyu

4 ¹Mągu'ugítaty, jaa may ja ja'ay di'ibu nayñigajxudap ko yu'u ya'axpuktu es ko xytyuknimi'inum ja Diosu 'yayuk. Katu miits xymyubuktu, ja'a ko taa may di'ibu andáktap, je'eyu xywyin'uuná'anam. Ixtu yajxónu tadu 'yuxpukun es net xymyubúktut pun tų'ajttun ko yu'u Dios tja'a'áty.

²Du'un xyñijáwudut ko yu'u Diosu Jya'ajun tja'a'áty: nidugekyu pánaty junándap ko yu Jesús yu'udyu du'un ja Kristu, Diosu 'yU'unk di'ibu miin ya naxwiñ éxtumú naxwíñudu ja'ay, ja'a myudajttap ja Diosu Jya'ajun.

³Ja di'ibu junaamp ko Kristu kyaj du'un oj myiñ, kyaj ja Espiritu Santu tmudaty, ja'a taadu myudsip'ajtypy ja Kristu. Es tu xymyudowdu miidsuty ko myina'añ di'ibu myudsip'ajtypy ja Kristu. Pes ta net ya naxwiiñ.

⁴Nitítuty, miidsuty Dios mja'a'ajtudap. Tu xymyudowdu'aktu tadu andakputy, mat ko ya Espiritu Santu di'ibu miidsuty mat m'ittu, ni'igu ya'u myújuty es kudiinamu ka'oybyu di'ibu ja ya naxwiiñ. ⁵Tadu andakpu ya'u ja'a'ajtudap ja naxwiiñudu winma'añ, paaty tkajxwa'xtu ja naxwiiñudu winma'añ, es myudoo'ijtudap ja ja'ay di'ibu naxwiiñudu winma'añ ja'a'ajtudap. ⁶Per udsajtam Dios xyja'a'ajtam. Di'ibu Dios 'yijxy'ajtypy, myudoo'ijtypy ja ayuk di'ibu ngajxwa'xum. Per di'ibu kyaj Dios jya'a'átyuty, kyaj xymyudoo'ijtam. Es du'un mbaat n'axkajpum pán myudajtypy ja Espiritu Santu di'ibu tuj'ajtan yajkypy, es pán myudajtypy ja ka'oybyu di'ibu win'u'amp.

Dios ya'u du'un ja tsojkun

⁷Mugu'ugítuty, n'oknaydsyojkum nixim niyam, mat ko ya tadu tsojkun myiñ ma Dios. Nidugekyu di'ibu myudajttap ja tsojkun, ya'u Dios u'unk'ajtudap, es 'yixy'ajttap ja Dios. ⁸Di'ibu kyaj tmudaty ja tsojkun, kyaj ya'ujuty t'ixy'attu Dios, mat ko Dios ya'u du'un ja tsojkun. ⁹Dios xytyuk'ijxum ja tsojkun udsajtam ko tkejxy ja tyu'uk U'unk ya naxwiiñ es nmudajtam ja njiky'ajtan'ajtam mat ya'ugyaxmu 'yU'unk. ¹⁰Kyaj 'yudsajtamuty jawyiin ndsojkum ja Dios, jawyiin'ajtp ya'u oj xytsyojkum es xytyuk'ijxum mat ko xytyuknigajxum ja 'yU'unk es xyajpojpanitugo'oyum.

¹¹Mugu'ugítuty, mat ko du'un ja Dios tu xytsyojkum, nandu'un nnydsyojkum nixim niyam. ¹²Ni na'a pánu Dios tka'ixy. Per pán nnydsyojkum nixim niyam, Dios ijtp ma udsajtam es nmudajtam ja tsojkun. ¹³Es mat ko Dios tu xymyo'oyum ya Espiritu Santu, tu xytyuk'ijxum ko ya'u 'yity mat udsajtam, es udsajtam n'ijtam mat ya'u. ¹⁴Es tuts n'ixyuts ku'am es ngajxte'xyuts ko Dios Teety tkejxy ja 'yU'unk ya naxwiiñ éxtamu Yajnitsókrp. ¹⁵Oytyim pánuty di'ibu 'yijxkajpy ko Jesús ya'u Dios 'yU'unk'átyuty, jiky'ajtp mat ja Dios es ja Dios jyiky'aty mat ya'u.

¹⁶Es du'un nnija'am es nmubajkam ko Dios xytsyojkum. Dios ya'u du'un ja tsojkun, es pán nnydsyojkum nixim niyam, Dios jiky'ajtp mat udsajtam, es udsajtam njiky'ajtam mat ja Dios. ¹⁷Es ko njiky'ajtam mat ja Dios, muj máyup es kexy ka'pxy 'yítut ja ndsojkun'ajtam es ndukmu'awdajtam ko Dios xypyayo'oyum, ja'a ko n'ijtam ya naxwiiñ éxtamu Kristu. ¹⁸Ma jyámuty ja tsojkun, kyaj jyámuty ja tsu'kun. Di'ibu myudajtypy kexy ka'pxy ja tsojkun, yajkekypy ja tsu'ugu. Ja'a ko pán ndsu'kam tii, njujtsu'kam ko xytyukkumadowa'anam di'ibu tu ndu'undugo'oyum. Ko ti ndsu'kam, kyaj kexy ka'pxy nmudajtam ja tsojkun.

¹⁹Dios jawyiin xytsyojkum udsajtam. Paaty udsajtam ndsojkum ja Dios. ²⁰Pán ja pán jyuna'añ: "Uj ndsejpyuts ja Dios", es kyaj ttseky ja myugu'uk, andakpu taada. Pán di'ibu kyaj ttseky ja myugu'uk di'ibu yaa 'yijxypy, nan kyaj mbaat ttseky ja Dios di'ibu kyaj t'ixy. ²¹Mat ko Dios tu xytyuk'ana'amum ko di'ibu tseyjpy ja Dios, nandu'un ttsókat ja myugu'uk.

Wi'ix ja ka'oybyu nmumadákum

5 ¹Nidugekyu di'ibu 'yaxájup ja Jesús éxtamu Kristu, ya'u du'un ja Dios u'unk'ajtudap. Ja ja'ay di'ibu tseyjpy tu'ugu u'unkteety, nandu'un

ttseky yu u'unkteedyu 'yu'ungaty. ²Ko ndsojkum ja Dios es nguydyu'unum ja 'yana'amun, ndsojkum naty nandun 'yu'ungaty. ³Es ko ndsojkum ja Dios, nguydyu'unum naty yu 'yana'amun. Es kom xy'u'unk'ajtam ja Dios es ndsojkum, kyaj muk nja'am es nguydyu'unum di'ibu yu' xytyuk'ana'amum, ⁴mut ko nidugekyu udsajtam di'ibu xy'u'unk'ajtam ja Dios, nmamadakum es kyaj ndu'unum ja naxwĩndu winma'añ. Nmamadakum mut ko nmubajkam ko ja Jesús yu' Kristu, Diosu 'yU'unk. ⁵Panaty myubajktap ko Jesús yu' Diosu 'yU'unk, myumadaktap es kyaj ttundat ja naxwĩndu winma'añ.

Jesús yajngajxy ko Dios 'yu'unk'átyuty

⁶Ko Jesús myiñ ya naxwiñ, oj ya'ijxwe'emy mut ja nuu es ja ne'pyñ, kyaj jye'eyuty ja nuu, ja'a mut ja nuu es ja ne'pyñ. Es ja Espiritu Santu kum dyajtuydyaku, es ni na'a kya'anda'aky. ⁷Tugauk jyam'aty tsajpótm di'ibu yajtuydyukubu tyadu: ja Dios Teety, ja Diosu 'yU'unk esu Espiritu Santu. Es ti'igyu ja tuya'ajtan di'ibu yajktap. ⁸Es tugauk jya'áty naxwiñ di'ibu yajtuydyukudubu tyadu: ja Espiritu Santu, ja nuu es ja ne'pyñ. Es ti'igyu ja tuya'ajtan di'ibu yajktap. ⁹Nmubajkam ko tnika'xpátta ja'ayuty. Per yu Diosu ñikajxpajtan kanak nipat 'yóyuty. Yu Dios tu jyuna'añ ko Jesús yu' 'yU'unk'ajtypy. ¹⁰Di'ibu myubejkyu ja Diosu 'yU'unk, myudajtypy jyodoty wyinma'añoty di'ibu ñikajxpejtypy ko tyu'ajtanaty. Per di'ibu kyaj tmubeky ja Dios, du'un t'ixy éxtum 'yanda'aky ja Dios, mut ko kyaj tmubeky ja Diosu ñikajxpajtan ko jyajunáñ: “Jesús uj n'U'unk'ajtypy.” ¹¹Tyadu nikajxpajtan yu' du'un: ja Dios tu xymyo'oyum ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu, esu tyadu jiky'ajtan 'yity mut ja 'yU'unkkyujxm. ¹²Di'ibu 'yaxájup ja Jesús éxtum ja Diosu 'yU'unk, myudajtypy tyadu jiky'ajtan. Per di'ibu kyaj t'axaju Jesús éxtum ja Diosu 'yU'unk, kyaj tmudaty tyadu jiky'ajtan.

Kajxwijn esu kajxpo'xun

¹³Nnija'ayudapts miits di'ibu myubajktap ja Diosu 'yU'unk, es xyñjávudat ko xymyudattu ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu.

¹⁴Kyaj ndsu'k nja'am ko n'amdo'om tii ja Dios, mut ko nnija'am ko ti n'amdo'om di'ibu ijtp ti'igyu di'ibu yu' tseyjpy, yu' xymyudo'om. ¹⁵Es mut yu'uyu ko xymyudo'om, nnija'am ko xymyo'oyumu naty di'ibu n'amdo'om.

¹⁶Pan 'yijxypy ko tu'ugu myagu'uk ttuñ ja peky di'ibu kyaj myunejxyuty ma ja o'kun, wa'an tkajxta'aky ma Dios kadiibu 'yoogut. Ja'a ko taa yu peky di'ibu munjxp ma ja o'kun, es mudu tyadu peky kyajts njuna'añ es kyajxta'agut yu'ugyujxm. ¹⁷Tugekyu axuukpu yu' dun peky. Es taa yu peky di'ibu kyaj myunejxy ma ja o'kun.

¹⁸Nnija'am ko di'ibu myudajtypy ja Dios éxtumu Tyeety, kyaj pyekytuun'adu'utsy, mut ko Diosu 'yU'unk tkwentu'aty di'ibu Dios jya'a'ajtypy, es kyaj ja majku'ugópk wi'ix tyúñaty.

¹⁹Nnija'am udsajtam ko Dios xyja'a'ajtam esu majku'ugópk yu' ja'a'ajtudap tugekyu di'ibátyu naxwĩndu winma'añ ja'a'ajtudap.

²⁰Es nnija'am nandun ko ja Diosu 'yU'unk tu myiñ es tu xymyo'oyum yu nwinma'añ'ajtam es n'ixy'ajtam ja Dios. N'ijtam ti'igyu mut ja Dios

es mat ja 'yU'unk Jesukristu. Tyay'ajtunaty ko yu'adyu Dios, es yu'u
du'un yajkypy ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. ²¹Nitítuty, éxkam ko
xywyindsu'ugudut di'ibu kyaj Dyios'aty.

Myumajtskpu Neki Di'ibu Fwank Jyaay

Tuy'ajtan esu tsojkan

¹Uj, mājja'ay Fwank. Nduknigajxtuptsu tyadu neky ja Kiiryu di'ibu Dios wyin'ijx, esu 'yu'unguty di'ibuts uj njantsytsyojktup; es kyaj jye'eyuty uj, nandu'un nidugekyu di'ibu tu tnijawadu ja tuy'ajtan. ²Ndsóktats miits mut yu'ugyujxmu tuy'ajtan di'ibu nmudajtam njodoty nwinma'añóty, es 'yity mut udsajtam winu xuu winu tiempu. ³Wa'anu Dios Teety es ja 'yU'unk Jesukristu mgunu'xadu, es mmo'oyadu ja pa'ayo'on esu agujk'ajt jotkujk'ajtan, es ja'a muut n'ijtam ma ja tuy'ajtan esu tsojkan.

⁴Byeenats tu njantsyxyonda'aky kots tu nnijawu m'u'unguty jyiky'attu mut ja tuy'ajtan, du'un éxtam ja Dios Teety xytyuk'ana'amum. ⁵Es tyam, mugu'ugitu Kiiryu, nmunu'xtákyryuats ko nnaydsyojkan nixim niyam. Tyaadu di'ibu nduknija'ayup, kyaj yu'ujuty ja Diosu 'yana'amunu jembyu, ja'ayumu'u di'ibu n'okmudajtambu extu jawyíñup; ⁶esu tyaadu du'un ja tsojkan ko nguydyu'unum du'un éxtam jyuna'añ ja Diosu 'yana'amun. Yu'u ja ana'amun di'ibu mmadoodu extu ko xmyubujktsondáktu Kristu, ja'a ko nnaydsyojkan nixim niyam.

Win'u'umbuty

⁷Pes may jaa jyudity ja win'u'umbutyk ma tyadu naxwíñadu di'ibu kyaj t'axájudu ja Jesús ko yu'udyu Kristu, Diosu 'yU'unk di'ibu kyajx ya naxwiñ éxtamu naxwíñadu ja'ay. Di'ibu du'un andakp, yu'u du'un myudsip'ajtypy ja Kristu. ⁸Naygywentu'átadu, kadiibu tyugóyut di'ibu tu xytyundu, es du'un kexy ka'pxy myajkumádyut.

⁹Di'ibu 'yaktimnikeempy ja Jesukristu 'yuxpukun es kyaj wye'emy mut yu 'yuxpukun, kyaj 'yity mut ja Dios; per di'ibu 'yaxájup es tkuydyúñ ja Jesukristu 'yuxpukun, ijtp madu Dios Teety es nandu'un madu 'yU'unk Jesukristu. ¹⁰Pun ja pún mninujxudu mya'uxpuka'anadu wiink, es kyaj yu'ujuty ja Jesukristu 'yuxpukun, katu xykyupaktu es mya'uxpákadut ma miits mnaymyúkadu. ¹¹Es nan katu miits xyajjotkujk'áttu ni wi'ix tsoo.

¹²Máyñumts miits nja'anuumaya'andu, per kyajts nja'aya'añ ma tyadu neky. Nujxaambuts ku'am ma miidsuty es nmutmadya'aga'andu ku'am, es du'un kyap'xut ja nxondakun'ajtam.

¹³Yu mmuga'ax di'ibu Dios nandu'un win'ijxu, esu 'yu'unguty, mduknigáxudu Dioskajxy.

Myudugukru Neku Di'ibu Fwank Jyaay

Gayu oy yajinigajxy

¹Uj mājja'ay Fwank. Nduknigejxyrydsu tyadu neky mij, Gayu di'ibuts njantsytsyejpy tų'ajtun maut. ²Pes mugu'ugitu, n'amdeebuyts ja Dios es oy muk m'itut, du'un extum oy m'ity mwe'emy mudu Dios. ³Pes xondakpats muk ko myiindu nidu'ugaty ja nmugu'uk'ajtum es xytyukmumadya'aktuts ko mij xypyaduñ ja tų'ajtun. ⁴Ni tits ni'igu xykyayajxonda'aky kots nnijawu ko n'u'ungudyats 'yittu ma ja tų'ajtun.

⁵Mugu'ugitu, oy xytyuñ ko xypyudaku ja nmugu'uk'ajtum, es ni'igu panaty wiink tsoo tso'ondup. ⁶Yu'ujaty ku'am tu tmadya'aktu ma mubajkpatajk ñaymyukadu wi'ix xytsyojktu. Es oy xytyuñ mut ko xypyudakadu ma tyu'uyo'oydyu, mut ko Dios tsyejpy es du'un xytyunut. ⁷Pes yu'ujaty jyudittu tmudunda Jesukristu es tkajxwa'xtu Jesukristu 'yayuk majaty ja ja'ayaty, es ni tka''axajadu pudujkun ma tadu ja'ayaty di'ibu kyaj t'axajadu Jesukristu. ⁸Paaty udsajtum xypyatum es nbudujkum, mut ko du'un maut ti'igya nmudu'unam ja Dios.

Diótrefes esu Demetryu

⁹Du'unuts tu nnijayu ja mubajkpatajk di'ibu naymyukadup ma mij, per jap 'yityu tadu Diótrefes di'ibu tim'ana'amaamp es kyaj tkuydyuna'añ extumts nja''anummu. ¹⁰Paaty kots nujpta'agut, net ndukmumadya'aktut nidugekyu miidsuty extumts udsuty xyñibi'tskajxudu, xyñi'oo xyñiyaaxudu mut ja andakunguyxj; es mudu tyadu kyajyum jyotkuda'aky, nan ni ja'a tka''axaju ja nmugu'uk'ajtum di'ibu najxtup ya'uxpajkru, es kyaj tkupeky esu wiinkru 'yaxajudut. Es panaty 'yaxajyandup, 'yuxwojppudseempy tsajptugoty.

¹¹Mugu'ugitu, katu xypyaduñ ja axukru ijxajtun. Padun ja oybyu. Di'ibu oy tyiimpy, Dios ja'a'ajtup; per di'ibu tyiimpy ja axukru, kyaj tka'ixy'aty ja Dios.

¹²Byeen yajxon tnmadya'aktu nidugekyu ko Demetryu jyiky'aty tų'ajtun maut. Es tų'ajtun yu'u, mut ko jyiky'aty extum ja Dios tseky. Nandu'un udsuty nnikajxpajttuptsu tyadu, es mij mnija'ap ko kyajts n'anda'aktu.

¹³Máyñumts miits nja''anummya'andu, per kyajts nja'aya'añ ma tyadu neky, ¹⁴najxaambuts ku'am ma mij es nmutmadya'aga'añ wingu'am agu'am.

¹⁵Dios myajjotkujk'átadur. Nmągu'uk'ajtım di'ibu yam mduknigáxudu Dioskajxy. Tunı may'ajtın, mo'oyduı ni'amuku Dioskajxy di'ibáty jap ma mij.

Neky Di'ibü Juudus Jyaay

¹Üj Juudus, Jesukristu myuduumba, myuga'axu Santya'agu. Ndukni gajxtuptsu tyadu neky ja ja'ay di'ibu Dios Teety tu twin'ixy es tja'a'ata'añ, es di'ibu Jesukristu kyuwaampy. ²Wa'anü Dios mmo'oyüdü pa'ayo'on, agujk'ajt jotkujk'ajtan esu tsojkan.

Pánuty tyuk'uxpüjktup ja andakun

³Mügu'ugítuty, byeenats tu njantsytsyeky nduknijayüya'andü ja nitsokun di'ibu nmudajtum. Per nja'abats ko koonumts nnijáyut es nmünu'xta'aktat es xytyündüt wi'ix kyaj pün dyajtugátsut di'ibu nmubujkum, di'ibu tugok je'eyu yajmooy ja Diosu jya'ayuty. ⁴Ja'a ko tu ja ja'ay andakungyüjxm tyáküdü mä miidsuty. Yu'u ja Diosu 'yayuk 'yandijpy di'ibu extu jékyup mä yajjaaywyu'um ko dü'umbu ja'ay windugoyándup, éxtum pyaadyuty. Müt ko 'yaxukja'ay'áttu, jyunandü ko Dios myay'ajtungyüjxm nyajpojruma'xum, es paaty mbaat nmü'indu'unum, es 'yuxtijtup ja Nindsun'ajtum Jesukristu.

⁵Paaty miits ndukjamyatsa'andü, oy xyjanijáwüdü, ko oy ja Dios tjayajpüdsüümdü Ejiptu nidugekyu israelitu ja'ayuty, óknüm dyajkutugooy di'ibu majaty kyaj tmubujkta. ⁶Es nija'ajuty ja anklus di'ibu kyaj tmumüdooy ja Dios, es tmastuty ja tyuunk di'ibu Dios mooyu, Dios myüdaajtypy tsimy mä koots it es ttukkumüdowa'añ ko tpayo'oyut. ⁷Nandü'un jyajtu Sodomu esu Gomorru müt ja wiingátypyu kajpn di'ibu myüwingon'ajtypy. Tadu ja'ayuty naygyu'uyajküdü es myu'indündüt, es ttündüt di'ibu kyaj jyapaadyuty ttündüt. Paaty ja Dios dyajküdáky ja jünya'ank tsajpótm es dyajtooydyaay tügekyu ja kajpn. Es dü'un ja Dios xytyuk'ijxum wi'ix ttäydyuna'añ ja pekyjya'ayuty.

⁸Per oy tjatimnijáwüdü tügekyu tyaadü, nandü'unu tadu andakpu dya'axüügüdü kyü'um nini'xuty es t'uxtijtu ja Diosu kyutujkun, es extu wyingajxpajttup pánuty ijttup jam tsajpótm. ⁹Per extu yu arkanklus Migel kyaj dü'un t'oooy ja müjku'ugópk ko dyajtsiptáktu müt ko tjayajnjxáñ ja Moisesu nini'x, je'eyu t'anmaay: "Wa'an ja Nindsun'ajtum mwin'oooyty." ¹⁰Peru tadu andákruty nü'o'odup di'ibu kyaj tñijáwüdü. Dü'un yu'ujuty éxtumu ujts jüuyjk, kyaj jyaygyúküdü es näyayjtugóyüdü.

¹¹¡Puroobuty yu'u!, müt ko t'uxtijtu ja tüy'ajtan es tpadundü ja kyü'um winmä'añ éxtumu Kaín. Kyaj ttundu di'ibu Dios tsyejpy, müt ko myeeñ'ooguty éxtumu Balán, es éxtumu Koree, dü'un 'yooktat ja'agyüjxm ko tnibüdü'uktü ja Dios. ¹²Ko mnaymyúküdü es mgay m'uuktü Dios tsoyokungyüjxm, tyadu andákruty tyáküdü mä miidsuty, es ni

kyatsoydyundu es xymyutkay xymyut'uuktu. Du'an yu'ujaty éxtamu borreegu kwentu'ajtpu di'ibu naygywentu'ajtpu ku'am, éxtamu yoots di'ibu kyaj tmudaty ja tuu es yajnejxyuty ja poj, du'an yu'ujyuty éxtamu je'xykyépyun di'ibu kyaj tyuump'áty, éxtam tu'ugu kepy di'ibu tu tyutsnu mudu ñi'aats ñigoxy. ¹³Tadu andákruty, yu'u myunujxtup ja jiky'ajtanu axuukpu extu mbaat yajtsoydyúnudu. Du'an yu'ujaty éxtamu jikymyejyñ ñikapy es dyajpudsémy ja axuukpu mejyñbyu'aay, es nandu'un éxtamu mudsa'ada'atsy ko ñaxy tsajwínm ko tye'xy muk es waanu 'yity, ta pyi'itsy, esu du'unu tadu andákruty wyu'amdu muk agooststuuy winu xuu winu tiempu.

¹⁴Yu'udyu dunu tyaadaty di'ibu tim jékyup myadyak ja Enok, ja Adanu 'yok myujxxtujk naska'axubu. Du'an jyunáñ ja Enok: "N'ijxuts ja Nindsun'ajtam ko myiñ mut kanak milu 'yánklusuty, ¹⁵es tpayo'oyut nidugekyu ja ja'ay es tkumadówt ja axuk ja'ayuty di'ibu tu ttundu tugekyu axuukpu, es mut ko nandu'un mut ja axuk ayuk tu tkajxpaattu ja Dios." ¹⁶Esu tyadu andákruty myu'u'undup ja Dios esu wiingátypyu, ni na'a kyajotkuda'aky mut ja di'ibu myudajttup. Ja'a tyuundup di'ibu yu'u ku'am tsyojktup, kyulawak'attu es ñayajmujpajta'aga'anudu, es oy myadya'aktu mut ja wiinkpu ja'ayuty ko ti tsoktu di'ibu ku'am tyuk'oy'áttup.

Kajxwíjün mut ja mubujkruty

¹⁷Per miits mugu'ugítaty, jamyatstu wi'ixu Nindsun'ajtam Jesukristu 'yapóstulaty xtyukmumadyákum. ¹⁸Du'an jyunandu: "Ja tiempu di'ibu tim okpu jaa'ataamp ja ja'ay di'ibu tyukxi'igaampy ja Diosu 'yuxpajkun es jyiky'ata'añ éxtam yu'u ja 'yaxuk winma'añ." ¹⁹Tyaadu du'umbu ja'ay yu'u yajnaywya'xup ja nmugu'uk'ajtam es jyiky'attu éxtam ja ñini'x kyubajk ttsoktu, es kyaj tmudattu ja Diosu Jya'ajun.

²⁰Per miits mugu'ugítaty, yajmujwiin yajkajaaju mmubajkun nixim niyam, es kajxta'aktu éxtam ja Espíritu Santu mnu'umo'oy mdu'umo'oyudu. ²¹Naymyudátudu mut ja Diosu tsyojkan es jajp'ixtu ko myina'añ ja Nindsun'ajtam Jesukristu, ko mut ja pya'ayo'on xymyo'oya'anum ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu.

²²Pa'ayowdu púnaty kyaj oy tnijáwudu ti ja Dios tsyejpy. ²³Di'ibu tuu dun timnayyajtugoyánunup, yajtso'ok éxtam jyawu xyjuuty juunóty; esu wiingátypyu pa'ayow es yajtso'ok, per éxku mya'axuugudu mut ja 'yaxuk jiky'ajtan.

²⁴Ja nYajnitsokpu'ajtam, ja Diosu tu'ukpu di'ibu myudajtypy ja muk'ajtan es kudiibu mbekykya'adut es myajkuxu'ugadut wa'ats Dios wyindum ma ja myuj'ajtan, es mut ni'igu xondakan, ²⁵wa'an ja'a tmudattu ja muj'ajtan, muk'ajtan, es ja kutujkan. Du'an 'yijty Nindsun'ajtam Jesukristukyajxm ma kyajnumu naty tsyonda'aky ja naxwíñudu, tyamu du'an 'yity, es winu xuu winu tiempu du'ñam 'yítut. Wa'an du'unaty.

Di'ibũ Dios Myooy Ja Jesukristũ Es Ttuknijáwudũt Ja Myũduumbũty

1 ¹Di'ibũts ngũxjaapy mǎ tyǎdu neky, yũ'ũ di'ibũ Dios myooy ja Jesukristũ es ttuknijáwudũt ja myũduumbũty di'ibũ tsojkap es tsojk tyunǎ'ǎñ jyatǎ'ǎñũty. Jesukristũ tkejxy nidu'ugũ 'yanklũs mǎ ẽj, Fwank, Jesukristũ myũduumbũ, es tũts xytyuknijawũ tũgekyũ tyǎadũ. ²Paaty mǎ tyǎdu neky nnikǎjxpẽtyũts ko tyũy'ajtũnũty di'ibũts n'ijx nmũdoo, ko yũ'ũ ja Diosũ 'yayuk es di'ibũ Jesukristũ xytyuk'ijx xytyuknijǎ'ajũts.

³Dios kunu'xũdũp di'ibũty kyajxtũp, es kunu'xũdũp nandũ'ũn di'ibũ myũdeepy ja myadya'agyũ tyǎdu ayuk, es tmũbáktũt es tkuydyũndũt di'ibũ ijtp yǎǎ kũxjǎ'ay, mũt ko tũ wyingõñ ja tiempũ mǎ tyunǎ'ǎñ jyatǎ'ǎñũty.

Fwank tñiyay ja mũbũjkrũtyjũk nijũxtujk pekypyu

⁴Ëj Fwank. Nnijáyũts yũ mũbũjkrũty di'ibũ naymyujkũdũp mǎ jũxtujkũ kǎjpn Asyũ ñǎaxóty. Wa'an ja Dios mgunu'xũdu es mmo'oyũdu ja agujk'ajt jotkujk'ajtũn, ja Dios di'ibũ ijtp, dũ'ũñũm 'yity, es dũ'ũñũm 'yitǎ'ǎñ. Nandũ'ũn mgunu'xũdũt ja Espĩritũ Santũ es mmo'oyũdũt ja agujk'ajt jotkujk'ajtũn, ja Espĩritũ Santũ di'ibũ ijtp mǎ uñǎaybyajn mǎ Dios yajkutĩky, es ttuñ jũxtujk naxũ tuunk. ⁵Es nandũ'ũn ja Jesukristũ, di'ibũ ñikǎjxpejtypy ja tũy'ajtũn, mgunu'xũdũt es mmo'oyũdũt ja agujk'ajt jotkujk'ajtũn, di'ibũ jawyiin jikyryũjũk ko 'ye'ky, es tyam yajkutĩky mǎ nidũgekyũ naxwĩñũdu jǎ'ayũdyũ ryey. Jesukristũ xytsyojkmũ, tũ xyajwátsum ja nbojpn'ajtmũ mũt ja ñe'pyñ, ⁶es tũ xpyũjttákũm yajkutujkũp es teedyũty, es nmũdu'unũm ja Dios Teety. ¡N'ok'awdajtmũ ja Jesukristũ di'ibũ winũ xũũ winũ tiempũ tmũdaty ja mũj'ajtmũ esũ muk'ajtmũ! Wa'an dũ'ũnũty.

⁷Ixtũ, Kristũ miimp yoodsóty. Nidũgekyũ naxwĩñũdu jǎ'ay t'ixtũt, es extũ ja'ajũty di'ibáty yajkrũuzpajtmũ; es nidũgekyũ naxwĩñũdu jǎ'ayũty jyũ'ũy yǎ'axtũt ko t'ixtũt. Es dũ'ũn jyatǎ'ǎñ. Wa'an dũ'ũnũty.

⁸Nindsũn'ajtmũ Dios, di'ibũ tũgekyũ muk'ajtmũ myũdajtypy, yũ'ũ dũ'ũn jũnǎǎmp: “Ëjtsũ dũ'ũn ẽxtũm ja A es ẽxtũm ja Z, ẽjtsũ dũ'ũn ja jawyiimbũ es ja tim okpũ, di'ibũ ijtp, dũ'ũñũm 'yity, es dũ'ũñũm 'yitǎ'ǎñ.”

Fwank t'ixy ja Kristũ

⁹Ëj Fwank, mmũmũbũjkrũty. Mũt yũ'ũgyũjxmũ Jesús ẽj n'ityũts mũt miidsũty mǎ Diosũ kyutujkũn, ayo'on es ma'xtujkũn. Tũts xyjapũjtǎ'aktũ ẽxtũmũ tsimyjya'ay yǎ mǎ islũ di'ibũ xyũ'ajtypy Patmũs, mũt ko

ngajxwa'xyuts ja Diosu 'yayuk es nnigajxy nnimadya'agyuts ja Kristu. ¹⁰Ma tu'ugu domingu xuu ja Espiritu Santu xyñigudákuts. Nétuts nmudooy éxtum pún muk kyajxy n'axku'uyuts mut tu'ugu ayuk, du'un éxtum ya'axy ja trompetu, ¹¹es xy'anmaayuts:

—Kuxja'ay nekykuyjxm di'ibu m'ijxy, es tuknigaxu tadu neky ja mubujkputy di'ibu naymyujkadup ma tyadu juxtujkpa kajpn: Éfesu, Esmirna, Pérgamu, Tyatiiru, Sardus, Filadelfyu esu Laodiseeu.

¹²Nwa'kambijtyuts es n'ixa'añuts pándsu dun xymyugajxp. Nétuts n'ijxy juxtujku oorú kandaleeru, ¹³es kujk'aay ma tadu kandaleeru, n'ijxyuts kyaxe'eky éxtum tu'ugu yedyujk, es ñaywyítxuty yeñ, extu tekyjyujp'ambaat, es tmudaty tu'ugu 'yooru kaatsywyuun di'ibu jantsy maju 'yok. ¹⁴Yu wyaay poop éxtumu lanu pooppu, es éxtumu tsajp'e'pyky, esu wyiin du'un kyaxe'eky éxtumu junya'angun. ¹⁵Yu tyeky jantsy tu'xp, éxtumu bronsu ko muk 'yambeky; esu kyajxy jantsy muk, éxtum 'yuutsy pyumimy ja muj nuudax. ¹⁶Ma yu 'yaga'añgyu'u tmudaty juxtujku madsa'a, esu wyiin jyujp tu'xp éxtum ko tye'xy ja xuu mut wínu myujaa. Es ma 'yaa pyudsemy éxtum tu'ugu espaadu jajpki'pyñ es majtsku 'yaa.

¹⁷Kots n'ijxy, ngudaayuts tyeky'ujxy éxtumu o'kpu. Es yu'u tyuknikooñuts ja 'yaga'añgyu'u, es xy'anmaayuts:

—Katu mdsu'ugu. Ujtsu du'un ja jawyiimbu es ja tim okpu. ¹⁸Ujtsu du'un di'ibu jiky'ajtp. Tats n'ok'o'kpu, nétuts njikypyejky, es njiky'átyuts wínu xuu wínu tiempu, es nmudajtypyuts ja kutujkun esuts nyajjikypyákut ja o'kputy. ¹⁹Kuxja'ay di'ibu tu xy'ixy, di'ibu jaa tyam, es di'ibu ya'ixaamp óknam. ²⁰Yu'u du'un 'yandijpy ja ayu'udsyu winma'añ, ja juxtujkpu madsa'a di'ibu tu xy'ixy madsu n'aga'añgyu'u es ja juxtujkpa oorú kandaleeru. Ja juxtujkpa madsa'a ja'a 'yandijpy ja juxtujkpa n'ayuk kajxwa'xputu ma ja mubujkputujk ñaymyúkadu, esu juxtujkpa kandaleeru ja'a 'yandijpy ja mubujkputy di'ibu naymyujkadup ma juxtujkpa kajpn.

Ayuk yajtuknigéxy ja mubujkputujk jap Éfesu

2 ¹Du'un xyñijáyut yu n'ayuk kajxwa'xputu di'ibu ijtp ma ja mubujkputujk ñaymyúkadu jam Éfesu. “Du'un jyuna'añ di'ibu myudajtypy juxtujku madsa'a 'yaga'añgyu'ujóty es jyudity kujk'aay ma tadu juxtujkpa oorú kandaleeru: ²Uj nnija'abuts di'ibu mduundup, wi'ix mmuktundu, es ja ma'xtujkun di'ibu mmudajttup. Es nnija'abuts ko kyaj mbaat xymyuma'xtúktu ja axuk ja'ayaty. Nan nnija'abuts ko tu xywyinma'añ'ixtu di'ibu nuugoobu ñayñigajxudu ko yu'u 'yapóstalaty, es tu xyajnidu'xtu ko yu'udyu andákruty. ³Tu xymyudánudu es xytyuknaxtu ja ayo'on mut ujtskyujxm, es ni tu mgatsipka'axtu. ⁴Per ma miidsaty tam tits nga'oyjya'ap, yu'u ko kyaj xy'oknakytsyojknudats éxtum jawyiñup. ⁵Jamyatstu éxtum tuuyup xytsyojktuts es yajxónuts xymyuduundu. Yajjumbittu mjot es jiky'attu jatugok éxtumu naty jawyiin. Pún kyaj mjodumbittu, nninujxtup es nbujkadut ja mgandaleeru ma 'yity. ⁶Oyu du'un xytyundu ko xkyatsoktu ja nikolátyudyu 'yaxuk jiky'ajtun, mut ko uj nandu'un n'axuk'ijxpyuts. ⁷Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkadu di'ibu ja Espiritu Santu 'yanmaaydyubu tadu mubujkputujk ma ñaymyúkadu. Pún

madakp, tyaadu nmo'oyuups es tja'xut ja ujs tuump di'ibu yajjiky'ajtp es tsajpótm 'yity."

Ayuk yajtuknigéxy ja mubujkputujk jap Esmirnu

⁸Nijay nandu'un yu n'ayuk kajxwa'xpuats di'ibu ijtp ma yu mubujkputujk ñaymyúkudu jam Esmirnu: "Du'un jyuna'añ yu jawyiimba esu tim okpu, di'ibu ok'o'kpu es net jyikypyejky. ⁹Uj nnija'abuts ko m'ayoodup. Per jotkujkudu mut ko Dios mdsókudu es mbudúkudu. Es nnija'abuts ko nugoo mni'ow mniyaaxudu di'ibáty naydyjyudup ko 'yisraelítaty, di'ibu sitay je'eyu ko myujku'umadúndu. ¹⁰Katu mdsu'ugudu mut ko m'ayowa'andu. Yu mujku'ugópku yu'u wyinma'añ myo'oyaampy ja myuduumbuty es mbujta'aga'añaty pujxndugóty miidsuty nidu'ugaty, es waanu tiempu mya'ayowa'añaty muk, es du'un xymyastu'uttat ja mmubujkunaty. Yajti'igyudu mjot mwinma'añaty extu o'kunbyaaty, es ujs miits nmo'oydyup yu jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. ¹¹Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkudu di'ibu 'yanmaaydyup ja Espírítu Santu tadu mubujkputy di'ibu naymyujkudup: Pún madakp, kyaj ja'a pyaadudat ja ayo'on di'ibu du'un éxtamu ja'ay 'yooktu myumajtsk ok."

Ayuk yajtuknigéxy ja mubujkputujk jap Pérgamu

¹²Nijay nandu'un yu n'ayuk kajxwa'xpuats di'ibu ijtp ma ja mubujkputy ñaymyúkudu jam Pérgamu: "Du'un jyuna'añ di'ibu myudajtypy ja espaadu jajpki'pymbyu es majtsku 'yaa: ¹³Uj nnija'abuts ko mdsuunudu ma ja Satanás 'yane'emy. Es nan nnija'abuts kots miits xypyanyjxtu amumdu'uk jot, es kyajts xymyastu'uttu oy tjaya'o'ktu ja n'ayuk kajxwa'xpu Antipus ma miidsuty, jap ma ja Satanás tsyuun. ¹⁴Per ma miidsuty tam tits nga'oyjya'ap, mut ko tam ñaymyíkyaty mut miidsuty di'ibu pyanajxtup ja Balamu 'yuxpujkun. Tadu Balán yu'u wyinma'añmyooy ja Balak wi'ix dyajpekytyúnat ja israelítaty, ttuktsu'tstu ja tsu'utsy di'ibu tu yajtukwindsu'ugu ja agojwinnáxaty, es myu'induundu. ¹⁵Njuna'añhdsu du'unu tyaadu mut ko ma miidsuty, ta di'ibu pyanajxtup ja nikoláytydyu 'yuxpujkun, mut ko uj nandu'un n'axuk'ijxpyats. ¹⁶Paaty jodumbittu. Pún kudii, nujxuups es nyajkutugóyupstu tadu axuk ja'ayuty mut ja espaadu di'ibu pudsuump madsu n'aa. ¹⁷Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúkudu di'ibu ja Espírítu Santu 'yanmaaydyup ja mubujkputy di'ibu naymyujkudup: Pún madakp, ndukju'xpuats ja ayu'udsyubu manaa. Es nandu'un nmo'oyuups tu'ugu poop tsaa di'ibu myudajtypy kuxja'ay yu xuu jembyu di'ibu ni pún tkanjawu, ja'ayu ñija'ap di'ibuts nmeepy."

Ayuk yajtuknigéxy ja mubujkputujk jap Tyatiiru

¹⁸Nijay nandu'un yu n'ayuk kajxwa'xpuats di'ibu ijtp ma ja mubujkputujk ñaymyúkudu jam Tyatiiru: "Du'un jyuna'añ ja Diosu 'yU'unk di'ibu myudajtypy ja wyiin éxtamu junya'angun, esu tyeky du'un éxtam ja bronsu di'ibu jantsy tu'xp: ¹⁹Uj nnija'abuts di'ibu mduundup. Nnija'abuts ja mdsojkunaty, yu mmubujkunaty, yu mma'xtujkunaty, es wi'ixu Dios xymyudundu. Es nnija'abuts ko tyam xytyundu oy waanu ni'igu kudiinam

jawyñur. ²⁰Per mdugooodyur mut ko xyña'ixtu tadu toxytyujk Jezabel di'ibu nayñigajxur ko yu'u Diosu 'yayuk tkajxwa'xu, per je'eyu 'yanda'aky es twin'uundu ja di'ibuts xymyuduundur, es myu'indúndut es nan tju'xtat ja di'ibu tu yajtukwindsu'ugu agojwinnáxuty. ²¹Uj tats njamo'oyu tiempu esxyur yu'u tu jyodambity, esxyur tu dyajtugátsy ja wyinma'añ. Per kyajpu du'un tu ttuna'añ, kyaj tu tmastu'uty ja ma'induunk. ²²Ja'agyujxm ko kyaj tmastu'uty ja pekytyu'unun, ujtsuts nyajka'ap tu'ugu pa'am es 'yayówt muk, nandu'un 'yayówt púnuty maut pyektyundu pun kyaj tmastu'uttu ja pekytyu'unun. ²³Es nya'oogupts ja Jezabelu 'yu'unguty, es du'un nduknijáwudats nidagekyu mubujkputujkuty kots uj n'ixy'aty ja jyot wyinma'añaty, es nidu'uk nidu'uk miits ndudyúndut o ngumádyut éxtum mbaadudu. ²⁴Per miidsuty nija'ajuty di'ibu ak'ijttap Tyatiiru di'ibu kyaj tranujxtu tadu axuk xpujken es ni tkanijáwudu di'ibuty yu'ujuty tyijttap yu Satanasu 'yuxpujken ayu'udsybu, kyaj nnakymyo'oyuty wiinkpu ana'amun, ²⁵je'eyu ko xkywentu'áttut di'ibu mmudajttap extu kots uj njumbítut. ²⁶Pún madakp es ttuñ di'ibuts uj ndsejpy, nmo'oyupts uj ja kutujken es 'yana'amut ma tugekyu ja naxwíñudu, ²⁷es du'un 'yana'amut éxtum ko ja naxtu'ts yajtukwépy ja pujxndajk, es tyukpu'uju, du'un éxtum nDeedyats tu xymyo'oy esats nyajkutúkat. ²⁸Nandu'un nmo'oyur ja jayxyu. ²⁹Di'ibu mudoodur, wa'an tjaygyúkudu di'ibu ja Espiritu Santu 'yanmaadyur ja mubujkputy di'ibu naymyujkudur."

Ayuk yajtuknigéxy ja mubujkputujk jap Sardus

3 ¹Nijay nandu'un yu n'ayuk kajxwa'xputs di'ibu ijtp ma ja mubujkputujk ñaymyúkudu jam Sardus: "Du'un jyuna'añ di'ibu myudajtypy ja jaxtujku madsa'a es ja Diosu Jya'ajun di'ibu tyiimpy jaxtujk naxu tuunk: Uj nnija'abats di'ibu mduundur. Oy miits mjajiky'attu, du'un m'ittu éxtum eekypun. ²Paaty wijtu es muk tundu ja mjot, mo'oydu muk'ajtan di'ibu akw'ampnum, di'ibu jawaanu kya'o'kn, ja'a ko tats n'ixy es kyaj tyim'óyuty di'ibu mduundur Dios windum. ³Jamyatstu ja oybyu n'uxpujkenats di'ibu m'axaju. Kudyundu es yajtugátstu mwinma'añuty es mjiky'áttut. Pun kyajpu du'un xytyundu, nujxupts ti'in, éxtum tu'ugu ma'tspu, ma ni xkyu"awíxyudsu naty. ⁴Per jap Sardus tap naagudyu ja'ay di'ibuts situy taaymms xymyuduundur amumdu'uk jot. Yu'u tyaadaty jyúdtut mut uj poop witxu, mut ko du'un ñitúkudu. ⁵Pún madakp, nan ndukpujta'agupts ja poop wit, es kyajtsu xyu njo'tsat ma 'yity kuxja'ay nekykyujxy ja xyujuty púnuty jiky'ajttap winu xuu winu tiempu. Ni'igats n'axájut éxtumdsu nja'ajun madsu nDeety 'yity mut ja 'yánklusuty. ⁶Di'ibu mudoodur, wa'an tjaygyúkudu di'ibu ja Espiritu Santu 'yanmaadyur ja mubujkputy di'ibu naymyujkudur."

Ayuk yajtuknigéxy ja mubujkputujk jap Filadelfyu

⁷Nijay nandu'un ja n'ayuk kajxwa'xputs di'ibu ijtp ma ja mubujkputujk ñaymyúkudu jam Filadelfyu: "Du'un jyuna'añ di'ibu ni madsu pyojpu, di'ibu ja Tya'ajtan es di'ibu myudajtypy ja rey Davitu 'yawatsn; es ko dya"awa'atsy tii, ni pún mbaat tkaya"adiky; es ko ti dya"adiky, ni pún

mbaat tkaya'awa'atsy. ⁸Uj nniija'abuts di'ibu mduundap. Tuts mbujta'aky tu'ugu tujk aa awa'ats ma miidsaty, di'ibu ni pan mbaat tkaya'adiky. Oy nngoo xykyamudajtpu mujaa, tu xykyuydyundu ja n'ayukats es kyajts tu xy'uxtijy. ⁹Ja mujku'ugopk muduumbuty, tade andakpety di'ibu naynigajxadup ko yu'u 'yisraelitaty, per nugoo je'eyu 'yanda'aktu, nyajkoxtanudupts mdeky'ujxy, es du'un tnijawudut ko tuts uj miits ndsoktu. ¹⁰Tu xykyuydyunduts ja n'ana'amun ko tu xymyudattu ja ma'xtujkun, es mada tyaadu ujtsuts mij nguwa'anap ko naty myiin ja ayo'on di'ibu minaamp ma tugekyu naxwiinuda, es yajtukkumudowa'an di'ibu jiky'ajttap naxwiin. ¹¹Uj minapts tsojk. Mudattu mwinma'ano'ty es padunda ja n'uxpukunuts di'ibu tu xy'axajuda, kudiibu pan mbujkudut yu mmay'aty. ¹²Pan madakp, nbujta'agapts uj es 'yitat extam tu'ugu pilaar madsu nDiosu tyujk. Jap wyu'amut winu xuu winu tiempu. Ni pan tkayajjuga'agut. Nguxja'ayuputs ma ja madakpety ja nDiósudsu xyuu. Es nan nguxja'ayuduts ja nDiósudsu kyajpn xuu, ja jembyu Jerusalén di'ibu kudakp tsajpótm. Es nan nguxja'ayaambyuts yu jembyu nxuuts. ¹³Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyukuda di'ibu ja Espiritu Santu 'yanmaaydyup ja mbujkpty di'ibu naymyujkudup.”

Ayuk yajtuknigéxy ja mbujkputujk jap Laodiseeu

¹⁴Nijayu nandu'un ja n'ayuk kajxwa'xputts di'ibu ijtp ma ja mbujkputujk naymyukuda jam Laodiseeu: “Di'ibu du'unum 'yity extam jaayum es di'ibu nigajxypy es ttuñ ja tuj'ajtan, yu'u du'un di'ibu yajtsonu'k yajtsondak tugekyu di'ibu Dios yajkoj, es du'un jyuna'an: ¹⁵Uj nniija'abuts di'ibu mduundap. Tim tuj'ajtan ja'a du'un ko je'eyu mjokx'attu. Ni mgatatsn'attu es ni mga'an'attu. Ndejpyuts es mdatsn'attut o m'an'attut. ¹⁶Kom je'eyu mjokx'attu, paaty n'ok'uxtijtu extam ja ja'ay ya'uudsuty di'ibu kyaj jyot tkupeky. Mada tyaadu, ja'ats n'andijpy ko ni xykyadimtsóktats es ni xykyadimtuk'ak'attuts. Kyajts miits xymyatnaymyaayubu'attu es ni xykyamudsip'attuts, es kyajtsu du'ambu ndseky di'ibu du'un. ¹⁷Miits mjunándup: Mukja'ayudyuts udsuty, kyajts ti xytyugoy'ajtxuda, extu nani'iguts nmudattuts. N'anmaaydyupts miidsaty: Dios m'ijxadup extam tu'ugu muk ayooba ja'ayun, es extamu niwa'ats uxwa'atspən, es extamu wiints. ¹⁸Paaty n'uwijy ngajxwijy esuts xyñiminduduts es xyjúdyut ja wa'ats oorə, es du'un situy mmukja'ay'attut. Es nandu'un ma ujən min xyjuudyu mwitu pooppə, es mnaywyítxudut, kudiibu m'ittat niwa'ats uxwa'ats. Es nan ma ujən mmínut es xyjúdyut yu mwiindsooy, es du'un mbaat yajxon m'ixtut. ¹⁹N'oodapts es njujwijtsambijttupts nidugekyu di'ibuts ndsejpy. Paaty jodambittu es mut winu mjot xykyuydyundut di'ibuts miits n'anmaaydyup. ²⁰Mudowdu, tyáputts tujk agu'uy ngugajxu. Pan pan myudeebyuts ja n'ayuk es dya'awa'adsut ja tyujk aa, tákubuts es n'ituduts mut yu'u, es ti'igyuts ngáyut. ²¹Pan madakp, nya'u'uñpsts ti'igyu ma uj, es muut nyajkutúkuduts, du'un extumts uj nmamadaky ja pojpu es uñaaybyuts ti'igyu madsu nDeedyuts, es nyajkutíkyuts mut yu'u. ²²Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyukuda di'ibu ja Espiritu Santu 'yanmaaydyup ja mbujkpty di'ibu naymyujkudup.”

Wi'ixu Dios yajwindsu'ugu tsajpótm

4 ¹Es óknám n'ijxyúts tu'ugu tujk aa awa'ats tsajpótm. Es xymyugajxyúts jatugok ja di'ibu myudajtypy ja 'yayuk éxtumá trompetá, es xy'anmaayúts:

—Ku't ja yam, es nduk'ixut di'ibu koonám tyuna'añ jyata'añuty óknám.

²Netyu ja Espíritu Santu xymyunejxyúts tsajpótm. Es jámúts n'ijxy tu'uk 'yu'uñu má 'yuñaaybyajn. ³Yu wyiin jyujp tye'xy éxtum ko tye'xy ja oybyu tsaa di'ibu xyu'ajtypy jaspe es kornalinu. Es jamu natyu i'tsy juwudity má ja 'yuñaaybyajn, es jyantsytye'xy, éxtum tu'ugu tsuxk jajun es éxtum tye'xy ja oybyu tsaa di'ibu xyu'ajtypy esmeraldá. ⁴Es n'ijxyúts má ja uñaaybyajn juwudity i'px majtáxku uñaaybyajn má 'yu'uñudu es yajkutíky i'px majtáxku mújja'aydyujk, ak poobwítxu es mut ja 'yooru koronu kyubajkkujxm.

⁵Esu uñaaybyajn di'ibu itkijky pyudsemy ja anaa júdsuk. Es wyindum tyoy éxtum juxtujku tsinwaty, di'ibu 'yandijpy ja Diosu Jya'ajan di'ibu tyiimpy juxtujk naxu tuunk. ⁶Esu uñaaybyajn di'ibu itkijky, nan jam tu'uk éxtumá jikymyejyñ, yajtuk'ijxnajxp éxtumá viidru. Es windujp uxku'p es pyu'aaybyu'ay 'yity nimajtáxku jiky'ajtpu di'ibu windiky ja ñini'x mut ja wiin. ⁷Tu'uk ja jawyimbú kyuxe'eky éxtumá kaa, ja myamajtskpu kyuxe'eky éxtumá tooru, ja myudugukpu du'un tmudaty éxtumá ja'ayu wyiin jyujpñ, es ja myamajtáxkpu kyuxe'eky éxtumá witsnun kyaagudíty. ⁸Tyadu nimajtáxkpu jiky'ajtputy nidu'uk nidu'uk tmudaty ja kyakn tudujk. Esu kyakn nikujxy kyaknbatku'uy tmudaty ja wiin. Es xuuñ koots du'uñum jyuna'andu:

Nugoo 'yokwa'ats'ajnu yu Nindsun'ajtam Dios,

di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy,

di'ibu du'uñum ijt, di'ibu ijt es du'uñum 'yita'añ.

⁹Es tugok tugoku tadu nimajtáxkpu jiky'ajtputy t'awdattu es twindsu'ugudu es tja'aygyuda'aktu di'ibu uñaapy tsunaapy uñaaybyajnóty má yajkutíky, es jyiky'aty winu xuu winu tiempu, ¹⁰net ja i'px majtáxkpu mújja'aydyujk twingoxtánudu di'ibu uñaapy tsunaapy uñaaybyajnóty, es t'awdattu di'ibu jiky'ajtp winu xuu winu tiempu, es tpujta'aktu ja kyoronu uñaaybyajn windum, es jyuna'andu:

¹¹Nindsun'ajtam Dios,

mijtsu du'un mbátup es xy'axájut

ja muj'ajtun, windsu'kun esu muk'ajtun,

mut ko mijtsu du'un tu xyajkojta'ay tugekyu di'ibu ijt,

es mgu'umdsokungyujxm mij xya'ity es xyajkojy.

Neky di'ibu winjaya windujp uxku'p, es ja Borreegu'unk

5 ¹Nétúts n'ijxy má Diosu 'yaga'añgyu'u tuk pityu neky di'ibu winjaya windujp uxku'p, es juxtujku seyu. ²Net tu'ugu muk anklus kyajxkéky: —¿Pún páttup es dyajjanákut ja seyu es dya'awa'adsudu tyadu neky?

³Per ni tsajpótm, ni naxwiin es ni nax patku'p kyajápty pún mbaat dya'awa'adsyu tadu neky, es ni mbaat tka'ixtu. ⁴Nétúts uj njantsytyujku jiiiby, ja'a ko kyaju naty pún yajpaaty pún páttup es dya'awa'adsut ja

neky es t'ixut wi'ix jyuna'añ. ⁵Net tu'uk ja ni'i'px majtáxkpu mǝjja'aydyujk xy'anmaayuts:

—Katǝ mǝu'uy. Yu Judaa tyuump 'yaats di'ibu yajtǝj Kaa, di'ibu nandu'un tuump'ajt aats'ajtpǝ ja rey Davit, yu'u tǝ myada'aky. Yu'u mbaat dya'awa'adsyǝ tadǝ nekyptyy es dyajjunákut ja jǝxtujkpu seyǝ.

⁶Nétats n'ijxy kujk'am mǝ ja ni'i'px majtáxkpu mǝjja'aydyujk es mǝ ja nimajtáxkpu jiky'ajtpǝty di'ibu jǝttǝp mǝ Dios yajkutǝky wyindum, es n'ijxyuts tu'ugǝ Borreegu'unk tyanu di'ibu kǝxu'kp éxtǝm tǝ 'yokwindsǝ'kun'ajtpǝ. Es tmǝdaty yǝ Borreegu'unk jǝxtujkǝ wyaj es jǝxtujkǝ wyiin. Es ja jǝxtujkpu wyiin, yu'u 'yandǝjpy ja Diosu Jya'ajǝn di'ibu tyiimpy jǝxtujk naxǝ tuunk es di'ibu Dios tǝ tkexy mǝ tǝgekyǝ naxwǝnǝdu. ⁷Tadǝ Borreegu'unk yu'u oj ñejxy es t'axajǝ ja neky di'ibu naty ja Dios myǝdajtpy mǝ ja 'yaga'añgyǝu. ⁸Es ko t'axajǝ ja neky, ja nimajtáxkpu jiky'ajtpǝty es ja ni'i'px majtáxkpu mǝjja'aydyujk ñaygyoxtnaaydyákǝ Borreegu'unk wyindum. Nidu'uk nidu'ugǝ mǝjja'aydyujk tmǝdattǝ arǝ esu oorǝ tsim uǝts mǝdu poom, di'ibu 'yandǝjpy ja Diosu jya'aydyǝ kyajxtákǝn, ⁹es t'ǝwdu tyǝdu jembyǝ uy:

Mǝjtsǝ dǝ'un mbátǝp es xy'axájut tyǝdu neky es xyajjunákut ja jǝxtujkpu seyǝ.

Pǝaty mǝt ko tǝ mnejxy windsǝ'kun,

es mǝt ja mne'pyñ xyjuuy

éxtǝm ja Diosu jya'ayǝty,

pǝnǝty jiky'ajttǝ mǝ maygyajpn, mǝ wiinkpu may ayuk kajxǝty, es mǝ mayñaxwǝnǝdu.

¹⁰Tǝ xyryujtǝ'aktǝ yajkutujkǝty esu teedyǝty, es tmǝdǝndǝt ja Dios es yajkutǝktǝt naxwǝiñ.

¹¹Nétats n'ijxy kanaǝ miyongǝ ánklyǝty juwǝdity mǝ ja i'px majtáxkpu mǝjja'aydyujk, es ja nimajtáxkpu jiky'ajtpǝty, es mǝ di'ibu uñaapy tsunaapy uñaaybyajno'ty, ¹²es jyuna'andǝ muk:

Yu Borreegu'unk di'ibu tǝ ñejxy windsǝ'kun,

pátǝp winǝ xǝu winǝ tiempǝ t'axájut ja kutujkǝn,

mǝj'ajtǝn, wǝjy'ajtǝn, muk'ajtǝn,

windsǝ'kun, oy'ajtǝn esu awdajtǝn.

¹³Es nmǝdooyuts nandu'un nidǝgekyǝ di'ibu jiky'ajttǝp tsajpótm, naxwǝiñ, nax patkǝ'p, es jikymyeyño'ty jyuna'andǝ:

Pátǝdǝp ja Dios esu Borreegu'unk

ja awdajtǝn, windsǝ'kun, mǝj'ajtǝn

esu muk'ajtǝn winǝ xǝu winǝ tiempǝ.

¹⁴Ja nimajtáxkpu jiky'ajtpǝ jyuna'andǝ:

—Wa'an dǝ'unǝty.

Es ja ni'i'px majtáxkpu mǝjja'aydyujk ñaygyoxtnaaydyákǝdu es t'awdajttǝ Dios.

Jǝxtujkpu seyǝ

6 ¹Nétats n'ijxy ja Borreegu'unk ko dyajjunákǝ myǝtu'ukpu seyǝ mǝ ja jǝxtujkpu. Es nmǝdoogajxyuts nidu'ugǝ nimajtáxkpu jiky'ajtpǝty, es jantsy muk kyajxy, éxtǝm ja anaa ñekyǝn:

—jMin!

²Nétuts n'ijxy tu'ugu poop kwaay, es di'ibu tyuk'uñaapy tmadaty tu'ugu ti'pxn, es tpujtákuda tu'ugu koronu. Ta oj pyudsemy éxtum di'ibu madakp es myada'aga'añ.

³Ko ja Borreegu'unk dyajjunajky ja myumajtskpu seyu, nmudoogajxyuts ja myumajtskpu jiky'ajtpu kyajxy:

—jMin!

⁴Es pyudsemy tu'ugu tsapts kwaay. Es di'ibu tyuk'uñaapy yajmooy ja kutujkun es yajtsiptákut ma tugekyu naxwíñudu, es ja ja'ayuty ñayya'oogudat nixim niyam. Es yajmooy tu'ugu muj espaadu.

⁵Ko ja Borreegu'unk dyajjunajky ja myudugukpu seyu, nmudoogajxyuts ja myudugukpu jiky'ajtpu jyuna'añ:

—jMin!

Nétuts n'ijxy pyudsemy tu'ugu yuk kwaay. Es di'ibu tyuk'uñaapy, yu'u myudajtypy tu'ugu balanu. ⁶Es nmudooyuts kyajxy kujk'aay ma ja nimajtáxkpu jiky'ajtpu, es jyuna'añ:

—Je'eyu tuk kilu triigu xyákut tuk xuu nidún, es tuguk kilu sebaadu xyákut tuk xuu nidún, per ni je'eyu xykyatónat yu aseytu oliivu es ni yu vinu.

⁷Ko yu Borreegu'unk dyajjunajky ja myumajtáxkpu seyu, nmudoogajxyuts ja myumajtáxkpu jiky'ajtpu jyuna'añ:

—jMin!

⁸Nétuts n'ijxy tu'ugu bayu kwaay. Es di'ibu tyuk'uñaapy, ja'a txu'aty O'kun. Es ux'aay pyamíñaty ja di'ibu ñiwindsun'ajtypy ma ja o'krutajk. Yajmoodyu ja kutujkun es dya'ooktat tuk peky ja di'ibu wa'xp taxk peky ja naxwíñudu ja'ay, dya'oogat mut ja espaadu, yuu, pa'am esu awa'an juyujkuty.

⁹Ko ja Borreegu'unk dyajjunajky ja myumugoxkpu seyu, n'ijxyuts artal patku'uy ja 'yanmuja'anaty ja ja'ayuty di'ibu naty tu 'yooktu mut yu'uguyxm ja Diosu 'yayuk di'ibu naty yu'ujuty tu tkajxwa'xtu. ¹⁰Tyaadu kyajxtu jantsy muk:

—Nindsun'ajtam Dios, mij situy mmudajtypy tugekyu kutujkun.

Mjantsywy'a'adsuty es mduy'ajtunmudaty. ¿Extu na'anum xypyayo'oya'añ es xytyukkumudowa'añ ja naxwíñudu ja'ayuty mut kots tu xya'ooktu?

¹¹Net yajmoodyu nidu'uk nidu'uk pyoop wit, es tyuk'ana'amudu:

—Awixtu mut ja ma'xtujkun jawaandi'knu. Nandu'un éxtum miidsuty oj m'ooktu, tuu dun tyimpatypy ma dun 'yooga'andu ja mmugu'uk di'ibats uj nandu'un nja'ay'ajttap. Yu'u yajka'pxaampy ja jyamyut di'ibáty oogándap mut kots xymyudúñ.

¹²Ko ja Borreegu'unk dyajjunajky ja myududujkpu seyu, nétuts n'ixy ko myiñ ja tugoymuk uix, ja xuu yukudyaay éxtumu yuk wit, yu po'o jyumbijttaay tsapts, du'un éxtumu ne'pyñ, ¹³esu madsa'a kya'ay naxkujxy éxtum ja iigu tump kya'ay ma ja kyepy ko myiñ ja muk poj. ¹⁴Du'un ja tsajp ya'ijxtugoooy éxtumu neky ko ya'axaatsy. Tugekyu tun kópkuty esu naxwíñudu di'ibu jikymyejyñóty yajwijtsxijttaaydyu. ¹⁵Net yu naxwíñudu ja'ayuty ja ryey ñayyu'tsudu aangóty es muj kaadsóty, ti'igyu mut ja

mukja'aydyajk, soldaadu wyindsúnuty, yajkutujkputy, yajmuduumbuty esu muduumbuty, ¹⁶es t'anuumudu ja tun kopk esu kaats:

—Nijitpajtkats uudsuty es yu'tskuts kudiibuts x'ixut ja di'ibu uñaapy uñaabyajngujxm, es kudiibuts xypyaadat ja muk tudyu'unun di'ibu yakaampy ja Borreegu'unk, ¹⁷ja'a ko tu net jya'ty ja muj xuu ma ja tudyu'unun 'yita'āñ, ¿es pūn mbaat tmamada'aky?

Israelitu ja'ayuty di'ibu yajtsaaydyu

7 ¹Oknūmts n'ijxy nimajtáxku wiinkpu anklus tyánudu, tu'uk ma xuu pyudsemy, jatu'uk ma xuu tsi'ity, jatu'uk ma jumboj myiñ, es jatu'uk ma yukpoj myiñ, es tmajtswu'umdu tugekyu pójuty, kudiibu pyójut ya naxwiiñ ma tugekyu aay kepy, es ni ma jikymyejyñ.

²Nétuts n'ijxy jatu'ugu wiinkpu anklus di'ibu miimp ma xuu pyudsemy, mut ja syeyu Dios di'ibu winu xuu winu tiempu ijtp. Tyadu anklus tmayaxykyky ja nimajtáxkpu anklus, ja di'ibu Dios tu tmo'oy ja kutujkun es tudyuúnut ya naxwíñudu esu jikymyejyñ, es 'yanmaayy:

³—Katu xytyudyundu ya naxwíñudu esu jikymyejyñ, es ni ya aay kepy. Awixtu extu kots ndsa'ayutnəm wyimbokkujxm nidugekyu ya Nindsun'ajtəm Diosu myuduumba.

⁴Du'an nmudóyuts ko mugo'px jajustyikxymyajtáxk mil yajtsaaydyu ja israelitu ja'ayuty, ja nimajmajtsk pekyru ja Israelu tyuump 'yaats:

⁵nimajmajtsk mil yajwinwijtstu ja Judaa tyuump 'yaats, nimajmajtsk mil ja Rubengu jya'a, nimajmajtsk mil ja Gaadu jya'a, ⁶nimajmajtsk mil ja Aseru jya'a, nimajmajtsk mil ja Neftalii jya'a, nimajmajtsk mil ja Manasesu jya'a, ⁷nimajmajtsk mil ja Simeongu jya'a, nimajmajtsk mil ja Levi jya'a, nimajmajtsk mil ja Isakaru jya'a, ⁸nimajmajtsk mil ja Zabulongu jya'a, nimajmajtsk mil ja Joseeju jya'a, es nan nimajmajtsk mil ja Benjamingu jya'a.

Mayjya'ay wyítxuty poop

⁹Oknūmts n'ijxy tugoymyay ja ja'ay di'ibáty jiky'ajttu ma maygyajpn, ma wiinkpu may ayuk kajxputy, es ma mayñaxwíñudu. Es tamu naty tyánudu uñaabyajp winduuy ma ja Dios yajkutíky, es Borreegu'unk wyinduuy, es wyítxuty poop, es tmudattu kyu'ujótmu tuuxy'aay. ¹⁰Es nidugekyu yaxkaktu muk:

Yu nitsokun myiñ ma ya Nindsun'ajtəm Dios,
di'ibu uñaapy ma uñaabyajp ma yajkutíky,
es nandu'an myiñ ma ya Borreegu'unk.

¹¹Nidugekyu áklusuty wyu'umdaaydyu tanu juwudity ma ja mujja'aydyajk, es ma ja nimajtáxkpu jiky'ajtputy, es ma ja uñaabyajp ma Dios yajkutíky. Net ñajyujpudu naxkujxy wyinduuy ma Dios yajkutíky, es t'awdattu Dios,

¹²juuna'andu du'an:
¡Wa'an du'anuty!

Yu awdajtən, muj'ajtən, wiyj'ajtən,
ja'aygyudákən, windsu'kən, kutujkən esu muk'ajtən,
wa'an tugekyu tyadu tja'a'áty ya Nindsun'ajtəm Dios winu xuu winu tiempu.

Wa'an du'unaty.

¹³Net nidu'uga mājja'aydyujk xyajtūyuts:

—¿Púnadya dūnu tyāadaty di'ibu ak poop ja wyit, es maa dūn tsoondū?

¹⁴Uj n'adsooyuts:

—Windsún, mij mnija'ap.

Yū'u 'yadsooy:

—Tyāadu du'un di'ibu tu dyajnáxtu ja muk mā'ay tajūn, di'ibu tu dyajwa'atstu es tu dyajpoobu ja wyit mut ja Borreegu'ungu űe'pyñ. ¹⁵Paaty 'yittu űnaaybyajn winduuy mā ja Dios yajkutíky, es tmədundū ja Dios xūñ koots mā tyujk. Es ja Dios yū'u kwentu'atánudap es 'yítut mā yū'u. ¹⁶Ni na'a kyanaky'ayówut mut ja yuu es ja tūdsu, es ni ja xū kyatsa'ayudut, es ni kya'an'oogut, ¹⁷mut ko yū Borreegu'unk di'ibu ijtp űnaaybyajn windum mā Dios yajkutíky, yū'u kywentu'ajttap éxtum ja byorreegu, es dyajnjxut mā myuxy ja nū di'ibu yajkypy ja jiky'ajtūn. Es ja Dios yajtátsxudut tugekyu ja wyinnū.

Myujxutjukpu seyu

8 ¹Ko ja Borreegu'unk dyajjunajky ja myujxutjukpu seyu mā ja neky, ta du'ūñ 'yamoondaay tsajpótm éxtum kujm oorū. ²Nétats n'ijxyu tadū jxutjukpu anklus di'ibu tūnaaydyup Dios windum. Yū'ujty yajmoodyu kujktu'uga trompetu. ³Oknūm myiñ jatū'uga anklus mut tu'ugu oorū jūnxijñ. Ta tyūnaay artal winduuy. Ta yajmooy mayū poom es yajpoomjókut es ttukwindsu'ugut mut ja kyajxtákun di'ibátyu Diosu jya'ayuty, mā ja oorū artal di'ibu ijtp űnaaybyajn winduuy mā Dios yajkutíky. ⁴Es ja poom jok, ti'igyū mut ja kyajxtákun di'ibátyu ja Diosu jya'ayuty, pyatukū mā Dios 'yity. ⁵Ta ja anklus ttukko'ojū ja jūnxijñ mut ja jūmbajk mā ja artal, es tjubijpe'ky naxwiiñ. Net myiñ ja anaa judsuk esu ujx.

Jxutjukpu trompetu

⁶Ta ja jxutjukpu anklus űayjyujp'ijxudu es ttukxu'uxa'andu ja trompétaty.

⁷Ta ja myātu'ukpu anklus ttukxuxy ja trompetu. Ta oj myiñ ja tūtsn, jūnya'ank tuktukū mut ja ne'pyñ, es kya'ay naxwiiñ. Ta tyooy tuk peky ja naxwíñudu di'ibu wā'x tūguk peky, mut nandu'un tuk peky ja aay kepy di'ibu nandu'un wā'x tūguk peky. Es nan tyooy tugekyū tsuxk mūy.

⁸Ta ja myūmajtskpu anklus ttukxuxy ja trompetu. Ta yajjubijpe'ky jikymyejyñóty éxtum tu'ugu māj kopk di'ibu winya'amp mut ja jūn. Tuk peky ja jikymyejyñ di'ibu wā'x tūguk peky jyūmbijty ne'pyñ. ⁹Es tuk peky 'yo'ktū di'ibu wā'x tūguk peky di'ibu naty tsūnaaydyup jikymyejyñóty, es tuk peky tyūgooy ja di'ibu wā'x tūguk peky ja barkū.

¹⁰Ta ja myūdūgūukpu anklus ttukxuxy ja trompetu. Ta oj kya'ay tu'ugu māj mūdsā'a tsajpótmudu, jantsy winya'amp kya'ay mā tuk peky ja mājñū di'ibu wā'x tūguk peky, es mā nū myuxy. ¹¹Ja mūdsā'a ja'a txū'ajty Ta'am. Es tuk peky ja nū di'ibu wā'x tūguk peky jyūmbijty ta'am. May ja ja'ay 'yo'ktū mut yū'ūgyujxmū tadū nū.

¹²Ta ja myumajtaxkpu anklus ttukxuxy ja trompetu. Ta oj ñaywya'xyuty tuguk peky ja xuu, ja po'o es ja mudsa'ajuty. Net tuk peky ja xuu, ja po'o es ja mudsa'a oj jyumbity koots. Paaty xuuñ myukwingoodsu taxk ooru es nandu'un koots myukwingoodsu taxk ooru.

¹³Nétats n'ijxy tu'ugu witsn kyaagudíty tsajwínm. Es nmudooyats ko muk ya'axy, es jyuna'añ:

—¡Ay! ¡Ay! ¡Ay! Puroobu yu naxwíñudu ja'ayuty ko jatugukpu anklus t'aktukxu'uxtut ja trompétuty.

9 ¹Ta ja myumugoxkpu anklus ttukxuxy ja trompetu. Nétats n'ijxy tu'ugu mudsa'a di'ibu ka'a naxwiiñ. Tadu mudsa'a yajmooy ja kuk jut 'yawatsn. ²Net ja mudsa'a dya'awatsy ja kuk jut, es jap jyantsyruudseemy ja jok éxtum ma tu'ugu muj jorna. Esu tadu jok yu'u yajwingoodsu ja xuu, es kyoodsudyaay tugekyu ja tsajwínmadu it. ³Es ma tadu jok pyudsuumdu mu'u es ñaywya'xtaayudu naxwiiñ. Esu tadu mu'u yajtuk'ana'amdu es ttúput ja ja'ayuty éxtum 'yadu'utstu jaybyu'uk, ⁴yajtuk'ane'emy es kudiibu dyajwindugóyut ja aay ujts, ni ja mūy es ni ja kepy, yu'uy je'eyu tyúrur ja ja'ayuty di'ibu kyaj yajtsaaydyu wyimbokkujxy mut ja Diosu syeyu. ⁵Per kyaj yajtuknipejky es dya'oogut, je'eyu dya'ayówut mugoxk po'o. Ko tyipy, du'un myúkaty éxtum ko ja ja'ayuty tyúrudu jaybyu'uk. ⁶Ma tadu tiempu ja'ayuty jyantsyja'oogándu, per kyaj mbaat ni wi'ix tsoo.

⁷Ja mu'ujaty du'un kyuxu'uktu éxtumu kwaay di'ibu tu ja'ay twu'unda'ay es dyajnjxa'añ tsiptuumbu. Yu kyubajk nandu'un kyuxe'eky tmudaty éxtumu ooru koronu, esu wyiin jyujp du'un éxtumu ja'ayun.

⁸Es yu wyaay du'un tmudaty éxtumu toxytyujku wyaay, esu tyuts du'un éxtumu kaadúts. ⁹Yu ñini'x du'un jyuunaty éxtum tmudaty puixn. Es ko kyaagudíty, yu kyakn du'un jyuna'añ éxtum ko yu maygyarru 'yamu'uy ko ñajxtu tsiptuumbu. ¹⁰Yu pyi'ixy du'un éxtumu jaybyu'uk mut ja tyujpn, es mut yu'u dya'ayoy ja ja'ay mugoxk po'o. ¹¹Tadu mu'u tmudattu tu'ugu wyindsán, es yu'u du'un ja ka'oybyu anklus di'ibu windsun'ajtp ma ja kuk jut. Tyadu ka'oybyu anklus txu'aty ebreeu ayuk Abadonk es grieegu ayuk Apolyonk, di'ibu 'yandijpy yajkutugeebyu.

¹²Tu ñaxy tu'uk ja muk ayo'on, per tugoy'ajtp jamajtsk.

¹³Ta ja myududujkpu anklus ttukxuxy ja trompetu. Nétats nmudooy éxtum pún kyajxy ma ja ooru artal di'ibu ijtp Dios windum, ¹⁴es t'anuumu ja myududujkpu anklus:

—Mugaju tadu nimajtaxkpu anklus di'ibu ijtp tsimy Eufrates mujñuub'aay.

¹⁵Es du'un oj yajnasmásudu tadu nimajtaxkpu anklus di'ibu naty tu yajjajp'ixy ma tadu ooru, xuu, po'o esu jumajt, es dya'oogut tuk peky ja ja'ayuty di'ibu wa'x tuguk peky. ¹⁶Es nmudooyats nu'un ñiwínuty ja soldaadu kwaagyuyjxyruuty, ja'a nidugékyuty majtsk mugopx miyonk.

¹⁷Es n'ijxyuts ijxma'tungyujxm ja di'ibu tyuk'uñaaydyur ja kwaay tmudattu kyaatsykyujxy ak puixn, tuguk kolor: tsaps, azul es pu'ts. Es ja kwaayuty tmudattu kyubajk éxtumu kaa, es ma 'yaa pyudsemy ja junya'ank, jok esu azufrú. ¹⁸Ja tuk pekyru ja'ayuty di'ibu wa'x tuguk peky 'yo'ktaaydyu mudu tadu junya'ank, jok esu azufrú, di'ibu pudsuum ma tadu

kwaayū 'yaa. ¹⁹Mut ko tadū kwaayū myuk'ajtūn tmudaty mā yū 'yaa es mā yū pyi'ixy. Pes yū pyi'ixyaty dū'un kyuxe'eky éxtamū awa'andsa'añ mudū kyubajk. Es yū'u mut dyajtsayúty ja ja'ayuty.

²⁰Per di'ibu akwu'umdu ja ja'ayuty di'ibu kyaj 'yo'ktū mudū tadū ayo'on, nan kyaj tmastuttū es t'awdátat ja ka'oybyū es nandu'un ja agojwinnáx di'ibu oorū, platu, bronsū, tsaa, kepy, di'ibu ni na'a mbaat kya'ixy es kyamudoy, es ni na'a mbaat kyayo'oy. ²¹Esū tadū ja'ayuty ni je'eyū tkamastuttū ja brujū'ajtūn, mū'induunk esū ma'tsk.

Anklus mut tu'ugu nekyppyity

10 ¹Oknum n'ijxyuts jatu'ugu muk anklus di'ibu kudakp tsajpótm, abity mut ja yoots. Es kyubajkkujxy tmudaty ja i'tsy. Yū wyiin jyujp jyantsytye'xy éxtamū xūū, esū tyeky dū'un kyuxe'eky éxtamū majtskū pilaar di'ibu winya'amp. ²Es kyū'ujóty tmudaty tu'ugu nekyppyity. Es trujtáky ja 'yaga'añdyéky mā yū jikymyejyñ, esū 'yanajñdyéky trujtáky mā naxwíñdu. ³Net kyajxkéky muk éxtam tu'ugu kaa myu'uy. Es ko dū'un yaxkeky, ta ja juxtujkpu anaa kyajxtū. ⁴Nétats uj njaja'ayáñ éxtam ja anaa jyūnāñ. Per tats nmudooy xymyugajxyuts tsajpótm, es xy'anūmuts:

—Katū xykyuxja'ay di'ibu ja anaa tū tkajxy. Mudat ayu'udsyū mjodoty mwínmā'añóty.

⁵Nétats n'ijxy ja anklus di'ibu naty tū ñaxwa'aky mā ja jikymyejyñ es mā ja nax, es tkone'ky ja 'yaga'añgyū'u, ⁶es jyūnāñ:

—Dios di'ibu jiky'ajtp winū xūū winū tiempū, es yajkoj ja tsajp, naxwíñdu, jikymyejyñ, es tugekyū di'ibu jaa'ajtp mā yū'u, yū'uts ndestiigu'ajtypyuts ko tūy'ajtūn yū'u di'ibu tyam n'anmaaydyūp. Dios kyaj ñakyjyaka'añ mā tkuydyuna'añ ja di'ibu wyāndak. ⁷Per ko ja myūjxxtujkpu anklus ttukxu'uxa'añ ja trompetū, tū naty tyuñ jyátyuty di'ibu Dios kyaj dyajnija'aju mā ja ja'ayuty, éxtam jékyūp t'awa'anudu ja myūduumbūty, ja kyugajxputy.

⁸Net di'ibudsū naty tū xy'okmugajxpu tsajpótm, jatugok xymyugajxyuts, es xy'anmaayuts:

—Nūjx axaju tadū nekyppyity di'ibu myūdajtypy ja anklus kyū'ujóty.

⁹Nétats nninejxy ja anklus, es n'amdooyuts esuts xymo'oyut ja nekyppyity. Tats ja'a xy'adsooy:

—Tyaa, mats, ju'x. Mā m'aa xyjāwut pa'ak éxtamū seerū pa'ak, per mjodoty jyūmbítat ta'am.

¹⁰Nétats n'axaju ja nekyppyity, es oj nje'xyuts. Es n'aaajótyuts nja'aju pa'ak éxtamū seerū pa'ak, per kots nju'xtaay, net jyūmbijty ta'am njodótyuts.

¹¹Nétats xy'anmaay:

—Mgajxwā'xūp ja Diosū 'yayuk jatugok di'ibu pátap púnuty jiky'ajttap mā maygyajpn, mā mayñaxwíñdu, mā wiinkpu may ayuk kajxputy, es mā mayryéyuty.

11 ¹Nétats xymooydyū tu'ugu tsajkápyñ di'ibu dū'un éxtamū kijxn, es xy'anmaaydyuts:

—Nūjx es xykyijxut ja Diosū tsyajptujk esū 'yartal, es madsyow naak jap di'ibu Dios awdajttap. ²Per katū xykyijxy ja tsajptujk tūja'a, mut ko

tá yajkuyáky mət ja naxwíñudu di'ibə kyaj 'yisraelítuty. Es yu'ujuty tyuktaanán tyukwa'agándəp justyikxymajtsk po'o ja Jerusalén kajpn. ³Esuts uj ngáxəp majtsku ndestiiguts, u'xəp wítxə, es yu'adsu n'ayuk kyajxwa'xəp majmajtsk mugo'px jatəgu'px xuu.

⁴Tyadu majtskpu testiigu yu'u də'un ja majtskpu oliivus kepy es ja majtskpu kandaleerə di'ibə ijtp Dios windum. ⁵Pən ja pən tyuna'anədu axuuk, yu'ujuty yajpədsúmdəp ja junya'ank mə 'yaa, es tno'ktə'ayut nidəgekyu ja myədsip. Esu də'un 'yooktət oytyim pənəty di'ibə tunánəp axuuk. ⁶Tyadu testiiguty myəđajttəp ja muk'ajtən es dya"adúkat ja tsajp kədiibə tyu'ujət ja tiempə mə tkajxwa'xudu ja Diosu 'yayuk. Es nan myəđajttəp ja muk'ajtən esu nuu dyajjumbítət ne'pyñ, es dya"ayówdət ja naxwíñudu ja'ayuty mət kanək naxə ayo'on naək ok yu'u tsoktə. ⁷Per ko naty tə tkajxwa'xtə'aydyə ja Diosu 'yayuk, net ja axuk jəuyjk di'ibə pədsəəmp mə ja kək jut tməttsiptuna'añ yə nimajtsku testiiguty, esu axuk jəuyjk myada'aga'añ es ya'ooğəđət, ⁸es ja ñini'x wuy'amət tu'ugijky mə tadə kajpn mə kyruuzpejty ja Nindsən'ajtəm. Es mət ko yə kugajpnəty jyantsymyujpəjə'ay'áttə, yajxəuejky Sodomə es nandə'un Ejiptu. ⁹Es təgək xuu jakujm t'íxtət ja ja'ay pənəty jiky'ajttəp mə maygyajpn, mə may ayuk kajxəty, es mə mayñaxwíñudu, es kyaj ñigutíkyəty dyajnaxtəkədə tadə o'krəty. ¹⁰Nidəgekyu naxwíñudu ja'ay xyondakta'ayut mət yu'əgyəjxmə 'yo'kən, es jyantsyñayjəwəđət jotkujk, extə naydyuknigəxəđəp ja may'aty nixim niyam mət ko tadə majtskpu Diosu kyugəjxəp tə jyantsyya"ayóyuty. ¹¹Per ko ñajxy təgək xuu jakujm, Dios yajjikypəyjk es dyajpəde'ky jatəgok. Es nidəgekyu di'ibəty ixxudu jyantsyñay'adsu'kədyəayədu. ¹²Net majtsk ja testiiguty tmədoodu kyajxy muk tsajpótə, es jyəna'añ:

—jKu'ttə yam!

Tə pyatəjkədə tsajpótə yoodsóty, es yə myədsípəty 'yijxudu. ¹³Netyə myiñ ja muk ujk, es tyəgooy tuk peky ja kajpn di'ibə wə'x majk peky. Es jəxtujk mil ja ja'ayuty 'yo'ktə mət ja ujk. Es nu'un ja ja'ayuty 'yaknadəjkə mət ja tsə'ugə t'awđajttə ja Dios.

¹⁴Də'un jəjəty ja myəmajtsk ok nibədu'uk ja ayo'on. Per tim tsojk myina'añ ja myəduəgəkpu.

Myəjəxtujkpu trompetə yajtukxu'uxy

¹⁵Ja myəjəxtujkpu ankləs ttukxuy ja trompetə. Net yajmədooy kajxy muk tsajpótə, es jyəna'añ:

Tyamə netə Nindsən'ajtəm Dios esu Kyrístə
tə dyajkutujktsoonə'andə naxwiiñ,
es yajkutukə'añ winə xuu winə tiempə.

¹⁶Net ja ni'l'px majtəxkpu məjja'aydyəjk di'ibə naty uñaaydyəp uñaaybyajnóty Dios windum, ñayjuyjədə es t'awđajttə Dios, ¹⁷es jyəna'andə:

Windsən Dios di'ibə təgekyə muk'ajtən mməđajtpy,
mijtsə də'un m'ijt, es mijts də'un m'ijtp.
Nja'əgyəđəkypəyts mij ko tə xyajtsonda'aky myajkutíky.

¹⁸ Yu naxwíñadu ja'ayuty ajkadup mut mij.

Per tu jya'ty ja xuu ma mij xytyukkumadówat.

Es nandun tu net tpaaty

ma ja o'kraty xypyayo'oya'anda

es xyajjumbita'an oy ja mmaduumbuty

di'ibu tu m'ayuk tkajxwa'xtu,

es nidugekyu mja'ayuty, maj mutsk,

di'ibu mij m'awdajtadup,

es tu net tpaaty ma mij xyajtugoya'an ja di'ibaty yajma'ttup ja naxwíñadu.

¹⁹ Net 'yawatsy ja Diosu tsyajptajk di'ibu tsajpótm, es kyuxe'ky tsajptugóty ja kaaxu ma 'yity ja kajxy'átypyu di'ibu Dios tyuun mudu jya'ay. Ta myiñ ja muk uix, ana judsúkaty esu muk tutsnduu.

Toxytyujk esu sarpyentu

12 ¹ Es net kyuxe'ky tsajpótm tu'ugu maj ijxwu'umun: tu'ugu toxytyujk mut ja wyit éxtumu xuu tye'xy, es tyekyryatku'uy du'un kyuxe'eky éxtumu po'o, es kyubajkkujxm tmudaty ja koronu mut majmajtsku madsa'a. ² Tyadu toxytyujk u'unkmudu naty, es ya'axy mut ja pujkun, ja'a ko ayoop mut ko dyajja'ta'an ja maxu'unk. ³ Net kyuxe'ky tsajpótm jatu'ugu maj ijxwu'umun: tu'ugu sarpyentu di'ibu maj es tsapts, es juxtujku kyubajk es majku wyaj, es mut ja koronu ma tu'uk tu'ugu kyubajk. ⁴ Yu pyi'ixy ttukpajudojte'ky tuk peky ja madsa'a di'ibu wa'x tugak peky. Ta tkujubijpnajxy naxwiñ. Tyadu sarpyentu wya'kwu'umma ma ja toxytyujk di'ibu naty yajja'taampy ja maxu'unk, es tjuna'an ja maxu'unk jantsy netyu ko jya'tut. ⁵ Ja toxytyujk dyajjajty tu'ugu u'ungu'unk yedyujk di'ibu yajkutukaamp mut ja pyujndajk ma tugekyu naxwíñadu. Net ja 'yu'unk yajpujku es yajmunejxy ma Dios es ja uñaaybyajn ma yajkutíky. ⁶ Es ja toxytyujk oj kyaknu ma maj it, ma naty ja Dios tu tyuknibujtaaguty tu'ugu lugaar. Es jap yajmo'oyut ja kya'ay 'yukun majmajtsk mugopx jatugupx xuu.

⁷ Net ja tsip tyuunu tsajpótm: ja Migel es ja 'yanklus tsiptuunda mut ja sarpyentu es mut ja sarpyentu 'yanklus. ⁸ Per kyajyem myadaktu ja sarpyentu esu 'yanklus, kyaj ñakyyajna'ijxy ja sarpyentu esu 'yánklusaty 'yítut tsajpótm. ⁹ Du'un oj yajkujubijpnáxyu tadu sarpyentu, di'ibu 'yandijpy majku'ugópk es Satanás, di'ibu wyin'i'impny nidugekyu ja naxwíñadu ja'ay. Ta naxwiñ yajkujubijpnajx mut ja 'yánklusaty.

¹⁰ Nétats nmadooy kajxy muk tsajpótm, es jyuna'an:

—Tu jya'ty ja Diosu ñitsokun, myuk'ajtun esu kyutujkun. Nan ana'amnubu net ja Diosu Kyristu, es tu yajkujubijpnáxy tsajpótm ja di'ibu ñi'u'unup ja nmugu'uk'ajtam. Xuan koots tmu'uuñ Nindsun'ajtam Dios. ¹¹ Yu nmugu'uk'ajtam tu tmamada'aktu mut yu'ugyujxmu Borreegu'ungu ñe'pyñ, mut ja 'yayuk es mut ja tyu'ajtun di'ibu tu yajkajxwa'xy. Pes kyaj t'ajjptsu'kadu 'yo'kun, ni'igu tmadundu Dios oytyim'ooktat. ¹² Paaty xonda'aktu miidsaty di'ibu jittup tsajpótm. Per purooba miidsaty di'ibu jiky'ajttup naxwiñ es jikymyejyñóty, mut ko ja majku'ugópk tu mnijunákadu awa'an es ñija'ap ko tyimpatyryu du'un ja tiempu.

¹³Ko ja sarpyentü naty tü yajkujubijpnáxy naxwíin, ta tjaya'ayowán ja toxytyujk di'ibu naty tü tpaaty ja maxu'unk. ¹⁴Per ja toxytyujk yajmooy majtsku kyakn éxtam tu'ugu muj witsnu jya'a, es mbaat kyaagudíty ma ja muj it. Jap wyu'umut tuguk jumujt jakujm, es yajmo'oyut ja kya'ay 'yukan, es kudiibu mbaat wilix 'yada'utsy ja sarpyentü. ¹⁵Ja sarpyentü t'u'tsy ja nuu, es oj dyajmujnuugojoy es jy'u'udut ja toxytyujk. ¹⁶Per yu naxwíinudu pyudujku ja toxytyujk, awats ja naxwíinudu es t'uktaay ja majnuu di'ibu naty ja sarpyentü tü t'u'utsy. ¹⁷Es mudu taadu ja sarpyentü ttukjot'ambejky ja toxytyujk. Ta oj ñejxy tsiptuumbu mut ja toxytyujku tyuump 'yaats di'ibu akwu'amdup, ja'a njuna'anum di'ibu pyaduundup ja Diosu 'yana'amun es tranujxtu ja Jesukristu 'yuxpujkan. Es ja sarpyentü tyunaay pu'ujótm jikym jejyñbyu'aay.

Nimajtskpu axuk juyujk

13 ¹Esuts n'ijxy jikymyejyñóty pyudsemy tu'ugu axuk juyujk di'ibu myudajtypy juxtujku kyubajk es majku wyaj. Es tu'uk tu'ugu wyaj tmudaty ja koronu. Es ma yu kyubajkuty tmudaty tu'uk tu'uk kuxja'ay ja xuyujuty di'ibu Dios myudageepy. ²Tyadu axuk juyujk di'ibuts n'ijx, du'un kyaxe'ky ja ñini'x éxtamu kuxyubyujy, esu tyeky éxtamu osu, esu 'yaa éxtamu kaa. Yu sarpyentü yu'u mooyu ja myuk'ajtun esu kyutujkan es 'yana'amut. ³Nidu'uguty ja axuk juyujku kyubajk, du'un éxtam jyawu tmudajty tu'ugu muj tsayut di'ibu ya'oogudup. Per ja tsayut oj 'yagada'aky. Es ja naxwíinudu ja'ayuty du'ũnu jyantsywyu'umudyaadyu es tranujxtu ja axuk juyujk. ⁴Es nidugekyu ja'ay t'awdajttu ja sarpyentü mut ko tü tmo'oy ja kyutujkan ja axuk juyujk. Es t'awdajttu nandu'un ja axuk juyujk, jyuna'andu:

—¿Pánu du'un éxtamu tyadu axuk juyujk?, ¿es pánu mbaat maut tsiptúñ?

⁵Es ja sarpyentü yajmooy ja tu'u es ñaymyujpajta'agudut esu Dios tmugajxtugóyut. Nandu'un yajmooy ja tu'u es 'yana'amut justyikxymyajtsk po'o. ⁶Es du'un tmugajxtugooy ja Dios es twin'ubat twingajxpátu ma tsyũnu es di'ibáty ijttup tsajpótm. ⁷Nandu'un yajmooy es tsiptúnut mut ja Diosu jya'ayuty, extu tmamadaktü, es yajmooy ja kutujkan ma tugekyu kajpnuty, ma tugekyu ayuk kajxputy, es ma tugekyu naxwíinudu. ⁸Es nidugekyu ja'ayuty t'awdajtta'ayudu tadu axuk juyujk, ja'a njuna'anum ja di'ibáty kyajpu xuu 'yity kuxja'ay ma ja ñeky ja Borreegu'unk di'ibu Dios yajk windsu'kun. Esu tadu neky tmudaty kuxja'ay extu ma naty kyajnumu naxwíinudu kyojy, ja xuu nidugekyu di'ibáty myudajttup ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

⁹Di'ibu mudoodup, wa'an tjaygyúku. ¹⁰Di'ibu yajmunujxándup tsimy, tsimy yajmunujxtut, es di'ibu oogándup mudu espaadu, mudu espaadu 'yooktat. Paaty pánty ijttup ja Diosu jya'ay, wa'an muk aa muk jot dyajnáxtu pún ti ayo'on tukkadákup, es du'ũnum tmubúktut ja Dios.

¹¹Oknams n'ijxy pyudsemy naaxóty jatu'ugu axuk juyujk, tmudaty majtsku wyaj éxtam ja borreegu, es du'un jyuna'añ éxtamu sarpyentü, ¹²es tmudaty tugekyu kyutujkan ja jawyiimbu axuk juyujk, es yu'u tmadúñ. Es du'un

ttuñ esu naxwíñadu ja'ayuty 'yawdátudut ja jawyiimbu axuk júyujk di'ibu yajtsók ja mäj tsayut. ¹³Nandu'un ttuñ ja ijsxw'a'mun di'ibu myudajtypy ja mäj'ajtun, extu yajkudákypy ja júnya'ank tsajpótm ja'ay wyinduuy, ¹⁴es du'un twin'uan ja naxwíñadu ja'ayuty müt ja mäj'ajtun di'ibu ja jawyiimbu axuk júyujk tuktuunap. Es yajtuk'ane'emy es dyajnikojtu'uttat tu'ugu awinnax es twindsu'ugudut ja jawyiimbu axuk júyujk di'ibu jyayajtsayujt madu espaadu es 'yakjiky'ajty. ¹⁵Es ja myamajtskpu axuk júyujk yajmooy ja kutujkun es tmo'oyut ja jyiky'ajtuna tadu awinnax es dyajkajxut, es extu dya'oogut di'ibáty kyaj 'yawdátuty. ¹⁶Esu tadu myamajtskpu axuk júyujk tyukkuwa'anu es nidugekyu mäj mutsk, mäkja'ay esu ayooobu ja'ayuty, maduumbuty esu yajmaduumbuty, yajtsa'ayut ma 'yaga'añgyu'u o ma wyimbok. ¹⁷Es du'un ni pán mbaat kyajuy kyategyuty pun kyaj tmudaty ja seyü, ja'a njuna'anum pun kyaj tsa'ayuty müt ja xuu o ja ñumbru ja jawyiimbu axuk júyujk. ¹⁸Tyaadu yu'u tsojkup ja jaygyujkun. Es di'ibáty kuwijy mbaat tnijawudu di'ibu 'yandijpy yu ñumbru tadu axuk júyujk, müt ko yu ñumbru ja'a 'yandijpy ja xuu tu'ugu yedyujk. Yu ñumbru ja'a tudujk mugo'px jatugu'px tudujk.

Mugo'px jajustyikxymyajtáxk mil ja'ayuty di'ibu uadup

14 ¹Oknams n'ijxy ja Borreegu'unk ko naty jam tyanu ma Syon Kopt. Jamu naty muut mugo'px jajustyikxymyajtáxk mil ja ja'ayuty di'ibu naty tsa'ay wyimbokkujxy müt ja syeyu ja Borreegu'unk esu Dios Teety. ²Es nmudooyats tsajwínm jyuna'añ éxtamu nuadax 'yuutsy pyumimy, es éxtamu anaa muk ya'axy, du'un éxtamu may arpu koobu kyowdu. ³Es t'awdu jembyu uy uñaaybyajn winduuy ma Dios yajkutíky es ma nimajtáxkpu jiky'ajtputy es ma ja mäjja'aydyujk. Ni pán mbaat tkajatyu tadu uy, ja'ayu je'eyu tadu mugo'px jajustyikxymyajtáxk mil di'ibu oj ñitso'oktu naxwíñ. ⁴Yu'u du'unuty di'ibu tsuj yajxon tu jya'ay'áttu, di'ibu nayyajwa'ats'ajtudup éxtamu kixyudo'oxyuty, es tranujxtu ja Borreegu'unk oytyim maaty ñejxy. Yu'u du'unuty oj ñitso'oktu ma naxwíñadu ja'ay es ijttup éxtam ja tuump di'ibu jawyiin tuump'ajtp es yajtukmuyóxy ja Dios esu Borreegu'unk. ⁵Ni na'a oj kya'anda'áktu, ja'a ko wa'ats ja'ayuty yu'u.

Di'ibu kyajxtup ja niduguukpu anklus

⁶Nétats n'ijxy jatu'ugu anklus kyaagudíty tsajpótm, es tmudaty ja oybyu ayuk di'ibu winu xuu winu tiempo wu'ump, es yajkajxwa'xut ma tugekyu nax kajpn, ma tugekyu naxwíñadu, es ma tugekyu wiinkpu ayuk kajxpu. ⁷Es jyuna'añ jantsy muk:

—Windsu'ugudu Dios es awdattu, müt ko tu net jya'ty ja oorü ma net trayo'oya'añ ja naxwíñadu ja'ayuty. Awdattu di'ibu yajkoj ja tsajp, naxwíñadu, jikymyeyñ, es ma nuu myuxy.

⁸Es ja myamajtskpu anklus tpanejxy ja jawyiimbu anklus, es jyuna'añ:

—Tu net, tu net jyjitta'ay ja Babiloñu mäj kajpn di'ibu nidugekyu naxwíñadu ja'ayuty tu dyajtugóy müt ja 'yaxuk tu'unun, éxtam ko pán dyajmi'igyuty ja myuguluk.

⁹Es ja myaduguukpu anklus tpanejxy ja jawyiimbu nimajtsk, es jyuna'añ muk:

—Pun ja pún t'awdatyu tadu axuk juyujk, es pún nayyajkup yajtsa'ayut wyimbokkujxy o ma kyua, ¹⁰Dios jantsy tukkumadowodup muk ma ja lugaar mada azufra junya'ank di'ibu yajtukjuj'ijxp, ma 'yayowdut Diosu 'yanklas wyinduuy es Borreegu'unk wyinduuy. ¹¹Ja juun di'ibu tsa'ayudup, ja'a yajpudu'ugup ja jok winu xuu winu tiempu. Ja'a njuna'anum ko yajtukkumadowa'añ winu xuu winu tiempu nidugekyu di'ibaty 'yawdajttup ja axuk juyujk, o ja 'yawinnax, o ko tu yajtsa'aydyu mut ja syeyu. ¹²Wa'an yu'u dyajjotkujku ja Diosu jya'ay es tmudanudut ma'xtujkun maut oytyim ti ay'onoty, ja'a di'ibu kyuyduundup ja Diosu 'yana'amun es oy tmadundu ja Jesús.

¹³Nétats nmadooy tsajpótm, es xy'anmaayuts:

—Kuxja'ayu tyadu: “Jotkujk di'ibu tyam o'ktup es di'ibu óknam oogaamp ja'agyujxm ko tmubaktu ja Nindsun'ajtum.” Ja Espírítu Santu du'un jyuna'añ: “Tay'ajtun ko yu'ujty jyotkujkuty, mut ko jabaadu du'un myak'ayoy es tyuñ. Dios mo'oyudup ja pyo'xtákn es myay'ata'añty mut ko oy tu tmadún naxwiñ.”

Ja'ay yajpayo'oydyu

¹⁴Nétats n'ijxy tu'ugu poop nima'a. Jam 'yu'uñu ma tadu nima'a kyaxe'eky éxtum ja Naxwíñudu Ja'ayudyu Kyudunaabyu. Jam tmudaty kyubajkkujxm tu'ugu oorú koronú, es tkukápyaty tu'ugu mnydsyujkn jantsy jujp. ¹⁵Ta pyudseemy tsajptugóty jatu'ugu anklus, es muk tmugajxy di'ibu uñaapy nima'agujxm:

—Tu net tpaaty ja oorú. Yajpudu'uk ja mbujta'aky mada tadu mnydsyujkn, mut ko tu tsya'amy ja naxwíñudu pyujta'aky.

¹⁶Ta ja di'ibu naty uñaapy nima'agujxm, ttsujkmijky ja naxwíñudu pyujta'aky.

¹⁷Ta pyudseemy jatu'ugu anklus ma ja tsajptujk tsajpótm, tmnejxy nandu'un tu'ugu mnydsyujkn jantsy jujp. ¹⁸Ta pyudseemy jatu'ugu anklus ma ja artal di'ibu jam kywentu'ajtypy ja juun, es muk dyaxu ja di'ibu myudajtypy ja mnydsyujkn jujppu, es t'anuumu:

—Mut ja mnydsyujkn tsujkmúk ja naxwíñudu 'yuuvu, mut ko tu tsya'amy.

¹⁹Ta ja anklus dyajmijky ja uuvu ma ja naxwíñudu. Ta tniko'obejty es twinma'adsa'añ. Ja'a tyadu 'yandijpy ja muk tsaatsytyu'unun di'ibu Dios yakaampy. ²⁰Ja uuvu oj yajwinma'atsy kajpnbu'ay. Es ma ya'amatsu pyudseemy ja ne'pyñ tuk metru jakujm kyujxmty es pyue'ky tuguk mugo'px mil metrun.

Anklusaty mut ja juxtujkpu ayon

15 ¹N'ijxyuts tsajpótm jatu'ugu muj ijxwu'amun di'ibu ja'ay du'añu yajwe'empy. N'ijxyuts juxtujku anklus mut juxtujku óknambu ayon. Es mada tadu juxtujkpu ayon kyujxta'ay ja Diosu 'yajkun.

²N'ijxyuts nandu'un éxtum kyaxe'eky tu'ugu jikymyejyñ, éxtumu viidru tuktuku mut ja junya'ank. Es n'ijxyuts nandu'un ja di'ibu myumadaktu ja axuk juyujk mut ko kyaj t'awdajttu ja 'yawinnax es kyaj tkupajktu ja syeyu.

Tamu naty yu'ujuty tyánudu jikymyejyngyujxm, es tmudaty ja 'yarpu di'ibu natyu Dios tu myo'oyudu, ³es t'awdu ja Moisesu 'yuy, ja Diosu myuduumbu, es ja Borreegu'ungu 'yuy. Esu du'un 'yawdu:

Windsún Dios di'ibu tugekyu muk'ajtan myudajtypy,
jyantsymyújuty es jyantsy'oy jyantsytsyújuty di'ibu mdiimpy.

Mij myajkutujkp mada t'ajtan,
mij myajkutijkyu nidugekyu naxwíñudu ja'ay.

⁴Nindsun'ajtum, ¿pún mgawindsu'ugudup, pún mga'awdátudup?

Mut ko mijtsu dun je'eyu di'ibu wa'ats,
paaty nidugekyu naxwíñudu ja'ayu myíndut
ma mij es m'awdátudut,

mut ko tu t'ixtu ko t'ajtan tugekyu di'ibu mij mdiimpy.

⁵Oknumts n'ijxy jam tsajpótm 'yawá'atsy ja tsajptajk, ja Diosu tyujk.

⁶Jap tsajptugóty pyudsuumdu tadu juxtujkpu anklus di'ibu myuejxypy ja juxtujkpu ayo'on, es wa'ats poop ja wyit es jyantsytye'xy, es tmudaty ja 'yoora kaatsywyun di'ibu muj ja 'yok.

⁷Net nidu'ugu nimajtaxkpu jiky'ajtpaty di'ibu ijttup Dios windum, yu'u myooyu kujktu'ugu anklus oora tsim nidu'ugáty ujts mut ja muk t'aydu'unan di'ibu yajkypy ja Dios di'ibu ijtrám winu xuu winu tiempu. ⁸Es ja tsajptajk 'yujtspejty mut ja jok di'ibu miimp ma ja Diosu myuj'ajtan es ja myuk'ajtan. Es ni pún mbaat oj kyatuku extu ko kyujtaayñam ja juxtujkpu ayo'on di'ibu myunajxtup ja juxtujkpu ánkusaty.

Ayo'ondsím

16 ¹Nétats nmudooy pyudsemy ja kajxy tsajptugóty di'ibu tyuk'ane'empy ja juxtujkpu anklus:

—Nujxtu es tuktaamdu'uttu ja juxtujkpu tsim di'ibu myudajtypy ja muk t'aydu'unan di'ibu Dios yajkypy naxwiñ.

²Ja jawyiimbu anklus oj ñejxy. Ta ttuktaamdúty ja tsyim naxwiñ. Net pyudseemy ja muk pu'uts ñikujxmety di'ibu muk jantsy pujkp ma nidugekyu di'ibáty myudajttup ja axuk juyujku syeyu es di'ibáty nandu'un 'yawdajttup ja awinnax.

³Net ja myumajtskpu anklus ttuktaamdúty ja tsyim jikymyejyñóty. Ta ja jikymyejyñ jyambijty éxtamu ne'pyñ, du'un éxtamu o'kpu ne'pyñ. Ta 'yo'ktaaydu nidugekyu di'ibu jiky'ajttup jikymyejyñóty.

⁴Ja myudagaukpu anklus ttuktaamdúty ja tsyim majatyu majnuu es majatyu nuu myuxy. Ta jyambijttaay ne'pyñ. ⁵Nétats nmudooy ja anklus jyuna'añ:

—Dios, mijts m'ijt es mijts m'ijtrám. Wa'ats mij. Mdiimpy ja t'ajtan es du'un xytyukkumadówt, ⁶mut ko ttuktaam tuk'yojktu miju m'ayuk kajxwa'xpu ñe'pyñ, es miju mja'ayuty. Es tyam mij xytyuk'iiky ja ne'pyñ. Pes du'un ñitákuda.

⁷Nétats nmudooy nandu'un kyajxy extu ma artal, es jyuna'añ:

—Oyu du'un, Windsún Dios di'ibu tugekyu muk'ajtan myudajtypy. Tu xypuayo'oy yajxon mut ja t'ajtan.

⁸Ja myumajtaxkpu anklus ttuktaamdúty ja tsyim ma ja xuu. Es mut yu'u ni'igu oj myuja ja xu'an es tsa'aydyut ja naxwíñudu ja'ayuty.

⁹Es dū'ən ja ja'ay jantsy muk tyooydyu mut ja xu'án. Per ni mut yu'u kyajodumbijttu, kyaj t'awdajttu Dios di'ibu yajkypu tyadu tudyu'unən. Ni'igu tmu''adugooy tmugajxtugooy ja Dios.

¹⁰Ja myumugoxkpu anklus ttuktaamdúty ja tsyim mā yajkutfky ja axuk juyujk. Ta kyoodsudyaay mā 'yane'emy. ¹¹Net ja ja'ayaty űayya'andsu'udsudu mut ja muk pūjkun di'ibu yajnajtup. Per ni mut yu'u tkamastuttu ja 'yaxuk winma'añ di'ibu tyuundap. Ni'igu tmu''adugooy tmugajxtugooy ja Dios.

¹²Ja myududujkpu anklus ttuktaamdúty ja tsyim mā ja Eufrates mājnən. Ta ja nū tyutsy es 'yawa'adsat ja tyu'u ja réyuty di'ibu miindap mā xū pyudsemy.

¹³Nétats n'ijxy mā ja sarpyentu 'yaa, es mā ja axuk juyujk 'yaa, es mā nandu'ən ja kyugajxpu di'ibu andakpu 'yaa, pyudsemy tugugū mājku'u di'ibu kuxu'kp éxtamu nootsy. ¹⁴Tyaadu yu'u dū'ənə mājku'ujaty di'ibu tyuundap ijxwū'mən di'ibu myudajtypy ja mājajtun, es nūj twowa'andu ja réyuty mājaty naxwīnudu es űaymyujkta'ayudut es tsiptuna'andu mut ja Nindsun'ajtam Dios di'ibu tugekyu muk'ajtam myudajtypy, ko tpaadut ja tiempu. ¹⁵“Mudowdu es jaygyúkudu. Ɛj, Diosu 'yU'unk, nmina'añats ti'oin, éxtam ko jya'ty ja ma'tspu. Jotkujk di'ibu naty wijy es witxu, kudiibu tsoydyu'un muut jyudítut niwa'ats uxwa'ats ja'ay wyinduuy.”

¹⁶Ta űaymyujkudu ja naxwīnudu réyuty mā ja lugaar di'ibu ebreeu ja'ayaty tyukxu'ajttap Armajedón.

¹⁷Ja myujxtujkpu anklus ttuktaamdúty ja tsyim pojotm. Ta yajmudooy kajxy mā Dios yajkutfky es mā ja tsajptujk jam tsajpótm, es jyunāñ muk: —;Tū net tyuñ jyátyuty!

¹⁸Net myiñ ja anaa judsuk, es ja naxwīnudu jyantsypyemiimy mut ja muk ujk. Kyaj ni windii dū'ambu ujk kyanaxy extu mā tsyondaky ja naxwīnudu ja'ay. ¹⁹Ta ja Jerusalén kajpn tsa'pxwa'xy tuguk peky. Es mājaty kajpn naxwiñ jya'adugooydyaay. Es ja Dios tjamejtsy ja Babiloñ māj kajpn es tuk'uuga'añ ja vyinu, ja'a njuna'anum ja tudyu'unən di'ibu yajkypu mut ja 'yaku. ²⁰Net tugekyu islu es tugekyu kopk tyugooydyaay. ²¹Nandu'ən kya'ay tsajpótm yu tatsn jantsy mājájaty, extu justyikxy kilu jye'emdsyuty tu'ugáty. Es ja naxwīnudu ja'ayaty tmu''adugoy tmugajxtugóy ja Dios mut ja myuj ayo'onu tadu tatsn, mut ko muk ayo'onu dū'ən yu'u.

Kujeñdyo'oxyu 'yayo'on

17 ¹Net myiñ nidu'ugu nijxtujkpu anklus di'ibu myudajttu ja juxtujkpu tsm, es xy'anmaayuts:

—Min es nduk'ixut ja tyudyu'unən ja māj kujeñdyo'oxy di'ibu uñaapy mejyñwyingujxm. ²Yu naxwīnudu ja'ayu réyuty tū űaygyayákudu es pyekyandu mut yu'u, es ja naxwīnudu ja'ayaty tū myu'uuk myumu'ugudu mut yu'u, ja'a njuna'anum t'axtijtu ja Dios es tranajxtu ja kujeñdyo'oxyu 'yaxuk winma'añ.

³Kodsu naty dū'ən tū xy'awanu, nétats ja anklus xymuñejxy māj ittum. Jámuts n'ijxy tu'ugu toxytyujk tuk'u'uñu tu'ugu tsapts axuk juyujk. Tadu axuk juyujk windiky űini'x tmudaty mudu axuk ayuk kuxja'ay di'ibu

Dios muut twingajxpéty. Juxtujku kyubajk tmudaty es majku wyaj. ⁴Tadu toxytyujk ñaywyítxuty mut ja tsu'unk wit esu tsapts wit, es 'yoydyúñuty mut ja oorú, mut ja tsujjátypyu tsaa esu perlu. Es tmudaty ky'ujóty tu'ugu oorú tsim ujts mut ja axuukpu. Ja'a tyaadu 'yandijpy ja 'yaxuk jiky'ajtun. ⁵Es wyimbokkujxy tmudaty kuxja'ay tu'ugu xuu di'ibu tsip yajmudoop: "Ja Babiloñu muj kajpn, naxwíñudu kujeñdyo'oxyudyu tyaak es nandu'un tyaak'átyuty nidugekyu di'ibáty axuuk jiky'ajttup naxwiiñ." ⁶Nétats nbejkyu kwentu ko tadu toxytyujk múkubu naty mut ja Diosu jya'ayudyu ñe'pyñ es mut ja ñe'pyñaty pánuty o'ktu mut ko t'awdajttu ja Nindsun'ajttam Jesukristu. Es kodsu taadu du'un n'ijxy, tats du'ũñ oj njantsywyu'amu.

⁷Nétadsu tadu anklus xy'anmaay:

—¿Ti ko du'ũñ mwe'emy? Tyam nduknijáwut di'ibu 'yandijpy yu ayu'udsyu winma'añ: tadu toxytyujk esu tadu axuk juyujk di'ibu tyuk'uñaapy, di'ibu myudajtypy juxtujku kyubajk es majku wyaj. ⁸Tadu axuk juyujk di'ibu tu xy'ixy, yu'u tu'uk di'ibu jékyup jiky'ajt, es tyam kyaj ñakyjyaal'áty, per pudsumaamp kuk jutoty, es ñejxy ma kyutugooyñat.

'Ja naxwíñudu ja'ay di'ibu xyuu kya'ity kuxja'ay nekykyujxy extu ma naty kyajnumu naxwíñudu kyoj, ja'a du'ũñ wy'umadya'aydyut ko t'íxtut jatugok jya'ty ja axuk juyujk di'ibu jékyup jiky'ajt. Es yu xyujjaty di'ibu kuxja'ay ma ja neky, ja'a xyujjaty di'ibáty myudajttup ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu.

⁹Tyámats nnigajxut di'ibu tsojkup ja wijy'át kejy'át es yajjaygyúkat. Ja juxtujkpu kubajk ja'a 'yandijpy ja juxtujkpu kopk ma tadu toxytyujk 'yu'ũñ. ¹⁰Es nandu'unu tadu kubajk, yu'u 'yandijpy ja juxtujkpu réyuty. Nimugoxk tu 'yooktu, ja myududujkpu tam yajkutíky tyam, es ja myujjuxtujkpu, yu'u kyajnum myiñ. Es ko myínut, je'eyu waanu 'yítut. ¹¹Es ja axuk juyujk di'ibu jékyup ijt es tyam kyaj ñakyjyaaty, yu'u du'un rey ma tadu nijjuxtujkpu, es jya'ta'añ jatugok éxtum ja myuduktujkpu rey, per ñajxpu du'un ma kyutugooyñat.

¹²'Ja majkpu wyaj di'ibu tu xy'ixy, yu'u du'un majku rey di'ibu kyaj dyajtsonda'aktunum yajkutúktut. Per 'yaxajyándup ja kutujkun éxtumu rey tuk oorun mut ja axuk juyujk. ¹³Tyadu majkpu réyuty ti'igyu wyinma'añuty, es myo'oyup ja myuk'ajttun es ja kyutujkun ja axuk juyujk. ¹⁴Tsiptunaamp mut ja Borreegu'unk. Per ja Borreegu'unk mumada'agudup, mut ko yu'u Windsun'ajtp ma windsánuty es Rey'ajtp ma réyuty. Es di'ibáty yu'u muut, Dios wooju yu'ujjaty, wyin'ix, es oy tmudundu Dios.

¹⁵Ja anklus xy'anmaayats nandu'un:

—Tadu mejyñ di'ibu tu xy'ixy ma 'yu'ũñ ja kujeñdyo'oxy, yu'u du'un 'yandijpy ja ja'ay pánuty jiky'ajttup ma maygyajpn, ma wiinkpu may ayuk kajxputy, es ma mayñaxwíñudu. ¹⁶Ja majkpu waj es ja axuk juyujk tyuk'ak'átup ja kujeñdyo'oxy, es dyajw'u'umut niwa'ats uxwa'ats. Es extu tsyu'tsta'aydyup ja ñini'x, es ñino'kta'aydyup di'ibu wu'amp. ¹⁷Diosu du'un tu pyujta'agudu es dyajtuunudu Diosu wyinma'añ, ti'igyu ñaybyujta'agudu es dyaky ja kutujkun éxtumu rey ma ja axuk juyujk extu ko yajkuyduunda'ayut di'ibu Dios ñaskajxu. ¹⁸Tadu kujeñdyo'oxy di'ibu tu xy'ixy, yu'u du'un 'yandijpy ja muj kajpn di'ibu 'yane'empy ja naxwíñudu ryéyuty.

Babiloñu kajpn kyutugoy

18 ¹Nétats n'ijxy jatu'ugu anklus jyñaky tsajpótm mut ja myuj kutujkun. Ta ja naxwíñudu wye'emy kude'xy mut ja jyajun, ²es muk kyajxy:

—Tu net, tu net jyjitta'ay ja Babiloñu muj kajpn, es tu jyumbity mujku'u tsunaaydyákn. Ni pún jap kyanaky'ity. Yu'uyu je'eyu jap tsunaaydyur ja ka'óbyyaty, es jyap'attu ni'amuku axuk joon axuk juyujk. ³Du'un tu yajtydyúñ mut ko ja Babiloñu kajpn tmastuty ja Dios, es wiinkpu t'awdaty, es nidugekyu naxwíñudu ja'ayaty ti'igyu mut yu'u. Es ja naxwíñudu réyaty pyekytyuundu mut ja Babiloñu ja'ayaty. Esu ajuuy ado'kpu di'ibaty majatyu naxwíñudu, myukja'aydyáktu mut ko ttukmudeeky nidugekyu di'ibáty amdoop es ñayyajmujpudsuma'añuty.

⁴Nétats nmudooy jatu'ugu kajxy myiñ tsajpótm, es jyuna'añ:

—Pudsumdu ma tadu kajpn, miidsuty di'ibáty nja'ay'ajttup, kudiibu xymyutpekytyúndut es kudiibu miits myajtydyúndut mut yu'ujaty. ⁵Ja'a ko yu pyeky tu jyantsyñipajnu, extu myabátnup ja tsajp, es tu ja Dios jyamyajtsxuty ja pyojpu. ⁶Tuunumbít nandu'un éxtam wiinkpu tu t'axuktúñ. Múgubat majtsk du'unun éxtam yu'u tu dyaky, es taam'yo'oy majtsk du'unun myúkaty di'ibu ya'ukp éxtam yu'u oj ttaam'yo'oy. ⁷Taydyún es ya'ayow nandu'un éxtam tu myuj tu pyaadu. Pes yu'u du'un jyuna'añ jyodoty wyinma'añóty: “Tyaats n'u'uñu éxtam tu'uga reynu. Kyajts uj ngu'ekytyo'oxyuty, ni na'ats nga'ayówat.” ⁸Paaty ma tu'uga xuu ti'in myínut ja pya'am, 'yayo'on, jyotmay, yuu, es mut ja janya'ank yajnino'ogut, mut ko Nindsun'ajtum Dios jyantsymyújaty di'ibu tu pyekymyo'oyuty es tkumadówat.

⁹Yu naxwíñudu réyaty di'ibu tu pyekytyuundu mut yu'u es du'un tu dyajtygóydyu jyiky'ajtan, ñijuy ñiya'axtup ko t'ixtadu tadu kajpn ko tyoy. ¹⁰Wu'umdaaydyur jagam jyantsytsyu'ugut mut ja tyuydu'unun, es jyuna'andut:

—iAy, puroobu mij Babiloñu muj kajpn di'ibu tu 'yane'emy! Jantsy tuk pojn tu myiñ ja mduydu'unun.

¹¹Yu ajuuy ado'kputy majatyu naxwíñudu ju'uydyur nandu'un es pya'ayówdubu tadu muj kajpn, mut ko kyaj tnakypyaadut pún jyúyur ja tyeeky yaky, ¹²mut ko ni pún tkanakyjyuydyu ja oorú, ja platú, ja tsujjátypyu tsaa, ja perlú, ja oyatypyu wit di'ibu tsu'unk, tsaptspu, seedubu, kanak naxu oyatypyu kepy di'ibu pa'ak xu'kp, ja tsujjátypyu di'ibu kojpu mut ja marfil, bronsu, pujxn es ja mármol; ¹³es nandu'un ni pún tkanakyjyuydyu ja kanelu, pa'ak xu'kpu, mirru, poom, vinu, aseytu oliivú, arinu, triigu, tsajkaajaty, borreegaty, kwaayaty, kárraty, es extu ja'ayaty ijty tyo'ktup. ¹⁴Es du'un yu ajuuy ado'kputy t'anuumadut tadu kajpn:

—Kyaj xyñakymyudatyu tadu mje'xy mbeky es tugekyu tadu oyatypyu di'ibu tu xyjantsytsyegy. Tuu dun tyugoodya'ay winu xuu winu timpu yu mmukja'ay'át esu mdsuj'ajtan.

¹⁵Pánuty ajuuy ado'ktup ma ja Babiloñu kajpn es ñayyajmukja'aydyu'agudu jap, jagam tyánudut mudu tsu'ugu ko du'un 'yayówat ja kajpn, es yu'u jyuy yu'axtat:

¹⁶—¡Ay, puroobu muj kajpn! Tsuj tu 'yity éxtam tu'uga toxytyujk müt ja wiyitü oyatypyu, tsu'unkpu, tsaptspu, es 'yoydyúñuty müt ja ooru, tsujjátypyu tsaa esu perlu; ¹⁷jes tuk pojün tu tyugoyu tyadu jyiky'ajtün!

Es nandu'un yu barku yaj'ye'ebuyty esu di'ibáty tuundup jap barkoty, es di'ibáty müduundup jikymyejyñóty, wu'umdup jagam ¹⁸ko t'ixtut pyude'eky ja jok ma tyoyu tadu muj kajpn, es jyuna'andut muk:

—Ni maä du'umbu kajpn éxtam tu 'yityu tyadu muj kajpn, ¿kudii?

¹⁹Es müt ja jyotmay ñaydyukkuwujukudu naxway, es jyantsyjuu'uy jyantsyya'axtu:

—¡Puroobu tadu muj kajpn! Müt ja myukja'ay'át tu ñayyajmukja'aydya'agudu nidugekyu di'ibu myudajttup ja barku. ¡Es tuk pojün tu tyugoodya'ay!

²⁰Es ja kajxy 'yakjuna'añ tsajpótm:

—Miidsuty púnuty ijttup tsajpótm, es miidsuty apóstuluty esu Diosu 'yayuk kajxwa'xputy esu nidugekyu di'ibu Dios jya'a'ajtypy, xonda'aktu müt ko Dios tu ttukkumudoy yu tadu kajpn éxtam tu mdúnudu.

²¹Net tu'ugu anklus kumujaabu tkone'ky ja tsaa di'ibu du'un éxtam tu'ugu muj paan, es tkujubijpu jikymyejyñóty, es jyunañ:

—Nandu'un mij Babiloñu muj kajpn, myajkujubipnaxa'añ, es ni na'a jatugok mgakuxu'ugut. ²²Ni na'a kyanakyyajmudówt mgajpnóty ja trompet xuxpu, tsajkapyñxyúxpu esu arpu koobu. Es ni kyanakyyajp'átut ja mmüduumbuty di'ibu xpekyuty, es ni ma kyanakyyajmudówt jap ja jujts tu'unun. ²³Kyaj jap ñakyyajjut ni tu'ugu lampru, es ni na'a jap kyanakyyajmudówt yajtúñ ja xuu ma ja pujkputy. Ja m'ajuuy m'ado'kputy tu 'yittu naxwiñ jantsy muj, es tu twin'uundu nidugekyu naxwiñudu ja'ayuty müt ja byuruja winma'añuty.

²⁴Pes ma tadu kajpn tu yajpaaty temy yeky ja Diosu 'yayuk kajxwa'xputy ja ñe'pyñ, es ja ñe'pyñ di'ibu Dios jya'a'ajtypy, es nidugekyu ja ñe'pyñ ja ja'ay di'ibuty ja'ay ya'o'kudu naxwiñ.

19 ¹Nétuts nmüdooy jantsy muk ja ja'ayuty kyajxtu tsajpótm, es jyuna'andu:

¡Awdattu Dios!

Yu nitsokun, muj'ajtün esu muk'ajtün,

yu'u Dios jya'a'ajtypy.

²Pesu Dios paye'epy müt ja tuy'ajtün,

es tu tmo'oy ja kumudo'on ja muj pekykyajpn es ñujxut ayodaknoty.

Müt ko tu dyajpekytyúñ ja naxwiñudu ja'ayuty

es dya'e'ky ja Diosu myüduumbuty,

paadyu Dios yajumbijtxuty.

³Net jyunandu jatugok:

—Awdattu Dios. Pes timjókup winu xuu winu tiempu ma yajnine'együ taadu.

⁴Es ja ni'l'px majtáxkpu mujja'aydyujk es ja nimajtáxkpu jiky'ajtruty di'ibu ijttup Dios windum, ñaygyoxtonaaydyákudu, t'awdajttu Dios es jyuna'andu:

—Wa'an du'unuty. ¡Awdajtta'aydyu Dios!

⁵Nétats nmudoogajxy mā uñaaybyajn mā Dios yajkutíky, es jyuna'añ: Miidsuty di'ibáty myuduundap ja Nindsun'ajtum Dios, mujja'ay mutsk ja'ayuty, awdattu Dios.

Nixudún ja Borreegu'unk

⁶Nmudooyats nandu'un ko nimayja'ay kyajxtu, du'unuts nmudooy éxtumu nuudax 'yuaetsy pyumimy, es éxtumu anaa muk ya'axy, es jyuna'andú:

Awdajtta'aydyu ja Nindsun'ajtum Dios di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy, mut ko yajkutíky.

⁷N'okxondákum, n'okjotkujkum es n'okwindsu'kum, mut ko Dios jyantsymyújuty es tu net tpaaty mā ja Borreegu'unk pyuka'añ, es tu ja ñudo'oxy ñayjuj'ixyuty.

⁸Tu yajmo'oy ja wit ja oybyu es ja wá'atspu di'ibu tu'x judsujkp, es ñayxyóxudut.

Pes ja oybyu wit ja'a 'yandijpy ja oybyu di'ibu tyuun kyajxtup ja Diosu jya'ayuty.

⁹Nétats ja anklus xy'anmaay:

—Kuxja'ay: “Jotkujkuty di'ibáty tu yajwówdu mā tyadu xuu ko ja Borreegu'unk pyuka'añ.”

Es xy'ak'anmaayuts:

—Tyaadu du'un tuy'ajtun di'ibu Dios kyajxypy.

¹⁰Njakoxtanayáñuts anklus tyeky'ujxy, es nja'awdatáñuts, per yu'uts xy'anmaay:

—Katú du'un m'adu'utsy. Nmudiimbyats ja Dios éxtum mij, es éxtumu mmugu'uguty di'ibu pyanajxtup ja Jesusu 'yuxpujkan. Awdat ja Dios.

Pes ja tuy'ajtun di'ibu Jesús yajk, ja'a yu'u di'ibu wyinma'añmyeepy ja Diosu kyugajxpu.

Di'ibu tyuk'uñaapy ja poop kwaay

¹¹Nétats n'ijxy ja tsajp awá'ats, es kyuxe'eky tu'ugu poop kwaay. Es di'ibu tyuk'uñaapy txu'aty Di'ibu Kyuydyiimpy Ja 'Yayuk, es nandu'un txu'aty Tuy'ajtun, mut ko tuy'ajtun muut pyayo'oy es tsiptún. ¹²Yu wyiin du'un éxtumu junya'ank jyantsytye'xy, es jam kyubajkkujxm tmudaty may ja koronu. Es tmudaty ja xuu kuxja'ay di'ibu yu'ayu naydi'igy ñija'ap. ¹³Es ja wyit ne'pyñ ne'pyñ. Es txu'aty Diosu 'yAyuk. ¹⁴Es pyanajxudu tugoymyay nidsiptuumbuty di'ibu tsajpótm. Ak poop ja wyit, ja oybyu es wá'atspu, es ak poop kwaaygyujxy. ¹⁵Es di'ibu xyu'ajtypy Diosu 'yAyuk, jap 'yaajóty pyudsemy tu'ugu espaadu jajppu, es yu'u muut dyajtsayuta'añ ja naxwíñudu ja'ayuty. Es yajkutuka'añ mudu pujxndajk. Es ttukkumudowa'añ, mut ko Dios di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy, jyantsy'ajkanu mut ja naxwíñudu ja'ay. Paadyu du'un ttukkumudowa'añ éxtum ko jyawu yajwinma'atsy ja uuvu tuump. ¹⁶Es tmánejxy kuxja'ay mā ja kyapu es mā ja pyuuy tyadu xuu: “Rey'ajtp mā réyuty es Windsun'ajtp mā windsúnuty.”

¹⁷Nétats n'ijxy tu'uga anklus tyanu jam xuu ñikujxm es t'anuumadu jantsy muk ja joon juyujk di'ibu ka'agudijtp:

—iMin naymyúkudu ma ja muj xuu di'ibu Dios tyunaampy! ¹⁸Min es xytsyu'utstat ja tsyu'udsyadyu réyuty esu soldaadu windsúnaty, ja jotmuk ja'ayuty, ja kwaayuty es mat ja di'ibu tuk'uñaayudap, nidugekyu ja'ay ja tsyu'udsyuty, púnaty yajjuudyup es púnaty awa'atstuuy ijttap, nandu'un ja muj ja'ay mutsk ja'aybyu.

¹⁹Nétats n'ijxy ko ja axuk juyujk es ja naxwíñudu ryéyuty dyajnaymyúkudu syoldaadaty es tsiptuna'añ mat ja di'ibu poop kwaagyujxy es mat ja ñidsiptuumbaty. ²⁰Per ja axuk juyujk jaytsuum ti'igyu mat ja kugajxpu di'ibu andakp, di'ibu naty tu ttuñ axuk juyujk wyinduuy ja muj ijxwu'amun di'ibu myudajtypy ja muj'ajtan. Es mudu tyadu muj ijxwu'amun ja kugajxpu di'ibu andakp tu twin'uundu naty di'ibáty tu ñayyákyuty es ja axuk juyujk tsa'ayadut, es t'awdajtta ja 'yawinnax. Net nimajtsk yajkujudu'uju jiigyuty ma yu mejyñ di'ibu teepy azufrú. ²¹Es yu syoldaadaty ya'o'ktaay mat ja 'yespaadu di'ibu pudsump 'yaajóty di'ibu tyuk'uñaapy ja poop kwaay. Es nidugekyu joon juyujk di'ibu ka'agudijtp 'yujts jyotkudaktu mudu tadu tsyu'udsyuty.

Mil jumujtpu

20 ¹Nétats n'ijxy tu'uga anklus jyanaky tsajpótm mat ja kuk jutú 'yawatsn, es tkawítsyuty tu'uga muj kadenu. ²Ta tmajtsy ja sarpyentu, tadu majku'ugópk, ja Satanás, es tkawu'uñ ttekywyu'uñ mat ja muj kadenu, es 'yítut tsimy tuk mil jumujt. ³Ta tkujabijpu kuk jutoty, es dyajni'adijky ijxwu'amun muut kudiibu tnakywyin'uunat ja naxwíñudu ja'ayuty extu ko kya'pxut tuk mil jumujt. Ta naty koonam 'yok'yajnasmatasya'añ waanu.

⁴Nétats n'ijxy uñaaybyajnaty, es jam 'yu'uñudu di'ibátyu naty tu t'axájudu ja kutujkun es pyayo'oydyut. Yu'adyu du'un di'ibu yajnibo't ja kyubajkaty mat ko tranujxtu ja Jesusu 'yuxpajkun es tkajxwa'xudu ja Diosu 'yayuk. Nandu'un kyaj t'awdajtta ja axuk juyujk es ni ja 'yawinnax, es ni tkakupajktu yajtsa'ayut wyimbokkujxy o ma ky'u mat ja axuk juyujku syeyu. Es ja Dios yajjikypuykudu, es 'yana'amdu mat ja Kristu tuk mil jumujt. ⁵Tyaadu du'un ma tim jawyiinu Dios dyajjikypyejky ja ja'ayuty. Per di'ibu akwu'amdu ja o'kruty, yu'ujuty kyaj jyikyuyúktat extu ko kya'pxut tuk mil jumujt. ⁶Kuni'xy es jotkujkaty di'ibátyu Dios yajjikypuykudap ma tyadu jawyiimbu jikyuyujkun. Kyaj pyaadudut ja ayo'on di'ibu du'un éxtumu ja'ay 'yooktu myumajtsk ok, ja'a du'un tmadúndut ja Dios esu Kristu éxtumu teedyuty, es 'yana'amdu mat ja Kristu tuk mil jumujt.

⁷Ko naty tu ñaxy tuk mil jumujt, ta Satanás yajnasmatasya'añ ma tsyimy'ity. ⁸Es net ñaxut naxwiñ, es nujx twin'uñ tugekyu naxwíñudu, ja Gook naxwíñudu esu Magook naxwíñudu. Ja Satanás yajnaymyujkta'ayudap nidugekyu naxwíñudu ja'ayuty di'ibu ni mbaat nga'okmadsyo'onu, du'un éxtumu pu'u di'ibu jikymyejyñbyu'aay, es tsiptuna'andu. ⁹Oytyim madsooty ma tugekyu naxwíñudu ta tso'ondú, es dyajnadujktu nidugekyu Dios ja ja'ayuty ma ja kajpn di'ibu Dios jyantsytsyejpy. Peru Dios

dyajjanajky tsajpótmə jənya'ank di'ibu mʉut tnino'ktaay nidugekyə tadə ja'ayuty. ¹⁰Net ja məjku'ugópk di'ibu naty ja'ay tu twin'uuñ, yajkujudu'uju mə ja mejyñ di'ibu teepy azufrə, mə naty nandu'un tu yajkujudúwə ja axək jəyujk es ja kugajxpu di'ibu andakp. Jap 'yayówət xuuñ koots winu xuu winu tiempə.

Payo'oyən mə ja poop uñaaybyajən

¹¹Nétəts n'ijxy ja Dios 'yu'uñə tu'ugu məj uñaaybyajən poorpə. Esə tsajp esə naxwíñədu jyugaktə mə naty 'yity, es ya'ijxtəgoodyaay. ¹²Es n'ijxyəts ja o'kpuťy, məj mutsk, tyánədu Dios winduuy. Ta ja neky oj ya'aya'pwa'xy, es ya'ixy wí'ix tu tyundə nidu'uk nidu'uk. Es nandu'un wiinkpə neky ya'aya'pwa'xy mə 'yity kuxja'ay ja xuujuťy púnaty jiky'ajttəp winu xuu winu tiempə. Esə Dios tpayo'oy es ttukkumədooy ja o'kpuťy éxtəm nidu'uk nidu'uk tu 'yadu'utstə, du'un éxtəmə naty 'yity kuxja'ay nekykyujxm. ¹³Tam 'yijttə tugekyə ja o'kpuťy, ja'a mʉut di'ibu o'ktə mejyñóty, es tugekyə yajpayo'oydu éxtəm tii tu ttundə. ¹⁴Yə o'kun esə infyernə tu naty nandu'un dyajktə'aydu ja o'kpuťy tugekyə di'ibu naty yə'ujuty myudajttəp. Net ja o'kpuťy yajkujudúwədu mə ja mejyñ di'ibu ya'amp éxtəmə juən. Ko ja'ay jam 'yayowdə, du'un ja'a éxtəm 'yooktə myəmajtsk ok. ¹⁵Ja'ayə ja'ay di'ibu xuu kuxja'ay nekykyujxy mə yajjaaybyéty ja xuujuťy púnaty jiky'ajttəp winu xuu winu tiempə, yə'uyə kyaj yajkujudúwədu mə ja mejyñ di'ibu ya'amp éxtəmə juən.

Jembyə tsajp esə jembyə naxwíñədu

21 ¹Nétəts n'ijxy ja jembyə tsajp esə jembyə naxwíñədu, mət ko yə jawyiimbə tsajp esə jawyiimbə naxwíñədu kyaj maənə, es kyaj maənə jikymeyjyñ.

²Es n'ijxyəts nandu'un ja jembyə Jerusalén kajpən di'ibu tso'omp tsajpótmə mə Dios, es kyəda'aky, es jantsy tsuj oyduyñ éxtəmə pəjkpə toxytyujk ko pyəkə'añ. ³Es nmədoogajxyəts jantsy mək mə uñaaybyajən mə Dios yajkutíky, es jyəna'añ:

—Tyamə net ja Dios 'yity mət ja ja'ayuty, es jyiky'ata'añ mət yə'ujuty, es yə'ujuty tja'ay'ata'añ. Ku'am ja Dios 'yita'añ mət yə'ujuty, es Dyios'átəduť. ⁴Esə Dios yajtátsxəduť tugekyə ja wyinnə. Kyaj 'yok'ijntə ja o'kun, ju'uy yaxən o ja pəjk ado'onən, ja'a ko tugekyə di'ibu tu 'yity, tu ja'a ñaxy kyexy.

⁵Net ja di'ibu uñaapy mə yajkutíky jyənán:

—Uťts nyajkejpə tugekyə ak jemə.

Nandu'un jyənán:

—Kuxja'ay, mət ko tyəadu di'ibuts ngajxyppə, təy'ajttənu'u es mbaət xymyubeky.

⁶Nétəts xy'anmaay:

—Tu net yajkuudyuundə'ay. Uťtsə du'un éxtəm ja A es éxtəmə Z, uťtsə du'un ja jawyiimbə es ja tim okpə. Di'ibu tátsəp, uťtsəts nnamo'oyəp es t'uugət ja nəə di'ibu pədsəmp mə myuxy es dyaky ja jiky'ajttəp. ⁷Es di'ibu myəmadakypə ja pojpə, yə'uts nmo'oyəbu tyəadu éxtəmə kyumə'añ, uťtsə du'un xyDyios'átəp, es yə'uts n'u'unk'átəť. ⁸Per di'ibáty jyəjpja'adəp,

di'ibátyuts uj xykyamubujktup éxtamu Yajnutsókpu, di'ibáty jiky'ajttup axuuk, yajja'ay'o'ktup, mu'induundup, bruju'ajttup, 'yawdajttup di'ibu kyaj Dyíósuty, es nidugekyu di'ibu andáktup, taadaty nidugekyu pyaadudu es yajpujta'agut ma ja mejyñ di'ibu teepy azufru. Ko ja'ay jam 'yayowdu, du'un ja'a éxtamu ja'ay 'yooktu myumajtsk ok.

Jembyu Jerusalén

⁹Nétuts xyñimiñ nidu'ugu anklus di'ibu ta ttuktaamdu'uty ja tsyim mut ja ayo'on, esuts xy'anmaay:

—Min es nduk'ixut di'ibu pyukaampy ja Borreegu'unk.

¹⁰Net mudu Espírítu Santu myuk'ajtun oj xyajnejxyuts ma tu'ugu muj kopk jantsy kujxm, es xytyuk'ijxyuts ja muj kajpn Jerusalén kuni'xypyu ko kyuda'aky, jam tso'oñ tsajpótm ma Dios 'yity. ¹¹Esu tadu kajpn jantsy tu'xp mut ja Diosu jyajun. Esu tyu'xun du'un éxtamu tsujjátypyu tsaa, éxtamu tsaa'ju'unk di'ibu xu'ajtypy jaspe, wa'ats éxtamu viidru. ¹²Es juwudity ja kajpn ñabótsyuty majpxy es kujxm, mut majmajtsku tyujk aa. Es tu'uk tu'ugu tujk aa tmudaty tu'ugu anklus di'ibu kywentu'ajtypy. Es ma tadu tu'uk tu'ugu tujk aa 'yity kuxja'ay tu'ugu xyuu ja majmajtskpu Israelu myaank. ¹³Tugauk 'yixy ja tujk aa ma xuu pyudsemy, tugauk 'yixy ma yukpoj myiñ, tugauk 'yixy ma ja xuu tsi'lity es jatugauk 'yixy ma myiñ ja jamboj. ¹⁴Ja potsy di'ibu ñabots'ajtypy ja kajpn, majmajtsku 'yujx tmudaty. Es ma ja majmajtskpu potsy ujx kuxja'ay 'yity tu'uk tu'ugu xyuu ja nimajmajtskpu Borreegu'ungu 'yapóstala.

¹⁵Yu anklus di'ibuts xymyugajx tmudaty tu'ugu ooru kijxn, es tkijxa'añ ja kajpn, ja tyujk aa es ja ñabots. ¹⁶Ja kajpn kwadraadu 'yity, yu yeñ'ajtun ti'igyu mut ja wyooñ'ajtun. Ja anklus tkijxy ja kajpn mut ja kyijxn, esu yeñ'ajtun wyinjajty majtsk mil jamajtsk mugopx kilometrú. Yu yeñ'ajtun, ti'igyu yu'u mut ja kyujxm'ajtun esu wyooñ'ajtun. ¹⁷Net tkijxy ja wyooñ'ajtun ja ñabots, es wyinjajty tugu'px mugoxk metrú. Ja kijxn di'ibu ja anklus yajtiimpy, du'un ja yeñ'ajtun éxtam di'ibu ja'ay yajtiimpy.

¹⁸Ja kajpn nabots pyótsyudyu naty mut ja jaspe tsaa. Es ja kajpn, ak tim wa'ats ooru, du'un kyuxe'eky éxtamu viidru wa'atspu. ¹⁹Ja kajpn nabots pyotsy'ujx mut kanak naxu oyatypyu tsaa. Ja jawyiimbu tsaa txu'aty jaspe. Ja myumajtskpu txu'aty zafiiru, ja myuduguukpu txu'aty ágatu, ja myumajtáxkpu txu'aty esmeraldú, ²⁰ja myumugoxkpu txu'aty ónise, ja myududujkpu txu'aty kornalinú, ja myujxutujkpu txu'aty krisólítu, ja myuduktujkpu txu'aty berilú, ja myudaxtujkpu txu'aty topasyu, ja myumajkpu txu'aty krisoprasu, ja myumajk tu'ukpu txu'aty jasintu, ja myumajmajtskpu txu'aty amatistu. ²¹Ja majmajtskpu tujk aa, majmajtsk je'eyu ja perlú. Tu'uk tu'ugu tujk aa, ti'igyu je'eyu t'agaj'áty ja perlú. Es ja muj tu'u di'ibu kajpngijky, ak tim wa'ats ooru, éxtamu wa'ats viidru.

²²Es kyajts n'ijxy ni tu'ugu tsajptujk jap, mut ko yu Nindsun'ajtun Dios di'ibu tugekyu muk'ajtun myudajtypy, esu Borreegu'unk, yu'u tsyajptujk'ajttubu tadu kajpn. ²³Tadu kajpn kyaj tseky esu xuu es ni yu po'o ñi'ánudat, mut ko Dios esu Borreegu'unk, ja'a jyajun muut kyude'xyuty.

²⁴Es ja jajun ma tadu kajpn, ja'a kyudu'xup nidugekyu naxwíñudu ja'ay, es

ja naxwíñudu réyuty tmámíndut ja myukja'ay'át ma ja kajpn. ²⁵Du'uhum wya'umut awa'ats yu kajpn nabots aa. Ni na'a kya'adúkat, mat ko jap kyaj kyoodsuya'añ. ²⁶Es ja naxwíñudu ja'ay tmámíndut ja myuj'ajtun es ttukwindsu'ugudut ja Dios. ²⁷Es ni na'a kyatúkudu di'ibu axuuk, o di'ibu tsoydu'un mat, o win'u'umbaty, yu'uyu tákudap di'ibu xyuu ijtp kaxja'ay jap Borreegu'unk ñekykyujxy ma yajjaaybyéty ja xyuuajuty pánuty jiky'ajttap winu xuu winu tiempu.

22 ¹Nétats ja anklus xytyuk'ijxy tu'ugu majnuu di'ibu mujxp ma uñaaybyajn ma Dios esu Borreegu'unk yajkutúktu. Tadu nuu jantsy wa'ats éxtumu viidru, es yu'u du'un yajkypy ja jiky'ajtun winu xuu winu tiempu. ²Tadu nuu pyaye'eky muj tu'ugijky ma tadu kajpn. Es majnuub'aay majtsk adu'um yoñ ja kepy di'ibu yajkypy ja jiky'ajtun es tyuump'áty majmajtsk ok tuk jumajtpu, winduk po'o'jaty tyuump'áty. Es ja kepy'aay yu'u tsooy'átap ja naxwíñudu ja'ayuty. ³Es ni ma kyanaky'ítat ni tii di'ibu kajxpojkr.

Ma tadu kajpn, Dios esu Borreegu'unk yajkutuka'andu, esu myuduumbaty 'yawdata'anudu, ⁴es 'yíxtap ja Dios ja wyiin jyujp, es tmudáttut ja Diosu xyuu ma wyimbok. ⁵Jap kyaj kyoodsuya'añ. Es di'ibáty ijttap jap, kyaj ttsóktut ni ja lyampru es ni yu xuu ñijájudut, mat ko yu Nindsun'ajtam Dios kudu'xánup, es yajkutúktut winu xuu winu tiempu.

Tsojk ja Kristu myina'añ

⁶Nétadsu anklus xy'anmaay:

—Tyadu ayuk, tuj'ajtunu'u es mbaat xymyubuktu. Paadyu Nindsun'ajtam Dios di'ibu wyinma'añmyeepy ja kyugajxputy, yu'u tu tkexy ja 'yanklus es yajtuk'ixa'andu ja myuduumbaty di'ibu tsojk tunán jatánup.

⁷Du'un ja Jesukristu jyuna'añ:

—¡Mudoo'íttu! ¡Tsojkuts nmina'añ!

¡Jotkujk di'ibáty pyaduundup ja n'uxpxjukunats di'ibu ijtp kaxja'ay ma tyadu neky!

⁸Uj Fwank. N'ijx nmudoots tugekyu tyaadu. Es kots n'ijxtaay nmudoodaay, taats nnaygyoxtnaaydyáku anklus tyeky'ujxy di'ibudsu naty tu xytyuk'ixy, es nja'awdatáñuts. ⁹Per yu'uts xy'anmaay:

—Kátats xy'awdaty. Nmudiimbyats ja Dios, éxtum mij, es éxtumu mmugu'uguty di'ibu Dios ja 'yayuk kyajxwa'xadup, es nidugekyu di'ibáty pyaduundup ja Diosu 'yuxpxjukun di'ibu ijtp kaxja'ay ma tyadu neky. ¡Awdat ja Dios!

¹⁰Es ja anklus xy'ak'anmaayats:

—Kajxwa'x yajxónu tyadu Diosu 'yuxpxjukun. Katu xykyuyu'utsy, mat ko tu dun tyimpatypy ja tiempu ma yajkuydyuna'añ. ¹¹Pánuty axuuk adátstap, wa'anu du'un t'aktimtuun'adu'utstu; es pánuty pyanujxtap ja ka'oybyu winma'añ, wa'anu du'un t'aktimpanujx'adu'utstu; es pánuty pyanujxtap ja tuj'ajtun, wa'anu du'un t'aktimpanujx'adu'utstu; es pánuty kyuyduundup ja Diosu wyinma'añ, wa'anu du'un t'aktimkuydyuun'adu'utstu.

¹²Du'unu Jesukristu jyuna'añ:

—¡Tsojkuts nmina'añ! Es kots nmínat, nmo'oya'añuts nidu'uk nidu'uk éxtum pyaadyuty wi'ixáty tu jyiky'attu. ¹³Ujtsu du'un éxtum ja A es éxtumu

Z, ujtsu du'un ja jawyiimba es ja tim okpa. Ujtsu du'un di'ibu tugekyu yajtsondák, es ujtsu du'un nandu'un di'ibu ya'abatadyaapy. ¹⁴Jotkujkudyu taaduty di'ibáty tu tpujtu yajxónu wyit, ja'a njuna'anum di'ibu tu jyodumbittu es tu tmastu'uttu ja pyojpa. Yu'udyu dun je'eyu pátudap tyákut ma tadu kajpn es tju'xut ja ujts tuump di'ibu yajkypy ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu. ¹⁵Mat ko ni na'a mbaat kyatákuda jap di'ibu myudajttap ja axuk winma'añ, yu brújaty, mu'induumbuty, yajja'ay'o'kpaty, yu di'ibu 'yawdajttap di'ibu kyaj Dyíósuty, es di'ibáty tsojktap tyuundap ja andakun.

¹⁶Uj Jesús, tuts ngexy ja n'anklus es t'awánut nidugekyu ja mubujkpatujk ma ñaymyúkuda. Ujtsu du'un ja Davitu tuump 'yaats, es ujtsu du'un éxtumu jayxyuu di'ibu móñum pudsuump.

¹⁷Yu Espírítu Santu esu Borreegu'ungu ñado'oxy, ja'a njuna'anum ja ja'ay di'ibu myubujktap ja Jesukristu, ja'a junándap:

—¡Min!

Es di'ibu myumudeepy, wa'an nandu'un tjuna'añ:

—¡Min!

Es di'ibáty tútsudap, wa'an tmindu es t'axájudut nadu'uñu ja nuu di'ibu yajkypy ja jiky'ajtan winu xuu winu tiempu.

¹⁸Uj n'anmaabyuts nidugekyu di'ibáty myudoo'ijttap yu Diosu 'yayuk di'ibu ijtp kuxja'ay ma tyadu neky, pun ja pún tnikón yu tyaadu di'ibu ijtp kuxja'ay, Dios nandu'un niko'onxudap ja 'yayo'on di'ibu ijtp kuxja'ay ma tyadu neky. ¹⁹Es pun ja pún oynu'unun tpuwitsy yu ayuk di'ibu ijtp kuxja'ay ma tyadu neky, Dios nandu'un puwijtsxudap di'ibu naty pátap tju'xut ja kepytuump di'ibu yajjiky'ajtp, es kyaj tyákut ma ja Diosu kyajpn. Yu kepytuump esu Diosu kyajpn kuxja'ay 'yity ma tyadu neky.

²⁰Di'ibu tyaadu ñigajxypy, du'un jyuna'añ:

—Tsojkuts nmina'añ.

Es nandu'unuts njuna'añ:

—Wa'an du'unuty. ¡Min, Nindsun'ajtam Jesús!

²¹Wa'an Nindsun'ajtam Jesús tkunu'xtu nidugekyu ja Diosu jya'ayuty.